De Vlaamsche School. Jaargang 13

bron
De Vlaamsche School. Jaargang 13. A. Fontaine & Ch. Gevaert, Antwerpen 1867

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_vla010186701_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

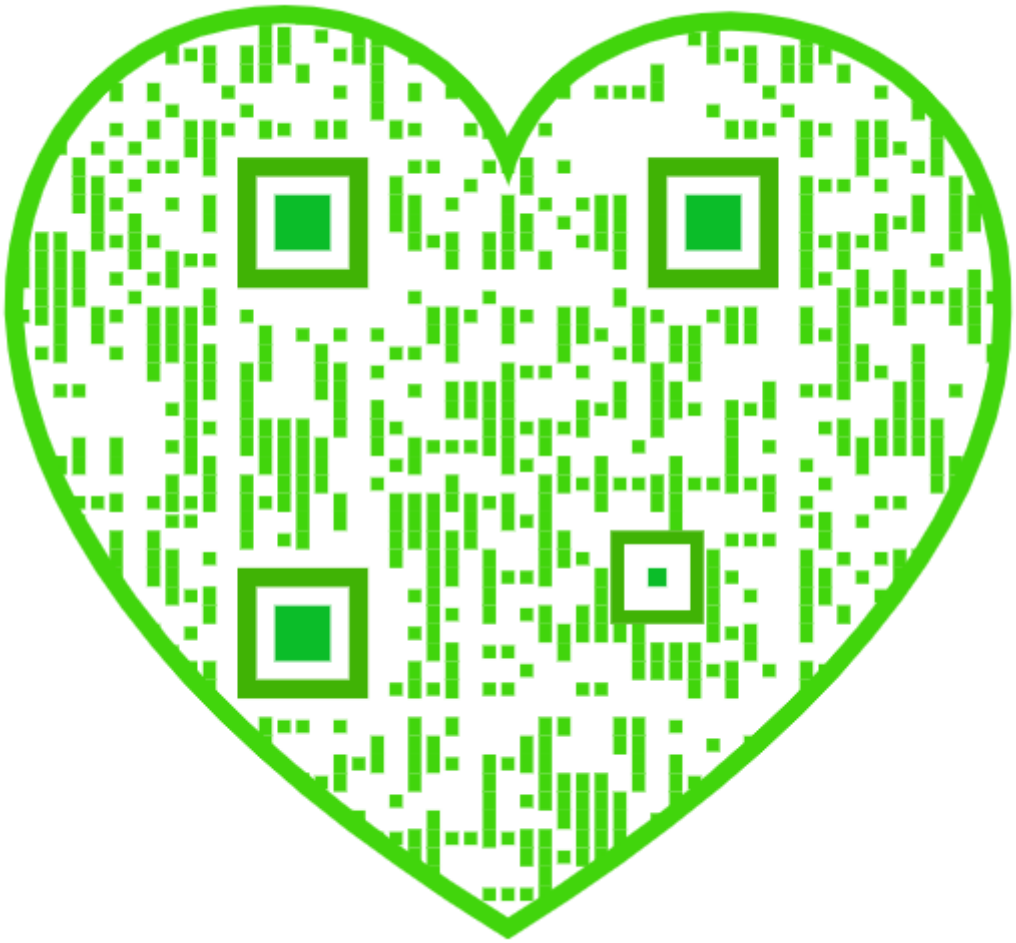

De Vlaamsche School 1867

Twee zusters.

I.

Mag ik u een tasje koffie opschenken?' vroeg juffer Maria van Santhoven hare jongere zuster, die aan het venster zat te borduren.

Clemence gaf geen antwoord en Maria hernam:

'Gij hebt dezen morgen niets gebruikt, lieve, en mij dunkt, dat gij er vandaag bleeker dan gewoonlijk uitziet'

Clemence keek naar de pendule die tusschen twee frissche bloemruikers op de schouwplaat stond.

'Binnen twee uren is het middag,' bemerkte zij; 'waarom zoudt ge zoo vroeg het vuur ontsteken en verdere onkosten doen?'

'Zuster,' zegde de oudste der meisjes, en er lag iets droevigs in hare stem: 'zuster, wij slagen meer en meer eenen verkeerden weg in. Wij ondermijnen vrijwillig onze

levenskrachten, om de menschen te verblinden. Wij lijden honger, om eene uiterlijke pracht ten toon te spreiden, die in geene evenredigheid staat met onze geldmiddelen.'

'Ik weet wel, dat wij arm en ellendig zijn, zoo dat het onnoodig is, mij dat elken oogenblik te herinneren,' antwoordde Clemence wrevelig; 'maar ik wil mijn fatsoen houden. Ik wil niet onderdoen voor hen, die vroeger mijne minderen waren. Liever zou ik van honger sterven.'

'De wezentlijke grootheid laat zich aan geen fatsoen gelegen, en men doet voor niemand onder, zoo lang men zijne zedelijke waarde behoudt,' zeî Maria.

'Heere toch! zuster, lieve zuster, wat overkomt u,' zoo brak zij plots hare bemerking af, en zij snelde naar het meisje, dat schier in onmacht, met ontsteld gelaat en ontkleurde lippen nederzeeg.

'Ik heb het wel gedacht,' kreet de liefderijke Maria, 'zoo kan zij het niet volhouden. Eenmaal daags eten, en dan nog zulk een schrale kost.' Onder het uitspreken dezer woorden tilde zij hare twintigjarige zuster op den arm, als een kind, en droeg ze in de nevenkamer op een frisch bed met hagelwitte gordijnen.

Onder de zorg der lieve zuster was juffer Clemence spoedig bijgekomen. Zij was niet ziek, maar zoodanig uitgeput van krachten, dat zij bij de minste ontsteltenis het bewustzijn verloor.

De juffers van Santhoven waren dochters van eenen rijksontvanger, die zijne kinderen van jongs af had wijsgemaakt, dat zij telgen waren van eenen hoogen stam; en om dien stam, naar zijn

inzien, niet te onteeren, had de brave man altoos op tamelijk grooten voet geleefd, zoo dat hij bij zijn overlijden niets achterliet dan zijne meubelen, die nog belast waren met huiselijke schulden.

Vader was reeds een zestal jaren overleden, en vier jaar later was zijne goede echtgenoote hem gevolgd, hare twee dochters niets overlatende dan den intrest eener eeuwigdurende rente, die zij zelve van hare ouders had geërfd, en eenige meubelen; want de goede vrouw had hare prachtvoorwerpen gedeeltelijk verkocht, om de onvereffende rekeningen te betalen.

Zoo lang moeder leefde hadden Maria en Clemence hunnen toestand nog al dragelijk gevonden. De weduwe trok een pensioen, maar met haar was alles medegestorven; moederzorg, moederliefde en jaargeld; en nu leefden de arme meisjes van de driehonderd franken, die de rente opbracht, en daar moest alles van af, brandstof en kamerhuur, zoo dat het onmogelijk was, zonder voor geld te arbeiden, daar mede te leven.

Maria had hunnen toestand begrepen en reeds had zij hare zuster verscheidene maal aangemaand om te zamen voor een magazijn te borduren; want in dat handwerk waren zij zeer bedreven: maar telkens dat het zorgvuldig meisje er over sprak, kwam zij in onaangename woordenwisselingen met de lieve zuster of, wat nog erger was, Clemence nam toen maatregelen die Maria bedroefden; en dat eenmaal daags eten was alweêr het gevolg van eene samenspraak over voor geld werken en niet voor geld werken.

De oudste zuster was gansch buiten raad. Wat moest zij aanvangen, en wat zou zij beginnen indien het misdachte meisje, ten gevolge harer ontberingen, onherstelbaar krank werd? Vurig dankte zij God omdat hij haar een sterk gestel had geschonken, omdat zij de ellende kon doorstaan, zonder, gelijk hare teedere zuster, er bijna onder te bezwijken.

II.

Recht over het huis waarin de gezusters van Santhoven twee schoone voorkamers en een schommelkamertje betrokken, woonde de weduwe van eenen welstellenden kruidenier met haren eenigen zoon, een frissche jonkman van omtrent de vijf en twintig jaar.

De juffers van Santhoven bemerkten dat de jonge kruidenier of liever de jonge Jacob Vervat als er geen volk in den winkel was, veeltijds van achter zijnen schrijflessenaar juist tusschen eene vaas met kaneel en eene andere die met blauwsel gevuld was, door de winkelruiten naar hunne sierlijk behangen vensters opkeek. Die handelwijze ergerde Clemence; en dikwijls kloeg zij er over tegen hare oudere zuster.

‘Die geringe burger verstout zich, naar ons op te zien,’ kloeg zij: ‘en dat alleen, omdat hij wat geld bezit.’

‘Hoe is het mogelijk zoo verwaand te zijn,’ antwoordde Maria; ‘Jacob is een goede jongen. Hij bemint zijne moeder, past goed op den winkel, en maakt al wie hem omringen gelukkig, zelfs de dienstboden.’

Clemence krulde de bovenlip op: ‘Gemeen van afkomst en gemeen van manieren,’ prevelde zij.

Moeder Vervat had ook bemerkt, dat haar zoon wat dikwijls naar de venster der geburejuffers opkeek; maar zij hadde daar geen erg in gezien, indien haar zoon niet plots van manieren veranderd ware. Jacob had al zijne oude jassen, al zijne oude ondervesten en nog meer voorwerpen van dien aard aan zijne twee magazijnknechten uitgedeeld; en zich drie nieuwe *costumen* doen maken. Hoe kwam dat? De jongen was vroeger eenvoudig als zijn vader zaliger. Wat mocht hij in het hoofd hebben?

Op zekeren avond werd dat raadsel opgelost. Het was winter, en de brave kruidenier had in geen drie dagen de lieve buurdochters gezien, want niettegenstaande de dubbele gordijnen waren de vensterruiten zelfs op het middaguur niet ontdooid, waaruit Jacob hadde kunnen opmerken, dat de juffers gedurende de koude dagen weinig of geen vuur hadden gemaakt.

Nu, het raadsel werd opgelost, terwijl de moeder langs de eene zijde der blozende kachel zat te breien, en de zoon langs de andere zijde eene sigaar rookte.

'Moeder,' zeî Jacob, 'wij hebben beide te veel bezigheden, vindt gij het niet?'

'Hoe dat?' zeî de moeder, 'hoe meer hoe liever.'

'Zeker! zeker, maar indien wij iemand hadden die den boek houdt, dan zou ik u meer kunnen helpen in het bestellen der klanten; en ook zouden wij de zaken kunnen uitbreiden als grossiers.'

'Het is toch beter, dat die dingen onder eigendom gedaan worden, mijn jongen.'

Onder eigendom, daar was het groot woord er uit.

'Ja, eigendom,' antwoordde Jacob, 'zoo meen ik het ook. Indien ik eene vrouw trouwde die goed kan boekhouden en rekenen, wat zoudt gij daarvan denken, moeder?'

Die verklaring ontstelde de goede vrouw. Zij voelde dat haar een gedeelte der liefde ontviel, die haar zoon haar altijd had toegedragen. Twee dikke tranen rolden van hare wangen op de breikous, en toch antwoordde zij:

'Indien het u kan gelukkig maken.'

'Ik denk ja,' antwoordde de koele jongen, en hierop volgde eene betrekkelijk lange stilte, die eindelijk door de moeder werd afgebroken.

'Aan wie hebt gij uw hart geschonken?' vroeg zij.

'Aan niemand, moeder, aan niemand,' sprak Jacob met meer levendigheid dan hij ooit had laten blijken. 'Ik wil eerst uwe toestemming hebben, eer ik iemand aanspreek. Hoe bevallen u de juffers van Santhoven van hier over?'

'Droeve jongen,' riep de moeder: 'Wat zoudt gij met eene modepop aanvangen. Is 't die blonde met haar sleepkleed?'

'Neen, de andere,' zeî Jacob, 'de oudste, die hier soms in den winkel komt.'

Het betrokken gelaat der weduwe klaarde op. 'Welnu, Jacob, mijn eenige welbeminde zoon, wanneer het uw geluk kan uitmaken, wil ik dat meisje gaarne tot dochter nemen. Alles hoort u

hier toe. Ik wil bij u in de zaken blijven, of in ons huisken hier nevens trekken, zoo als gij het verkiest', en de anders zoo bedaarde vrouw sloeg de armen over den hals van haren lieveling en weende uit aan zijne borst.

'Nooit zullen wij scheiden dan door de dood,' snikte Jacob. 'Het is omdat ik weet, dat juffer Maria u eene goede dochter zou zijn, dat ik haar tot vrouw wil nemen. Wij kennen haar immers al lang; en al de klerken, die vroeger bij haren vader schreven, en al degenen die haar kennen, spreken veel goed van haar. Over hare zuster is het echter gansch anders: die is trotsch en boos, zegt men.'

'Zij moet hier geen duit inbrengen,' zeî de moeder, 'en van op uwen trouwdag gaan onze zaken op uwen naam; als 't zoo verre komt.'

III.

Twee dagen later had er tusschen de gezusters van Santhoven ook eene samenspraak plaats.

'Ik geloof dat ge stapelzot wordt, Maria,' riep Clemence, die nu in plaats van doodsch bleek, vurig rood zag van gramschap.' Wat! gij zoudt met eenen kruidenier trouwen! mij zoo vernederen! En wie zal ik dan nog tot man krijgen! Een kleermaker of een *coiffeur*.'

Na dien uitroep verviel de ongelukkige in zulke diepe droefheid dat men haar door geheel het huis hoorde snikken.

'Arme zuster!' zeî Maria, 'hoe kunt gij zoo verkeerd redeneeren? Gij spreekt van onzen maatschappelijken stand, als of wij een millioen te verdeelen hadden; en hoe dikwijls is onze schapraai niet zonder brood. Gij zegt dat ik afdaal van onzen rang, dat ik u verneder; de *aristocratie* der *administratiën*, waar wij, volgens uw zeggen, toe behooren, is immers een ondergeschikte rang aan nog hoogere rangen, voor al die welke aan eene onderscheiding gelooven, die uit geene persoonlijke grootheid ontspruit. In de gansche wereld bestaat er geen persoon, die zich gansch onafhankelijk kan noemen. De maatschappelijke rangen vormen eenen cirkel; en begint men de optelling der standen met het volk, dan eindigt men met den koning; maar hier zijn koning en volk zoo te zamen geprest, dat men onwillekeurig moet uitroepen: De koning hangt af van het volk.'

'Gij raast als eene dolzinnige,' riep Clemence.

Maria gaf geen acht op dien uitroep en ging voort:

'Neem mijn voorstel aan, lieve zuster. Behoud, wanneer ik getrouwd ben, de meubelen en het inkomen onzer rente, behoud onze kamers, dan zijn wij, om zoo te zeggen, niet gescheiden; en maak daarenboven gebruik van Jacob's vriendschap. Kom alle dagen bij ons middagmalen, dat zal hem en zijne moeder plezier doen; en u, lieve zuster, zal het de verloren kracht teruggeven.'

'Nooit heb ik aan u iets beleefd dan vernederingen,' kreet Clemence; 'maar gij zult mij niet medeslepen in den gemeenen kring, waartoe gij van kinds af hadt moeten behooren. Wat! ik zou aan uwe tafel zitten, tegenover uwen Jacob. Ik zou zijne moeder, de dikke kruidenierster, de hand drukken als mijne gelijke. Neen, dat nooit, nooit!'

Met dit laatste woord eindigde het pijnelijk gesprek.

IV.

Gelijk het uit de samenspraak der zusters in het vorig kapittel te raden was, is juffer Maria, niettegestaande de opmerkingen van Clemence, toch met Jacob Vervat getrouwd. Tien jaren zijn reeds verloopen, maar de jonge echtgenooten versleten die niet in ledigheid. Maria werd de boekhoudster des huizes en hielp in den winkel tot dat Jacob inderdaad meer uitbreiding aan zijnen handel gaf. De winkel is sedert een paar jaren gesloten, uit hoofde der gunstige wending van hunnen handel in 't groot, en moeder Vervat, die reeds allen last, zoowel van het huisgezin als van den koophandel op de schoondochter heeft geschoven, slaat van verbaasdheid hare handen ineen, wanneer zij op het einde des jaars bij het sluiten der rekeningen verneemt, hoe veel hare kinderen vooruit zijn gegaan.

'Jacob,' zegt zij dan, 'die welvaart hebt gij grootelijks aan uwe vrouw te danken. Eene verstandige vrouw is een groote rijkdom.'

Maria en Jacob zijn reeds met vier kinderen gezegend. Allen zijn blozend van gezondheid en gelijken sterk aan de moeder, die veel trotscher is op haren kinderschat dan op de gewonnen fortuin. Hare zuster Clemence bewoont nog altoos het schoon *appartement* aan den overkant der straat, en nu haar schoonbroeder den kleinhandel heeft gestaakt geeft zij hare zuster soms een bezoek: een statig bezoek zelfs, gelijk het past aan voorname lieden.

De jonge juffer is nog altoos even sierlijk gekleed; maar zij is zoo mager, zoo tenger dat Jacobs oudste dochterken eens zegde: 'Ik vrees dat de wind tante Clemence eens omver zal waaien.'

In de hooge kringen, waarin juffer van Santhoven zich bewoog, had zij veel bewonderaars doch geene trouwers gevonden; en uit eene verklaring van Maria bleek, dat hare lieve zuster tweemaal de hand had geweigerd van fatsoenlijke burgerszonen. Clemence had zich telkens beleedigd en vernederd gevoeld, wanneer die heeren haar aanspraken en zij kloeg bitterlijk, dat de geheele wereld samenspande om haar te beleedigen en te vernederen.

De lieve juffer wacht nog altoos zeer geduldig, tot dat er zich iemand aanbiedt van haren rang, hoewel iedereen twijfelt, of zij meer bijval zal vinden in rijpe jaren dan in hare eerste jeugd.

Vrouwe COURTMANS, geboren BERCHMANS.

> De fijnste beschaving, de rijkste wetenschap, de hoogste verstandsontwikkeling, zijn gering en van luttel waarde tegen het zuiverste, diepe gevoel van een edel menschenhart.

De getijden des harten.
Romance[1].

1.

Van kindsbeen af, beminde ik mijne moeder,
Den goeden God, ô heilge liefdegloed!
Het scheppingswerk dat ons gaf de Albehoeder,
Het grootsch heelal, de velden, land en goed.
Hoe minde ik niet de zon, de heldre luchten,
Den zoelen wind, het murmlen van den vliet,
't Schoon der natuur in woud, in bloemen, vruchten,
Den maneglans, der wereld weidsch gebied!

't Waren zegetranzen,
Van mijn minnend hart,
Vlechtend bloemenkranzen,
Kennend wee noch smart;
't Was die zaalge vreugd,
Die de ziel verheugt,
Als de blijde jeugd
Mint in eer en deugd.

2.

Als jongling zwoer ik, dat mijn gansche leven
Zou zijn gewijd aan haar - mijne eerste min;
Dan wilde ik ook voor Vorst en Land gaan sneven,
De vriendschap ook sloop graag mij 't hart dan in.
Op later tijd beminde ik andre vrouwen,
Den roem, de kunst, de grootheid, macht en eer;
O! niets kon dan mijn brandend hart weerhoûen,
'k Had alles lief en minde meer om meer!

3.

'k Werd eindling man, toen zuivre, trouwe banden,
Mij snoerden vast, aan 't voorwerp van mijn zucht,
En waar voor God wij hart en ziel verpandden,
O zaalge dag, 'k was ramp noch lij beducht.
'k Had kindren lief, in 't huwelijk bekomen,
Zij groeiden op en kenden ras de min,
Die mij ze gaf en mij z' heeft weêrgenomen,
Want liefde zond ze als mij de wereld in!

4.

En nu ik reik op 't einde van mijn' dagen,
Heb ik nog lief mijne oude en grijze vrouw;
Wat mij nu nog het oude hart doet jagen
Dit is het kroost van mijner kindren trouw!
Thans hoop ik vast op 't heil dat God zal geven,
Het eeuwig loon - wen ik deze aard' verlaat;

(1) Naar de Fransche woorden van E. Plouvier, muzijk van E. Arnaud.

En liefdevol herdenkend mijn gansch leven,
Ik keer waar 't hart van eeuwge liefde slaat!...

't Zijn de laatste glanzen,
Van mijn minnend hart;
Thans verwelkte kranzen,
Liefde geeft ook smart;
Hoop is thans de vreugd
Die mijn ziel verheugt,
Smakend reeds 't geneucht:
't Zalig loon der deugd!

VICTOR VAN DE WEGHE.

IJperen, 1866.

Muurschilderingen.

Door den heer Jos. Bellemans, worden schilderingen van alleszins grooten omvang uitgevoerd, in de prachtige kapel van O.-L.-Vrouw-Onbevlekte-Ontvangenis, rechts langs den inkoom in de Augustijnenkerk, te Antwerpen.

Deze kapel, uitgevoerd naar de teekeningen en onder de leiding van den heer J. Dero, is de eerste die in deze stad in Romaanschen stijl werd opgerecht; de plechtige inwijding er van, had plaats door Z.E. den Kardinaal-Aartsbisschop van Mechelen, op 14 Mei 1857.

Eenige maanden later begon de heer Jos. Bellemans zijne schilderingen, waarvan wij het eerst voltooide stuk, op naastgaande bladzijde doen kennen. Dit stuk komt voor, aan de rechterzijde van den middenbeuk der kapel tegenover de ingangdeur van de kerk en stelt de Geboorte des Zaligmakers voor, en de drievoudige Aanbidding: die der Engelen, der Koningen en der Herders. Het geheel dezer samenstelling is op gouden grond uitgevoerd.

In het boogvormig gedeelte boven het altaar ziet men God den Vader, den hemel zegenende, en daaronder, in het midden, boven het altaar, de H. Maagd Maria in de wolken, omringd van de kooren der engelen. Onder dit gedeelte is de H. Kerk, de Onbevlekte Ontvangenis van Maria tot een geloofspunt verklarende, voorgesteld.

Langs weêrskanten van het middenpaneel, dat God den vader bevat, zijn op drie andere paneelen, engelen afgebeeld, die de deugden der H. Maagd voorstellen, te weten: rechts, toren van David, ark des verbonds, zuiver als de lelie. Links, deur des hemels, spiegel der rechtvaardigheid en schoon als de roos.

Deze schilderingen, welke een schoon geheel uitmaken, zijn op gouden grond met schitterende starren uitgevoerd en stellen den Hemel voor.

Langs weêrskanten de H. Maagd zijn de heilige Vaders en schrijvers afgebeeld welke het meest over de H. Maagd en hare deugden geschreven hebben, namelijk rechts de H. Chrisostomus, in zijn statig bisschoppelijk Byzantijnsch gewaad; het indrukwekkende beeld van den H. Hieronimus met eenen leeuw aan zijne voeten (zinnebeeld der eenzaamheid); de H. Ephren, de jonge diaak van Edessa; de HH. Maximus en Ildephonsus, bisschoppen en het godsdienstig gevoelvolle beeld van den H. Bernardus.

Links: de H. Ambrosius en de H. Augustinus met een vlammend hart in de hand; de H. Cyrillus, patriarch van Alexandrië die zijne handen smeekend ten hemel richt; de ootmoedig barrevoetsgaande H. bisschop Fulgentius, en Joannes Damascenus met Petrus Damianus, aartsbisschop van Ostia.

Onder de opgenoemde goed uitgevoerde kerkvaders en schrijversbeelden, wordt, in de Latijnsche taal, de korte inhoud van de stellingen die zij nopens het geloofspunt der O.-B.-Ontvangenis van Maria verdedigd hebben, gelezen.

MUURSCHILDERINGEN IN DE KAPEL VAN O.-L.-VROUW ONBEVLEKT ONTVANGENIS, IN DE KERK VAN DEN H. AUGUSTINUS, TE ANTWERPEN.

De Geboorte des Zaligmakers, de Aanbidding der Engelen, der Koningen en der Herders, uitgevoerd door den heer Ios. Bellemans.

Aan den linkerkant, tegen over het werk dat wij in plaatsneê mededeelen, stelt de heer Bellemans zich voor, den val en de wederverheffing van het menschdom uit te voeren.

In het middengedeelte God de Vader; links Adam en Eva uit het paradijs verjaagd door den Engel met het vlammend zwaard; rechts de aartsengel Gabriël die Maria de blijde boodschap brengt.

Van de verdere nog uittevoeren werken en versieringen zullen wij gewagen, als wij nogmaals de gelegenheid zullen hebben, eene tweede plaat van de werken des heeren Jos. Bellemans medetedeelen; intusschen raden wij zijne stadgenooten aan, de vermelde zeer verdienstelijke schilderingen te gaan bezichtigen.

Wij wenschen den Z.E. heer Bogaerts, pastoor van de Augustijnenkerk, dien wij sinds lang als een oprecht kunstminnaar kennen, alsook de heeren kerkmeesters van harte geluk, dat zij den moed gehad hebben een zoo veelomvattend werk als het aangehaalde te ondernemen, zonder de minste hulp van Staats bewind of stadsbestuur.

Moge het zoo goed aangevangen werk even gelukkig voltrokken worden! Dit is onze innige wensch.

Een huis van ijs.

In den bekenden harden winter van het jaar 1740 vervaardigde de luitenant van Meynerts eenen leeuw van ijs, 7 voet lang, zoo kunstmatig, dat geen kunstenaar denzelve fraaier uit hout hadde kunnen beeldhouwen. In den omtrek van dezen leeuw, was tevens een bolwerk opgeworpen, hetwelk, zoo wel als een schildwacht en schilderhuisje, geheel uit ijs gevormd was.

Maar Petersburg leverde destijds nog veel grootere ijsgewrochten op. Er werd namelijk een wezenlijk paleis van ijs gebouwd, dat 32 ½ voet lang, 16 ½ voet breed en 20 voet hoog was, zonder dat, door de zwaarte van opperdeelen en dak, wat alles mede uit ijs bestond, het onderste des gebouws in het minst ware beschadigd geworden. De ijsblokken uit de rivier werden zeer juist gebeiteld, en naar de regelen der bouwkunst in elkaar gevoegd, zoo dat het geheele paleis uit één stuk scheen samengesteld. Voor hetzelve stonden zes kanonnen, die op de draaibank vervaardigd waren, en die met derzelver lavetten en wielen, zoo wel als twee bommen, niets dan ijs tot bestanddeelen, en geheel de gewoonlijke vuurmonden tot model hadden. De kanonnen waren zesponders, die gewoonlijk met 3 ponden buskruit worden geladen. Men gebruikte nu echter ¼ pond, en kogels van opgewonden kemp, doch soms ook ijzeren. De kogels doorboorden op den afstand van 60 schreden, eene plank van 2 duim dikte. Ofschoon het ijs niet meer dan 4 duim dikte kon hebben, weêrstond het toch aan deze hevige uitbarsting. Het paleis was tevens met een sierlijk staketsel omgeven, en met alle vereischte vensterramen en deuren voorzien. Buiten het voorhuis waren er nog vier vertrekken. Dan, wij zullen al de overige merkwaardigheden niet uitvoerig beschrijven, die, onder andere, in bloemmanden, oranje- en andere boomen bestonden, welke alle van ijs, met bladeren, takken en daarop geplaatste vogelen, kunstiglijk vervaardigd waren, enz. Ook bevond er zich eene badkamer in het ijspaleis, die wezenlijk eenige reizen geheet werd.

De eerste aanleiding ter oprichting van dit gebouw gaf de Russische kamerheer Alexis Danielowits Tatitschen, terwijl de keizerin Anna de onkosten droeg.

Dit merkwaardigste ijsgewrocht bleef tot in Maart staande; met het einde van die maand begon het echter te vervallen, en stortte allengs in, wanneer de grootste ijsblokken in de keizerlijke ijskelders gebracht werden.

De puinen eener overoude stad.

In de landstreek Huanchinango, in Mexico, heeft men onlangs zeer toevallig de puinhoopen eener groote oude stad der Indianen ontdekt. Bij den verkoop van een uitgestrekt landgoed werd ook gewag gemaakt van een volgens eene zeer oude oirkonde bij het goed behoorend bosch, dat echter nog door niemand was betreden. Na vele beraadslagingen besloot men dit woud in oogenschouw te nemen. Met groote moeite slaagde men er in zich een weg door het bosch te banen, en weldra stiet men op puinhoopen van gebouwen, welker regelmatigheid aantoonde dat men hier wezenlijke straten voor zich had. Men zag geheele huizen, wier daken goed bewaard waren gebleven, en wier deuren men door steenen versperd had. Men drong in een huis en vond eene zeer ruime zaal, met steenen afgodsbeelden gevuld. Al verder voortdringende, ontdekte men geheele reeksen van straten met wel bewaard geblevene huizen. Het gezelschap verspreidde zich naar alle zijden; de puinen hadden zulk eene uitgebreidheid, dat men, toen men den terugtocht wilde aannemen, zijne toevlucht tot geweerschoten moest nemen, om de verstrooiden te verzamelen. De prefect van Huanchinango heeft een uitgebreid verslag over deze merkwaardige ontdekking aan den keizer gezonden, waaruit blijkt, dat de huizen uit zwarte steenen zijn gebouwd, waarvan sommige eene vervaarlijke grootte hebben, zoodat men bijna niet kan begrijpen hoe het voor de Mexicanen, die het gebruik van het ijzer niet kenden en geene sterke last- of trekdieren bezaten, mogelijk geweest is, deze reusachtige blokken te bewerken en in beweging te brengen. De Indianen in de omstreken, bij wie men nadere bijzonderheden zocht in te winnen, wisten van deze puinen niets; zij zeiden dat het woud door toovenaars werd bewoond, waarom zij het niet durfden ondernemen het te betreden, daar enkelen, die dit gewaagd hadden, nooit waren terug gekomen.

De kwadratuur van den cirkel.

In de vorige maand is door den hoogleeraar Quetelet aan de afdeeling voor letteren en wetenschappen van de koninklijke Belgische Academie mededeeling gedaan van een tweetal tot dus ver onbekende brieven van het jaar 1542, naar men meende, door Karel V aan Rabelais geschreven, over een prijs dien hij op de ontdekking der kwadratuur van den cirkel had uitgeloofd.

In de jongste bijeenkomst der Academie heeft de algemeene archivaris Gachard beweerd, dat de bedoelde brieven ten onrechte aan keizer Karel werden toegeschreven, daar vooreerst, hun toon te gemeenzaam was om ze als van den keizer afkomstig te kunnen beschouwen; ten andere de vorst, voor zoo ver men weet

nooit werk van afgetrokken studie had gemaakt, en, ten derde, Frans I op het tijdstip, waarop de brieven geschreven zijn, Karel de handen zoo vol gaf, dat hem tijd noch rust kunnen zijn overgebleven om aan het uitloven van prijzen voor wetenschappelijke ouderwerpen te denken.

Dat de brieven aan Rabelais, den vermaarden pastoor van Meudon, gericht zijn, werd door den heer Gachard niet betwijfeld; maar de Karel, die ze onderteekend had, kon, zijns inziens, Karel V niet zijn geweest.

Wellicht moest hier aan een tijd- en naamgenoot des keizers, aan Karel, aartsbisschop van Reims, later kardinaal van Lotharingen, gedacht worden, die een ieverig beschermer van wetenschappen en letteren was; een vermoeden evenwel, dat de heer Gachard erkende, eene bloote gissing te zijn.

De hoogleeraar Quetelet, ofschoon niet toegevende, dat Karel V geen man van studie zou geweest zijn, heeft niettemin de gegrondheid der overige bedenkingen van den heer Gachard erkend, en op zich genomen, eene lichtteekening van de handteekening der brieven te vragen (waarvan hij slechts een afschrift bezat), ten einde het schrift met andere handschriften des keizers te kunnen vergelijken.

Kronijk.

Antwerpen. - Den 3^{n} Januari laatstleden heeft op de begraafplaats Stuivenberg, met veel plechtigheid de onthulling plaats gehad van het gedenkteeken, opgericht ter nagedachtenis van den aan de kunst te vroeg ontvallen uitstekenden schilder, Jos. Lies. In verscheidene te dezer gelegenheid gehoudene redevoeringen, werd Lies, zoowel om zijne kunst, als om zijn edel karakter te recht verheerlijkt. Het gedenkteeken werd vervaardigd door den verdienstelijken beeldhouwer J. De Braekeleer.

Een uur voor de onthulling van het gedenkteeken, werd door de stedelijke overheid, onder dankbetuiging, van het comiteit der inschrijvers ambtelijk aangenomen in het Antwerpsch museum, de voor die galerij aangekochte schilderij van Lies: de *Onheilen des oorlogs*, alsmede het welgelijkend portret van den betreurden meester, geschilderd door zijnen vriend den heer Karel Verlat.

- Den 7^{n} dezer werd in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen*, eene voordracht gehouden over Schillers beroemd *Klokkelied*, door den heer H. Lenaerts. Deze voordracht was ingericht door de afdeeling van Nederlandsche letterkunde.

- Op 19 Januari hield onze medewerker de heer P. Génard in de *Wetenschappelijke vereeniging* eene verhandeling over *Gillebert van Schoonbeke* en de talrijke werken door dezen uitmuntenden man in de XVI^{e} eeuw ontworpen en uitgevoerd.

Spreker heeft bewezen door menigvuldige stukken, en vooral door de bescheiden nopens de nalatenschappen van van Schoonbeke, dat de geschiedschrijvers Mertens en Torfs gefaald hebben, toen zij beweerden dat hij in eenen nederigen toestand in het gasthuis te Brussel overleed.

Met recht hekelde de heer Génard de plaats welke men gekozen heeft, voor het zoo fraai zinnebeeldig gedenkteeken aan van Schoonbeke, door onzen talentvollen beeldhouwer Jan van Arendonck vervaardigd. Wij ook vinden die plaats ongeschikt. In afwachting dat de verhandeling des heeren Génard het licht zie, verwijzen wij onze lezeren naar bl. 169, van den vierden jaargang van de *Vlaemsche School*, waar

men eene korte levensschets van van Schoonbeke zal aantreffen, geschreven door den heer J. van Rotterdam.

- Verschenen bij Hendrik Sermon, Groen-kerkhof: *Londres commercial, topographique et moral*, *ses rapports avec la Belgique*, *par Constant Mertens.*

Het werk is zeer nuttig voor de Belgen, welke handelsbetrekkingen met Engeland wenschen aan te knoopen en voor hen, die zich naar Londen begeven: het maakt een boekdeel uit in-8^{o} van 220 bladzijden en wordt ten prijze van drie franken verkocht, bij den uitgever en bij alle boekhandelaren.

- Bij de drukkers-uitgevers L. Legros en J. De Deken, is eene nieuwe goedkoope uitgave van Vlaamsche tooneelwerken aangekondigd. Te beginnen van 15 Januari zal regelmatig om de veertien dagen een tooneelstuk verschijnen aan 35 centiemen het deel, dat is 9 fr. 's jaars bij inschrijving. Afzonderlijke stukken zijn aan 40 centiemen verkrijgbaar. Voor buiten de stad wordt de inschrijvingsprijs met het bedrag der verzendingskosten verhoogd. Aangekondigd om eerstdaags te verschijnen: *De martelaar der kunst*, drama in vijf bedrijven, door Jan Bruylants; *Help u zelve*, blijspel met zang in een bedrijf, door Paul Billiet; *De vrouwen zijn geene menschen*, tooneelspel in een bedrijf, door Victor Driessens, enz.

- Verschenen: *Tijdschrift*, *door het Antwerpsch Kruidkundig genootschap uitgegeven*, *over land- en tuinbouwkunde en verdere natuurwetenschappen*, 1^{e} jaargang; 8^{e} en 9^{e} aflevering.

Brussel. - De koninklijke academie van geneeskunst heeft den 29^{n} December, den 25^{n} verjaardag van haar bestaan op eene plechtige wijze gevierd.

De zitting werd geopend door eene redevoering van den voorzitter Vleminckx; vervolgens gaf de heer Crocq een overzicht van de werkzaamheden der academie sedert hare stichting. De heer Tallois sprak eene lofrede uit op Van Helmont en de heer Marinus maakte den lof van den heer Ghuislain.

Daarna kwamen de prijswinnaren hunne prijzen ontvangen, te weten: L. Marcq, een eermetaal van 1,000 fr., voor eene verhandeling over de geneeskundige wetenschappelijke beweging in België sedert 1835; W. Rommelaere, een eermetaal van 1,200 fr. voor eene verhandeling op hetzelfde onderwerp; E. Janssens, een eermetaal van 300 fr., voor zijne proeve eener topografische en geneeskundige statistiek der stad Brussel voor 1864.

- De volgende kunstbeoefenaren zijn gekozen om deel te maken van de jury, voor de werken, welke dit jaar in de algemeene tentoonstelling van Parijs, zullen tentoongesteld zijn:

Voor de schilderijen: de heeren Jan Portaels, K. Verlat, Alfred Stevens, Eug. Deblock, Florent Willems, Robert, Quinaux en Hamman.

Voor het beeldhouwwerk: de heeren J. Bertin en Eg. Melot.

Voor de gravuren: de heeren J.B. Meunier en Frank.

Voor de bouwkunst: de heer Beyaert.

- Verschillende Belgische bladen hebben gemeld, dat er onder de papieren van wijlen Leopold I zeer belangrijke stukken

zijn gevonden, betrekking hebbende op de Grieksche kwestie. In 1829 werd de Grieksche kroon Leopold aangeboden, doch hij weigerde dezelve. Nu blijkt uit bedoelde stukken dat de reden zijner weigering lag in de overtuiging, welke hij had, dat de onafhankelijkheid en de welvaart van Griekenland hem niet konden verzekerd worden, dan wanneer Thessalië en de eilanden Kandia, Samos, enz. er bij werden ingelijfd.

- De kroon welke door de Koningin bij de ontvangsten op Nieuwjaarsdag gedragen werd, is door den heer Herremans, Brusselsch juwelier, vervaardigd. Dit koninklijk juweel is zeer licht; zijn gewicht gaat niet boven het halve pond en evenwel bevat het niet minder dan 40 groote diamanten, 40 paarlen en 5000 briljanten.

De teekening is zeer eenvoudig; maar schoon van vorm. Het is een wezenlijk meesterstuk; men ziet enkel paarlen en diamanten, derwijze dat de kroon op het hoofd der Koningin aan een glansenden bloementuil gelijkt. Dit werk strekt de Belgische nijverheid tot eer.

Gent. - In de tentoonstelling van het *Kunstgenootschap* zijn drie portretten tentoongesteld, uitgevoerd door den heer L. Tydgat, waarover met veel lof word gesproken.

Buitenland.

Amsterdam. - Eerstdaags zal in deze stad in werking worden gesteld de op kolossalen voet ‘Nederlandsche Beiersch-bierbrouwerij,’ door eene naamlooze vennootschap opgericht. Het hoofdgebouw is lang 110, breed 18 en hoog 24 Nederl. el, met ruim 300 vensters. De kuiperij heeft eene oppervlakte van 2000 vierkante Nederl. el. De aanbouw heeft bijna 2 jaren arbeids en ongeveer 600,000 gl. gekost. Er zijn niet minder dan 9 millioen metselsteenen aan verbruikt, en de ijskelders zullen, wanneer ze gevuld zijn, 2 millioen Ned. ponden ijs bevatten. De gebouwen rusten op 2800 palen; in de legkelders kunnen 12,500 vaten bier geborgen worden. Het doel dezer brouwerij is zoowel bier voor het binnenlandsch gebruik als voor verzending naar Oost- en West-Indië te fabrikeeren.

Parijs. - Men zal op de Parijsche wereldtentoonstelling niet alleen kiosken, door Muzelmannen bewoond, hutten met Russische boeren, en landhuizen, met onderdanen van het Hemelsche-Rijk bevolkt, maar zelfs Indiaansche wigwams met echte roodhuiden kunnen aanschouwen. Door tusschenkomst van den noord-Amerikaanschen hoofd-commissaris bij de tentoonstelling zal een vijftigtal (mannen, vrouwen en kinderen), uit de distrikten Dakola en Idaho, den 10^{n} Maart met hunne hutten, hun huisraad, hunne gereedschappen en hun oorlogstuig, naar Europa vertrekken, ten einde het noordwesten van het Amerikaansche vastelaud en de oorspronkelijke bewoners daarvan op het Parijsche veld van Mars te vertegenwoordigen.

De heer baron Taylor, voorzitter van de maatschappijen der Vereenigde-Artisten te Parijs, heeft eenen omzendbrief uitgegeven, waarin wordt aangekondigd, dat er in de maand Augustus 1867, ter gelegenheid der wereldtentoonstelling, te Parijs, een groot festival, of liever festivals en nationale en internationale kampstrijden van koorzang en toontuigen zullen plaats hebben, waarvan de opbrengst zal worden gestort in de kas der liefdadige instellingen door den heer Taylor gesticht. Van heden

af kunnen de koorzang- en toontuigmaatschappijen van alle landen hare bijtreding tot het festival doen kennen aan deer Jules Simon, hoofdopsteller van het dagblad l'*Orphéon*, 2, Passage du Désir, te Parijs.

Londen. - Ter eere van sir John Franklin is op de Waterlooplaats te Londen, een standbeeld van 8 voet en 4 duim hoog, in brons gegoten door de heeren Robinson en Cottum, opgericht. De voetzuil is vervaardigd uit gepolijsten granietsteen van Aberdeen. Franklin wordt voorgesteld op het oogenblik, dat hij met levendige voldoening zijne officieren en zijne overige bemanning aankondigt, dat de doortocht langs het noordwesten eindelijk is ontdekt. In de hand houdt hij een teleskoop, de kaart en het kompas, en hij draagt het uniform van opperofficier der marine. Over zijne schouders hangt een pelsen mantel. Het bas-relief van den voetzuil verbeeldt de lijkdienst van Franklin, en de gebeden der dooden, voorgelezen door kapitein Crozier. Hij is omringd door de officieren en de bemanning der beide schepen *Erebus* en *Terror.* Men weet dat men nooit een enkel dezer mannen heeft wedergezien. Niettegenstaande zijn hunne namen gegraveerd op de bronzen zijpaneelen van het monument. Op het achterpaneel is eene opgewerkte zeekaart, waarop men de ligging ziet der schepen op het oogenblik der dood van Franklin. De voetzuil is verders versierd met eene bronzen sleepkabel, en versierd met eikels en eikenbladeren, zinnebeelden van de macht en de grootmoedigheid.

Sterfgevallen.

De heer Petrus-Bruno Bourla, eere-bouwkundige der stad Antwerpen, officier der Leopolds-orde, versierd met het eermetaal van St-Helena, lid der academie van schoone kunsten, der commissie van openbare gedenkteekens, enz., is overleden te Antwerpen op 31 December 1866, ten 6 ure 's avonds, in den ouderdom van 83 jaren. De lijkdienst had plaats op Vrijdag 4 Januari 1867, en 11 ure 's morgens, in de hoofdkerk van O.-L.-Vrouwe. De stoet werd geopend door het muziekcorps van het 6^{e} linieregiment. De hoeken van het baar werden gehouden door de heeren Dens, bouwmeester der stad; de Burbure, lid der commissie van gedenkteekens; de Keyser, bestuurder der academie van schoone kunsten en van Bever, ingenieur der stad. Behalve door de familie, werd het baar gevolgd door den burgemeester, de schepenen en verschillige raadsleden, alsook door een groot getal vrienden en kennissen. Bij het uitkomen van het sterfhuis, werd den overledene de militaire eer bewezen; na de dienst zijn er in de kerk 200 brooden aan den arme uitgedeeld. De begrafenis had plaats op het kerkhof der Marckgrave Lei; verschillende redevoeringen werden er uitgesproken, onder andere door de heeren d'Hane-Steenhuyse, schepen; Verhoeven-Ball, voorzitter der afdeeling van schoone kunsten van het Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen; de Keyser, bestuurder der koninklijke academie.

- Frans Gerard, kunstschilder te Gent, is aldaar overleden op 31 December 1866, na eene langdurige ziekte.

De heer Gerard schreef verscheidene werken in het Vlaamsch en in het Fransch en was zeer berekend in het lezen van oude schriften en het schilderen van wapenen; hij bekwam prijzen in verschillende kampstrijden voor letterkundige werken over de vaderlandsche geschiedenis.

Hij laat eene weduwe achter met vier minderjarige kinderen.

Lodewijk Vleeschouwer.

STEENSNEDE VAN JOS. NAUWENS, NAAR EENE LICHTTEEKENING VAN J. DUPONT.

Den 11^{n} November 1866, overleed te Antwerpen, zijne geboorteplaats, Lodewijk Vleeschouwer, in den ouderdom van 56 jaren.

Zijne levensbeschrijving werd over weinige jaren reeds uitgegeven door Mev. Ida von Duringsfeld, doch, voor zooveel wij weten, beperkt de schrijfster zich bij het verhaal der levenstoestanden, welke L. Vleeschouwer doorleefde, en beschouwt zij hem niet als schrijver en eigenaardig karakter. De heer H. Sermon, in het tijdschrift *Noord en Zuid*, 5de jaargang, 5de aflevering, geeft met veel juistheid een bondig gedacht van Vleeschouwer's zonderling talent. Want talent had Vleeschouwer en wellicht het uitstekendste van al de huidige Nederduitsche schrijvers. Zoo men Vleeschouwer van verre beschouwt, en door zeker prisma van vooroordeel heenziet, zal men waarschijnlijk dat gezegde voor overdreven houden, doch zoo men hem van dichtenbij bespeurt, zal men wellicht bekennen, dat het der waarheid zeer, ja geheel nabij is.

De invloed, welke hij op het publiek bezat, was groot, veeltijds onmiddellijk en voortbrengend. Zijne wilskracht was sterk en volhardend, en wat hij eens beraden ondernomen had, zette hij onvermoeid voort en meest altoos bereikte hij zijn doel. Zijn strijdwapen was het stekendste wat 's menschen geest kan bezigen: de luimige stekelige spot. Dit wapen, zoo zeldzaam met kunde en ervarenheid aangewend, werd door hem meesterlijk gehanteerd, omdat zijn gezond oordeel, zijne diepzinnigheid en uitgebreide kennissen met vastheid en zekerheid zijne pen bestierden. Zelden

overschreed hij in zijne schimpige schriften de grenspalen van het mogelijke, en alle dragen den stempel van eene hem eigene opvatting.

Men zou soms dezen of genen grooten schrijver in zijnen vorm vermeenen te ontdekken, doch heeft hij het vermoedelijk ontleende zoo dusdanig naar zijne eigene inborst en geestesplooi geschoeid en ingekleed, dat het met al de kenteekens van diepe eigenaardigheid in gedacht en uitdrukking neêrgeschreven is.

Vleeschouwer bezat eenen ongemeen grooten schat van letterkundiglijke wetenschap; het zij bij gelegenheid, daar hij in zijne jonge jaren veel gereisd had, Amerika doorkruiste, Engeland bezocht, in Frankrijk en Duitschland de lessen der Hoogescholen bijwoonde, het zij uit natuurlijke neiging, hij kende in den grond de letterkunde der bijzonderste volkeren Europa's; hij kende ze niet door vertalingen, maar hij had ze alle in hunne oorspronkelijke spraak gelezen en bestudeerd. Weinige of geene Europische schrijvers van rang, waren hem onbekend, zoo in de oude als in de nieuwe en hedendaagsche letterkunde; en ik herinner mij nog met genoegen, de twee of drie gesprekken, welke ik van hem over de vreemde litteraturen, tusschen eenige andere letterkundigen af hoorde; ik schouwde verbaasd op en bewonderde zijne opgehoopte kennissen, het gemak waarmede hij de vele plaatsen van verschillende schrijvers woordelijk aanhaalde, en kort en duidelijk het begrip hunner schriften ontvouwde, en de vroeger met de latere schrijvers vergeleek. Daarbij toonde zijn oordeel over hunne letterkundiglijke waarde eenen zeer kieschen letterkundiglijken smaak. De wijsgeerige en natuurkundiglijke studiën, welke hij, als leerling in de geneeskunde, op de Hoogescholen te Berlijn en te Parijs deed, waar hij zijn diploma als geneesheer ontving, kwamen hem te stade, om met kennis van zaken over stelsels, voordracht en toepassing te kunnen oordeelen.

Zijn vlug, opmerkend naspeurend vernuft, had hem op zijne talrijke reizen eenen dubbelen oogst van ondervinding en menschenkennis ingezameld; zijn vasthoudend geheugen liet hem niets ontsnappen van wat hij eenmaal gezien of gelezen had, en zijn werkende geest bezat het vermogen, het aangeleerde in eene eigene zelfstandigheid te vervormen.

Vele boekdeelen heeft Vleeschouwer niet geschreven. Behalve eene vertaling van Goethe's *Faust*, een meesterstuk van vertaling, zijne artikels in ons tijdschrift, *Over eenige verouderde woorden en vormen der Nederduitsche taal*[1], drukte hij nog *Stukken en brokken*, geestige luimige verhalen, reisvoorvallen, wederwaardigheden en voordrachten. Hij was zeker de man, die onze letterkunde met meer dan een uitmuntende bundel zou kunnen verrijkt hebben; door welke omstandigheid het ook zij, zijn gansch eigenaardig onschatbaar talent stak hij in het schrijven van dagen weekbladartikels. Het is waar, zijne bijzondere geesteseigenschappen wendden zich veelal tot dit slach van schriften, en zijn koele onverschrokken karakter, waardoor hij vrij uit en onbedeesd al de verantwoordelijkheid zijns schrijven op zich nam, sterkte nog die neiging.

En indien men eene verzameling wilde maken van hetgeen hij in verschillende bladen geschreven heeft, en soms voorlas, zou men wellicht een boek vormen, dat in scherts, hekel, spot en humour voor een model van fijnheid, juistheid, geestigheid en goeden smaak mag doorgaan, zoo als er weinige in welkdanige litteratuur bestaan, en waarin daarenboven taalkennis en vooral nog de stijl en de echte Vlaamsche taalvormen meesterlijk benuttigd zijn. Vleeschouwer was de taal machtig, bezat haar in den grond, en had hare stameigenschappen zoo goed aangeleerd als de beste die voor deskundige doorgaat. Ook had hij eene voorliefde voor onze spraak, niet alleen omdat het zijne moedertaal was, maar ook, wel omdat hij al hare schoonheid en rijkheid als bevoegd oordeeler schatte en achtte.

1 Zie *de Vlaemsche School*, 5e jaer, 1859, 115, 124, 140, 158 en 189.

In zijne jongere jaren was hij, als vele anderen zijns leeftijds, der taal zoo niet weêrstrevig, ten minste onverschillig; doch de lezing van eenige goede Nederduitsche werken, en het nader beschouwen des invloeds der taal op de politieke zelfstandigheid des volks, was voldoende om zijnen klaarzienden geest en zijn logiek begrip voor de moedertaal te winnen. Van dien tijd af, was hij Vlaming en sloot zich der opkomende Vlaamsche beweging aan, en hij bleef die zaak getrouw in lief en leed; ieverig en immer zonder de minste laauwheid, en op dit punt zijn zelfs zijne hevigste aanvallers er nooit op bedacht geweest, hem het kleinste verwijt toe te werpen.

Hij zelf viel nooit of zelden, ja niet altoos ter zelfverdediging, alhoewel hij niet licht den hoon ongewroken liet, eenen tegenstrever aan, dien hij als een welmeenend Vlaming erkende.

Het is dan ook vooral als onvermoeid, rechtzinnig en kundig voorvechter onzer taalrechten, dat Vleeschouwer op onzen lof en dank mag aanspraak maken. De diensten, welke hij der Vlaamsche beweging bewees, zijn niet alleen talrijk, maar ook van het hoogste belang, en vele der rechtherstellingen, welke wij zagen in voege komen, hadden wij dikwijls te wijten, zoo niet aan zijne onmiddellijke tusschenkomst, dan toch dikwijls aan zijnen middellijken invloed, door zijne aanhoudende en doeltreffende werking.

Dus, als ieverig bevorderaar der Vlaamsche zaak, zal zijne nagedachtenis bij ons voortleven, en wanneer alle huidige toestanden zullen verdwenen zijn, en onze naneven koel en kalm zullen oordeelen, zal hij voor een der beste, keurigste en diepzinnigste schrijvers in zijn vak gehouden worden.

D.H.

De schilderijen.

Treed hierin, Mijnheer, in de schilderijenzaal, zegde de dienstbode, den jongen Eduard binnenleidende, mijn oude meester zal u welhaast hier komen vinden.

De jongeling trad met een benepen hart binnen.

- Ik verkeerde in eene heel andere gemoedsgesteltenis, dacht hij, toen ik eertijds dit huis met mijnen vader bezocht. Het is de eerstemaal dat ik mij tot iets dergelijks leen, maar het zal ook de laatste zijn. Ja, de laatste! Het wordt tijd, dat ik anders denke, en van de wereld en van mijzelve.

Hij trad de galerij binnen en zette eene ingepakte schilderij tegen den muur neder; alsdan vervoorderde hij als volgt den loop zijner gedachten:

- Hoe kan men uitsluitelijk te midden van deze onbezielde beelden leven en alleenlijk in hen en voor hen bestaan? Zoude men niet zeggen, dat deze geestdrijvers zich in een betooverd paleis opsluiten? De kunst is voor hen slechts een venster, door hetwelk

zij de natuur en de wereld zien, en zij erkennen dezelve niet dan met hen te vergelijken aan de nabootsingen welke zij er van bezitten. En 't is evenwel in zulke begoocheling, dat de jaren mijns vaders heenvloden: al wat zijne verzameling niet raakte, had niet meer waarde voor hem dan iets wat er onder de keerkringen geschiedde. Het is een verwonderlijk iets, hoe gemakkelijk elke hartstocht ons bestaan en al onze gevoelens weet te beperken.

De oogen opheffende werd hij verblind, bijna verschrikt, door het zien van een oningelijst portret, in het bovengedeelte van de hooge galerij opgehangen.

Een blond jong meisje, met het haar in eene lieve verwarring en een glimlach op hare rozelippen, blikte in de zaal; haar licht nachtkleed, liet bijna gansch ontbloot, eenen schoonen en poezeligen schouder zien; in hare lange en dunne vingers hield zij eene pas ontlokene roos, welke zij even aan de lippen bracht, en deze lippen zelven waren van het zuiverste karmijn.

- In der waarheid, riep Eduard, zonder zelfs zijne stem te bedwingen, indien dit tafereel van Rubens is, - en het moet van hem zijn, - dan heeft die groote schilder al de andere meesters in de stukken van dien aard overtroffen! Dit doek leeft, het ademt! Hoe schittert die frissche roos op die nog frisschere lippen! Hoe zoet en zacht stemt het karmijn der lippen met dit der roos overeen, alhoewel het er zoo zichtbaar afgescheiden is! En de glans van dien molligen schouder, en dan dit vlashaar in eene zoo lieve wanorde! Hoe kan de oude Walther zijn beste stuk zoo hoog en oningelijst laten hangen, terwijl al de anderen zoo schitterend met de schoonste sieraden omgeven zijn?

Hij sloeg weder de oogen omhoog en begon te begrijpen, hoe verheven de schilderkunst is, want het beeld werd hoe langer zoo levendiger.

- O! die oogen, zegde hij, in zijne beschouwing verdiept, hoe hebben de penseelen en kleuren ze kunnen scheppen? Ziet men dien boezem niet kloppen, en die vingers en dien ronden arm zich bewegen?

En het was waarlijk zoo, want op dit zelfde oogenblik stond het verrukkende beeld op, en na de roos met eenen lossen zwier naar beneden geworpen te hebben, zoodat zij des jongelings aangezicht eventjes kwam aanraken, vertrok zij, het kleine venster welk zij verliet, met gerucht toewerpende.

Verlegen en ontsteld, raapte Eduard de roos op; en het was eerst dan, dat hij zich den smallen gang, die langs heen het bovengedeelte dezer zaal naar de bovenvertrekken leidde, te binnen bracht. De andere kleine vensters waren door schilderijen bedekt; alleen dit venster was vrij gelaten, om licht aan te brengen, en de meester des huizes plaatste er zich dikwijls aan, om de kunstliefhebbers, die zijne galerij kwamen bezoeken, in oogenschouw te nemen.

- Is het mogelijk, zegde Eduard, toen hij zich al het voorgevallene te binnen bracht, dat de kleine Sofia, in vier jaren tijds, eene zoo volmaakte schoonheid geworden zij?

Zonder het zelf te weten, en onder den indruk van eene vreemde gemoedsaandoening, bracht hij de roos aan zijne lippen, en tegen den muur leunende, de oogen ter neder geslagen, bemerkte hij niet, dat de oude Walther reeds sedert eenige seconden voor hem stond. Eindelijk trok deze hem uit zijne droomerij, door hem vriendelijk op den schouder te kloppen.

- Waar waart gij, jongeling? zegde hij hem vriendelijk. Men zoude haast zeggen, dat gij uit eenen droom ontwaakt.

- Inderdaad, het is juist dat, wat mij overkomen is, antwoordde Eduard. Vergeef mij het lastige mijns bezoeks.

- Wij zouden zoo vreemd aan elkander niet mogen blijven hebben, mijn jonge vriend, herhaalde de grijsaard, op goedigen toon; 't is al haast vier jaren, dat gij geenen voet meer over mijnen dorpel hebt gezet. Is het veroorloofd, dat gij, om eenige geschillen, den vriend uws vaders, uwen ouden voogd, die u voorzeker altijd genegen is geweest, gansch vergetet?

Eduard bloosde en wist eerst niet wat te antwoorden.

- Ik wist niet, dat mijne aanwezigheid u aangenaam zou geweest zijn, stamelde hij eindelijk. Vele dingen hadden anders kunnen toegaan, maar de dolingen der jeugd....

- Laten wij dit daar, riep de grijsaard op lustigen toon; wat zou ons beletten, onze oude kennis, onze oude vriendschap, weder aan te knoopen? Wat voert u heden tot hier?

Eduard sloeg eerst de oogen neder; dan, na eenen vluchtigen oogslag op zijnen ouden vriend geworpen te hebben, welken hij aanstonds weder afwendde, aarzelde hij nog, en eindigde met zich langzaam naar den pilaar te richten, waartegen hij, binnentredende, eene schilderij neêrgezet had.

- Zie, zegde hij, na haar ontbloot te hebben, wat ik, ongedacht, in het erfdeel van mijn vader zaliger gevonden heb: eene schilderij, welke in eene boekerij, die ik sedert jaren niet meer geopend had, opgesloten was. Kenners beweren, dat het een kostelijke Salvator Rosa is.

- Het is waar, riep de oude Walther geestdriftig uit. Dat is, op mijn woord, een heerlijke vond! Wat geluk, dit doek zoo gevonden te hebben, zonder dat gij er u het minst aan verwachtte! Ja, mijn oude vriend had schatten in zijn huis, en hij zelf kende ze niet allen.

Hij plaatste de schilderij in het heldere daglicht, dan, ze met vurige oogen verslindende, ging hij er naar toe, verwijderde er zich van, en, van eenen zekeren afstand, volgde hij, met eenen kennersvinger, de omtrekken der figuren.

- Wilt gij het mij afstaan? vroeg hij eindelijk; stel er zelf eenen prijs voor, en, indien hij niet te hoog is, is dit doek het mijne.

Ondertusschen was een vreemdeling, welke, in een ander gedeelte der zaal, de schets van eenen Julius Romain nam, bijgetreden.

- Hebt gij waarlijk eenen Salvator in eene nalatenschap gevonden? zegde hij op eenen eenigszins snijdenden toon.

- Ongetwijfeld, antwoordde Eduard, met fieren blik dezen persoon opnemende, wiens gansch gewoon kleedsel en eenvoudige manieren eenen reizenden kunstenaar schenen te verraden.

- Of gij verkeert zelf in dwaling, hernam de vreemdeling op eenen fieren en brekenden toon, of gij wilt anderen in dwaling brengen, want deze schilderij is zekerlijk hedendaagsch genoeg, mogelijk zelfs wel heel nieuw; zeker is 't, dat zij niet boven de tien jaren oud is. Het is eene vrij goede nabootsing van het werk des meesters, maar die aan het oog eens ernstigen kenners niet ontsnappen kan.

- Ik sta verstomd over deze bewering, riep Eduard gansch ontsteld uit. De nalatenschap mijns vaders bevatte niet dan goede doeken, enkel oorspronkelijke stukken; want de heer Walther en hij, gingen voor de eerste kenners der stad door. Erich, onze beroemde kunstkooper, bezit zelfs de tegenhanger van dezen Salvator, en voor eenige dagen heeft een reiziger er eene groote som gelds voor geboden. Dat men ze nevens elkander plaatse, en men zal zien, dat zij van denzelfden meester zijn en dat zij bij elkaar passen.

- Waarlijk! hernam de vreemdeling, met slepende stem, gij kent dus ook dien Salvator, of ten minste, gij zijt zijn bestaan in deze stad niet onbewust? Hij is zonder tegenspraak van dezelfde hand als deze; dit lijdt geen twijfel. De oorspronkelijke stukken dezes meesters zijn hier zeer raar, en noch de heer Erich, noch de heer Walther bezitten er een. Ik ben gewend aan het penseel van dezen grooten schilder, en ik geef u mijn woord, dat hij deze schilderijen, die het werk van eenen hedendaagschen schilder zijn, welke ze wilt doen dienen om de kunstliefhebbers te bedriegen, niet aangeraakt heeft.

- Uw woord! schreeuwde Eduard, wiens wangen zich met een brandend rood overtogen, uw woord! ik denk dat het mijne, hier zooveel, en zelfs meer gewicht heeft dan het uwe!

- Voorzeker neen, antwoordde de vreemdeling; het spijt mij, dat gij u door uwe drift verraden hebt. Gij weet dan, dat dit doek slechts eene kopij is, en gij kent den namaker, welken het, ongetwijfeld, niet aan behendigheid mangelt.

- Neen! hernam Eduard nog heviger; gij zult mij voor die belediging voldoening geven! Deze beweringen, die leugens, welke gij met zooveel zekerheid uitkraamt, geven een nog verfoeilijker karakter te kennen.

Een zulk tooneel, ten zijnent voorvallende, dompelde den geheimraad Walther in de grootste verslagenheid. Rechtstaande voor de schilderij, onderwierp hij deze aan een ernstig onderzoek, waaruit hij reeds de overtuiging verkregen had, dat dit doek slechts eene voortreffelijke hedendaagsche kopij was van den grooten meester, eene zoo goed gemaakte kopij, dat zij zelfs een geoefend oog zou bedriegen. Het speet hem innig, den jongen Eduard in zulke onzuivere zaak gewikkeld te zien; maar de twee tegensprekers waren zoodanig opgewonden, dat alle tusschenkomst onmogelijk werd.

- Wat zegt gij daar, mijnheer? voer de vreemdeling met stemverheffing uit. Gij zijt mijne gramschap onwaardig, en ik ben er blijde om, dat het toeval mij in deze galerij bracht, om te beletten, dat een waardig man, een achtbaar liefhebber bedrogen werd.

Eduard schuimbekte van woede.

- Zoo was 't niet gemeend, zegde de grijsaard op verzoenenden toon.

- Maar 't kon evenwel zoo geweest zijn, vervolgde de vreemdeling: 't is de herhaling van eene oude list, en men heeft 't zelfs de moeite niet waardig geacht, tot een ander uitvindsel de toevlucht te nemen. Ik heb bij den schilderijenverkooper dien zoogezegden Salvator Rosa gezien; de eigenaar hield hem voor een oorspronkelijk stuk, en hij werd in deze meening nog versterkt, sedert een reiziger, die, naar zijne kleeding te oordeelen, een man van aanzien moest zijn, hem eenen hoogen prijs daarvoor geboden en beloofd had, bij zijnen terugkeer zijn laatste woord te doen kennen, en den koopman gebeden had, niet binnen de maand over de schilderij te beschikken. En wie was die voorname persoon? Een kamerknecht, door graaf Alten,

van Weenen, uit zijne dienst gejaagd. Het is dus klaar, dat deze list, wie er ook de aanlegger van zij, tegen u, M. Walther, en uwen vriend Erich gesmeed was.

Eduard had zijne schilderij met eene bevende hand ingepakt; hij knarsetande en stampte van woede.

- De duivel zal mij die part betaald zetten! riep hij eindelijk uit. En hij liep ter deure uit, zonder te bemerken, dat het gerucht van den twist het jonge meisje weder aan het venster gelokt had, van waar zij in de zaal blikte.

- Mijn waarde heer, zegde alsdan de grijsaard aan den onbekende, gij hebt mij pijn gedaan, door uwe al te groote haast om dien jongeling te beschuldigen; hij is lichtzinnig, ongeregeld, maar tot hiertoe heb ik nog niet gehoord, dat hij zich aan eenige slechte daad schuldig gemaakt hebbe.

- Er moet een begin aan alles zijn, zegde de vreemdeling op kouden toon. Heden heeft hij eene les op eigene kosten genomen; of wel zal hij op het goede pad terugkeeren, of wel zal hij weten, dat men zijne zaken behendiger moet leiden en dat men nooit zijn fatsoen mag verliezen.

- Hij zal zeker zelf bedrogen geweest zijn, antwoordde Walther, of wel heeft hij deze schilderij inderdaad gevonden, gelijk hij het zegt. Zijn vader, die een groot kenner was, had haar mogelijk ter zijde gezet, omdat zij geen oorspronkelijk gewrocht was.

- Mijnheer, gij schikt alles ten goede, hernam de vreemdeling. Maar in dit geval, zoude hij niet met zulke onbetamelijke drift uitgevaren zijn. Wie is hij dan?

- Zijn vader was een rijk man, zegde de grijsaard, en hij liet eene groote fortuin na; hartstochtelijk aan de kunst verkleefd, besteedde hij aan dezelve een groot gedeelte van zijne fortuin, en men mag zeggen, dat zijne verzameling onvergelijkelijk was. Zijn kunstzin had hem de opvoeding van zijnen eenigen zoon fel doen verwaarloozen; ook dacht de jongeling, na zijns vaders dood, slechts aan geldverspillen; hij hield omgang met tafelschuimers en ongeregelde lieden, kortom, braste en rotste. Meerderjarig geworden, had hij wisselbrieven en ongeloofelijke schulden bij de woekeraars te betalen; maar de hoogmoed dreef hem aan, om zijne uitgaven nog te vergrooten; hij ontdeed zich van de kunstgewrochten, - voor welke hij geenen smaak had, - en ik kocht dezelve aan matige prijzen in. Nu heeft hij bijna alles te gelde gemaakt, uitgenomen zijn schoon huis, waarop mogelijk ook al lasten drukken. Wat kennis en geleerdheid aangaat, hij kan geen hoogvlieger zijn, daar hij eenen afkeer heeft aan alle soort van bezigheid. Het is met hartzeer, dat men hem zoo in zijn verderf moet zien loopen.

- Dat is, zegde de onbekende, het dagelijksch wedervaren van vele lieden, en de gewone weg, waarheen die onwaardige verwaandheid leidt, welke met voorbedachtheid de menschen tot schande voert.

- Hoe hebt gij dien juisten oogopslag kunnen verkrijgen? vroeg de raadsheer; ik verwonder mij, over de wijze, waarop gij eene

schets van Julius Romain genomen hebt; want gij zegdet, dat gij geen kunstenaar zijt.

- Maar ik bestudeer reeds lang de kunst, antwoordde de vreemdeling; ik heb met vrucht de beste galerijen van Europa bezocht, en de natuur heeft mij met eenen doordringenden en juisten oogopslag begaafd, welken de oefening gevormd en juister gemaakt heeft; ook mag ik mij vleien, mij niet gemakkelijk te bedriegen, vooral als het de stukken mijner geliefkoosde kunstenaars geldt.

De vreemdeling nam daarop afscheid van den heer Walther, na zich verbonden te hebben, des anderendaags bij hem te komen middagmalen, want de kennissen welke hij had doen uitschijnen hadden hem de hoogschatting des grijsaards doen verwerven.

(Wordt voortgezet.)

Kermis- en kunstfeesten van Antwerpen, 1864.

WAPEN VAN TENIERS.

De zesde en zevenste afleveringen van de beschrijving der kermis- en kunstfeesten welke plaats hadden ter gelegenheid van het tweede eeuwfeest der Antwerpsche Academie van schoone kunsten, zijn verschenen; zij bevatten de *Bijlagen*, dat is de geschiedkundige bewijsstukken op de bekroonde *Levensschets van David Teniers den jonge.* Onder deze, voor het meerendeel zeer belangrijke stukken, komt ook voor, eene volgens het eigenhandig geschrift van David Teniers gesteendrukte nota, ontleend aan een rekenboek, berustende in de archieven der St.-Jacobskerk, waarvan de beroemde schilder kapelmeester was. Eene niet onbelangrijke bijlage is de brief van den wapenkoning, waarbij het wapen der familie Teniers wordt vastgesteld. Wij deelen hier de afbeelding van dit wapen mede. De tekst der bijlagen is ook opgeluisterd met een portret van David Teniers den oude, geteekend door Jos. Nauwens.

Verders bevatten de afleveringen de inleiding en het eerste kapittel der bekroonde *Geschiedenis der Academie*, door den heer F.-Jos. Van den Branden, opgeluisterd met de volgende prachtige platen en portretten: Jacob van Maerlant; Jan en Huibrecht van Eyck; Rogier van den Weyden; Hans van Memmelinghe; Quinten Matsys; Albrecht Durer; Adam van Hoort; P.-P. Rubens; Antoon van Dyck; wapen der

St.-Lucas gilde; Kermis van Teniers; Landgoed van D. Teniers te Perck; David Teniers de jonge; Huis der gilde van den ouden voetboog; borstbeeld van den Markgraaf van Caracena; Artus Quellin; Jacob Jordaens; Andries van Valckenisse; en gedenkteeken der St.-Lucasgilde (1648) in het glasraam der kapel van O.-L. Vrouwekerk.

Zooals men uit deze opgave ziet, heeft de uitgever aan de versiering van het werk geene kosten gespaard. Naarmate de afleveringen het licht zien, wordt het al meer en meer zeker, dat de beschrijving der feesten een wezenlijk meesterstuk van drukkunst zal zijn en tevens een van de fraaiste plaatwerken welke in den laatsten tijd in België werden uitgegeven.

Wij vertrouwen dan ook - daar het werk zich insgelijks door zijnen inhoud aan alle vrienden van letterkunde en kunst gunstig aanbeveelt - dat het den uitgever niet aan een ruim getal inschrijvers en koopers zal ontbreken.

Aan de rijken.
Mijnen vriende Lodewijk Verbiest.

Orijken, wen gij soms in uwe gulden zalen,
Des winters u vermaakt, als vorsten er moogt pralen
In schittrend feestgewaad; wanneer in al dien glans
De tonen der muziek u nooden tot den dans,
De weelde u dronken maakt en er op aller wezen
Slechts feestvermaak en vreugd en wellust staat te lezen;
Terwijl gij 't geestrijk vocht in gouden bekers schenkt, -
Zegt of gij dan wel eens uw schaamle broêrs gedenkt?
Oh! denkt gij, dat wellicht, met wankelende schreden,
Er langs uw praalgebouw een beedlaar komt getreden
Die zoo door sneeuw en wind, van kleedren schier ontbloot
En rillend van de koû snikt om een stukje brood?....
't Is van een talrijk kroost misschien de droeve vader
Die, hooploos en ontzind, treedt uwe vensters nader,
Waaruit een straal van licht hem op het aanzicht schiet,
Terwijl hij door 't gordijn uw schimmen zweven ziet.
Wellicht dat uw vermaak, uw feestgewoel zijn smarte
Nog dubbel hevig maakt. Wat moet zijn vaderharte
Niet bloeden, bij het zien van 't leven dat gij leidt,
Terwijl zijn hongrig kroost om 't noodig voedsel schreit,
Zijne arme telgen, die schier van gebrek bezweken,
De handjes in elkaâr den Heer om bijstand smeeken!...
Licht dat hij voor uw woon in wanhoop nederzijgt,
Wen aan zijn lijdend hart deez' bittre klacht ontstijgt:
‘Wat is der menschen lot verschillig hier beneden!
De een zwemt in overvloed; 't geluk volgt zijne schreden,

Terwijl een andre nog het noodige niet heeft
En met zijn huisgezin in diepe ellende leeft!...
Heeft 't Opperwezen ons 't bestaan dan niet gegeven
Om in dit aardsch verblijf als broederen te leven?
En, zoo het waar is, dat de menschen broeders zijn,
Waarom dan is 't, dat ik hier in gebrek verkwijn?
Waarom is 't, dat ik lij met echtgenoot en kindren?
Kan het des rijkaards pracht, zijn rijkdom wel vermindren,
Indien hij van zijn schat een luttel mij bedeelt
En door een kleine gift mijn hartewonden heelt?
Zoo hij mij, door wat geld, mijn' honger laat verzaden,
Zal hij hierom zich min in weelde kunnen baden?
Waarom is 't, dat hij dus zijn geld in hoopen legt,
En er in dolle drift zijn ziele vast aan hecht?...
En toch, wat baten mij die bittre wanhoopsklachten?
Helaas, kan dit gemor mijn weedom wel verzachten!
Vergeef mij zulks, ô God, 't is de overmaat van leed
Die mij een' oogenblik de menschheid haten deed.
Wil Gij, almogend Heer, aan d'armen beedlaar denken,
Beweeg der rijken hart, dat zij mij bijstand schenken,
En dat men mijne beê toch ditmaal niet versmâ,
Zoo 'k hier, met bevend hart, een almoes vragen ga.'
Zoo zucht hij, de arme man, wijl hij met loome schreden,
Den dorpel uwer deur komt naderbij getreden. -
ô Gij, wie de fortuin zoo zeer begunstigd heeft,
Die in een' overvloed van weelde en wellust leeft,
Heb medelij' met hem; want hij is toch uw broeder,
Geschapen zoo als gij, voor 't Rijk van d'Albehoeder,
Bedeelt hem van uw goud: het weldoen is zoo zoet; -
Weldadigheid schenkt vrede en wellust aan 't gemoed.
Geeft veel, opdat u God zijn milden zegen biede,
Opdat uw levenstijd verhemeld henenvliede,
Opdat de dankbre traan, die 's armen oog ontrolt,
In uwe hemelkroon tot perel zij gestold;
Geeft, rijke lieden, geeft, spreidt weldaân om u henen,
Wilt aan des armen klacht een willig oor verleenen,
Oh! lenigt zijne smart, verzacht zijn treurig lot,
Opdat ge eens 't loon der deugd verkrijgen moogt bij God.

AUGUST COSYN.

Gent.

De tunnel tusschen Engeland en Frankrijk.

Sedert vele jaren bestaat het plan, om onder het kanaal eenen tunnel aan te leggen.

Het, sedert vele jaren op den achtergrond gelaten ontwerp, wordt thans weêr vooruitgezet en dat wel in zooverre, dat ten behoeve daarvan reeds peilingen gedaan worden, onder toezicht van den heer Hawkshaw, die, naar men hoopt, bevredigende uitslagen zullen opleveren. Uit de peilingen, die ten behoeve van de kanaal-telegraafmaatschappijen werden gedaan, is gebleken, dat de grootste diepte in het Engelsch Kanaal 140 voet bedraagt en de gemiddelde diepte 60 voet. De bodem bestaat uit kalksteen en kleiachtige kalkaarde, benevens uit rotsen, die niet te hard of te zacht zijn en daarom uitmuntend geschikt om te worden uitgegraven. De lengte

van den tunnel zou 28 mijlen bedragen, waarvan 22 mijlen zich onder water zouden uitstrekken. De vorm van den gemetselden tunnel zou buisvormig zijn, 24 voet in middellijn hebben en voorzien zijn van twee spoorlijnen. Misschien zouden twee tunnels, elk van 16 voet in middellijn, wenschelijker zijn, met het oog op de sterkte; doch wat de luchting betreft, zouden zij niet de voorkeur verdienen, terwijl de tunnel, indien hij 60 voet onder den bodem der zee gelegd werd, geen gevaar zou loopen van door het zoute water te worden beschadigd.

Voor de drooglegging zal behoorlijk kunnen worden zorg gedragen, terwijl het overtollige water door middel van twee pompen, eene te Dover en eene te Boulogne, behoorlijk zal kunnen worden verwijderd.

De luchting zal kunnen worden bevorderd door eenen luchtkoker, onder in den tunnel aangebracht en voorzien van luchtgaten, terwijl twee stoomtuigen, steeds den bedorven luchtkring door versche lucht zouden kunnen vervangen; bovendien zouden vier recht opstaande luchtkokers geplaatst moeten worden. Op die wijze zal de spoortrein door gewone locomotieven kunnen worden getrokken. Laatstgenoemde ijzeren luchtkokers zouden 24 voet middellijn moeten zijn en 80 voet hoog, terwijl zij zouden moeten omgeven wezen door metselwerk ongeveer 40 voet in den omtrek. In dien toren zou eene pomp en een hysch-toestel geplaatst worden, benevens eene woning voor de arbeiders. Wanneer men de cylinders voor de recht opstaande luchtkokers heeft laten zinken en waterdicht gemaakt, kunnen zij worden uitgepompt, waarna onmiddellijk met het maken van den tunnel een aanvang kan worden gemaakt. Aangezien de gemiddelde diepte slechts 60 voet bedraagt, kan dit geen bezwaar opleveren. De grond die wordt uitgegraven, kan in zee worden geworpen, opdat rondom den toren een klein eiland zou worden gevormd. Deze torens, die tevens als vuurtorens zouden kunnen worden gebruikt, zouden in dat geval aan de scheepvaart uitstekende diensten kunnen bewijzen.

Indien het plan uitvoerbaar wordt geacht, zouden de Engelsche en Fransche Staatsbesturen gedurende den tijd van 5 jaren een hulpgeld moeten verleenen van 250,000 p. st. per jaar aan de maatschappij, welke het werk zou ondernemen. Bekleedt men den tunnel, in plaats van met metselwerk, met ijzeren platen, dan wordt het bedrag der kosten begroot op 6,000,000 p. st., terwijl het werk, voor zoo veel den tunnel betreft, door middel van tien tunnelwerktuigen, in den tijd van 2 jaren kan gereed zijn. Bovendien zouden nog twee jaren noodig zijn tot het bouwen van de luchttorens, voordat met het maken van den tunnel een aanvang zou kunnen worden gemaakt.

Strenge winters.

Een los blaadje, te Antwerpen, in 1793, gedrukt, bevat het volgende omtrent de hardste winters, waarvan men in die stad het geheugen had behouden.

In den jare **1124** en **1125** was het zulk een strenge winter, dat al de granen bevrozen: de waters waren in opene wegen veranderd, en de grootste rivieren (als de Schelde) werden bewandeld.

1407 Waren alle rivieren vastliggende, en het vroos van St-Marten tot Lichtmis: men wandelde heên en weêr over de Schelde.

1517 Liep men voor Antwerpen en tot Burgt over de Schelde.

1563 Was 't de koudste winter, die in 53 jaren geweest was; het vroos 14 weken lang, en men reed voor Antwerpen op de Schelde met karren en wagens op St-Stevensdag, dewelke 13 dagen toelag; 't ijs was 2 voeten dik.

1568 Ten tijde van den Hertog van Alva, vroos het schier zonder ophouden, wel tien weken lang; in Maart van het volgende jaar begon het eerst te ontdooien; men liep de Schelde over.

1594 Vroos het negen volle weken; men ging voor Antwerpen over de Schelde.

1600 Verstrekte insgelijks de Schelde tot eenen weg ook voor dezelfde stad, van Januari af tot op het einde van Februari. De Rijn, de Maas, de Leie en andere rivieren waren door de vorst gestremd.

1608, 10 Januari, was het zoo koud, gedurende 4 weken, dat zulks niemand geheugde; op de Schelde gingen met honderde menschen: men verkocht daar bier, wijn, enz.; niettegenstaande de voorzorgen des stadsbestuurs, ging het ijs drijven met omtrent 500 burgers, dewelke bij geluk nog allen gered werden. Ontallijke menschen, vogels en viervoetige dieren stierven door de bovenmatige koude.

1622 en **24**, gaf andermaal voor Antwerpen de Schelde den doorgang aan alle lastdragende dieren. Het ijs was 4 *cubitus* dik.

1635 Liep men over den stroom, op 28 Januari.

1670 Bleef de Schelde voor Antwerpen vier dagen toegevrozen, waarvan dit tijdschrift:

T SCHELD BEVRIEST IN DEN TYT VAN VIER DAGEN.

1684 In Februari, zag men dit zelfde water tot aan het *Kranenhoofd* vastgevrozen liggen; langs de zijde van het *Bierhoofd* vaarde men met schuiten over en weder.

1709 Was de koude onverdragelijk; de Schelde lag wederom voor het grootste deel hier en elders vervrozen, waarvan dit jaarschrift:

FRIGUS OCCIDIT HOMINES.

1716, 18 Januari, werd het ijsgang, en 6 of 7 weken lag de stroom zoo vastgevrozen, dat men er tenten, kramen, enz., op stelde. Het vastgeronnen element droeg met honderde menschen, paarden, sleden, enz.

1740 Lag de Schelde vast voor Antwerpen, doch maar eenige uren.

1763 Heeft zij, in het afvloeien, aan de Werf een weinig toegelegen; over de vier weken trok men over de rivier aan *Hoboken* en *Cruybeeck.*

1776 Vroos de Schelde toe en werd aan eenen marmeren vloer gelijk, beginnende van *Austruweel* tot aan het *Bierhoofd;* gedurende den tijd van vijf of zes dagen zag men aldaar alle vreugdebedrijven; het hoornvee kwam gemakkelijk uit Vlaanderen over, men verkocht op het ijs spijzen en dranken, men brandde aldaar pektonnen, enz.

1788 Liep men den 16^{n} December tot bij den avond over den vastgeronnen vloed: de vorst had begonnen met St.-Catharinadag en had geduurd tot Koningen toe.

Eene mummie van Pharao.

Eenige maanden geleden is het Britsch Museum te Londen in bezit gekomen van eene mummie van een der eerste Pharao's.

Deze mummie, nog in haar oorspronkelijk lijkkleed gehuld, is bijzonder goed bewaard gebleven en, zoo als de naam aanduidde, die op de zerk gegrift stond, waarin het stoffelijk overblijfsel van een der eerste koningen gevonden werd, afkomstig van Pharao Mycerinus, die ongeveer 2,280 jaar vóór de geboorte van Christus leefde en een der opvolgers was van den oprichter van de bekende groote pyramide.

Deze mummie is om haren hoogen ouderdom bijzonder merkwaardig, daar de monark, wiens gebroken gebeente en lederachtige huid thans de bewondering van geheel Londen tot zich trekken, in Egypte regeerde voor dat Abraham geboren was en slechts tweehonderd jaar na den dood van Misraim, den kleinzoon van den aartsvader Noach, en van den eersten Pharao.

Nauwelijks konden de sporen van den zondvloed van het aardrijk verdwenen zyn, toen deze vorst leefde, die tijdgenoot was van de voorouders der groote patriarchen.

Kronijk.

Antwerpen. - De heer F. Overbeck, de vermaarde schilder, wiens teekeningen men onlangs te Brussel en te Antwerpen tentoonstelde, is tot commandeur der Leopoldsorde benoemd.

- De heer C. Broeckx, de kundige geneesheer en gunstig gekende schrijver, is tot officier der Leopoldsorde benoemd.

- Op 13 en 14 Januari, hield de heer de Beucker vier openbare verhandelingen op de volgende plaatsen: In het *Kruidkundig Genootschap*, te Antwerpen, om 9 ure voormiddag, over de moeshovenierderij; in de *Centrale Landbouwmaatschappij van België*, lokaal Koninklijkeplaats, te Brussel, om 1 uur namiddag, over de voedingsstof der planten, mesting, grondbewerking, enz. voor land- en ooftbouw; in de maatschappij *Ceres*, te Anderghem (Brabant), op het gemeentehuis, ten 4 ure namiddag, over de ontleedkunde en het levensproces der planten in het algemeen; op Maandag 14, op verzoek der *koninklijke maatschappij van Hofbouwkunde te Leuven*, eene voordracht, om 5 ure namiddag, in de Florazaal, over de plantenvoedingsstof en derzelver kiesvermogen, sappenstroom, ademhaling, bevruchting, enz.

- In de *Dierengaarde* hield, op 13 Januari, de heer G.-J. van den Nest, eene verhandeling over de natuurlijke geschiedenis der dieren.

- Volgens de dagbladen zullen de volgende Belgische zanggenootschappen, in 1867, deel nemen aan den grooten internationalen zangwedstrijd van Parijs: *les Amis Réunis* en *l'Amitié*, van Pâturages; *la Réunion Lyrique*, van Brussel; *la Lyre Ouvrière*, van Brussel; *Gauthier*, van Soignies; *les Artisans Réunis*, van Brussel, en *les Chasseurs*, van Binche.

- Dezer dagen werd een nieuw orgel ingehuldigd, geleverd door de firma Mercklin-Schutze, in de St-Joriskerk. Het werk heeft twee klawieren in de twintig registers, een vrij pedaal, en verschillige koppelingen. Het buffet, in twee deelen geplaatst, voldoet wel, en werd geleverd door den heer L. Durlet. De speel-

aard is goed en vlug aansprekend en de verschillende geluiden zijn fraai, alhoewel zekere registers wat zwak van toon zijn, daar andere te veel voorkomen, bijzonder in de pedaalregisters. Verschillige spelen zijn krachtig en lieflijk, al naarmate hun karakter zulks vereischt. Ter gelegenheid dezer inhuldiging, voerde men eene nieuwe mis uit, in vier stemmen en orgel, van den heer M.G. Callaerts.

- Op 17 Januari, werd er in de *Wetenschappelijke Vereeniging*, door den heer K. Ommeganck eene verhandeling over de foradische of inleidings-electriciteit gehouden. Proefnemingen geschiedden met een krachtig Rhumkorffstuig, glansrijke verlichte en lichtuitgevende Geisslers glaspijpen, nabootsing der werking van den bliksem, verandering der lucht in salpeterzuur, ontploffing der mijnen, enz.

- In het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* werd den 15^{n} Januari, door den heer Montigny eene voordracht gehouden over het magnetismus, en den 23^{n} door den heer Bancel, over Corneille.

Brussel. - Bij koninklijk besluit van 7 Januari, zijn benoemd tot leden van de jury, gelast met de beoordeeling van den prijskamp voor natuurlijke wetenschappen voor het vijfjarige tijdvak van 1862 tot 1866:

De heeren Coemans, lid der klasse van wetenschappen der koninklijke academie van België; de Sélys-Longchamps id.; d'Omalius-d'Halloy, id.; Gluge, leeraar der hoogeschool van Brussel, id.; Lacordaire, leeraar der hoogeschool van Luik, id.; van Beneden, leeraar der hoogeschool van Leuven, id.

- Het opera *Willem Beukels*, muziek van den heer E. Gregoir, woorden van deheeren Stroobant en Willems, is ter studie op het Nationaal Tooneel.

St.-Nicolaas. - Door den heer Lenaerts, van Antwerpen, werd hier dezer dagen in den *Burgerkring*, met veel bijval eene voordracht over den *Vooruitgang* gehouden.

Brugge. - Op dit oogenblik bereidt men in de Potterij eene zaal voor het inrichten van een kabinet van schilderijen, hetwelk voor het publiek des Zondags toegankelijk zou gesteldt worden.

Men weet dat het kabinet van St.-Jans-hospitaal te klein is om al de kostbare kunststukken te bevatten, welke de godshuizen bezitten. 't Is bij middel dezer kunststukken, welke men nu uit den hoek gaat halen, dat men een tweede kabinet zal inrichten.

Thourout. - De rhetorikamaatschappij *Wil en Kracht*, schrijft eenen prijskamp uit, voor alleen- en tweespraken, met of zonder zang, op 17 en 24 Februari 1867. De prijzen bestaan in eermetalen. De mededingers moeten hunne bijtreding laten kennen, en eene kopij der uit te voeren stukken en van de muziek, voor 3 Februari 1867, toezenden aan den heer Laridon, voorzitter der maatschappij, van welke de ingezondene stukken het eigendom zullen blijven.

Buitenland.

's-Gravenhage. - Op verschillende plaatsen van Nederland werden in December zoogenaamde pestvogels *(Ampelus garrulus)* gevangen, die gewoonlijk noordelijker gelegen landen (Siberië) bewonen, en slechts zeldzaam meer gematigd klimaat bezoeken. De verschijning van dien vogel, welke veel overeenkomst heeft met de lijster, moet in vroeger tijd beschouwd zijn geworden als een voorteeken van

naderende pestilentie; de naam van pestvogel zou aan dat vooroordeel zijn ontstaan te danken hebben.

Berlijn. - De Pruisische minister van eeredienst en onderwijs, in ervaring gekomen zijnde, dat laatstelijk door sommige schoolonderwijzers in Pruisen, jachtpermissies aangevraagd zijn, heeft een koninklijk besluit van 1855 in herinnering gebracht, waarbij de uitoefening van het jachtvermaak onvereenigbaar is verklaard met de betrekking van onderwijzer, en heeft, op grond daarvan, den onderwijzers uitdrukkelijk het jagen verboden.

Fragmore. - De alhier, namens de koningin van Engeland, ter eere van haar overleden gemaal, opgerichte grafzuil, die een prachtig monument is, zal binnen eenige maanden eerst voltooid zijn, en nu reeds heeft men aan dit gebouw de aanzienlijke som van 3 millioen 800 duizend franken uitgegeven.

Sterfgevallen.

De beroemde Fransche schilder J.D. Ingres, is op 13 Januari in 86-jarigen ouderdom overleden. Hij had zijne gansche loopbaan aan de kunsten toegewijd, waarvan zijn vader, schilder en toonkundige, hem om zoo te zeggen reeds van in de wieg, de grondbeginsels had geleerd. Ingres was leerling van Roques, Briant en David. In 1801 behaalde hij den eersten grooten prijs met zijne samenstelling: *Aankomst in de tent van Achilles der afgezanten van Agamemnon.* Te Rome bestudeerde hij bij voorkeur Raphaël; hij verbleef er vele jaren en was verplicht van de opbrengst van portretten en schetsen te leven. Dit belette hem echter niet groote schilderstukken voort te brengen, namelijk *Edipus*, *de Sphynx, Raphaël en Fornarina*, *Virgilius*, *welke zijn werk Eneas aan Augustus en Octavia voorleest*, enz. enz. Deze stukken werden naar de tentoonstellingen van Parijs gezonden. Ingres zocht eenen naam te bekomen, welke hem door den toen heerschenden smaak werd geweigerd. Eerst in 1824, werd de kritiek tegen hem ontwapend door zijne schilderij: *Beloften van Lodewijk XIII*, in de kerk van Montauban, zijne geboortestad berustende. Zijne *Apotheose van Homerus*, dat het plafond van den Louvre versierd, werd in 1827 uitgevoerd. De portretten van Bertin en den graaf Molé, maakten in de tentoonstelling van 1832, grooten opgang. Toen bekwam hij het bestuur over de villa Medicis, te Rome, van waar hij nog naar Parijs afzond: *de Maagd met de Hostie; de Odaliske en hare slavin* en *Stratonice.* Onder het nieuwe keizerrijk schilderde hij de *Apotheose van Napoleon I*, welke thans te Saint-Cloud berust. De stad Luik bezit een der schoonste tafereelen van Ingres, namelijk een prachtig portret van Napoleon. In het museum van academiekers, te Antwerpen, bevindt zich het portret van Ingres, door hem zelven geschilderd.

De lijkplechtigheid had in de kerk van den H. Thomas van Aquinen plaats.

Varia.

In eene der Nederlandsche steden is met Januari 1867 een der ambtenaren van den burgerlijken stand van de dagelijksche waarneming van de dienst ontlast geworden: bij benadering had de man, in 17 jaren, in die betrekking *een millioen een honderd zes-en-vijftig duizend* (1,156,000) malen zijnen naam geteekend en ruim *vijf-en-dertig duizend* (35,000) huwelijken gesloten.

Maatschappij tot bevordering van nijverheid en wetenschap

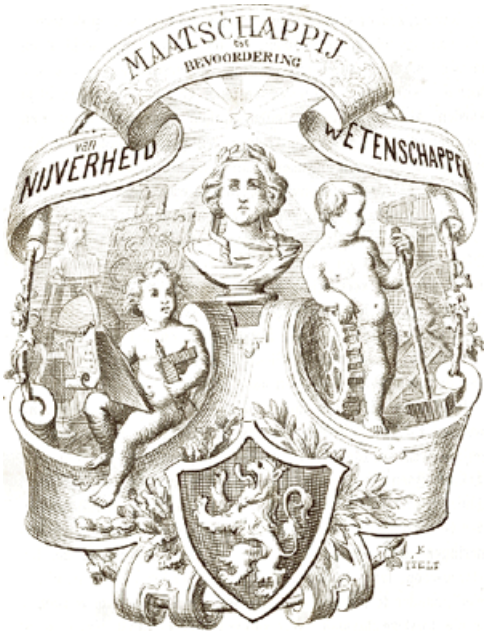

De maatschappij tot bevordering van nijverheid en wetenschappen werd te Gent gesticht op het einde der maand Januari 1864, met het doel te geraken tot eene vereeniging van personen welke verschillende ambachten of nijverheden uitoefenen en om zich onderling te ondersteunen in al hetgeen kan bijdragen tot hunne beschaving en tot bevordering van hun bedrijf, alsook om behulpzaam te zijn aan leden welke de bekwaamheden bezitten om aan kampstrijden deel te nemen.

Met genoegen, ja met vreugde vernamen wij het tot stand komen van dezen kring, dien wij doeltreffend en aanhoudend zien werken tot het bereiken van een doel, waarover wij in 1859, in ons tijdschrift, het volgende zegden: ‘De kunst heeft ten allen tijde den mensch veredeld, en zij was onbetwistbaar de grootste drijfveer der volksbeschaving. De kunst dan op onze dagen, aan de nijverheid toegepast, moet ook niet alleen den nijveraar veredelen; zij is, volgens ons, het eenige redmiddel tegen den kanker die de samenleving ondermijnt: de zucht naar goud en fortuin. Boezemt den nijveraar, den ambachtsman, liefde voor de kunst en mitsdien voor de wetenschap in, en gij zult in een gedeelte van het volk dichterlijke gevoelens doen ontstaan, die vrede, eendracht en geluk zullen te weeg brengen.’

Dat de Gentsche maatschappij zulks heeft begrepen, blijkt duidelijk uit de algemeene richting in haar streven. Buiten de drie reeds van haar verschenen jaarboekjes, die eene keur van nuttige en aangename verhalen in wetenschappelijke en letterkundige vakken behelzen, zijn ook door de maatschappij onder hare leden verscheidene wedstrijden uitgeschreven, namelijk in de volgende vakken: werktuigkunde, bouwkunde, versiering, zang en letterkunde.

De eerste en tweede prijsuitdeeling had plaats in de troonzaal van het stadhuis, waar zilveren en bronzen eermetalen aan de overwinnaars werden geschonken; in het jaar 1866 gaf men bij den eersten prijs eene toelage van 100 en by den tweeden eene van 90 franken.

Wekelijks worden er zang- en letterkundige avondfeesten gegeven, voordrachten gehouden enz. De maatschappij bezit, naast een kabinet van nijverheidsvoorwerpen,

eene reeds vrij aanzienlijke bibliotheek bestaande uit wetenschappelijke en letterkundige boeken, werken over de nijverheid enz.

De omstandige verordening op de inrichting der maatschappij, kan men vinden in den almanak voor 1866 door den kring uitgegeven. Van het bestuur maken deel: de heeren L. Schepens, voorzitter; J. Rouan, als geheimschrijver; W. Crappé, als boekbewaarder.

Ten einde onze lezers proefondervindelijk over de degelijkheid van de jaarboekjes der maatschappij te laten oordeelen, ontleenen wij aan haren almanak voor 1867, dien wij, even als zijne twee voorgangers, in veler handen wenschen, het onderstaande lezenswaardig artikel.

Het magnesium-licht.

De eeuw welke wij beleven, mag voorzeker de eeuw der uitvindingen genoemd worden; wat gisteren de bewondering der gansche beschaafde wereld verwekte, is heden overtroffen door andere uitvindingen, welke misschien morgen hetzelfde lot zullen ondergaan.

Toen de blikslager Quinquet de lampen uitvond, welke zijnen naam dragen, om de armzalige olielampjes en vetkaarsen der voorgaande eeuwen te vervangen, kon men geene woorden genoeg vinden om het heerlijke Quinquet-licht lof toe te brengen; doch toen het gas-licht werd tot stand gebracht, steeg de bewondering ten hoogste en de lampen van Quinquet werden op den achtergrond geschoven. Hierna traden het kalk- en electriek licht te voorschijn, wier lichtvermogen tot dat der gas staat als dit der zon tot dat der maan, doch om hunne te kostelijke bereiding, in de nijverheid weinig gebruikt worden; nadien kwam de steen-olie of petroleum in Amerika op hare beurt vooruit, borrelende als water uit den grond op, en schonk het menschdom een helder en goedkoop doch eenigszins gevaarlijk lamplicht, en dat aan de gas veel nadeel deed. Heden komt zich het Magnesium-licht op rang stellen en verwekt door zijn buitengewoon helder lichtvermogen de bewondering der wetenschappelijke wereld.

Het Magnesium is een zilverwit metaal, slechts één en drie kwaart maal zoo zwaar als water wegende; het is dus een der lichtste metalen welke bekend zijn; het zilver weegt zes maal zwaarder. Het wordt niet zuiver in de mijnen gevonden; altijd is het verbonden met zuurstof, hetgeen gemakkelijk verklaard kan worden door zijne groote brandbaarheid in die gas of deszelfs vermengingen. Men vindt het ook verbonden met solfer-zuur (witte vitriool); dan neemt het den naam van Engelsch-zout, zoo algemeen gekend door zijne afdrijvende eigenschappen, als door

zijnen walgelijken smaak. De beroemde scheikundige Humphry Davy, was de eerste welke er in slaagde het Magnesium van zijne verbindingen af te zonderen; heden bereidt men het op groote schaal in Engeland en in Amerika, bij middel van het sodium, een ander wit metaal, welk men uit steen-zout (gemeen zout) trekt.

Om het Magnesium te bereiden tot lichtbron, trekt men het in fijne draden van min dan één millimeter dikte; deze draden kan men met het grootste gemak doen ontvlammen, bij middel van eene kaars of eenen solferstok, met eene helderheid waarvan men zich moeielijk een denkbeeld kan vormen. Een draad van één derde millimeter dikte, geeft zooveel klaarte als zestig gewone waskaarsen, en indien men de proef deed in zuivere zuurstof, zou zijn lichtvermogen twee maal sterker wezen.

Wanneer men een lichtstraal van brandend Magnesium, bij middel van eenen lichtsplijter[1] opvangt, dan ontwaart men dat dit licht eene buitengewone hoeveelheid violetblauwe stralen bevat, stralen welke een krachtig scheikundig vermogen bezitten en den grondsteen zijn der hedendaagsche lichtteekening. Deze eigenschap te baat nemende, trachtte men en slaagde men erin, lampen te vervaardigen, welke den lichtteekenaren strekten om, bij gemis aan zonnelicht, scheikundige teekeningen te verkrijgen, hetgeen bij elk ander kunstlicht onmogelijk is, uitgenomen het electriek licht, doch dit bezit min scheikundig vermogen en is oneindig moeielijker om aanwenden dan het Magnesium-licht. Deze lampen hebben één of twee bekken; in dit laatste geval is de schikking dusdanig, dat de twee bekken samen loopen in één lichtpunt. Ieder dezer bekken is voorzien van drie of vier dooreengevlochtene Magnesium-draden van min dan één millimeter dikte; deze draden opgerold achter de lamp, worden bij middel van een klein raderwerk door den bek naar buiten geschoven, naarmate zij afbranden; aldus bekomt men een aanhoudend sterk licht welk alle tot heden gekende kunstlichtbronnen, in eenvoudigheid en schoonheid overtreft.

De lichtteekenaar, voorzien van deze lampen, kan zoo wel bij nacht als bij dag werken; in zestig sekonden bekomt hij hiermede een afbeeldsel geschikt om afdrukken te geven; nogtans is dit licht niet heel bijzonderlijk goed voor portretbeelden, tenzij voor vergrootingen: de portretten schijnen niet levendig genoeg, doch er zullen waarschijnelijk nog verbeteringen aan de lamp gebracht worden. Voor werken waar het zonnelicht niet genaakt of onvoldoende is, heeft dit metaal-licht eene onschatbare waarde. Bij voorbeeld de oude gedenkteekenen van Egypte, waarvan vele onderaardsch zijn, zullen bij middel van het Magnesium, met hunne zooveel eeuwen in het duister geblevene gewelven, kunnen afgemaald worden; eenige zijn het reeds, zooals het binnenste der piramiden en van het graf van Apis, het serapeum genaamd. De grafsteden der oude Egyptenaren, met hunne eigenaardige uitgravingen, en zoo goed bewaarde schilder- en beeldhouwwerken, opschriften, enz., zijn overwaardig gelichtteekend te worden. Men kan er stereoscopische teekeningen naar maken, bij middel van welke men eenieder, als 't ware bij de hand, zal kunnen binnenleiden in deze eeuwenoude overblijfselen eener in 't niet verdwenen beschaving, zonder gevaar voor den aanschouwer van op de terugreis van gebrek om te komen, of door den vreesverwekkenden kamsin, die heete wind der woestijn, te verstikken, of ook van door de roofzuchtige Arabieren bestolen en om hals gebracht te worden. Al deze

1 Een lichtsplijter is een driehoekige blok glas, die de lichtstralen welke er door henen dringen, ontleedt in alle kleuren des regenboogs.

lichtteekeningen kunnen nu gemaakt worden en eenieder zal zich zonder vele kosten, een getrouw denkbeeld dier overoude kunstvoortbrengselen kunnen vormen.

De onderaardsche gebouwen in Indië, waar geheele gebergten tot tempelgrotten zijn uitgewerkt, zullen insgelijks door het Magnesium-licht, wereldbekend gemaakt worden. De tempels van Ellora, Elephanta en zoovele andere reuzenwerken, over geheel dit wonderland verspreid, welker uitgestrekte met beelden en loofwerk versierde zuilengangen en gewelven, waar eeuwen lang moet aan gearbeid zijn, de bewondering en het nadenken der reizigers tot zich trekken, zullen den volken een denkbeeld geven dier duistere geschiedenis van oud Indië.

In Europa zelf, kan met vrucht het Magnesium aangewend worden tot het lichtteekenen van bergwerken, zooals de zoutmijnen waarvan sommigen tooverachtige gezichten opleveren. Met de koolmijnen, en marmergroeven zullen wij aldus ook nader bekend gemaakt worden. De catacomben van Rome, die schuilplaatsen der vervolgde eerste christenen, met hunne oude graven, schilderingen en opschriften, zal men te huis, bij middel van den stereoscoop, tot in hunne minste bijzonderheden kunnen beschouwen, zonder te vreezen onder instortingen begraven te worden of in die duistere afgronden verdoold te loopen en van honger en dorst om te komen. De boringswerken in den berg Cenis, tot het maken eens reusachtigen tunnels, welke Frankrijk aan Italië zal verbinden, kunnen ook gelichtteekend worden. De wonderbare druipsteenholen, waarvan Griekenland, te Antiparos, en België, te Han, overschoone toonbeelden bezitten, zullen zich voor ons getrouw afspiegelen, met die nauwkeurigheid aan de lichtteekening eigen.

In theatervertooningen, bekomt men bij middel van dit metaal zeer schoone licht-verschijnselen. Tot poeder gewreven, wordt het door de vuurwerkmakers gebruikt tot heerlijke vuurpijlen. Op de scheepvaart toegepast, zou het Magnesium-licht zeer veel nut kunnen stichten, door het gemak waarmede het oogenblikkelijk kan aangewend worden, tot het seinen, 't zij van het land, zeewaarts, 't zij van de schepen onder elkander of naar de kusten en dit voornamelijk bij mistig weder.

Uit al het voorgaande kan men lichtelijk opmaken, welke diensten het Magnesium, doelmatig aangewend, aan kunsten en wetenschappen kan bewijzen; of dit metaal in dezelfde mate de nijverheid zal bevorderen, is een vraagstuk welk nog op te lossen is. Tot hiertoe is het Magnesium licht, in vergelijking met het gas- en steen-olie-licht, op de nijverheid toegepast, zeer duur. Het Magnesium, gezuiverd en in draad getrokken, kost vier of vijf maal zoo veel als zilver, en zoo zou men op één uur minstens voor vijftig franken van dit metaal in de lamp gebruiken, hetgeen de huismoeders, welke zich 's avonds met brei- of naaiwerk onledig houden, een weinigje duur zou voorkomen. Aan den lichtteekenaar zullen de clichés, dienstig om goede afdrukken te bekomen, ieder één frank van licht kosten. Men heeft uit spaarzaamheid voorgesteld, bij het Magnesium zinkdraad te gebruiken; die laatste ont-

vlamt slechts op eenen hoogen warmtegraad, doch gepaard met het Magnesium brandt hij zeer goed en geeft insgelijks een schitterend licht.

Om te eindigen, merken wij aan, dat alle nieuwe uitvindingen, in het begin moeielijk om toe te passen zijn, dat er noodwendig door den bestaanden staat van zaken, al het nuttige niet van bewezen kunnende worden, zij zich slechts langzaam ontwikkelen, doch dikwijls aangroeien van een in schijn nietig gedacht, tot de machtigste hefboomen, welke de beschaving ter harer beschikking heeft.

LAURENS BRUYNEEL.

De schilderijen.
(Eerste vervolg.)
II.

Aan eene onbeschrijfelijke woede ten prooi, keerde Eduard huiswaarts; hij trad gramstoorig binnen, en sloeg met geweld achter zich de deuren toe van de vertrekken, welke hij door te gaan had, om zich naar eene kleine achterzaal, waar Eulenbock een glas wijn dronk, te begeven.

- Daar hebt ge uwe kladderij terug, riep hij uit, oude doorgedronken deugeniet!

- Gij hebt u driftig gemaakt, jonge vriend; de oude heeft van geen koopen willen hooren? vroeg Eulenbock, zijn glas met de grootste onverschilligheid volschenkende.

- Schurk! hernam Eduard, de schilderij, met woede van zich werpende, gij zijt de oorzaak dat ik zelf een schurk geworden ben; ik ben beledigd, vernederd geworden! o hoe heb ik daar gestaan, het hoofd verhit en den blik neêrgeslagen, beschaamd over mij zelven, dat ik zóó, uit liefde tot u, schandelijk gelogen heb.

- Maar, beste vriend, er was geen leugen meê gemoeid, zegde de schilder, de schilderij ontblootende; het is wel een echte Salvator Rosa, zoo als ik er nooit een geschilderd heb. Gij zelf hebt er mij aan zien werken, en wist dus, wat er van de zaak was. Gij zijt niet slim, mijn beste; ik had u deze zaak niet moeten toevertrouwen.

- Ik wil een eerlijk man worden, zegde Eduard, met de vuist op de tafel slaande; ik ga mij beteren, om de achting der menschen en van mijzelven te herwinnen; ik ga geheel anders worden en eene andere levenswijs aannemen.

- Waarom u kwaad maken? zegde de ouderling, en hij ledigde zijn glas. Ik stel er mij niet tegen, dat gij u betert, en ik zou zelfs zeer gelukkig zijn, dit te zien. Ook heb ik u altijd sermoenen en vermaningen gedaan; ik heb ook getracht, u aan den arbeid te gewennen; ik heb u in het herstellen van schilderijen willen opleiden; ik heb u willen leeren vernis bereiden, de verf wrijven; in één woord, ik heb niets aan u verwaarloosd.

- Schelm! riep Eduard uit; ik zou uw leerling, uw wrijver geworden zijn? Maar, in der waarheid, ik ben heden nog dieper gevallen, met tot het schuldig werktuig van eenen schurk aftedalen.

- Wat gebruikt gij daar beledigende uitdrukkingen! zegde de schilder, met den neus in het glas glimlachende: indien ik het ernstig opnam, zouden wij seffens met den degen in de vuist staan, of wel, wij zouden doodelijke vijanden worden. Maar deze gramschap heeft haren oorsprong in goede gevoelens; die jongeling, heeft iets edels in gansch zijn wezen, hij is niet geschikt, om koopman in schilderijen te zijn.

De jongeling steunde zijn hoofd met de ellebogen op de tafel, en de schilder haastte zich eene vlek wijns weg te vagen, uit vrees dat zij Eduards mouwen zoude bevuilen.

- De goede Salvator, zegde hij alsdan, in gedachten verslonden, heeft het hier ook niet al te best gehad; men beschuldigt hem zelfs, struikroover te zijn geweest. En toen een ander groot schilder zich, tijdens zijn leven, voor dood deed doorgaan, om den prijs zijner werken te doen stijgen, bleef hij ook niet al te getrouw aan de waarheid, alhoewel hij werkelijk eenige jaren daarna stierf, en het toen bleek, dat hij zich nopens het tijdstip zijner dood niet sterk vergist had. Als ik deze schilderijtjes met liefde en ootmoedigheid schilder, vereenzelvig ik mij derwijze met den ouden meester en al zijne hoedanigheden, dat het mij toeschijnt, dat zijn geest mijne hand en mijn penseel leidt; ook, nadat de schilderij voleindigd is, komt het mij voor, alsof zij mij vriendelijk hare erkentenis bewijst, omdat ik weêr iets voortgebracht heb waaraan de oude kunstenaar zijn zegel zou kunnen hechten. De man heeft toch niet alles zelf kunnen doen, en eeuwig blijven leven, kon hij ook niet. Als ik vervolgens, na een glas wijn gedronken te hebben, dit doek aan een ernstig onderzoek onderwerp, verbeeld ik mij, dat het waarlijk van den ouden meester is, en ik lever het als dusdanig aan eenen anderen zijner bewonderaars over; en als ik dan eene kleine daghuur verg, voor de moeite om mij mijne hand te hebben laten leiden en om mijnen eigen kunstgeest te fnuiken, is dat dan, lieve vriend, eene zoo grove zonde, dat gij mij, uit dien hoofde, op eene zoo kinderachtige wijze zoudt bejegenen?

Eulenbock beurde Eduards hoofd op, maar zijne scherts maakte welhaast plaats voor eenen even zoo schijnheiligen ernst, toen hij zag, dat over de wangen des jongelings eenen stroom brandende tranen vloot, welke het hem onmogelijk was geweest te wederhouden.

- Ach! mijne verzwondene jeugd, schreide Eduard; gulden dagen, weken en jaren! gij zijt dan in eene schuldige verkwisting heêngevloden, alsof gij de kiem der deugd, der eer, des geluks niet in u opgesloten hield, alsof de tijd, die kostbare schat, te herwinnen was! ik heb mijn leven, en wat mijn hart inhield, uitgestort, gelijk een glas water welk men omwerpt. Helaas! welk leven had ik niet voor mij zien geboren worden, welk geluk voor mij en voor de anderen, indien een kwade geest mij niet hadde verblind! O! zegenende boomen groeiden op mijnen weg en boden mij hunne schaduw; ik zag mij in staat gesteld, om den vriend, de gade en den ongelukkigen hulp, troost, eenen haard en vrede te verschaffen; en, met eene aan zinneloosheid grenzende lichtzinnigheid, heb ik de bijl in dit geheiligd hout geslagen, en nu ben ik aan koude, onweêr en hitte blootgesteld.

Eulenbock wist niet, welk gezicht hij zou zetten, en nog minder, welke taal hij zou voeren, want nog nooit had hij zijnen jongen

vriend in zulke gemoedsgesteltenis en ten prooi aan zulke gevoelens gezien; maar hij stelde zich welhaast gerust, daar Eduard niet de minste acht op hem sloeg en hij dus, in 't geheim en op zijn gemak, zijn glas ledigen kon.

- Gij wilt dus deugdzaam worden, mijn zoon? zegde hij eindelijk. Het is wel. In der waarheid, weinige menschen hellen zoo zeer tot de deugd over, als ik zelf. Indien ik, aan eenen redelijken mensch, eenen goeden Salvator of eenen goeden Julius Romain lever, en hij er zich gelukkig mede bevindt, is het zekerlijk beter handelen, dan met eenen echten Raphaël aan eenen onnoozelen sul te verkoopen, die, er de waarde niet van kennende, eenen van der Werft, welke met zorg geschilderd is, boven hem stellen zal... Dus zal het noodig zijn, dat ik mijnen grooten Julius Romain zelve verkoope, daar gij noch bekwaam, noch gelukkig genoeg zijt, om zulke zaken af te handelen.

- Zulke ellendige praatjes, kunnen op mij geen den minsten indruk meer uitoefenen, zegde Eduard: die tijd is voorbij, en het zou goed zijn, dat gij zelf er niet al te veel op bouwdet; mogelijk zult gij, bij oningewijden, gelukken, maar bij kenners als de oude Walther, nooit.

- Wees maar onbezorgd, mijn jonge vriend, hernam de schilder; de kenners zijn integendeel het gemakkelijkst om den tuin te leiden, en ik zou mij wel wachten, mij bij eenen nieuweling aan te melden. O! die goede grijsaard, die lieve Walther, die zoo schrandere man! Hebt gij dien schoonen Helschen Breughel niet in zijne galerij zien hangen, aan den derden pilaar, tusschen de schets van Rubens en het portret van van Dyck? Hij is van mij.... Zekeren dag, kom ik met mijne schilderij bij den goeden man. ‘Wilt gij niet eens iets schoons koopen? vroeg ik hem. - Wat, riep hij uit, zulke caricaturen, zulke zotheden? dit is mijne gading niet. Laat zien evenwel.... Ik neem zulke stukken gewoonlijk niet; maar, daar deze schilderij vrij aardig en de teekening goed is, wat men over 't algemeen in zulke fantazijstukken niet aantreft, wil ik eene uitzondering voor haar maken.’ Kortom, hij heeft haar gehouden en hij toont haar, om te laten zien, dat zijn smaak zich tot alle vakken uitstrekt.

- Maar wilt gij dan op den duur geen eerlijk man worden? vroeg Eduard.

- Mijn jonge hervormer, antwoordde de grijsaard, dit ben ik reeds sedert lang; gij begrijpt daar niets van, en gij zijt nog niet aan het einde van uwen moeilijken strijd. Indien gij het doel bereikt, zonder op klippen schipbreuk te lijden, zonder aan den staak, zonder aan de galg te geraken, o! wenk mij dan gerust, en ik zal u misschien volgen. Doch laat mij intusschen met vrede.

- Wij gaan dus verschillende wegen bewandelen, zegde Eduard, op nieuw eenen vriendelijken blik op hem slaande. Ik heb veel verkwist, maar toch mijne gansche fortuin niet; mijn huis blijft mij nog over. Ik ga eenvoudig leven en eene plaats van secretaris of bibliothecaris aanvragen bij den prins, die binnen kort hier aankomen zal; mogelijk zal ik met hem reizen; misschien zal elders het geluk.....; in het tegenovergestelde geval, blijf ik hier, en ik zoek werk en bezigheid in mijne geboortestad.

- En wanneer zal dit deugdzaam leven eenen aanvang nemen? vroeg de grijsaard met eenen spotlach.

- Op staanden voet, zegde de jongeling, morgen, vandaag, op het oogenblik zelf.

- Allemaal zotheid! riep de schilder, zijn grijs hoofd schuddende, uit; voor alle goede dingen, moet men tijd nemen en zich voorbereiden, het oude tijdsgewricht met eene plechtigheid sluiten en het nieuwe even zoo beginnen. In vele streken, was

het, bij onze voorvaders, een voortreffelijk gebruik, den vastenavond met eene ware ongebondenheid te sluiten, zich voor het laatst aan eene dolle vreugd en zonder terughouding aan het vermaak over te leveren, ten einde zich daarna ongestoord aan de vroomheid te wijden. Laat ons deze achtbare gewoonte opvolgen. Kom, lieve vriend, ik ben zoo goed voor u! geef ons nog eene van die uitgezochte braspartijen; vergast ons, op een zoo verheven afscheidskoor, dat wij, en ik in het bijzonder, ons uwer mogen herinneren; laten wij ons, onder 't drinken van de edelste wijnen, nog eens, tot laat in den nacht, vermaken. Daarna kunt gij, rechts, het pad der deugd en der matigheid opstappen, terwijl wij, links zullen blijven, op den weg dien wij thans bewandelen.

- Ondeugd, zegde Eduard glimlachende; alles is u wel, wanneer gij slechts eene oorzaak tot drinkgelagen vinden kunt; dit feest zal den avond vóór Drie-Koningen plaats hebben.

- Nog vier dagen! zuchtte Eulenbock, zijn laatste glas uitslurpende. Daarna verwijderde hij zich in stilte.

(Wordt voortgezet.)

Hulde aan wijlen kanunnik David.

Zoo als wij hebben gemeld[1] had op 16 December, te Leuven, de onthulling plaats van het marmeren borstbeeld van wijlen den kanunnik David, leeraar aan de hoogeschool van Leuven, die in Maart jongstleden, al te vroegtijdig aan de Nederlandsche letteren werd ontrukt. Een groot getal vrienden en vereerders van den geleerden man, wiens aandenken, vooral te Leuven, onder de jongelingschap die hij met zijne wijze lessen en vaderlijke goedheid voorlichtte en stichtte, niet zal uitgewischt worden, waren bij dit feest van liefde en erkentenis aanwezig.

Bij deze gelegenheid heeft de heer H. Claeys, van Zomergem, priester en leeraar in het bisschoppelijk collegie van Oudenaarde, ter eere van den kanunnik David, een schoon gedicht voorgedragen, welk onze lezers hier ongetwijfeld met genoegen zullen aantreffen:

Bij de onthulling van David's marmeren borstbeeld.

Wij schouwden toe in wachtend zwijgen
Verbeidend dat het hulsel zonk'....
In eens.... hoort! hoort! dien heilkreet stijgen!...
Het hulsel viel, het marmer blonk;
De ontroering sidderde in onz' rangen;
En dondrend nu, na 't stil verlangen,
Is groet en welkom opgestaan,
En vliegt de ontdekte beeltnis nader....
't Gelaat, ja, van onz' braven Vader
Lacht weêr zijn dankbre zonen aan.

1 *Vlaamsche School*, jaargang 1865, blz. 77.

Wees welkom in 't ontsterflijk leven
Waar onze erkentnis, ongekrenkt,
Aan de oogen van onz' verste neven
Uw dierbre trekken weêr in schenkt!
Hoor, Vader, hoor! met liefdetonen
Haalt deze dichte schaar van zonen
Hunn' goeden grijzen Vader in;
Geniet volop de zoetste weelde
Die ooit een vaderharte streelde;
Geniet, geniet uw huisgezin.

Herkent ge, Broeders, 't minzaam wezen,
't Zachtmoedig oog, het kalm gelaat,
Waar Vlaamsche braafheid ligt te lezen,
Waar 't scherp gedacht te peinzen staat?
Onthoudt u niet, mijn vreugdeklanken,
Den kunstnaar en zijn werk te danken
Dat aan 't vergeten en vergaan
Een schat, een kostbren schat ontrukte:
Zijn beeld in levend marmer drukte
Tot onverganklijk voortbestaan.

Zoo zag ik Hem, wen stil genoegen
Uit zijne blikken lonkte en loeg;
Of wen Hij op mijn needrig zwoegen
Zijn zorgzaam wakende oogen sloeg,
En 't na mijn' arbeid mocht gebeuren,
Dat Hij wat minder ruwe kleuren
Herkende in 't voorgedragen beeld....
O! laat, laat die herinneringen
Hunn' blijde noot in 't feestlied zingen,
Dat hem mijn dankbre harpe speelt.

O! laat, laat mij vandaag herdenken
Hoe ik 't ontsloten letterveld
Op zijne vaderlijke wenken,
Met lichtren voet ben ingesneld;
Hoe zijne hand mijn stappen richtte;
Zijn trouwe les mij vorenlichtte;
Zijn eigen moed mij sterkte gaf;
Ja, kwamen soms mijn dichterwegen
Een hobblig, doornig voetpad tegen,
Dan wees Hij me op zijn leven af.

Zijn leven - dat wij alle dagen
Voor Vlaamsche taal en Vlaamsche zaak
Tot in zijn grijsheid zwoegen zagen
Aan de opgenomen levenstaak;
Zijn leven - o! toen Hem mijne oogen
Op d'arbeid vonden neêrgebogen;
Toen ik, bij last van vrees of smart,
Die nijvre grijsheid aan mocht staren,
Dan viel mij van zijn zilvren haren
Een les van moed en kracht in 't hart.

Dit sprak de lesse van zijn leven:

‘O jongling, drijft u 't Vlaamsch gemoed
Om naar een heilig doel te streven,
Te kampen voor ons erflijk goed,
Omgord met stalen kracht uw lenden,
Stap voorwaarts, en wil 't hoofd niet wenden
Naar laffe rust of beuzlend werk;
Leer aan uw eigen zelv' verzaken;
Leer 't zoet der zelfoffranden smaken,
En vechte U 't worstlen vroom en sterk.’

Getuigt het! toen hij in ons' kringen,
Waar hij zoo hartlijk welkom was,
Zijn dichtrenkens, zijn lievelingen
Met jongen geestdrift vorenlas;
Toen wij des goeden grijsaards woorden
En diepe vaderles aanhoorden,
Niet waar, dat nam onz' harten in;
En telkens voelden we onder 't spreken
Onz' ziel in eedler vlam ontsteken -
In kloeker taal- en broedermin.

Dat was zijn loon, zijn zege en zoetheid
Wanneer een bloeiend, jong geslacht
Aan zijne vaderlijke goedheid
Een liefdrijk leerzaam harte bracht
Waarin hij 't heilzaad rond mocht stroeien,
Dat eens door vruchten op zou groeien
Voor Moedertaal en Vaderland;
Toen dacht Hij: ‘'k Zal in vrede sterven:
Mijn zonen zullen 't leven erven
Dat ik aan Vlaandren's eer verpand.’

Dus hoort in zijn vervallen dagen
Een afgestreden oorlogsheld,
Zijn' zoon het machtig zwaard hem vragen,
Dat lauwren oogstte op 't roemrijk veld;
Dan schieten tranen van ontroering
In 't vaderoog, en met vervoering
Gespt hij zijn kind het slagzwaard aan,
Spreekt over hem zijn zeegning neder,
En waant dat hij zich zelven weder
Vernieuwd en jong ten strijd ziet gaan.

Zóó zijn we 't strijdperk ingezonden;
Ons is de zege toevertrouwd;
En, God zij dank! op vaste gronden
Heeft Hij zijn vaderhoop gebouwd;
Hem heeft geen ijdle schijn bedrogen
Wanneer Hij met tevredene oogen
Op onze geestdrift nederzag;
Wanneer Hij sprak: ‘de hand des Heeren
Wil van geen zaak heur' zegen keeren
Waar zulk een jeugd voor bloeien mag.’

Zijn hoop zal nimmer ons beschamen!...
Niet waar, Hij heeft uw' geest gekend?
Niet waar, ge aanvaardt het al te zamen
Uws grijzen Vaders testament?...
Uw zake doopte u groot en edel;
Gij stapt vooruit met fieren schedel,
Geweld en haat en smaad voorbij;
De hand moogt ge op het harte leggen,
En voor zijn beeld in waarheid zeggen:
'Wat Gij verhooptet, zullen wij!...'

Ja, Broedren! drukt elkaâr de handen!
Omsluit zijn beeld in dichten kring!
En dat uw stem door muur en wanden
In Vlaandren's zuchtend harte dringt!
Ziet! als een weduw' tusschen graven,
Schreit Vlaandren over de asch der braven,
Die in haar dienst gevallen zijn;
O Moeder! hebt gij veel verloren,
Een talrijk kroost wordt U geboren,
Dat aan zijn vadren trouw zal zijn.

Dat was zijn hoop, zijn wensch en bede;
Dat is ons woord bij 't heuglijk feest;
Elk onzer draagt van hier het mede,
En print het vast in hart en geest.
Neen! 'k woû niet slechts deez' dorre bladeren
In ongeschikten krans vergaderen
Dien mijne erkentenis medebracht;
Neen! 'k kwam zijn feest, zijn beeld genieten
Om iets van Hem in mij te gieten:
Ik kwam om deugd, om wil en kracht.

Zoo kwaamt gij ook; zoo zult ge komen
Als God u zege of neêrlaag deelt;
Ja! keert soms uit den strijd der vromen
Hier weêr voor 't outer van zijn beeld!
Ja! telt ge moedelooze dagen,
Komt hier wat rust, wat sterkte vragen;
Of als de worstling hevigst woedt -
Komt, komt hier broederlijk te gader,
Als om den zegen van uw' Vader,
En keert dan met herboren' moed.

En is de zege in 't eind' bevochten,
Dan rond zijn beeld gezegevierd,
Onz' lauwren tot een kroon gevlochten,
En 't duurbaar vaderhoofd gesierd....
O ja! een nieuwe vonk van leven
Zoû door zijn kille beendren beven
Bij 't dreunen van dit zegelied:
'Gij, Vader, hebt den strijd begonnen;
Juich! Juich! uw kroost heeft overwonnen,
En zijn triomf vergeet u niet....'

H. CLAEYS,

leeraar in 't Collegie van Audenaarde.

Kronijk.

Antwerpen. - Op voorstel van het Staatsbestuur gaat aan de koninklijke academie worden ingericht een leergang van schilderijherstelling, onder de leiding van den heer Le Roy, van Brussel.

- De gezamenlijke Antwerpsche geneeskundigen, hebben dezer dagen hunnen ambtgenoot den heer Broeckx, ter gelegenheid van zijne benoeming tot officier der Leopoldsorde, op een prachtig banket onthaald.

- Den 5^{n} Februari hield de heer F.H. van Straten, in het *Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen*, eene voordracht over de gedichten van Helmers. De redenaar verwierf eenen grooten en welverdienden bijval. Denzelfden avond hield de heer Montigny in het Verbond eene voordracht.

Op 19 Februari hield de heer Ch. Montigny, in het *Verbond* zijne veertiende verhandeling over de natuurkennis.

- Door den heer H. Sermon, werd op 5 Februari, in den *Veilkrans*, eene merkwaardige voordracht gehouden over 'Hooft in zijn huiselijk leven.'

- In de, op 5 Februarij in de *Wetenschappelijke Vereeniging* gegevene les, werd gehandeld over de uitzetting, de bewerking en de verbrandingen der zink.

- Verschenen: de 10^{e}, 11^{e} en 12^{e} afleveringen van het *Tijdschrift* van het *Kruidkundig genootschap.*

- De heer Vinck heeft van den door hem in de O.-L.-V.-kerk geschilderd worden kruisweg, de 11^{e} statie voltooid: *Jezus wordt aan het kruis gehecht.*

- Met genoegen hebben wij vernomen, dat de bouwmeester P.J.H. Cuypers, van wiens werken wij menigmaal gewaagden, en die thans te Amsterdam woonachtig is, benoemd is tot ridder der orde van Gregorius-den-Groote. *De Amsterdamsche Courant* zegt ter gelegenheid van deze benoeming: 'Kunstenaar in de hoogste, de edelste beteekenis van het woord; evenzeer man van theorie als van praktijk: ernstig in richting, ernstig in al zijn streven; moedig strijder voor het Schoone, bekleedt de heer Cuypers in onze schatting eene eerste plaats onder zijne verdienstelijkste kunstbroeders, en allen die onpartijdig zeldzame gaven waardeeren zullen zich gewis verheugen in het bewijs van hoogschatting en erkenning zijner talenten, door onzen stadgenoot Cuypers verworven.'

- Bij J. Brouwers, steendrukker, is verschenen: *de Vondeling*, romance, woorden van Gorlé, muziek van J. van den Plassche, uitgegeven ten voordeele van de aan de laatste ziekte bezwekene leden van de gilde der Antwerpsche ambachtslieden.

- De letterkundige maatschappij *de Veilkrans*, heeft een vertoogschrift aan den Gemeenteraad gezonden, vragende dat de bestuurder van het *Nationaal Tooneel*, voortaan zou verplicht zijn van de veertooningen, er ten minste twintig te geven, welke uitsluitend uit oorspronkelijke stukken samengesteld zijn. Men sluit het vertoog met den wensch, dat er niet langer zou gewacht worden met de opbouwing van den Vlaamschen schouwburg, waarvoor de benoodigde gelden reeds langen tijd door den Gemeenteraad gestemd zijn.

Brussel. - De heer Em. Hiel is benoemd tot leeraar der klasse

van declamatie bij het conservatorium. Deze benoeming zal door al de Vlamingen met genoegen vernomen worden.

- De vrouwen-koorzangvereeniging, onder wier hooggeroemde medewerking het oratorio *Lucifer*, van Benoit, werd voorgedragen, heeft zich heringericht onder het bestuur van den heer Kufferath, die er eene koorzang-afdeeling voor mannen heeft bijgevoegd, samengesteld uit beste liefhebbers der hoofstad.

- De commissie van bouwkundigen, wien opgedragen was naar den toestand der kerk van Laeken onderzoek te doen, heeft in een verslag, onderteekend door de heeren H. de Brouckere, voorzitter, Besme, Bruyenne, Buyck, Jaminé, Pauly, Trappeniers en Vincent, de meening betuigd ‘dat de nieuwe kerk mag voltrokken worden’ en den wensch geuit ‘dat die voltrekking spoedig zou geschieden.’

- Het Staatsblad geeft de volgende benoemingen in de Belgische commissie, voor de tentoonstelling van Parijs, onder het eerevoorzitterschap van den Graaf van Vlaanderen: heeren Fortamps, volksvertegenwoordiger; Cannart d'Hamale, idem; Laoureux, idem; Jacquemyns, idem; Jamar, idem; Jonet, idem; Andries, leeraar te Gent; Chandelon, leeraar te Luik; de Brabandere, fabrikant; de Boe, te Antwerpen; de Lavelye, leeraar te Luik; Duhayon, fabrikant; du Pré, opziener; Fetis, bestuurder van het conservatorium; Gernaert, opzichter der mijnen; Kindt, opzichter der nijverheid; Leclerc, opzichter van landbouw; Loos, oudvoorzitter van het cogres te Antwerpen; Neuens, bestuurder der koninklijke gieterij te Luik; Ed. Romberg; Scribe, lid der koophandelskamer te Gent; Spitaels, oud-senator; Stas; Trasenter, leeraar te Brussel. Als bijgevoegde leden zijn aangewezen: de heeren Labbeville, volksvertegenwoordiger; Hymans, idem; Cumont, te Aelst; Dautrene, te Bergen; de Grelle; Delloy, te Hoei; de Mathelin, de Rongé, te Brussel; Divelshauwers, te Luik; Germain, leeraar te Brugge; Gevaert, te Gent; Gillon, te Luik; Kekulé, te Gent; Lambert, opziener, Lemaire Dupret, te Doornik; Morren, te Luik; Offerman, te Verviers; Pironvander Ton, te Brussel, opziener; van Leemput de Nieuwmunster; van Scherpenzeel-Thym, opziener; Vautier, kapitein der artillerie; Wittoekx, fabrikant te Geeraerdsbergen.

- De volgende personen zijn gekozen, om uitspraak te doen over de aanvaarding der kunstwerken, bestemd voor de algemeene tentoonstelling van Parijs. De commissie bestaat uit: de heeren Verlat, Portaels, Thomas, Robert, Quinart, Alfred Stevens, Clays en Slingeneyer. Voor de beeldhouwkunde zijn gekozen: de heeren Simonis en Melot. Voor de graveerkunde, de heer Franck, en voor de bouwkunde, de heer L. Suys.

Gent. - Onder de merkwaardigste, in den laatsten tijd gegevene muziekfeesten, mag gerekend worden het dezer dagen in *Spiegelhove*, door de heeren studenten ingericht concert. Bij ontstentenis van de Parijsche zangeres Mej. Marimon, droeg Mej. Lagije, op de schitterendste wijze, twee groote arias voor. *De Nacht*, van den heer Karel Versnaeyen (muziek van F. van Duyse), werd uitmuntend voorgedragen door de heeren Warnots en Antheunis en mej. A.v.D. Eene, door den heer Lingelée geschrevene fantazij op de *Africaine*, vond eenen verdienden bijval en de heer K. de Beriot werd om zijn uitmuntend pianospel luidruchtig toegejuicht. *Somma sommarum:* de heeren studenten hebben met hun feest, dat ten behoeve van den arme werd gegeven, wezenlijk eer ingelegd.

- De heer F. Gevaert, onze begaafde toonzetter, is tot muziekbestuurder van het groot opera te Parijs benoemd, met een traktement van 12,000 fr.

- Naar aanleiding van de viering, welke in 1867 zal plaats hebben, van het 100-jarig jubelfeest van Sint-Macharius, zal de merkwaardige, aan dien heilige gewijde kapel, in de St.-Baafskerk, hersteld worden, volgens den oorspronkelijken bouwtrant der kerk. De kapel zal tevens voorzien worden van een geschilderd venster en muurschilderingen.

St.-Nicolaas. - Ten behoeve van de muurschilderingen in de O.-L.-V.-kerk is van rijkswege 4000 fr. verleend.

- Op 3 Februarij werd door den heer volksvertegenwoordiger Coomans, in den *Katholieken kring*, eene voordracht gehouden over de legende van Fortunatus.

Leuven. - Het *Jaarboekje voor 1867* (7e jaargang), uitgegeven door de Rederijkkamer *het Kersouwken*, is verschenen en behelst o.a.: *de Zoetelaarster*, door J. Staes; *het Huismoederken* en *Onzalig lot*, door mev. van Ackere, bijdragen van de heeren E. Marcellien, Q. Herremans, L.J. van der Molen, enz., enz. Prijs: 50 cent.

Buitenland.

's-Gravenhage. - Als een bewijs van hooge waardeering der kunst wordt gemeld, dat H.M. de Koningin der Nederlanden in persoon een bezoek heeft gebracht aan den beroemden schilder Schelfhout, ter gelegenheid van zijnen 80sten verjaardag.

St-Petersburg. - In weinige landen zijn de spoorwegen beter ingericht dan in Rusland, althans voor het gemak van de gebruikers. De Russische spoorwegwaggons zijn kleine verplaatsbare woningen. Die der 1e klasse en gedeeltelijk ook die der 2e, zijn ware salons, voorzien van al de geriefelijkheden, die men in vertrekken van dien naam gewoonlijk vereenigd vindt. Zij zijn met spiegels versierd, en worden door waskaarsen en lampen verlicht, en met porseleinen kachels verwarmd. Zachte divans strekken zich langs de wanden uit; in het midden staat eene sierlijke tafel; dubbele ramen, met karmozijnroode gordijnen behangen, beletten de koude buitenlucht naar binnen te dringen; boeken, speelkaarten, schaak-, dam- en dominospelen helpen den reiziger dag en avond korten; en, breekt de nacht aan, dan worden de divans, door te drukken op eene veer, in gemakkelijke bedden herschapen. De meeste rijtuigen der 1e klasse hebben bovendien eene tot slaapplaats ingerichte bovenverdieping. Kunnen al de reizigers der 2e klasse des nachts geene plaats op de divans vinden, dan biedt eene soort van galerijen op hangmatten nog eene tweede slaapgelegenheid aan. Op den twintig uren langen weg van Peetersburg naar Moskou houdt de trein minstens twintigmaal stil. De standplaatsen zijn sierlijk rood of rood-en-wit geschilderde gebouwen, die, bij de hen omringende houten hutten, welker eenig vertrek meestal tot verblijfplaats voor het gansche gezin, met inbegrip van al de huisdieren verstrekt, zeer voordeelig afsteken, en van binnen even veel gemak opleveren, als zij er uitwendig behagelijk en zindelijk uitzien. Men vindt hier voortreffelijk bereid vleesch en andere spijzen gereed staan terwijl het buffet met keur van wijnen en bier voorzien is.

Sterfgevallen.

Michiel-Jozef-Theodoor van der Voort.

De Vlaamsche beweging heeft weêr een groot, wij zeggen haast, een onherstelbaar verlies ondergaan door het afsterven van den verdienstelijken, onvermoeibaren Michiel van der Voort. Sinds eenige jaren was de heer van der Voort lijdende aan rhumathisme, hetgeen hem niet belette tot op de laatste oogenblikken zijns levens met moed, iever en beleid de heilige zaak te verdedigen, waaraan hij zich van der jeugd af aan gewijd had, met de zelfopoffering van eenen apostel.

Hij overleed te Brussel in den nacht van den 8^{n} Februari, in den ouderdom van slechts ongeveer 55 jaren. Hij werd geboren te Antwerpen, op 18 Juli 1812.

Michiel van der Voort heeft zich vooral doen kennen als de kampioen der miskende taal-, en mitsdien der miskende staatsburgerlijke rechten van het Vlaamsche volk. Hij verdiende te worden genoemd de eerste soldaat onder de strijders voor onze zaak. Hij was als een schildwacht, steeds uitkijkende en toehoorende naar wat om hem voorkwam, het geweer in den arm, oog en oor gespitst, maar doof voor elk wachtwoord dat niet het Vlaamsche was. De dood is den ouden trouwen strijder komen aflossen; zoo moet het heeten, want zij heeft hem gevonden op zijnen post, in het geweer, en dapper als altijd. Het verdient gemeld als een karaktertrek van den krachtdadigen man wiens verlies wij betreuren, dat hij, eenige uren voor zijn afsterven, zelf aan zijne bedroefde vrienden, welke rond zijne sponde waren geschaard, de bewoordingen opgaf waarin hij wenschte dat het bericht zijns overlijdens zou worden gesteld.

Als letterkundige heeft Michiel van der Voort zich doen kennen, buiten een aantal bijdragen opgenomen in de tijdschriften het *Vaderland,* de *Vlaamsche beweging* enz., door een werkje (zijn eerste) getiteld: *De gebeurtenissen van Antwerpen in 1831-32-33*, en eene geschiedkundige proeve over *Maria van Burgondië.*

Verders verschenen van hem vele politieke schriften en verleende hij zijne medewerking aan verscheidene nieuwsbladen.

De Antwerpsche rederijkkamer de *Olijftak* telde Michiel van der Voort onder hare stichtende leden (1836). In 1840 verliet van der Voort zijne geboortestad, om zich te Brussel met der woon neder te zetten. Hij stichtte daar in 1842 het *Nederduitsch letterkundig genootschap* en in 1849 het *Vlaamsch midden-comiteit.* In 1844 en in 1856 was hij voorzitter van de Brusselsche maatschappij *de Wijngaard.*

Als secretaris van de taalcommissie heeft de heer van der Voort zich bijzonder verdienstelijk gemaakt; opvolgelijk vonden wij hem werkzaam als secretaris der te Brussel en te Antwerpen gehoudene Nederlandsche congressen.

De begrafenis van den aan de Vlaamsche beweging te vroeg ontvallen strijder, had den 11^{n} Februari, onder eenen grooten toeloop van uit alle streken van Vlaamsch-België opgekomene vrienden, plaats.

Het lijk werd gedragen door de leden der koninklijke maatschappij *de Wijagaard.* De hoeken van 't baarkleed werden gehouden door de heeren Hendrik Conscience, J.-A. de Laet, L. Gerrits, P. Jottrand, Stroobants en J. van Beers.

De Vlaamsche drukpers was vertegenwoordigd: voor Antwerpen, door de heeren A. Snieders, hoofdopsteller van het *Handelsblad;* D. van Spilbeeck, bestuurder van

de *Vlaamsche School;* voor Gent, de heeren van Boekel en de Potter, schrijvers der *Beurzen-Courant;* voor Brussel, Xavier Havermans, opsteller der *Vlaamsche Tijding* en van het *Brusselsch Zondagsblad.*

Onder de letterkundigen en vrienden van het Vlaamsch op de begrafenis aanwezig, bemerkte men de heeren Dautzenberg, Heremans, Leirens, Nolet de Brauwere, Stroobant, Dodd, Hiel, de Cort, Versnaeyen, van den Branden, Kessels, van Overloop, Delcroix, Potvin, de Potter, Coremans, van Boekel, Moyson, van Spilbeeck, de Meyer-Roelants, M. Bausart, Palmers, van Meenen, de Somer, Willems, J. van Rotterdam, enz. enz.

Verders waren door afgevaardigde leden vertegenwoordigd: *de Olijftak*, *de Nederduitsche Bond* en *de Veilkrans*, van Antwerwerpen; *Tijd en Vlijt* en *het Kerssouwken*, van Leuven; *de Broederbond*, van Brugge; *de Taal is gansch het Volk*, *de Spinners-maatschappij* en *de Jonge Tooneelliefhebbers*, van Gent.

De Vlaamsche genootschappen *de Wijngaard*, *de Morgenstar*, *de Parnassusberg*, *de Tooneelliefhebbers*, *de Verbroedering, de Vlamingen*, *de Veldbloem*, van Brussel, *de Brabantsche Leeuw*, van Elsene, en de Maatschappij der Wevers van Gent waren tegenwoordig met hunne vaandels en kartels.

Nadat de geestelijke plechtigheden in de kerk afgeloopen waren, trok men stoetsgewijs naar het kerkhof van St-Joost-ten-Noode.

Op het graf werden verscheidene redevoeringen (elf of twaalf) uitgesproken, onder andere door de heeren Stroobants, secretaris van den *Wijngaard*, Aug. Snieders Jr., Jottrand, Rullaert, bestuurder van het St-Janstooneel, te Molenbeeck; W. Palmers, oud-voorzitter van het middencomiteit; Max Bausart, voorzitter van den *Veilkrans*, van Antwerpen; F. de Laet, ondervoorzitter van *Met tijd en vlijt*, van Leuven, enz.

Er is eene inschrijving geopend, om den overledene een denkmaal opterichten.

- Den 15^{n} Februari, overleed te Antwerpen in 68-jarigen ouderdom de heer Rigouts-Verbert, sedert vele jaren leeraar in den kruidkundigen hof en vroeger leeraar in de medecijnen in het gasthuis van genoemde stad. De overledene, een zoo geacht als kundig en ieverig man, had daags vóór zijn afsterven nog het gasthuis bezocht.

Varia.

1 stuk van 5 fr. heeft 38 millimeters.
1 stuk van 2 fr. heeft 28 millimeters.

Dus 16 keeren 38 millimeters:	608 millimeters.
14 keeren 28 millimeters:	392 millimeters.
	———
maken eenen meter of:	1000 millimeters.

8 stukken van 5 fr. en 1 stuk van 2 fr. naest elkander gelegd, maken eenen voet uit van 12 duim.

De praalwagens van vastenavond, ingericht door liefdadige Antwerpsche Maatschappijen.

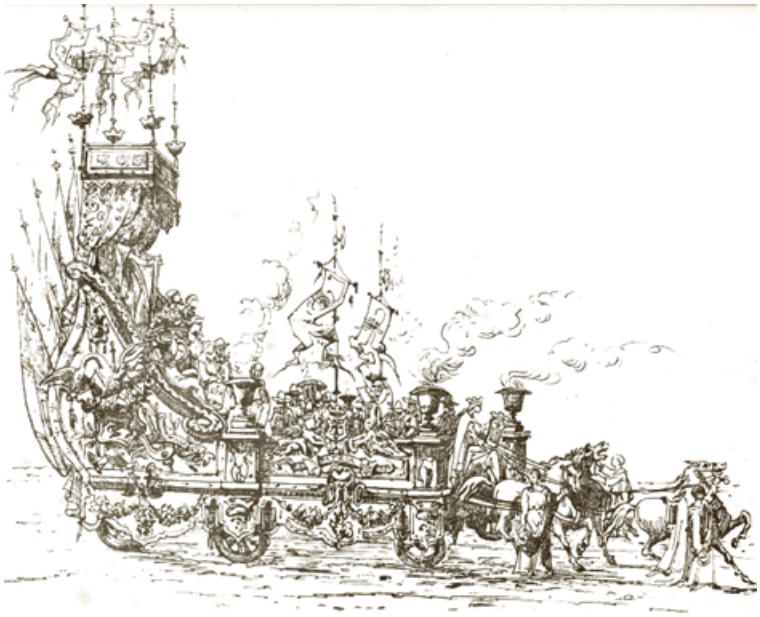

DE BEROEMDE TOONKUNDIGEN VAN DE XV^{e} TOT DE XIX^{e} EEUW, teekening van den heer E. JORIS.

Sedert eenige jaren worden in België pogingen aangewend, om de vastenavondfeesten in de groote steden aantrekkelijk te maken en luister bij te zetten, door het oprichten van zinnebeeldige praalwagens. Wij meenen dat Antwerpen het tot hiertoe in dit vak het verste heeft gebracht. Leuven zal dit jaar ook meê doen. Er is althans gemeld, dat ter gelegenheid van den vastenavond van 1867 in de stad der Alma-Mater een stoet met wagens zou omtrekken, welke beloofde zeer prachtig te zullen wezen.

Wij keuren het inrichten van dergelijke ommegangen, stoeten, feestelijke optochten of hoe men het anders noemen wil niet slechts goed, omdat zij van geld-inzamelingen ten behoeve van de armen vergezeld gaan; maar ook omdat zij, wanneer ten minste de inrichters niet tegen smaak en kunstgevoel zondigen, invloed kunnen hebben en werkelijk uitoefenen op den smaak des volks.

Daarbij is, zelfs voor beschaafde lieden, een fraaie praalwagen iets wat verdient gezien te worden en wat men met des te meer genoegen aanschouwt, dat daartoe niet dagelijks de gelegenheid open staat. Wij meenen het zeer ernstig als wij schrijven, dat het zien van den Antwerpschen dusgenaamden Reuzenommegang ons niet te duur betaald schijnt door iemand die daarvoor opzettelijk uit Brussel, uit Gent, uit Brugge, uit Rotterdam, uit den Haag of zelfs uit Amsterdam komt.

Te Antwerpen hebben dit jaar op den vastenavond-toer vier fraaie wagens gereden, ingericht door de maatschappij de *Koningsvrienden* en den kring *Zonder naam*, *niet zonder hart.* Aan de maatschappij de *Koningsvrienden* komt de eer toe, het meest te hebben bijgedragen om in de Scheldestad aan den vastenavond ook eene nuttige zijde te geven, door hem dienstbaar te maken aan de weldadigheid en de kunst.

De *Zonder naam* treedt de *Koningsvrienden* waardig op zijde. Wij geven op de vorige bladzijde de afbeelding van een der eerste en ook een der schoonste wagens welke door deze maatschappij werden gemaakt. Hij reed in 1865 en stelde de groote toonkundigen van de XV^{e} tot de XIX^{e} eeuw voor. De teekening van dezen wagen werd geleverd door den heer E. Joris.

P.S. - Dit artikel was geschreven toen wij, tot ons leedwezen vernamen, dat de *Koningsvrienden* besloten hebben, met 1867 het inrichten van praalwagens te staken en de maatschappij hare voorwerpen reeds publiek heeft doen verkoopen.

Reizen en ontdekkingen in Afrika.

Eenige maanden geleden (1866, blz. 34) beloofden wij onze lezers, hen te eeniger tijd te zullen vergasten op eenige uittreksels uit de belangrijkste beschrijvingen van de in de laatste jaren in Afrika ondernomene ontdekkingsreizen. Wij voldoen heden in eerste plaats aan die toezegging, door het opnemen van een fragment uit het verhaal van de lotgevallen en ontdekkingen van d^{r}. Heinrich Barth, op eene reis in het noorden en midden van Afrika, op last der Britsche regeering in de jaren 1849-1855 gedaan. 't Is de beroemde Duitsche reiziger zelf die zijne moeilijke Afrikaansche tochten heeft beschreven. Zijn boek werd in het Nederduitsch vertaald door den ook ten onzent gunstig gekenden Nederlandschen schrijver M.H.C. van Oosterzee. Na den naam des bewerkers te hebben genoemd, is 't overbodig nog te zeggen dat de overzetting keurig geschied is. Waar de heer van Oosterzee arbeidt, arbeidt een meester die zijne proeven heeft gedaan en slechts degelijk werk levert. De heer van Oosterzee heeft aan zijne uitmuntende Nederduitsche bewerking van Barth's

reisverhaal des te meer verdienste, dat zijn werk niet is geweest eene eenvoudige overzetting of vertaling, in de gewone beteekenis des woords; maar eene herleiding van twee beschrijvingen tot eene beknopte doch zeer volledige enkele beschrijving. Inderdaad, dr. Barth heeft nagenoeg gelijktijdig in het Engelsch en het Duitsch een verhaal van zijne tochten uitgegeven, en de twee teksten, aan elkander vergeleken, verschillen zeer veel. Hoofdzakelijk is de Nederduitsche bewerking dus de volledigste, naardien de heer van Oosterzee zich de niet geringe moeite heeft getroost daar waar zulks noodig was het Engelsch verhaal door het Duitsch aan te vullen en omgekeerd. Het werk bestaat uit vijf deelen, elk van ruim 300 blz. Het is versierd met steendrukplaten en in eene duidelijke letter gedrukt bij den befaamden Nederl. uitgever A.C. Kruseman, te Haarlem. Wij hopen dat het uittreksel welk wij hieronder uit het werk mededeelen, velen onzer lezers zal aanzetten het te koopen. Wij bevelen hun zulks ten sterkste aan, overtuigd als wij zijn dat zij er een boek zullen aan hebben welk zij met genoegen, met belangstelling en vrucht zullen lezen en herlezen, gedurende eene lange reeks van jaren[1]. Dit gezegd, laten wij Barth's schilderachtige beschrijving volgen der Afrikaansche stad

Kano.

Het was een schoone morgen (zoo verhaalt d^{r} Barth) en de stad leverde in haar geheel een aanlokkelijk, opwekkend schouwspel op. Hier rustte het oog op leemen huizen en hutten van allerlei vorm en in verschillenden toestand, van het netste onderhoud tot het diepste verval; ginds op de markt werd de aandacht heen getroken naar de lichte tentkraampjes tusschen het bevalligste groen, waar rundvee en paarden, kameelen en ezels in bont gewemel graasden; elders zag men groote en diepe putten, tot aan den rand gevuld met water, op welks oppervlakte frissche waterplanten dreven, of die nog pas waren gegraven om bouwstof te leveren voor de woningen; op andere plaatsen ontwaarde men weder eenen rijken plantengroei met keur en geur van bloemen en rijzig geboomte, terwijl tusschen dat alles eene menschenwereld zich bewoog, even verschillend van voorkomen

1 Het werk is verkrijgbaar te Brussel, bij Claessens, Magdalenastraat; te Antwerpen, bij Scheefhals, Koepoortstraat; te Gent, bij W. Rogghé, Kalanderberg en verder bij alle boekhandelaren op bestelling.

als het overige, van den bijkans naakten slaaf af tot den prachtig opgeschikten Arabiër toe.

Tot aan het marktplein had ik mij reeds vroeger eenmaal te voet gewaagd, maar mijn gastheer zond mij huiswaarts zoodra hij mij zag, dewijl ik nog niet vormelijk door den stadhouder ontvangen was. Ook kan men zich te voet gaande geen juist denkbeeld vormen van eene Afrikaansche stad; te paard daarentegen heeft men den blik over de voorpleinen der huizen en wordt daar door getuige van onderscheidene bezigheden en tooneelen des huiselijken levens, terwijl men daarbij niet zelden met éénen blik het geheel overziet. Ik spreek natuurlijk bij voorpleinen alleen over die van den gemeenen man, want de rijke Arabiërs en de aanzienlijken in het algemeen weten het huiselijke leven wel door hooge muren af te sluiten.

Bij onzen intred had echter de markt hare volle levendigheid nog niet bereikt, de meeste kraampjes waren nog ledig en tal van gieren waren er nog, om den afval van den vorigen dag op te peuzelen. Wij reden over den smallen dam, die den grooten vijver te Kano, de Djahara, in twee deelen scheidt, en waren nu in de wijk der Foelbe's of Fellani's, de tijdelijke beheerschers. De noordelijke wijken der stad hebben door het indringen der Arabiërs met hunne plat gedakte woningen van klei veel van hare oorspronkelijke eigenaardigheid verloren, doch het zuidelijke gedeelte levert met uitzondering van het groote, doch ook op inlandsche wijze ingerichte paleis van den stadhouder, het zuiverste beeld van het leven in Afrika, ook door de sierlijke waaierpalmen, die zich allerwege verheffen.

Het eerst trokken wij naar de woning van den Gado, eene soort van minister van finantiën, die mij reeds herhaalde malen in mijne woning opgezocht en zich als onderhandelaar tusschen mij en den stadhouder verdienstelijk gemaakt had. Zijn huis was een belangwekkend afdruksel van de woningen der Foelbe's, die hoe hoog zij ook in macht en ontwikkeling mogen zijn gestegen, hun oorspronkelijk karakter als veehoeders nog niet geheel verloochenen. Het plein van zijn huis ligt in het midden der stad; en het zag er niettemin uit als eene boereplaats, en op de zindelijkheid valt niet machtig te roemen. Nadat wij met moeite een kein plaatsje gevonden hadden, waar wij ons konden nederzetten zonder gevaar te loopen van onze kleederen morsig te maken, wachtten wij geduldig, tot dat zijne excellentie de voor den vorst bestemde geschenken had onderzocht en goedgekeurd. Het teeken zijner tevredenheid bestond hierin, dat hij een grooten, fraaien, rijk vergulden kop, dien ik met veel gevaar gelukkig in de woestijn gevoerd had, voor zich zelv' behield. Daarna liet hij zijn paard zadelen en vergezelde ons naar het paleis van den gouverneur.

Het paleis is een doolhof van pleintjes gescheiden door ruime hutten van leem, die twee tegen elkander overstaande deuren hebben. Deze hutten dienen voor wachtkamers en staan met elkander in verband door naauwe en kronkelende gangen. Honderden luie trotsche hovelingen, vrijen en slaven, welgevoed door den arbeid der armen en gehuld in wijde, weinig aan den krijgsstand voegende kleederen, drentelden in het ronde of zaten in talrijke groepen bijeen, hun ledigen tijd kortende met laffe scherts en dwaas gesnap. Toch zag ik er menig gelaat met uitdrukking van schranderheid, en meer dan eene gestalte, die getuigde van kracht. De Foelbe's doen zich te Kano gaarne kennen aan een zwarten doek over het gelaat; overigens verschilt hunne kleedij weinig van die der Haussa's.

Het eerst werden wij gebragt naar het vertrek, waar de vizier gehoor geeft. Ofschoon een afzonderlijk paleis bewonende, komt deze bijna dagelijks op het paleis,

ten einde zijne belangrijke en invloedrijke taak als minister te vervullen. Hij bezit meer schranderheid en ook meer geestkracht dan zijn broeder, wiens werkelooze lafheid lijdelijk toelaat, dat het rijke en heerlijke landschap Kano, de 'tuin van Soedan,' ongestraft geplunderd wordt door den woesten Ibrahim, den slavenhoofdman van Sinder, en andere kleine ellendelingen, die zich opperhoofden noemen, terwijl de arbeidzame inwoners ongestraft in slavernij worden voortgesleept.

De gouverneur en zijn vizier zijn zonen van Dabo en Schekara, eene der vermaardste vrouwen van Haussa, uitblinkende door voortreffelijkheid van geest en gemoed. Behalve hem heeft zij nog drie kinderen in leven, een zoon en twee dochters. Eene getrouwe voorstelling van het huiselijke leven dezer voortreffelijke vrouw zou veel toebrengen tot het verhoogen van de thans geringe achting, waarin dit volk bij de Europeanen staat. De stadhouder heet Othman; hij telde toen 35 jaren en zijn broeder de vizier was een jaar jonger dan hij. Beide zijn sterke, welgemaakte mannen, doch de stadhouder eenigermate verweekelijkt en log ten gevolge van eene overdadige levenswijze. De vertrekken, waarin zij zaten, waren zoo donker, dat ik eenigen tijd noodig had om hen te onderscheiden. De zaal van den stadhouder was fraai, ja voor dit land zelfs grootsch te noemen. Het geheele voorkomen van dit vertrek was te indrukwekkender, daar de draagbalken van de zoldering niet te zien waren, terwijl twee groote bogen van dezelfde stof als de wanden, zuiver glad gemaakt en rijk versierd, het geheel schenen te dragen. Op den achtergrond zag men twee ruime, rijk versierde nissen; in eene er van bevond zich de stadhouder, in eene half zittende, half liggende houding op eene soort van verhevenheid, over welke een tapijt lag uitgespreid.

Zoowel bij den vizier als bij den gouverneur zelven deed de oude Eleidji het woord; hij begon zijne rede met het inroepen van welwillendheid, uit aanmerking van de zware verliezen, door mij en mijne reisgenooten op de reis herwaarts geleden. Ik liet er hem bijvoegen, dat dit dan ook de reden was, waarom ik zoo stil en onbemerkt de stad als binnengeslopen was. De brave oude man deed zijn woord over het geheel zeer goed. De vizier maakte eenige schrandere opmerkingen, terwijl de gouverneur niets te zeggen had, dan dat ik, in weerwil van al die afpersingen, naar het scheen nog zeer goede geschenken voor hem had. Trouwens, het voornaamste van de voorwerpen, die ik hem aanbood, bestond in eene zwarte Kaba of opperkleed, met zijde en goud geborduurd, een fraai stuk van 60,000 Koerdi[1] waarde; bovendien gaf ik hem eene roode muts, een witten shawl met rooden rand, een groot stuk mousseline, twee fleschjes roze-olie, een pond kruidnagelen, een pond wierook, een scheermes, scharen, een Engelsch knipmes

1 Omtrent 70 Nederl. gl.

en een grooten spiegel van nieuw zilver. De vizier ontving een gelijk geschenk, met uitzondering van het opperkleed, doch in plaats daarvan schonk ik hem een stuk gestreepte Fransche zijde, ter waarde van omtrent 50,000 Koerdi.

De plechtigheid echter vorderde meer tijd dan noodig is om haar te verhalen, want nadat wij van den vizier afscheid hadden genomen, duurde het twee uren, eer wij bij den stadhouder werden binnengelaten. Hoewel wij nu dien ten gevolge juist op het heetste van den middag terugkeerden, gevoelde ik mij toch veel beter dan te voren en kon des avonds een geheel hoen gebruiken, benevens een kop Cyprischen wijn, dien ik aan de goedheid van den heer Crowe en zijne echtgenoote te danken had.

Daar ik nu met den stadhouder op goeden voet stond en ook vrijheid had om mij naar welgevallen te bewegen, besloot ik daarvan gebruik te maken, vooral daar ik mij overtuigd hield, dat inspanning des lichaams en verstrooiing van den geest de beste geneesmiddelen tegen mijne ziekte waren. Ik besteeg dus den volgenden dag, mijn zwartje weder en deed onder geleide van iemand, die goed in de stad bekend was, een rid van onderscheidene uren langs hare straten en pleinen in alle richtingen, waarbij ik op mijn zadel gezeten al de onderscheidene tafereelen van het openbare en bijzondere leven kon overzien, zoowel van huiselijk geluk als van huiselijke ellende, van spaarzaamheid en van verkwisting, van werkzaamheid en van luiheid, van vlijt en onverschilligheid.

Alle wijzigingen des levens vertoonden zich voor mij in de straten, op de markten en binnen den omtrek der woningen. Het was een klein, levend beeld eener kleine wereld op haar zelve, oogenschijnlijk zoo hemelsbreed verschillende van hetgeen men in Europeaansche steden gewoonlijk ziet, maar toch daarmede in vele opzichten overeenkomstig. Hier was eene reeks winkels met inlandsche en vreemde goederen, met koopers en verkoopers van allerlei soort, kleur en kleedij, maar allen bedacht op het ééne doel: voordeel; ginds eene groote tentkraam van gevlochten twijgen gemaakt, vol half naakte, half uitgehongerde slaven, ontrukt aan echtgenooten, kinderen of ouders, als vee op rijen staande en met angstige blikken de koopers aanstarende, in afwachting van het lot, dat hen den een of ander zou ten eigendom doen worden. Eene andere reeks kraampjes was vol levensmiddelen van allerlei soort; de rijkste vond er de heerlijkste lekkernijen tot streeling van zijn gehemelte, en de ander een stuk brood tot stilling van zijnen honger. Hier zag men een' rijke, gedost in zijde en blinkend gewaad, gezeten op een edel en rijk versierd ros en gevolgd door eenen talrijken stoet luie en laatdunkende slaven; daar een armen blinde, die op het gevoel zijnen weg door de volksmenigte zocht en ieder oogenblik vreesde te worden omver geloopen. Hier vertoonde zich een net huisplein, omrasterd met gevlochten stroo en voorzien van al wat het land gemakkelijks oplevert; het is eene zindelijke hut met een voorkomen van zorg en huiselijkheid, met eenen goed gestreken leemen muur en eene net van stroo gevlochten deur in het paalwerk, dat alle onbescheiden blikken in de geheimen van het huiselijke leven buitensluit; men vindt er eene nette plaats voor den huiselijken arbeid, beschaduwd door de breede takken van eenen boom, die de zonnestralen afweert op de hitte van den míddag. Zie, daar zit de vrouw des huizes in een zindelijk zwart katoenen kleed, met een knoop om de borst vastgemaakt, het haar keurig gevlochten; zij maakt den maaltijd gereed voor haren man, of zit katoen te spinnen, of spoort de slavinnen aan tot vlugheid bij het stampen der gerst om den geliefkoosden Foeradrank te bereiden. Naakte kinderen spelen vroolijk in het zand of jagen de weggeloopen geit naar huis. Ziet gij rond, gij

ontwaart aarden kommen en houten schotels, alles zindelijk afgewasschen, alles net op zijne plaats. Elders valt het oog op eene vrouw, die handel drijft met hare bekoorlijkheden; zij heeft geen huis, geen levensvreugd, geen gezin, maar zij is er op afgericht om zich vroolijk voor te doen en zelfs het geschater des lachs te doen klinken om haar heen; zij siert zich op met bonte kleederpracht; zij tooit hals en boezem met tal van koralen; zij siert de lokken op in kunstige wrongen en sluit die vast met een diadeem. In breede plooien hangt haar het veelkleurige kleed om den wellustigen boezem. Zoo gaat zij, terwijl het haar naslepende kleed groeven trekt in het zand, door rondzien om de blikken der mannen vleiend, ten einde hen te lokken in hare strikken. Zij gaat - voorbij een' ongelukkige, afzichtig door eene ongeneeslijke huidziekte, bedekt met afzichtige zweren.

Een weinig verder ontmoeten wij de drukke verwerij; haar bodem is van leem, twee of drie voet boven den grond, met een grooter of kleiner getal kuipen; een man roert de vloeibare stof om en voegt bij de gestampte indigo-bladeren een zekere houtsoort, ten einde de rechte kleur aan de stof te geven; een ander haalt een geverfd kleed uit de kuip en hangt het aan een boom of een touw; twee anderen kloppen een geverfd en gedroogd kleed, om het den fijnsten glans te geven. Ginds is een grofsmid bezig om aan eenen dolk een punt te maken, bij welken men niet weet waarover zich meer te verbazen, over de scherpte van het werktuig of liever het lompe der gereedschappen, waarmede het is gemaakt; daar hangt een schrikwekkend lemmet eener lans, met weêrhaken voorzien; ginds het meer vreedzaam gereedschap voor den akkerbouw, ter aflevering gereed. Op eene andere plaats ontmoeten wij vrouwen en mannen, in eene stille wijk hun gesponnen katoen uithangende op de schutting. Elders weder een troep ledige en trage straatslijpers; wier dagelijksche bezigheid is, zich in de zon te liggen bakeren. Keeren wij ons om, dan ontwaren wij een talrijk gezelschap handelsreizigers uit den vreemde naar hunne haardstede terugkeerende, belast en beladen met de algemeen begeerde koffeboon uit Soedan, door elk gebruikt, die slechts een tiental koerdi's kan uitsparen op zijne dringendste levensbehoeften. Aan die gindsche zijde breekt eene natrum-karavaan[1] naar Nyffi op, of een troep Toeareg's trekt door de stad om zout te brengen op naburige plaatsen; daar leidt een Arabiër zijne zwaar beladen kameelen naar de wijk der Ghadamesen, terwijl ginds eenige slaven een afgestorven deelgenoot van hun lijden voortslepen naar eenen kuil. Op eene andere plaats ontdekt het oog eene bende bontgekleede, meer pronkzuchtig dan krijgshaftig uitgedoste ruiters, die in galop naar het paleis van den gouverneur snellen om hem bericht te brengen van een uitval van Ibrahim; zij rijden voorbij een grooten hoop afgeknaagde beenderen en allerlei vuilnis.

1 Natrum is eene soort van natuurlijke salpeter.

Overal ziet men het menschelijke leven in al zijne verschillende vormen, vreugde en droefheid, voor- en tegenspoed, alles in de bontste mengeling; allerlei natiën, vormen en kleuren, de olijfkleurige Arabiër, de rosse Toeareg, de donkere inwoner van Bornoe, de lichte en ranke Fellandi met zijne scherpe gelaatstrekken, de ruwe Mandingo met zijn breed gelaat, de sterkgebouwde vrouw uit Nyffi, eene halve reuzin, nevens de bevallige schoone uit Ba-Hausch met het vriendelijk spelend lachje om hare lippen.

Kunstnijverheid.

Onder de verschillende nijverheden waarop sinds eenige jaren te Antwerpen met welslagen de kunst wordt toegepast, mag voorzeker het goudborduren worden genoemd. Reeds meermalen waren wij in de gelegenheid melding te maken van echte meesterstukken in het vak, uitgevoerd in de werkhuizen der heeren Numan en van de Velde. Van den eerstgenoemde in de gunstig gekende firma mag worden gezegd, dat door hem het goudborduren te Antwerpen heropgebeurd is geworden.

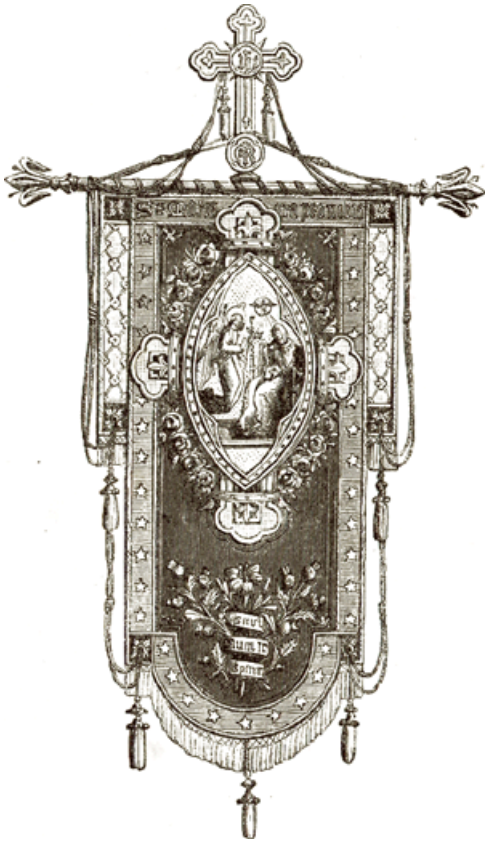

Thans geldt het een oud leerling van den heer Numan, namelijk den heer L. van Moock, die zich sedert eenige jaren zeer gunstig als goudborduurder heeft doen kennen; onlangs nog vervaardigde hij een prachtig vaandel voor de St-Willebrordskerk te Antwerpen. Onder andere fraaie stukken door den heer van Moock in zijn vak geleverd, telt men de twee vaandels, in 1864 aan de hoofdkerk van Antwerpen geschonken, ter gelegenheid van het jubelfeest der herstelling van de O.-L.-Vrouwebeelden op de straten. Wij deelen hier eene teekening dier vaandels

mede. De grond is van rood fluweel en afgezet met blauwe boorden, waarop gouden sterren. Onder het vaandelkruis leest men: *S. Maria Ora pro nobis*. In het middengedeelte prijkt eene geschilderde kartel, waarop is voorgesteld de *H. Gabriël*, *die Maria de blijde boodschap brengt*, omringd van gouden en zilveren versierselen; onder het middengedeelte, op een met distels en eene lelie versierd lint, leest men: *Sicut lilium inter spinas.*

Aan den achterkant komen de woorden voor: *Herstelling van Marias's beelden*, *1814.*

Het tweede vaan is bewerkt in denzelfden trant. De welgelijkende plaatsnede die wij hier mededeelen, zal voldoende zijn om het fraaie werk van den kunstnijveraar te doen kennen, en hem gunstig aan te bevelen.

Over windas, kaapstander en tandwielen.

Het windas is een werktuig dat

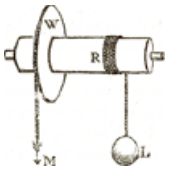

gewoonlijk bestaat uit eenen liggenden rol R, die op zich zelven draait, en uit een cirkelvormig rad of wiel dat hetzelfde as heeft; de last L is gehecht aan eene koord die zich om den rol windt, en de macht M is volgens de raaklijn des cirkels van het rad, werkzaam.

Het windas kan zeer wel als een hefboom, die ongelijke hefboomsarmen

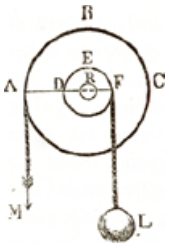

heeft, beschouwd worden. A B C is de omtrek van het rad, en D E F de omtrek van den rol; R F is de hefboomsarm van den last L, en R A de hefboomsarm van de macht M; dus zal voor het evenwicht, de betrekking van macht tot last, gelijk zijn aan die van den hefboomsarm R F tot den hefboomsarm R A.

Men vervangt somtijds het rad van het windas door eenen stok of door eene handhaaf.

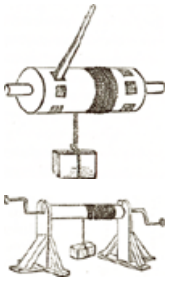

De *kaapstander*, in plaats van

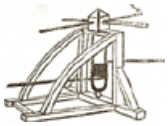

eene liggende richting te hebben, is niet anders dan een rechtstaande windas; ook zijn opzichtens dezen, de wetten van het evenwicht dezelfde als die van het eigenlijke windas.

Men kan de macht van een windas grootelijks vermeerderen bij middel der vereeniging van verscheidene windassen. A, B, C,

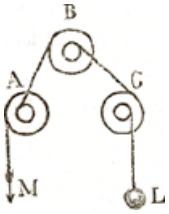

zijn drie windassen; op het rad van het eerste is eene macht M, werkzaam, en aan den rol van het laatste, hangt de last L. De rol van het windas A en het rad van het windas B, zijn van dezelfde koord omvat, zoo dat de rol niet kan draaien zonder dat het rad B ook draait; hetzelfde heeft plaats voor den rol van het windas B en het rad van het windwas C. In dit geval bekomt men de betrekking van macht tot last, als men deze betrekking afzonderlijk bepaalt voor elk windas, en dan met elkander vermenigvuldigt; bij voorbeeld, indien de halve middenlijn van den rol der windassen A, B en C, maar het achtste is van de halve middenlijn der wielen, zoo vindt men voor het evenwicht van macht tot last, het volgende:

Voor het windas A is macht tot last als	1-8.
Voor het windas B is macht tot last als	1-8.
Voor het windas C is macht tot last als	1-8.

dus is de betrekking der geheele macht tot den last als 1 tot 512, zoo dat men met eenen kilogram macht, 512 kilogrammen last kan evenaren. Men gebruikt nogtans bijna nooit dit stelsel van windassen, daar het vereischt dat de koorden, die van het eene windas tot het andere gaan, zeer lang zijn, wanneer de afstand, dien de last moet doorloopen, een weinig aanzienlijk is. Ook vervangt men gewoonlijk de koorden, die de beweging van het eene windas op het andere overbrengen, door tanden rond den cirkel der windaswielen geplaatst; wat aangaat den rol van het windas, deze wordt door een kleiner tandwiel, drijfrad, drijfwiel of rondsel, genoemd, vervangen. Men schikt het gansche stelsel derwijze dat de tanden van elk drijfrad tusschen de tanden van het volgende windaswiel ingesloten zijn, zoodat het eene wiel op zijn as niet kan draaien zonder dat deszelfs drijfrad het andere wiel, waarmede het ingetand is, ook in beweging brengt. De zaken zijn dus in denzelfden staat alsof dit drijfrad en het wiel door dezelfde koord omvat waren, gelijk in het voorgaande geval. Dus wanneer eene macht M, aan den cirkel van het wiel

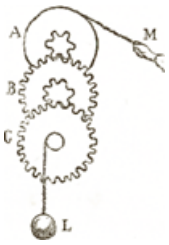

A gehecht, in evenwicht is met den last L, hangende aan den windasrol van het wiel C, dan zal de betrekking van macht tot last op dezelfde wijze gevonden worden, als hierboven is aangeduid voor windassen door koorden vereenigd; bij voorbeeld, indien de halve middenlijn der drijfraderen gelijk is aan 1, terwijl de halve middenlijn der wielen gelijk is aan 8, dan zal de betrekking van macht tot last de volgende zijn:

Voor het wielstelsel A: is de macht tot last	1-8.
Voor het wielstelsel B: is de macht tot last	1-8.
Voor het wielstelsel C: is de macht tot last	1-8.

dus is de betrekking der geheele macht tot last als 1 tot 512.

Men ziet aanstonds dat men bij middel van zulk een werktuigstelsel, de vermogens eener bepaalde macht merkelijk kan vergrooten; nogtans moet men in aanmerking nemen dat de wrijving, door de intanding veroorzaakt, veel verlies aan macht doet ondergaan; het is dus ten onrechte dat sommige werktuigmakers de tandwielen in hunne werktuigen te veel vermenigvuldigen.

Met het getande werktuig hierneven afgebeeld, kan men alleenlijk de beweging overbrengen op wielen welker assen aan elkander evenwijdig zijn: nogtans bestaan er tandwielen welker assen, in stede van evenwijdig te zijn, onder elkander eenen hoek uitmaken, en kan men zich meermaals genoodzaakt zien dergelijke wielen op elkander te doen rollen: in dit geval gebruikt men een stelsel zoo als bij de hier onderstaande afbeeldsels is aangeduid.

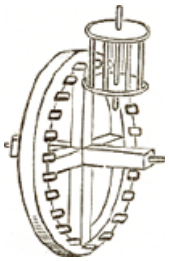

Het is dikwijls noodzakelijk, en wel bijzonder in de uurwerkkunst, eene zekere betrekking te bepalen tusschen den wederzijdschen omloop van twee tandwielen. Men bereikt dat doel als men de wielen eene behoorlijke hoeveelheid tanden geeft; bij voorbeeld indien men wil dat het eene wiel eenen omloop doe, en het andere

achtmael omloope op denzelfden tijd, dan behoeft men aan het eerste wiel achtmaal meer tanden te geven dan aan het tweede.

Dommekracht. - Men geeft den naam van *dommekracht* aan een getand werktuig dat ook als een windas moet beschouwd worden. Dit werktuig is enkelvoudig of samengesteld.

Het enkelvoudige bestaat uit eene ijzeren

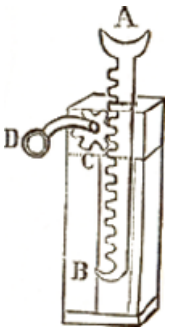

getande staaf A B, beweegbaar volgens hare lengte en van een houten bekleedsel omvat. De tanden dezer staaf sluiten zich ineen met die van het rondsel C, dat men op zijn as doet draaien bij middel van eene handhaaf D; daardoor klimt de staaf A B en diensvolgens ook de last die op A rust. Zoo als men ziet, is dat werktuig niets anders dan een windas, en het is klaarblijkend dat, in geval van evenwicht, de betrekking van macht tot last, gelijk is aan die der halve middenlijn des rondsels tot de lengte C D der handhaaf.

In de samengestelde dommekracht, sluiten de tanden van het

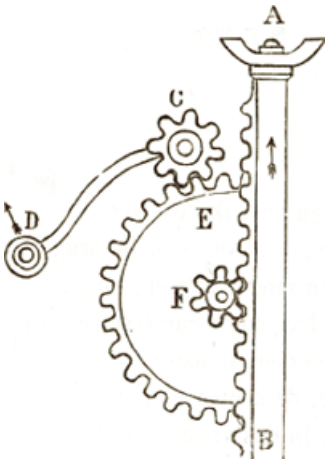

rondsel C ineen met de tanden van het wiel E, welks rondsel F, ingetand is, met de staaf A B. Daardoor is de macht in staat eenen grooteren last te evenaren; bij voorbeeld indien de halve middenlijn van het rondsel C, het zesde is der lengte van de handhaaf C D, en dat de halve middenlijn van het rondsel F het vierde is der halve middenlijn van het wiel E, dan zal de betrekking van macht tot last, zijn als volgt:

In de handhaaf, is macht tot last als	1-6
In het tandwiel E, is macht tot last als	1-4
Dus is de geheele macht tot den last als	1-24

zoodat een man, die de handhaaf zou drukken met eene kracht van omtrent 25 kilogrammen, eenen last van 600 kilogrammen door de dommekracht zal evenaren; ook wordt dit werktuig bijzonderlijk gebezigd om zware lasten, als gebouwen, koepels, enz. op te winden en te verplaatsen.

D^{r} F.J. MATTHYSSENS.

De kracht der verbeelding.

De uitwerkselen der verbeelding op menschen en dieren zijn zoo wonderlijk als onbetwistbaar. Men kan er duizende voorbeelden van aanhalen.

Eene dame, eene aalmoes aan eenen behoeftige geweigerd hebbende, wreekte zich deze met haar te voorspellen dat zij binnen de zes maanden sterven zou. Tegen dat dit tijdperk ging om zijn, had de schrik zoo sterk op haren geest gewerkt, dat zij inderdaad stierf. Insgelijks kan aan de kracht der verbeelding toegeschreven worden de dood van Paus Clemens en Philippus-den-Schoone, die beide door den grootmeester der Tempeliers gedaagd waren om, de eene binnen de veertig dagen, de andere binnen het jaar, voor Gods rechterstoel te verschijnen.

Verschillende door honden gebetene personen werden erg ziek, omdat zij, deze dieren als razend beschouwende, dat ook vreesden te worden of reeds waanden te zijn. De koninklijke maatschappij van wetenschappen van Montpellier schrijft in eene verhandeling in 1730 uitgegeven, dat, twee broeders door eenen dollen hond gebeten zijnde, de eene naar Holland vertrok, van waar hij eerst na tien jaren afwezens

terugkeerde. Bij zijne terugkomst vernomen hebbende dat zijn broeder van de watervrees gestorven was, stierf hij zelf razend door den schrik het te worden.

Het volgende feit is niet minder zonderling: een hovenier droomde dat hij door eenen grooten zwarten hond gebeten werd. Hij kon geene hoegenaamde sporen van beten aanwijzen, en zijne vrouw, die bij zijnen eersten hulpkreet opgestaan was, verzekerde hem dat alle deuren goed dicht gesloten waren en geen hond binnen kon. Niets hielp; het gedacht aan den grooten zwarten hond werkte altoos op zijne verbeelding; onophoudend zag hij hem: zijn slaap en zijne eetlust gingen te loor, hij werd afgetrokken en verkwijnde zichtbaar. Zijne vrouw welke, in den beginne verstandiger, al hare krachten had ingespannen om hem te stillen en van zijnen waan te genezen, eindigde met te gelooven dat daar zij er niet in geslaagd was, er iets waars in het gedacht van haren man moest liggen, en dat zij, naast hem geslapen hebbende, het zeer mogelijk ware dat ook zij gebeten was. Deze gesteltenis van geest bracht bij haar dezelfde teekenen als bij haren te man weeg: neêrslachtigheid, afgematheid, vrees en slapeloosheid. De geneesheer, ziende dat de gewone hulpmiddelen zijner kunst tegen deze ziekte der verbeelding niets vermochten, raadde hen aan, op eenen toon alsof hij verzekerd was dat hiermede genezing zou worden verkregen, eene bedevaart naar St-Huibrechts te doen. Van dit oogenblik af waren de twee zieken geruster; zij gingen naar St-Huibrechts, onderwierpen er zich aan de daar gebruikelijke behandeling, en kwamen genezen naar huis terug.

En het was evenwel niets anders dan een droom, en een belachelijke droom, welke al die wanorde in de gezondheid van twee sterkgebouwde personen teweeggebracht had.

Eene Livonische jufvrouw droomde dat een woedende draak zich op haar wierp. Die droom werkte zoo zeer op haar, dat zij des anderendaags stierf.

Tissot verhaalt dat een boer droomde dat eene slang zich rond zijnen arm slingerde. Hij was zoo verschrikt, dat hij ijlings opsprong en zijnen arm van dan af aan stuiptrekkingen onderhevig bleef, die somwijlen uren lang duurden, zonder men in staat was hem stil te houden.

De beroemde toonkunstenaar Tartini legde zich zekeren dag te slapen, het hoofd met muzikale gedachten vervuld. In den slaap, verschijnt hem de duivel, eene sonate op de viool spelende. Hij zegde hem: ‘Tartini, speel zooals ik.’ De muzikant, verrukt over deze zoete welluidendheid, staat op, loopt naar zijne piano, en maakt zijne beste sonate: die des duivels.

Ziedaar wel kunstenaarsverbeelding! Maar wat zal men zeggen van den droom eener schoone juffer, welke op min dan een uur tijds stierf, omdat zij zich onteerd geloofde door eenen kus, welke haar een jongeling, waarvan zij de verloofde was, ontstolen had. Men begrijpt beter en beklaagt meer dien armen in het buitenland dienenden soldaat, die, het vaderland niet kunnende vergeten, op den dag dat men hem zijn verlof geweigerd had, stierf.

Wij hebben gezien dat de verbeelding, door hevige en onverwachte aandoeningen, dikwijls zeer ernstige ziekten en somwijlen de dood veroorzaakt; dezelfde oorzaak kan pijnstillend werken en dikwijls heeft zij volslagene genezing van zenuwziekten teweeggebracht. De prins van Hohenloë en mevrouw de Saint-Amoir, hebben wonderen verricht, door tot de zieken, welke vertrouwen stelden in hunne kunst, te zeggen: ‘trekt uwe plaasters af, werpt uwe krukken weg, gij zijt genezen.’ Het is wel mogelijk dat de lichtgeloovigsten, wier geest zeer gespannen was, eene tijdelijke verlichting gevoeld hebbben. De eene indruk neemt den anderen geheel of gedeeltelijk weg, en 't is juist en enkel daarin dat de kracht moet gezocht worden van de

tooverwoorden, hekserij, getallen, tooverfiguren enz., wanneer zij op bijgeloovige menschen in het werk gesteld worden.

Er zijn zulke zwakke geesten, dat zij niet eens bestand zijn tegen het voorbeeld; het is daardoor dat de vallende ziekte, de stuipen, de krankzinnigheid somwijlen besmettend geschenen hebben. Thouret en Bailly verhalen, dat, in 1780, gedurende de plechtigheid der eerste communie in de Sint-Rochusparochie, te Parijs, een jong meisje zich onpasselijk bevond en stuiptrekkingen gehad hebbende, deze ongesteldheid en kwaal zich met zulke snelheid verspreidden onder de eerste-communiecanten, dat in min dan een half uur, tusschen de vyftig en zestig meisjes van twaalf tot negentien jaren er door aangerand waren. Boerhave genas de vallende ziekte, in het weeshuis van Haarlem, door de bedreiging dat de eersten die er zouden van aangerand worden, zouden worden verbrand in een groot vuur, welk men, op zijn bevel, in het midden der plaats van dit gesticht brandende hield. Hij wist dat, om eene verbeelding, die langs ééne zijde getroffen is, te genezen, dezelve langs eene tegenovergestelde zijde moet getroffen worden.

Men kent de wonderbare genezingen door het *mesmerismus* bewerkt. Bailly, Franklin, Leroy en Lavoisier, in 1784 gekozen om hun oordeel te doen kennen over deze zoogenaamde kunst, drukten zich volgender wijze in hun verslag uit: ‘Wat ons vooral heeft verbaasd, is het gering verband welk er schijnt te bestaan tusschen den aard der door het magnetismus teweeggebrachtte uitwerkselen en de schijnbare ontoereikendheid der aangewendde middelen. Van den eenen kant, zijn het hevige, langdurige en herhaalde stuiptrekkingen; van den anderen kant, zijn het eenvoudige aanrakingen, gebaren en figuren; en evenwel geeft de openbare behandeling, door deze middelen, hoe gering ook, in het werk gesteld, eene groote macht te kennnen. Wij hebben gevraagd door welke veerkracht zooveel verbazende uitwerkselen teweeggebracht werden, en welke de redenen waren waarom zij aan eene onbekende en nieuwe vloeistof werden toegeëigend, aan eene vloeistof welke den mensch toebehoort en op den mensch terugwerkt. Als natuurkundigen handelende, hebben wij de aanwezigheid van deze vloeistof trachten te onderkennen; maar zij ontsnapt aan alle bevatting. Men heeft ons verklaard dat hare werking op de bezielde lichamen de eenigste waarborg was welke men van haar bestaan geven kon.... De verbeelding schijnt er dus het grondbeginsel van te zijn. Men moet te weten komen of men deze uitwerkselen door de kracht der verbeelding alleen kan teweegbrengen. Wij hebben het beproefd en wij zijn er ten volle in geslaagd. Eindelijk, om de proef volledig te maken, hebben wij de stuiptrekkingen door dezelfde tooverij welke haar teweeggebracht had, namelijk door de kracht der verbeelding doen ophouden.’

Het dierlijk magnetismus telt hedendaags vele aanhangers, vooral in Frankrijk en Pruisen; maar het bestaan zijner werking is nog niet goed waargenomen geworden, en het is geoorloofd te gelooven dat de uitwerkselen door het magnetismus teweeggebracht, allen tot het gebied der verbeelding behooren. De oude faam der tooveraars, nestelbinders, bezweerders enz., pleit genoegzaam voor de kracht van het gevoelsvermogen en toont duidelijk aan, hoe gemakkelijk de onwetendheid al de indrukken welke men haar wil doen gevoelen, ondergaat. De voorbeelden aan de onbeschaafde eeuwen ontleend zijn ontelbaar; zelfs in deze verlichte eeuw, zouden zij niet ontbreken.

De zanger.

Wat zoete tonen hoor ik kwelen?

Ga, page, haal van voor de brug
Den onden zanger binnen; vlug,
Wij misten hier nog menestreelen!'
Zoo sprak de vorst; de dienaar liep;
De knaap kwam weêr, de koning riep:
'Kom, vinder, in ons vreugde deelen!'

'Gegroet, hoogadellijke heeren,
Mevrouwen, beeldig schoon, gegroet!
Wat rijke starrenhemel doet
Mij hier den blik ter zijde keeren!
Maar billijk is 't, - mijn oogen, dicht! -
In plaats van op dees pracht en licht
Te staren, in een lied u te eeren.'

De skald borst los in heldre tonen;
't Was klaar dat hij zijn kunst verstond;
De ridders blikten fier in 't rond,
En in den schoot de ontroerde schoonen;
Den koning ook beviel zoo wel
Het lied, dat hij het edel spel
Met goud en eerekruis woû loonen.

'Neen, heer, mij kan zulks niet behagen,'
Sprak de oude bard; 'zoo een geschenk
Bekoort den held, die op uw wenk
Den stoutsten vijand zou vertsagen;
Of uwen kanselier, wien 't past;
Laat hem maar ook dien gulden last
Bij al zijn andre lasten dragen.

Ik zing gelijk die vogels zingen,
Wien 't frissche loover strekt ter woon;
En zie de lieders aan als loon,
Die vroolijk uit mijn gorgel dringen.
Doch, wilt ge mij genadig zijn,
Reik mij een beker besten wijn,
Dat reis de feestbokalen klingen!

Waar de eedle vrucht der wijngerdranke
Een kleine gift is, daar huist heil;
Ook ik vind daar verkwikking veil.
Gedenkt mij, afgeleefden kranke,
Terwijl ge u baadt in d'overvloed;
En dankt den Heer van alle goed
Als ik voor dezen drank u danke.'

C. EDMOND ALBRECHT.

Naar GOËTHE.
Gent.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Brussel, 1866.

DE MOEDER DER GRACCHEN.
TAFEREEL VAN DEN HEER KAREL OOMS.

Vrouw Cornelia, moeder der Gracchen, leefde ten tijde der Romeinsche republiek. De zeden van het Romeinsche volk waren allengs verbasterd door de zucht naar rijkdom, pracht en wulpsch genot, de kanker die het zedelijk en geestelijk bestaan van een volk ondermijnt. Ondanks die valsche driften, vond Cornelia haren roem en hare deugd en hare voldoening in het vervullen van hare plichten; zij verachtte de praalzucht der Romeinsche vrouwen en schaamde zich niet hare kinderen als hare juweelen, haren tooi, haren rijkdom, haar leven uitmakend, aan te wijzen. Zij beminde die niet met eene overdrevene liefde, maar bezadigd en oprecht. Zij besefte dat het gemoed, als de plant, van jongs af moet beteugeld en tot het goede opgeleid worden: de goede opvoeding die zij hare twee zonen, Tiberius en Caïus Gracchus, ook gaf, versterkte, veredelde hunne ziel, ontwikkelde vroeg hunnen geest. Tiberius en Caïus Gracchus moesten hunnen vader, den grooten veldheer Scipio, den Afrikaan, evenaren en waardig worden. Deze zegevierde over Annibal en over Carthago; doch als een misdadiger en baatzuchtige lasterlijk door afgunstigen bezoedeld, verkeerde de liefde des volks in haat tegen hem; hij verliet zijn vaderland en wilde dat het vreemde graf voor hem spreken zou: ondankbare Romeinen, niets laat ik over, zelfs mijn gebeente niet. Dit stout karakter, die ijzeren wil erfden de zonen van hunnen vader. Manmoedig verdedigden zij hun volk tegenover de toenemende macht der edelen, die zich alle gronden aanmatigen dorsten en het volk tot den ellendigsten toestand brachten.

Het karakter der twee gebroeders liet zich van jongs af in de houding en op het wezen onderscheiden. Tiberius was vreedzaam en stil, uitmuntend schoon van gelaat en zacht van aanblik; Caïus daarentegen was heftig en vurig en tevens sterker van lichaamsbouw.

Onze jonge en veelbelovende kunstenaar heeft die verschillende karaktertrekken wel begrepen en gevolgenlijk goed weêrgegeven. Hij heeft drie machtig schoone figuren uit het Romeinsch gemeenebest voorgesteld en de moederliefde op het best gekozen oogenblik verbeeld.

De heer Ooms heeft Cornelia en hare zonen in eene zelfde groep vereenigd; kalm en statig zit zij daar, met beide armen liefderijk hare zonen omvattend; Tiberius, in wiens brein zich reeds gedachten beginnen te vormen, peilt diep den blik van zijne moeder in en schijnt haar de beteekenis te vragen van wat zijn vinger op een ontrold perkament haar aantoont, wellicht de grootsche daden van zijn vader door eenen onsterfelijken dichter bezongen. Zweeft een zweem van zacht gevoel over Tiberius zoet en denkend gelaat, de trekken van den jongen Caïus Gracchus zijn sterker afgeteekend; zijne oogen zijn doordringend, zijne lippen dicht gesloten en zijne gestalte draagt van nu af de kenteekens van zijne woeste driften, zijne stoute welsprekendheid en zijn buitengewoon vernuft.

De schilder heeft zijne drie personages in den stijl van zijn onderwerp wel uitgevoerd: zij zijn stil, grootsch en levendig, zij zijn edel, zij zijn waar. Zijn eerste stap op het kunstgebied, voor kunstenaren zoo wisselvallig, is hem uiterst gelukkig geweest. Zijn werk werd door de commissie der Brusselsche tentoonstelling aangekocht, en is bij de verloting het Staatsbestuur ten deel gevallen. Hij werke voort met moed en volharding; zijn aanleg doet reeds verhopen dat hij eene schoone plaats in de rei onzer hedendaagsche Vlaamsche schilders zal bekomen.

J.v.H.

Eerbied voor onderwijzers.

Keizer Oyen-Kong was niet alleen van oordeel, eene levendige en gevoelige dankbaarheid verschuldigd te zijn aan de onderwijzers, die hem in zijne eerste jeugd hadden onderwezen, maar ook hun alle bewijzen van eerbied en ontzag te moeten toonen. Toen hij eens de deur van eenen derzelve voorbijging en, volgens gewoonte, eene diepe buiging maakte, scheen een dergenen, die hem vergezelden daarover verwonderd: ‘Het is eene hulde,’ zeide de vorst, ‘die ik eenen man bewijs, die groot is door zijne persoonlijke verdienste; ik ben zulks alleen nog maar door de landen, welke ik bezit; maar wat ben ik niet verschuldigd aan den wijze, die mij de middelen heeft weten te leeren kennen met welke ik mij tot hem kan verheffen en die mij de ware grootheid, die alleen in de deugd te vinden is, kunnen doen deelachtig worden!’

De schilderijen.
(Tweede vervolg.)
III.

Er zal heden volk ten eten komen, zegde de geheimraad Walther aan zijne dochter.

- Waarlijk? vroeg Sofia. En zal de jonge Eduard van het getal zijn?

- Neen, antwoordde haar vader. Om welke reden zoude ik hem genoodigd hebben?

- Ik dacht, zegde Sofia, dat gij hem mogelijk door eene uitnoodiging eenigszins wildet schadeloos stellen, voor het onaangename tooneel, dat hij in uw eigen huis en tegen uwen wil heeft moeten uitstaan.

- Heden vooral, was dit onmogelijk, antwoordde de ouderling, want hij die hem beledigde zal met ons middagmalen.

- Hoe! hij? zegde langzaam de jonge dochter.

- Het schijnt dat die vreemdeling u mishaagt?

- Fel, riep Sofia uit: ten eerste, ik kan het iemand niet vergeven zich niet kenbaar te maken; een zulk *incognito* is het beste middel om zich in den vreemde voor een buitengewoon persoon te doen doorgaan, zelfs wanneer men niets is. En dit is voorzeker het geval met dezen vreemdeling, die, met zijne manieren van een in verlof zijnde rentmeester of secretaris, gisteren een zoo hoogen toon aannam, alsof hij de opperbestuurder van al de inrichtingen voor de bekeering der Heidenen was.

- Ten eerste, hebt gij gezegd, bemerkte Walther glimlachende; en ten tweede?

- Ten tweede, hij is een kwelgeest, hernam Sofia lachende; van eenen anderen kant is hij onuitstaanbaar, en ten vierde, ik verfoei hem uit ganscher harte.

- Daar is het fijne woord er uit, zegde de ouderling. Voorts hebben wij nog mijnen vriend Erich, den jongen schilder Dietrich en den aardigen Eulenbock.

- Zoodus, riep Sofia uit, wij gaan alle leeftijden, alle smaken en alle meeningen bijeenbrengen! En zal de jonge heer van Eisenschlicht ook niet komen om mijne verveling ten top te doen stijgen?

Haar vader had al wel haar met den vinger te dreigen; verre van zich te ontstellen, bleef zij hare kwade luim den vollen teugel vieren.

- Van mijn leven, zegde zij, zal ik in zulk gezelschap niet vroolijk kunnen zijn: dat snapt, dat lonkt, dat maakt zich bevallig, dat liegt en dat wordt zoo onverdraaglijk dat ik liever drie dagen vasten zou, dan zulk een eetmaal bij te wonen. Zulke vrijers walgen mij zoo zeer als stekelbeziën. Den ouden zondaar, met zijn bruin gezicht en zijnen scheeven neus, heb ik nog het liefst; hij, ten minste, denkt

er niet aan, om mij als een meubelstuk in zijne kamer te zetten.

- Het spijt mij, u in zulke gevoelens te zien, zegde Walther; want ik begrijp niet hoe gij, met zulke koppigheid, ooit veranderen zult. Gij kent mijn gedacht over het huwelijk en de zoogezegde liefde, en hoe gelukkig gij mij maken zoudt indien gij uwen wil schiktet...

- Ik moet de keuken in, onderbrak Sofia; ik wil u heden eer aandoen; vooral, vergeet de beste wijnen niet, opdat Eulen bock uwen kelder niet in kwaden naam brenge.

Daarop ging zij weg zonder een antwoord aftewachten.

De ouderling begaf zich aan zijne bezigheden, terwijl zijne dochter zorg droeg voor de keuken en de tafel. Sofia had het onderhoud zoo eensklaps afgebroken, omdat zij maar al te wel bekend was met haars vaders wensch, om haar uit te huwen aan zijnen vriend Erich, die, wel is waar, niet jong meer, maar toch nog zoo zeer niet in jaren gevorderd was, dat men dit huwelijk belachelijk zoude kunnen noemen hebben. Erich had eene groote fortuin verworven door zijnen handel; hij bezat toen eene uitmuntende verzameling schilderijen der Italiaansche school, en Walther voedde de hoop dat, indien hij zijne dochter er toe overhaalde om in dit huwelijk toe te stemmen, zijn vriend de zaken vaarwel zou zeggen, en die prachtige schilderijen zijne eigene galerij zouden komen verrijken, welke, na zijnen dood, in de handen zijns schoonzoons overgaande, met al de zorg welke zij zoo waardig was, bewaard zou worden; want het was afgrijselijk voor hem, er aan te denken, dat deze kostelijke verzameling eens zoude verspreid en mogelijk beneden hare waarde verkocht worden aan lieden die, van de waarde der schilderijen onbewust, dezelve zouden laten verloren gaan. Zoo zeer beminde hij de schilderijen, dat hij gaarne eene groote som gelds zoude opgeofferd hebben, om die van zijnen vriend in zijn bezit te krijgen, indien niet de aankoop van een aanzienlijk goed en eenen grooten hof welke hij zijne dochter wilde nalaten, hem voor 't oogenblik eene al te groote uitgaaf ontzegd had.

Terwijl hij zijne brieven schreef, werd hij onophoudelijk door dit denkbeeld gekwollen en verstrooid. Hij zou ook wel gaarne den schilder Dietrich voor schoonzoon aangenomen hebben, alhoewel de wijze waarop de knappe blonde jongen zijne kunst uitoefende, den ouderling zoo zeer als zijne kleeding tegenstond; maar hij was overtuigd dat de jongeling de grootste zorg voor zijne kunstnalatenschap zou gedragen hebben. De oude schilder Eulenbock kon geene plaats vinden in zijne ontwerpen; maar reeds van den vorigen dag, had Walther den vreemden kunstliefhebber met een vaderlijk oog aanschouwd; ook had de wijze, waarop zijne dochter zich over hem uitgelaten had, hem innig misnoegd. Hij wilde zich zelven dat niet bekennen, en toch, wanneer hij zijne blikken in de toekomst wierp, was hij veeleer op de redding zijner verzameling bedacht dan op Sofia's geluk. Hij zoude zelfs den heer von Eisenschlicht, ofschoon hij den zoon eens woekeraars was, tot schoonzoon aangenomen hebben, omdat deze jongeling zich door reizen gevormd had en den smaak zijns vaders bezat; iets wat deed verhopen dat hij eene zoo kostelijke verzameling zou eerbiedigen.

Zoo ging de morgen voorbij en de uitgenoodigden kwamen allengskens aan. De eerste was de jongste, Dietrich; hij droeg het oude Duitsche kleed; zijne bleek-blonde haren daalden hem tot op de schouders en een kleine blonde baard stond niet kwaad op zijn doorschijnend en blozend gelaat. Hij vernam al aanstonds naar Sofia, en deze verscheen in een groen zijden gewaad, welk overheerlijk den glans haars aangezichts en van haren hals verhoogde. De jongeling knoopte aanstonds, met zooveel

verlegenheid als iever, een gesprek met haar aan; maar hoe meer vuur hij daaraan trachtte bij te zetten, hoe moeilijker de samenspraak vlotten woû. Zij werden onderbroken en uit de verlegenheid getrokken door de komst van den ouden Eulenbock, wiens donkerrood aangezicht zonderling afstak tegen zijn lichtgroen ondervest en een bijna wit kleed; zooals vele andere doorleelijke menschen, droeg hij bij voorkeur schreeuwende kleuren. Hem ziende binnenkomen, konden de jongelieden zich nauwelijks onthouden te lachen; hij trad op eene linksche wijze nader, groette al grinnikend en onder het maken van buigingen die nog eene vreemdere uitdrukking gaven aan zijn scheef aangezicht, zijne doordringende oogen en zijnen verwrongen neus. De vreemdeling liet zich lang wachten, en Sofia maakte zich andermaal vroolijk met zijne aanmatiging om den grooten heer te spelen, toen hij eindelijk, zeer eenvoudig aangekleed, verscheen. Zijne komst veroorloofde dat men de eetzaal binnen trad, waarin men Erich aantrof, die er eene schilderij had opgehangen, opdat de vreemdeling en de kunstenaren dezelve zouden bezichtigen en beoordeelen.

Sofia plaatste zich tusschen Erich en den onbekende, ofschoon Dietrich vruchteloos gepoogd had, zich naast haar te zetten. Eulenbock, die alles bemerkte en de gewoonte had zijne arglist achter een goedig gelaat te verbergen, drukte den jongeling de handen, bedankte hem met eene geveinsde ontroering, dat hij zich zooveel moeite gegeven had, om zich naast eenen ouderling te plaatsen die, wel is waar, de kunst beminde en beoefende, maar wiens afnemende krachten niet toelieten op de hoogte der nieuwe school te blijven, wier geestdrift evenwel zijnen ouden ijver verlevendigde en zijne reeds loome verbeelding weder opwekte. Dietrich was nog jong en snugger genoeg, om dit alles voor goede munt, in ernst op te nemen; hij wist niet, hoe zijne erktenis uit te drukken en zooveel nederigheid zedig genoeg te beantwoorden. De oude vos lachte in zijne vuist, over den bijval zijner geveinsdheid; hij won al meer en meer het vertrouwen van den goeden jongen, die reeds in den ouderling eenen discipel dacht te zien, en stilletjes overlegde hoe hij 't zou aanvatten, om, met een edel doel, zich de practische kennissen van Eulenbock ten

nutte te maken, zonder deze laatste gewaar werd dat zijn nieuwe meester ten zelfden tijde zijn leerling was.

Terwijl de twee kunstenaars zich onderling zochten te verschalken, was de samenspraak tusschen den vreemdeling en den gastheer op het huwelijk gevallen, toevallig van den eenen kant, en opzettelijk langs den anderen, want de oude Walther liet nooit eene gelegenheid voorbijgaan, om zijne zienswijze over dit onderwerp te doen kennen.

- Het is mij altijd onmogelijk geweest, zegde hij, de gedachten te deelen, welke sedert een vijftigtal jaren mode geworden zijn. Ik heet ze mode, omdat ik mij nooit heb kunnen overtuigen, alhoewel ik ook jong geweest ben, dat zij haren oorsprong vinden in de natuur. Zal men ontkennen dat, in zekere tijden, menschen onderhevig zijn aan driften en dwalingen? Wij hebben maar al te dikwijls gezien, welke ongelukkige gevolgen de dronkenschap, de jaloezij en de gramschap na zich slepen. Men kan ook niet ontkennen, dat vele ongelukken en zonderlinge gevallen uit dit hartstochtelijk gevoel, welk men liefde noemt, geboren werden. Maar terwijl de mensch alle andere driften tracht te vermijden en zich buiten haar bedwang te houden, heet ik het dom, dat sedert eenigen tijd, iedereen zich beroemt en het als noodzakelijk beschouwt, de liefde, met al hare wanorden en hare dwalingen te hebben ondervonden.

De onbekende zag zijnen gastheer ernstig aan, knikte met het hoofd ten teeken van goedkeuring, en de ouderling ging met stemverheffing voort:

- Zelfs, indien men, toegeeflijkheidshalve, eene natuurlijke zijde wil zien aan dezen toestand der dusgenaamde gelieven, welke, volgens zij vertellen, voor gevolg heeft dat de gansche wereld zich in eenen schooneren dag aan hen voordoet, en zij al de krachten hunner ziel verhevener en vermenigvuldigd gevoelen (alhoewel zij, in dezen staat gansch wakend droomende, over 't algemeen zoo lui zijn, dat niets hen tot werken kan bewegen), wat beteekent dan dit alles, zal ik vragen, wanneer het zelfs een gelukkige keer neemt, om op een goed redelijk huwelijk neêr te komen? Ik zou nooit mijne toestemming geven, indien ik het ongeluk had, in mijne dochter zulke geestverwarring te bemerken.

Sofia glimlachte; de jonge Dietrich aanzag haar blozend, en Eulenbock proefde een glas wijn, terwijl de vreemde heer aandachtig den spreker aankeek, die, zeker van zijn stuk, met meer vuur vooruitging:

- Neen, gelukkig is de man die, gansch vreemd aan dezen onwijzen hartstocht, het wijs besluit neemt den huwelijksstaat te aanvaarden, en gelukkig de reine jonge dochter die eenen gemaal vindt die nooit met haar deze zoo zotte treken gespeeld heeft; want dan vinden zij die tevredenheid, die kalmte, die gelukzaligheid welke onzen voorouderen niet onbekend waren en die de wereld thans niet meer eerbiedigt. In die huwelijken, gesloten na eene wijze overweging, met nederigheid en eene zedige gehoorzaamheid, vonden de gehuwden toen, in vertrouwen en zachtheid, in eene wederzijdsche toegevendheid voor elkanders gebreken, een geluk welk te gering schijnt aan de tegenwoordige menschheid, die in den hof des levens niet dan ellende en armoede, ontevredenheid en misverstand, oneenigheid en verachting vindt. Vroeg aan de teugellooze hartstochten verslaafd, zoeken zij die nog in het huwelijk; zij verachten de dagelijksche levensbehoeften, zij vernieuwen links en rechts hunne oude treken en eindigen met slecht en ongelukkig te worden.

- Bitter, maar waar, zegde de vreemdeling peinzeud.

- Wij zijn het eens, zegde Walther, dat de dusgenaamde huwelijken van conveniëntie alleen gelukkig kunnen zijn. Ik zou ook nooit weigeren mijne eenige dochter, die noch zonder bevalligheden, noch zonder fortuin is, te schenken aan eenen man, welke ook zijn staat mochte wezen, wiens karakter en kennissen, vooral in de kunst, ik zoude hoogschatten; dan, ten minste, zou ik verzekerd mogen wezen, dat mijne kleinzonen de vruchten mijns arbeids zouden inoogsten, en niet vreemde, onwaardige handen in bezit zouden komen van hetgeen ik door opoffering, studie en onvermoeibaren iever verworven heb.

Hij aanzag den vreemdeling met eenen weltevreden glimlach; maar deze, welke hem tot dan toe zeer vriendelijk geantwoord had, zette een bijna somber gelaat, en zegde, na eene kleine poos:

- Kabinetten van burgers mogen nooit lang duren; die de kunst bemint moest, wanneer hij een kabinet bezat, zijne kunstschatten tegen eenen billijken prijs verkoopen aan eenen vorst, of wel dezelve bij testament aan een groot museum achterlaten. Ik kan dus uw plan opzichtens uwe dochter niet goedkeuren, alhoewel ik uwe gedachten over het huwelijk volkomen deel. Over 't algemeen is elk huwelijk eene onaangename zaak. Indien ik niet verbonden was en indien duizend gewichtige redens mij niet dwongen woord te houden, zoude ik mijne neiging volgen en altoos ongehuwd blijven.

De ouderling werd rood, sloeg de oogen neder, en knoopte een ander gesprek met zijnen buurman aan.

- De laatste veiling van gravuren, zegde de schilderijenkoopman, heeft, op verre na, zooveel niet opgebracht als de eigenaar wel verhoopt had.

- Dit is dikwijls het geval met de bij opbod geschiedende verkoopingen, zegde de jonge dochter spottend; ook zou men er niet toe mogen besluiten, dan gedwongen door den uitersten nood.

Dietrich was te onervaren om deze zinspeling te begrijpen; hij begon met veel warmte en oprechtheid te spreken over de barbaarschheid der koopdagen, waarin de kostbaarste zeldzaamheden somwijlen onbemerkt weggaan, meesterstukken beschadigd worden door kunstvreemde handen en de faam der groote meesters en het gevoelen der ware kunstkenners zoo bedroevend miskend worden. Deze taal beval Walther; zijn versomberd gelaat helderde op, en hij gaf den

jongen schilder welgevallig gelijk. Sofia, die vreesde dat misschien een nieuw huwelijksvoorstel ter tafel zou kunnen komen langs den zijdelingschen weg der kunstliefde, voelde zich gansch verlicht, toen zij de samenspraak eene andere wending zag nemen.

- Herinnert gij u, zegde Erich tot Walther, dit schoon portret, welk uw vriend in zijne verzameling bezat, en welk, even als zoovele anderen, op eene onuitlegbare wijze verloren gegaan is?

- Of ik! riep de ouderling uit; indien het niet van Raphaël was, gelijk het eenigen verzekeren, was het ten minste van eenen grooten meester die de kunst met goed gevolg naar dit model bestudeerd had. Het ware voldoende, dezulken die het portretschilderen als een middelmatig, den kunstenaar onwaardig vak beschouwen, dit bewonderenswaardig stuk te doen beschouwen, om hen te beschamen.

- Gij zegt, vroeg de onbekende aan den ouden raadsheer, dat buiten dit kostbare doek, nog verscheidene andere kostbare schilderijen verloren zijn gegaan? Op welke wijze is dit geschied?

- Men kan wel juist niet zeggen dat zij verloren zijn, hernam Walther; maar zij zijn verdwenen en mogelijk wel in den vreemde verkocht. Mijn vriend, de heer von Essen, de vader des jongelings die gij in mijne galerij ontmoet hebt, was, op zijnen ouden dag, grillig en wonderlijk geworden. De gemeenschappelijke liefde tot de kunst had ons tot vrienden gemaakt, en ik mag zeggen, dat ik al zijn vertrouwen bezat. Onze schilderijen waren ons leven, en zijn kabinet was oneindig schooner dan het mijne, welk ik slechts zoo merkelijk heb kunnen vermeerderen, ten gevolge van de verkwisting van den zoon van mijnen vriend zaliger. Als wij eens echt feesten wilden, zetteden wij ons in zijne kamer, waarin zich zijne beste en rijkst ingelijste schilderijen kunstmatig gerangschikt en goed verlicht bevonden. Buiten het portret waarvan wij spraken, zag men er een onvergelijkelijk landschap van Nicolaas Poussin, Christus die bij schemeravond met zijne discipelen over het meer vaart. Daarnevens bevond zich Christus met doornen gekroond, van Guido Reni, een Christus met eene uitdrukking in het gelaat zooals ik nooit iets gezien heb. Mijn oude vriend schatte over 't algemeen den voortreffelijken Guido te weinig; doch telkens verrukte hem deze schilderij. Daar tegenover hing, van denzelfden meester, eene Lucretia, die zich met krachtigen arm den dolk in de schoone borst ploft, eene Onze-Lieve-Vrouw, die het linnen van het bloote lichaam haars ingeslapenen zoons oplicht, terwijl Jozef en Joannes hem aanschouwen, al deze figuren waren van natuurlijke grootte. Van van Eyck bezat hij een echt juweeltje, een paneel waarop Onze-Lieve-Vrouwe-Boodschap was voorgesteld. Deze schilderijen waren de voornaamste; maar een Hemling, een kostelijke Annibal Carrache, eene kleine schilderij, Christus tusschen de soldaten voorstellende, eene Venus, mogelijk van Titiaan, verdienen ook wel gemeld te worden; kortom, er was in dit kabinet niet een enkel stuk, dat een verzamelaar, die oog en hart voor de kunst heeft, niet zou verrukt hebben. En begrijpt gij de wonderlijkheid des ouderlings: kort voor zijn dood, zijn al die schilderijen spoorloos verdwenen. Heeft hij ze verkocht? Hij heeft nooit deze vraag beantwoord, en zijne boeken, die het na zijnen dood zouden moeten bekend gemaakt hebben, maakten er geene melding van. Heeft hij ze weggeschonken? Maar aan wie! Men moet vreezen - en dit denkbeeld verscheurt het hart, - dat hij, in de laatste dagen zijns levens, in eene bui van zotte droefgeestigheid, zijne kunstschatten vernietigd heeft, ten einde

er na hem niemand genot zou van hebben. Vernietigd! begrijpt gij dit? begrijpt iemand die schrikkelijke zinsverbijstering, gesteld dat mijn vermoeden gegrond zij?

De ouderling was zoo ontroerd, dat hij zijne tranen niet terug houden kon. Eulenbock haalde eenen overgrooten gelen zakdoek te voorschijn, om de tranen, die het medelijden over zijne roode wangen deed lekken, af te droogen.

- Herinnert gij u nog, vroeg hij snikkende, die wonderbare schilderij van Quinten Massijs, eenen jongen herder en eene jonge dochter in eene eigenaardige kleeding voorstellende, en waarvan hij beweerde dat de personages aan zijnen zoon en uwe dochter geleken?

- Degelijkenis was toen treffend, antwoordde Erich. Maar gij zegt niets van eenen Sint-Jan, welke, ten minste, tegen het stuk van Guido kon opwegen en die mogelijk wel van den Dominicaan was, want dit doek droeg den stempel van de werken dezes grooten meesters. Eenige van die schilderijen zouden den jongen Eduard gemakkelijk van ondergang redden en hem weder gelukkig maken.

- 't Zou er gauw meê gedaan zijn, riep Eulenbock uit; hij zou al spoedig alles verkwist hebben. Wat al vermaningen heb ik hem niet gedaan! maar hij aanhoort noch zijnen ouden vriend, noch de stem der ondervinding. Eindelijk toch schenen mijne woorden zijne ziel getroffen te hebben, en, mij tot tranen toe bewogen ziende over zijn ongeluk, heeft hij mij gezworen zich te beteren, voortaan te werken en een geregeld mensch te worden. Op deze woorden, omhels ik hem met ontroering, maar hij ontrukt zich lachende aan mijne armen, en roept spottend uit, dat hij dit voornemen slechts te rekenen van Drie-Koningen ten uitvoer wil leggen en hij tot dan toe vroolijk leven en het oude pad volgen wil! Alles wat ik daar tegen inbracht, was nutteloos. Hij heeft gedreigd dat, indien ik hem niet liet begaan, hij alle plannen van verbetering in den steek zou laten. Alhoewel het Drie-Koningenfeest binnen eenige dagen invalt en het uitstel dus niet van langen duur is, kunt gij daaruit opmaken, dat er weinig staat te maken is op zijne goede voornemens.

- Hij is altoos, zegde Sofia, door godvruchtige personen omringd geweest; het is uit dwarsdrijverij dat hij een gansch tegenovergesteld leven leidt, en gebrek aan ondervinding heeft hem niet toegelaten nut te trekken uit den omgang met deugdzame lieden.

- Dit is wel eenigszins waar, betuigde de oude schilder.

- Eduard is te ver afgedwaald, merkte de gastheer op. Eens aan de wanorde en de verkwisting overgeleverd, staan zulke menschen niet weder op. Het ware leven schijnt hun te slecht en te onbeduidend; zij zijn verloren.

- Dit is waar, zegde Eulenbock, en om u een schitterend bewijs van zijne zottigheid te geven, ga ik u verhalen wat hij met zijne boekerij uitrichtte. Zijn waardige vader had hem eene onvergelijkelijke verzameling boeken nagelaten, de schoonste klassieke uitgaven, de grootste zeldzaamheden der Italiaansche letterkunde, de *princeps* uitgaven van Dante en van Petrarchus, welke men te vergeefs in de voornaamste steden zoeken zou. Verbeeldt hij zich niet, dat hij eenen bibliothecaris noodig heeft, om de boekerij op te passen, de nieuwe aankoopen in catalogus te brengen, de werken te schikken enz.! Een jonge losbol biedt zich aan, om dit hooge ambt uit te oefenen, en daar hij rad van tong is, wordt hij dadelijk aangenomen. Hij vindt weinig te schrijven, maar hij leert drinken, en hij neemt deze lessen goed waar. Aanstonds begint een ongeregeld leven; elke dag, gekheid op gekheid, bals, maskeraden, optochten, de helft der stad wordt voor den zot gehouden enz. En wanneer, na verloop van zes maanden, de jonge geleerde betaling van zijn traktement vraagt, is er reeds geen geld meer in kas om hem te voldoen. Er wordt daarop middel gezocht en gevonden. Het eerste jaar zal de bibliothecaris betaald worden in.... boeken, waarvan de prijs natuurlijk niet te hoog gesteld wordt. Maar noch de meester noch de dienaar hebben het minste gedacht van de waarde van dingen, welke alleen voor kenners kostbaar zijn, en die loopen er juist niet dik. De duurste werken worden dan aan den zoogezegden bibliothecaris voor eenen spotprijs afgestaan, en, het middel eens gevonden zijnde, hernieuwt men onophoudelijk dit spel, des te meer dat de nieuwe gunsteling somwijlen gelegenheid vindt, om zijnen patroon geld voor te schieten welk hem in boeken teruggegeven wordt! Ook vrees ik dat er niets van de boekerij overblijft dan de schabben.

- Ik weet het genoeg, zegde de raadsheer, op welke onwaardige wijze men de boeken weggekaapt heeft.

- Dit zijn, onderbrak Sofia, afgrijselijke dingen, die iemand, zelfs van zijnen vijand niet zou vertellen.

- Maar het ergste, vervolgde Eulenbock, was zijne liefde voor de schoone en beruchte Betty; zij werkte, in 't groot, voor zijnen ondergang uit, wat al zijne andere gekheden slechts in 't klein deden, en zij verslechtte zijne inborst, welke oorspronkelijk naar de deugd overhelde. Eduard is goed, maar zwak; ook, iemand die zich van hem meester maakt, kan er mede doen wat hij wil. Al mijne waarschuwingen waren woorden in den wind; ik heb dikwijls eenen halven nacht doorgebracht, met hem op de hartigste wijze te vermanen, doch mijne bemoeiingen zijn vruchteloos gebleven. Betty hield hem zoo zeer in hare netten gevangen, dat, uit liefde tot haar, hij zoo verre ging zijne oudste en rechtzinnigste vrienden te miskennen.

Men stond van de tafel op, onder zulke plichtplegingen als gewoonlijk gewisseld worden op het oogenblik dat een gezelschap zich naar een ander vertrek begeeft. Sofia nam deze gelegenheid waar, om de hand te reiken aan den ouden schilder, die daarop eenen eerbiedigen kus drukte; zij liet hem begaan, doch zij fluisterde hem stil, maar duidelijk de volgende woorden toe:

- Trouwlooze, verachtelijke schurk, hoe durft gij hem, wiens weldaden u rijk maakten, zoo te lasteren; hem, wiens zwakheid door u en uwe medeplichtigen te baat genomen wordt, om hem in 't ongeluk te storten? Tot hiertoe had ik u, ondanks uwe

gebreken, een rechtzinnig mensch geloofd; maar ik zie dat het niet zonder reden is, dat ik uw gelaat echt duivelsch vind! Ik veracht u!

Dit gezegd, stiet zij hem van zich af, en trad alleen verder.

Het gezelschap ging de schilderijenzaal binnen, waar men koffie zette.

- Wat had mijne dochter toch? vroeg de raadsheer aan den schilder; zij scheen ontroerd en hare oogen stonden vol tranen.

- Het is een goed en minzaam kind, zegde Eulenbock, op listigen toon. Gij zijt wel gelukkig, mijnheer de geheimraad, eene zoo gevoelige dochter te hebben. Zij stelt zooveel belang in mijne gezondheid! Zij vindt dat mij de oogen rood in het hoofd staan, en zij vreest dat ik blind worde. Dat is 't, wat haar zoo zeer ontsteld heeft.

- Dat lieve meisje! riep de vader uit; wanneer ik haar goed kon uithuwelijken, zou ik in vrede sterven.

De vreemdeling was achtergebleven, om het nieuw tafereel, welk Erich hem in de eetzaal liet zien, te onderzoeken; zij haalden het gezelschap in, gevolgd door Dietrich. Alle drie waren gewikkeld in eene drukke samenspraak. De vreemdeling beknibbelde het onderwerp der schilderij; Dietrich integendeel, bevlijtigde zich het te verdedigen en hunne woorden werden van lieverlede scherper.

- Gij wordt onbetamelijk, jonge heer, zegde de vreemdeling op eenen eenigszins hoogen toon tot Dietrich. Welhaast, zal de goede opvoeding bij de te loor gegane kunsten moeten geteld worden.

- Maar er is gezorgd, antwoordde Dietrich, dat de trotschheid niet verloren ga, en de hoogmoed altijd zijne krachten houde.

Daarop groette hij den meester des huizes en verliet het gezelschap.

- Ik weet niet, hoe ik er aan kom, zoo bejegend te worden, zegde de vreemdeling. Deze zaal schijnt wel betooverd, anders zoude ik er niet altijd reuzen in ontmoeten die mij willen vellen.

De oude Walther was slecht gezind, in zijn huis zulke tooneelen te zien plaats grijpen, en zoowel als hij reeds aan tafel zijn plan op den vreemdeling had moeten laten varen, zag hij nu af van het denkbeeld, den jongen schilder ooit tot echtgenoot zijner dochter aan te nemen. Hij richtte zich op verzoenenden toon tot den vreemdeling, die, in zijne gram-

schap, eene veel grootere opmerkzaamheid aan den Helschen-Breughel leende, dan hij anders misschien wel zou gedaan hebben.

- Is dat niet, vroeg de geheimraad, eene voortreffelijke schilderij in haar slach?

- De schoonste, welke ik nog van dezen meester te zien kreeg, antwoordde de gekrenkte jonge man; en hij nam zijn kijkglas, om haar met meer zorg op te nemen. Wat is dat? riep hij eensklaps uit. Zie, daar, waar de beenen van de twee duivels en den vurigen staart van den derden bijeenkomen, bevindt zich een figuur, een bewonderenswaardig zijgezicht, vol uitdrukking, en, zoo ik mij niet bedrieg, is dit het welgelijkend portret van uwen ouden vriend, den schilder.

Allen verdrongen zich rond de schilderij, want nog niemand had die aardigheid opgemerkt, en het was de doortrapte Eulenbock die het meest verwonderd scheen.

- Ik had er mij nooit aan verwacht, zegde hij, mij in dit aardig geslachtsboek te vinden; maar indien de oolijke schilder op voorhand mijn aangezicht heeft kunnen raden, is het toch al te boosaardig van hem, zich van dezen vurigen staart bediend te hebben, om mijnen neus rood te vlekken.

- De zaak is zoo zonderling, zegde Erich, dat men waarlijk niet kan begrijpen, of hier eigenlijk toeval, dan wel bedrog in het spel is.

Walther aanschouwde het zijgezicht op de schilderij en dan het aangezicht zijns vriends; hij schudde peinzend het hoofd en groette verstrooid, toen de vreemdeling met Eulenbock weg ging, die hem gebeden had met hem te gaan, om zijne kunststukken te komen bezichtigen.

- Wat hebt gij? vroeg Erich, met Walther alleen gebleven. Gij schijnt ontsteld over dit aardig toeval, welk ons allen vroolijk heeft gemaakt; de oude dronkaard is genoeg gestraft, deze samengekronkelde duivels zoo treffend zijn portret te zien teruggeven.

- Houdt gij dit waarlijk voor toeval? riep de grijsaard gramstoorig uit; ziet gij dan niet, dat de oude deugniet mij bedrogen heeft, toen hij mij deze schilderij, die van hem is, verkocht heeft? Zie: ik heb hem in het bijzijn van anderen niet willen beschamen; maar, niet tevreden met deze schets van zijn afbeeldsel, heeft hij nog den naam *Eulenbock* geschreven in den overgrooten baard van den duivel die de zielen foltert. Ik had die krabbelarij reeds voor eenigen tijd ontdekt; maar ik was er niet zeker van en ik geloofde dat de schilder of iemand anders, Helsche-Breughel had willen schrijven, en zoo ook legde de oude schelm het mij uit; toen ik het hem aanwees, las hij *Ellenbroeg*, en voegde er bij, dat de kunstenaars zich nooit veel aan de taal gelegen gelaten hadden. Ik begin te bevroeden, dat die vervloekte dronkaard zoo insgelijks den jongen Eduard overgehaald had, om mij den zoogezegden Salvator Rosa te komen aanbieden, en dat de uwe ook van zijne hand is. En, wat meer is, wij hebben te vreezen, dat hij ons eens op eene onbetamelijke en koddige wijze afbeelde in eene zijner samenstellingen, en wie weet tusschen welke afgrijselijke dingen!

De grijsaard was zoo vergramd, dat hij de vuist ophief om de schilderij te vernietigen. Erich hield hem terug.

- Vernietig niet in een oogenblik van opgewondenheid, zegde hij, een wonderbaar werk, welk u voortaan vermaken zal. Indien het van onzen Eulenbock is, gelijk ook de twee Salvators, en daaraan twijfel ik reeds niet meer, bewonder ik de behendigheid van dezen man. De wijze, waarop hij zich op uwe schilderij heeft afgebeeld, is eene zottigheid, eene hoogmoedige daad, welke slechts hem alleen schaden kan, want wij zullen ons wel wachten, nog ooit iets van hem te koopen, en hij zal er schoon geld

bij inschieten. Maar, ik zie het wel, een andere kommer pijnigt u. Kan ik u helpen met mijnen raad? Is 't mogelijk uwe oude onrust, aangaande uwe dochter?

- Ja, mijn vriend, zegde de vader; en gij, hebt gij al eens gedacht aan wat ik u gezegd heb?

- Dikwijls en veel, antwoordde Erich, maar indien er gelukkige huwelijken zonder liefde kunnen plaats hebben, dan moet er evenwel eene zekere neiging zijn, welke ik, en ik neem haar dat niet kwalijk, bij uwe dochter niet aantref.

Het zou spijt zijn, dat zij niet gelukkig ware.

- Door wie zou zij het zijn, riep de vader uit; er is niemand dien zij aannemen kan en die haar past; gij trekt u terug; de hoogmoedige vreemdeling heeft mij heden diep gewond door zijne hoogdravende manieren; Dietrich zal nooit een geschikt echtgenoot zijn, daar hy zich, gelijk ik gezien heb, in de wereld zelfs niet weet te gedragen, en mijne dochter wil niet van den jongen Eisenschlicht hooren spreken. Overigens, het verlies der kostbare schilderijen van mijnen vriend, is mij op nieuw komen bedroeven. Waar duivel heeft hij ze gelaten? Zie, ik zoude mijne dochter zelfs aan mijnen grootsten vijand geven, indien die schilderijen maar terug kwamen! - En dan, ben ik Eduard ook niets schuldig gebleven? Gij weet aan welke lage prijzen ik hem allengskens de schilderijen afgekocht heb, welke hij in de nalatenschap zijns vaders heeft gevonden? Hij kende of schatte die dingen niet; ik heb nooit gedongen, ik heb nooit gezocht hem aan te lokken; evenwel, indien de jongeling zich wilde schikken, indien hij den goeden weg weder intrad, indien ik wist dat hij er geen slecht gebruik van maken zou, dat hij ze niet zou verkwisten, zou ik hem volgaarne te gemoet komen met eene aanzienlijke som, als saldo van den prijs der schilderijen welke ik hem afgekocht heb.

- Bravo! riep Erich uit, hem de hand reikende. Ik heb Eduard niet uit het oog verloren; hij is beter dan men het wel in de stad zegt, en hij kan weder een achtbaar man worden. Indien wij bij hem eene verbetering bespeuren welke u voor hem inneemt, zal mogelijk ook uwe dochter hem beter mogen lijden en het kon gebeuren dat zij hem beviel. Wat een leven zou 't voor u niet zijn, indien gij den jongeling, door uwe fortuin, eene gelukkige toekomst bereidde,

kleinzonen op uwe knieën wiegde en hun de eerste denkbeelden der kunst inprentte, met hen in deze galerij de namen der beroemde meesters te doen stamelen!

- Nooit! riep de ouderling stampvoetend uit. Wat! mijn eenig kind aan zulken deugniet geven! Hem mijne verzameling nalaten, opdat hij ze verwaarlooze en voor eenen spotprijs verkoope! Het is geen vriend, die mij dezen rand geeft.

- Ja wel, zegde Erich; wees bedaard, overdenk zonder vooringenomenheid en tracht uwe docht er uittevorschen.

- Neen, neen! herhaalde Walther, dat kan, dat mag niet zijn. Ja, indien hij mij eene enkele van zijns vaders kostbare, onvergelijkelijke schilderijen deed wedervinden, dan zoude ik er willen van hooren spreken: maar bespaar mij voortaan zulke voorstellen. En die vervloekte Breughel! Ik ga hem daarboven zoo hoog ophangen, dat ik hem, met het galgengezicht van den ouden zondaar en al zijne duivels, nooit weder onder de oogen krijg.

Opziende, bespeurde hij Sofia welke hun onderhoud afluisterde, aan het kleine venster dat op de galerij uitgaf; toen zij zich betrapt zag, vluchtte het jonge meisje schaamrood weg, zonder het venster te sluiten.

- Dat ontbrak er nog aan! riep Walther uit; daar heeft dat stoute kind alles gehoord, en welke gedachten zal zij nu niet in haar klein koppig hoofdje genesteld hebben!

De oude vrienden scheidden; Walther was ontevreden over zich en over iedereen.

(Wordt voortgezet.)

Kronijk.

Antwerpen. - De heeren Watlé hebben eenen kelk vervaardigd in ojivalen byzantynschen stijl, die als een waar meesterstuk van drijfkunst mag beschouwd worden. Het geheel is met in kleur gebrand glas versierd en bevat de zinnebeelden der vier Evangelisten en der twaalf Apostelen.

Het voetstuk is met kostbare steenen versierd. Op het middengedeelte leest men het naamcijfer des eigenaars, den Eerw. heer de Bray. De teekening werd geleverd door den te vroeg overleden Frans Durlet.

- De heer Albrecht Jacobs, zilverdrijver, heeft eenen ceremonie-staf in goud en zilver gedreven, bestemd voor de broederschap der geloovige zielen, in de kerk den H. Antonius van Padua toegewijd. De drie engelen, voorstellende het Geloof, de Hoop en de Liefde, zijn goed van teekening en samenstelling, vol leven en natuurlijkheid. De versieringen, evenals de wapenschilden van den gever, de heer Ath. Ant. de Meester-de Terwangne, zijn allerkeurigst uitgevoerd,

- De bekwame goudborduurder L. van Moock heeft onlangs een prachtig vaandel vervaardigd voor de St-Willebordskerk.

- Op 14 Februari hield de heer de Beucker eene verhandeling over het nut dat de mensch tot hiertoe heeft getrokken uit het plantenrijk en over de menigvuldige toepassingen welke een groot getal gewassen, die tot hiertoe onbenuttigd zijn gebleven, zouden kunnen ondergaan.

Wij hebben zelden eene schoonere en belangrijkere voordracht gehoord; de heer de Beucker mag voorwaar als een der bekwaamste volksredenaars van ons land beschouwd worden. Toejuichingen hebben hem ook niet ontbroken.

Op 14 Maart handelde de heer P. Genard, in dezelfde vereeniging, over de verschillige vergrootingen die de stad Antwerpen heeft ondergaan en de volksbeweging welke zij deden ontstaan.

Brussel. - Den 10^{n} Maart werden de leden van de commissie voor het uitgeven der levensbeschrijvingen van verdienstelijke vaderlandsche mannen (*Biographie nationale*), bij den Koning toegelaten, om Z.M. het 1^{e} deel van dit werk aan te bieden. De heer Quetelet was de woordvoerder tot den Koning. Z.M. heeft van hooge belangstelling in de taak der commissie doen blijken. Het Antwerpsch *Handelsblad* vraagt te dezer gelegenheid, of er nog niet besloten is, ook eene Vlaamsche uitgave van dit werk te bezorgen, en of al het geld dat aan het opstellen en uitgeven van dit werk wordt ten koste gelegd, enkel en alleen ten voordeele van het Fransch sprekend gedeelte des lands moet worden besteed.

Sterfgevallen.

De kunst, de stad Antwerpen en hare koninklijke academie hebben op 2 Maart alweder een groot verlies ondergaan, door het overlijden van den bouwmeester Frans Durlet. De lijkdienst en de plechtige begrafenis hadden plaats den 4^{n} Maart. Bij het verlaten van het sterfhuis, werden door de leerlingen van den overledene eene immortellenkroon en een lauwertak op de kist gelegd.

De kist werd gedragen door werklieden der hoofdkerk en leerlingen der academie, en de hoeken van het baarkleed werden gehouden door de heeren E. Storms, lid der kerkfabriek; N. de Keyser, bestierder der academie; J. Cuylits, voorzitter der maatschappij van schoone kunsten en Jos. Schadde, lid der commissie van monumenten.

De lijkdienst had plaats in de Augustijnenkerk, onder eenen grooten toeloop van vrienden en vereerders des overledenen.

Onder de aanwezigen bemerkte men de heeren J. Rousseaux, secretaris der commissie van monumenten en Balat, bouwmeester des Konings.

De begrafenis had plaats op het Kiel. Aan het graf werden vier redevoeringen uitgesproken: eene door den heer N. de Keyser, in het Fransch, namens de academie; eene door den heer P. Genard, namens de commissie van monumenten; eene door den heer Désiré van Spilbeeck, oud leerling en vriend van den heer Durlet, en eene door den heer Joris, in den naam der leerlingen van den aflijvige.

In eene volgende aflevering zullen wij het portret en eene omstandige levensschets van den zeer betreurden overledene mededeelen.

De heer Durlet is de zesde leeraar die de academie van Antwerpen in een vijfjarig tijdsbestek verliest, te beginnen met den in den brand van het stapelhuis St-Felix gebleven heer F.J. Stoop.

Museum van Antwerpen.

DESIDERIUS ERASMUS.
NAAR HANS HOLBEIN DEN JONGERE. - HOUTSNEDE DOOR DESIDERIUS VEREST.

De bovenstaande afbeelding van den beroemden Rotterdammer, is gegraveerd naar zijn portret, welk, door Hans Holbein geschilderd, in het museum van Antwerpen berust. Het maakt deel van de uit de galerij van den heer baron van Ertborn gekomene schilderijen.

De levensbeschrijvers van Hans Holbein zijn het onderling oneens over de plaats, waar deze uitstekende schilder werd geboren. De catalogus van het Antwerpsch museum zegt dat hij, ‘volgens de meeste levensbeschrijvers,’ in 1498 te Augsburg werd geboren. Daarentegen schrijft de Algemeene Nederlandsche Encyclopedie dat Hans Holbein, ‘volgens het algemeen gevoelen,’ te Grünstadt omstreeks 1497 geboren werd. De Encyclopedie voegt er evenwel bij, dat de schilder waarschijnlijk eenige jaren vóór 1497 geboren werd. Zonder die aanmerking zouden de lezers van dat werk zich dan ook de wat verder voorkomende melding niet hebben verklaard,

volgens welke Hans Holbein reeds in 1512 naam begon te maken. Hoe of het zij, Holbein was al vroeg een gunstig gekend meester. Volgens den catalogus van het Antwerpsch museum werd hij ten jare 1519 opgenomen in het schildersgild van Bazel, en kreeg hij het volgende jaar in die stad het burgerrecht. Te Bazel kwam Holbein in aanraking met Erasmus en Frobenius. In 1526 (volgens den aangehaalden catalogus) vertrok Holbein naar Engeland. Erasmus gaf hem aanbevelingsbrieven mede voor den Engelschen kanselier Thomas Morus, wiens vriendschap de geleerde Nederlander zich had verworven, tijdens zijn verblijf in Engeland in 1497. Door Thomas Morus aan Hendrik VIII voorgesteld, werd Holbein door dezen vorst als portretschilder aangenomen. Hij heeft een zeer groot getal meesterlijke portretten achtergelaten. Buiten het portret van Erasmus, bezit het Antwerpsch museum van hem nog het portret van eenen onbekenden manspersoon (n^{r} 87). De bibliotheek van Bazel bezit vele schilderijen en teekeningen van Hans Holbein. Uitmuntende portretten van zijne hand treft men ook aan te Munchen, in Longford-Castle bij Salisbury en in Windsor, in den Louvre, te Parijs, en in het museum te Berlijn. In 1666, bij den grooten brand te Londen, werd, onder andere, de schilderij vernield waarop Holbein had afgemaald *Hendrik VIII op den troon het charter aan het heelmeestersgild schenkende.* Volgens den catalogus van het Antwerpsch museum hield Holbein zich ook eenigen tijd te Antwerpen op en maakte daar kennis met Massys en Petrus AEgidius, wien hij door Erasmus was aanbevolen.

De vraag: of Holbein ook houtsneden heeft vervaardigd, blijft een nog altoos niet geheel uitgemaakt strijdpunt; men begint het er evenwel vrij algemeen voor te houden, dat zulks *niet* het geval is geweest. Hij heeft echter veel voor de gravuur op hout geteekend, onder andere de beroemde voorstellingen van den Doodendans.

Hans Holbein overleed in 1554 te Londen, aan de pest.

Na wat voorgaat, kunnen wij wel niet nalaten, ook den grooten geleerde wiens portret aan het hoofd van dit opstel prijkt, beknoptelijk te gedenken.

Men weet dat Desiderius Erasmus zich eigenlijk Gerhard Gerhardsen noemde.

Hij werd in 1467 te Rotterdam geboren en - ouderloos op zijn 14^{e} jaar - door zijne voogden tot den geestelijken stand opgeleid. In 1492 werd hij tot priester gewijd. In 1496 verliet hij zijn vaderland, om te Parijs de scholastieke godgeleerdheid te gaan studeeren. Hij bezochten verbleef achtereenvolgens te Londen, Turijn, Florencië, Bologna, Rome, Venetië, Cambridge, Brussel, Leuven, Bazel, enz. enz. In laatstgenoemde stad overleed hij, na een veeljarig verblijf, in 1536. Zijne geboortestad Rotterdam heeft hem een metalen standbeeld opgericht. Wij zouden niets nieuws zeggen, als wij schreven dat Erasmus een der geleerdste, vernuftigste en geestigste mannen was van zijnen tijd; de roem zijner werken leeft onsterfelijk voort. Omtrent een jaar geleden gaven wij uit zijnen *Lof der zotheid* een uittreksel in ons tijdschrift. (Zie de *Vlaamsche School*, blz. 33 en volg.)

Het gevonden zakboekje.

- Moeder, zeide John Clary, die juist van het spelen met Tom Jackson t' huis kwam, Tom gelooft niet, dat er een God is; hij zegt, dat hij hem nooit gezien heeft, en ik heb hem ook nooit gezien, geloof ik.

- Ik wel, zeide de moeder, maar sprak daarover niet meer.

Eene week of wat daarna sprong John de kamer binnen, terwijl Tom hem op de hielen volgde. Zie eens, moeder! wat ik gevonden heb, welk een fraai zakboekje!

- Waar hebt gij het gevonden?

- In Pine-Grove, moeder! dat zal zeker de een of ander daar verloren hebben.

- Ik denk dat het er gegroeid is, zeide de moeder.

- Gegroeid? riep John uit, verwonderd opziende; een zakboekje in het bosch gegroeid? wie heeft er ooit van gehoord. Neen, dat is niet mogelijk.

- Waarom niet? vroeg zij.

- Wel, omdat het zakboekje met opzet gemaaktis. Zie eens, hier is plaats voor banknoten, en hier een verborgen zakje met een klein knipje voor goudstukken, en een opschrijfboekje, en een gouden pennehouder met eene pen en een potlood er in; dat is, natuurlijk, gemaakt om gebruikt te worden.

- Dat het uitgevonden is, is zeker, zeide de moeder, terwijl zij haar werk nederlegde, en het boekje in de hand nam om het nauwkeuriger te beschouwen; het is een van de volledigste boekjes die ik ooit heb gezien; welnu, als het dan niet gegroeid is, dan heeft het zeker zich zelven gemaakt.

De beide jongens staarden haar met nog grooter verwondering aan.

- Wel, moeder! hoe dwaas, zeide John ernstig en verlegen, men moet een goed verstand hebben om zóó iets te kunnen maken. Hij, die dit gemaakt heeft, is een zeer net werkman, voegde Tom Jackson er bij.

- Hoe weet gij dit? gij hebt hem toch nooit gezien, zeide mistress Clary.

- Neen, maar ik heb zijn werk gezien, en dat is genoeg om mij te overtuigen; ik weet nu even zeker, dat iemand het gemaakt heeft, als of ik er bij geweest ware.

- Inderdaad? zeide mrs. Clary, maar hoe dat zoo?

- Omdat, antwoordde John, er een plan gemaakt moest worden om dit zakboekje aan zijn doel te doen beantwoorden; de maker moet dus natuurlijk bestaan, dit weet ik even goed als of ik den man zelven het plan had zien vormen en uitvoeren.

- Juist zoo, zeide zijne moeder, het is vernuftig bedacht, en de uitvinder moet een schrander mensch geweest zijn, en er eerst goed over nagedacht hebben hoe het te maken.

- Ja waarlijk, riepen de beide jongens als uit één mond; het zou dwaas zijn iets anders te gelooven, voegde John er bij.

- Dat vind ik ook, zeide zijne moeder, en het is even dwaas van u, vervolgde zij, de jongens ernstig aanziende, er aan te twijfelen of te ontkennen dat er een God is, die het wonder samenstel van alles rondom u heeft gemaakt en het plan der

wereld heeft gevormd. Wie maakte uwe oogen, dat gij er mede ziet en uwe ooren dat gij er mede hoort? Kunnen de oogen zich zelven maken? Kan de mensch een vogel maken? Wie schiep de zon en wie formeerde den dag en den nacht? Maakte uw vader of uwe moeder uwe vingers, en deden zij ze groeien? Gij zaagt nooit wie al deze dingen maakte, maar gij weet zeer goed, dat een groot Iemand er vroeger over dacht, en het plan van het oog ontwierp en het formeerde, zoo ook het oor en de zon en uwe vingers, en alle voorwerpen en schepselen rondom u. En die groote Iemand is God, de Eeuwige, en de Schepper van ons allen.

De knapen hadden niet verwacht, dat zij aldus hun eigen vonnis uitgesproken hadden.

- Kunt gij mijne ziel zien? vroeg mrs. Clary.
- Ik kan uw lichaam wel zien, zeide Tom Jackson.
- Hoe weet gij wat mijne ziel is?
- Dat weet ik slechts door 't geen gij doet en zegt. Want ik kan haar niet zien, antwoordde John.
- Maar gelooft gij dat ik eene ziel, dat ik verstand heb? vroeg mrs. Clary.
- O ja! riepen de jongens uit, dat toont gij door uwe daden.
- Nu, daar gij mijne ziel slechts kunt zien door hetgeen ik met mijn lichaam doe, zoo kunt gij God, den grooten Geest, slechts zien in de bewonderenswaardige dingen die Hij heeft gemaakt; ik geloof dat gij nu zoo wel van het een als van 't ander overtuigd zijt.

De maaiers die van hun dagwerk t' huis kwamen, braken het gesprek af. De jongens liepen weg en dachten lang over het gehoorde na.

Den volgenden dag zei John, die een mandje met druiven binnen bracht, welke hij in den wijngaard had geplukt:

- Moeder, ik zal nimmer, nimmer weder zeggen, dat ik niet geloof dat er een God is; de kleine klawieren, die zich om den wijnstok slingeren, zeggen het ons. Waarom hebben wijnranken alleen en geene andere planten deze hechtranken? Dit heeft iemand zeker zoo bepaald, denk ik.

En die Iemand is GOD!

(Naar het Engelsch.)

D.J.

De schilderijen.
(Derde vervolg.)
IV.

Op een gevorderd uur van den nacht zat Eduard, bestormd door duizende gedachten, in zijne eenzame kamer, omringd van niet betaalde rekeningen, waarbij hij sommen gelds plaatste bestemd om des anderendaags uitbetaald te worden. Hij was er in gelukt, onder alleszins gunstige voorwaarden, op zijn huis geld te leenen, en hoe arm hij zich ook zag, bevond hij zich gelukkig in zijn vast besluit om van levenswijs te veranderen. Hij zag zich reeds aan het werk, vormde zijne ontwerpen, klom achtereenvolgens van eene lage bediening tot eene hoogere op, waarin hij zich dan weêr tot eene meer verhevene bereidde.

- De gewoonte, zegde hij, wordt eene tweede natuur, in 't goede zooals in 't kwade, en zoowel als de luiaardij tot hiertoe slechts mijn vermaak uitmaakte, zal het werk mij voortaan niet min vermaak verschaffen. - Maar, wanneer dan toch zal die gulden eeuw, zoo zeer door mijn veredeld geweten verlangd, waarlijk voor mij aanbreken? Het zijn nog maar slechts ontwerpen, aangename verhopingen welke bloeien en mij tot zich trekken; helaas! zal ik niet te midden, of zelfs aan 't begin mijner loopbaan blijven?

Hij aanzag teederlijk de roos, wier glans hem scheen toe te lachen uit het glas water waarin hij dezelve geplaatst had. Hij nam haar in de hand, drukte met ontroering eenen kus op hare bladeren en plaatste haar weêr voorzichtig in het water. Hij had haar zoo even en reeds verslenst terug gevonden, die roos, welke, na in haren val zijne wang hebben aangeraakt, van hem eenen geheel anderen mensch gemaakt had, zonder dat hij het zichzelve bekende. Nooit is men zoo bijgeloovig en neemt men de voorteekenen meer in acht, dan wanneer het hart sterk ontsteld is en wanneer een nieuw leven uit den storm der gevoelens gaat geboren worden. Eduard bemerkte niet, hoezeer het kleine bloempje hem Sofia indachtig maakte, en daar hij alles verloren had en zelf schier verloren was geweest, ging deze verslenste bloem een orakel voor hem zijn: indien zij hare frischheid hernam, zou zij voor hem het voorteeken van nieuw geluk zijn. - Haar na eenige uren niet in het water ziende ontluiken, kwam hij ter hulp aan de roos en de voorteekenen, door het gewoon middel, welk bestaat in den steel aftesnijden, haar dan eenige oogenblikken in de vlam der lamp te houden, en dan de bloem weder in het koude water te plaatsen. Dank aan het gebruik van dit geweldig middel, hernam de roos bijna plotseling hare frischheid, en ontlook zoo snel en zoo geheel, dat Eduard vreesde haar welhaast al hare bladeren te zien verliezen. Hij voelde zich evenwel getroost en stelde vertrouwen in zijne gelukster.

Hij begon de oude papieren zijns vaders te doorbladeren en brieven te doorloopen, waarin hij menige herinnering uit zijne eigene kindschheid en uit de jongelingsjaren van zijnen vader vond. Hij had voor zich uitgespreid den inhoud eener kas, welke rekeningen, processtukken en andere soortgelijke dingen inhield. Eensklaps ontrolt zich een blad: het is de lijst der schilderijen, welke de galerij zijns vaders samenstelden, hunne geschiedenis, hunne prijzen, alsmede de aanduiding der hoedanigheden waardoor elke schilderij bewonderenswaardig aan den bezitter had geschenen. Bij den terugkeer van eene reis, had Eduard zijnen vader stervend gevonden, en hij had, na zijne dood, lange en nuttelooze opzoekingen gedaan, om de verlorene schilderijen te ontdekken. Hij kon zich dus verwachten, hieromtrent in deze papieren inlichtingen te vinden, en, inderdaad, hij vond, in een ander pak, een geschrift, den inventaris der schilderijen, met opgaaf van de namen der schilders en zelfs van de vorige bezitters. Er bestond reden om te gelooven, dat dit in de laatste dagen zijns vaders geschreven was geworden; onderaan stonden de volgende woorden: ‘Deze

schilderijen bevinden zich nu....' Meer stond er niet, en zelfs deze regel was uitgeschrabt.

Eduard zette zijne opzoekingen voort, doch nutteloos! zijn licht was bijna uitgebrand, zijn bloed was verhit; hij verstrooide ras de bundels papieren rond hem, door gansch de kamer, maar te vergeefs. Eensklaps bespeurt hij een door den ouderdom geel geworden papier; hij ontvouwt het en leest met verwondering een sedert jaren onderteekend briefje, waarbij zijn vader zich den schuldenaar erkent van den heer Walther, voor eene zeer aanzienlijke som. Deze verbintenis was niet voldaan en evenwel bevond zij zich niet in de handen van den schuldeischer.

Eduard stak het briefje in zijnen zak, onder de berekening dat, indien deze schuld bestond, er hem weinig gelds overschieten zou, van hetgeen hij op zijn huis geleend had. Hij sloeg zijne blikken op eene in eenen hoek geplaatste beurs, bestemd om eene laatste maal eenen milden onderstand te verschaffen aan huisgezinnen welke hij tot dan in het geheim geholpen had; want hij was zoo lichtvaardig in zijne weldaden als in zijne wandaden en een streng rechter hadde ook zijne ruimschoots verstrekte aalmoezen verkwisting kunnen noemen.

- Als ik, zegde hij, maar niet verplicht ben, deze som aan te raken, zullen de ongelukkigen nog eens genoegen van mij hebben; ik zal daarna even goed mijn nieuw leven kunnen beginnen, al ben ik dan ook ontbloot van alle middelen en al kan ik slechts op eigene krachten steunen.

Dit was zijn laatste gedacht vóór hij insliep. *(Wordt voortgezet.)*

De vasten.

De vasten, welke de Latijnsche kerk aan de geloovigen voor het Paaschfeest oplegt, dagteekent van de eerste eeuwen des Christendoms. Volgens Sint-Hieronimus, Sint-Leo, Sint-Augustinus en de meeste kerkvaders van de vierde en vijfde eeuw, zou de vasten door de Apostelen zelven zijn ingesteld. In de oude Latijnsche kerk duurde de vasten slechts zesen-dertig dagen. In de vijfde eeuw, om beter de vasten van veertig dagen die Cristus had onderhouden na te volgen, voegde men er vier dagen bij, en heel het westen, de Kerk van Milanen uitgezonderd, schikte zich naar dit gebruik. De Grieken beginnen hunne vasten eene week vroeger dan de Latijnen; maar uitgenomen den zaturdag van de Goede Week, vasten zij des daags nimmer. De oude Latijnsche monniken hielden drie vastens, allen van veertig dagen; de eerste kwam voor Paschen, de andere voor Kersmis en de derde voor Sinxen. In de eerste tijden bestond de vasten zelfs in het westen, in het derven van vleesch, eieren, melk, wijn, en in geen enkel eetmaal dan 's avonds te doen. Dit duurde tot de dertiende eeuw. Van de negende nogtans had men zich veroorloofd wijn, eieren en melk te gebruiken.

Het is niet alleen bij de Christenen, dat de vasten en de verstervingen bestaan. Men vindt dit gebruik bijna in alle godsdiensten, en de Ramadan der Turken is niets anders dan eene vasten door Mahomed den Muzelmannen opgelegd.

De eerste vastendag werd in alle tijden door eene bijzondere plechtigheid gevierd. Vroeger was het gebruik dien dag door eene bijzondere kanonieke penitentie te vieren. Op het einde der vierde eeuw, onder het pausdom van Gregorius-den-Groote, opende de bisschop, vergezeld van zijne geestelijkheid, de vasten door gebeden en strooide assche op het hoofd der boetedoeners. Vandaar is de ceremonie gekomen, den eersten dag van de vasten een kruisken op het voorhoofd der geloovigen te drukken.

> Wat is de slaap? Niets dan levensverlies - een kortstondige dood. - Men heeft hem den balsem des levens genoemd. - Ten onrechte, men zou even goed opium een balsem des levens kunnen noemen: beiden bedwelmen en verdooven, maar genezen niet; vraagt het aan allen, die met zorg en smart zijn ingeslapen, of niet bij hun ontwaken, de last hun dubbel zwaar viel.
> HENRIETTE MARIA L***

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

Het machtigste beschavingsmiddel is ontegenzeggelijk de muziek. Alle natiën hebben de bewijzen dezer waarheid geleverd. Niet alleen schaaft het eigen der toonkunst de zeden, maar zij ontwikkelt daarenboven voortreffelijk het gevoel van het schoone. Het menschlievendste, zachtmoedigste, aan teergevoel meest bedeelde volk heeft bij voorkeur de toonkunst vereerd.

Ook de beschaafde volken van Europa kenschetsen zich thans voornamelijk door het ernstig beoefenen der muziek, en, Nederland is daarin niet achteruit gebleven. Het groot aantal zijner muziekmaatschappijen, door talentvolle toonkunstenaars tot stand gebracht, is er een sprekend bewijs van. Ook meenen het die gezelschappen zeer ernstig; want tot zelfs in kleine steden beoefenen zij met vrucht de klassieke muziek.

De muzikale litteratuur die vele stoffen oplevert, die zoo belangrijk is en waarvan Nederland bijzonder ontzaggelijke bouwstoffen voor kunsten zou kunnen bijeen brengen, vindt aldaar weinige beoefenaars.

Wanneer wij nagaan wat voor het historische der nationale muziek aldaar gedaan werd, dan vinden wij maar eenen karigen uitslag. Inderdaad, er bestond vóór eenige jaren in Nederland geen afzonderlijk werk over de levensbeschrijvingen der Nederlandsche toonkunstenaars, en om die leemte zoo goed mogelijk aantevullen schreven wij dan *les artistes musiciens Neérlandais* (Schott 1864), en onze arbeid werd met dankbaarheid ontvangen.

De heer Fétis, vader, zou in dien opzichte ook groote dienst hebben kunnen bewijzen in zijn gewrocht getiteld: *Biographie universelle des musiciens*, indien hem of de tijd

of de rechtzinnigheid daartoe niet ontbroken hadde. Doch in plaats van aan dien winderigen titel eenigszins te voldoen, heeft hij duidelijke blijken van onkunde gegeven, daar hij een groot deel der Hollandsche toonkunstenaars niet eens bij name kent. Onder honderd anderen, de volgende verdienstelijken: Coenen (familie), Bunte, Berghuis, Dahmen (familie), Dunkler, Kleine (familie), Cristiani, Dupont, Goudswaard, Lazare, Hol, Hutschenruyter (eenige regels deelt hij hier over mede), Koch, Marx, Nicolaï, Offermans, van Hove (de talentvolle zangeres), Potevin, Schrivanek, Smits, Silas, B. Tours, Tuijn, Lubeck, Vermeulen (de stichter der Maatschappij tot bevordering der toonkunst), J.-E.-G. van Boom en Herman van Boom, van der Wallen (juff.), van Gelder (familie), Piet van Hagen, X. van Wiechen, J. Vrugt, G. Witte, K. Zawrsel, Bennink Jannssonius, van Ockelen, Muller, van Peereboom, enz.

Is het niet te betreuren, dat zulke verwaarloozing al het vertrouwen in den geschiedschrijver wegneemt? En wat de overige Nederlandsche organisten en orgelmakers betreft, de heer Fétis, geeft er maar eenigen van op en dan nog op eene zeer onvolledige wijze. De notitiën die wij laten volgen bleven voor hem om zoo te zeggen gansch ongekend, en hij heeft derhalve groot ongelijk zich het monopolium der levensbeschrijvingen der toonkunstenaars te willen aanmatigen.

België, integendeel, heeft verscheidene historische werken over zanginrichtingen, levensbeschrijvingen, enz. voortgebracht; en, geijk verder uit onzen arbeid blijkt, bezit ook Nederland op dit gebied talentvolle mannen genoeg om zijne litteratuur met nuttige werken over de toonkunst aanzienlijk te verrijken.

De *Maatschappij tot bevordering der Toonkunst* heeft in haar verslag der 27e algemeene vergadering, gehouden den 19en Augustus 1856 te Amsterdam, reeds pogingen gedaan om de muzikale geschiedenis van Nederland te verrijken. Om dit doel te treffen, heeft zij eene premie van 25 tot 200 gulden gestemd voor het volgende werk:

Historische schetsen uit het gebied der Nederlandsche muzikale kunst in de XVIe eeuw, als bouwstoffen tot eene kunstgeschiedenis. Degelijk van inhoud, boeiend van vorm in den geest van von Winterfeldt's Beitrage zür Geschichte heiliger Tonkunst.

Tot heden, meenen wij, werd op die vrage geen antwoord gezonden. De maatschappij nam dan ook maatregelen tot het verzamelen van al wat uit de XVe tot en met de XVIIIe eeuw blijft van Nederlandsche muziekwerken, liederen, historische, theoretische en polemische schriften der muziek. Zij noodigt alle kunstenaren en kunstvrienden uit, om haar in die poging te willen ondersteunen.

Het koninklijk instituut had reeds in 1824 eenen prijs verleend voor de oplossing der volgende vraag: *welke verdiensten hebben zich de Nederlanders, vooral in de* 14e, 15e *en* 16e *eeuw in het vak der Toonkunst verworven, en hoeverre kunnen de Nederlandsche kunstenaars, die zich naar Italiën begeven hebben, invloed gehad hebben op de muziekscholen, die zich kort daarna in Italiën hebben gevormd?*

In de openbare vergadering van Januari 1828 werden twee prijzen toegekend. De gouden medalie den heere R.G. Kiesewetter uit Weenen, en de zilveren den heere F.J. Fétis te Parijs.

Bevat de verhandeling des eersten een beter overzicht der kunstgeschiedenis, die des tweeden is rijker in berichten over verscheidene kunstenaars. Beide werken

vormen een tamelijk geheel voor het tijdstip, en laten recht wedervaren aan den roem en de verdiensten der nederlansche toonkunstenaars.

H.P.J. Suremont[1], componist te Antwerpen (in 1762 geboren en in 1831 overleden), had reeds in 1825 een antwoord ingezonden dat door de klasse onvolledig geoordeeld werd. De heer Suremont gaf zijn schrift uit in 1828, bij J. Schoesetters, te Antwerpen, onder den titel: *Opuscule apologétique sur les mérites des célèbres musiciens belges aux XIV*e*, *XV*e *et XVI*e *siècles.*

Bezwaarlijk is het te begrijpen welke oneindige moeielijkheden eene algemeene geschiedenis der muziek aanbiedt. Meest al de verhandelingen of officieele feiten berusten in stads- en kerkarchieven en in de verzamelingen der maatschappij-schriften. Daarin is het dat de geschiedschrijver nieuwe ophelderingen moet inwinnen over de algemeene geschiedenis der muziekkunde. Doch dit kost tijd en geld, en eene premie van 25 tot 200 gulden is voorzeker daartoe ontoereikend; om eenigen goeden uitslag te bekomen zal men ze gewis moeten verdriedubbelen.

Behalve dit moet de geschiedschrijver nog de werken bezittten welke tot heden toe over dit vak verschenen. Onder die gewrochten meenen wij te moeten aanhalen:

Levensschets van Le Maistre, door L. Otto Kade. Idem van A. Petit, door Ernst Pasqué. Burney's musikale reisen van 1772. De aangehaalde werken van Kiesewetter en Fétis. De Psalmboeken van D. Camphuysen, F. Michelet, G. Neuman, S. Theodotus en anderen. Geisteliche Lieder, door Hoffmann v. Fallersleben. *La musique aux Pays-Bas avant le XIX*e *siècle*, door E. van der Straeten. *Dispositiën der merkwaardigste orgelen*, door Hess. *Kerkelijke historie van het Psalmgezang der Christenen enz.*, (1777) door van Iperen. Verschillende historische verhandelingen door F. Kist en Dodt van Flensburg (Coecilia). *Digtsang en speelkunst enz.* door S. van Til (1692). *Inleiding tot de muziekkunde*, door Lustig. De werken van J. Calckman (1641), C. Huygens (1660), de Gervais, G. Havingha, J. Hess, N. Knock, W. Lootens, Schoyckhuis, L. van Blankenburgh, van Hasselt, J. van Heur en Voetius. Eenige verhandelingen gehouden in het Nederlandsch Instituut te Amsterdam. *Geschiedenis van het kerkgezang der hervormden in Nederland*, door Bennink Janssonius. De werken van J.A. Alberdingk Thym en het *Kerkgezang der Protestanten in Nederland*, door F. Hageman. Een idem door F. Kist. Verder een aantal biographische werken en bijdragen over de toonkunst, uitgekomen in verschillende muziek-tijdschriften en dagbladen.

Onze pogingen werden allengs aangewend om het grootsche en edele doel: het daarstellen eener degelijke geschiedenis der muziek in Nederland, te helpen bereiken. Hebben wij daartoe

1 Deze bekwame man werd ook al uit de *Biographie Universelle* van den heer Fétis gesloten.

het onze bijgedragen, dan mogen wij ons tevreden achten, want dan vinden wij het loon in de verwezenlijking van onzen wensch.

EDW. GREGOIR.

(Wordt voortgezet.)

Doe voor anderen hetgeen gij wenschen zoudt, dat voor u gedaan werd.

Een Indiaan, die op zijne jacht ongelukkig was geweest, dwaalde rond in de nabijheid eener plantage, in de Europesche bezittingen, op de grenzen van Virginië gelegen. Hij naderde deze plantage, en den eigenaar in de deur gezeten ziende, gaf hij hem te verstaan, dat hij grooten honger had, en verzocht tevens een stuk brood: op de weigering, welke hij in antwoord kreeg, vroeg hij een glas bier, doch ook dit werd hem geweigerd. 'Maar ik sterf van dorst,' hernam de wilde; 'geef mij ten minste een weinig water.' - 'Vertrek, Indiaansche hond,' zegt de planter, 'gij zult hier niets hebben!' - Eenige dagen daarna gebeurde het, dat deze hardvochtige planter, met eenigen zijner vrienden in een bosch op de jacht zijnde, zich door het vervolgen van eenig wild, dat hij niet bereiken kon, van zijn gezelschap verwijderde en hetzelve ten laatste geheel verloor. Na den geheelen dag te hebben omgedoold, bemerkte hij eene hut der wilden. Uitgeput van vermoeidheid en bijna stervende van hongeren dorst, begaf hij zich derwaarts, met vriendelijk verzoek, dat men hem tot de naaste Europeaansche plantage wilde geleiden. 'Het is te laat,' zeide de wilde, eigenaar der hut, 'om hoop te kunnen voeden, daar voor den nacht te zullen aankomen; blijf hier, gij zult welkom zijn en morgen wordt het weder dag.' - Vervolgens zette hij hem een stuk wildbraad voor met verder benoodigde ververschingen. Daarna eenige vellen uitgespreid hebbende, ten einde een bed te maken, deed hij hem ter ruste gaan, beloofde hem den volgenden morgen vroeg te wekken en op den rechten weg te brengen, waarna hij hem eenen goeden nacht wenschte. De nacht ging om: de wilde hield zijnen gast woord en vergezelde hem tot hij den weg, welke hij te nemen had, herkende. Op het oogenblik dat hij zich van zijnen gastheer zoude verwijderen en hem vaarwel zeggen, ziet hij den wilde stil staan, hem aanzien en vragen: 'Herkent gij mij?' de planter beeft van schrik, daar hij hem op dit oogenblik voor denzelfden Indiaan herkent, welken hij voorheen met zoo veel hardvochtigheid had doen vertrekken. Bevende bekende hij, dat hij zijne trekken herkende, en te gelijker tijd begon hij zich over zijn onredelijk gedrag te verontschuldigen; maar de wilde viel hem in de rede, hem koeltjes toevoegende: 'Wanneer gij eenen armen Indiaan ziet, die van dorst sterft en u een glas water vraagt, zoo geef het hem, en zeg nooit weder: ga heen, Indiaansche hond! Herinner u vooral die schoone en verhevene spreuk in alle tijden en op alle plaatsen: 'Doe voor uws gelijken hetgeen gij wenschen zoudt dat zij voor u deden: en, veroorloof u nooit eenige daad, welke gij niet van hunne zijde wenschte te ondervinden.' Na dezen raad wenschte hij hem goede reis en verliet hem. Het is niet noodig te vragen, wie van deze twee, de Indiaan of de planter, den naam van wilde verdiende.

Kronijk.

Antwerpen. - Wij vernemen dat het Staatsbestuur aan het Gemeentebestuur dezer stad heeft doen weten, dat zoo de regeering, voor de versiering van het stadhuis, de schilderij van den heer Moerenhout, *Borgerhout door Marten van Rossem geplunderd*, wil aankoopen, het rijk de wederhelft van den koopprijs betalen zal.

- Men verzekert dat, volgens het verlangen van den overledene, de door Michiel van der Voort nagelatene talrijke verzameling schriften betreffende den Vlaamschen taalstrijd, aan de bibliotheek der stad zal komen.

- De heer Aug. Snieders, hield op 25 Februari in de maatschappij de *Veilkrans*, eene voordracht over *de gouden eeuw in de Nederlandsche geschiedenis.* De redenaar, wiens woorden herhaalde malen door toejuichingen onderbroken werden, erlangde eenen zeer grooten bijval.

- Den 16^{den} Maart werd in de koninklijke Harmoniemaatschappij, voor eene opgepropte zaal, van den Eeden's bekroonde cantate de *Wind* uitgevoerd. Men weet dat de woorden van dit stuk (opgenomen in de *Vlaamsche School*, blz. 110 jaarg. 1865) geleverd werden door den verdienstelijken Emanuël Hiel. Tot eere van de maatschappij zij vooreerst aangestipt, dat niets door haar was verwaarloosd, om de uitvoering, waardig te verzorgen.

Buiten de hulp van een aantal der beste Antwerpsche liefhebbers, had de uitmuntende zang- en muziekafdeeling der Harmonie ook de medewerking ingeroepen van de befaamde Gentsche *Melomanen*, alsmede van de dames van den Hautte en Wery en den puikzanger H. Warnots, die heden als lichte tenor aan de Fransche opera van Gent verbonden is. Het orkest stond onder de bekwame leiding van den heer Lemaire.

Van de uitvoering mag gezegd worden dat zij onverbeterlijk was, van de cantate dat zij een oprecht meesterstuk is, in de volste beteekenis van het woord. Nog ruischen ons met het krachtig, teeder, altoos treffend woord van den dichter, de beurtelings majestatische, vermilderende, aandoenlijk eenvoudige, ontzettende toonen der muziek van den jongen toondichter in de ooren; nog doortrillen en doordreunen zij ons terwijl wij dit schrijven; nog wekt de herinnering aan die verhevene accoorden onze geestdrift op tot het punt, dat wij het juichend *Bravo!* laten vloeien uit onze pen. De heeren van den Eede en Hiel hebben aan de Vlaamsche kunstkroon eene nieuwe perel van het helderste water gehecht.

- Den 25^{en} Maart werd in het *Hofken-Meir* eene zitting gehouden, ingericht door het bestuur van het gesticht voor doofstommen, aan welks hoofd staan de gekende menschen vrienden de heeren Ed. Verhaegen en S. Cols. Sedert 1865 is de leiding van de school opgedragen aan eenen Nederlander, den heer van der Wielen. De heer van der Wielen legt er zich op

toe, zijne leerlingen te... doen spreken. De voormelde zitting was belegd met het doel van de vorderingen der leerlingen te doen blijken. Het publiek welk de zitting bijwoonde, is opgetogen geweest over de verkregene uitkomsten en geen wonder: oog- en oorgetuigen verzekeren dat de stomdooven *spreken*, in den vollen zin des woords.

- Den 28^{n} Maart hield de heer J. Agie, in de *Wetenschappelijke Vereeniging*, eene voordracht over den onderzeeschen telegraafkabel.

- Den 31^{n} Maart hield de heer de Beucker, in het *Kruidkundig Genootschap*, eene voordracht over de vruchtboomen.

- In de *Bibliotheek van oorspronkelijke tooneelstukken* is verschenen: *Isa*, drama in drie bedrijven, door E. Hiel, muziek van P. Benoit.

- In het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* waren in Maart de volgende schilderijen tentoongesteld: *de Binnenplaats*, door F. Lautenberger; *de Berisping*, door C. Cap; portret van A.L., door F. Soder.

- De beroemde Nederlandsche schrijver Multatuli (de heer Douwes Dekker) heeft te Antwerpen drie voordrachten gehouden, twee in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen*, eene in het lokaal de Wolzaal. Hij had tot onderwerp gekozen, te weten: voor de eerste voordracht, *Waarheid en leugen*; voor de tweede, *het Huwelijk*; voor de derde, *de Vrijheid der gedachte.* De vorm van alle drie deze voordrachten was bewonderenswaardig schoon; de heer Douwes Dekker is een van de welsprekendste en meest letterkundige redenaars welke ooit te Antwerpen zijn opgetreden. Wij herinneren dat eenige bijzonderheden uit het leven van dezen schrijver, alsmede een uittreksel uit een zijner werken, voorkomen in de *Vlaamsche School*, jaarg. 1866, blz. 23-24.

- Wij lezen met genoegen in de Nederlandsche bladen dat de *Vlaamsche avonden*, door de heeren Julius Vuylsteke, Nap. Destanberg, Karel Versnaeyen en Em. Hiel te Rotterdam, te Schiedam en te Dordrecht, dezer dagen gegeven, in deze drie steden de geestdrift van het publiek hebben gaande gemaakt. Overal waren de zalen als opgepropt. De heer Vuylsteke droeg voor eene keurige reeks onuitgegevene studentenliederen; de heer Destanberg las de voornaamste brokken uit zijne vertaling van *Tartuffe*; de heer Versnaeyen las eene lieve novelle: *de Viooltjes* en een krachtig lied: *de groote Maaiers;* de heer Hiel trad op met eene slach van trilogie: *Aan de Vlaamsche mannen*, *Aan de Vlaamsche vrouwen*, *Aan de Vlaamsche jonkheid.* Naar men meldt, was het onthaal aan onze landgenooten gedaan, overal voortreffelijk en werd hun ten slotte nergens *vaarwel*, maar overal gulhartig *tot wederziens!* toegeroepen.

Brussel. - Er is een prijskamp uitgeschreven, voor de samenstelling en uitvoering van een kunststuk, bestemd om bewaard te worden als een blijvend aandenken van de diensten, door den heer J. Anspach, Burgemeester dezer stad bewezen, tijdens de cholera in de hoofdstad heerschte. De keus van het kunststuk is vrij. De prijs voor het beste ontwerp is 2,000 fr.; voor het nabeste, wordt eene schadeloosstelling van 500 fr. toegestaan. Models, welke in brons kunnen gegoten worden, zullen alleen aan den prijskamp kunnen deel nemen. Hunne hoogte mag niet meer zijn dan 1 meter en niet minder dan 80 centimeters, de voetstukken er niet bijbegrepen, dan voor zooveel zij van het stuk onafscheidelijk zijn. Uiterlijk op 15 Mei aanstaande, moeten

de ontwerpen ingezonden worden aan het adres F. Veldekens, Oude-Kleerkoopersstraat, n^{r} 30, te Brussel.

- Bij ministerieel besluit van 10 Februari zijn benoemd tot leden van het Vlaamsch leescomiteit: de heeren E. Stroobant, Walter, Dautzenberg, Dodd, S. Willems, J. Mulders, P. v.d. Sande, P. Benoit, E. v.d. Straaten. Secretaris: de heer F. de Cort.

- Een koninklijk besluit heeft vastgesteld dat Belgische gouden munt zal geslagen worden. 's Konings afbeeldsel zal naar den rechterkant zien. De stukken zullen aan den kant van het afbeeldsel de woorden: *Leopold II*, *Roi des Belges*, en onder den hals het jaartal dragen; aan de keerzijde, een rond schild, van het rijkswapen omringd, met het halssnoer van de Leopolds-orde, onder een paviljoen of hermelijnen mantel doorzaaid met leeuwkens en gedekt met de koninklijke kroon; van boven de woorden *l'union fait la force* en van onder de aanduiding der waarde. Het 20-frankstuk zal, op den kant, in uitgewerkte letters de woorden dragen: *Dieu protége la Belgique*, en het 10-frankstuk zal met gegroefden ring geslagen worden. Het maken der vormen is den heer L. Wiener opgedragen.

Wij kunnen hier slechts herhalen wat wij schreven, naar aanleiding van het slaan der nieuwe zilveren munt: ‘Waarom de Staatsregeering zich weigerachtig toont, ten minste zooveel munt met Vlaamsche als met Fransche opschriften in omloop te brengen, is ons onverklaarbaar.’ (*Vlaamsche School*, jaarg. 1866, blz. 140.)

- Voor den letterkundigen prijskamp van dramas in een of twee bedrijven, door de koninklijke maatschappij *de Wijngaard*, op nieuw uitgeschreven, zijn de volgende stukken ingezonden: *De arme dokter*, in 2 bedrijven en 3 tafereelen; *Het punt van eer*, in 1 bedrijf; *De gouvernante*, in 2 bedrijven; *De werklieden*, in 1 bedrijf.

Brugge. - Warm bevelen wij onze lezers aan den hier verschenen volksalmanak *Schild en Vriend.* Hij bevat onder andere de volgende gedichten: *Schild en Vriend!* door Frans van den Berghe; *Vlaming* en *Gezonkene starren* door E. Hiel; *Mode-Poëzij*, door vrouwe Courtmans; *Wie* en *de Goddelooze*, door Eliza Mather; en *Aan het volk*, door Karel Versnaeyen. Aan proza behelst het boekje: eene geschiedkundige bijdrage *Pauvre Jaques* door Frans de Potter en een puik romantisch verhaal, van omtrent 100 bl., getiteld *Pier de zuiper*, door Karel Versnaeyen.

- Volgens wordt gemeld, is bij eenige herstellingswerken aan het hoogzaal der kerk van Caelevoet, eene *Ste-Cecilia* van A. van Dyck ontdekt. Wij zien met belangstelling nadere berichten omtrent dezen vond te gemoet.

Rousselare. - Door den Gemeenteraad is beslist, een standbeeld opterichten aan den vermaarden muzikant Adriaan Willaert. In het Belgisch volksmuseum staat Willaert opgegeven als rond 1493 te Brugge geboren zijnde. De Audenaardsche

muziek- en letterkundige Ed. v.d. Straten (wien de Gemeenteraad uit dien hoofde bedankingen heeft gestemd) moet evenwel ontdekt hebben, dat Willaert niet te Brugge, maar te Rousselare geboren werd. De heer v.d. Straten heeft ook aan het stadsbestuur het portret van Willaert geschonken, namelijk eene lichtteekening op steen, vervaardigd naar eene Venetiaansche plaat van 1559. Men weet dat Willaert de stichter der Venetiaansche muziekschool was.

Buitenland.

Amsterdam. - De heer J. van Lennep, die in het laatste deel der door hem bezorgde uitgaaf van Vondel's werken een algemeen overzicht daarvan opnemen wil, verzoekt de personen die in bezit zouden wezen van min algemeen bekende uitgaven, hetzij van vertalingen naar Vondel of werken en vertoogen over den beroemden dichter, daarvan titels, hoofdinhoud, getal bladzijden, platen, formaat en verdere bijzonderheden te willen doen kennen, onder het adres der gebroeders Binger, te Amsterdam.

Sterfgevallen.

De Vlaamsche letterkunde heeft andermaal een gevoelig verlies ondergaan, door het afsterven van den heer Paul Goossens, den 30^{n} Maart in nauwelijks 38-jarigen ouderdom te Antwerpen overleden. De heer Goossens was een zoo verdienstelijk als edelhartig man en zijn afsterven dompelt niet slechts zijne gade en zijn kroost in diepen rouw; maar zal ook allen die met den overledene omgang hebben gehad lang doen treuren. Zoo braaf een echtgenoot, zoo goed een vader als hij was, zoo beproefd en rechtzinnig een vriend was hij. Wij hadden de eer hem onder de medewerkers van ons tijdschrift te tellen. Onder andere waren de in den jaargang 1866 (op bl. 29, 41 en 88) medegedeelde *Kijkjes in het natuurleven* door hem bewerkt. Goossens was een vriend van de natuur, wier geheimen door hem met voorliefde werden bestudeerd. Het Antwerpsch kruidkundig genootschap ontvalt in hem een zijner beste leeraars. In den loop zijns levens heeft de heer Goossens aan vele tijdschriften en jaarboeken eene zoo belanglooze als kostbare medewerking verleend. 't Is een trek van zijn stil en zedig karakter, dat hij zijne bijdragen, hoe zij dan ook te roemen waren, weinig of nooit onderteekende met zijnen naam. De begrafenis van den heer Goossens heeft den 2^{n} April plaats gehad, onder eenen zeer grooten toeloop van vrienden en bekenden. De kist werd van uit het sterfhuis tot aan de St-Willebrordskerk, waar de lijkdienst plaats had, gedragen. De hoeken van het baarkleed werden gehouden door de heeren Dillen, Ceulemans, Mathot en van Meersch. Er werden twee lijkreden aan het graf uitgesproken: door de heeren E. van Herendaal en du Moulin (van Herenthals).

- De beroemde schilder P. Cornelius, is op 6 Maart te Berlijn overleden. Hij was in September 1787 te Dusseldorf geboren. Zijn eerste werk (de schilder was toen pas 19 jaren oud) welk verdient genoemd te worden, is de schildering van de koepel der kerk van Neuss. Na te Rome te hebben gaan studeeren, kwam hij naar zijn vaderland terug en voerde te Munchen eene reeks muurschilderingen uit, waarvan de ontwerpen veelal aan de oude godenleer zijn ontleend; doch zijn wezenlijk nationaal en

oorspronkelijk werk zijn zijne talentvolle teekeningen uit het *Nevelingenlied.* Cornelius was vooral groot door zijn scheppend vernuft; als kunstenaar was hij eerder een teekenaar dan een schilder. Voor een paar jaren waren te Brussel en te Antwerpen van Cornelius teekeningen uit den Apocalypsus tentoongesteld. Cornelius was lid van de Antwerpsche academie.

Peter von Cornelius heeft een aanzienlijk vermogen nagelaten dat voor het grootste gedeelte aan zijne jonge weduwe, eene Romeinsche vrouw, vervalt. Deze zal waarschijnlijk naar hare geboorteplaats terugkeeren. Voor het huis bij de Brandenburgsche poort, dat Cornelius bewoonde en dat koning Friedrich Wilhelm IV voor hem deed bouwen, bekomen de erfgenamen 20,000 thlr. van den Staat, en behoudt deze de wereldberoemde kartons van den kunstenaar, hetgeen bepaald was tijdens den bouw van het huis.

- De geleerde wereld verkeert onder den treurigen indruk van eene droeve tijding, rond de helft der maand Maart ontvangen. Volgens berichten van daar, zou de beroemde reiziger d^{r} Livingstone op zijne wetenschappelijke reis in Afrika vermoord zijn geworden door eene bende Maziten, aan de westzijde van Nyassau, in Augustus 1866. Een neger zou den reiziger met eene bijl den nek hebben doorgehakt en van zijn eskort zou slechts één man, die de tijding heeft overgebracht, ontsnapt zijn. De Engelsche overheden hebben nasporingen bevolen, doch men vreest dat de tijding maar al te echt zij.

Livingstone werd geboren in 1817, te Blantyre, nabij Glasgow. Nauwelijks 10 jaren oud, werd hij in eene katoenspinnerij geplaatst, waar hij, door uiterst spaarzaam te zijn, er in gelukte gelds genoeg bijeen te verzamelen om, tijdens de wintermaanden, de leergangen te volgen in het collegie van Glasgow. Vervolgens kwam hij weder in de spinnerij. Door het collegie der geneesheeren van de stad, ontving hij eenigen tijd daarna den graad van licentiaat. Toen hij 23 jaren oud was, scheepte hij zich in voor Zuid-Afrika, en, in 1843, vestigde hij zijne woonst in de vallei van Mabotza, waar hij het evangelie predikte. Op weinigen tijd was hij er in geslaagd zich zeer gemeenzaam te maken met al de verschillende tongvallen van het land. In 1849 begaf hij zich voor de eerste maal naar het Noorden, en na meer dan 300 mijlen doorloopen te hebben kwam hij aan op de boorden van het meer Ugami. In 1851 trok hij voort tot aan Sebitone, en ondekte alsdan eene vruchtbare landstreek, welke bewoond werd door een zeer zachtaardig volk. In 1852 ondernam hij zijne derde expeditie. Na ongehoorde pogingen te hebben aangewend, bereikte hij de Portugeesche statie Sint-Paulus van Loanda, nabij de kusten van Afrika. Ofschoon hij ziek was, doorkruiste hij het Afrikaansche vasteland in zijne gansche uitgestrektheid, en, in Mei 1856, kwam hij aan te Quilimand. Gedurende meer dan 20 jaren heeft Livingstone schier onafgebroken in Afrika gereisd, veel merkwaardigs nopens dit werelddeel ontdekt en de aardrijkskunde en de andere daarmede in verband staande wetenschappen met eenen schat van belangrijke waarnemingen verrijkt.

Wat een kind vermag.

Met was een dier schoone lentedagen, welke ons, na eenen langen en treurigen winter, weder doen herleven, en ons hart tot vreugde stemmen, toen ik de woelige stad verliet, om eenige dagen op het rustige land door te brengen.

Blijde was ik gestemd. De ontwakende natuur, die zich na den langen winterslaap als eene geheel nieuwe schepping aan onze oogen vertoont, oefende eenen weldadigen invloed op mijne ziel; en de gedachte van weldra de hand te zullen drukken van eenige vrienden mijner jeugd, vervulde mijn hart met vreugde en deed mij gevoelen van hoe groote waarde de vriendschap is voor den mensch. Even als de banneling, die, na verscheidene jaren in een dor en schier onbevolkt oord te hebben doorgebracht, naar zijn vaderland terugkeert, vleugelen wenscht aan te nemen, om de plek, waar eens zijne wieg stond, des te spoediger te bereiken; zoo versnelde ook ik mijne schreden, ten einde die plaats weêr te vinden, waar mij, te midden eeniger oprechte harten, eene gulle vreugde wachtte.

Eindelijk zette ik den voet op dien grond, zoo dikwerf door mij betreden en, in gezelschap mijner vrienden, in alle richtingen doorkruist. Doch daar de aarde geene rozen zonder doornen voortbrengt, en steeds het zoete der vreugde met het bittere der droefheid mengelt, zoo kon het niet anders of ook hier, op dien geliefkoosden grond, zou ik eenen doornenstruik of ten minste eene distel vinden. En inderdaad; droefheid wachtte mij daar; doch, Gode zij dank, zij werd door het vermogen, wat een kind op het hart zijner ouders heeft, spoedig in blijdschap herschapen.

Een mijner vroegere speelmakkers was aldaar gehuwd en de fortuin was hem bijzonder gunstig. In zijne vrouw had hij niet alleen eene brave, eene getrouwe, eene bevallige levensgezellin gevonden, maar ook stond zij hem door wijze raadgevingen ter zijde, en hare reine, ongeveinsde liefde strekte hem tot troost en steun in de moeilijkheden, die ons somtijds het leven onaangenaam maken, en verhoogde zijn geluk in de blijde uren, welke de voorspoed den mensch doet genieten. In één woord, het was een gelukkige echt, en God had daarvan den band nog enger toegehaald, en het geluk daarvan nog veredeld, door aan dit jeugdig paar een dochtertje te schenken, dat eerder een engel dan een menschenkind scheen te zijn.

Een zestal jaren was in het genot van een ongestoord huiselijk genoegen voorbij gevlogen. Het grootste vermaak des echtgenoots was, na afloop zijner bezigheden, de vrije avondstonden te midden zijner kleine familie door te brengen. Dààr gevoelde hij zich gelukkig en tevreden; dààr alleen vond zijn lichaam rust, en zijn ziele eene aangename uitspanning.

Aan de zijde zijner gade gezeten en de kleine blonde Anna op zijne knie, beleefde hij uren van vreugde, welke men te vergeefs in schouwburgen en koffiehuizen zoekt, en die alle moeilijkheden en kommer doen vergeten; ja, uren van vreugde en geluk, die den mensch als in eene hoogere sfeer verplaatsen.

Zoodanig was het waarlijk benijdenswaardig lot mijns vriends toen eenige jonge officieren hunnen verloftijd in het dorp kwamen slijten. Een zeker toeval bracht hem in kennis met deze heeren, die hem ten hunnent verzochten. Hij gaf gehoor aan deze uitnoodiging, bracht hun een bezoek in hun logement, en na eenigen tijd over verschillige onderwerpen gesproken te hebben, ging men tot het spel over.

Ofschoon deze eerste samenkomst den stillen dorpsbewoner, die tot heden geene andere plaats van uitspanning gekend had dan den huiselijken haard, aangenaam, ja eenigszins aanlokkelijk scheen, verlangde toch zijn hart naar den dubbelen schat, welken hij ten zijnent had achtergelaten.

Te huis gekomen, vond hij zijne vrouw alleen; want de kleine Anna was reeds, hoewel met groote moeite en onder 't storten van vele traantjes, slapen gegaan. De blijdschap, welke hij bij 't binnentreden op het gelaat zijner brave gade bemerkte, zeide hem genoeg, hoe smartelijk en hoe lang haar deze eenzame uren gevallen waren. Ook hoorde hij in zijn binnenste eene stem, die hem over zijne verkeerde handelwijze berispte, en hem zeide, dat deze eerste stap, welken hij, tot het zoeken, van vermaak buiten zijn huis gezet had, ook de laatste zijn moest. Maar hij had beloofd, den volgenden avond weêr te komen; en het breken dezer belofte zou hem in de oogen dier mannen van eer verlagen. Hij zou dan nog eenmaal gaan, en deze keer zou de laatste zijn. Ziedaar het voornemen, wat hij bij zich-zelven maakte.

De volgende avond was aangebroken, en het uur naderde, waarop hij zijn bezoek zou hervatten, en wel voor de laatste maal. Zijne vrouw vraagt hem vriendelijk, bij haar te blijven; en in haren blik leest hij de droefheid en den angst, welke zich van hare ziel meester maken. Nogmaals vernieuwt hij zijn voornemen en zegt haar: ‘Ik heb beloofd dezen avond terug te komen, doch dit bezoek zal het laatste zijn.’ Deze woorden vervullen het hart der teedere vrouw met vreugde, welke haar morgen, helaas! haar verdriet des te wreeder zal doen gevoelen.

De nieuwe vrienden, als men ze aldus noemen mag, wachtten hem reeds met ongeduld, en bij zijn binnentreden was hij het voorwerp van allerlei plichtplegingen, die het gevaar verborgen, dat hem boven het hoofd hing. Zoo verleidt de adder, door hare fraaie kleuren en wendingen, hare geen kwaad vermoedende prooi, om deze des te zekerder het doodend gif in de aderen te spuwen.

Het spel, door Satan uitgedacht om het hart van 't huiselijk geluk afkeerig te maken, en de geestige kwinkslagen der officieren, hadden op deze brave ziel eenen noodlottigen invloed. Van deze verkondigers eener zedeleer, waarvan hij vroeger nooit had hooren gewagen, vernam hij, dat niets zoo vervelend is als het

familieleven; dat het huwelijk eene ondragelijke slavernij is, en dat vrouw en kinderen zoovele ijzeren boeien zijn, uitgevonden om den man voor immer van zijne vrijheid te berooven, en zijn hart te doen verkwijnen en versmachten.

Onder dusdanigen kout leert hij met vroolijkheid verliezen. Eerst waagt hij zijnen overvloed, en deze verloren zijnde, zet hij ook datgene op het spel, wat hem noodzakelijk was, om overeenkomstig zijnen staat en stand te leven. Andermaal is hem de fortuin ongunstig, en zijn verlies doet hem van besluit veranderen. Den volgenden dag zal hij beproeven, deze schade door eene gelukkige winst te herstellen. Zoo wordt van dag tot dag de volvoering van het goede voornemen uitgesteld, dat daardoor aanmerkelijk verzwakt wordt; want het spreekwoord zegt niet te vergeefs: 'van uitstel komt afstel.'

Zijne echtgenoote, ziende dat hare pogingen en beden vruchteloos blijven, zwijgt; en dit veelbeteekenend stilzwijgen spreekt nog luider tot het hart haars mans. Doch ook deze zoo krachtige stem vermag even min, den ongelukkige den weg des verderfs te doen verlaten.

Gelooft echter niet, mijne Lezers, dat mijn vriend ongevoelig was voor dit alles; gelooft niet, dat hij gerust op den ingeslagen weg voorttrad; integendeel: berouw, wroeging, het verlangen om terug te keeren knaagden aanhoudend aan zijn hart, doch altijd hielden de kaarten de overmacht, altijd was de hartstocht sterker dan de stem des gewetens.

Den volgenden dag na mijne aankomst, zijnde een zondag, verliet hij tegen den middag zijne woning, om zich wederom naar die voor hem zoo noodlottige bijeenkomst te begeven. Langs den tuin gaande, bemerkte hij zijne vrouw, die zich-zelve en hare smart verborg, om door eene nieuwe waarschuwing haren beminde niet schuldiger te maken. Maar de kleine Anna, de beweging en de smart harer moeder ziende, raadt daarvan de oorzaak (want kinderen zijn slim), en roept zoo luid zij kan: 'Vader!... Ik wil vader zien!' De moeder neemt haar op den arm, en zich-zelve schuil houdende, toont zij haren man de blonde lieveling, die niet ophoudt met beide handjes haren vader ontelbare zoentjes toe te werpen.

Hij komt terug, om de liefde van zijn kind met eenen kus te beloonen. Zijne vrouw had hare tranen afgewischt, doch de indrukken daardoor op haar gelaat voortgebracht, verraadden wat er in hare ziel omging en gaven aan den glimlach, die den echtgenoot ontving, eene nog treffender bevalligheid. De strijd was ten halve gewonnen; Anna voltooide de zegepraal.

- Vader, zeide zij, ik zou ook wel gaarne een rijtuig willen hebben, zoo als Marietje van den buurman heeft.

- Heeft Marietje een rijtuig? vroeg hij met verwondering.

- Zeker, antwoordde het kind, en wel het schoonste der wereld.

- Verklaar u, mijn beste, en ik zal er u ook een geven.

Nu verhaalde Anna met die bevallige eenvoudigheid, welke een kind eigen is, hoe de vader en de moeder van hare speelgenoote, die slechts behoeftige landlieden waren, bij hunne terugkomst van het veld, hun dochtertje op den steel der spade droegen, en dat het kind dit een rijtuig noemde.

- O! riep zij uit, dan is Marietje zoo blijde, dat ik wel in hare plaats zou willen wezen.

Dit zeggende, had zij zachtjes den wandelstok uit haars vaders handen gewrongen, en op den grond gelegd. Nu ging zij er op zitten en trok vader en moeder naar zich

toe. Deze begrepen den wensch hunner lieveling, vatteden ieder een harer mollige handjes en een einde des stoks, en droegen Anna, die juichte van vreugde, door den tuin.

Ziedaar het gelukkige oogenblik voor allen! De zegepraal is volkomen! De kaarten zijn vergeten! Het huiselijk geluk is gered!

Mijn vriend stoorde zich nu niet meer aan wat de heeren officieren van dit zijn gedrag zouden zeggen, maar zijn hart en de plichten, die op den echtgenoot en vader rusten, raadplegende, verliet hij het spel, en zocht en vond weer zijn vermaak in den engen kring zijner kleine familie.

Antwerpen.

P. VIERHOUT.

De schilderijen.
(Vierde vervolg.)
V.

Evenwel, Eduard had eene uitnoodiging ontvangen van den geheimraad Walther, eene eer welke hem in langen tijd niet te beurt gevallen was, en hoewel hij aanvankelijk niet begreep hoe zijn oude vriend weêr zooveel voorkomenheid jegens hem aan den dag legde, ging hij hem vreugdevol vinden, onder de stil gekoesterde hoop zijne oude kennis met Sofia weder aan te knoopen. Hij stak de in zijns vaders nalatenschap gevondene schuldbekentenis bij zich.

Het stond hem tegen, bij den heer Walther de heeren van Eisenschlicht vader en zoon te ontmoeten; maar daar hij aan de tafel tegenover Sofia plaats gekregen had, knoopte hij voornamelijk met haar eene samenspraak aan, en deed zich geweld om vroolijk te schijnen, alhoewel zijn geest op meer dan eene wijze gefolterd werd; trouwens het ontging hem niet dat Walther, die hem geheel en al verwaarloosde, den jongen en rijken Eisenschlicht alle mogelijke voorkomendheden betoonde. Heel de stad wist overigens dat de raadsheer den jongen Eisenschlicht tot zijnen schoonzoon wenschte te maken. Deze liet zich de beleefdheden des ouderlings welgevallen als kwamen zij hem van rechtswege toe en Erich die het goed met Eduard meende en dezes inwendigen toorn opmerkte, zocht niet dan hem te beletten uittebarsten. Sofia was de vreugde zelve; zij had zich meer opgeschikt dan naar gewoonte en haar vader sloeg haar dikwijls aandachtig gade, uit hoofde van haar kleedsel, welk eenigszins van haren gewonen opschik afweek en meer dan ooit deed denken aan het verloren tafereel van Massys, waarop twee aan Eduard en Sofia gelijkende herders waren voorgesteld.

Men vereenigde zich na het middagmaal in de schilderijenzaal, en Erich kon zich niet onthouden te glimlachen wanneer hij zag, dat zijn vriend den valschen Breughel zeer hoog, in eenen hoek, waar men hem bijna niet zag, had opgehangen. De jonge Eisenschlicht zette zich nabij Sofia neêr, en scheen eene drukke samenspaak met haar te voeren; Eduard ging rusteloos over en weder en bezag de schilderijen; Erich onderhield zich met den vader van den jongen pretendent en Walther hield zijn onderzoekend oog op hen gericht.

- Maar waarom, vroeg Erich aan zijnen gebuur, vallen de meeste schilderijen der Hollandsche school, welke zich in deze galerij bevinden, u niet in den smaak?

- Omdat zij te veel geringe personages en bedelaars voorstellen, antwoordde de rijkaard; mijn tegenzin strekt zich overigens niet slechts uit tot deze Hollanders; 't is om dezelfde reden dat ik den Spaanschen Murillo en vele Italianen veracht. Het is reeds droevig genoeg dat men zich op de pleinen, op de straat en zelfs in de huizen niet van dit gespuis kan vrijwaren; maar het is waarlijk te ver gedreven vanwege kunstenaars, te vergen dat ik genoegen scheppe in het aanschouwen van diezelfde uitgeschilderde lieden.

- Dan, zegde Eduard, zal u mogelijk Quinten Massys bevallen, hij die ons zoo dikwijls en met zulke kracht en getrouwheid wisselaars aan hunnen toog met geldrollen en rekenboeken voorstelt?

- Toch niet, jonge heer, hernam de grijsaard; dit alles kunnen wij gemakkelijk in de wezenlijkheid zien. Om mij genoegen te geven, moet de schildering groote koninklijke feesten, zware zijden stoffen, kroonen en purperen mantels, pages en mooren voorstellen; dit alles, gevoegd bij het gezicht van paleizen, pleinen, breede en rechte straten, verheft de ziel, maakt mij voor langen tijd welgezind en vermoeit mij nooit.

- Voorzeker, zegde Erich, hebben Paul Veronese en meer andere Italianen meesterwerken in dit vak gemaakt.

- Wat zegt gij, onder andere, van eene bruiloft te Kana? vroeg Eduard.

- Elke maaltijd, door schildering teruggegeven, is vervelend, antwoordde vader Eisenschlicht, omdat niets zich verroert, en omdat het gebraden gevogelte, de hooge pasteien en de halfgebogene schenkers in alle samenstellingen onaangenaam voor het oog zijn. Welk verschil wanneer wij uit het water den kleinen Mozes zien ophalen, en naast hem de prinses in haar rijkste kleedsel zien, omringd van opgetooide vrouwen welke men insgelijks voor prinsessen zoude nemen, hellebardiers en wapendragers en tot dwergen en honden toe! Ik kan niet zeggen hoe het mij verrukt, zoo aanschouwelijk voorgesteld te zien eene geschiedenis welke ik in mijne kindschheid zoo dikwijls met kloppend hart, in eene donkere schoolzaal, gelezen heb. Mijn waarde heer Walther, gij bezit niet genoeg dergelijke dingen; uwe meeste schilderijen richten zich tot het gevoel. Wat mij betreft, ik wil nooit getroffen zijn en vooral niet door kunstwerken.

- In onze schouwburgen is 't nog al erger gesteld, sprak op zijne beurt de jonge Eisenschlicht. Wanneer wij een aangenaam gezelschap en een heerlijken maaltijd verlaten om eene tooneelzaal binnen te treden, kan men dan van ons vergen dat wij belang zouden stellen in de ellende en de droevige toestanden welke zich op het tooneel aan onze blikken voordoen?

De samenspraak bleef hangende op verschillende onderwerpen van schilderijen, tot op het oogenblik dat de genoodigden afscheid van Walther namen.

In plaats van met hen te vertrekken, haalde Eduard, na hun vertrek, de schuldbekentenis zijns vaders uit den zak, legde de twijfelachtige zaak van dit briefje aan den raadsheer voor, en betuigde hem de vrees dat hij nog zijnen schuldenaar mocht zijn voor eene aanzienlijke som, welke hij zich evenwel voorstelde te betalen door nieuwe sommen op zijn huis te leenen.

De verwonderde grijsaard bezag beurtelings Eduard en het geel geworden papier; eindelijk de hand des jongelings grijpende zegde hij hem met eene ontroerde stem:

- Gij zijt beter dan de wereld en ik het wel geloofde, mijn jonge vriend; uw gedrag verrukt mij. Wat dit papier betreft, ik zou moeite hebben u te zeggen of het waarde heeft of niet.

Het klimt op tot eenen tijd toen ik met uwen waardigen vader vele geldzaken verhandelde. Wij hielpen elkander in onzen handel en onze reizen, en de goede man is overigens in zijne jeugd zoo wat lichtzinnig van gedrag geweest. Hij erkent hierbij mij eene aanzienlijke som schuldig te wezen; ik herinner er mij niets van; ik had toen op mijne zaken niet zoo veel orde als heden. Evenwel (en bij deze woorden verscheurde hij het papier) dat de schijnbare schuld vernietigd zij; want ik kan, in geen geval, al ware het bestaan der schuld zelfs heel goed bewezen, deze som van u, mijn zoon, aannemen; ik ben er u eene veel grootere schuldig, als saldo van den prijs der schilderijen welke gij mij te goedkoop overgelaten hebt! Ook indien het in mijne macht is u nuttig te wezen, beste jongen, reken dan op mij, en alles kan nog ten beste keeren.

Eduard, in eene ootmoedige houding, riep uit:

- Ja, wees gij mijn vader; bekleed de plaats van dengene dien ik te vroeg verloren heb: ik beloof het u, het is mijn vast voornemen, ik wil een ander mensch worden; ik wil den verloren tijd weder inwinnen en ik hoop mij nog nuttig te maken aan het menschdom. Maar het is noodig dat vaderlijke vermaningen, vriendschappelijke raadgevingen mij sterken en aanmoedigen.

- Reeds sinds jaren zou dit bij ons kunnen plaats gehad hebben, hernam de grijsaard, maar gij hadt daar toen geene ooren voor. Reken intusschen op mij, voor de diensten welke het mij zou gegeven zijn u te bewijzen; maar, voor 't oogenblik, ga ik, uit nieuwsgierigheid, mijne papieren raadplegen, om te zien of ik er niets nopens deze schuld in vinden zal.

Hij liet de twee jongelieden alleen, die, na elkander eenige oogenblikken in stilte te hebben begluurd, zich in elkanders armen wierpen. Zij hielden elkander lang omarmd, dan wikkelde Sofia zich zachtjes uit de omhelzing los, verwijderde den jongeling en zegde, hem vroolijk aanziende:

- Maar hoe komt dit dan, Eduard? Wat wil dit beteekenen?

- Liefde, geluk, eeuwige trouw! riep Eduard uit. Ja, lief

kind, het is mij als of ik uit eenen kwellenden droom ontwaakte. Dit geluk, welk zich zoo dicht bij mij bevond, en dat mijn waarde vader mij sedert uwe wieg beloofde, heb ik, als een ongehoorzaam kind, verstooten, en ik heb mij in de oogen der wereld en in mijne eigene oogen verachtelijk gemaakt. Hebt gij mij vergeven? Kunt gij mij nog wel beminnen?

- Ik bemin u rechtzinnig, zegde Sofia; maar met dit al zijn wij nog niet gelukkig.

- Welke hinderpaal kunnen wij dan ontmoeten? riep Eduard uit. Oh! wat ben ik beschaamd uwen goeden vader zoolang te hebben kunnen miskennen! Met welke goedheid stelt hij zich niet ten mijnen dienste. Op welken hartelijken toon, noemde hij mij niet zijnen zoon!

- Ja wel, onnoozele jongen, zegde Sofia, maar zoo meent hij het niet. Gij zult dan van uw leven niet eens nadenken, en gij hebt ook zonder uwen waard gerekend! Hoe goed hij ook zij, zal vader nooit daarvan willen hooren spreken, en, vooreerst, wij moeten elkander beter leeren kennen, al zijn wij ook gespelen geweest. Dit zijn, lieve vriend, dingen die jaren lang kunnen duren, en gedurende dien tijd, zult gij mogelijk nog van levenswijze veranderen, en dan zult gij, in vroolijk gezelschap, met mijne droefheid en mijne tranen lachen.

- Neen, riep Eduard uit, zich aan hare voeten werpende, misken mij niet: wees zoo goed, zoo minzaam als uw blik het belooft. En, ik gevoel het, uw vader zal tevreden zijn over ons geluk, hij zal onze vereeniging zegenen!

Hij hield haar omarmd, zonder te bemerken dat de vader achter hem was.

- Wat beteekent dat, Mijnheer? riep de gebelgde grijsaard uit: uwe vereeniging zegenen? Neen, maar hij zal den jongen losbol, die zulk misbruik van zijn vertrouwen en zijne genegenheid maakt, uit zijn huis verjagen.

- Gij zijt niet voornemens mij uwe dochter ten huwelijk te geven? vroeg Eduard, die recht gestaan was en hem kalm en ernstig aanzag.

- Wat! riep de grijsaard, zijn geduld verliezende: zijt gij gek, jongen? Haar aan eenen man geven welke het erfdeel zijns vaders verkwist, de kostbaarste schilderijen verkocht heeft? Al waart gij schatrijk, nooit zou een man die voor het schoone zoo ongevoelig is hare hand verkrijgen. Als ik dat toestond zou men na mijn dood, mogelijk zelfs wel in mijne laatste dagen, eene schoone verkooping van mijne schatten zien, en mijne schilderijen, in de vier hoeken der wereld verspreid, zouden mij zelfs in mijn graf niet met vrede laten. Maar hij is behendig, de knappe jongen: hij speelt eerst den rechtzinnige; hij brengt mij met eene bewonderenswaardige edelmoedigheid een oud briefje door zijnen vader onderteekend, en welk hij zegt te willen betalen; hij zoekt mij te treffen, opdat ik mij nog edelmoediger, nog heldhaftiger toone en dat ik hem mijne dochter naar het hoofd werpe! Neen, neen, jonge heer, ik geef u het spel zoo gemakkelijk niet gewonnen. De schuld is vernietigd; ik vind er geen spoor van in mijne boeken, en zij zou vernietigd gebleven zijn, ik herhaal het, al hadde ik haar ook aangeteekend gevonden. Ik ben altijd genegen, zooals ik het beloofde, Mijnheer met mijnen raad, mijne vriendschap en mijne beurs, voor zooveel het redelijker wijze mogelijk is er op te rekenen, bij te staan; maar dat hij mijn kind buiten spel late, en, om harentwille, ontzeg ik hem voor het toekomende mijn huis. Ten andere, zij wil ook niets van Mijnheer weten, of ik zou haar niet moeten kennen. Spreek, Sofia! zoudt gij bekwaam zijn u met zulken nietdeug te verbinden?

- Ik wil nog niet trouwen, antwoordde Sofia, en vooral niet met iemand die voor alles beter in staat is dan om een goed echtgenoot te worden.

Half droevig, half lachend, wierp zij den jongeling eenen blik tot vaarwel toe en vertrok.

- Sofia! riep Eduard uit, en hij wilde naar haar toesnellen, hoe kunt gij zoo spreken?

Walther hield hem bij zijn rokspand terug, en hij scheen zich gereed te maken om hem nog eene lange vermaning te geven; maar Eduard, die al zijn geduld verloren had, nam zijnen hoed, zette zich voor Sofia's vader in postuur en zegde hem met eene door gramschap en snikken afgebrokene stem:

- Ik vertrek, Mijnheer, en ik zal den voet niet meer in uw huis zetten, - bemerk dit wel! - vooraleer gij mij zult doen roepen, vooraleer gij mij zult verzoeken bij u te komen, vooraleer gij mij zult smeeken uw huis niet te verachten! En dit kan niet missen te gebeuren: de bekwaamheden, het goed gedrag, de kennissen, zullen mij den weg banen tot de grootste waardigheden en ik ben reeds den prins aanbevolen. Maar dit is slechts de eerste en laagste sport van de ladder mijns geluks. Gansch andere wegen zullen zich voor mij opdoen. En wanneer de stad er zich zal op beroemen mij te hebben zien geboren worden, wanneer het zoo even voorgevallen tooneel mij teenemaal uit het geheugen zal zijn gegaan, zal ik in 't geheim een aanzienlijk persoon, mijn vertrouweling, zenden, die u van mijnentwege zal komen vragen wat er van uwe dochter geworden is. Dan zult gij uit de wolken vallen, ziende dat ik nog aan u denk, dan zult gij de handen ineenslaan, opgetogen bij het zien van de mogelijkheid eenen zulken schoonzoon te krijgen. Zoo zal het gebeuren, juist zoo, en op deze wijze zal ik u dwingen mij uwe dochter te geven.

Hij liep hierop schielijk weg en Walther, die hem met de oogen volgde, mompelde hem na: ‘Nu is hij stapelzot geworden!’

(Wordt voortgezet.)

> Het leven in het ouderlijk huis is het morgengebed voor den lateren werkdag des levens en heeft, als dit, zijne zegenrijke belofte, die hare vervulling in zich zelve draagt.
> KARSTEN.
> Het menschelijk leven is gelijk aan eenen kruisweg. Jongeling! zorg dat gij het rechte pad inslaat; het eene geleidt tot het kwade, het andere tot het goede.
> PYTHAGORAS.

Dierengaard van Antwerpen.

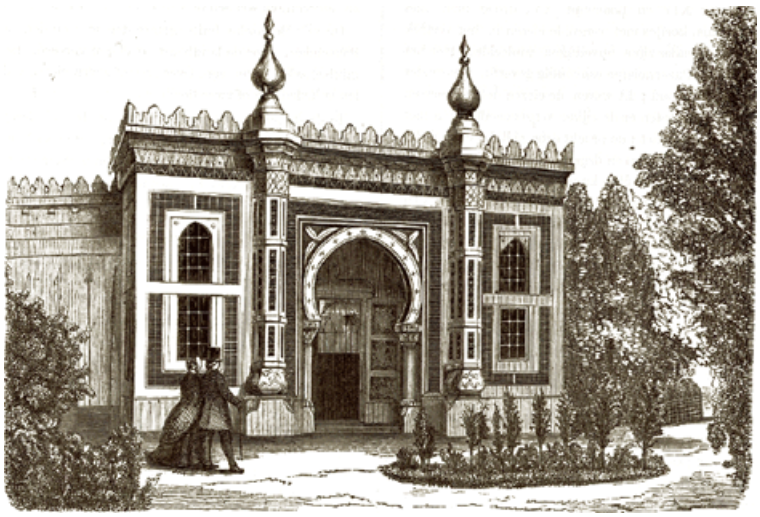

HOK DER ANTILOPEN, UITGEVOERD ONDER DE LEIDING VAN DEN BOUWMEESTER K. SERVAIS.

Het gebouw, dat wij hierboven in plaatsnede mededeelen, is een der laatste in den dierentuin te Antwerpen opgericht, en bestemd voor de antilopen. Het wordt het Indiaansch paleis geheeten, gelijk men het gebouw der giraffen en olifanten den Egyptischen tempel noemt. De indeeling van het gebouw is volgens een geheel nieuw plan geschied; de dieren, welke zeer goed gehuisvest zijn, hebben van uit hun hok toegang tot een loopperk welk in gemeenschap is met het grasperk van den hof. Een-en-twintig plaatsen van verschillende gedaante, aangelegd met het oog op de zeden, gewoonten en behoeften der dieren, omringen het loopperk, welk tien meters breed, zeventien lang, en met glas overdekt is. Het gebouw is over zijn geheel acht-en-dertig meters lang en vier-en-twintig breed; aan den inkoom bevindt zich een vooruitspringend gedeelte waarin zich de toezichters houden.

Het gebouw is langs den inkoom cirkelvormig en heeft eene omtuining van struikgewassen en boomen, welke het een zeer eigenaardig karakter geven.

De gevels, langs den kant van het grasplein, even als die aan den inkoom, zijn versierd met gekleurbrande steenen die een afwisselend uitzicht opleveren.

Even als het Egyptisch paleis,[1] het koffiehuis,[2] en andere gebouwen, werd het hok der antilopen onder de leiding van den heer bouwmeester Karel Servais, oud gemeenteraadslid van Antwerpen, gebouwd.

De Paascheieren.

Het gebruik der paascheieren is algemeen: het klimt op tot eene hoogeoudheid. Het is eene der symbolische overleveringen der katholieke godsdienst, maar welker aard op onze dagen niet meer uitgelegd wordt, dan op eene twijfelachtige wijze, zelfs door de godgeleerden. De best aannemelijke uitleg hieraan gegeven is de volgende: het ei draagt met zich het denkbeeld der hoop; die hoop is degene van het wezen te zien geboren worden, welk er zich in ontkiemenden staat in bevindt; ook het gevoelen,

1 Zie de *Vlaamsche School* 1861, bl. 149.
2 Zie de *Vlaamsche School* 1862, bl. 73.

dat de Paschen doet vieren, dat van de verrijzenis van Christus, is het dat ook niet, van de hoop, dat wij ook eens zullen opstaan?

In de middeneeuwen, op de paaschfeesten, vergaderden de studenten, de jongelieden, de missendienders, enz. enz. onder het geluid van klokken en trommen, gewapend met sperren en stokken, en banieren dragende, waarop kluchtige beelden geschilderd waren. Zij begaven zich dan in stoet naar de poort van de voornaamste kerk, in koor kerkliederen aanheffende; daarna begaven zij zich in de stad, om Paascheieren

te zoeken. Dit oud gebruik, min de kerkplechtigheden, bestond nog zeer onlangs in vele roomsche landen.

Onder Lodewijk XIV en Lodewijk XV, droeg men met Paschen, na de mis, korfjes met vergulde eieren in het vertrek des konings, die ze onder zijne hovelingen uitdeelde. Over het algemeen, waren de Paascheieren eenvoudig geverfd, waaronder geel, violetkleurig en rood; dit waren de eieren der burgers en des volks; maar de grooten en de rijken vergenoegden zich met dit eenvoudig versiersel niet; de pracht drong bij de eieren door, zoo als bij elk ander voorwerp en degene welke de rijken elkaar ten geschenke gaven, waren echte kunststukken. Kundige schilders waren gelast, ze te versieren volgens den ouderdom, den smaak en den rang van de personen voor welke zij bestemd waren. Men zal het misschien wonderlijk vinden dat schilders van rang, zich met zulke snuisterijen bezig hielden; maar schilderden zij geene waaiers, tot zelfs Watteau, die wel niet alles deed wat men hem toeschrijft, maar die het nogtans gedaan heeft? In hare verzameling van oudheden, bezit de bibliotheek van Versailles twee paascheieren, die behoord hebben aan mev. Victoria, dochter van koning Lodewijk XV. De schilderingen waarmede zij versierd zijn, verbeelden een jong meisje, aangevallen door roovers en later door een braven gerechtsdienaar bevrijd, die het kind bij zijne ouders terugbrengt.

Het gebruik van paascheieren te offeren, bestaat nog in Rusland; van den keizer tot den minsten moujiek, iedereen voldoet er aan. Daar ook zijn de volkseieren enkel geverfd, terwijl degene der hoogere standen zich verheffen tot merkwaardigheden of kunstvoortbrengsels.

De persoon welke het ei geeft, zegt: ‘Jezus-Christus is verrezen,’ en degene die het ontvangt antwoordt: ‘Ik geloof dat Hij verrezen is.’ De eieren, welke de rijke lieden elkander geven, zijn geene eieren dan door den vorm; geene hin legt er zulke. De eene zijn in porselein, geschilderd en versierd, of in paarlemoer, met marmer overtrokken, bekleed met zinnebeeldige spreuken, aan beide punten van eene opening voorzien, langs waar men een lint doorsteekt, waar men ze mede aan den hals hangt.

Het geven der paascheieren is ook eene der oude volksoverleveringen van België. In verscheidene onzer provinciën ontvangen de vrijers elken zondag een bloemtuiltje van hunne verloofden, maar in verwisseling moeten zij haar met Paschen vergulde eieren geven, versierd met opschriften, die met de poëzij der karamelbriefjes zullen mogen mededingen. Even als te Parijs, siert men sommige eieren met miniaturen, bestemd voor de rijke lieden. - Onder Maria Christina, vervaardigde men er zulke, welke tot twintig franken toe het stuk kostten, eene aanzienlijke som voor dien tijd. In het begin dezer eeuw, maakte men nog in sommige onzer steden Paascheieren, waarop heilige voorstellingen waren afgebeeld. Thans smukt men de natuurlijke eieren zoo niet meer op; men vergenoegt zich met ze te verwen. De pracht der sieraden is gebleven voor de eieren in suiker, chocolade enz. welke de banketbakkers vervaardigen. De groote men schen hebben van het geven van paascheieren afgezien; men is te..... ernstig geworden, om zich met zulke beuzelarijen op te houden... Alleen de kinderen blijven het voorrecht behouden van dit oud en eenvoudig gebruik, waaraan zij geenen hoegenaamden zinnebeeldigen wensch toevoegen, dat gaat zonder spreken.

Op vele Belgische buitengemeenten worden den pastoors, op Paaschdag, door de landbouwers eieren vereerd. De armen en minbegoeden geven een, twee, zes of zeven eieren; de welstellende lieden een of twee dozijnen.

In de steden en ook op dorpen is het den kinderen een feest de eieren te zoeken die, zooals het heet, met de klokken uit Rome zijn gekomen. Die eieren zijn geverfd en worden door de ouders onder meubelstukken, in bloemenpotten en tuintjes te vinden gelegd.

Een blik op het plantenrijk.

De verscheidenheid der dieren is zoo groot, dat het in den beginne moeielijk schijnt, tusschen dezelve en de planten verband te vinden. Eenige dieren leven alleenlijk in het water, anderen slechts op de aarde of in de lucht; ook zijn er, die onverschillig op de aarde en in het water kunnen leven. Letterlijk kan men zeggen, dat het hetzelfde is, met de gewassen. Er zijn planten die alleen in de aarde leven; anderen, die niet groeien dan in het water; anderen, die schier geene vochtigheid kunnen verdragen; nog anderen, die onverschillig in het water en in de aarde leven; zelfs zijn er, die in de lucht leven.

Men weet, dat eene soort van paddestoel en andere kleine plantjes in de lucht zweven.

Iets nog meer bijzonders, is de groei van de aardnoot. Dit buitengewone knobbel-gewas heeft noch wortels, noch stam, noch bladeren, noch bloemen, noch zelfs zichtbare zaden. Het trekt zijn voedsel door de poriën van zijne schors. Maar hoe is het voortgekomen? Hoe komt het, dat op de plaatsen, waar dergelijke soorten van paddestoelen gewoonlijk groeien, geen gras gevonden wordt, en dat de grond er licht en vol scheuren is?

Dit is iets, dat men nooit wel heeft kunnen verklaren.

Geene plant is er, welke men beter met land- en waterdieren kan vergelijken, dan die soort van vliesachtige mos, welke men *nostoch* noemt. Het is een onregelmatig lichaam, een lichaam een weinig doorschijnend, en van eene lichte groene kleur; het beeft wanneer men het aanraakt, en breekt lichtelijk. Men kan hetzelve niet zien, dan wanneer het geregend heeft. Alsdan vindt men het op vele plaatsen, maar vooral op onbebouwde landen en langs zandige wegen. Deze plant vormt zich bijna in een oogenblik. Want wanneer men des zomers in eenige lanen van eenen tuin wandelt, bemerkt men er geen het minste spoor van; maar wanneer plotselijk eene sterke regenbui opkomt, en men na verloop van een uur naar dezelfde plaats terugkeert, vindt men dezelve in eene zoo groote hoeveelheid, dat de geheele laan er mede bedekt schijnt. Langen tijd heeft men zich verbeeld, dat de *nostoch* van den hemel viel, doch nu weet men, dat het niets anders is dan een blad, hetwelk eene groote hoeveelheid waters opslurpt. Dit blad, waaraan men geenen wortel heeft kunnen ontdekken, vertoont zich in deszelfs

natuurlijken staat, wanneer het van water doortrokken is; maar hitte, of zware wind, doet het water binnen weinige uren uitdampen, en dan trekt het blad te zamen, krimpt in een en verliest deszelfs doorschijnendheid en kleur. Dit is de reden dat het plotselijk schijnt te groeien, en op eene wonderbare wijze voortgebracht te worden, door den regen, daar eene nieuwe regenbui op hetzelve vallende, wanneer hetzelve verwelkt en onzichtbaar geworden is, het op nieuw te voorschijn doet komen.

Maar men vindt nog meer opmerkenswaardige bijzonderheden in de plantgewassen. De geheele dampkring is met millioenen onzichtbare planten en zaden vervuld. Groote zaden zelfs, worden door den wind over de geheele aarde verspreid. Zoodra de lucht deze zaden heeft overgebracht op plaatsen, waar dezelve kunnen kiemen, worden het planten, en dikwijls is daartoe zoo weinig noodig, dat het moeite kost te begrijpen van waar zij het noodige tot derzelver groei kunnen trekken. Er zijn vrij groote planten en zelfs boomen, die wortel schieten en groeien in de rotsspleten, zonder eenige aarde. De groei heeft somtijds met eene onbegrijpelijke snelheid plaats: hetgeen men bemerkt b.v. in de paddestoelen en in de gewone kers, wier zaden, in nat linnen gedaan, in vier en twintig uren in salade veranderen. Er zijn planten, die slechts den minsten graad van levenskracht schijnen te bezitten, en die evenwel in stand blijven. Men ziet dikwijls wilgen, die niet alleen hol en inwendig verrot zijn, maar waarvan zelfs de bast zoo zeer beschadigd is dat nauwelijks het achtste gedeelte er van overig blijft: deze zoo beschadigde stammen groenen evenwel iedere lente op nieuw, en eene menigte takken en bladen spruiten uit dezelve. Hoe verwonderlijk is het niet, dat het voedende sap der planten niet alleenlijk door de wortels wordt aangebracht, maar ook door de bladen, die het uit de lucht tot zich trekken en als het ware daaruit pompen; en dat er planten zijn, wier takken wortelen worden en omgekeerd, naarmate men dezelve bij het planten keert. Moet ook niet de hooge ouderdom, dien de boomen bereiken, ons verwonderen? Er zijn appelboomen van meer dan duízend jaren oud. En wanneer men eene ruwe berekening maakt omtrent de vruchten, welke zoodanige boom ieder jaar voortbrengt, moet men de vruchtbaarheid van eene pit bewonderen, die alleen voldoende zou zijn geweest om geheel Europa van boomen en vruchten van deze soort te voorzien.

Maar wij zouden niet ten einde komen, wanneer wij deze overdenking zoo ver wilden uitstrekken als waarvoor dezelve vatbaar is. Alles is vol wonderen: alles leidt ons tot een oneindig volmaakt Wezen, wiens macht zich vereenigt met eene grenzelooze wijsheid en goedheid om ons onophoudelijk met weldaden en genietingen te overladen.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.
(Eerste vervolg.)

ADELBOLD (J.), bisschop te Utrecht, is een dier mannen, die aan kunsten en wetenschappen veel dienst bewees. Hij is geboren tegen het einde der X^{e} eeuw en stierf den 27 November 1027. Onder zijne werken telt men een handboek getiteld *de Musica.* Men vindt dit in het werk van priester Gerbert, *Scriptores ecclesiast. de musica sacra*, I^{e} D. blz. 303.

Adelbold was van edele afkomst.

AFKENSCHEID (A.), ijverig dilettant te Amsterdam in den beginne dezer eeuw, en die 25 jaren lang de geestelijke muziek aldaar dirigeerde.

De heer Sundorf, knap diletant, bewees aldaar ook vele diensten, en was een geliefd tenor-zanger, die veel heeft bijgebracht tot de verspreiding der goede muziek.

AGRICOLA (Marpurg), heeft geschreven, *Haerlemsche zangen* (*van J.J. Dusterhoop) in muziek gesteld door Marpurg Agricola*, Haarlem, 1761, in-4°; tot hiertoe was ons deze toonkunstenaar onbekend.

BAN (Joan Albert), rechtsgeleerde, leefde in de eerste helft der XVI^{e} eeuw, en was een bekwaam componist en zanger, die ook de Vlaamsche lier hanteerde. Het dichtbundeltje *Zang-Bloemsel* (Amsterdam 1642 in-4°), dat zeer belangrijk voor de geschiedenis van toon- en zangkunst is, wordt zeer zelden aangetroffen. Onder 't opzicht van 's mans bekwaamheden in de dichtkunst laat het te wenschen over.

Men heeft ook van hem: *Kort sanghbericht op zijne zielroerende zangen* (Amsterdam, 1643). Dit is een werk over het onderwijs der muziek.

Ban was gevestigd te Haarlem en Roomsch priester. Hij bezat eenige fortuin en staat te boek als een geleerd en achtenswaardig man. Men heeft van hem een zeer belangrijk boekdeel over de muziek der ouden getiteld: *Dissertatio epistolica de musicae natura*, *origine*, *progressu et denique studio bene instituendo, ad incomparabilem virum Petrum Scriverium* (Haarlem, 1637, in-12°). In 1645 en 1658 is dit werk nog herdrukt geweest.

Wanneer en waar Ban overleed is ons onbekend. Ban stond in nauwe betrekking met van den Vondel, Hooft, Huijgens en andere geleerden van zijnen tijd.

Vos wijdde in zijne grafdichten de volgende verzen aan Ban:

Op den eerwaardigen Heer J. Albert Ban.

Ik heb mij, zeide Ban, op 't aardtrijk zat gezongen:
Nu wens ik mij te menglen
Met Maatgezang van Englen,
Mit sturf hij, en zijn ziel, begroet van hemeltongen,
Quam deur de starren vaaren.
Nu booven bij de schaaren,
Zingt zij de boovenzang, die hij omlaag beminde,
Men zoekt hier naar de maat; maar z'is bij Godt te vinde.

Ban was in briefwisseling met den dichter P. Hooft. Wij laten hier eenen brief van dezen laatste volgen:

Aan Johan Albert Ban.

Mijn Heere,

Hier krijght UE. de deuntjes te rug, met mijn aanteekeningen op den kant. Oft UE., hier en daar, een silbe afsnoeit oft inent,

des kreun ik mij weinigh: al zoud' het ook den zin zwakken; wen het dien slechts niet verleemt.

Dat UE. zich gewaardight heeft, mijne Vaterlandsche Muzen in 't pak te steeken; daar over vind ik mij ten hoogsten aan UE. verplicht: hoewel niet zonder zorge, dat dit hooffsche gewaadt hare boersheit maar te meer beschaamen zal. Ook blijf ik UE. grooten dank schuldigh, voor de geneught, mij gegunt te raapen uit dien wonderlijken brief aan de hoogbedachte juffrouwe Schuurmans; waar in UE. met overaandachtige schranderheit, het diepste geheim, uit den grondt der zangkunste, opgaaft, en haare aardighste eigenschappen, met geen' minder aardigheit ten toon stelt, enz.

UE. onderdaanen dienaar.

P.C. HOOFT.

T' Amsterdam, den 17 van Grasmaandt, 1642.

BARENDSEN (Dirk), Nederlansch schilder en toonkunstenaar, der XVI^{e} eeuw, geboren te Amsterdam in 1534, reisde in Italië, had veel liefhebberij in de muziek, en oefende zich tot uitspanning op onderscheidene speeltuigen.

Collot d'Escurij schrijft van hem in *Holland's Roem*: ‘ook hij leverde het bewijs op van de verwantschap der schoone kunsten, daar hij als toonkundige groote verdiensten had.’

BASTON (Josquin), een Nederlandsch contrapuntist uit de eerste helft der XVI^{e} eeuw, die bloeide korten tijd voor Palestrina. Men vindt de gezangen van dezen bekwamen meester in de *Louvain collection*, waarvan het laatste boek in 1554 werd uitgegeven.

Men heeft nog van hem, in *Salblinger's Concertus*, compositiën met 4, 5, 6 en 8 stemmen, gedrukt te Augsburg in 1545.

De *Maatschappij tot bevordering der toonkunst* heeft van hem: *C'est a grant tort*, met 4 stemmen.

In oude verzamelingen van verschillige meesters der XVI^{e} eeuw, vindt men motetten, gedrukt te Leuven in 1554-1557. Baston komt ook voor in de *Modulationes*, *quatuor vocum musicae N. XXVI;* Antverpiae; cepur G. Vissenacum, 1542. In het werk *XXVI nouvelles chansons*, *convenables tant à la voix comme aux instruments*, Livre 1, Anvers par Tijlman Susato etc., 1543-1545-1558, komt Baston ook voor.

BAYLE (Pieter), criticus en wijsgeer; te Rotterdam in 1647; hij stierf in 1706. Onder zijne gedrukte werken behoort een deel van een historisch woordenboek, waarin vele levensschetsen van toonkunstenaars vermeld zijn.

BEEN (Bernard Jansz), komponist, te Utrecht rond 1500; hij maakte muziek in partijen van de *geschiedenisse van de slach in Vlaanderen* (1602, 4 Januari), waarvoor hij 12 ponden vlaams ontfing.

BOUWMEESTER (Philippus), geboren op 1 April 1740, overleden te Delft den 27^{en} Augustus 1831, oud ruim 91 jaren.

Deze verdienstelijke liefhebber was met de heeren Hubert Scholl(org.), S. van der Slijden, J. van Koesveld, J. van Gijsen, J. Ricke en anderen, een der bijzonderste muzijkminnaars van Delft; hij was gedurende 72 jaren lid van het Muzijk-Collegie, aldaar gesticht in 1741. Men voerde er veel kamer-muziek uit, namelijk duos, trios en quartetten.

De stad bouwde voor hare rekening de nieuwe concert-zaal op het Prinsen-Hof, die den 20^{n} Mei 1776 op plechtige wijze werd ingewijd. Het Muziek-Collegie legde jaarlijks eene som van 50 gl. toe voor de concerten.

BRAUN (Mej.), geboren Brouver, te Amsterdam. Deze bekwame zangeres zong de solo's in Haendel's *Messias*, met uitmuntenden smaak, te Amsterdam, 't jaar 1805, waaraan 300 toonkunstenaars deel aan namen. Dien tijd was te Amsterdam reeds veel ijver onder de toonkunstenaars en liefhebbers, om de klassieke muziek te bevorderen.

Een groot getal toonkunstenaars hadden zich aldaar gevestigd op het laatst der voorgaande eeuw.

EDWARD GREGOIR.

Consummatum est.

Het is volbracht. - O blijdschap voor ons allen!
Het is volbracht. - Volstreden is de strijd!
Het is volbracht. - Onz' boeien zijn gevallen!
Het is volbracht. - Het menschdom is bevrijd!

Hoe blij herhaalt de echo op Sions kruinen,
Waar Jesus hart aan 't kruishout is versmacht,
Tot in het ruim der onbekende duinen,
Dit heilvol woord: ‘Het is volbracht, - volbracht!’

Het is volbracht! - Dit tuigen aarde en hemel;
Ja, gansch natuur is als in barenswee:
De donder rolt, en voert door 't wolkgewemel
De laatste zucht van Jesus harte meê.

De bliksemschicht vliegt door het luchtruim henen,
Verkondigend dit blij verlossingswoord
Aan allen die in Satans boeien weenen;
Aan elken hoek der aard' wordt het gehoord.

Het is volbracht! - O Jesus, onze Ontfermer!
U brengt ons hart, schoon 't om Uw lijden treurt,
Den blijdsten dank, want Gij zijt de beschermer,
Die, door Uw' dood, den dood ons hebt ontscheurd.

Het is volbracht. - O blijdschap voor ons allen!
Het is volbracht. - Volstreden is de strijd!
Het is volbracht. - Onz' boeien zijn gevallen!
De Godmensch sterft.... de wereld is bevrijd!

P. VIERHOUT.

Antwerpen.

Kronijk.

Antwerpen. - De heer F. de Braekeleer arbeidt aan eene schilderij van tamelijk grooten omvang, waarop is voorgesteld de *Afbraak der oude vestingwallen van Antwerpen.*

- De heer Paul Goossens, van wiens overlijden wij in de vorige aflevering melding maakten, heeft eenen bundel wetenschappelijke opstellen achtergelaten, welke door

de weduwe van den betreurden overledene is afgestaan aan het *Kruidkundig Genootschap.*

Landgoed van David Teniers.

In de omstreken van Vilvoorde, te Perck, op 15 kilometers van Brussel, bestaat nog een gedeelte van bovengenoemd landgoed, waar David Teniers, de jonge[1], des zomers met zijne familie verbleef. Op eene groote plaat (gesneden door le Bas en eenekermis voorstellende, naar een van 's meesters tafereelen, berustende in de verzameling van St-Petersburg), komt op den achtergrond eene getrouwe afbeelding van het dusgenaamd kasteel voor, met de drie torens, waaraan het zijnen naam heeft ontleend, en het nog bestaande ijzeren hek.

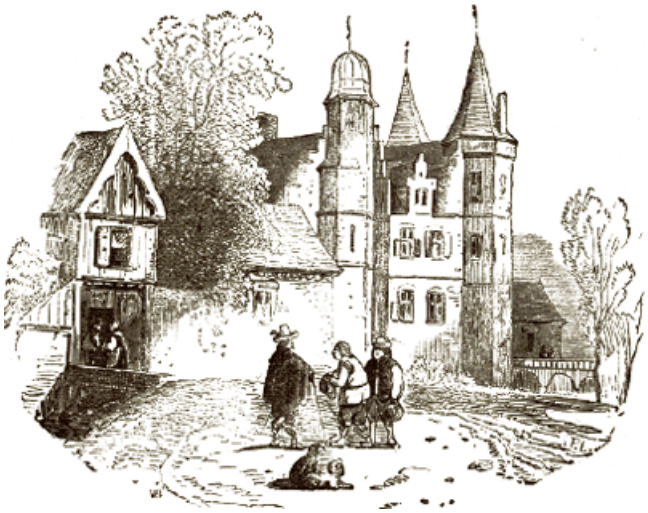

Men ziet ook op deze plaat den dubbelen keizerlijken arend die de inkoompoort onder den puntgevel versiert en welke men bij nauwkeurig onderzoek ook op naastgaande afbeelding kan opmerken. Deze dubbele arend werd door Teniers zelf geschilderd en is door de latere eigenaars en bewoners zorgvuldig in eere gehouden, ofschoon, volgens den heer A. Wauters,[2] de bewoners dezer streek David Teniers niet meer bij naam kennen en zij hem eenvoudig aanduiden onder de benaming ‘de groote schilder.’

Op de, in de verzameling van St-Petersburg berustende schilderij, is Teniers en zijne familie in prachtige kleeding afgebeeld; de groote meester komt uit zijn huis en gaat tot eenige boeren, welke op het voorplan staan. Gemeld kasteel oflandgoed ziet men ook nog op twee tafereelen, kermissen voorstellende, berustende, het eene in de beroemde galerij van Lord Ellesmore, te Bridgewater, het andere in de schoone verzameling van Lord Northwick, te Thirlestone, bij Chettenham.

1 Zie over *David Teniers den jonge* de in den prijskamp der regeering van Antwerpen bekroonde levensschets, bladz. 173 en volgende, *Vlaamsche School.* 1864.

2 Histoire des environs de Bruxelles, par A. Wauters.

Antwerpen zal binnen kort het standbeeld inhuldigen van den beroemden schilder die zooveel bijdroeg tot het stichten der academie van schoone kunsten, en waarvan de uitvoering, zooals bekend is, den heere Jos. Ducaju opgedragen is.

In 1864 gaf de *Vlaemsche School*, op bladz. 177, het portret en op bladz. 187 eene plaat naar een tafereel van Teniers. Thans hebben wij nogmaals het genoegen de afbeelding van een van 's meesters werken mede te deelen, op bladz. 65.

Diegene onzer lezers, welke nog niet in de gelegenheid waren de geringe overblijfselen van het dusgenaamd kasteel der *Drij torens* te zien, durven wij gerust een uitstapje naar Perck aanbevelen. Er blijft van de oude woning des schilders, wel is waar, zeer weinig over; maar de plaatsen waar groote mannen hebben geleefd verdienen daardoor alleen reeds bezocht te worden. Kunnen wij ook de woning van David Teniers niet meer in haren eersten staat terugzien, wij kunnen ten minste de streek doorwandelen, waar hij gewandeld, gedacht en gedroomd, geteekend en geschilderd heeft. Immers de omtrek van Perck is fraai en schilderachtig. Teniers, de vriend der schoone natuurgezichten, zou er zich anders wel niet hebben neêrgezet.

> Eerst dan wanneer door aanschouwing het kinderlijk verstand verhelderd en het oog in het zien geoefend is, kan met hoop op goeden uitslag het meer verwijderde en uit den aard der zaak minder aanschouwelijke het onderwerp van onderwijs uitmaken.

Over het herstellen van schilderijen.

Wij hebben onlangs gemeld, dat het plan bestond, om aan de Antwerpsche academie eene school voor schilderijherstellers te verbinden, onder de leiding van den heer Steven Le Roy, van Brussel. Een zaakkundige bespreekt deze aangelegenheid, die den gemeenteraad van Antwerpen in overweging is gegeven, in eenen brief aan het *Handelsblad.* Volgens het gesprokene in eene zitting des Gemeenteraads, zou de bestuurraad der academie hebben te kennen gegeven, dat ‘gedurende den winter, de vochtigheid en de koude een beletsel zijn tot schilderij-herstelling.’ De briefschrijver doet met veel grond opmerken dat, in een goed lokaal, de schilderij-herstelling in alle jaargetijden kan geschieden Ten bewijze (en de stelling vorderde wel geen

bewijs) haalt de briefschrijver aan, dat de talentvolle kunstschilder P. Verlinde, *in 't midden van den winter*, den *Ecce Homo*, van den ouden Marten de Vos, welke schilderij in den ommegang der St-Jacobskerk prijkt en 305 jaren oud is, met het beste gevolg hersteld en op het einde van Januari teruggebracht heeft in de kerk. Wij hebben dit meesterstuk gezien en men zou werkelijk zweren dat het pas uit de handen des schilders komt. Nogtans verklaart de briefschrijver dat de schilderij, toen zij, in October 1866, in de roepzaal van den griffier Vollen werd aangekocht, sterk vervuild, gedeeltelijk overschilderd en op eenige plaatsen onbehendig gekuischt was geweest.

De briefschrijver doet uitschijnen, hoe nauw men behoort toe te zien, niet slechts bij het herstellen van schilderijen, maar ook bij het reinigen derzelve. ‘Indien, zegt hij, een ambachtsman in staat kan zijn om eene schilderij goed te verdoeken of te *parketteeren*, moet men een volslagen kunstenaar zijn om een tafereel zorgvuldig te ontmaken van de vuiligheid waarmede het is bedekt. Wordt zulk werk aan onervarene lieden toevertrouwd, dan mag men zeker zijn dat al de glans en de fijne toonen der schilderijen welhaast zullen verdwenen zijn en er slechts eene schaduwe of, in andere woorden, eenige omtrekken zullen van overblijven. Men kan hiervan een voorbeeld vinden in het Antwerpsch museum, op de portretten uitgevoerd door den ouden Cornelis de Vos, welke op nummer 304 zijn tentoongesteld. Ik weet overigens niet, wanneer en door wie dit bederfwerk is verricht, De herkomst is onbekend en ik heb niet kunnen ontdekken wie van hunne latere bezitters deze kunststukken hebben laten mishandelen.’

Ten slotte, waarschuwt de briefschrijver den bestuurraad tegen het toevertrouwen van herstelling behoevende schilderijen aan leerlingen in het vak, en hij eindigt met de volgende regels, die verdienen onder aandacht gebracht te worden én van den bestuurraad der academie én van het stadsbestuur van Antwerpen:

> ‘Er bevinden zich *in de magazijnen der academie* ZEER SCHOONE tafereelen, die met reden in den catalogus van het museum zijn vermeld en bij welke men er nog andere zou kunnen voegen, die bij de herziening van 1856 niet voorhanden waren.’

Zou er geen maatregel kunnen en dienen genomen te worden om de bedoelde schilderijen - mits de bewering van den briefschrijver echt zij - uit de magazijnen in het museum over te brengen?

> Goede raad is slechts in den mond des deugdzamen mans goed geplaatst.

Over de hellende vlakte.

Het is blijkbaar dat een lichaam, op eene vlakte geplaatst, niet in evenwicht kan wezen, tenzij de uitkomst der krachten die het tot beweging aandrijven, door het punt van aanraking ga, en rechtstandig zij op de richting der vlakte. Dit grondstelsel is toepasselijk op de hellende vlakte.

A C is eene hellende vlakte die met de liggende lijn A B

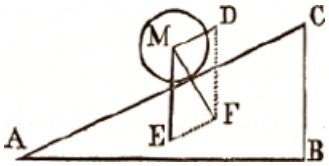

eenen driehoek C A B uitmaakt. Op de hellende vlakte is geplaatst een lichaam M dat door de zwaartekracht M E tot beweging wordt aangedreven, en wederhouden wordt door eene kracht M D evenwijdig met de vlakte. Welke is, in dit geval, de betrekking der macht M D tot de zwaartekracht M E? Om die te bepalen, behoeft men het medegedeeld vierkant figuur der krachten die eenen hoek uitmaken, te vormen.

Daartoe zullen wij veronderstellen dat M F de lengte en de richting der uitkomst zij, welke richting, tot evenwicht, rechtstandig zijn moet op A C; maken wij nu het vierkant M E F D, en dan zullen wij bemerken dat de krachten M D en M E wederzijds vertegenwoordigd zijn door hunne lijnen of door de lijnen E F en D F. Men ziet ook dat de driehoek M D F gelijkvormig is met den driehoek B A C. Diensvolgens is de betrekking der macht M D tot de macht M E gelijk aan die der hoogte C B der hellende vlakte tot derzelver lengte C A: wanneer C B 4 voet lang is, en C A 8 voet, dan zal eene macht M D, gelijk aan 4, eenen last gelijk aan 8 kunnen evenaren.

Ingeval de macht M D, in

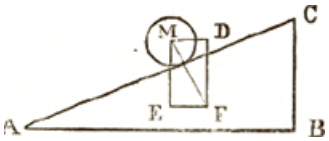

plaats van evenwijdig te zijn met A C, evenwijdig is met A B, dan vindt men door het opstellen van het vierkantig figuur der krachten, dat de betrekking der macht M D tot de kracht M E, gelijk is aan die van B C tot B A.

Uit het voorgaande blijkt dat, wanneer de lengte der hellende vlakte, even als het gewicht van het lichaam M, dezelfde blijven, de macht M D, voor het evenwicht, zooveel minder zal moeten zijn, als de hoogte der helling minder lang is.

Men gebruikt dagelijks de hellende vlakte om zware lasten op wagens of schepen te laden.

D^{r} F.-J. MATTHYSSENS.

De schilderijen.
(Vijfde vervolg.)
VI.

De jongeling voelde zijne buitengewone opgewondenheid bedaren toen hij zich in de opene lucht bevond, waar eene hevige sneeuwbui hem het aangezicht zweepte; ondanks zich, glimlachte hij eerst en schaterlachte vervolgens over zijne vervoering en zijne ongerijmde woorden en, ten zijnent teruggekeerd, kwam hij geheel tot bezinning, terwijl hij van kleeding verwisselde. Deze dag ging hoogst belangrijk voor hem zijn, want het oogenblik was gekomen, om zich aan te bieden bij den prins, die, naar men zegde, in de stad was aangekomen. Eduard had sedert lang de kleederen welke hij thans aantrok niet meer gedragen en nog nooit had hij zijnen

spiegel met zooveel aandacht geraadpleegd. Terwijl hij zich beschouwde, moest hij aan zich zelve bekennen, dat hij eene fraaie gestalte, eenen levendigen oogopslag, een aangenaam wezen en een edel voorhoofd bezat. ‘Mijn voorkomen zal hem ten minste niet mishagen, zegde hij. Er is niemand, zelfs niet zij die mij het minst mogen lijden, of zij roemen mijne bevallige manieren en de behagelijkheid van mijnen omgang; ik ben niet geheel beroofd van kundigheden en kennissen, 't zal mij niet moeilijk vallen, dank aan mijn uitmuntend geheugen, wat er mij nog ontbreekt spoedig aan te leeren. Hij zal genegenheid voor mij opvatten en mij weldra niet meer willen missen. Het verkeer in de groote wereld zal wegnemen wat in mij nog aan de slechte gezelschappen zou herinneren. Indien ik met hem gedurende een jaar, of zelfs langer in het buitenland reis, zal ik nog meer in gunst stijgen. Bij onzen terugkeer zal zijne bescherming mij hier of in den vreemde den weg banen tot de aanzienlijkste posten, waarop mijne bekwaamheden mij zullen veroorloven aanspraak te maken; en dan zal ik zeker niet vergeten, dat Sofia de eerste is geweest, om wat er goeds in mij opgesloten lag, weder op te beuren.’

Hij had gedaan met zijnen opschik en zoo dronken van hoopvolle verwachting was hij, dat hij niet bemerkte, dat hij zich zelve de toespraak had herhaald, waarmede hij kort te voren had gelachen. Hij nam de geheel ontlokene roos uit haar glas en drukte haar aan zijne lippen, om zich te sterken in wat hij ging ondernemen. Maar op betzelfde oogenblik vielen al hare bladeren aan zijne voeten. ‘Dat is een slecht voorteeken,’ mompelde hij, terwijl hij uitging.

Een rijtuig bracht hem naar het paleis. Daar aangekomen, bestelde hij aan eenen knecht den brief, die hem bij den prins tot aanbeveling moest verstrekken, en terwijl hij de wachtkamer op en neder wandelde, zag hij eensklaps, tot zijne niet geringe verbazing, den jongen Dietrich uit een zijvertrek treden, doch in zulken staat van opgewondenheid, dat hij de tegenwoordigheid zijns vriends niet bemerkte.

- Hoe komt het dat gij hier zijt? vroeg Eduard op levendigen toon. Kent gij den prins?

- Ja, - neen, stotterde Dietrich; 't is een vreemd geval, 'k zal het u vertellen. Maar nu is 't oogenblik daartoe niet geschikt.

Inderdaad, eene rijk gekleede van juweelen fonkelende dame, trad plechtstatig binnen; zij deed den jongen schilder, die op linksche wijze groette, uitgeleide. Eduard bleef staan, toen hij zag dat zij hem naderde en hij was op het punt eene buiging te maken; maar de verbazing belette hem zulks, toen hij eensklaps in deze dame de schoone erkende, met welke hij zoolang, ten nadeele van zijnen naam, betrekkingen had onderhouden, en die zijne fortuin eenen zwaarderen slag had toegebracht, dan al zijne andere dwaasheden.

- Wat! riep hij uit, gij hier, in deze woning?

- En waarom niet? vroeg zij lachend: 't is hier zeer goed. Gij zult wel verstaan, vriend, dat ik de vriendin van den prins ben, zooals ik vroeger de uwe was; en indien gij hem iets te vragen hebt, zou ik u misschien van dienst kunnen zijn, want hij is gevoeliger dan gij, trouwlooze vriend, en ik geloof meer staat te mogen maken op zijne toegenegenheid, dan op de uwe.

Eduard kon dit oogenblik niet waarnemen, om aan deze zoo welwillende schoone te herinneren, dat zij zich de eerste van hem had verwijderd, zoodra zij had gezien dat zijne fortuin was doorgebracht; hij maakte haar bekend met zijne omstandigheden en zij beloofde ten zijnen gunste haar best te zullen doen.

Zij schonk hem, terwijl zij weg ging, eenen vluchtigen kus, waarbij hare geblankette wang Eduard eenen hevigen afkeer deed gevoelen. Hoe groot was niet zijne teleurstelling en hoe geheel anders dan hij zich had voorgesteld, was niet de wending die de dingen namen! Dat hij, in zijnen nieuwen kring, dit schepsel, wien hij slecht haat kon toedragen, moest ontmoeten, verijdelde al zijne vooruitzichten en hij nam zich vast voor, aan al de strikken en bekoringen dezer vrouw te wederstaan, al moest dit wijs gedrag hem ook de grootste schade berokkenen.

Intusschen ging de deur open en de jongeling zag den fieren en hoogmoedigen onbekende, die hem zoo geweldig tegenstond, verschijnen.

- Gij behoort wellicht tot het gevolg van Zijne Hoogheid, sprak Eduard, naar hem toetredende, en kunt mij zeggen, of ik de eer ga hebben tot hem toegelaten te worden.

De vreemdeling bleef staan, aanzag hem en antwoordde op kouden toon, na een oogenblik zwijgens:

- Inderdaad, ik kan u dat zeggen en niemand kan zulks beter dan ik.

Eduard sidderde, toen hij den aanbevelingsbrief in zijne handen zag.

- Wil de prins mij niet ontvangen? vroeg hij neêrslachtig.

- Hij spreekt tot u, werd hem op zulken spottenden en minachtenden toon geantwoord, dat hij geheel van zijn stuk geraakte. Ik ben sedert eenigen tijd in deze stad, vervolgde de prins, en dank aan mijn incognito heb ik de menschen en dingen kunnen bestudeeren. Wij zijn op eene zonderlinge wijze in aanraking gekomen, en al kan ik u ook vergeven wat gij toen hebt willen doen, ofschoon gij wel weet, dat de door u aangewendde stap niet geheel onschuldig was, heeft dit feit mij een gegrond mistrouwen opzichtens uw karakter ingeboezemd, en 't zou mij onmogelijk zijn u eene plaats, welke u innig aan mij zou verbinden, te verleenen. Ik geef u dus dezen brief terug welken ik niet in aanmerking nemen kan, niettegenstaande de warmte der aanbeveling en alhoewel hij van zeer achtbare lieden komt. Wat uwe belediging jegens mijnen persoon aangaat, zij is u vergeven, daar gij mij niet kendet; en, ten andere, uwe verwarring, uwe ontroering op dit oogenblik straffen u reeds genoeg. Een jongeling, van welken ik eene zeer goede schilderij gekocht heb, is zoo even vertrokken; ik heb hem raad en eenige nuttige wenken voor zijne toekomst gegeven. Onze samenkomst, ik zie het, heeft u tamelijk sterk ontroerd, en daar gij mogelijk op deze plaats met te veel zekerheid gerekend hadt, en gij u voor het oogenblik in moeilijke omstandigheden zoudt kunnen bevinden, neem dezen ring tot aandenken

en als bewijs dat ik u niet den minsten haat toedraag.

Eduard, die den tijd had gehad zich te herstellen, trad bescheiden eenen stap achteruit, en antwoordde:

- Doorluchtige vorst, beschouw het niet als een uitwerksel van den hoogmoed en de fierheid dat ik uw geschenk, welk mij, in alle andere omstandigheid, hoogst zou vereerd hebben, weiger; ik kan uwe handelwijze niet afkeuren en gij zult mij ongetwijfeld ook toelaten mijne gevoelens te volgen.

- Jongeling, zegde de prins, er lag voor u niets kwetsends in mijne bedoeling; gij verplicht mij u achting toe te dragen, en ik beken u, dat, niettegenstaande de wijze waarop wij kennis maakten, ik u in mijne dienst zou genomen hebben, indien iemand die ik moet achten en gelooven, en welke u in deze zaal heeft ontmoet, mij niet zeer ongunstig over u gesproken en met aandrang verzocht had geene de minste acht op den brief te slaan.

- Ik zal het voorbeeld dezer dame niet volgen, antwoordde Eduard, die al zijne kalmte van geest hernomen had; ik zal haar noch betichten, noch mij over haar beklagen, daar ik overtuigd ben, dat zij volgens hare ingeving gesproken heeft. Maar indien Uwe Hoogheid mij het gunstbetoon wilde doen, mij de schilderij van den jongen Dietrich en eenige andere stukken te toonen, zoude ik haar met de diepste erkentenis verlaten.

- Het verheugt mij, zegde de prins, dat gij belang stelt in de schilderkunst; ik heb hier maar weinig, wel is waar; maar eene schilderij welke ik het geluk gehad heb voor eenige dagen aan te koopen, is alléén eene gewoone verzameling waard.

Daarop traden zij een rijk versierd vertrek binnen, waar oude en nieuwe schilderijen tegen de wanden en op eenige ezels tentoongesteld waren.

- Ziehier de schets van den jongen schilder, en eene schets die belooft, zegde de prins; het onderwerp van het stuk bevalt mij niet, maar er bestaat reden om de wijze, waarop het behandeld is, te prijzen. De kleur is goed, ofschoon wat al te glanzig; de teekening is onverbeterlijk en de uitdrukking gevoelvol; doch, het zoude eindelijk tijd worden er van af te zien, Maria's met het kind Jezus te schilderen.

Dan schoof de prins eene gordijn weg, plaatste Eduard in een gunstig daglicht en riep uit:

- Maar beschouw het overschoone werk van mijnen lieveling, van Julius Romain; bewonder en wees verrukt!

Inderdaad, Eduard kon zich niet onthouden deze groote schilderij met eene uitroeping te begroeten, en zijn gelaat werd helder en vroolijk, want hij zag de hem welbekende kopij van zijnen ouden vriend, die waaraan Eulenbock reeds sedert een jaar werkte. Zij verbeeldde Psyché en de slapende liefdegod. De prins plaatste zich nevens Eduard, uitroepende:

- Deze vond, welke ik gedaan heb, is alléén voldoende, om mijne reis herwaarts te vergoeden, en het is bij den ouden eenvoudigen kunstkooper, dat ik zulk meesterstuk aangetroffen heb, bij eenen man wiens kunde, als schilder, wel niet miskend wordt, maar die op verre na de achting niet geniet welke hij als kunstenaar verdient. Sedert lang in het bezit van deze schilderij, was 't hem niet onbewust dat zij van Julius Romain was; evenwel, daar hij alles niet gezien heeft, bleef er hem twijfel over, en hij was verrukt zich door mij over dezen meester en zijne werken te hooren voorlichten. De oude man heeft waarlijk smaak; hij weet een zulk kunststuk te waardeeren, maar hij heeft al de volmaaktheden van dezen schilder niet doorgrond.

Ik hadde beschaamd geweest van zijne onwetendheid misbruik te maken, want hij vroeg eenen veel te lagen prijs voor dit, op eene zonderlinge wijze in zijn bezit geraakte, overschoone stuk, en ik heb zelve den prijs verhoogd, om het schoonste sieraad van mijne galerij waardig te betalen.

- Hij is gelukkig, zegde Eduard, de arme miskende grijsaard, de vriendschap van zulken kenner en van eenen zoo edelen beschermer te hebben verworven; mogelijk zal hij de galerij van Uwe Hoogheid nog met eenige zeldzaamheden verrijken, want hij bezit, in zijnen duisteren woon, vele dingen, die hij zelf niet kent of niet waardeert, en hij heeft genoeg eigenliefde om dikwijls zijne werken te verkiezen boven degene van de oude meesters.

Na afscheid van den prins genomen te hebben, keerde Eduard niet rechtstreeks naar zijne woning terug; alhoewel hij licht gekleed en het snerpend koud was, richtte hij zijne schreden naar het park en doorwandelde deszelfs verlatene en met sneeuw bedekte dreven.

- Wereld, wereld! riep hij schaterlachend uit, alles in u is valsche schijn en ijdele waan. o! Zotheid! aardige en wonderlijke godin, hoe weet gij uwen gunstelingen de leibanden te vergulden! Leve de groote Eulenbock, die Julius Romain en Raphaël overtreft! Heden heb ik dan eindelijk vernomen, wat een kenner is...

(Wordt voortgezet.)

Het kiemvermogen der zaden.

De mensch, die zich met den landbouw bezig houdt, ondervindt dikwijls behoefte om het kiemvermogen der zaden te onderzoeken, die hij gekocht heeft, of die hem te koop worden aangeboden, of wel die door hem zelve geoogst, reeds zoo oud zijn, dat hij twijfelt dezelve nog met vrucht te kunnen zaaien. Er bestaat een eenvoudig middel om zich van het kiemvermogen der zaden te vergewissen. Dit middel veroorlooft tevens eene belangwekkende werking der natuurkrachten na te gaan en waar te nemen. Het ligt in ieders bereik zich daarvan gemakkelijk te overtuigen. Wij gaan eene beschrijving geven van wat er tot dat einde moet gedaan worden. Zulks zal ettelijken onzer lezers misschien in het afdoen hunner zaken nut aanbrengen en onzen jongen lezers raden wij aan, uit liefhebberij, de proef te nemen van wat volgt. Wij zijn verzekerd dat zij hun belang zal inboezemen en leiden tot overweging van de wonderen der natuur.

Men legt op den bodem van een schoteltje twee bevochtigde lapjes niet te dun laken, op elkander. Men strooit over deze een onbepaald getal korrels, van het zaad welk men aan de proef wil onderwerpen. Deze moeten zoo dun gezaaid worden, dat zij niet met elkander in aanraking komen. Vervolgens dekt men

TAFEREEL VAN DAVID TENIERS, DEN JONGE[1].
KERMIS OP HET DORP. - ZIE BLADZ. 61.

deze met een derde stukje laken, aan beide eerste gelijk en evenzeer bevochtigd. Men zet het schoteltje op eene matig warme plaats, b.v. op eenen schoorsteenmantel of in de nabijheid eener kachel.

Ziet men nu de volgende dagen, dat het bovenste stukje laken droog begint te worden dan giet men hierop een weinig water, zoodanig, dat de drie stukjes gelijkelijk bevochtigd worden. Maar daar de korrels ongetwijfeld zouden verrotten, indien zij onder water waren gedompeld, in plaats van eenvoudig bevochtigd te zijn, drage men zorg, na het opgieten, het schoteltje een weinig op zijde te houden, opdat het water dat door het laken niet opgeslorpt wordt, afloope.

Om elken dag den gang na te gaan van het zaad, terwijl het zwelt, als het ontkiemt of zich met schimmel bedekt, zooals dit binnen weinige dagen geschiedt bij degene die hun kiemvermogen verloren hebben, is het voldoende het bovenste stukje laken op te lichten.

Langs dezen weg kan men zeer goed nagaan, of men oud zaad met nieuw vermengd heeft, want het laatste ontkiemt spoediger. Men kan oordeelen of de helft of drie vierde gedeelten van het zaad, dat men bezigt, kiemt, en de landbouwers kunnen, naar verhouding, de hoeveelheid ter zaaiing vergrooten. Vele zaden, zooals: klaver, luzerne, latuw, enz., vertoonen hunne kiem reeds den derden dag, maar zoolang op het buitenste zaadhuidje zich geene schimmel vertoont, behoeft men aan kiemvermogen niet te wanhopen. Het is overigens gemakkelijk zich zekerheid te verschaffen omtrent den toestand der zaden, die zich twijfelachtig voordoen; door namelijk een of twee korrels tusschen de vingers te kneuzen, ziet men of de kiem verrot of nog zuiver is. In het laatste geval moet men de kieming afwachten.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.
(Tweede vervolg.)

BROKLAND (Cornelis), geboren te Montfort-op-d'Yssel, kundig geneesheer en toonkunstenaar, die eenige traktaten over de muziek geschreven heeft.

1 Zie de *Vlaamsche School* 1866, blz. 173 en volgende.

Brokland is in de eerste helft der XV^{e} eeuw geboren; hij vestigde zich te Saint-Amour, in Burgondië, waar hij het dokteraat, uitoefende. Of Brokland den staat van geneesheer vaarwel zegde, is ons onbekend.

Men heeft van dezen bevorderaar der toonkunst te Lion uitgegeven: *Instruction méthodique pour apprendre la musique, revue et corrigée par Corneille de Montfort*, *dit de Brokland*, *Lijon*, 1587, *chez de Tournes.* Dit werk zag reeds het licht in 1573 te Lion, en wel onder den titel: *Instruction facile, pour apprendre la musique pratique, sans aucune gamme en la main,*

et ce en seize chapitres. Brokland heeft ook eenige Fransche liederen uitgegeven en wel in twee heften: *Cardinet de musique contenant plusieurs belles chansons françaises, à quatre parties; Lijon, Jean de Tournes, in*-8°.

BULLART[1] (Isaak), in 1599 geboren te Rotterdam, afkomstig van Fransche ouders, die zich waarschijnlijk met omwentelingen in Holland hadden gevestigd. Hij deed zijne wijsgeerige studiën te Bordeaux, werd priester in de abdij St-Waast, te Utrecht, en was ridder van de St-Michielsorde. Deze vernuftige man stierf in 1672.

Bullart heeft in zijn werk: *Académie des sciences et des arts* (Amsterdam, 1682, in-folio, bij de erfgenamen van D. Elzevier), eene notitie over Orlando de Lassus en Philippe de Mons, met hun portret, geëtst door den vermaarden graveur Sadelar, uitgegeven.

Deze twee levensbeschrijvingen behelzen zeer veel merkwaardigs over de twee beroemde toonkunstenaars.

BUNS (Joseph), Nederlandsch organist en komponist, te Nijmegen geboren in 1640; hij werd zeer jong in het kloosterleven opgevoed, en deed grondige studiën. Hij legde zich bijzonder toe op de toonkunst, en nadat hij aangenomen was in de orde der barvoetsche Karmelieten, in het klooster te Boxmeer, bij Nijmegen, bekleedde hij welhaast het ambt van organist, en onderscheidde zich in het orgelspel. Hij was aldaar bekend onder den naam van *Benedictue a S. Josepho*, en bekleedde later den post van onder-prior. Hij oefende deze ambten uit tot aan zijn dood, die voorviel het jaar 1716.

Als komponist had Buns zelfs in Frankrijk grooten roem verworven. Men heeft van hem te Antwerpen, te Amsterdam en te Utrecht meerdere toonstukken uitgegeven, waaronder sonaten voor twee violen, *basse de viole* en *basse continue.* Buns heeft ook te Antwerpen in 1666 uitgegeven: Missen, litaniën en lofzangen voor 4, 5 en 6 stemmen, met begeleiding van violen en orgel.

Door hunnen eigenaardigen stijl, en den natuurlijken gang der melodij, werden zijne toonstukken algemeen zeer geacht.

COLVER, een Nederlandsch toonkunstenaar, wordt genoemd onder de goede componisten van vroegere dagen. Wij hebben niets naders over hem kunnen opsporen.

CORNELISZ (Hendrik), vermaard als organist en beiaardspeler; hij was in 1585 te Utrecht in de Mariakerk werkzaam. Hij had als klokkenist 12 L. 10 x. per 6 maanden. De rekeningen van Utrecht melden: 1588-1589.

'De voorn. M.H. Cornelisz, 12 L. 10 x., 1/2 jaer gagie, vandat hij 't uurwerk op 't stadhuijs waergenomen, gestelt, ende twee mael des weeks daerop gebeijert heeft, tot de recreatie vd. borgereije.'

Cornelisz was ook organist aan de St-Jacobskerk, en overleed het jaar 1608. Het jaar 1609 heeft men 30 gl. betaald aan zijne weduwe. Zijn opvolger was Peter van den Bogaert, ook een talentvol man, vermeld in ons werk *Histoire de l'orgue*, bladz. 240.

CRUSE (Herman), een der oudst bekende organisten van Nederland, woonachtig te Utrecht, ten jare 1414. De heer Dodt deelt van hem het volgende mede:

'Organist van St-Pauwel, gheleide M. Herman Cruse, die organiste Sinte-Pauwels.'

1 Bullart hoort wel niet tot de toonkunstenaars, maar wij dachten het nuttig deze eenige regelen mede te deelen. Al degenen die door hunnen ijver en hun talent dienst aan de toonkunst bewezen hebben, zullen zooveel mogelijk aangehaald worden.

COUSIJNS (Pieter), werd in 's-Gravenhage geboren, in den beginne der XVII^{e} eeuw; hij maakte zich verdienstelijk als bloemschilder en toonkunstenaar.

Cousijns was een bekwaam organist der H. Jacobskerk. Hij overleed rond 1660, in hoogen ouderdom.

DE CONINK (Servaas), een der bekwaamste muziekonderwijzers, gevestigd te Amsterdam, rond 1720; hij legde zich ook op de compositie toe. Men heeft van hem te Amsterdam uitgegeven bij den bekenden muziekhandelaar Roger: *Hollandsche minne- en drinkliederen, in*-8^{o}; 12 *sonates pour flûte seule, violon et hautbois et basse continue. Trios pour* 2 *flûtes, violon ou hautbois.* Wanneer deze kunstenaar overleed, is ons onbekend.

DE LEEUW (Cornelis), toonkunstenaar, waarschijnlijk woonachtig te Amsterdam, heeft uitgegeven in 1666:

1^{o} *De CL Psalmen Davids*[1] *uyt den Francoijschen in Nederlandtsche taal over-geset door P. Dathenum*, *geheel op Musijck-Noten en eenen sleutel gestelt om de moeijelijckheijd van veranderen wegh te te nemen*, *en van Fauten gesuijvert door C. de Leeuw*, *Musicijn. Mitsgaders de Christelijcken Catechismus*, *Ceremonien en Gebeden der Kercken. Anno* 1666, *tot Hoorn*, *bij Simon Transsoneus*, *boekverkooper op 't Oost in de Staten-Bijbel. In octavo.*

2^{o} *De CL Psalmen des Propheten Davids*, *met eenige andere Lofzangen: Uijt den Francoijschen in Nederlandtschen dichte overgeset door Petrum Dathenum*, *en tot gemack der Sangers op een sleutel gestelt volgens de correctie van M. Cornelis de Leeuw. Tot Amsterdam*, *gedruckt bij J. van Someren*, *A. Wolfgangk*, *M. de Groot*, *H. en D. Boom en compagnie.* 1676. *In klein octavo.*

3^{o} *De CL Psalmen des Propheten enz.* 2de *uitgaaf*, *gedrukt te Amsterdam*, *bij Abraham van der Putte*, *C. Burgers*, *Ant. Hasebroeck*, 1695. *In*-12.

DE VOIS (Pieter). Deze blinde toonkunstenaar, over wien wij nergens iets aantreffen, leefde rond de eerste helft der XVII^{e} eeuw. Een Alewijn de Vois[2], die organist was van de Dom te Utrecht (1626-1640), hebben wij reeds vermeld in ons werk *Histoire de l'orgue* (blz. 218). Deze organist genoot een hooger loon dan zijne voorgangers.

1 Andries Verschont, te Leiden, gaf in 1578 ook de Psalmen van Dathenus uit. Samuel Smijters, drukker te Amsterdam, heeft in 1620 de Psalmen van P. Dathenus uitgegeven. In 1660 gaf Joannes van Ravensteyn, ordinaris drukker te Amsterdam, de Psalmen van Dathenus uit. S. Imbrechts (1662) en de weduwe Theunis-Jacobsz (1666), H. en J. Keur, te Dortrecht (1668), Bostius (1695) drukten ook Psalmen van Dathenus. In-4^{o}.

2 De Vois was de opvolger van Gerrebrandi Anthonii en Perreus. Rek. Dom. Kerk. (1626) *Item organistoe Alewino de Voijs pro pensione annua sua juxta novum decretum etc.* 200 L.

Pieter de Vois, vinden wij bezongen door C. Huijgens, in zijne *Mengelingen.*

Deze kunstenaar moet een man van talent geweest zijn, zoo niet, zou de schrandere dichter hem geene verzen toegewijd hebben. Men zal zien, uit de eenige regels die wij hier mededeelen, dat de Vois den zang en de speeltuigen tevens beoefende, en daarmede 44 jaren aanhield.

Grafschrift in voorraed, voor M. Pieter de Vois.

Dit 's blinde Pieters graf, dien meer saghsonder oogen
Dan and're twee door vier. Hij stond op geen medoogen.
Oock voeghd' hem geen geklagh; sijn onmacht was sijn' macht,
Sijn ongeval sijn vreughd; hij leefd' in zijn gedacht.
.....
Sijn liefste rijckdom was kunst en gunst van soet volck,
Dat sijnen naem verhief tot tusschen maen en wolck:
Maer't was niet hoogh genoegh: waer'tmeer verstands gegeven,
't Had sijnen held'ren naam ten Hemele gedreven.
Dat hadd' hij ruijm verdient in vier-en-veertigh jaer,
Met kostelijck geluid van pijp en boog, en snaer,
Maer wat hij songh of peep, hij kost nau oogen vinden,
Die sijn door wetenschap begrepen of besinden.
.....
Maer die die vingeren die wonderen dé spreken,
Die wel-getoonde ziel, is uit haar huijs gestreken,
En Hemelvaert gegaen; daer singht zij, soo hij songh,
Haers Scheppers hoogen lof, met nieuwe keel en tongh;
Daer werdt hij eerst verstaen, daer toont s'in beter snaren,
Hoe loff'lick hier beneen haer' Hallejas waren.[1]

ERMGAERT (Michiel Claas Touwenzoen), was 21 jaren lang organist geweest van het orgel in Ste-Ursulakerk te Delft, als wanneer Joannes van Brabant het orgel aldaar plaatste in 't jaar 1429. Michiel Claes was priester en een afstammeling van Eringaart Pijne, die het Ste-Anna-autaar in die kerk stichtte. Hij had 's jaars XII Phil. Scilver ‘ende ommegancs dair toe eene vette gans.’ Hij is een der oudst bekende organisten.

Later werd een jong priester, Lambrecht genaamd, als organist aangenomen. Men was aan hem het nieuw orgel verschuldigd dat onder het St-Jorisautaar geplaatst werd en bekostigd was door de Kruisgilde. Dit orgel is beroemd geworden. Het werd door Adriaan Pietersoen[2] gemaakt. Meester Zybrant, de schoolmeester, was gelast de kinderen, priesters en de *wairlicke luyden* in de muziek te onderwijzen en had daarvoor een *jairlixe propijn.*

ERASMUS (Desiderius), een der grootste geleerden van Nederland, beoefende bijzonder de fraaie kunsten. Hij werd te Rotterdam geboren op 28 Oct. 1467.

Nog jong zijnde woonde Erasmus te Utrecht, waar hij koorzanger was, tot het jaar 1478, wanneer hij naar Deventer reisde om zijne studiën te volbrengen. Erasmus was met eene schoone heldere stem begaafd. Denkelijk zal Erasmus als koraal-jongen aan de Dom aldaar werkzaam zijn geweest. Volgens nadere berichten, had Erasmus tot meester den vermaarden Obrecht, een der uitstekendste toonkunstenaars der Nederlanden in de XVI^{e} eeuw. In de *Bibliotheca Belgica*, van J. Foppens, en in de

1 Dit gedicht bevat zes-en-dertig verzen.
2 Geboren in 1400 en overleden te Delft, in het oudemannenhuis, het jaar 1490. Men leze over hem ons werk: *Histoire de l'orgue.*

Vlaamsche School (zie vorige aflevering) vindt men het afbeeldsel van Erasmus. Foppens schrijft over hem: *Erasmus vero puer admodum Ultrajecti in OEde saova*, *musica imbutus*, *Choralé*, *ut vocant wunere sunctus est.*

Die vernuftige man overleed te Bazel den 12^{en} Juli 1536.

Als voorstaander van alle schoone kunsten, mochten wij Erasmus niet voorbij gaan, des te meer, dat hij de leerling was van een der uitmuntendste Vlaamsche toondichters van vroegere eeuwen.

EDW. GREGOIR.

Kronijk.

Antwerpen. - Den 15^{n} Maart hield de heer E. van Driessche, in de maatschappij *de Veilkrans*, eene voordracht over *Schiller's tooneelwerken*, *vergeleken aan de voortbrengselen der hedendaagsche tooneelletterkunde.* De redenaar verwierf eenen grooten bijval.

- Het museum van Antwerpen is op het punt geweest, met eene schilderij van P.P. Rubens verrijkt te worden. De onlangs te Antwerpen overleden heer ridder L. de Knyff, had namelijk bij laatste wilsbeschikking bepaald, dat ‘de in zijn bezit zijnde schilderij van Rubens, voorstellende *Jupiter*, *als boschgod vermomd*, *die eene nimf wil verleiden*, zou overgaan aan de stad Antwerpen, onder zekere voorwaarden, en mits hij geene kinderen naliet.’ De erfmaking is vervallen, doordien de overledene twee kinderen nagelaten heeft.

- Wij vernemen dat het gemeentebestuur zich ieverig onledig houdt, met de voorbereidende werkzaamheden tot inrichting eener stedelijke Vlaamsche Muziekschool. De stad zal aan dezelve eene jaarlijksche som van 15,000 fr. toeleggen en de heer Minister van binnenlandsche zaken heeft van zijnentwege eene tegemoetkoming beloofd. Het is vast besloten dat den heer Pieter Benoit de leiding der School zal opgedragen worden.

- Op 11 April waren in de groote zaal van het *Verbond voor Kunsten*, *Letteren en Wetenschappen*, van 7 tot 11 ure 's avonds, een aantal merkwaardige teekeningen tentoongesteld, uit de albums van Mev. Breuer-Schott en den heer J.D. Winckelmann, konsul van Venezuela, en het prachtig album door de Nederlandsche kunstbeoefenaren en letterkundigen ter gelegenheid van het congres van 1861 aan het *Verbond* geschonken.

- Op 13 April werd in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* uit Haydn's beroemde *Jaargetijden* op eene wezenlijk uitmuntende wijze voorgedragen: *de Zomer*, *de Herfstende Winter.* De solos werden meesterlijk gezongen door Mej. Valentina Ledelier

en de heeren H. Warnots en J. Moreel (deze laatste bij ontstentenis van den heer Rypens).

- Zooals wij op blz. 186 (jaarg. 1866) hebben gemeld, zal de groote zaal van het *Verbond* met geschilderde paneelen versierd worden. Wij hebben reeds zes tot dat einde bestemde tafereelen gezien. Het eerste dezer tafereelen, Jordaens voorstellende, is prachtig van kleur en echt grootsch van samenstelling. Hetzelve is het werk van den te recht befaamden echt Vlaamschen schilder Antoni van Ysendyck. Naast Jordaens, heeft de heer J.B. Huysmans Plantyn afgemaald; daaronder komt de reeds door ons vermelde schilderij van den heer Verhoeven-Bal voor, en nevens dezelve prijkt een lief genrestuk van den heer Plateel. Wat verder bevindt zich de beeltenis van David Teniers, door P. Kremer en daaronder een landschap van Jufv. Roza Venneman.

Wij hopen dat de andere kunstenaren, met denzelfden iever als de bovengemelde, het zoo goed en schoon ondernomen werk zullen helpen voltooien.

- Het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* heeft de voordrachten, door den heer Montigny heden winter gehouden, in een boekdeel van 200 blz. vereenigd, uitgegeven. Het is getiteld: *Conférences sur les fluides impondérables.*

- Den 16^{n} April sprak de heer K. Ommeganck in de *Wetenschappelijke vereeniging:* 1^{o} over de galvanische verkopering der positieve metalen, 2^{o} het voortbrengen der mengsels van koper met andere metalen.

- Op 28, 29 en 30 April waren de stukken der mededingers van den voorloopigen prijskamp in de schilderkunde gezegd van Rome tentoongesteld in de koninklijke academie. De beoordeeling had plaats Zaturdag 27 en heeft den volgenden uitslag opgeleverd, welke reeds eene groote eer voor de hedendaagsche school van Antwerpen is.

Er waren niet minder dan negen-en-twintig mededingers en de jury heeft de punten en plaatsen als volgt aangeduid:

1^{o} De heer Karel Ooms, van Desschel.

2^{o} De heer Leo Le Brun, van Gent.

3^{o} De heer Frans de Wilde, van St-Nicolaas.

4^{o} De heer Ernest van den Kerchove, van Brussel.

5^{o} De heer Kar. A. Mellery, van Laeken.

6^{o} De heer Willem Geets, van Mechelen.

Gelijktijdig had ook de tentoonstelling plaats, in de zalen der academie, Venusstraat, van de talrijke prijskampen tusschen de leerlingen in de verschillende vakken welke men onderwijst.

Wij zullen in eene volgende aflevering daarop terugkomen.

- De driejarige kunsttentoonstelling wordt den 11^{n} Augustus te Antwerpen geopend.

- De heer Jos. de Cuyper heeft een heiligenbeeld vervaardigd, dat in de St-Antoniuskerk geplaatst is, als gedenkteeken zijner familie.

- Van onzen medewerker, den heer Ed. Gregoir, zijn twee compositiën voor piano verschenen, getiteld: *Echo du rossignol* en *Chant du coeur.*

- Verschenen in de *Bibliotheek van oorspronkelijke tooneelstukken: de Zenuwen van Madam*, tooneelspel in een bedrijf, door G.-J. Dodd. Prijs: 75 c.

- Van den heer A. Janssens zijn verschenen twee nieuwe liedjes, getiteld: *Te oud van jaren* en *Baas Pekdraad*, woorden van de heeren de Weerdt en Paschael.

Mechelen. - Door het comiteit van het katholiek congres is den heer van den Eeden de toonzetting opgedragen van een oratorio *het laatste Oordeel*, voor te dragen op het a.e. congres.

Brussel. - De heer L. Gallait, wien opgedragen is eene reeks levensgroote portretten in de vergaderzaal van den Senaat te schilderen, heeft reeds een van dezelve voltooid.

- Het standbeeld van den eersten Belgischen spoorwegbestuurder, de heer Masui, is in de noorderstatie geplaatst.

- De geneeskundige academie van België heeft de volgende prijsvraag uitgeschreven: Welke zijn de voorteekens, de oorzaken, de ontleedkundige aanvallingen en den aard van de besmettelijke veeziekte, bij al de dieren die deze ziekte zouden kunnen krijgen, en de verschillige karakters van de andere typhoïde aandoeningen waarmede zij zou kunnen worden verward? De prijs is 1200 fr. De prijskamp zal tot 1 Januari 1869 open blijven. De werken mogen in het Latijn, Fransch of Vlaamsch geschreven zijn en moeten vrachtvrij aan den secretaris der academie, Museumplaats, n^{r} 4, te Brussel gezonden worden.

- In den wedstrijd van kantaten voor den grooten prijs van toonzetting van 1867, zijn ingezonden 18 Vlaamsche en 55 Fransche stukken. De heeren Fetis, Daussoigne-Mehul en Hanssens zijn benoemd tot leden van de bestendige jury van dezen prijskamp. Tot rechters van de Fransche dichtstukken zijn aangesteld de heeren Aloin, F. Fetis, Daussoigne-Mehul, Ed. Fetis en Ad. Siret; voor de Vlaamsche kantaten, de heeren ridder Leo de Burbure, van Hasselt, Blommaert en baron Julius de Saint-Genois.

St-Joost-ten-Noode. - De nieuwe kerk is verrijkt met het schoone hoogaltaar afkomstig uit de kerk van O.-L.-Vrouw-der-Kapel en in 1618, volgens de teekeningen van Rubens, opgericht.

St-Nicolaas. - Den 21^{n} April hield de welsprekende redenaar, de heer Pieter de Baets, in den *Vlaamschen kring* eene meesterlijke voordracht, ten betooge dat het allen Vlamingen tot plicht is gesteld krachtdadig mede te werken tot het verspreiden en verheerlijken hunner taal.

Sterfgevallen.

Een kunstnijveraar, van wien wij nog onlangs met verdienden lof gewaagden, de welbekende goudborduurder Gerardus Numan, is, den 17^{n} April, in 53-jarigen ouderdom te Antwerpen overleden. De lijkplechtigheid werd door eene groote menigte vrienden, leerlingen en waardeerders van den overledene bijgewoond. Aan het graf hield de heer Rousserez eene aanspraak, waarin hij de velerlei uitmuntende hoedanigheden, waardoor de heer Numan zich als mensch en burger onderscheidde, zeer gepast deed uitschijnen.

Koninklijke dierengaarde te Antwerpen.

Wij hebben in vroegere jaargangen en onlangs nog gebouwen uit de Antwerpsche Dierengaarde medegedeeld[1]. Wij denken het niet ongeschikt thans eenige regels op te nemen over de stichting en den oorsprong dezer maatschappij welke gesticht werd in 1843.

Er bestonden destijds in gansch Europa maar drie dierengaarden: namelijk te Parijs, te Londen en te Amsterdam. De voornaamste stichters van dien van Antwerpen waren de heeren R.-J.-A. Cenie, consul der Nederlanden; P.-J. de Caters, eigenaar en bankier; F.-J. Loos en G.-A. Pieron, toenmalige schepenen der stad; C.-J. de Cuyper, greffier der provincie; J.-J. Rigouts-Verbert, leeraar aan het Sinte-Elizabethgasthuis en J. Kets, natuurkundige, allen te Antwerpen woonachtig.

De snelheid, waarmede de dierentuin van Antwerpen zich heeft uitgebreid, mag voornamelijk toegeweten worden aan den iever en het wijs beleid der opgenoemde heeren. Zij begrepen dat de nieuwe maatschappij, om haar doel te bereiken, het nuttige met het aangename moest vereenigen, en zij beieverden zich om zulks nooit uit het oog te verliezen. De maatschappij vond dus ook alras den grootsten steun bij de bevolking. De bescherming van hooger hand liet zich niet lang wachten. Z.M. de Koning, het nut inziende welk de nieuw gestichte dierengaarde ook voor de meer algemeene verspreiding der natuurwetenschap kon te weeg brengen, verleende zijne hooge ondersteuning aan de maatschappij en schonk haar den koninklijken titel.

De eerste bestuurder van den dierentuin was de heer J. Kets, die destijds een der bijzonderste natuurkundigen des rijks was. Deze keuze mocht onder vele oogpunten ook daarom gelukkig genoemd worden, dat de heer Kets zijne vrij uitgestrekte en alleszins merkwaardige verzameling van natuurkundige zeldzaamheden aan de maatschappij afstond Bejaarde ingezetenen der stad Antwerpen en des lands zullen

1 Zie de *Vlaemsche School* 1861 blz. 149, 1862 blz. 73, 1867 blz 57.

zich nog herinneren, dat onder de regeering van Koning Willem I, de verzameling van den heer Kets tot de stedelijke merkwaardigheden van Antwerpen gerekend en door alle de vreemdelingen die in deze stad kwamen bezocht werd.

't Is ook de heer Kets die, geholpen door zijnen neef den heer Jaak Vekemans, den tegenwoordigen bestuurder, gelast werd met het beleid over de indeeling van den tuin.

Om de eerste kosten, onder andere voor het aankoopen van gronden, te gemoet te komen, deed de maatschappij eene leening van 100,000 fr. Derzelver aandeelen vonden nemers genoeg, iets waartoe niet weinig bijgedragen werd door de voordeelen welke de statuten der maatschappij aan de inschrijvers verleenden.

Vier jaren later zag men zich verplicht het maatschappelijk kapitaal op 145,000 fr. te brengen. De maatschappij telde alstoen

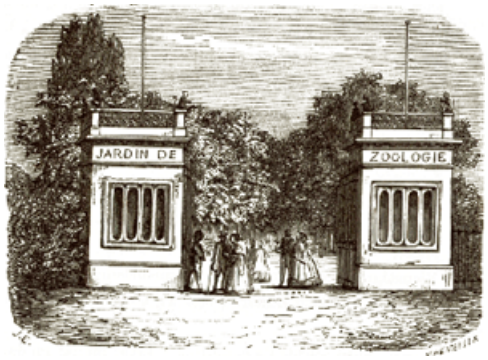

1200 leden en de dierentuin besloeg eene oppervlakte van 3 hectaren gronds. Het hofplan werd opgemaakt door den heer E. van Cuyck, bouwmeester en gemeenteraadsheer dezer stad.

In het jaar 1850 werd de dierentuin voor de derde maal vergroot. Van toen hij nauwelijks was aangelegd, was deze hof de geliefkoosde wandelplaats van al de leden der maatschappij, wier getal onophoudelijk aangroeide. Zonder overdrijving mag men zeggen, dat het aannemen van nieuwe leden bij de maatschappij des dierentuins nooit stil staat.

1855 is een jaartal welk in de geschiedenis van den dierentuin een heuglijk tijdvak mag genoemd worden. Toen had namelijk eene nieuwe vergrooting van den hof plaats en wel eene zeer aanzienlijke. De oppervlakte van den tuin werd in dat jaar op *negen* hectaren gebracht. Voorzeker kunnen weinige instellingen of maatschappijen zich op eenen aldus trapsgewijze regelmatige toenemenden bloei beroemen.

Eindelijk, in het jaar 1864 kocht de maatschappij, in openbare veiling, een zeer fraai en ongeveer een kwaart hectaars groot zijnde buitengoed, gelegen in de Ploegstraat. Hetzelve is bij den dierentuin aangesloten en bevat reeds een prachtig gebouw uitgevoerd onder de leiding van den bouwmeester K. Servais.

De bezittingen der maatschappij stellen een kapitaal voor van 400,000 fr., vertegenwoordigd door 4,000 aandeelen aan drager, gewaarborgd op de roerende en onroerende goederen der maatschappij die thans ongeveer 2,600 leden telt.

Na deze zeer beknopte oppervlakkige inleiding over den oorsprong en de uitbreiding der maatschappij, zullen wij, indien ons later daartoe de gelegenheid verschaft wordt, met onze lezers wel eene wandeling in den dierentuin doen, en hun deszelfs merkwaardigste zeldzaamheden aantoonen; het plaatje, dat men in 't midden van dit artikel aantreft, verbeeldt den ingang des maatschappij lokaals. Deze ingang is wel niet zeer prachtig, maar hij zal waarschijnlijk ook bij tijd en gelegenheid verbeterd worden.

De schilderijen.
(Zevende vervolg.)
VIII.

Eduard had al de toebereidselen gemaakt voor het tusschen hem en Eulenbock beraamde avondfeest. Kort geleden, kwam de dag, waarop het feest zou plaats hebben, hem nog voor als een zeer vervelende dag welke hij wenschte spoedig voorbij te zien; maar op dit oogenblik, was zijne gemoedsgesteltenis zoo, dat hij blijde uitzag naar die zatte uren, welke voor langen tijd, zegde hij tot zichzelve, zijne laatste vreugde zouden zijn. Tegen den avond verscheen Eulenbock, gevolgd van eenen dienstknecht met twee korven wijn beladen.

- Wat is dat? vroeg Eduard; zijn wij niet overeengekomen dat ik u onthaal?

- Ja wel, antwoordde de ouderling; maar omdat gij daarvan weinig kennis hebt en ik u dezen avond allen eens recht aan den gang wil zien, breng ik een toemaatje mede.

- Zijt gij nu reeds niet in den wind? vroeg Eduard.

- Mogelijk wel, kind, grommelde Eulenbock, doch wij gaan welhaast schikkingen nemen, om mij matig te doen worden. Ons goed prinsje heeft mij een zeker welzijn verschaft welk, indien ik mij niet bedrieg, duurzaam zal zijn; ik ben zijnen gunsteling; hij zal mij nog schilderijen afkoopen, en hij zal er zelfs van mijn eigen penseel vragen. Volgens hem, ben ik niet op mijne plaats in deze stad; men schat mij niet genoeg naar waarde en het ontbreekt mij aan aanmoediging. Mogelijk neemt hij mij mede en zal hij van mij eenen waren kunstenaar maken, want hij heeft er den besten wil toe, en ik bezit genoeg talent en smaak om hem te begrijpen en mij door zijnen raad te laten geleiden.

- Guit dat ge zijt, zegde hem zijn jonge vriend; ik kon mij niet onthouden van lachen, toen ik uwen Julius Romain zoo voordeelig verkocht zag; ik zou evenwel niet in uwe plaats willen zijn.

De ouderling ging tot Eduard, aanzag hem strak in de oogen en zegde:

- En waarom niet, kleine? Waarom bezit gij niet de noodige eigenschappen? Ieder geeft zichzelven penseelstreken, ten einde zich voor beter te doen doorgaan dan hij in der waarheid is, en voor een bewonderenswaardig en kostbaar origineel te worden gehouden, terwijl de meesten slechts kwade kopijen van andere kopijen zijn. Indien gij mijnen beschermer deze schilderij hadt hooren ontleden, wat al zaken zoudt gij niet hebben geleerd! Het is eerst sedert dan, dat ik al de kunstbedoelingen van Julius Romain begrijp, en gij kunt niet gelooven, wat al schoonheden, die mij ontsnapt waren, die schilderij in zich bevat. Het is een wezenlijk geluk, zulken kunstenaar volkomen te begrijpen; als wij hem in al zijne deelen gelijktijdig begrijpen en het volle besef van zijne verdienste opdoen, worden wij eene blijdschap gewaar, alsof

wij deel aan zijne grootheid hadden; een kunstwerk grondig begrijpen, is het eeniger mate scheppen. Wat erkentenis ben ik niet verschuldigd aan mijnen edelen beschermer, aan dien waren kenner, dat hij mij, buiten den prijs der schilderij, nog eene volledige kunstinwijding gegeven hebbe.

- Indien ik hem aan dit doek niet hadde zien werken, riep Eduard glimlachend uit, zou hij mij haast doen gelooven dat die schilderij oorspronkelijk was!

- Wat hebt gij gezien? antwoordde de ouderling met vuur. Wat weet gij van het kunstgetoover? Verstaat gij die onvatbare geesten, welke een lichaam aannemen door de kleuren en de teekening? Dit zijn geheimen voor den oningewijde. Denkt gij dan, dat men slechts schildert om te schilderen, dat een palet, penseelen en goeden wil voldoende zijn? O! lieve kleine lafbek! om iets goeds voort te brengen, moet men, buiten het bezit van persoonlijke begaafdheid, nog eenen geheimzinnigen invloed ondergaan en de gunst verwerven van verschillende geesten....

Door de komst van Dietrich onderbroken, wijdde Eulenbock zijne zorgen aan de tafel en deed de wijnen rangschikken in de orde als zij moesten gedronken worden.

- Wat rekent gij voortaan te doen? vroeg hij aan Eduard.

- Tot nu toe niet veel, antwoordde de jongeling; evenwel, ik ga mijne verwaarloosde studiën hernemen en voortzetten; ik zal mij vooral met de geschiedenis en de hedendaagsche talen bezig houden. Ik zal mij op kleineren voet huisvesten en het overige van mijn huis, welk nu ledig staat en mij niets opbrengt, verhuren. Slechts deze kleine zaal en de aanpalende kamers zal ik in gebruik houden. Zoodoende reken ik de eerste jaren rustig en stil levende te slijten, en mij te bekwamen tot het vervullen van de eene of andere plaats.

- Het is dus hier dat uwe werkkamer zijn zal? vroeg Eulenbock, het hoofd schuddende. Het vertrek bevalt mij in 't geheel niet; ik geloof niet, dat deze muren voor eene studiekamer geschikt zijn; zij nemen den klank weg, en de kamer zelf is niet recht vierkantig. 't Was eene aardige gril, die uw vader zaliger in de laatste jaren van zijn leven heeft gehad, deze zaal zóó te bederven. Eertijds had men langs den eenen kant uitzicht op de straat, en langs den anderen, ontdekte men in de verte, over den hof en de wandeling heen, heuvelen en bergen. Niet slechts dit schoone uitzicht heeft hij weggenomen, maar hij heeft in de openingen der vensters beschotten doen aanbrengen, welke tot in het vertrek komen en het uit zijnen haak brengen. In uwe plaats, zoude ik dit alles wegnemen, en, als er vensters moesten toegemaakt worden, zou ik die welke op de straat geven, laten dichtmetsen.

- Mijn vader, die deze kamer lief had, heeft dat gedaan voor zijne gezondheid en niet uit eigenzinnigheid, zegde Eduard; de oosterwind was hem schadelijk en verergde zijne jicht. Overigens, hij kon in andere vertrekken het uitzicht op het veld genieten.

- Indien de oude Walther geen gek ware, vervolgde Eulenbock, zoudt gij gemakkelijk gered worden; hij zou u zijne dochter geven, welke toch eenen man moet hebben, en hiermeê zou alles weêr goed zijn.

- Zwijg! riep Eduard driftig uit; laat mij ten minste heden de hoop vergeten waarmede ik mij vleidde. Ik durf niet meer aan haar denken, sedert ik, tot mijnen grooten schrik, gevoeld heb dat ik haar bemin. Ik wil mij niet meer te binnen brengen, hoe zot en dwaas mijn gedrag jegens den vader is geweest; ik moet van niets meer de herinnering behouden, zelfs niet van de onuitlegbare handelwijze zijner dochter. Neen, er bestond voor mij een hoogste geluk, en ik heb het te laat erkend; tot straf mijner lichtzinnigheid, moet ik er voor eeuwig van afzien! De toekomst alleen zal mij leeren, hoe ik zonder haar leven kan.

Intusschen trad de jongeling, die tot dan toe de bibliothecaris van Eduard was geweest, binnen.

- Hier is de catalogus, welke gij mij gevraagd hebt, zegde hij, hem eenige bladen papier voorleggende.

- Wat! riep Eduard verschrikt uit, er blijven slechts omtrent een zeshonderdtal deelen van die schoone boekerij over, en nog zijn het werken van de minste waarde.

- Daar gij mij, van het begin af, mijne jaarwedde in boeken betaald hebt, antwoordde de bibliothecaris schokschouderend, heb ik die, welke het gemakkelijkst koopers vonden, moeten nemen; ik bezit ook niet genoeg boekenkennis en heb misschien de werken niet genoeg naar waarde geschat; overigens de boeken, en vooral de rare boeken, hebben niet altijd dezelfde waarde; en als de verkooper geld noodig heeft, ziet hij zich bijna genoodzaakt te nemen wat men hem aanbiedt.

- Ik zou dus beter gedaan hebben, zegde Eduard, half droevig, half glimlachend, zeker zou ik beter gedaan hebben, in 't geheel geenen bibliothecaris te nemen, of de boeken dadelijk te verkoopen; zij zouden mij geld opgebracht of ik zou de boekerij behouden hebben. En welke boekerij! Met wat liefde verzorgde mijn vader ze niet! Hoe groot was niet zijne vreugde, toen hij zijnen zoo zeldzamen Petrarchus aankocht, en de eerste uitgaven van Dante en Bocaccio! Hoe heb ik kunnen vergeten, dat in de meeste dezer boeken aanteekeningen van zijne hand voorkomen? Hoe zou ik die boeken eerbiedigen, indien ze nu nog in mijn bezit waren! Overigens, daar ik geene boekerij meer bezit, zult gij begrijpen, waarom ik u onlangs zegde, geenen bibliothecaris meer noodig te hebben. Evenwel, wij gaan ons heden nog eens samen vermaken.

Op dit oogenblik trad een genoodigde binnen, die dikwijls aan hunne slemperijen had deel genomen, en wien zij den bijnaam van pilaarbijter hadden gegeven, omdat, verre van ooit deel te nemen aan hunne uitbundige scherts, hij hen al grommende de les opzegde, zonder daarom evenwel minder te eten of te drinken.

- Er ontbreekt ons nog slechts de krokodil, riep Eulenbock uit, om allemaal samen te zijn.

Zij hadden dezen spotnaam gegeven aan eenen kleinen, miltzieken, bleeken en gerimpelden boekhouder, die echter zijns gelijke in het drinken niet had. Hij werd de krokodil geheeten, omdat, als hij dronken begon te worden, hij in tranen uitborst en te overvloediger weende naarmate de vreugd der anderen luidruchtiger werd.

De deur ging open, en de krokodil kwam deze zonderlinge vergadering van genoodigden volledig maken.

De tafel was met getruffelde pasteien, oesters en andere lekkere spijzen overdekt; men zette zich neêr, en Eulenbock, wiens vuurrood aangezicht, bij het licht der kaarsen eenen eerwaardigen glans aangenomen had, nam op statigen toon het woord, in dezer voege:

- Mijne hier vereenigde vrienden! een oningewijde, welke eensklaps deze zaal binnentrad, zou uit deze feestelijk schijnende toebereidselen kunnen opmaken, - indien hij de leden van het gezelschap niet kende, - dat men zich hier gereed maakt tot eene braspartij, tot eene bacchusfeest, tot eene slemperij welke slechts aan het gemeene volk past. En zelfs een jong kunstenaar, Dietrich genaamd, welke zich voor de eerste maal met ons aan deze tafel neêrzet, slaat verwonderde blikken op de menigte flesschen en schotels, op deze vette lever-pasteien, oesters en andere gerechten, op gansch dit feesttoestel, welk hem eene onmatige vreugd schijnt te beloven; ook zal het hem verwonderen te vernemen, dat het er heel anders meê gestaan is, en juist het tegenovergestelde wordt bedoeld. Mijnheeren, ik bid u aandachtig te zijn en mijne woorden niet lichtvaardig te aanhooren. Indien sommige landen de geboorte eens prinsen vieren; als, in Arabië, gansch een stam zich verheugt wanneer zich een dichter in zijnen schoot opdoet; als de inhuldiging van den Londenschen lord-meier met een banket wordt gevierd; als men zelfs zorg draagt, de geboorte van een paard van edel ras niet ongemerkt te laten voorbijgaan; dan moeten wij des te meer getroffen zijn en de glazen doen klinken, wanneer het Onsterfelijke zich aan ons vertoont, wanneer de Deugd ons de eer aandoet een lichaam aan te nemen om voor ons te verschijnen. Ja, mijne vrienden, ik zeg het met eene ontroerde ziel: tusschen ons bevindt zich een jong betrachter van de deugd, die dezen avond, even als een vlinder die uit zijn popje komt, zijne vlucht naar een nieuw leven gaat nemen. En deze jongeling, is de edele gastheer, welke ons zoovele maaltijden gegeven en zooveel wijn doen drinken heeft. Zijne deugdlievendheid is onafhankelijk van zijne armoede, en werd geboren uit eene geestdriftige vervoering, welke de ouden reeds bezongen en die hem, verre van ons, in hoogere sferen gaat opvoeren; en wij, van aan deze met flesschen en schotels bedekte tafel, zijn aardsch graf, wij staren hem duizelig na in zijne verhevene opvaart. Ik zeg het u, mijne vrienden, eene menigte goede, uitmuntende voornemens verdringen elkander in zijnen boezem. En welke schoone voornemens, kan zelfs de

zwakste en onaanzienlijkste mensch niet vormen! Hebt gij wel ooit nagedacht (maar in uwe lichtzinnigheid denkt gij aan zulke dingen niet), dat een onaanzienlijk karton, wanneer er slechts een honderdtal landschapsteekeningen op voorkomen, eene uitgestrektheid van verscheidene duizende mijlen kan bevatten, en dat het, evenwel, niet meer plaats beslaat dan een gewoon in-folio? Want het eene doorzicht is op het andere gestapeld, in de gedaante van bergen, valleien, rivieren en onmetelijke gezichteinders? Zoo is het ook met de ontwerpen! Hoe zwak onze pilaarbijter of de heer Dietrich ook schijnen mogen, zij kunnen in goede voornemens meer dragen dan tien olifanten of twintig kameelen. Ik weet, beter dan iemand, hoe zwak ik ben voor de deugd, en van daar mijn eerbied voor hen, bij wien ik deze kracht waarneem. Niet allen vatbaar voor verrukking, zitten wij aan deze tafel als aan eene kruisstraat, vanwaar verscheidene wegen in verschillende, tegenovergestelde richtingen uitloopen. Aan het kruispunt staat gewoonlijk een handwijzer, een paal, waarop de namen der verschillende steden en dorpen, waarheen de banen geleiden, geschilderd zijn. Dergelijk een handwijzer vinden wij aan deze tafel zinnebeeldig voorgesteld. Deze oesters, wanneer men er misbruik van maakt, leiden tot ziekte; deze Burgondische wijnen, tot den rooden neus; deze truffels, en al wat er bij behoort, tot de waterzucht, de maagkrampen en andere dergelijke kwalen. Maar onze Eduard, dit alles verachtende, gaat de deugd te gemoet. Stap gij moedig voorwaarts op den eenzamen weg, en wij, die geene zoo groote vrees koesteren voor roode neuzen, kortborstigheid of zwaarlijvigheid, wij volgen onzen weg. Maar ik ook zal u verlaten, mijne liefsten; een edel onbekende, welke ik u tot nu toe niet mag noemen, gaat mijnen kunstgeest tot de hoogste ontwikkeling verheffen; hij gaat mij de verre streken van het ideaal toegankelijk maken, en mij, om zoo te zeggen, tot geest maken. Onze brave en gevoelige Dietrich, met wien wij nauwelijks kennis hebben gemaakt, treedt langs heen den tempel der kunst en versiert de altaren des vaderlands. Wat zal ik van u zeggen, bibliothecaris, gij, die voor ledige schabben gebleven zijt, en die de werken, waarmede zij bezet waren, niet gelezen, maar letterlijk verslonden hebt? O Mahometaan, volgeling van Omar! boekworm, verdelger der geschriften, gij die eene nieuwe Alexandrijnsche bibliotheek zoudt vernietigen door de schoone uitvinding om u te betalen, niet met verstandelijke genietingen, maar met de boeken zelven. De boekhandelaren van het Romeinsche rijk zouden u in last moeten geven, al de boekerijen tot stof te brengen door uwe vernielende kracht, ten einde nieuwe werken noodzakelijk te maken! Gij zijt erger dan Saturnus, die slechts verslond wat hij had voortgebracht! Waar zijn uwe onderdanen, uwe op rug en sneê vergulde kweekelingen, welke u zoo aangenaam toelachten? Gij hebt ze allen te gelde gemaakt, en na slechts weinige jaren samenzijns, hebt gij uw vijf-en-twintig-jarig jubelfeest gevierd. Vaarwel ook gij, pilaarbijter, gij de eerlijkste onder alle stervelingen, de vijand van alle poëzij en van alle leugen! Reik mij de hand, ten teeken van vaarwel, arme krokodil, die reeds in tranen uitbarst; gij zult voortaan het nat uwer oogen in dompige kroegen moeten vergieten. Wij zullen elkander in een beter leven wederzien!

Eduard was peinzend geworden, en Dietrich gevoelde zich in het gezelschap nog niet volkomen op zijn gemak; de bibliothecaris en de pilaarbijter zetteden een tamelijk scheef gezicht. Er heerschte dus, gedurende en na de aanspraak, een diep stilzwijgen, nog plechtiger gemaakt door de tranen en snikken van den boekhouder, die reeds meer dan één glas geledigd had.

- 't Is heden Koningen, zegde Eduard, en daar in vele streken nog het gebruik bestaat, elkander op dien dag geschenken te geven, wensch ik, dat mijne kameraden en vrienden dezen nacht met mij in vreugde doorbrengen.

- Dezen avond, vervolgde Eulenbock, is het niet vreemd, zich bij uitzondering, anders dan gewoonlijk te gedragen. Ook, de tuischspelen, alhoewel verboden, waren eertijds op zulken dag in gebruik. En wat geluk voor u, vriend Eduard, indien uwe gelukster heden weêr opdaagde en den verarmden doorbrenger eene nieuwe fortuin aanbracht! Er worden wondere feiten verteld, van tot wanhoop gebrachte jongelingen, die zich, in hunnen uitersten nood, onder het vaderlijke dak hebben willen ophangen. Maar ziet, de nagel viel met eene rib uit de zoldering, en, met de rib, duizende goudstukken, welke de voorzienige vader daar verborgen had. Van naderbij beschouwd, is dit eene gekke historie; want kon de vader weten, dat zijn zoon eene bijzondere neiging zou hebben om zich te verhangen? Kon hij uitrekenen, dat het lichaam van den wanhopige zwaar genoeg zou zijn, om tot de ontdekking en den val van den verborgen schat te leiden? Kon de verloren zoon, aan dien spijker niet vroeger eenen lichter willen hangen, en daardoor het geld gevonden hebben? Kortom, dit verhaal is, op den keper beschouwd, eene armzalige fabel, meer niet.

(Wordt voortgezet.)

Over de vijs of schroef.

De vijs of schroef bestaat uit eenen cilinder of rol A, rond denwelken een draad overal evenwijdig

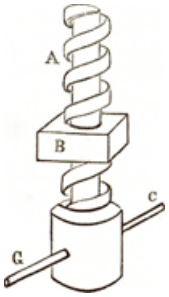

geslingerd is, en uit eene holle opening B, *vijsmoêr* genoemd, waarin de vijs is gesloten.

Wanneer eene vijs als werktuig gebruikt wordt, dan heeft gewoonlijk haar kop eene staaf G C, waarop men de macht doet werken, terwijl de last of wederstand geplaatst is aan het andere einde der vijs.

Dat eene vijs niets anders is dan eene hellende vlakte, is zeer gemakkelijk om begrijpen, wanneer men bij veronderstelling eenen vijsdraad ontrolt; men ziet alsdan dat de hoogte der helling gelijk is aan den afstand tusschen twee vijsdraden begrepen, en dat de grondlijn dezer helling gelijk is aan den omtrek der vijs. Het is volgens de wending dezer grondlijn dat de macht werkzaam is.

Wanneer eene vijs in hare *moêr* draait, dan zijn het twee hellende vlakten die op elkander schuiven. De wrijving niet in aanmerking genomen, is de betrekking van macht tot last gelijk aan die der hoogte van de hellende vlakte (*afstand tusschen twee vijsdraden*, *welke voor iederen omloop der vijs door den wederstand wordt afgelegd*) tot den kring die de macht doorloopt, zoodat de last door eene des te kleinere macht zal overwonnen worden, daar de afstand tusschen twee vijsdraden minder hoog is, en de macht op eene langere staaf werkt. Maar alsdan zal de macht eenen veel grooteren weg moeten doorloopen dan wel de last, vermits wat men aan macht wint, aan snelheid voor den last verloren wordt.

De wrijving in de vijs is zoo groot, dat dit werktuig een gewicht kan tegenhouden, of op een lichaam kan blijven drukken, alhoewel de macht niet meer werkzaam zij.

D^r^ F.J. MATTHYSSENS.

Het Kempenland.
(*Op muziek gezet door den heer* Müller).

Wat zijt gij schoon, o Kempenland,
Met uwe vlakke heiden,
Met uwe dreven, bosch en zand,
Met uwe groene weiden!
O land, waar ik geboren ben,
Gij zijt het schoonste dat ik ken!

Uw torens prijken, over 't veld,
Zoo lachend ons in de oogen,
Waar gij den werkman hoop voorspelt
En troostend wijst ten hoogen.
Gij schenkt uw kindren kracht en moed
En maakt hun d'arbeid licht en zoet!

Eenvoudig zijn de zeden van
Uw steeds oprechte zonen,
Geen heerschzucht of geen gouddorst kan
In echte Kempnaars wonen,
Wie naar dees beiden tracht en haakt
Is door de bastaardij geraakt.

Uwe echte kindren blijven trouw
Aan deugd, aan taal, aan zeden;
Daarom is uwe lucht zoo blauw
En leeft men hier tevreden.
Ja, daarom blijft uw vroom geslacht
Begaafd met wijsheid, moed en kracht.

O God, die in den Hemel troont,
Wil steeds ons streek bewaken,
Ons streek waar deugd en braafheid woont,
Laat nooit 't verderf haar raken.
Bewaar, o Heer, haar zeden vrij
Van ongeloof en basterij!

V.-J. DU MOULIN.

Herenthals.

Nationale tentoonstelling van 1867.

1. - De Maatschappij zal in 1867 hare 18e driejaarlijksche tentoonstelling openen voor de werken van nog levende kunstenaars, zoo Belgen als vreemdelingen.

Men zal er evenwel de werken toelaten van kunstenaars, die sedert het sluiten der zaal van 1864 overleden zijn.

2. - De Besturende Commissie zal voor de Tentoonstelling ontvangen: - schilderijen, - cartons, teekeningen, waterverfschilderingen, pastels, - gravuren en steendrukken, - beeldhouwwerken, drijfwerken en gegraveerde medaliën, - bouwkundige samenstellingen.

3. - Zullen niet toegelaten worden:

De werken die reeds op eene der vroegere Tentoonstellingen te Antwerpen zijn gezien.

Die welke niet kunnen begrepen worden in eene der soorten bij artikel 2 aangeduid.

De kopijen, behalve die welke een kunstwerk uit een ander vak voorstellen.

De kunstwerken niet meer aan hunnen maker toebehoorende, indien er geen bewijs van toestemming van den kunstenaar bij wordt overgelegd.

De schilderijen, teekeningen en gravuren zonder lijsten.

De naamlooze werken.

De Commissie beslist of er redenen zijn om de plaatsing te weigeren voor andere oorzaken dan die hierboven vermeld.

4. - Lijsten van ronden of ovalen vorm, of met gebroken hoeken, zullen in vierkante ramen moeten vastgemaakt zijn.

5. - De werken voor de Tentoonstelling bestemd zullen moeten besteld zijn in het lokaal der Maatschappij in de Venusstraat uiterlijk *den* 20 *Juli ten* 8 *ure 's avonds.* Na dit tijdstip zullen zij niet meer aanvaard worden.

Zij zullen aangekondigd worden door eenen adviesbrief gericht aan den Secretaris der Maatschappij ter aanmoediging van Schoone Kunsten te Antwerpen.

Deze brief zal de opgave vervatten van den naam en voornaam

alsmede de woonplaats des kunstenaars, - den uitleg van het onderwerp, - en indien de kunstenaar zijn werk wenscht te verkoopen, welken prijs hij er voor vraagt.

6. - De kisten zullen gericht zijn: *Aan de Besturende Commissie der Nationale Tentoonstelling van schoone kunsten*, *Venusstraat te Antwerpen.*

7. - De Maatschappij neemt ten haren laste de vervoerkosten, weg en weêr, van al de voorwerpen welke haar uit België. langs de spoorbaan van den Staat, *tarief n*^{r}2 (petite vitesse) zullen gezonden worden; de vervoerkosten langs alle andere baan, blijven voor rekening van den afzender.

De voorwerpen uit den vreemde gezonden, zullen moeten gefrankeerd worden tot aan de Belgische grenzen.

8. - De Commissie heeft uitsluitelijk het recht van plaatsen der tentoongestelde voorwerpen.

9. - De Tentoonstelling zal den 11^{n} Augustus geopend en Zondag 6 October onwederroepelijk gesloten worden.

De zalen zullen geopend zijn alle dagen der week van 10 ure 's morgens tot 4 ure namiddag. De Zon- en feestdagen zullen de zalen open blijven tot 5 ure des avonds.

De Commissie behoudt zich het recht de zalen te sluiten, telkens dat het aan Z.M. den Koning of aan de Koninklijke Familie zou behagen ze met een bezoek te vereeren, of dat eene andere buitengewone oorzaak het zou noodzaken.

10. - De inkoomprijs tot de Tentoonstelling is een frank per persoon.

De kinderen beneden de 14 jaar zullen slechts 50 centimen betalen.

11. - Bij afwijking van het voorgaande artikel, zal de inkoom gratis zijn, te beginnen van 25 Augustus, des Zondags van 2 tot 5 ure, en de Woensdagen den geheelen dag.

12. - De kunstenaar tentoonsteller en de inteekenaren der Maatschappij zullen eene kaart van persoonlijken toegang voor geheel den tijd der Tentoonstelling ontvangen; deze kaart zal door den houder moeten geteekend zijn, en worden vertoond telkenmale dat hij den ingang verlangt waartoe die kaart recht geeft. De verlorene kaart zal door geene andere vervangen worden.

Elk inteekenaar zal het recht hebben om des Zondags de leden zijner familie, bij hem inwonende, en de personen vreemd aan de stad, kosteloos in te leiden.

De leerlingen van 's rijks academiën welke de hoogere leergangen volgen, zullen gratis tot de zalen toegelaten worden.

13. - Geen tentoongesteld voorwerp zal uit de zaal kunnen teruggenomen worden vóór de sluiting der Tentoonstelling.

14. - Bijaldien het niet anders wordt aangeduid zullen de voorwerpen aan de afzenders onmiddellijk na het sluiten der Tentoonstelling teruggezonden worden.

Degene die oningepakt of zonder voldoende aanduiding voor het terugsturen zouden besteld zijn en die binnen de zes maanden niet zullen afgevraagd zijn, worden beschouwd als der Maatschappij afgestaan, welke daar over naar goedvinden zal beschikken.

15. - Leden der Commissie zijn tegenwoordig bij het openen der kisten bij hunne aankomst, alsmede bij het herinpakken voor de terugzending; zij zorgen dat deze werkzaamheden met alle noodige voorzorgen plaats hebben.

16. - De Commissie zal streng waken over de goede bewaring der voorwerpen die haar zullen toevertrouwd worden, zonder echter de verantwoordelijkheid op zich te

nemen van toevallen die zouden kunnen plaats grijpen gedurende de Tentoonstelling of tijdens de verzending.

17. - De middelen waarover de Maatschappij van nu af aan beschikt stellen haar in staat voor zich zelve aanzienlijke aankoopen van kunstwerken te doen, bestemd om onder hare inschrijvers uitgedeeld te worden.

DE SECRETARIS, **EDOUARD RIGELÉ.**
DE VOORZITTER, **JACQ. CUYLITS.**

De cholera.

I

Nog rookt het worstelplein op Duitschlands vruchtbre gronden,
Nog dreunt het krijsgsgeknal op d'open wijden kolk,
Nog schreeuwt men wraak om wraak, om recht en bond geschonden
En om het dierbaar bloed dat d'heerschzucht vroeg aan 't volk.

Wie telt de duizenden die ginds in 't strijden vielen,
Wie telt de moeders die daar weenend op dat veld,
Er treuren om hun' zoons die in het worstlen, krielen,
Het wapen in de hand, er werden neêrgeveld!

o Droef is het, zeer droef, waar volken tegen volken,
Bepleiten recht en macht door 't moordend krijgsbewind,
En waar der heerschzucht roem hangt aan de punt der dolken
En waar 't geweld alléén dien roem op lijken vindt!

Doch droever is het thans in Belgies burgerkringen,
Wier kroost geteisterd ligt - zoo deerlijk neêrgedrukt,
Door de akeligste ramp die wreed in 't land kwam dringen:
Een' ramp die duizenden ook hier heeft weggerukt.

Geen moeder weent nogtans om 't kind der stulp ontnomen,
Door't knallend krijgsmusket ten 's lands verdediging;
Nogtans geen vader klaagt om zonen omgekomen,
Bij d'aanval van de stad of haar belegering.

o Neen, 't was de oorlog niet die hier werd aangestoken
En als een floers van rouw om dorp en steden hing:
't Was eene afgrijsbre pest uit d'afgrond losgebroken,
Die nare wanhoop bracht in meengen stillen kring.

II

Eene onheilsmare kwam gegierd uit verre streken,
En dreigde ons dierbaar land tot in zijn' diepsten schoot.
Verschriklijk in zijn macht kwam het naar hier geweken,
Dat rampvoorspellend woord: ‘de cholera.... de dood.’

Ginds waar de stedeliên als mieren zamennesten,
In steegjes donker, klein; waar licht noch lucht inschiet,
Daar kwam de cholera zijne eerste woede vesten;
- Wat offers vroeg hij, God! aan al die steegjes niet!

Van uit de kleine stulp tot in de prachtpaleizen,
Sloop 't jammervoerend gift met onnavolgbren tred;
Het aast, het wroet, het moordt: o steden, dorpen ijzen....
Hier viel er één - daar tien - gansch 't land ligt als besmet.

De doodklok bromt en zucht voor al die droeve lijken.
De priester draagt met haast den laatsten zaalgen troost
Van huis tot huis der steeg, want in die arme wijken,
Stort 't noodlot gruwlijk neêr op ouderling en kroost.

Een éénig kind, uit zaalgen echteband gesproten,
Dat moeders heilge vreugd en vaders hoop moest zijn,
Zat gister dartel nog bij zijne speelgenooten,
En thans - is 't arme wicht bij God een engellijn.

‘Kom spoedig, moeder sterft,’ zoo brieft men aan een' zone,
Die ver van 't oudrendak is in de school ter leer,
‘Kom spoedig, vader ook,’ - hij snelt en naakt zijn wone:
o Hartverscheurend lot, hij vindt geene ouders meer!

Daar zit in gene woon een vlijtig man te weven,
Hij wint voor 't klein gezin het kaarge daaglijksch brood,
Ziet, daar verzwakt zijn arm, hij voelt zijn' leden beven,
En nog denzelfden dag is de arme wever dood!

De doodklok bromt niet meer... alléén der doodenwagen,
Die trekt door steeg en wijk in 't duister van den nacht;
Het rouwgevaarte rolt, gevolgd door vriend noch magen,
Naar 't eenzaam kerkhof heên waar de open grafkuil wacht.

.....
.....

Zoo zijn er veel die gâ, of vriend of kind betreuren,
Zoo ging het in dees buurt, zoo ging het door het land.
Het onheil blies ons toe, kwam liefde en min verscheuren,
En rukte prooi op prooi uit klein' en grooten stand!

III

Gelijk als nu de najaarszon
Verflauwend door den nevel schiet,
Gelijk natuur thans levensbron
En groeiingskracht verkrenken ziet,
Gelijk de winter 't naakte veld
Als in een' dooden sluimer legt,
Gelijk de vorst den bodem knelt
En 't sneeuwdoek zich aan de aarde hecht;

Gelijk natuur dan treurt en kwijnt
Zoo treurt het Belgenland!
Door zielsverdriet, door tegenheid,
Gefolterd, overmand!

Krachtdadig werkte men het woedend smartlot tegen,
Door leeg en hoog bestuur werd zorg noch strijd gespaard,
Wat vlijt, wat moed, wat deugd zag men ter redding plegen,
Wat zelfopoffering met broedermin gepaard.

Hoe worstelden met moed die heelers, die doctoren,
Hier in dees gasthuiszaal, daar bij die schaamte spond;
Maar machtloos was hun vlijt, vaak de artsenij verloren,
't Was of de kunst nog niet dees gruwelplaag doorgrond'!

Neen, 't mangelde aan geen zorg den lijdren toegewezen
Noch aan bescherreming, noch aan menschlievendheid;
Al was 't gevaer ook groot, kon men de smetting vreezen,
Daar waar een broeder viel en thans op 't krankbed strijdt?

Wat waart gij godlijk schoon, o gloed van menschenliefde
En zelfopoffering gepleegd op onzen grond,
Wanneer de tegenheid ons al' zoo bitter griefde,
o Broedermin, wat waart ge grootsch op dezen stond!

Gij kendet ze, die gasthuisnon die zooveel nachten
Van spond tot sponde ging en hulp en bijstand boodt;
Hoe zij in 't einde viel aan uitgeputte krachten,
En met een zaalgen lach heur brekende oogen sloot;

En dan die dorpspastoor: een eerbiedwaarde grijze,
Die zijne pastorij herschiep in ziekenzaal,
Waar hij de lijders riep van 't arme dorp, waar hij ze
Vertroostte in 't leed dat hij verzachtte door zijn taal;

Waar hij met angst in 't hart bij 't ziekbed van zijn' schapen
God smeekt opdat Hij toch hun bitter lot verzacht',
En bidt voor hen die reeds zijn in den Heer ontslapen,
En bidt voor hen wien daar de dood reeds wenkt en wacht.

IV

Thans komt een straal van hoop de gruwelwolk doorbreken,
De schrikbre plaag verdwijnt met al haar ijslijkheid;
Thans keert wat kalme rust in ons vertiende streken,
En 't dierbaar België schijnt voor verdren ramp bevrijd.

Gij rijken, u die God van deze ziekte spaarde,
Gij die weêr rust geniet omdat de plaag verdween,
Weest toch niet onbewust het onheil dat zij baarde
Bij 't arme schamel volk. - Hoort naar zijn smartgeween:

Gaat, zoekt hen allen die gedwee naar redding smachten,
Leent hun gefolterd hert, wat heul, wat zachte hoop,
Gaat stelpt hun' tranenvloed en smoort hun' bittre klachten,

Want beedlen doen zij niet, hoe wreed hen 't lot bekroop!

Neen beedlen doen zij niet, eer nog van honger sterven,
Dan naar eene alemoes te reiken hunne hand;
Neen beedlen doen zij niet, veel liever alles derven...
o Redt die schaamlen dan; voor hen is beedlen - schand.

o Bloedend is 't tooneel, te wreed om te beschrijven
Waar 't overblijvend kroost - gespaard door 't wrange lot -
Aan de arme moeder vraagt: ‘waar mag toch vader blijven’
En dat de weduw' nokt: ‘uw vader is bij God!’

Laat 't hongrig kind wat spijs van uwe tafel deelen,
Geeft de arme vrouw wat drank, waar slechts een zuigeling
Werd van het kroost gespaard - o wilt die smart toch heelen,
Die daar de ziekte bracht. Voor hen erbarreming.

Geeft aan den zoon een kleed opdat hij weêr ga werken
Voor 't lieve oudrenpaar, dat nog ligt uitgestrekt
Op de arme lijdersponde en waar des geesels merken
Met nare wee en smart het huis nog overdekt.

De mildheid zij uw leus, o rijken, hier op aarde,
Het weldoen is 't gebod dat eens de Heer u gaf.
Ook thans heeft uwe daad een duizendvoudge waarde,
Want elke liefdegift wischt duizend tranen af.

VICTOR VANDE WEGHE,

LUITENANT BIJ HET 10e.

IJperen, *November* 1866.

Kronijk.

Antwerpen. - De verdienstelijke jonge bouwmeester, de heer L. Baeckelmans is gelast het plan te vervaardigen van eene nieuwe kerk, welke in de plaats zou komen van de Sint-Antoniuskerk, Paardenmarkt. De nieuwe kerk zal drie in- en uitgangen hebben en gezet worden tegenover de nieuwe lei. De hoofdingang komt langs de Paardenmarkt, de zijdeuren tegenover de Roodestraat en de walstraat. De kerk zal omgeven zijn van een uitgestrekt plein, welk gedeeltelijk zal aangelegd worden op den grond waar nu de Sint-Antoniuskerk staat.

- De stad Antwerpen heeft, ten behoeve van de trekkingen harer leening van 22 millioen, eene ijzeren trommel doen vervaardigen bij de uitstekende kunstsmeden, de heeren gebroeders Stordiau, Kammenstraat 72. De trommel heeft de gedaante van eenen wereldbol en ofschoon zij zeer zwaar is en 4 hectoliters vochts kan bevatten is zij inwendig van geene as voorzien. De holte van den bol is geheel vrij. De bolvormige gedaante der trommel, zal voor gevolg hebben, dat de nummers beter zullen geschud worden dan dit kan geschieden in de wielvormige trommels, zooals de stad Antwerpen tot hiertoe voor de trekkingen harer leeningen heeft gebruikt. De trommel werd vervaardigd volgens de teekening van den heer Juliaan Stordiau. Zij is in haar vak een wezenlijk kunstwerk en strekt de vinding en den arbeid der heeren gebroeders Stordiau grootelijks tot eer.

- De heer F. de Braekeleer heeft voor de driejarige tentoonstelling een schilderijtje voltooid, getiteld: *de Doop*.

- In de *Bibliotheek van oorspronkelijke tooneelstukken* is verschenen: *Tusschen twee vuren*, tooneelspel in een bedrijf door F.-J. van den Branden.

- De zeer Eerw. pater Paulinus van het klooster der Minderbroeders recollecten heeft in de drukkerij van J.-B. van Aarsen een boekdeeltje laten verschijnen over het *leven en geschiedenis der XIX HH. martelaars van Gorcum die voor het geloof gedood zijn in het jaar* 1572. De schrijver schijnt zich te vergissen door de martelaren van Gorcum te rangschikken bij de Minderbroeders recollecten, daar zij integendeel tot de Minderbroeders observantijnen zouden behooren (regularis observantiae). (Zie: *Précis Historiques*, door P. Terwecoren.)

- De borduurder R. Orban heeft, op het Vleminckxveld 54, het verhemelte eener prachtkoets tentoongesteld. Er wordt van dit stuk veel goeds gezegd.

- De heer J.-J. van den Nest hield, op 5 Mei, in den dierentuin, eene voordracht over het algemeen karakter der vogelen.

- Den 12^{n} Mei waren in het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen* drie schilderijen tentoongesteld: 1^{o} van den heer K. Raffel, *Fraunstein (Opper-Oostenrijk*); 2^{o} van den heer L. Derickx, *de Touter;* 3^{o} van den heer Verhoeven-Ball, *het Verschil op de markt.*

- Berichten, ons uit Rome toegekomen, melden onder andere dat de heer P. van der Ouderaa de laatste hand legt aan een groot tafereel, bestemd voor zijn eerste stuk als primus van schilderkunde van 1865. Het stelt voor: *Lazarus en de rijke vrek* en zal waarschijnlijk voor de aanstaande driejarige tentoonstelling te Antwerpen aankomen.

- De *Burgersbond*, eene sedert eenigen tijd gestichte maatschappij, welke haar lokaal heeft in de Wetstraat, vijfde wijk, heeft een 40-tal godsdienstige kunstwerken tentoongesteld, waaronder vele zeer verdienstelijk mochten genoemd worden. De heeren Ed. Dujardin, A. De Keyser, L. Hendrickx en G. van Gencke hadden schilderijen tentoongesteld; de heeren de Vriendt, Jacobs, Goemans, Mortelmans en van Ocket, beeldwerken; de heer L. van Ryswyck, drijfwerk; de heer L. van Moock goudborduursels; de heer F. Bulckens teekeningen en de heer Van Roy decoratieschildering.

Herenthals. - Den liefhebbers van gemoedelijke muziek wordt hiermede aanbevolen het lied *het Kempenland*, van den heer V.J. du Moulin. De muziek is van den kundigen heer Müller, van Geel, die den Vlaamschen zang reeds zoo menige schoone bijdrage leverde.

Kortrijk. - Eerstdaags zal verschijnen: *de Jonge kunstenaar*, tafereelen uit onzen tijd, door A.C. van der Cruyssen, een boekdeel van 200 blz. druks. Prijs: 2 fr.

Bergen. - Men verzekert dat eene hier geborene dichteres, die schrijft onder den naam F. Coppée, den prijs behaald heeft in den wedstrijd voor eenen *vredezang*, uitgeschreven door het Fransche Staatsbestuur, ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling. Aan den prijskamp hadden 630 Fransche dichters deel genomen.

Bastonje. - Het Luxemburgsche oudheidkundig museum doet nabij deze stad opdelvingen doen, ter plaatse waar eene Romeinsche grafstede ontdekt is. Reeds heeft men een aantal aarden en glazen kruiken met lijkassche gevonden.

Franciscus-Andreas Durlet.

STEENSNEDE VAN JOS. NAUWENS, NAAR EENE LICHTTEEKENING VAN J. DUPONT.

Het veelomvattend talent van dezen buitengewoon geestrijken kunstbeoefenaar beschrijven, behoort aan meer geoefende letterkundigen; wij willen ons bepalen eenen dankbaren plichtte vervullen, als oud leerling en vriend van den voor de kunst vooral, te vroeg gestorvenen man, wiens onuitputbaar en eigenaardig vernuft, naar ons inzien, niet genoeg geschat werd en die in de rei onzer kunstbeoefenaren, waarvan hij een der uitstekendste was, eene moeilijk aan te vullen leemte laat.

Hij was niet alleen een uitstekend bouwmeester, maar bezat algemeene kennissen en ondervinding van de hoofdzakelijke kunstvakken, namelijk de schilder-, graveer- en beeldhouwkunst. Dit stelde hem in staat, met den besten uitslag de kunst toepasselijk te maken op de nijverheid en in dit vak onbetwiste diensten te bewijzen. Het tegenwoordige opstel is, als het ware, slechts de inleiding tot eene meer uitgebreide verhandeling over 's mans werken en onderwijs. Mocht iemand, ons desaangaande minder gekende bijzonderheden kunnen mededeelen, wij zullen dezelve met dankbaarheid aanvaarden en, voor zooveel noodig, benuttigen.

Franciscus-Andreas Durlet was de oudste zoon van deftige en brave burgerlieden, te Antwerpen woonachtig in de Augustijnstraat, in het huis thans n^{r} 1. Zijn vader was meester metser. Hij noemde zich Franciscus-Josephus, en was geboren te

Vieux-Ville, bij Gosselies, op 3 November 1783.[1] Zijne echtgenoote, Anna-Maria van de Velde, was geboren te Terhagen, bij Boom, in 1792.

Hun huwelijk werd met dertien kinderen gezegend.[2] Onze beroemde meester was de eerstgeborene. Hij zag het levens-

1 Overleed te Antwerpen op 17 December 1844 in den ouderdom van 61 jaren 5 maanden en 14 dagen.

2
1. Franciscus-Andreas, geb. 11 Juli 1816 overleed op 2 April 1867.
2. Jacobus, geb. op 28 September 1817, overleed eenige maanden later.
3. Joannes Baptista, geb. 29 November 1818; deze was gedurende verscheidene jaren boekhouder bij den heer Michiels-Loos en overleed op 14 Februari 1851.
4. Agnes-Joanna, geb. op 7 Juni 1821, overleed op 15 Januari 1844.
5. Petrus, geb. op 5 Juli 1823, overleed eenige maanden later.
6. Elisa, geb. op 3 October 1824, overleed op 9 Februari 1848.
7. Maria, geb. op 4 November 1825, overleed op 9 Februari 1848.
8. Jacobus, geb. op 7 Augustus 1827, meester metser, overleed op 12 November 1856.
9. Lodewijk-Franciscus, geb. op 10 Juli 1829, beeldhouwer.
10. Carolina, geb. op 25 October 1830, in het klooster-gesticht Franciscus-Xaverius te Antwerpen.
11. Joseph, geb. op 10 November 1832, bouwmeester, bestuurde gedurende verscheidene jaren de herstellingswerken der O.-L.-Vrouwekerk, overleed op 15 Mei 1866.
12. Louisa, geb, op 8 Juni 1834.
13. Victor-Petrus, geb. op 4 Januari 1837, bouwmeester

licht op 11 Juli 1816 en werd gedoopt in de St-Andrieskerk. Hij had voor peter, Andreas Van de Velde, en voor meter, vrouwe de Lat.

Zijn eerste schoolonderwijs ontving hij bij meester Nijs, in de Schuitstraat en vervolgens bij meester J.-J. Delin.[1]

Van zijne jeugd af aan, toonde hij veel aanleg voor de teekenkunde. Hij werd dan ook weldra door zijnen vader toegelaten de lessen der koninklijke academie te volgen en reeds in 1832 behaalde hij, in de prijsuitdeeling, de 4e plaats in de klasse der bouworden.

In 1833 verwierf hij de tweede plaats, wat hem een zilveren eermetaal uitdeed en het jaar daaropvolgende ontving hij insgelijks de tweede, in de bouwkundige samenstellingen.

Het bouwkundig onderwijs werd destijds in de koninklijke academie gegeven door den ootmoedigen doch gewetensvollen leeraar Franciscus Stoop,[2] bij wien meest al onze bouwmeesters hunne eerste opleiding hebben genoten.

Intusschen teekende Durlet bij den heer F.-H. Laenen, welke later bouwmeester te Leuven werd, en dien hij verliet om in het werkhuis van den heer Ferdinand Berckmans,[3] alstoen bouwmeester der provincie Antwerpen, werkzaam te zijn; hij bestuurde, in het jaar 1834, dus op nauwelijks achttienjarigen ouderdom, de vergrootingswerken der kerk van Niel, als leerling van den heer F. Berckmans, en niet als *conducteur de la Province*, zoo als beweerd is.

In 1835 won hij het zilververgulde eermetaal als primus in de bouwkundige samenstelling en bekwam de 3e plaats in de doorzichtkunde. Hetzelfde jaar behaalde hij, in de *Société d'Archimedes*,[4] den eersten prijs in de meetkunde.

In 1837 behaalde hij den eersten prijs van gothieke bouwkunde in de Koninklijke Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten. Het onderwerp der prijsvraag was: '*eene kapel*, *bestemd voor de uitoefening van de katholieke godsdienst*, *om geplaatst te worden in het park van eenen Prins.*' De kapel mocht slechts zestig personen kunnen bevatten en de mededingers moesten drie teekeningen leveren: het plan, de voorzijde en de doorsnede. De prijs was een eermetaal en eene geldsom van 500 franken.

Het kenteeken zijner teekeningen, welke zorgvuldig in gemelde maatschappij bewaard worden, was een vaandeltje.

Sedert dien wijdde hij zich onafgebroken aan de studie van den middeleeuwschen bouwtrant en de schilderkunst. Zijn onderwijs in de schilderkunst ontving hij in het werkhuis van Gustaf Wappers, wien hij weldra een vriend werd, en die ook menigmaal het wezenlijk talent van Durlet deed uitschijnen.

In 1839 schreef het kerkbestuur der hoofdkerk van Antwerpen eenen prijskamp uit, tusschen al de bouwkundigen des lands, voor de uitvoering van de gestoelten der hooge koor; het was Frans Durlet, welke, met algemeene stemmen, den eersten prijs behaalde. Hij had toen slechts den ouderdom van drie-en-twintig jaren bereikt. Het groot belang van dit werk beseffende, verklaarde hij nederig, tot deszelfs uitvoering

1 Jac.-Jos. Delin, geboren te Brussel; sedert 1815 onderwijzer te Antwerpen; aldaar overleden op 22 Januari 1835.
2 Zie de *Vlaemsche School*, 1864, bladz 69 en volgende.
3 Ferdinand Berckmans, geboren te Antwerpen in 1803, overleden in 1854.
4 Eene Wiskundige Maatschappij welke destijds bestond onder het bestuur van den heer J.-F. Gys.

vooralsnog niet berekend te zijn en, alvorens er toe over te gaan, nieuwe en volledige studiën op de voornaamste gothische werken in Duitschland te willen doen. De middelen werden hem daartoe door het Stadsbestuur verschaft.

De regelen van den middeleeuwschen bouwtrant waren sinds lang vergeten, maar werden na vier eeuwen, door aanhoudende navorschingen en nauwkeurig onderzoek van eenige geleerden, en vooral dank aan de door den heer Sulpice Boiserée geleverde beschrijving en afbeelding der hoofdkerk van Keulen, danig opgehelderd; van al de verschillende tijdvakken des ojivalen bouwtrants, heeft de oorspronkelijke alleen vaste regelen.

Geen wonder, dat het werk den jeugdigen bouwmeester ongehoorde moeilijkheden opleverde, vooral in tegenwoordigheid der toen nog bestaande zeer uiteenloopende denkbeelden nopens dezen bouwtrant; hij wilde vooral een werk maken dat zuiver van stijl en onberispelijk van teekening was.

Daar men in Antwerpen vooral, weinig of geene gebouwen bezat in oorspronkelijken stijl, was de taak des te moeilijker; elk bestaande gebouw droeg eenen verschillenden stempel, volgens den smaak des tijdvaks waarin het werd gebouwd; het was door zijne verwijdering van de oorspronkelijke regels, dat deze bouwtrant, in de laatste eeuwen, in eenen wezenlijken staat van verval gekomen was.

Onderzoeken wij slechts de Antwerpsche hoofdkerk; de eerste bouwwerken dagteekenen van de 14^{e} eeuw. Zij bewijzen dat het plan opgevat was in den oorspronkelijken stijl; doch later hebben de bouwmeesters, wien achtervolgens het voortzetten van de uitvoering des plans was opgedragen, den stijl en het gedenkteeken verbasterd.

Aan de naald van den zoo fieren en behagelijk prachtigen toren is de verbastering van den bouwtrant vooral zichtbaar. Slechts tot aan de gaanderij der uurwerkplaat, is men den oorspronkelijken stijl getrouw gebleven. Hoe hooger men van daar opklimt, hoe meer de afwijking van het oorspronkelijke plan in het oog valt.

Ten aanzien dezer mengeling van stijlen en tijdvakken, be-

grijpt men de moeilijkheden die Durlet te overwinnen had.

Hij vertrok dus naar Duitschland, waar hij zes maanden verbleef, om de geheimen van den middeleeuwschen bouwtrant te doorgronden, eene kennis welke destijds aan de meeste bouwmeesters ontbrak. In zijne geboortestad teruggekeerd, zette hij zich aan het werk, en nauwelijks was er een gedeelte van de gestoelten geplaatst, of zijn arbeid wekte de bewondering op van al de oprechte kunstenaars en verwierf hem weldra ook in den vreemde eenen geachten naam.

Wij gaan trachten eene beschrijving te maken van het heerlijk werk welk een der schoonste sieraden der hoofdkerk is, en, jammer genoeg, niet onder 's mans leiding is kunnen voltrokken worden.

De twee puntbogen, van weêrszijden de koor, bevatten acht stoelen, dus zestien aan iederen kant, twee-en-dertig in het geheel. De middenpijlers, welke deze puntbogen scheiden, zijn versierd met eenen toren, waarvan het ondergedeelte als ingang tot het gestoelte dient.

Het was vooral aan de naalden dezer torens dat Durlet, voor ruim vijf-en-twintig jaren, het meeste prijs hechtte om zijne kennis van den middeleeuwschen bouwtrant aan den dag te leggen. Den eenen kant wijdde hij aan Jezus-Christus, den anderen aan zijne Moeder, Maria; de onafscheidbare zegepraal der goddelijke Moeder en haren Zoon, zijn als het ware een heldendicht in beeldhouwkunst, welks gezangen opvolgenlijk uitgedrukt zijn op de lengte des gestoelten. Een der torens, zegden wij, is aan de H. Maagd Maria, patroones der kerk toegewijd; het is dien van den rechterkant. Hij moet, volgens het eerste ontwerp des bouwmeesters, met een beeld van Maria versierd worden, terwijl links het beeld des Zaligmakers zou komen. Nevens de twee torens zijn, in zittende houding, de vier Evangelisten geplaatst. De twee-en-dertig half verhevene beeldwerken der stoelen, waarvan er slechts een gedeelte geplaatst zijn, zullen de voornaamste feiten uit het leven van Maria herinneren De beeldjes, welke boven de half verhevene beeldwerken geplaatst zijn, zijn dichterlijk godsdienstige voorstellingen. Degene welke van voren op de gestoelten staan, stellen het *Onze Vader*, het *Wees Gegroet* en de werken van *liefdadigheid* en *barmhartigheid* voor. De twee eerste zijn nog maar geplaatst. Eene menigte heiligen België's, nevens de half verhevene beeldhouwwerken staande, versieren de overige gedeelten; andere wachten nog op uitvoering of plaatsing. Aan het begin van het gestoelte, langs wederkanten tegen het altaar, bevindt zich een engel, in biddende houding; wat hooger bevindt zich eene groep engelen die den lof des Heeren zingen. Daar achter, op den achtergrond, is een kapelleken, bestemd voor het beeld van koning David, den schrijver der Psalmen. Aan het uiteinde van het gestoelte, bij den inkoom der koor, stelde de talentvolle meester zich voor, Antwerpen, door de H. Maagd beschermd, af te beelden.

Met welk godsdienstig kunstgevoel zijn de heiligen en engelen niet opgevat en uitgevoerd! Alles draagt bij om het oog te streelen, maar nog meer om de ziel te verrukken. Aan de grootste zuiverheid van lijnen voegen zich de meest verschillende vormen; prachtvolle gewassen ontplooien hunnen rijkdom tusschen de duizende vormen en de van puntbogen, naalden en drachten versierde gehemelten.

Deze bijna ontelbare beeldjes zijn uitgevoerd naar 's meesters eigenhandige teekeningen door den ook reeds overleden beeldhouwer Karel Geerts. De in den laatsten tijd geplaatste beeldjes, het '*Onze Vader*' voorstellende, zijn uitgevoerd door Jos. Ducaju.

Wij hopen dat het kerkbestuur de van zijn talent doordrongene broeders[1] met behulp des heeren Jos. Ducaju, dit belangrijk werk zal doen voltooien. Zij zijn, onzes dunkens, het meest geschikt om dit te doen.

D.v.S.

(Wordt voortgezet.)

De schilderijen.

(Zevende vervolg en slot.)

In de vorige aflevering stond bij vergissing 7e vervolg, in plaats van 6e.

VIII.

Eduard voelde zich door Eulenbock's woorden gekrenkt en hij antwoordde hem op beledigden toon:

- Zonder dat gij altijd op dit verwijt terugkomet, herinnert me mijn eigen geweten genoeg mijne lichtvaardigheid en mijne zotte verkwisting. Indien de driften niet ontembaar waren, en de hoovaardigheid der menschen hen niet aanzette met de rede den spot te drijven, zouden de zedeleeraars geene moeilijke taak hebben. 't Is genoeg te begrijpen dat de arme stervelingen zich door booze geesten bezeten wanen; want, hoe kan het verklaard worden dat wij, met het goede vóór de oogen, het kwade doen; dat wij ons dikwijls, zelfs in onze onstuimige oogenblikken, meer geneigd gevoelen tot het goede dan tot het kwade, en dat evenwel, ons zelven ten spijt, wij de rede den rug toekeeren en door ons geweten verontrust worden, nog vóór de slechte daad begaan te hebben? Er moet in de menschelijke natuur wel een diep ingeworteld bederf bestaan, om zich zoo nooit geheel aan de edele gevoelens, aan de deugd te kunnen wijden.

- Dit is waar, zegde de pilaarbijter: op zichzelve beschouwd is de mensch niets waard, hij is in de schepping mislukt; hij kan slechts wat gelapt worden, en de naden zijn altijd op het oude versleten linnen zichtbaar.

- Voorzeker, zuchtte de krokodil; het is eene beweenlijke, voor eeuwig beweenlijke zaak.

1 Lodewijk, beeldhouwer, welke zich sinds jaren met de onderneming en uitvoering van kerkmeubelen bezig houdt.
Victor-Petrus, bouwmeester, welke in zijne studiejaren, in de koninklijke academie, al de eerste plaatsen in de verschillende prijskampen behaalde, en sedert dien zeer belangrijke werken uitvoerde.

En overvloedige tranen ontsnapten aan zijne door den wijn verhitte oogen.

- Wanneer gij mij voor de eerste maal naar de kroeg geleidet, zegde Eduard, zich tot den ouden schilder wendende, vond ik er toen vermaak in mij te midden van die ruwe en vervelende kerels te bevinden? Ik was beschaamd, toen de waard mij te gemoet kwam met denzelfden eerbied als of ik eenen van den Olympus afgedaalden god ware geweest. Nooit was zijn huis zulke eer te beurt gevallen. Welhaast gewendde men zich aan de tegenwoordigheid van het heerschap, en altijd gevoelde ik mij, ondanks mij zelven, als door tooverij getrokken naar de door den wijn verpeste lucht dezer kroeg en het wanluidend geraas waarmede zij vervuld was; en die betoovering hield zelfs niet op, toen de aangezichten van den waard en zijne lieden onverschilliger en zelfs grimmig werden, toen men mijne woorden in den wind sloeg en lieden van minder aanzien dan ik met grootere voorkomendheid dan mij te beurt viel werden behandeld; want mijne achteloosheid had mij reeds eene aanzienlijke schuld doen aangaan, voor dewelke men mij met eene ruwe onbescheidenheid maande. Nog slechter dan ik werd eenen armen dagelijkschen bezoeker behandeld. Men luisterde bijna nooit naar hem, en men zette hem somwijlen wijn voor, die zuurder was dan azijn, zonder dat hij evenwel durfde klagen. Hij verstrekte, daarenboven, den dienstboden ten spot, hij verwekte den lachlust en het medelijden der andere gasten. En hoe slecht men hem ook behandelde, hij betaalde alles duurder dan de anderen, en hij liet zich, zonder één woord te zeggen, bedriegen, terwijl hij zijne broodwinning veronachtzaamde, en dat, ten zijnent, zijne vrouw en kinderen ontberingen leden. Ik zag in dezen spiegel mijne eigene ellende; eindelijk, zekeren dag dat een eerlijk handwerker deze kroeg binnentrad, en van iedereen, als eene bijzondere verschijning, met eerbied werd gegroet, ontwaakte ik uit den slaap mijner onmacht; ik betaalde - wat mijne luiheid alleen mij belet had vroeger te doen, - en ik trachtte ook dezen ongelukkige te redden, ten einde hij niet gansch verloren ging. Maar het is zoo; zij zelven die zich ten koste van doorbrengers verrijken, verachten hen, terwijl zij hunnen eerbied niet kunnen weigeren aan den eerlijken man die hen vlucht. Ziedaar hoe ik schandelijk mijnen tijd en mijne fortuin verkwist heb, om niet dan verachting in te oogsten.

- Zwijg, mijn zoon, zegde Eulenbock, gij hebt ook menig arm huisgezin bijgestaan.

- Spreken wij daar niet over, antwoordde Eduard gemelijk; ook dit geschieddde werktuigelijk, even als ik werktuigelijk verkwistte, werktuigelijk reisde, speelde en dronk zonder dat ik ooit één goed uur, noch voor anderen, noch voor mij zelven heb kunnen vinden.

- Het is waarlijk slecht, zegde de grijsaard; wat den wijn betreft is het eene zonde. Maar weest vroolijk en drinkt, goede vrienden, ten einde onze gastheer de luim welke hem betaamt herneme.

Maar deze aanmoediging kon gemist, want de uitgenoodigden toonden zich onvermoeibaar. De jonge Dietrich zelf dronk stevig aan, en Eulenbock rangschikte de wijnen zooals zij elkaâr moesten opvolgen.

- 't Is heden, riep hij uit, dat wij eenen beslissenden slag moeten winnen, en de overwinner zal geene genade schenken aan den overwonnene. Aanziet mijn krijgshaftig wezen, jonge helden! Ik heb de bloedvlag geheschen, ten teeken dat er geen kwartier zal worden gegeven! o! Mijne vrienden, niets ter wereld wordt slechter begrepen dan de, schijnbaar eenvoudige daadzaak, welke de menschen oppervlakkig drinken noemen, en geene gift wordt zoo zeer miskend, zoo weinig geschat als de

wijn. Indien ik mij eens der wereld ten nutte wilde maken, zou ik een verlicht staatsbestuur aanzetten, om eenen bijzonderen leerstoel te stichten, waaruit ik de onwetende menschheid de voortreffelijke hoedanigheden van den wijn zou voorprediken. Wie drinkt er niet gaarne? Slechts een klein getal ongelukkigen kunnen dit met waarheid van zichzelven zeggen. Maar 't is ook medelijdenswaardig hen te zien drinken, zonder oplettendheid, zonder trant, zonder schaduw, noch licht, zoo dat men er nauwelijks de teekens eener school in vindt, slechts een weinig kleur, welk de verwaanden op hunnen neus dragen en waarmede zij geweldig pronken.

Na deze woorden, sloeg hij op de tafel, en de anderen, uitgezonderd Eduard, volgden zijn voorbeeld met zulk geweld, dat de schok de flesschen deed dansen en verscheidene glazen op den vloer aan stukken vielen.

Het gelach en gejoel werden er niet dan te luidruchtiger door; men stond op, om andere glazen te gaan zoeken, en Dietrich riep uit:

- Wat is 't hier koud! Wij zouden wel punch mogen hebben!

De nacht was reeds ver gevorderd, de dienstboden hadden zich verwijderd en men wist niet hoe de uitgedoofde kachel weêr te ontsteken. Overigens, Eduard verklaarde dat zijn voorraad hout uitgeput was, en hij er slechts des anderendaags 's morgens eenen nieuwen zou ontvangen.

- Wat denkt gij er van? riep de gansch bedronken zijnde Dietrich uit; heeft onze gastheer niet besloten deze kamer op eene heel andere wijze in te richten? Als wij die nuttelooze beschotten, die planken, welke de vensters bedekken, afrukten, om er in deze groote en oude Frankische schouw, een heerlijk Duitsch vuur meê aan te leggen?

Dit dolle voorstel werd door de gasten luidruchtig bijgestemd, en Eduard, die den ganschen avond in eenen staat van bedwelming had verkeerd, stelde er zich niet tegen. Men maakte den haard vrij, en daarna liep men met kaarsen naar de keuken, om bijlen en ander gerief op te zoeken. Eulenbock, in de voorkamer eenen ouden versleten jachthoren gevonden hebbende, begon er op te blazen, en allen, tredende als soldaten, keerden terug in de zaal, onder het maken eener oorverdoovende muziek. De tafel, welke zich in hunnen weg bevond, werd omgeworpen, en aanstonds regende het bijl- en hamerslagen. Om de werkers nog meer aan te zetten, hief de oude schilder andermaal aan den horen te steken, en, op dit geraas, begonnen zij allen als bezetenen te schreeuwen: ‘Hout! hout! vuur!

vuur!’ Dit geschreeuw, de muziek, de bijlslagen, het gekraak der planken welke borsten en in stukken vlogen, ontstemden den huismeester zoo zeer, dat hij zich stom in eenen hoek der kamer terugtrok.

Eensklaps vond zich het gezelschap op eene zoo onaangename als onverwachte wijze vermeerderd. De geburen waren ongerust geworden en de wacht gaan halen, die nu, onvoorziens, met eenen officier aan het hoofd, binnentrad. Zij hadden de huisdeur open gevonden. De officier vroeg naar de oorzaak van het gedruisch en waarom er *brand* geroepen was.

Eduard, die matig was geweest, trachtte voldoende uitleggingen te geven, ten einde zijne vrienden te verontschuldigen. Maar deze, verhit door den wijn, beschouwden dit bezoek als eene geweldige inbreuk op hunne onschendbaarste burgerrechten; allen beleedigden den officier: Eulenbock dreigde, de boekhouder vloekte en stortte tranen, de bibliothecaris zwaaide eenen stoofhaak, en Dietrich, de uitgelatenste van allen, wilde zich met eene bijl op den luitenant werpen. Deze was ook een opvliegend jong mensch; hij nam de zaak ernstig op, hield zijne eer voor gekwetst en eindelijk werden Eduards vrienden naar de hoofdwacht geleid, ondanks hun geschreeuw, hunne bedreigingen en hunne redevoeringen over de vrijheid.

Zoo eindigde dit tooneel en het feest, en Eduard, alleen in de zaal gebleven, beschouwde met droevigen blik de door zijne vrienden aangerichte verwoestingen. Onder de omgeworpene tafel lagen de scherven van flesschen, schotels en tellooren, met al wat er van de uitgezochte spijzen overgebleven was; de kostbaarste wijn vloeide over den vloer; de kandelaars waren meestendeels gebroken en in degene die nog recht stonden, waren al de kaarsen uitgebrand, eene enkele uitgezonderd. Hij nam dezelve en naderde het beschot, waarvan het behangsel afgescheurd en eenige sterke planken weggeslagen waren; een enkele balk was blijven zitten en versperde den toegang tot de nis. Het zonderlinge verlangen, om nog dien zelfden nacht, het door zijne gasten begonnen verwoestingswerk voort te zetten, maakte zich van den jongeling meester; maar, uit vrees van te veel gerucht te maken, iets wat hem mogelijk zou blootgesteld hebben het lot zijner vrienden te deelen, nam hij eene zaag en zaagde voorzichtig, van boven naar beneden, den balk door; daarna nam hij hem weg. Dit gedaan zijnde, was het hem niet zeer moeilijk nog een licht houtwerk, waarvan de dunne planken spoedig weken, door te breken, en Eduard bracht zijne kaars vooruit om in de nis te zien. Maar nauwelijks had hij eenen oogslag in deze breede ruimte geworpen en iets dat als goud in zijne oogen schitterde bemerkt, of alles verdween. Hij had, door onoplettendheid, met de kaars omhoog gestooten en zij was uitgegaan. Verschrikt en in de grootste onrust, ging hij al tastende de donkere zaal en eenen langen gang door en daarna den koer over om een klein achtergebouw te bereiken, op zich zelven knorrende dat hij geen middel om vuur te maken bij de hand had. Hij wekte den ouden portier en deed hem zijne kaars ontsteken, iets wat slechts na vele nuttelooze pogingen gelukte. Dan, met zorg zijne hand voor de vlam houdende, in al zijne lidmaten bevende, en met een kloppend hart, hernam hij den weg naar zijne kamer. Hij wist niet wat hij gezien had en wilde zijn voorgevoelen nog niet gelooven. In de zaal gekomen, zette hij zich eerst op eenen stoel neêr, om zijne gedachten bijeen te brengen, dan ontstak hij nog eenige waskaarsen en trad bukkende in de nis. De breede ruimte der vensters schitterde van boven tot onder als goud; al de verloren gewaande schilderijen zijns vaders hingen daar, in hunne prachtige gouden lijsten. De *Verlosser*, van Guido; *Sint-Jan*, van den Dominicaan,

allen waren zij daar. Eduard was als bedwelmd; hij waande zich in eene betooverde wereld verplaatst. Toen hij tot bezinning kwam, vloeiden zijne tranen, en, de koude vergetende, bleef hij daar, te midden zijner teruggevondene schatten, tot het daglicht in de kamer scheen.

IX.

Walther was juist van tafel opgestaan, toen Erich de schilderijenzaal kwam binnenstormen.

- Wat hebt gij, vriend? riep de raadsheer uit: hebt gij spoken gezien?
- Zooals gij zegt, antwoordde Erich; bereid u tot een buitengewoon nieuws.
- Welnu?
- Wat zoudt gij geven, wat zoudt gij doen, indien al de verlorene schilderijen van uwen overledenen vriend, indien die onwaardeerbare schatten teruggevonden werden en de uwe konden worden?
- Hemel! riep de raadsheer verbleekende uit, ik adem nauwelijks. Wat zegt gij?
- Zij bestaan, hernam Erich, en zij kunnen uwen eigendom worden.
- Ik heb het middel niet om ze te koopen, zegde de raadsheer: ik zou al geven wat ik bezit, mijne fortuin en mijne galerij, om ze te verkrijgen; maar daar ben ik te arm voor.
- Indien de eigenaar ze u wilde afstaan, vervolgde Erich, op de enkele voorwaarde uwen schoonzoon te worden?

Zonder te antwoorden, ging de grijsaard uit, liep naar zijne dochter, en keerde eenige oogenblikken later twistende met haar terug.

- Gij moet mijn geluk uitmaken, lief kind, riep hij binnentredende uit; het heil mijns levens hangt van u af.

De verschrikte Sofia wilde nog wederstand bieden; maar, op eenen wenk van Erich, welken zij dacht te begrijpen, scheen zij zich eindelijk over te geven, en ging uit om van kleeding te verwisselen, want Erich verklaarde, dat zij ten zijnent door de schilderijen en den pretendent verwacht werden. Met welke vreemde gedachten, met welke zonderlinge hoop moest zij niet bestormd worden terwijl zij hare beste kleederen uitkoos? Kon zij zich nopens Erich niet bedriegen? Had hij dan hare wenschen geraden? En zij, had zij zijne teekens wel begrepen? Walther werd ongeduldig en telde de minuten. Eindelijk kwam Sofia terug.

Al de schilderijen waren bij Erich in het gunstigste daglicht

opgehangen, en vruchteloos zouden wij trachten de verwondering, de vreugde en verrukking van Walther af te schilderen. Hij verzekerde, dat de schilderijen veel schooner waren dan hij zich dezelve herinnerde.

- Gij zegt dat hij, die op mijne dochter aanspraak maakt, jong, wel opgevoed en van goeden aard is; gij geeft mij uw woord dat hij een geregeld man zal zijn, en dat, na mijnen dood, hij nooit deze schilderijen zal verkoopen? Wanneer het zoo is, dan heeft hij geene andere fortuin van noode dan deze schilderijen, welke hem meer dan rijk maken. Maar waar is hij?

Zoo sprak Walther tot Erich, toen eene zijdeur geopend werd en hij Eduard zag binnentreden, gekleed gelijk de hem zoo sprekend gelijkende jonge herder op de oude schilderij van Quinten Massijs.

- Hij? riep hij uit. Van waar komen u deze schilderijen?

Nadat Eduard hem het zonderlinge geval had verhaald welk hem de schilderijen had doen terugvinden, nam de grijsaard de hand zijner dochter, en, ze in die van den jongeling leggende:

- Sofia loopt groot gevaar, zegde hij, maar zij doet het uit liefde voor haren vader; ik denk, mijn zoon, dat gij wijs en goed zult geworden zijn. Ééne voorwaarde nogtans: gij zult bij mij inwonen: Eulenbock zal den drempel mijner woning niet meer overschrijden, en gij ook, gij zult hem nooit meer wederzien.

- Dat stem ik toe, antwoordde Eduard; overigens, hij verlaat de stad om met den vreemden prins te reizen.

Men ging naar Walther's huis, en de ouderling verhaastte zich om Eduard in zijne boekerij te brengen.

- Gij vindt hier ook, jongeling, zegde hij hem, uwe zeldzame boeken, welke uw loshoofdige bibliothecaris mij aan spotprijzen verkocht heeft, terug; gij zult voortaan deze schatten uws vaders beter waardeeren.

De geliefden waren gelukkig. Toen zij alleen waren zegde Sofia tot Eduard:

- Ik bemin u uit ganscher harte, waarde vriend; maar ik heb eerst voor de eigenzinnigheid mijns vaders moeten onderdoen en, zooals ik heden gedaan heb, moeten veinzen hem zonder tegenstand te gehoorzamen, ten einde niet alle hoop te moeten opgeven en nu, zonder tegenkanting van zijnentwege, uwe vrouw te kunnen worden; want indien hij onze liefde opgemerkt had, zou hij niet zoo gemakkelijk in onze vereeniging hebben toegestemd.

Eenige weken later waren zij getrouwd. Het kostte Eduard geene moeite een braaf en gelukkig man te worden; in de armen zijner vrouw en te midden zijner kinderen, dacht hij niet meer aan zijne stormige jeugd dan als aan eenen kwellenden droom. Eulenbock was met den prins vertrokken, alsook de dusgenaamde bibliothecaris, welke de eertijds door Eduard aangevraagde plaats van geheimschrijver Zijner Hoogheid verkreeg, en eenige jaren later in den echt trad met de onstandvastige schoone, die onzen jongen vriend eenen zoo slechten naam in zijne geboortestad had doen verwerven en bijna zijn ongeluk berokkend had.

Naar LUDWIG TIECK, *vertaald door* FRANCIS STORMS.

Kunstnijverheid.
Bereiding van het echte porselein.

Onder echt porselein verstaat men het fraaiste vaatwerk, dat in het sterkste ovenvuur onsmeltbaar, geheel wit, hard, niet zoo broos als glas is, afwisseling van hitte en koude verdraagt, op de breuk fijn, dicht en dof, wel glad, maar niet glasachtig klinkende, en van eenen eigendommelijken doorschijn is. Verglazing, schilderwerk, vorm, behooren wel tot verfraaiing, maar niet tot de deugd van het porselein.

Het echte porselein is, reeds sedert onheugelijke jaren, in China en Japan vervaardigd geworden, en geraakte reeds in Europa bekend, sinds de Portugeezen op Oost-Indië begonnen te handelen. Het was een Duitscher, namens Botticher, die het eerst in Europa de kunst uitvond, van porselein te vervaardigen, en wel, terwijl hij ijverig naar den steen der wijzen zocht, bracht hij, in het jaar 1706, eenig rood porselein te voorschijn. Het eerste witte porselein, tot welks verbetering van Tschirnhausen veel bijdroeg, werd in het jaar 1709 vervaardigd, en, in het volgende jaar, kwam er eene porseleinfabriek te Meissen tot stand. De daartoe vereischte aardsoorten en inmengsels werden echter, zooals ook nog tegenwoordig, in alle fabrieken geheim gehouden. De heer Réaumur, die in het jaar 1727 en 1729, zijne onderzoekingen aangaande het porselein bekend maakte, was zoo gelukkig van, het hoofdzakelijkste, waarop het, bij bereiding van het porselein, aankomt, te ontdekken, en de eerste begrippen deswege mede te deelen. Hij leerde het eerst den gewichtigen regel, dat de stof, ter vervaardiging van echt porselein, zoodanig zijn moet, dat dezelve, bij het bakken, tot de eerste beginselen der verglazing overgaat, terwijl hierin het wezenlijke verschil tusschen glas en porselein bestaat; dat er, in het algemeen, tweederlei soort van porselein is; als zoodanig, hetwelk uit bestanddeelen vervaardigd wordt, die in de hitte geenen hoogeren graad, dan de aanvankelijke verglazing aannemen; of zoodanig, hetwelk wel geheel verglasbaar is, maar, door eene meer matige hitte, in de verglazing opgehouden wordt; en dat men eindelijk, door bijvoeging van onsmeltbare stoffen, het laatste tot recht porselein maken kan. Sedert dien zijn er ook, in verscheidene landen, porseleinfabrieken, met een gelukkig gevolg opgericht geworden.

Meer dan een mengsel van aardstoffen dus kan door het bakken, echt porselein opleveren, en de porseleinen van onderscheidene fabrieken verschillen ook, inderdaad, in derzelver menging. Het hoofdbestanddeel van al het echte porselein echter is zeker wel de potaarde, die geheel wit gebrand kan worden, en, hetzij door bijgemengde deelen, of door inmengselen, geschikt is, om in het vuur slechts de aanvankelijke verglazing, die voor het porselein vereischt wordt, aan te nemen. De Chinezen bereiden hun porselein uit twee aardsoorten, *kaolin* en *petunse* genaamd, waarvan de eerste, naar men beweert, vette leemaarde, en de laatste waarschijnlijk seldspath is. Men kan anders ook, door bijvoeging van seld-

spath, of pleister, de onsmeltbare potaarde tot de aanvankelijke verglazing brengen. Kalk zou te veel luchtblazen doen ontstaan.

Ter bereiding van het echte porselein wordt dus eene zuivere leemstof, of potaarde, ook wel porseleinaarde genoemd, gekozen, zorgvuldig gezuiverd, gevormd en gedroogd. Dewijl echter deze potaarde in het vuur zeer inkrimpen, en het daaruit gevormde vaatwerk, deszelfs vorm niet behouden zou, wordt het met de noodige hoeveelheid kiezelaarde vermengd. Men kiest hiertoe geheel zuiver kwartszand, of andere zuivere kwarts- en kiezelsoorten, die, eerst door gloeiing zachter gemaakt, gestookt, fijn gemalen en gezift wordt. De pot- en kiezelaarde zouden echter, saamgemengd, de noodige aanvankelijke verglazing, die het porselein vereischt, niet aannemen. Men voegt er dus nog zoodanige stof bij, die zulks bewerkt, als seldspath of pleister, welk bestanddeel men insgelijks na het stoken, fijn gemalen en gezift heeft. Ook bezigt men wel gebroken porselein tot de samenmenging. De betrekkelijke hoeveelheid der deelen richt zich naar de geschapenheid der potaarde en der overige inmengselen, en wordt gewoonlijk geheim gehouden. De met water tot een deeg gevormde massa wordt behoorlijk doorkneed, ook wel met zeker geheim bijtmiddel bevochtigd, en moet gewoonlijk jaren lang liggen, waardoor dezelve, beweert men, eene meer samenklevende handelbaarheid verkrijgt.

Het vaatwerk, uit deze vermengde stoffen gevormd, wordt nu in de lucht geheel gedroogd, nogmaals afgedraaid, om de oppervlakte meer fijnheid te verschaffen, en vervolgens in vormen van vuurhoudend aardewerk matig gestookt, ten einde hetzelve meer vastheid te doen verkrijgen. Tot glazuur bedient men zich van een licht vloeibaar mengsel van aardsoorten; als een mengsel van kwarts, porseleinscherven en gips, welke stoffen echter geheel zuiver, en dus eene ongekleurde, heldere glazuur verschaffen moeten. Dezelve worden dus eerst, elk afzonderlijk, fijn gemalen, ten nauwkeurigste vermengd, en onder elkander gesmolten. Het hieruit ontstane kristal wordt, in eenen bijzonderen molen, nogmaals fijn gemalen, en met eene genoegzame hoeveelheid water aangevuld, zoodat hetzelve de hoedanigheid van een vloeibaar roomsel verkrijgt. Hierin wordt het ruwe vaatwerk gedoopt, zoodat het glazuur overal geëvenredigd de oppervlakte bedekt. Droog geworden zijnde, brengt men het porselein wederom in de vormen, in den oven, die nu ten sterkste gestookt wordt. Vervolgens laat men het vuur uitdooven, indien men aan de proefstukken ziet, dat het porselein genoegzaam gebakken is. De stukken die wit moeten blijven, zijn nu gereed, zoo het zand, dat er onder nog mocht aankleven, afgeslepen is. Gewoonlijk versiert men het porselein ook nog met fijn schilderwerk, hetwelk ook uit verglaasbare, metalen kalkaarden bestaat, die met een vloeibaar, niet kleurend glas saamgesmolten, in den molen zijn gemalen, en vervolgens gezift worden. Ten einde de kleuren met het penseel te kunnen opleggen, wrijft men dezelve met eene wezenlijke olie, als lavendelolie, spijkolie, of ook wel met gomwater of suiker. IJzerkalk verschaft de roode, goudglid de purper- en violet-kleur. Het door zuurstoffen verkalkte koper brengt eene fraaie groene kleur, waartoe men in Severs, ook het *chromium* gebruikt, te weeg. Uit saffloers[1] trekt men de blauwe, uit eene lichte ijzeraarde, of ook wel Napelsch-geel, de gele, uit donkere ijzeraarde de zwarte en bruine kleur. Nadat de kleuren op het vaatwerk gebracht zijn, wordt hetzelve nogmaals in den oven gestoken, wiens gematigde hitte echter slechts de licht vloeibare stof der kleuren tot smelting moet doen overgaan.

1 Wilde saffraan.

Ter vergulding lost men het verguldsel door het amalgama, als anderszins, tot zeer kleine deeltjes op; na het in bakken wordt het goud met bloedsteen gepolijst.

De nijd ziet slechts de brug en ziet de moerassen niet die er onder staan.

Over de wig.

Men geeft den naam van wig aan het hier

neven afgebeeldde werktuig. Het wordt gebruikt om hout te klieven, en deszelfs werking is gelijk aan die der hellende vlakte. Inderdaad, de twee helften van den driehoek A B C, gescheiden door de rechtstaande lijn D C, kunnen als twee hellende vlakten, tegen elkander leunende, beschouwd worden. Het is tegen deze vlakten dat de gedeelten *e* en *f* van het hout dat men wil klieven, geplaatst zijn, terwijl er op den kop A B der wig met eenen hamer geslagen wordt. De richting der macht is dus evenwijdig aan de lijn A C; ook is hier de betrekking van macht tot last of wederstand, gelijk aan die van het beloop der lijnen A D en D B tot het beloop der hoogten A C en C B der wig, zoodat de vermogens der macht vergrooten naarmate de kop der wig minder breed is.

Alle snijdende werktuigen zooals: bijl, mes, scheer, nagel, zaag, enz., moeten als eene wig aanzien worden, daar hunne werking volgens dezelfde wetten geschiedt.

D^{r} F.-J. MATTHYSSENS.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

DEUTEKOM (Antonius), leefde te Utrecht, waar hij muziekmeester was. Van hem is uitgegeven: ***Het boek der Psalmen en eenige andere Lofsangen, door last van de Staten-Generaal overgeset, en nu op de gewone wijsen van het kerkelik gezang gebracht, met even soo veel versen.*** Utrecht, 1657, in-12^{o}.

DILLEN (Wilhelm), bekend Nederlandsch komponist, in de XVI^{e} eeuw geboren, en die in het begin van de XVII^{e} eeuw kapelmeester aan de hoofdkerk te Parma was. Van hem zijn uitgegeven: *Missae a*5, 6, 12 *roci*, *Venetia* 1622.

DION (Lambertus), geboortig van Maastricht, was zeer beroemd als organist (famosus organista). Hij stierf in Italië, den 22^{n} Augustus 1648.

DUARTE (Francisca), Fransche zangeres, die denkelijk in

Nederland verbleef, of door haar talent op concerten uitblonk. De dichter Hooft wijdde haar de volgende regelen:

Aan Joffrouw Francisca Duarte.

Joffrouw nu neem ik het aan;
Nu geloof ik dat de kollen
Ros en wagen met de maan
Van den hemel af doen hollen
Wat is 't wonder dat ze rollen
Op haar verren nederwaart';
Ghij doet, met uw' zang de schaaren,
Van beneên, ten hemel vaaren,
Dat heeft wel een' andren aardt.

In eenen brief van 1631 aan J. Visscher, zegt Hooft:

Mejoffrouw,

Aan Tesselschade.

UE. heeft tot nochtoe, met haar keel, de minnende harten en 't vier, menschen en dieren op aarde, de vogelen in de lucht verheught. Nu zij ook de vissen in 't water weet 't onthaalen, en hen te doen heveren, moet ik bekennen dat ze is, *à tout faire*, ende goed voor alle elementen. Joffrouw Duarte zal mij vergeven, dat ik d'uwe voortaan boven de hare stel.

Hooft 1631.

FLORIS V, graaf van Holland, in de XIII^{e} eeuw geboren, een man van groote verdiensten. Door hem werd Nederlands roem veel vergroot, hij was een voorstander van 't volk; kunsten en wetenschappen vonden in dezen vorst een vurig en krachtig beschermer, en de letterkunde nam toen met Maerlant een aanvang. Als beijveraar der toonkunst staat Floris V ook te boek.

In *Holland's roem* van den heer Cullot d'Escurij, lezen wij:

‘De toon- en zangkunst echter hadden reeds vroeg hier te lande hare vereerders gevonden: reeds ten tijde van Floris V, die zooveel ter aanmoediging van Maerlant, onzen oudsten dichter, had toegebracht, en zelf in de zangkunst geoefend was, nam Lodewijk van Vaelberge veêl en strijkstok van den wand, en liet zich met veel bevalligheid hooren; terwijl onze gewijde tempelen van fraai orgelspel en wel aangeheven toonen weêrgalmden, gelijk in de omstreken van Gouda de echo accoord sloeg op het bevallig gezang der schoonen dier stad.’

Wij lezen nog over Floris V:

‘En was het Floris V niet, die daar te boven een hoogschatter der fraaie kunsten, en in het bijzonder een beoefenaar der zangkunst was, aan wiens aanmoediging wij voornamelijk den *Spiegel Historiaal* van Maerlant te danken hebben..’

EDW. GREGOIR.

Wij hebben beide goed geriemd, zeî de vlieg aan den roeier, toen zij over het water waren.

Kronijk.

Antwerpen. - De Gemeenteraad heeft aan den beroemden meester, den heer Baron H. Leys, ter gelegenheid van de schitterende onderscheiding die hem te Parijs te beurt gevallen is en waarmede de Vlaamsche School eenen nieuwen luister wordt bijgezet, de volgende aanschrijving gericht:

'Antwerpen, 25 Mei 1867.

'DEN HEERE BARON H. LEYS, KUNSTSCHILDER TE ANTWERPEN.

'Mijnheer,

'De jury heeft U de groote eeremedalie toegekend voor de uitmuntende kunstgewrochten welke gij naar de Wereldtentoonstelling van Parijs hebt gezonden.

'Bij deze buitengewone onderscheiding, U ten tweeden male te beurt gevallen in wedstrijden waaraan meest al de voornaamste kunstschilders deel namen, verheugt zich de Gemeenteraad U, in naam der kunstlievende bevolking van Antwerpen, zijne hartelijke gelukwenschingen aan te bieden.

'Uwe medeburgers zijn fier over uwe roemrijke zegepraal die eenen nieuwen glans verspreidt over de Vlaamsche School, waarvan onze stad sedert vier eeuwen de bestendige zetel is.

'Het Gemeentebestuur heeft het genoegen U te dezer gelegenheid te berichten, dat uw naam gegeven is aan de door U bewoonde straat.'

Brussel. - De heer Arndt, medewerker van den beroemden geschiedschrijver Pertz van Hannover, heeft in de hoofdstad, in de archieven, eene ontdekking gedaan, die niet zonder belang is en tot les dienen moet voor vele gewaande oudheidkenners. Hij heeft bewezen, dat eene in de archieven bewaarde zoogenaamde ***Gouden Bul***, die vroeger voor eene aanzienlijke som gelds door de regeering was aangekocht, valsch is.

- Den 6^{n} Mei werd door Z.M. den Koning, die vergezeld was van geheel de koninklijke familie en al de hooge overheden, den eersten steen gelegd van de werken tot gezondmaking der Zenne, welke door eene Engelsche maatschappij aangenomen zijn. Deze verrichting geschiedde met de grootste plechtigheid.

Audenaarde. - Bij de delvingswerken, voor het aanleggen der nieuwe spoorbaan naar Sottegem, tusschen de gemeenten Erwetegen en Gorix-Audenhove, hebben werklieden omtrent 400 zilveren Romeinsche muntstukken van onderscheidene Keizers en gezagvoerders gevonden. De schat zat slechts drie voet diep in den grond, in een bruinachtig steenen kruikje.

Sterfgevallen.

Den 20^{n} Mei is te Antwerpen overleden de heer N.-B. Dekkers-Beernaerts, bij de vrienden der Vlaamsche beweging algemeen gekend om den iever, dien hij steeds aan den dag legde. Jaren lang was hij een der secretarissen der maatschappij *Voor Taal en Kunst* en hij bewees daar aanzienlijke diensten. De lijkdienst had plaats op Donderdag 23 daaropvolgende, 's morgens ten 9 ure, in de parochiale kerk van den Apostel Paulus.

Talrijke vrienden en kennissen volgden den lijkstoet. De kist werd gedragen door de leden der maatschappij *de Koningsvrienden* en de slippen van het baarkleed werden

gehouden door de bestuurleden dezer maatschappij, waarvan de overledene sinds jaren een der ieverigste leden was, vooral bij guren wintertijd, wanneer er den armen hulp en troost te brengen was.

Vertakkingen van het Seraphijnsche Order, met betrekking tot de Franciskaansche Martelaars van Gorcum, door F.C.

I

Men moet de Franciskaansche martelaren van Gorcum Observantijnen of Minderbroeders van de Observantie noemen, (regularis Observantiae, seu simpliciter: de Observantia) en bijgevolg verwerpen wij als dwalend, het gevoelen van schrijvers, die dezelve onder de Conventualen zouden willen rangschikken; of wel, die, gelijk M. Villefranche[1], dezelve onder den naam van Kapucijnen aanduiden; of ook nog wel, dezelve Recollecten noemen, gelijk Mgr. de Ram en anderen.[2] Dat men ons dan, om deze drievoudige uitsluiting beter te begrijpen, eenige algemeene en voorloopige aanmerkingen toelate, zoo

MINDERBROEDER-KAPUCIJN.

MINDERBROEDER-CONVENTUAAL.

1 Zie *Précis Historiques* 1865, blz. 366, 385, 414 en 446 *Les Martyrs de Gorcum etc.*
2 Buttler, *Levens der Heiligen.* tom. IV.

MINDERBROEDER-RECOLLECT.

noodzakelijk wanneer men zijn oog slaat, op de menigvuldige verbrokkelingen, van dit uitgestrekt Order, met recht het Seraphijnsche genoemd, en welke gewoonlijk maar slecht bepaald zijn.

Van af den dood van den H. Franciscus van Assisiën in het jaar 1226 tot 1368, bestond er maar één naam, om al de leerlingen, die den eersten regel van dezen doorluchtigen Patriarch volgden, aan te duiden, en dit was de naam van *Minderbroeders.* Tot dan toe, erkenden allen, zonder uitzondering, eenen en denzelfden Generaal, die hen zonder onderscheid bestuurde. Wel is waar, gedurende dit tijdverloop waren er reeds vele pogingen gedaan, om dezen grooten boom in verschillende takken te splitsen, echter was niet eene gelukt, en het was maar later dat de groote Franciskaansche familie er in gelukte, zich in te richten in vele verschillende takken, alhoewel altijd nog een vereenigingspunt vindende in den ouden stam, *den eersten Regel.*

Van deze takken, zijn er tegenwoordig nog drie, die voor de voornaamste gehouden worden, en elk eenen onafhankelijken en door de leden gekozenen Minister Generaal hebben. Men duidt hen aan onder den naam van tak *der Minderbroeders Conventualen*, *der Minderbroeders Observantijnen* en *Minderbroeders Kapucijnen.*

De naam van *Franciskanen* is aan hun allen gemeen, omdat allen opklimmen tot den H. Franciscus van Assisiën, hunnen algemeenen Vader en zijnen regel van het eerste Order belijden.

Voegen wij hier nog bij, dat onder deze drie vertakkingen, de voorrang in oudheid aan de *Minderbroeders Conventualen*, de voorrang in strengheid van uitlegging en toepassing des regels, aan den tak der *Minderbroeders Kapucijnen* toekomt: de *Observantijnen* zijn het menigvuldigste, om rede van hunne ondervertakkingen, verbonden door, en afhangende van een en hetzelfde generaal gezag.

Laat ons van ieder een woordje zeggen, ten einde onze gevolgtrekkingen op te helderen.

II

Om kort te zijn, kunnen wij over den tak der *Minderbroeders Conventualen*, vlug henen glijden; men noemt deze ook nog *Gaudentes*, om zekere voorrechten, welke deze kloosterlingen op eene zeer wettige wijze genieten (quibus gaudent) en welke eenige verzachtingen in de strengheid van de eerste toepassing en uitlegging van den regel ten gevolge hebben. Laten wij ons liever dadelijk bezig houden, met den tak van *de Minder-*

broeders der Observantie (Fratres minores de Observantia, seu regularis Observantiae), want daar bevindt zich voor de onpartijdige geschiedenis der gelukzalige Martelaars van Gorcum, het duisterste en belangrijkste punt, ter opheldering.

De Observantijnen, of, om beter te zeggen, het reform der Observantie, had zijnen oorsprong te danken in het jaar 1563, aan eenen eenvoudigen Leekebroeder, Paulucius de Foligne genoemd. Tot in 1517 had dit Reform geen ander bestuur dan dat van Generale Vicarissen, welke toch nog altijd afhankelijk bleven van den Minister-Generaal der Conventualen, die voortging met onder den titel van Generaal geheel het eerste order te besturen.

Deze Generaal kon ook niet gekozen worden dan uit de Conventualen, welke derhalve tot dan toe, niet alleen het voornaamste, maar het eigenlijke lichaam van het Franciskanenorder vormden. Geenszins echter kon hij uit de Reform der Observantie of Observantijnen gekozen worden, welke hem echter onderworpen bleven. Het was maar in het jaar 1517 en door de bulle van Leo X: *Ite et vos in vineam* dat de Observantie gemachtigd werd, uit haren eigen schoot, haren bijzonderen en onafhankelijken Generaal te kiezen. De gekozene genoot dadelijk den titel van *Minister Generaal.* Laat ons aanmerken dat de bulle van Leo X, die alzoo voor goed, den nieuwen tak der Observanzijnen van de Conventualen afscheidde, niettemin *de bulle van vereeniging* (unionis) genoemd werd: dit is, omdat, behalve haar voornaamste uitwerksel, zoo even aangegeven, zij ook ter zelver tijd meer andere onderverdeelingen aan den tak der Observantie verbond; deze onderverdeelingen hadden reeds in de voorgaande eeuw getracht zich tot stand te brengen, zoowel bij de Observantijnen zelven als bij de Conventualen; dusdanigen waren de *Gereformeerden* en de *Recollecten.* Sommige schrijvers, gelijk ook M. de kanonik Labis[1], hebben deze onderdeelen der Observantie, voor eenvoudige Provincies, of huizen bijzonder bestemd voor het beschouwende leven en de afzondering, aangezien.

Dit is eene tastbare dwaling: zij vormen wel wezentlijk even zooveel verschillige vergaderingen, allen wel hetzelfde einde en denzelfden regel van het eerste order hebbende, maar ook allen verschillige constitutiën, statuten, reglementen en gebruiken hebbende, aan hun ieder eigen[2]. Laat ons nu de bestaande ondervertakkingen van de Observantie volgen.

De Observantie besluit in zich de onderverdeeling welke den naam draagt van hervormde Minderbroeders (Fratres minores Reformati), ook wel ongeschoeide Minderbroeders (discalceati) genoemd. Een oud gedenkstuk van het order, *de Seraphische boom*,[3] geeft aan, dat het een eenvoudige leekebroeder, Petrus de Melgar was, die in 1492 het reform der ongeschoeide Minderbroeders begon. Het kreeg zijne bekrachtiging eerst in het jaar 1522, door Franciscus de Angelis, vierden generalen Minister der Observantie en het was ook hij die hun de nog in voege zijnde bijzondere constitutiën voorschreef.

Eene andere ondervertakking der Minderbroeders Observantijnen, zijn de *Recollecten.* Hunne bakermat was in Spanje. Zij klimt op tot omtrent het jaar 1502. In eene generale vergadering in Castillië, voorgezeten door den Z.E. P Martialis Boulier, Vicarius Generaal der Observantie, werd er bepaald, dat in alle de provinciën

1 OEuvres complètes du bienheureux Léonard de Port-Maurice.
2 Zie *Notice sur le troisième Ordre de St-François*, par le R.P.E..., Paris 1861.
3 Epilogus totius Ordinis Seraphici S. Francisci. 1650.

van Spanje, er eenige van de geringste conventen zouden uitgekozen worden, waarin de broeders die strenger verlangden te leven, zich zouden vergaderen, ten einde zich in grootere boetplegingen te oefenen.

Deze kloosters werden huizen van geestverzameling, ingetogenheid (Domus recollectae), en die ze bewoonden geestverzamelaars, ingetogenen (Recollecti) genoemd.

Van Spanje kwam het godvruchtige reform der Recollecten naar de Nederlanden over; en nauwelijks was er eene eeuw verloopen, of het zag zich in staat, al de kloosters der Observantie, die het een achter het ander verlangden deze heilige hervorming te omhelzen, tot zijne zijde over te halen. Men was dan tot het jaar 1639 gekomen.[1]

Tot de Observantie behoort daarenboven ook nog het reform der Alcanterijnen, zoo genoemd naar den H. Petrus de Alcantara, haren eersten voorstander. De Paus Paulus IV onttrok het aan het gezag van de Minderbroeders Conventualen, door eene bulle van de maand Februari 1562,[2] en onderwierp hetzelve aan den Minister Generaal der Observantie, onder de uitdrukkelijke bepaling echter, dat zij altijd de bijzondere verorderingen, door hunnen heiligen stichter gemaakt, zouden te volgen hebben.

De E. Bonaventura de Barcelona, Leekebroeder, begon omtrent het jaar 1670, nog eene andere onder-hervorming, die der *Minderbroeders der Afzondering* (del Retiro), in de provincie der hervormde Minderbroeders te Rome.

Het is aan dit reform dat de gelukzalige Leonardus de Porte-Mauritio toehoort. Ofschoon het aan de oversten der Hervormden onderworpen is, bewaart het des niet te min zijne bijzondere voorschriften, welke er eene verschillende inrichting van maken.

Laat ons, om te eindigen, aanmerken, dat Hervormden of Ongeschoeiden, Recollecten, Alcanterijnen en die der *Afzondering* allen onderworpen zijn aan den Minister Generaal der Minderbroeders Observantijnen, die ook uit hen kan gekozen worden. Om hen van deze laatste te onderscheiden, duidt men hen dikwijls aan onder den naam van *Minderbroeders van de strengere onderhouding* (Strictioris Observantiae), terwijl de Observantijnen zich *Minderbroeders der reguliere onderhouding* noemen. (Regularis Observantiae.)

1 Zie de voorrede van den regel der Minderbroeders Recollecten in België gebruikt.

2 P. Lodewijk Lipsin, in zijn *Additamentum ad vitam S P Francisci* merkt aan, dat er twee breven van Paulus IV aan den H. Petrus de Alcantera bestaan: Dilecto filio Petro de Alcantara. Reformatae vitae ordinis Minorum Conventualium.

Het reform der Minderbroeders Kapucijnen had ook zijnen oorsprong in de rangen der Observantie, in het jaar 1525. Zijn voorstaander was de gelukzalige Matheus de Bassi. In het begin, bij bevel van Clemens VII, onder de bescherming van den Minister Generaal der Conventualen gesteld, breidde deze nieuwe vergadering, niettegenstaande de tallooze moeilijkheden welke men haar berokkende, zich met zulken wonderbaren spoed uit, dat zij na drie of vier jaren van den H. Stoel de toelating verzocht en verkreeg, om zich volkomen in te richten, en zich zelve te besturen door eenen Minister Generaal van haren eigen keus.[1]

III

Deze geschiedkundige bijzonderheden eens vastgesteld zijnde, is het nu gemakkelijk te begrijpen, dat de Franciskaansche martelaars van Gorcum, noch Conventualen, noch Kapucijnen noch Recollecten, maar *Observantijnen* waren. En wel vooreerst waren het geene *Conventualen*: zoolang als de Vicarissen Generaal der Observantie afhingen van den Generaal der Minderbroeders Conventualen, kon men in zekeren zin zeggen, dat de Observantijnen deel maakten van de Orde der Conventualen; dit was het geval voor den H. Petrus de Alcantara, zoolang als zijn reform aan het gezag der Conventualen onderworpen was: maar in 1572, tijdstip der gelukzalige martelaars van Gorcum, was deze staat van zaken reeds vijf-en-zestig jaren veranderd.

Deze gelukzalige martelaren waren geene *Kapucijnen.* Wadding[2] bevestigt dat in het jaar 1572, den 7^{n} Juli, het klooster van Gorcum door de woede der Geuzen verwoest werd, na alvorens Nicolaus Pickius den Guardiaan, eenen man van onderscheiding en godsvrucht, versmoord te hebben: dat zij ook, behalve hem, tien zijner gezellen ter dood brachten. Welnu, de Minderbroeders Kapucijnen breidden zich niet uit tot in deze landen, dan in het jaar 1583.

Eindelijk, de martelaars van Gorcum waren geene *Recollecten*: de provincie van Neder-Duitschland was altijd eene der meest stichtende der Observantie, zoodat men zich er niet over verwonderen moet, dat al de kloosters van deze provincie, in hun verlangen naar grootere volmaaktheid, later, het eene na het ander, tot de *Nauwkeurigere Onderhouding* der Recollecten zijn overgegaan: maar deze zelfde reform der Recollecten, drong niet door tot de Nederlanden, dan omtrent 1598. Hun klooster van Mechelen, het oudste der provincie, werd op dat tijdstip, door den Minister Generaal F. Bonaventura de Calatagirona aangewezen om dit reform zelf in te voeren.

Uit dit alles vloeit de gevolgtrekking, dat men de Franciskaansche martelaren van Gorcum, Minderbroeders Observantijnen (regularis Observantiae) of eenvoudig Broeders der Observantie (de Observantia) gelijk zich het Romeinsche brevier uitdrukt, noemen moet. Het klooster van Gorcum was in het jaar 1454 door de Observantijnen gebouwd geweest.

Vertaald uit het Fransch door F.E.

1 Bullarium Ord. Fr. Minorum S. Francisci Capucinorum tom I, Bulla Clementis VII: Religionis zelus, 1528; et Pauli V Alias Felicis, 1619.

2 Tom. VI. A 1454 N^{o} LXXX.

Wij ontvangen de volgende nota:

In de 9de aflevering, van het tijdschrift *de Vlaamsche School* vind ik dat gij melding maakt van een werkje over de 19 Martelaars van Gorcum door P. Paulinus in het licht gegeven. Ik twijfel geenszins, Mijnheer, of gij zult mijn antwoord op de daar aangehaalde bemerkingen in de volgende aflevering van uw geëerd tijdschrift overnemen. Ik las dan in uwe opmerking het volgende: 'De schrijver schijnt zich te vergissen door de Martelaren van Gorcum te rangschikken bij de Minderbroeders-Recollecten enz.'

Indien gij het werkje gelezen hebt, Mijnheer, zult gij moeten bekennen, dat de 11 Minderbroeders die voor ons H. Geloof stierven en onder de Martelaren van Gorcum gerekend worden, in de negentien hoofdstukken, waaruit mijn werkje is samengesteld, nooit met den naam van Recollecten bestempeld worden. Ik geef hun steeds den naam van Minderbroeders tot gemak van den lezer, opdat deze zich niet zou verwarren in de verschillige benamingen welke men in de verschillige tijden en landen aan de kinderen van den H. Franciscus gaf.

Wel is waar, op het einde van het werk heb ik een bijvoegsel laten volgen, waar eenige bijzondere uitleggingen over de orde der Minderbroeders gegeven worden. Ik heb dit gedaan, op bevel mijner oversten, om twee dwalingen te wederleggen, die zich in eenige tijdschriften en werkjes bevonden. Namelijk, in den *Courrier de Bruxelles* las ik dat er zich onder de 19 Martelaren van Gorcum elf Capucienen bevonden, daar het nogtans uit de geschiedenis blijkt, dat de Capucienen destijds in België en Holland niet bestonden en zich slechts eenige jaren na de dood der Martelaren in België gevestigd hebben, zooals ik in dat bijvoegsel heb aangeduid.

Andere schrijvers, namelijk E.-J. van Moer en Ed. Terwecoren, in *Précis Historiques*, hielden vol dat de 11 Minderbroeders Martelaren van Gorcum evenzeer verschillen van de hedendaagsche Recollecten, zooals men ze noemt in eenige streken van België, als van de Conventualen en Kapucijnen.

Dit is ook niet juist. De Conventualen hebben eenen bijzonderen Generalen Overste alsmede de Capucienen, gansch verschillig van den Generalen Overste der Minderbroeders, die door den Paus Leo X als den waren opvolger van den H. Franciscus werd erkend en onder wiens gezag de Minderbroeders Recollecten van België en Holland staan, even eens als de Minderbroeders Observanten, gelijk zij in België genoemd werden ten tijde van de Martelaars van Gorcum. Ik heb eigenlijk niet willen toonen dat de Martelaren van Gorcum Recollecten waren, maar dat de Recollecten die nu in België of in Holland zijn, met recht en reden de Martelaren van Gorcum voor hunne medebroeders erkennen en juist dezelfde zijn, uitgenomen den naam.

Wat beteekent anders de verplichting, ons uit Rome voorge-

schreven, van bijzondere giften in te zamelen voor de onkosten der heiligverklaring onzer Martelaars? Wat beduiden anders de brieven van gelukwenschingen, ons uit Rome over de aanstaande heiligverklaring der Religieuzen onzer provincie toegestuurd?

Ik zal mij dus houden aan hetgeen ik in mijn boekje schreef en zal hetzelve in de nieuwe uitgaaf, die reeds onder druk is, breedvoeriger bewijzen. Indien ik niet vreesde te wijdloopig te worden zou ik hier alle die bewijsstukken aanhalen, doch ik hoop U dezelve bij eene andere gelegenheid te doen geworden.

Intusschen wil ik mijn werkje niet als volmaakt en boven critiek voordragen; in alle menschelijke werken zijn gebreken en bijgevolg ook in het artikel door u bijgebracht uit de *Précis Historiques* door Ed. Terwecoren.

FR. PAULINUS, *Guardiaan der Minderbroeders.*

Antwerpen, 12 Juni 1867.

Over de samengestelde werktuigen.

De samengestelde werktuigen bestaan uit de vereeniging van twee of meer der enkelvoudige werktuigen waarover wij vroeger gehandeld hebben; ook zijn hier de wetten van het evenwicht dezelfde; dus om de vermogens van een samengesteld werktuig te kennen, behoeft men slechts de betrekking van macht tot last te bepalen voor ieder enkelvoudig werktuig dat er in begrepen is, en ze dan met elkander te vermenigvuldigen. Men kan ook deze betrekking in *eens* bepalen, bij middel van het afmeten van den weg wederzijds afgelegd door macht en last.

De voorwaarden van het evenwicht gekend zijnde, zal eene kleine vergrooting der macht voldoende zijn om den last te overwinnen en derhalve het werktuig in beweging te brengen. Nogtans bestaan er in de natuur menigvuldige oorzaken die beletten dat de uitkomst der berekening stiptelijk overeenkomt met die der proefneming; dusdanig zijn die welke haren oorsprong nemen in de *wrijving* der verschillige deelen des werktuigs op elkander, in de *stijfte* der koorden, in den *wederstand* der lucht, in het *gewicht* der deelen des werktuigs, enz.

Onder de verschillige samengestelde werktuigen, zullen wij ons bepalen tot het beschrijven van het volgende dat onder de benaming van *eindelooze vijs* bekend staat en samengesteld is uit eene gewone vijs, welker draden met het tandwiel van een windas ineen gesloten zijn.

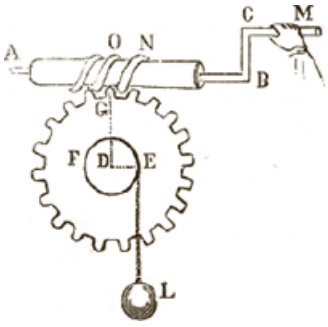

A B is eene vijs, die men op hare as doet draaien bij middel van eene handhaaf B C.

De vijsdraden zullen dus de tanden van het w i e l m e d e s l e p e n e n daarom ook het windas op zijne spil doen draaien, zoodat de last L met eene koord aan den

rol D gehecht, moet klimmen. De betrekking van macht tot last wordt hier gevonden op de volgende wijze:

In de vijs is macht tot last als: O N (afstand tusschen twee vijsdraden) tot B C (kring door de macht doorloopen).

Voor het getande windas is macht tot last als: D E (halve middenlijn van den rol F) tot D G (halve middenlijn van het tandwiel).

Dus is de betrekking der geheele macht tot den last als D E vermenigvuldigd met O N tot B C vermenigvuldigd met D G.

D[r] F.-J. MATTHYSSENS.

Gedeelte der fries, uitgevoerd op de Kamer van Koophandel der Beurs van Antwerpen, en vernield door den brand in 1858.

DE WOLHANDEL, SAMENSTELING VAN GODFRIED GUFFENS.

De prachtige plaat, die wij hieronder mededeelen, is het vervolg van de in 't lokaal der Antwerpsche Koophandelkamer uitgevoerde fries, Europa voorstellende, en waarvan wij in den vorigen jaargang, op bladz. 96-97 en 101 het eerste en het middengedeelte hebben opgenomen.

Wij hebben in vorige jaargangen[1] nog stukken medegedeeld van deze heerlijke muurschilderingen, die zoo ongelukkig door den brand vernield werden.

Herinnering.
Novelle.

I

> Purpurens veluti quum flos succisus aratro Languescit moriens.
> Gelijk een lieve bloem, gesneden door de ploeg, Die stervend kwijnt.
> VIRGILIUS.

Hebt ge ooit een rozeknopjen, door den wreeden rukwind geknakt, op zijnen stengel treurend zien hangen? Eilaas, 't is de laatste morgen, dat nog eens de weldoende dauwdroppen het verkwikt hebben; de laatste morgen, dat de koesterende zonnestralen zijne kleuren, nog voor eenige oogenblikken verlevendigen; de laatste, dat het zoeltje het liefderijk komt kussen, Wanneer de zon andermaal ten trans klimt, wat zal er nog blijven van het rozeknopjen? Eenige ontkleurde bladeren; een verdorde stengel. - Wat blijft er morgen nog van u, Hendrik? Een ontzield lichaam, eene moeder die welhaast onder de droefheid bezwijken zal.

Hendrik! mij dunkt ik zie hem nog; bleek als het gelend blad dat de noorderwind in den herfst de boomen afrukt, doch de uitgeholde wangen soms vluchtig door eenen

1 Zie de jaargangen 1859, blz. 25; 1865, blz, 200-201 en 1866, blz. 32-33.

onnatuurlijken blos gekleurd; ik zie hem nog, uitgeput door de studie en door de schrikwekkende ziekte, waarvan men in hem de onmiskenbare teekenen bemerkte. Ja, hij zou welhaast, zegde mij de

geneesheer, deze aarde verlaten, want de tering was reeds in hem verre gevorderd. - Hij zou deze aarde verlaten; en toch, hij werd er zoo bemind! Wat zou er worden van die moeder, waar hij den eenigen zoon van was? Hoezeer zouden hem zijne vrienden en magen; hoezeer, hem de armen en zieken betreuren! Zijne vrienden en magen, wien hij zich, telkens de gelegenheid zich voordeed, gansch opofferde; de armen en zieken, aan wie hij hulp en troost verschafte; waarvan nog geen enkele het tergend *neen* in zijnen mond had gehoord. - En nogtans zou hij sterven! hij, zoo goed, zoo medoogend, zoo liefderijk, zoo godvruchtig, hij zou sterven; - en hij wist het. Hij had het geraden aan de treurige blikken zijner bekenden; aan het bedenkelijk hoofdschudden van den grijzen geneesheer; aan de tranen die soms, vergeefs hare pogingen om de droefheid te kroppen, langs de wangen zijner moeder glipten. En wanneer men hem de hoop eener spoedige genezing trachtte in te boezemen, dan kwam er een droeve glimlach op zijne lippen zweven, en hij antwoordde:

'Ik dank u, vriend, voor uwe troostende woorden. Edoch, gij wilt mij over mijnen staat verblinden; er is voor mij geene hoop van genezing meer. Geloof mij, 't is zonder spijt dat ik sterven zal. Immers, deze aarde, waar Zonde en Dood heerschen, ga 'k verwisselen, hoop ik, tegen het gelukkig oord, waar Hij, eenige oorsprong van alle goed, van alle liefde, van alle vreugde, de hulde ontvangt van millioenen engelen en heiligen. Ja, de Dood, ik voel het, zetelt in al mijne aderen, zij vertraagt den loop van mijn bloed, zij verteert het merg mijner beenderen; welhaast ben ik gansch Haar! - Welaan, Gods wil geschiede!'

Dus sprak altoos die arme jongeling; dus trachtte hij ons over zijne aanstaande dood te troosten. Dan, men bemerkte wel dat er iets was dat hij zou betreuren; iets, waarvoor hij gewenscht had het leven te behouden. Want, na zich aan Godes wil onderworpen te hebben, kon hij toch soms niet nalaten eenige tranen te storten. - Waarom?...

De ziekte vorderde langzaam, doch met zekere schreden. De Dood hief reeds hare zeissen over het ongelukkig slachtoffer. 't Was maar een wandelend lijk meer. Op het eind, de knieën knikten; de zwakke beenen konden niet langer het lijf blijven dragen, en Hendrik moest zijne boeken, zijne wandelingen, zijne gewone bezigheden, al wat hij lief had, verlaten, om te bedde lange dagen en langere nachten in slapeloosheid door te brengen.

II

> Gijstaat, gelijk versteend, beweegloos aan zijn' sponde,
> .....
> Bedrukte moeder, die in 't boezemlijden smoort!
> J. IMMERZEEL: *De Moederliefde.*
> Voor 't minste, smaakt het zoet bij 't foltren van uw plagen, (Het zoet des ongeluks) van niet alleen te klagen.
> W. BILDERDIJK.

't Was nacht. In de kamer van Hendrik heerschte die halve duisternis aan ziekekamers eigen; alleen eene kaars stond aan zijne sponde te flikkeren. Eilaas! die sponde werd, sinds langen tijd, niet door de verkwikkende rust, maar wel door droefheid en smarte

bezocht; en thans ook kon men de slapeloosheid raden aan de moeielijke ademhaling en het onophoudend woelen van den zieke.

Hendrik was niet alleen. Zij die hem in haren kuischen schoot had gedragen, met wie hij één vleesch, één bloed, één leven had uitgemaakt; zij die hem aan hare borsten gezogen had, hem de eerste woorden in de taal zijner vaderen had leeren stamelen, zat aan zijn bed, door het lange waken, en meer nog door de klemmende droefheid afgemat. Zij aanzag hem. Voor haren geest kwamen nog eens zweven (bloedige spotternij!) de droomen van geluk die haar liefderijk moederhart zoo dikwijls had gekoesterd. Zij zag haren Hendrik, in eer en deugd opgebracht, na roemrijke studiën, in de wereld treden; zij zag hem geacht, geprezen, bemind. - Bemind! ja, zij droomde een gelukkig huisgezin; bevallige kleinkinderen die rond haar kwamen spelen. En dan, dan wederom zag zij dat uitgemergeld lijf, die bleeke wangen, die blauwe lippen, die oogen bijna gebroken, dit geheele wezen den onmiskenbaren stempel der naderende dood dragend, dien stempel waarop men lezen kan: *Vanitas vanitatum*, *et omnia vanitas*. - Mocht dit ook een droom wezen?

Welke smart dit moederhart folterde zal ik niet zeggen; ik kan het niet, ik weet het niet! Gij alleen, moeders, gij, die u alle hoop, allen troost, geheel uw leven, in uw kind, door eene vroegtijdige dood hebt zien ontrukken, gij alleen zoudt het misschien kunnen afschetsen. - De ouden hingen een floers voor het aangezicht der Droefheid, onmachtig hare uitdrukking op het paneel weder te geven; dit doen wij thans ook.

Sinds lange uren was er geen woord in de kamer van den zieke gesproken.

Hij slaakte een diepen zucht, en tranen, lang weêrhouden, biggelden langs zijne magere wangen.

- Kind, zeî de moeder, hoe bevindt gij u thans?

- 't Is altoos hetzelfde, moeder.

- Waarom dan, vriend, dien zucht, die tranen?

- Ach, moeder, 't is zoo droef het leven te moeten verlaten, wanneer men er eerst ging van genieten! De boom heeft al zijne bladeren, al zijnen groei, en de bladeren gelen, de stam verdort!

- Alles is immers nog niet verloren, snikte de droeve vrouw. De Natuur kan, in uwen ouderdom, wonderen verrichten. Heb goeden moed! Misschien...

- Boezem mij geene hoop in, moeder, want alle hoop zou leugenachtig zijn. Neen, ik weet, ik voel het, de dood nadert, ik kan ze niet meer vermijden. En toch, 't is zoo zoet te leven, zoo akelig te sterven! Het leven schijnt mij nu een bloemenpad te zijn, en ik heb er slechts eenige schreden op afgelegd!

- En nogtans, kind, gij waart altijd zoo onderworpen aan den wil van God, gij spraakt altijd van de ijdelheid dezer wereld, gij smachtte naar eene betere. - Ach, neen! dit is niet de oorzaak uwer droefheid. Iets anders foltert uw gemoet. Zeg het mij, aan mij, uwe moeder, misschien kan ik u troost brengen.

- Neen, neen, dit kunt gij niet, zuchtte hij, en toch lang reeds had ik u willen mijn hart openen. Doch, ik wilde u niet doen deelen in mijne droefheid, ik hoopte dat gij ze niet zoudt bemerkt hebben. Nu het anders is, wil ik u niet langer verzwijgen waarom ik ongaarne het leven verlaat. Een woord is mij daartoe genoegzaam. *Moeder*, *ik bemin.* Verstaat gij mij, ik bemin Maria, de speelgenoot mijner kinderjaren; ik bemin een aardsch wezen, wen de Dood reeds voor mij staat om de levenspoorten te sluiten. Ik bemin uit geheel mijn hart, en nooit zie ik meer, in dit leven, het voorwerp mijner vurige liefde! Ach, moeder...

Het snikken onderbrak zijne rede, hij smachtte in de tranen, en viel afgemat op zijne sponde neder.

(Wordt voortgezet.)

> De zee lacht met de vriendschap des winds, doch de schipstuurman zoekt die vriendschap op.

Kronijk.

Antwerpen. - Op Zondag 19 Mei, na de oefeningen der burgerwacht, heeft er in de Beurszaal der *Cité*, vanwege de 2e compagnie 4e bataillon, eene plechtigheid plaats gehad, die wij hier aanhalen omdat het een der vrienden der Vlaamsche zaak geldt. Deze compagnie heeft aan haren kapitein M. Andriessen, eenen eeresabel aangeboden, om hem een bewijs van achting en vriendschap te geven. Het geschenk werd hem ter hand gesteld door den 1n luitenant M. Roeder. De woorden, die deze laatste bij die gelegenheid sprak, waren zeer goed gepast en bewezen, dat de kapitein in de compagnie slechts vrienden telt. M. Andriessen heeft kort en goed geantwoord.

- Bij koninklijk besluit van 13 Mei wordt tot het voordeel der staats-premiën toegelaten: *Help u zelf!* zedeschets (lustspel) met zang in een bedrijf, door Paul Billiet.

- De heer E. Lemaire is tot bestuurder van het Nationaal tooneel benoemd voor 1867-68.

- De heer P. Benoit is op 3 Juni benoemd tot bestuurder der Antwerpsche muziekschool. Alle vrienden der toonkunst juichen deze keuze toe.

- De heer L. de Cuyper heeft voor de afdeeling der suikerbakkers in de *Gilde der Antwerpsche ambachtslieden* eene kartel gebeeldhouwd, beschilderd door den heer J. Werts, decoratieschilder.

- Van den heer L. de Cuyper was op 9 Juni in de Venusstraat tentoongesteld een standbeeld van de Kanadische vrouw, die hare melk uitstort op het graf van haar kind. Dit beeld werd, voor eenige jaren, door den verdienstelijken kunstenaar te St-Petersburg vervaardigd.

- Van den heer P. Genard is verschenen eene 2e uitgaaf der handleiding op de bezichtiging der hoofdkerk, onder den titel: *Notice des oeuvres-d'art qui ornent l'église de Notre-Dame d'Anvers.* Wij vernemen met genoegen, dat de heer Genard binnen kort eene Vlaamsche uitgaaf van dit werkje zal bezorgen. Het boekje is met veel zorg gedrukt bij J.-E. Buschmann.

- Aangekondigd om binnen kort te verschijnen: *het Groot Lot*, door Frans Caris, welke zich reeds door de uitgave van *het Loon der Liefdadigheid* heeft doen kennen.

- Naar aanleiding van een bezoek, welk de Antwerpsche burgerwacht zich voorstelt, in de aanstaande maand Juli den Engelschen vrijwilligers te Wimbledon te brengen, was er besloten geworden een gedenkstuk te doen vervaardigen, welk aan de Engelsche Schuttersvereeniging zou verblijven. Er is aan dit denkbeeld gevolg gegeven. De uitvoering van het kunststuk werd opgedragen aan den gunstig gekenden beeldhouwer, den heer A. Bogaerts, met wiens kunde wij onze lezers reeds deden kennis maken, door het opnemen van eene plaat, naar eene zijner werken vervaardigd.[1] De heer Hendrik Schaefels leverde de teekening van het gedenkstuk, welk door den heer A. Bogaerts gebeeldhouwd en in brons gebracht werd. De vier corpsen der Antwerpsche burgerwacht zijn voorgesteld door vier zeer smaakvolle figuren, die ieder eenen hoek innemen van den zuil, waarop toepasselijke spreuken, in de Engelsche taal gesteld, te lezen zijn. Wij wenschen de twee kunstenaars hartelijk geluk met hunnen arbeid. Zij hebben een wezenlijk meesterstuk voortgebracht, dat naast de schoonste voortbrengselen in het vak (ook van het buitenland) mag gesteld worden. De uitstap der Antwerpsche burgerwacht naar Engeland, zal dus ook bijdragen tot het verhoogen van den Vlaamschen kunstroem.

Brussel. - Wij vernemen met genoegen, dat in de Belgische academie het voorstel is gedaan, de *Biographie nationale*, met wier uitgaaf, zooals wij bereids hebben gemeld, een begin is gemaakt, ook in het Vlaamsch te laten verschijnen.

- De heer Funck, schepen, heeft aan den gemeenteraad een verslag ingediend op de vraag tot verhooging van het hulpgeld, welk is toegelegd aan het Vlaamsch tooneel der hoofdstad. De verslaggever heeft becijferd dat dit tooneel voor elke vertooning (er worden jaarlijks 75 voorstellingen gegeven) eene tegemoetkoming van ongeveer 142 fr. ontvangt, te weten: 4000 fr. van de stad, 3000 van het rijk en 3683 fr. 75 c. premiën, te zamen 10,683 fr. 75 c. Het verslag besluit tot het niet verhoogen van het stedelijk hulpgeld. De zaak is in beraad gehouden.

- De koninklijke Maatschappij ter bescherming der dieren heeft eenen prijs van 300 fr. uitgeloofd voor het schrijven van een schoolboek (in de Vlaamsche of Fransche taal) waarin bondig zullen uiteengezet zijn de voorschriften van zachtheid en menschelijkheid, waarmede de beschermende genootschappen bezield zijn, en, in 't bijzonder, de zorgen, welke men uit eerbied voor des Scheppers werken aan de dieren moet wijden.

- In hare zitting van 7 Mei heeft de koninklijke academie van België uitspraak gedaan over de verhandelingen ingezonden tot antwoord op de vraag, gesteld voor den prijskamp van 1866: *De geschiedenis te schrijven van het strafrecht in het oude hertogdom Brabant.* De prijs bestond in een gouden eermetaal, ter waarde van 600 fr. De prijs is behaald door M. Ed. Poullet, leeraar bij de katholieke hoogschool en zoon van den voorzitter

1 Zie de *Vlaamsche School*, 1864.

der rechtbank van eersten aanleg te Leuven. M. Ed. Poullet was reeds door vroegere werken gekend.

- De jury van den toonkundigen prijskamp voor 1867 is samengesteld als volgt: de heeren Soubre, P. Benoit, ridder Leo de Burbure, Samuel, Fetis, Daussoigne-Mehul en Hanssens.

Gent. - Bij Willem Rogghé, is verschenen: *de Landbouwkunst in de Nederlanden*, naar het Fransch, van M.-E. de Laveleije, leeraar aan de hoogeschool te Luik. Dit belangrijk werk maakt deel van de verdienstelijke uitgaven van het *Willemsfonds*. Het handelt hoofdzakelijk over Noord-Nederland; het eerste gedeelte, handelende over Zuid-Nederland, is reeds vroeger verschenen. De vertaling (van den heer F. Boone) is zeer keurig.

- Van onzen uitstekenden romanschrijver en taalkundige, den heer Sleeckx, is bij den uitgever Willem Rogghé verschenen een werk getiteld: *Tybaerts en C*^{e}. Buiten de uitgebreide novelle waarnaar het werk is getiteld, komen daarin drie echte puikverhalen voor, te weten: *Il primo Buffo*, *De Semiramis van Pater Masenius* en *Na de vertooning*, eene belangwekkende samenspraak tusschen eenige vrienden over geesten, duivels, spoken, enz. Wij behoeven voorzeker het werk van den heer Sleeckx niet aan te bevelen bij het Vlaamschlezend publiek, welk sinds lang gewoon is zich de voortbrengselen van dezen schrijver met graagte aan te schaffen. *Tybaerts en C*^{o} is in alle boekwinkels verkrijgbaar.

Brugge. - In eene der laatste zittingen des gemeenteraads is er lezing gegeven van een verzoekschrift van den *Vlaamschen Broederbond*, strekkende om de verwezenlijking te vragen van een vroeger geuit gedacht, namelijk het oprichten van een standbeeld aan Breydel en de Coninck. De burgemeester heeft er op geantwoord dat het collegie gunstig aan dit verzoekschrift is, maar dat de wensch voor 't oogenblik niet kan verwezenlijkt worden, uit gebrek van geldmiddelen. De stad heeft nog vooreerst een standbeeld aan Memling op te richten, waaromtrent verbintenissen zijn aangegaan. M. Meynne stelde voor, in grondbegin de oprichting van een standbeeld te beslissen, en dit op de Burchtplaats voor het stadhuis. De plaatsing der beide standbeelden zal onderzocht worden.

Buitenland.

's-Gravenhage. - Door den heer J.-A. Alberdingh-Thym zijn dezer dagen, in eenen door hem aangekochten bundel eigenhandige geschriften van Bilderdijk, verscheidene onuitgegevene schetsen van treurspelen en tooneelgedichten en verdere opstellen des beroemden dichters ontdekt. Dezelve zullen in de *Dietsche Warande* verschijnen.

Amsterdam. - Op de Oosterbegraafplaats is ingehuldigd een gedenkteeken ter eere van de befaamde Nederlandsche tooneelspeelster, mej. Suzanna-Nanette Sablairolles. Het bestaat in eene geknotte kolom, waarop de naam der ontslapene gebeiteld is. Op den voorkant van het voetstuk is eene geknakte roos afgebeeld en op beide zijden staat haar geboorte- en sterfjaar vermeld. Dit is het eerste grafteeken dat in Nederland aan eene tooneelkunstenares is opgericht.

Parijs. - De geleerden bewonderen op de wereldtentoonstelling het door den Wurtembergschen bibliothecaris Ensing tentoongesteld en bewerkte boek, getiteld *Golasta* en behelzende ritualen, doop- en lijkzangen der Mandaërs. Daar er tot heden

nog geene beweegbare drukletters voor de Mandaërsche taal bestaan, was de uitgever genoodzaakt het geheele werk te doen autographieeren. De Mandaërs, ook Sabiërs, of volgelingen van Joannes genaamd, maken eene sekte uit, die nog ten getalle van 500 zielen aan de oevers van den Euphraat en den Tigris bestaat, met eene eigene godsdienst, eigene heilige boeken, eene eigene taal en een eigen schrift.

- Nabij het Sterreplein (de l'Étoile) is een standbeeld van keizerin Josephine opgericht, vervaardigd door den beeldhouwer Vital-Dubray. Het is 3 meters hoog en gebeiteld uit wit marmer. De keizerin is staande voorgesteld, in de kleeding van haren tijd; naast haar ligt de keizerlijke kroon op een kussen, 't welk op eene in Griekschen stijl vervaardigde voetbank rust.

Berlijn. - Volgens wordt gemeld, hebben de sterrekundigen Beer en Madler de hoogte van 1095 bergen op de maan (waaronder er zijn van 20,000 voet hoog) gemeten.

Rome. - Te Santa-Maria (12 mijlen van Rome af) zijn beenderen van olifanten, rhinocerostanden, alsmede twee menschentanden, benevens wapenen en werktuigen uit vuursteen, opgegraven.

> In de diepe voren, welke de smart in het hart achterlaat, strooit vaak de Alwijze zaad, dat voor den hemel rijpt.
> FREDERIKA BREMER.

Varia.

De koning van Pruisen, die met de prinsen te Dessau was gaan jagen, werd bij den ingang van een dorp ontvangen door de aanzienlijke inwoners, voorafgegaan door den schoolmeester die gelast was eene redevoering te doen. Nadat hij eenige welsamengestelde volzinnen had uigesproken en met welwillendheid was aanhoord geworden, vroeg de koning aan den schoolmeester van zijne redevoering eene kopij welke Z.M. wilde bewaren. De schoolmeester zocht in de zakken van zijnen jas, die splenter nieuw was, en haalde er een klein papier uit welk hij Z.M. aanbood. De koning opende het blad, wierp er eenen oogslag op en riep: ‘Zestien kroonen, 20 grossen! Ik beloof u dat de rekening nauwkeurig zal betaald worden.’ De brave schoolmeester had, in de ontroering der vreugde, Z.M. de rekening aangeboden van zijnen jas, die door den kleermamaker in den zak was gestoken.

De fontein te Mentz.

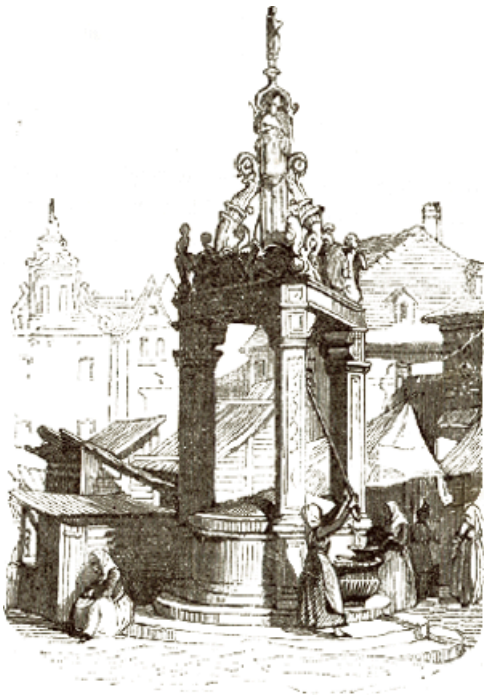

TEEKENING EN PLAATSNEDE VAN JOS. HEMELEER.

Mentz is eene zeer oude en schoone Duitsche stad, welke, buiten hare metropolitaansche kerk, een aartsbisschoppelijk paleis en verscheidene openbare gebouwen bezit, die verdienen gezien en geroemd te worden, ook door mannen van het vak. De stad zelve, welke thans 37,000 inwoners telt, is zeer behagelijk gelegen aan den linkeroever van den Rijn, op de hoogte waar de Mein zich in deze rivier stort. Mentz bezit eene hoogeschool welke in 1482 werd gesticht en zij is sedert 747 de zetelplaats van eenen aartsbisschop, wien vroeger de hoede van de archieven des Duitschen keizerrijks was opgedragen, alsmede van de zittingverslagen en boeken der algemeene en bijzondere vergaderingen der keurvorsten, welke hij het recht had bijeen te roepen. Hij voerde den weidschen titel van aartskanselier des rijks en was ook en bijzonder in die hoedanigheid een gewichtig personage. Alvorens op de vergaderingen te worden toegelaten, moesten de afgevaardigen bij hem hunne geloofsbrieven laten goedkeuren. Hij was alsmede het hoofd van een kapittel, bestaande uit 41 kanunniken, verdeeld in twee klassen, waarvan alleen de eerste klasse, die 24 leden telde, stembevoegdheid bezat, waar het aankwam op de benoeming des aartsbisschops, die tusschen de kanunniken van het kapittel moest verkozen worden.

De stad bezit eene rijke bibliotheek van ruim 110,000 boekdeelen.

De fontein, waarvan wij hierboven de teekening mededeelen, prijkt op het fraaie marktplein van Mentz, welk langs twee kanten de hoofdkerk omringt. Juist in het midden van het plein verheft zich deze bevallige driekante fontein, in den stijl der Duitsche kunstherbloeiing. Boven op de fontein is als het ware heel een kleine berg van wapenschilden, mijters, rivieren, waternimfen, bisschopsstaven, horens van overvloed, engelen, dolfijnen, sirenen enz., die het voetstuk van een Lieve-Vrouwebeeld uitmaakt.

Op een der voorkanten leest men:
Albertus princeps civibus ipse suis.
Wat in de Nederduitsche taal zeggen wil:
Prins Albertus aan zijne medeburgers.
Deze fontein werd aldaar gebouwd onder de regeering van Albertus van Brandeburg omtrent het jaar 1540. Deze vorst bouwde of liever herbouwde dezelve ter nagedachtenis van de grootheid van keizer Karel V, en de gevangenschap van Frans I, zooals met gouden letteren op de pomp staat uitgedrukt.

Herinnering.
III
(Eerste Vervolg.)

> Songes riants, projets de bonheur et d'amour,
> Fraiches illusions du matin de la vie,
> Pourquoi ne pas durer jusqu'à la fin du jour?
> TH. GAUTIER.
> O! wat vloeide er een stroom
> van herinnring hem tegen!...
> .....
> ..... het lispte
> Alles hem toe: Zeg, weet ge
> nog dit, en herinnert ge u dat nog?
> J. VAN BEERS: *De Bestedeling.*

Ja, de zuivere lelie eener eerste liefde was in het hart van den jongeling ontloken.
Reeds in de speeljaren der eerste jeugd hadden Hendrik en Maria voor elkander bijzondere toegenegenheid gekoesterd. Vermaken, wandelingen waren hun altoos gemeen. Het was lief, voorwaar! ze, in de bloeiende weide eenen vlinder, een gulden kerfdiertje te zien nahuppelen. - En, wanneer een van hen er in gelukt was het vlugge beestje te vangen, wat vreugde dan, wat blij gejuich! - Eilaas! die schoone tijd vloog voorbij, op rappe wieken.
De rozen van het leven waren geplukt.
Ach, mochten die jaren van onbezorgdheid en harterust voortduren! Mocht men kind blijven! Niets van het leven dan het zoete, het aangename kennen; geene andere wetenschappen bezitten dan van de twee handjes samen te voegen, en stamelend 't goede Jesuken te bidden; - van de moeder te beminnen die zorgvuldig over ons waakt en liefderijk de traantjes afkust van het kinderlijk verdriet; den vader die voor ons den ganschen dag arbeidt, en 's avonds, hoe vermoeid ook, nog gewillig onze kinderlijke spelen deelt.
Edoch, de jaren komen te spoedig, wanneer geluk en harterust niet meer zijn dan flarden van azuur in een donker hemelgewelfsel. De ondervinding leert ons te vroeg de wereld kennen, te vroeg worden ons de bronnen der wetenschap geopend, der wetenschap die ons, eilaas, te dikwerf twijfel inboezemt over al wat heilig, goed en waar is, daar ze dit alles zou moeten

leeren kennen en beminnen. En is het zoo niet, voldoet zij aan haren hoogeren roep, dan toch leert zij ons die schrikkelijke waarheid, dien goddelijken vloek: ‘Gij zult uw brood eten in het zweet uws aanschijns,’ - dan leert zij de smarten van het leven, den eeuwigdurenden strijd tusschen het goed en het kwaad.

Voor Hendrik, welhaast ook voor Maria zou die tijd komen; de speeljaren waren ten einde, de leerjaren begonnen. - De scheiding was dusdanig als men die van twee kinderen verwachten moest: treurig, maar toch vol hoop in de toekomst. Eens zou men elkander wederzien; alle zorgen, alle verdriet zouden voor eeuwig voorbij zijn, want nooit zouden zij dan meer scheiden! En, intusschentijd, o! wat al beloften van aan elkaâr te denken, van de gedachtenis der vroolijke dagen, samen gesleten, altoos, als het duurbaar pand der vriendschap, getrouwelijk in het hart te bewaren!

En die beloften werden gehouden. - Wanneer de jongeling, verre van zijne speelgezellin, in eene studiezaal waar stilzwijgendheid heerschte, onder de oogen eens strengen meesters, zijne lessen bestudeerde, meer en meer, dank zijnen voortdurenden moed, en zijnen stagen arbeid, in de wetenschap vorderde, dan scheen het hem onder de bescherming van eenen beminden, van eenen bevalligen Genius te zijn. Hij droomde Hem, over zijne schouder leunend, zijnen voortgang goedwillig naspeurend; Hij was het die hem goede gedachten, moed en standvastigheid inboezemde, hij voelde schier zijnen zoeten adem - en die Genius had de trekken van Maria.

Edoch jaren verliepen, Hendrik was van het Collegie tot de Hoogeschool gekomen; hij had aan den vollen beker der wetenschap gedronken, en dien beker die aan de oningewijden bitter schijnt, zou hij willen ten gronde toe ledigen hebben. Ja, zoo verre ging zijn ijver, dat hij ter nauwernood den tijd der vacantie waarnam om bij zijne moeder een kort bezoek af te leggen, - Doch hiertoe had hij nog andere redenen, namelijk, hoe standvastiger hij studeerde, hoe korter zou die studietijd zijn, en hoe vroeger zou hij voor altoos bij de goede moeder mogen wederkeeren.

Ook had hij vrienden gevonden: vrienden die hem vleidden, omdat zij wisten dat hij eene hooge plaats in de maatschappij zou beklimmen; vrienden die met hem verkeerden om, buiten zijne tegenwoordigheid, zijne meeningen, zijne woorden, zijne minste gedachten, te beknibbelen, te beschimpen of te laken; vrienden, die tot hem hunne toevlucht namen, uit hoofde hunner eigene zwakheid; die hem de gevoelens, hem de gedachten ontleenden die zij voor hunne eigene deden doorgaan; en eindelijk, God lof, ook ware vrienden, die hem in het hobbelig pad der deugd geleidden; wen zij het konden, de doornen voor hen hielden, en hem de rozen lieten plukken; vrienden die hem dikwijls laakten, in zijne tegenwoordigheid, van wie hij weinig lof ontving; ware vrienden, zeldzamer dan het kostbaarste kleinood, want dit toch kan men met veel gelds verkrijgen; gene zijn de hoogste gave Gods.

Dit nieuw leven waar hij ingetreden was, sedert zijne komst ter Hoogeschool, had aan de gedachten van Hendrik eene andere richting gegeven; Maria was niet vergeten, neen verre! maar zij verscheen hem slechts als een schoon en zuiver beeld zijner kindschheid, aan dit beeld waren lange stonden van zaligheid gehecht; - dit was alles.

Eindelijk toch keerde Hendrik weder tot zijne geboorteplaats, om ze, eilaas! niet meer te verlaten. De liefdebetuigingen die hij thans van zijne moeder ontving spraken hem nog van den tijd wanneer hij haar teeder toelachte, vroolijk rond haar heên huppelde, haar een tuil veldbloemen ging plukken, en deze in eene lieve kroon geschikt hebbende, ze rond haar hoofd slingerde. - Hier was de plaats waar zij hem

in de christelijke leering onderwees, waar, ja, vader zelf soms zijne vorderingen kwam naspeuren; vader, zoo lang reeds aan beider liefde ontrukt! Ginds was het kerkje waar hij gedoopt werd, waar hij voor de eerste maal de tafel des Heeren naderde. Welk zoet genot, welke harterust, die slechts het deel der gelukzaligen en der kinderen is, vervulde dan zijn hart! - En Maria, die ook hare eerste heilige communie deed, hoe engelachtig was haar gelaat, hoe zoet hare stem! - En daar, daar, rondom het huis Gods, was het kerkhof waar zij samen op de graven hunner voorouders gingen bidden, waar zij ook de namen der levenden met die der dooden mengden, en den goeden God het lange leven van vader en moeder, van vrienden en magen afsmeekten.

Al de grafsteenen waren er nog; alleen de Tijd had, met zijne onverbiddelijke hand, eenige vriendennamen weggevaagd; de Dood had eenige nieuwe graven gedolven. - En verder is de boomgaard waar zij vruchten gingen lezen, en vogelnestjes zoeken; - de weide waar zoo lieve bloempjes groeiden; - het beekje met duizende vlugge vischjes; - ginds de hoeve waar ze soms eenen vroolijken disch gingen bijwonen, waar altoos, lekkere, versche koemelk voor de kinderen te krijgen was. - De brave eerbiedwaardige pachters woonden er nog, en ontvingen Hendrik met dezelfde gulhartigheid als voortijds. Alles was nog in denzelfden staat bij zijne terugkomst, er ontbrak niets, niets, - dan de zorgelooze kinderjaren, - dan de beminnelijke gezellin, Maria. De kinderjaren waren onherroepelijk voorbij; - edoch, Maria leefde nog, Maria zou hij nog zien..., nog minnen! Dit was dan het uitwerksel dier herinnering! Ja, het zoeltje tusschen de bladeren spelend, het zoete geruisch van het beekjen, de vogelen in het loover zingend, de bloemen zelfs der weide, op hunnen stengel lispelend, - alles scheen hem eenen naam toe te fluisteren, - Maria. En meer en meer werd hem die naam duurbaar; en meer en meer smachtte hij naar het oogenblik wanneer hij de vriendin zijner kindschheid zou wederzien.

Eilaas! de zeevaarder haakt ook naar den stond wanneer hij de welbekende kusten van zijn vaderland mag genaken; hij droomt van de vreugde zijner grijze ouders, hij droomt van liefde, geluk. Doch het schip loopt op eene bedekte klip; - hij ontwaakt, en de schrikkelijke waarheid ligt hem voor de oogen! de Engel der dood zweeft reeds over de geborsten hulk, en toch heeft hij moeite zijnen geest aan de zoete droomerij te ontrukken; toch denkt hij nog aan ouders, aan vrienden, aan liefde, geluk.

Dit werd het lot van Hendrik. Nog niet lang was de liefde in zijn hart geslopen, nog had hij de beminde niet kunnen zien, daar ze slechts binnen weinige dagen van de beroemde kost-

school zou terugkomen waar hare opvoeding werd voltooid, en reeds had de Dood haren arm over zijn hoofd gestrekt.

De natuurlijke gesteltenis van zijn lichaam, de onverpoosde studie, andere, kleinere oorzaken nog, wrochten de ziekte, de treurende, wreede ziekte die, volgens het zeggen des dokters, geene hoop op genezing meer overliet. Hendrik, wij hebben het reeds gezegd, kende zijnen staat, hij wist dat hij zou bezwijken, en toch, en misschien meer dan het anders zou geweest zijn, zweefde het beeld van Maria hem altijd voor de oogen; van Maria die hij thans niet meer wilde zien, want de liefde die, meer dan de ziekte hem martelde, zou hij in zijn hart verborgen houden; niemand, inzonderheid Maria, mocht zijne droefheid deelen. Nogtans, hij voelde het, dit was hem zoet geweest, dit had zijne smart verlicht. - Maar soms sprak hij toch wel eens van Maria, en al wat men van haar zegde prentte hij in zijn hart, en al wat hij vernam vergrootte nog, zoo mogelijk, zijne ongelukkige liefde. - Wij hebben verhaald hoe zijne moeder het geheim vernam.

IV

> Elle était belle comme sont belles les âmes aimantes et pures.
> X.-B. SAINTINE: 'Picciola.'

't Is morgen, een morgen vol licht en leven, een morgen van vreugde en vroolijk gezang, een morgen van liefde! Want 't is lente! de zon, koningin des dags, stijgt ten trans; voor haar wijken de zwarte wolken, als de sneeuw voor het vuur, het verraad voor de rechtzinnigheid, als de dwingelandij voor de vrijheid, als al wat afschuwelijk en laag, voor al wat beminnenswaardig en verheven is. Hare gouden stralen spelen tusschen het nieuwgeboren loover, en de dauwdruppeltjes die van de bladeren op het gras biggelen, schijnen zoovele kostelijke parels te zijn. De bijtjes vliegen snorrend van bloempje tot bloempje, de vlinders dartelen vroolijk samen, de vogelen zingen 't zoetluidend morgenlied, terwijl hunne gaaitjes de kleine wormen en vliegjes zoeken, om het jonge kroost te spijzen. De landman, met de zon uit de sponde gerezen, spoedt zich tot het dagelijksch werk, met vreugde reeds denkende aan het oogenblik wanneer hij de beminde gade en de blozende kinderen, rond den vadelijken haard gezeten, mag wederzien, en hij dankt den hemel voor zijn lot, hetgeen hij tegen dit eens konings niet wisselen woû.

- Ja, 't is een schoone morgen.

- Neen, 't is een morgen vol tranen en rampen! Neen, de Dood spookt in 't rond (afschuwelijk rif), hare onverbiddelijke zeis zwaaiende, en de teedere bloemen als de knoestige eiken nedervellende. - 't Is een morgen vol akeligheid, en toch, 't is ook een morgen van liefde!

Ach! steeds bezoeken vreugde en droefheid, als twee gezusters, het menschdom, - de dood zetelt midden in het leven. - Even helder schijnt toch de zon op blijden en droeven, op armen en rijken, op jongen en ouden, op wie haat en nijd in het hart koestert als op wie er de warmste liefde in voedt, even helder op de gelukkigen der aarde, en op den zieken, den ongelukkigen, den jongen, den minnenden Hendrik; - op Maria...

Hendrik vinden wij in denzelfden staat terug waarin wij hem hebben gelaten. Ontzenuwd, ligt hij op zijne sponde uitgestrekt, de naam van Maria komt hem soms op de lippen, maar 't is in de vurige bede die hij tot den Hemel stuurt, want hij behoort dezer aarde niet meer; zijn geest zweeft tot hoogere sferen, den God nabij die hem welhaast in zijn rijk zal ontvangen. Immers, vandaag - hij heeft het gevraagd, en de geneesheer, en zijne moeder hebben er gewillig in toegestemd; - vandaag zal hij dien God, voor de laatste maal gewis, ontvangen, en hij tracht er zich toe te bereiden.

Eene huurvrouw bewaakt en bezorgt thans den zieke, daar sedert verscheidene uren zijne moeder de kamer verlaten heeft, zonder de oorzaak van haar vertrek te laten kennen, eene korte sluimering van haren zoon te baat nemend. - Waarom? - te kort, zouden immers voor het moederlijk hart de stonden wezen die zij nog samen konden doorbrengen; moesten die stonden nog verminderd worden?

De zaak die haar bijzijn gevergd had kon dan geen uitstel dulden? En waarom had zij hem die zaak niet kenbaar gemaakt?

Daaraan had Hendrik waarschijnlijk ook al gedacht, toen hij eindelijk in de benedenplaatsen de stem zijner moeder hoorde. Doch eene andere stem nog, eene stem die hem diep in het hart drong, eene stem die dit hart meende te herkennen mengde zich met de hare. - *Was het zij!* - O! dit denkbeeld verrukte hem, stroomen leven bruisten hem op nieuw door de aderen, hem, die reeds met den voet tegen de koude tombe stronkelde, en een vuur, eilaas! lang gedoofd, vlamde nog eens in zijne oogen.

De morgenzonnestralen doen het geknakt bloempjen, met dauw beladen, een oogenblik nog herleven, dan, ach! welhaast hangt het weder van alle vocht berooft, en stervend op zijnen stengel.

Hendriks moeder trad de ziekekamer binnen.

Hij had zich in zijn bed half opgelicht, twijfel en vreugde waren tevens op het bleeke aangezicht te lezen:

‘Zij, zij, moeder? Ach vrees niets! Haar te zien zal mij goed doen. Geleid ze tot mij, ik smeek u, verwijl niet langer!’ - En ziende dat de goede vrouw weenend wederkeerde: ‘Moeder, heb dank, heb dank!’

Wij zullen thans het beeld der geliefde Maria trachten te schetsen.

Heerlijk, voorwaar, is het de trotsche Roos, koningin der bloemen, op haren stengel te zien pronken, glansrijk zijn hare kleuren, goedriekend haar wijdverspreide geur!

Ja, edoch ik min nog meer de Lelie in heuren hagelwitten tooi: zij ook is fier in hare houding, maar 't is fierheid zonder waan, 't is de fierheid der onschuld; zij ook verspreidt in de verte haren geur, maar die geur is aangenamer, is zoeter dan die der roos; zij ook heeft eenen verheven stengel, maar die stengel heeft geene doornen.

Welnu, Maria was der blanke Lelie gelijk, voor de eerste maal bij de weldoende zonnestralen eens lentemorgens ontloken, of, ja, den spiegel, door den minsten adem bezoedeld, het meir dat het flauwste windje rimpelt.

Was zij schoon? Voor velen misschien, neen, voor mij, voorwaar! want zij droeg den stempel der onschuld; want zij kende

nog niets van de wereld, niets van de menschen dan het goede, het schoone, het ware. Maar wat zij kende, was haren God, en beter dan de trotsche geesten der hooggeleerden dezer aarde; wat zij kende, was de liefde eener teedere moeder, de plichten van een gehoorzaam kind; wat zij, eilaas! ging kennen, was de liefde, de zuivere, de ongelukkige liefde van Hendrik.

Maria was van middelmatige gestalte; blonde haren golfden wederzijden van het hoofd; de lieve wangen droegen den blos der gezondheid; in de donker blauwe oogen kon men goedheid en zielerust lezen; zoetluidend was hare stem; ongekunsteld, en toch edel, haar gang. Er was iets, ik weet niet wat, bovennatuurlijks in haar, of ten minste men zou het gezegd hebben; zij was als een engel, den Hemel ontvlogen. - Zoo zeldzaam is, op deze aarde, de schoonheid, met zuiverheid en goedheid gepaard!

(Wordt voortgezet.)

> De buik heeft een oog voor het brood, dan zelfs als dit hard is; doch hij heeft geen oor voor den raad, dan zelfs als deze met de zachtmoedigste woorden gegeven wordt.

Veilingen van schilderijen.

In den laatsten tijd hebben te Parijs twee aanzienlijke veilingen van schilderijen plaats gehad: die der galerijen Pommersfelden en Salamanca. Deze laatste galerij was vooral rijk aan schilderijen uit de Italiaansche en Spaansche scholen, en met het oog daarop had de bestuurraad der Antwerpsche koninklijke academie aan het Staatsbestuur en de regeering van Antwerpen voorgesteld, in de veiling Salamanca 75,000 fr. te besteden, om het Antwerpsch museum met eenige stukken van beroemde Italiaansche en Spaansche meesters te verrijken. De bestuurraad der academie, de stad Antwerpen en het Staatsbestuur zouden ieder één derde van deze som, dat is 25,000 fr. hebben gegeven. Deze voorslag werd evenwel door het Staatsbestuur en het gemeentebestuur van Antwerpen niet aangenomen. Dientengevolge werd dan ook op de bewuste veiling, vanwege het Antwerpsch museum, geen bod gedaan.

Over 't algemeen werden de schilderijen van de verzameling Salamanca zeer duur verkocht. De voornaamste werden toegewezen aan eenen Engelschman, den heer Cook, naar men zegt voor rekening der Nationale Galerij, te Londen. Het Brusselsch museum deed eenige aankoopen en betwistte onder andere aan den heer Cook de hem voor 85,000, 73,000 en 98,000 fr. toegewezene schilderijen van Murillo en Velasquez. Wij laten hier eene opgaaf volgen van prijzen in de veiling Salamanca besteed: De gramschap van Achilles, 16,200 fr.; De dood van Achilles, 15,700 fr. (beide van Rubens); Portret van den markgraaf van Segones (door A. Van Dyck), 14,200 fr.; een ander mansportret van denzelfden meester, 63,000 fr.; Een woudgezicht (van Ruysdael), 15,000 fr.; Vier veldslagen uit den dertigjarigen oorlog (van Pieter Sneyers), 17,250 fr. (gekocht voor het museum van Brussel); De ruiter op bezoek, 35,000 fr.; Een mansportret, 10,000 fr. (beide van Terburg); Een binnengezicht (van Pieter de Hoogh), 10,200 fr.; Eene Vlaamsche kermis (van Teniers), 24,000 fr.; De dood der H. Klara, 95,000 fr.; De oude Zingara, 85,000 fr.; De verloren zoon bij de lichtzin-

nige vrouwen, 73,000 fr.; De verloren zoon vóór zijn vertrek, 28,500 fr.; Vertrek van den verloren zoon, 32,000 fr.; De verloren zoon verjaagd door de lichtzinnige vrouwen, 35,000 fr.; De verloren zoon zwijnenhoeder, 39,000 fr. (al deze schilderijen van Murillo, werden gekocht door den heer Cook); De Maagd en het kind Jesus, 20,000 fr.; St-Jan en het Lam, 30,500 fr.; De H. Roza van Lima, 13,200 fr.; De Onbevlekte-Ontvangenis, 9,500 fr. (al deze schilderijen zijn van Murillo); Vrouwenportret, 98,000 fr.; Portret van Filips IV, 71,000 fr.; een ander portret van denzelfden vorst, 27,000 fr.; Vrouwenportret, 28,000 fr.; Kardinaalsportret, 16,200 fr.; Portret van den kardinaal Borgia, 38,000 fr.; De H. Klara, als kind, 14,700 fr.; Binnengezicht van Posada, 12,700 fr. (al deze schilderijen van Velasquez); O.-L.-V.-Boodschap (van Zurbaran), 40,000 fr.; De H. Maagd (van G. Bellini), 62,000 fr.

> De taal is het kenmerk van een volk, en zonder Vlaamsche taal kan er geen Vlaamsch volk bestaan.
> PIETER GEIREGAT.

Gedeelte der fries, uitgevoerd op de Kamer van Koophandel der Beurs van Antwerpen, en vernield door den brand in 1858.

DE TABAKSTEELT EN HANDEL DOOR DEN HEER JAN SWERTS.

Bovenstaande prachtige samenstelling maakt het eerste gedeelte uit van de Fries der Kamer van Koophandel, Amerika voorstellende; zij is het werk van den heer Jan Swerts en verbeelt de tabaksteelt, den tabakshandel en het verbruik van tabak. Uitweiden in lof ware hier overbodig, daar iedereen door de bovenstaande heerlijke sterkwaterplaat in staat is, te oordeelen over de eenvoudige maar tevens vernuft- en krachtvolle schepping van de kunstenaar, wien de versiering was opgedragen van het lokaal der Kamer van Koophandel, een veelomvattend werk dat hij ondernam met zijnen vriend en kunstbroeder, den heer Godfried Guffens, van wiens bijdragen tot dezen arbeid wij reeds vroeger afbeeldingen hebben opgenomen in ons tijdschrift.

Over de zwaartekracht.

Men geeft den naam van zwaartekracht aan de oorzaak van den val der lichamen; nogtans zou men van deze kracht een onvolmaakt denkbeeld hebben, indien men veronderstelde dat ze geen andere uitwerksels dan dezen val kan te weeg brengen. Over deze uitwerksels zullen wij later handelen.

De ondervinding leert dat alle lichamen, zonder uitneming, aan de zwaartekracht onderworpen zijn, en dat deze kracht op elk van derzelver deelen gedurig werkzaam is; zoodat de snelheid van beweging door den val veroorzaakt onafhankeijk is van de hoeveelheid stof der lichamen. Nogtans zien wij dat alle lichamen niet met dezelfde snelheid vallen, dat, bij voorbeeld, eene pluim zoo snel niet valt als een steen. Deze daadzaak heeft doen veronderstellen dat de zwaartekracht in evenredigheid was met de hoeveelheid stof, en derhalve dat een lichaam welks gewicht dubbel is, eens zoo snel moet vallen.

Galileus is de eerste die bewezen heeft hoe ongegrond dit stelsel was, toen hij van het toppunt des torens van Pisa ballen van verschillige stof liet vallen, zoo als van lood, koper, was, enz. Hij bemerkte dat er hier tusschen de snelheid van den val en de hoeveelheid stof dezer lichamen geene volkomene even-

redigheid bestond; dat de wassen bal, alhoewel veel minder zwaar dan de metalen ballen, maar vier vingers achteruit bleef, als deze laatste reeds den grond raakten. Desauguliers bevestigde dit ook door vele proefnemingen; hij liet van den koepel van St-Pauluskerk te Londen, twee ballen van gelijken omvang vallen, de eene van glas, de andere zijnde eene blaas met lucht gevuld; de betrekking van derzelver wederzijdsch gewicht was als 19 tot 1; de zwaarste bal kwam op den grond op tijd van 6 1/4 seconden, terwijl de andere daartoe 18 3/4 seconden gebruikte. De te doorloopene afstand was van 272 Engelsche voeten, zoodat de betrekking der snelheid hier was als 3 tot 1, en integendeel de betrekking der hoeveelheid stof als 19 tot 1. Dit verschil in snelheid werd door den wederstand der lucht veroorzaakt, wederstand, waarvan het vermogen vergroot naarmate een lichaam minder stof vervat voor eenen gelijken omvang; ook ziet men dat al de lichamen met dezelfde snelheid vallen, wanneer men den wederstand der lucht vernietigt. Daaromtrent is de proefneming door Newton uitgevonden, voorzeker beslissend:

Wanneer men een stuk lood, een stuk papier en

eenige penneveertjes in eene glazen buis, ongeveer 8 voet lang, sluit, en dat men daarna derzelver lucht uitpompt, ziet men bij het omkeeren der buis dat er bijna geen verschil bestaat in de snelheid van den val dezer voorwerpen; maar wanneer men langs het kraantje K weder een weinig lucht in de buis laat komen, dan bemerkt men dat de penneveertjes min snel vallen dan het lood, en dat de snelheid vermindert naarmate men meer lucht in de buis laat komen. Om de reden van dit verschijnsel te doen vatten, zullen wij veronderstellen dat het stuk lood twintigmaal meer weegt dan het stuk papier, zoodat het stuk lood kan aanzien worden als hebbende 20 graden hoeveelheid stof, terwijl het papier maar één graad heeft; het stuk lood zal dus ook aan 20 graden zwaarte onderworpen zijn, en het papier maar aan eenen graad; nogtans zal de wederzijdsche snelheid van beweging dezer lichamen in het ledige gelijk zijn, vermits 20 graden zwaarte, werkzaam op 20 graden hoeveelheid stof, geen grooter uitwerksel kunnen veroorzaken dan dit van 1 graad zwaarte op eenen graad hoeveelheid stof. Deze lichamen zullen dus met gelijke snelheid moeten vallen,

indien niets hun wederstand biedt, en gevolgenlijk zullen ze, wanneer de glazen buis luchtledig is, hare lengte op denzelfden tijd moeten doorloopen.

Het is ook zeer gemakkelijk te begrijpen waarom hetzelfde verschijnsel niet meer plaats grijpt, wanneer de glazen buis lucht inhoudt. Veronderstellen wij dat de inbeslotene lucht eenen wederstand aanbiedt, bekwaam tot het vernietigen van eenen halven graad zwaarte in ieder lichaam; het papier zal dus de helft verliezen, terwijl het stuk lood, dat 20 graden of 40 halve graden zwaarte heeft, maar een veertigste van zijne valkracht verliezen zal. Derhalve zal het met meer snelheid moeten vallen dan het papier, en dit laatste weder sneller dan de penneveertjes.

D[r] F.-J. MATTHYSSENS.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

FRISCKMUTH (J.), van Duitsche afkomst, was muziek-professor te Amsterdam in 1750. A. Olofsen gaf in 1758 van hem uit: *Korte en zaakelijke onderwijsingsgedagten over de beginselen en onderwijzingen van 't clavecimbaal.*

Het speeltuig de klavecimbaal heeft zich in de XVII[e] eeuw zeer ontwikkeld, want in de XVI[e] eeuw had men maar 45 toetsen.

GEILFUS (J.), die, naar men gist, te Utrecht verbleef, was een beminnaar der toonkunst, die, volgens zijnen vriend, den bekenden J.-P.-A. Fischer, grooten aanleg voor de muziek moet gehad hebben. Fischer zegt over hem:

‘'K ben van gedagten, dat wanneer de Heer Geilfus sig op 't orgel, of klokken wilde appliceeren, dat sijn Ed. binnen korten tijd, meenig een die misschien eenige jaren, daar op sijn tijt verspeeld heeft, soude beschaemen.’

Geilfus was mogelijk een instrumentist en leefde in 1737.

GHIJSBERT, was een der oudste Utrechtsche organisten der St-Salvatorkerk. De geringheid van de loonen der organisten, in vroegere eeuwen, is waarlijk verbazend. Ook hadden de meesten een ander beroep[1]. Ghijsbert, die organist was in 1534, genoot eene wedde van 36 gl. 's jaars, 6 gl. voor zijnen tabbaard en 4 gl. voor zijn huis. Het is het eerste jaar dat de organist aldaar een costuum als organist had. Het blijkt ook dat er in St-Salvator's koralen waren. Ziehier eenige uittreksels uit de rekeningen, voorkomende in het kerkelijk archief van J. Dodt van Flensburg:

‘1534. Item. *Ghijsberto organiste de* 12 *mensibus*, *quod mense* 3 *fl. fac.* 36 *flor. Item ad huc eidem pro tabbardo suo*, 6 *flo. Item ad huc eidem de domo sua*, 4 *flo. Item*, *choralibris ecclesie nostre pro decantatione Misse nostre domine post matutinos*, 9 *flor.*’

Ghijsbert heeft ook deel genomen (1545) aan eene keuring van het orgel met twee andere organisten, Ernest van Scaijc (van St-Pieters) en M. van Groenenburch. Er werd hiervoor eene som van 12 gl. betaald. De orgelmaker Cornelis Geertsz had 225 gl. om het orgel te herstellen. De kosten van wijn, bij de orgelkeuring, waren 6 gl. 12 st. De twee zonen van den orgelmaker kregen een geschenk van 6 gl. 8 st. Ghijsbrecht leefde nog in het jaar 1567.

GHIJZEN, een voorzanger te Amsterdam, waarschijnelijk in de XVII[e] eeuw, heeft veel bijgebracht tot het verbeteren van den kerkzang, in 't verzamelen van goede gedichten. Pieter van Gunst heeft, na hem, nog 18 jaar besteed om de christelijke muziek te verbeteren.

1 Een genaamde Rietveld, organist der St-Nicolaaskerk, trok 14 gl., om gedurende een jaar het orgel te spelen.

GOEDENDAGH (Johannes), Noord-Nederlandsch toonkunstenaar, hield verblijf in Italië; hij droeg veel bij tot de bevordering en verspreiding der toonkunst in dit land. Hij was algemeen gekend onder de naam van *Bona Dies*.

GOGAVA of GOGAVI (J.), geboren te Grave, vestigde zich te Venetië, rond het midden der XVI^{e} eeuw, waar hij, na te Padua zijnen graad te hebben verworven, de geneeskunst uitoefende. Gogava was de eerste ontdekker van de oude handschriften der Grieksche schrijvers over de toonkunst, in de bibliotheken van Venetië. Hij heeft van dezelve eene vertaling uitgegeven onder den titel:

Aristoxeni, *musici antiquissimi*, *Harmonicorum elementorum Lebri III. Ptolemaei Harmonicorum seu de musica Lebri III. Omnia nunc primum latine conscripta et edita ab Ant. Gogovino Graviensi Venetus* (1562), *in*-4^{o}. Deze geleerde opende dus den weg tot de kennis der oude muziek, waaromtrent tot dan toe niets bepaalds bekend was.

GRAAF, kapelmeester te 's-Hage, in 1795, komponeerde ter gelegenheid van den tusschen Frankrijk en Engeland gesloten vrede, waarbij de Bataafsche republiek hare koloniën terug kreeg, een *oratorio*, uitgevoerd in de Luthersche kerk aldaar.

Graaf, ondersteund door knappe liefhebbers en vereerders der toonkunst, heeft te 's-Hage veel dienst aan de kunst bewezen. Burney spreekt ook van hem in zijne muzikale reizen.

Graaf (opgegeven door den heer Fétis onder den naam... Graf) was kapelmeester van Zijne Doorl. Hoogheid den Heer Prins van Oranje en Nassau, het jaar 1782. Deze bekwame man heeft het volgende werk uitgegeven: *Proeve over de natuur der harmonie in de generaalbas*, *benevens een onderricht eener korte en regelmatige becijfering. In 's Gravenhage*, *bij Bernardus Wittelaer*, 1782, *gr.* 8^{o}. 46 *bladz. en XI tabellen.* Inhoud: I. Van eenvoudige en samengestelde accoorden, die in de mannelijke toonwijze voorkomen. II. Van eenvoudige en te samen gestelde accoorden, in de vrouwelijke toonwijze ontstaande. III. Van de accoorden, die alleen van de melodie oorspronglijk zijn. IV. Van de becijfering.

HELFER (A.-W.), heeft verschillige werken ter bevordering van het volkszangonderwijs uitgegeven, en mitsdien aan de kunst vele diensten bewezen. Men heeft van hem:

1^{o} *Handleiding bij het onderricht in de Toon- en Zangkunst*, *Amsterdam*, *P. Portielje*, 1829, *in kl.* 8^{o}.

2^{o} *Gezondheids-regelen voor de stem*, *ten dienste van hen die zich op den zang toeleggen enz.* Amsterdam, wed. L. Van Hulst en zoon, 1830, gr. 8^{o}. Dit werk is gedeeltelijk eene vertaling van D^{r} Grosheim's *Ueberpflege und Anwendung der stimme.* Maintz. B. Schott, 1830.

3^{o} *Iiets over de belangrijkheid van het zangonderricht*, *als leer en vormingsmiddel op de scholen.* 's-Gravenhage, A. Kloots, 1831, gr. 8^{o}.

HELLEMANS (Leonora), eerste gemalin van P.H. Hooft, ridder, drost en baljuw van Goulandt enz. Deze vrouw, die in 1646 leefde, schijnt den zang met vrucht beoefend te hebben. J. Vos wijdt haar, in zijne *Verscheidene Gedichten*, de volgende verzen:

Aan Mevrouw L. Hellemans-Hooft, drostin van Muide.

Leonora, rijk van straalen!
Wat verschuilt er in uw keel?

Nestelen er nachtegalen?
't Klinkt er als Apolloos veêl!
Of is uw mond vol Englen,
Die uw liefelijke taal
Met iets Goddelijks deurmenglen?
Ja vol Englen is 't koraal
Van uw zuivre mond en gorgel! enz.
Op 't Huis te Muiden, 1646.

Rond 1630 huwde Hooft Leonora Hellemans, die hem overleefde.

Wij moeten hier eenige regels over de Nederlandsche zangkunst aanhalen.

Het waren niet bij uitsluiting de Goudsche vrouwen, welke van de vroegste tijden af vermaard waren in het zingen[1]; aan andere oorden van ons land vernam men ook haar bevallig geluid, en op Muidens slot deden zij zich voornamelijk hooren; daar waren het Visschers dochters, Tesselschade en hare zuster, van welke Hooft kon getuigen, dat zoo zij in tegenwoordigheid van Maria de Medicis, welke zich toen in Holland bevond, aanhieven, *zij zich misschien veranderen zouw*, *dat Italië haar in Hollandt bejegende:* zijne eerste, en daarna zijne tweede vrouw vergezelden deze behoorlijk met het klavierspel, terwijl die van Huijgens en andere der gasten met dezen zamenstemden; Tesselschade, de van Bastaens aangebedene weduwe, door Huijgens niet zonder doel of reden, de *schoone* bij uitnemendheid genaamd, en Hooft zelfs bewees hier, hoe zusterlijk dicht- en zangkunst vereenigd zijn.

Hij was zelf weduwenaar, en Tesselschade schoon en bevallig; dit deed uitwerking, en de *Thessalica* in Bastaens *Pièmata* voorkomende, zijn er de bewijzen van. Maar ook Huijgens schijnt getroffen geweest te zijn, en de voorkeur te zullen bekomen hebben, zoo de weduwe tot eene tweede liefde had kunnen besluiten. Men vindt alles hiertoe betrekkelijk bij Scheltema, ‘Anna en Maria Tesselschade, de dochters van Roemer Visscher.’

Hooft maakte een gezang getiteld: *Koninx deuntjen.* Dit werd door Mersonn Torlong, welke tot den kring van het smaakvolle en kunstlievende gezelschap op Muiden behoorde, gezongen. Het opschrift van dit vermaarde deuntje is;

Klaght van Hendrik de groote over 't afreisen van Marie (Hooft schijnt zich in den naam bedrogen te hebben; zij heette Henriette-Charlotte) *van Mommonrencij*, *Princesse de Condé*, en gestemd op de wijze van: *Où luis-tu*, *soleil de mon âme?*

Waer blinkt ghij, klaerheid van mijn ooghen?
Waer blaekt ghij, licht van mijn gemoedt?
En zal men, uit de zoute vloedt,
U nimmer hemelwaert zien hooghen?
Nu ik mijn' schoone zielzon mis,
Schaft mij de dagh maer duisternis.
Hooft, Mengelwerk P. 658.

EDW. GREGOIR.

1 Zie Montanus, Bijvoegsel op Guicciardijn, Besch. der Nederl. Bl. 219; de vrouwen, zegt hij, van Gouda sprekende, hebben hier een bijzondere gratie van wel te zingen.

Kronijk.

Antwerpen. - De heer Th. Metz heeft sedert eenige dagen in het lokaal van het *Verbond*, Arembergstraat, 1500 hoogst merkwaardige lichtteekeningen op glas tentoongesteld. Dezelve worden door vergrootglazen gezien en stellen gezichten voor op schilderachtige of anderszins merkwaardige plaatsen uit nagenoeg alle landen der wereld. Uit België en Holland zijn 25, uit de Nederlandsche koloniën (Batavia, Sumatra, enz) 50 gezichten voorhanden. Italië, met zijne heerlijke kunstschatten, met zijne begravene steden Pompeï, Puzzoli, enz.; Duitschland, Frankrijk, Engeland; Griekenland en Turkije (met de overblijfselen hunner oude kunst en beschaving), Zwitserland, Spanje, Egijpte, bekleeden in de tentoonstelling eene ruime plaats. Zelfs Amerika, China, Siam en de Moluksche-Eilanden zijn er niet op vergeten. Er zijn ook een aantal gezichten op de maan, afbeeldingen van schilderijen enz. voorhanden. Open van 10 ure 's morgens tot 9 ure 's avonds, aan 1 fr. per persoon. Deze tentoonstelling verdient door iedereen bezichtigd te worden. Iets prachtigers dan zij oplevert, laat zich moeielijk denken.

- Mgr. de Montpellier, bisschop van Luik, heeft dezer dagen Antwerpen bezocht en is bij die gelegenheid een beeldwerk gaan bezichtigen, welk de heer Jos. Ducaju voor eene kerk van Luik vervaardigt.

- De heer Breuer-Schott heeft een door hem vervaardigd plaasteren borstbeeld van wijlen den heer F.-H. Mertens aan het Stadsbestuur geschonken, om bijgezet te worden op de stadsbibliotheek. De gemeenteraad heeft op 22 Juni, onder dankbetuiging aan den schenker daartoe besloten en de heer Burgemeester heeft te kennen gegeven, dat het Stadsbestuur voornemens is een marmeren borstbeeld van den overleden bibliothecaris te doen vervaardigen.

- De heer Pieter Benoit heeft, naar ons wordt gemeld, een oratorio voltooid, getiteld *de Schelde*, welk zou verdienen een wezenlijk meesterstuk te worden genoemd.

- Van den heer P. Benoit zal het oratorio *Lucifer*, op 20 Augustus, in den Koninklijken Schouwburg, ter gelegenheid der Antwerpsche kermis, voorgedragen worden.

- De heer L. Deckers heeft bij den uitgever van Roeij, Kloosterstraat 24, laten verschijnen eene *Geschiedenis der Martelaren van Gorcum*, versierd met twee platen.

Brussel. - Er wordt gemeld, dat de Minister van justitie de heeren de Maere, volksvertegenwoordiger, Grandjean, raadsheer bij het hof van beroep, Vuylsteke en Serrure, advocaten, Heremans, hoogleeraar, van Beers, professor, Destanberg, letterkundige, in commissie heeft gesteld, voor het nazien der Nederlandsche vertaling van het nieuwe strafwetboek. Deze vertaling werd (uit eigen beweging) vervaardigd door den heer de Hondt, rechter van onderzoek te Dendermonde, dezelfde rechtsgeleerde die de 2^{e} Nederlandsche uitgaaf van het burgerlijk wetboek bezorgde.

Gent. - Het IX^{e} Letterkundig congres, verleden jaar te Gent beroepen, werd door de treurige omstandigheden, waarin Noord- en Zuid-Nederland toen verkeerden, onmogelijk gemaakt; de regelings-commissie besloot dan ook hare werkzaamheden te staken om die in gunstigere tijden te hervatten. Thans acht zij zich gelukkig te kunnen berichten, dat zij zich op nieuw aan het werk heeft gesteld, en het Congres zal worden gehouden op Maandag 19, Dinsdag 20 en Woensdag 21 Augustus

aanstaande. Zij heeft eenen omzend brief laten rondgaan, waarin zij herhaalt wat zij verleden jaar over het doel en het nut dier plechtige bijeenkomst schreef.

- Door de bladen wordt gemeld, dat de bisschop van Luik, Mgr. de Montpellier, op eene bisschoppelijke vergadering, in deze stad gehouden naar aanleiding van het feest van den H. Macarius, onder andere het volgende heeft gezegd: 'Vlaanderen draagt de kroon des katholieken geloofs hoog. Het is zijnen roem, zijn heil en ik wensch er u allen geluk over! Maar veroorlooft mij, dat ik bij dezen gelukwensch eenen raad voege: *weest Vlamingen*, *blijft Vlamingen*, *zooveel gij kunt*, *in uwe taal*, *in uwe zeden*, *in uwe letterkunde*, *in uw onderwijs*, *in uwe oude nationale godsdienstige gewoonten.* Het is een Waalsch bisschop, en die de Walen teeder lief heeft, die u dezen raad geeft. Ik heb al de Vlaamsche opschriften niet kunnen lezen, welke de duizende zinnebeelden uwer processie van Zondag versierden; maar ik heb uwe werken kunnen bewonderen, en ik kan u geenen beteren wensch toesturen dan dezelve te zien groeien en bloeien in dit schoone Vlaanderen, zoo rijk aan zegeningen van God.'

Varia.

In 1815 was de beroemde Fransche schilder Isabey gelast geworden met het vervaardigen van een tafereel, waarop al de leden van het congres van Weenen moesten worden afgebeeld. '- Mijnheer, zegde hem lord Wellington, ik moet de eerste plaats bekleeden op uw schilderstuk want dat is de mijne, en ik dring hier sterk op aan.' Van zijnen kant, zegde de prins de Talleyrand zachtjes in het oor van den schilder: '- Beste vriend, zoowel in uw belang als in het mijne, zet ik u aan om van mij de eerste personage van uw tafereel te maken, of wel mij er geheel en al af te laten: mijn afwezen zal dan ook in het oog springen.' Thans kwam het er op aan deze twee vorderingen te gemoet te komen. Isabey wist deze dubbele moeielijkheid op te lossen. Hij verbeeldde den hertog van Wellington op het oogenblik dat deze de conferenciezaal binnentrad en aller blikken zich op hem vestigden, zoodanig dat hij zich den koning van dit tooneel kon wanen. Hij schilderde den prins de Talleyrand in eenen leuningstoel gezeten, te midden van de congresleden, zoodanig dat hij in dit gewrocht de eereplaats bekleedde. Daarenboven wist Isabey den hertog van Wellington te overtuigen dat hij, op deze wijze van ter zijde gezien, veel schooner vooruitkwam, en zijne wezenstrekken eenige gelijkenis kregen met de wezenstrekken van Hendrik IV.

Deze vleierij slaagde zoo goed, dat de hertog den schilder zelfs de schets van zijn tafereel afkocht, en deze nog heden met zorg door de familie Wellington bewaard wordt.

Frans-Hendrik Mertens.

STEENSNEDE VAN JOS. NAUWENS, NAAR EENE LICHTTEEKENING VAN J. DUPONT.

In 1856 werd de heer F.-H. Mertens, bibliothecaris der stad Antwerpen, door Z.M. den Koning der Belgen tot ridder der Leopoldsorde benoemd; eenige dagen later boden de leden der *Académie d'archéologie de Belgigue* hem te dier gelegenheid een feestmaal aan; de heeren L. Vleeschouwer, C. van den Nest en Désiré van Spilbeeck voerden er het woord.[1]

Weinige dagen daarna had er eene tweede hulde aan den heer Mertens plaats, waarvan het tijdschrift de *Vlaemsche School* destijds het volledig verslag mededeelde;[2] het waren zijne talrijke vrienden en kennissen die zich allen vereenigd hadden om den man te vereeren welke zoovele diensten aan de kunsten en letteren bewees. Wij verwijzen naar de redevoeringen op beide feesten gehouden; vooral die der heeren H. Conscience en L. Vleeschouwer, welke als het ware de levensschets des heeren Mertens bevatten.

Thans dat de heer Mertens het stoffelijke met het eeuwige heeft verwisseld, vervullen wij eenen droeven plicht. Evenals de bestuurders van 1856, deelen wij de redevoeringen mede die aan het graf van den betreurden geleerde werden uitgesproken.

De heer Mertens overleed te Antwerpen op 19 Juni 1867, in den ouderdom van 70 jaren en 11 maanden. De plechtige lijkdienst en de begrafenis had den 22^{en} daaropvolgende plaats. Aan de woning werd de militaire eer bewezen, en de lijkstoet vertrok ten 10 ure, voorafgegaan van de muziek der Burgerwacht en eene afdeeling der linietroepen, naar de Augustijnenkerk, onder eenen grooten toeloop van volk,

1 Zie het *Journal d'Anvers* van 25 Januari 1856.

2 Zie de *Vlaemsche School*, 1^{en} jaargang, blz. 196.

waarin buiten de talrijke vrienden en kennissen des aflijvigen, al de kringen en maatschappijen vertegenwoordigd waren. De prachtige, met een rouwfloers overtrokken standaard der rederijkkamer *de Olijftak*, waarvan de heer Mertens een der oudste leden en tevens de oud-voorzitter was, werd achter de kist gedragen.

De hoeken der baar werden gehouden door de HH. van Put,

burgemeester, J.-A. de Laet en L. Gerrits, volksvertegenwoordigers, H. Conscience letterkundige, J. Cuylits voorzitter der Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten, Coune, prefect bij het koninklijk Atheneum, Th. Grein, toezichter der gemeentescholen en J. de Craen, secretaris der stad. Na het eindigen van den dienst in de kerk, werden in den optocht naar het kerkhof, de hoeken van het baarkleed gedragen door de HH. L. Jottrand, voorzitter der grievencommissie, A. Snieders, Frans de Cort en D. Delcroix, letterkundigen, L. Mathot, gemeenteraadsheer, J. de Geyter, voorzitter van de rederijkkamer *de Olijftak*, P. Genard, stadsarchivaris, C.-J. Hansen, onderbibliothecaris, J. de Bom bureeloverste op het stadhuis en, G. Haegens gemeenteonderwijzer. Het stoffelijk overschot van den achtbaren man werd op het Kielkerkhof ter aarde besteld; aldaar werd op nieuw de militaire eer bewezen. Aan het graf werden de volgende redevoeringen uitgesproken:

Redevoering van den heer J.-C. van Put, burgemeester der stad Antwerpen.

In naam van het stadsbestuur, breng ik eene openbare hulde aan de nagedachtenis eens mans die, gedurende zijnen langen levensloop, groote diensten aan onze gemeente heeft bewezen.

Het leven en streven des heeren Mertens, dat gansch aan werken van openbaar nut werd toegewijd, is te zeer bekend dan dat wij hier al de bijzonderheden zijner loopbaan zouden aanhalen.

Het zij genoeg te melden dat de overledene, in 1834, gelijktijdig stadsbibliothecaris te Antwerpen en leeraar van koophandel bij het Athenaeum derzelfde stad werd benoemd. Eenigen tijd daarna werd hij gelast met het toezicht der gemeentescholen.

In deze belangrijke bedieningen gaf de heer Mertens onmiskenbare blijken van kunde en talent. Immer aan den arbeid, wist hij, onder alle opzichten, zich waardig te maken van het vertrouwen door de overheid in hem gesteld.

De stadsbibliotheek werd door hem gansch herschapen, eene nieuwe orde van rangschikking ingevoerd en eene aanzienlijke uitbreiding aan de bijzonderste vakken der boekverzameling gegeven. Tot op den dag zijns overlijdens, arbeidde de heer Mertens aan het opstel der catalogussen die door de kenners als modellen in hunnen aard worden beschouwd. Aan den leergang van koophandel wijdde de overledene niet minder zorgen toe, en wij weten welk belang de overheden in 's mans ervarenheid stelden, toen het er op aankwam hem, uit hoofde van ziekte, in 1854 door eenen anderen leeraar te vervangen.

Gedurende ruim acht-en-twintig jaren gelast met het toezicht der gemeentescholen, heeft de heer Mertens krachtdadig bijgedragen tot de ontwikkeling van dezen zoo belangrijken tak van het volksonderwijs. Zijne voorstellen en verslagen werden door het gemeentebestuur immer in ernstige aandacht genomen. Elke maatregel die het onderwijs kon bevorderen of de onderwijzers kon bevoordeelen, vond in hem eenen onvermoeiden voorstander. De overledene bleef zijne functiën waarnemen tot in het jaar 1864, alswanneer door het stadsbestuur tot eene gansche herinrichting van het lager onderwijs werd overgegaan.

Terwijl de heer Mertens met eene zeldzame belangloosheid deze verschillende vakken van het openbaar bestuur behartigde, en te gelijker tijd zich op eene gansch

bijzondere wijze op den vooruitgang der nationale letteren en wetenschappen toelegde, wijdde hij de weinige ledige oogenblikken die hem overbleven toe om, gezamentlijk met zijnen vriend, den heer Torfs, een gedenkteeken aan het verleden onzer stad op te richten. De *Geschiedenis van Antwerpen*, door beide bekwame mannen opgesteld, zal eene bron blijven waaraan immer, met goeden uitslag, zal geput worden.

In 1856 werd de heer Mertens tot ridder der Leopoldsorde en, eenigen tijd daarna, tot de ridderorde van den Nederlandschen Leeuw benoemd. Deze openbare erkentenis van 's mans geleerdheid en talent werd door de vrienden van den aflijvige plechtiglijk gevierd.

Eene andere ambtelijke onderscheiding viel onzen bibliothecaris te beurt. Vlaming van hart en ziel, werd hij, zooals men weet, door 't Staatsbestuur aangesteld om deel te maken der commissie gelast met het onderzoek der vragen door de Vlaamsche bevolking des lands ten voordeele onzer nationale taal gedaan. Belangrijke inlichtingen werden door den heer Mertens voor het opstel van het verslag der commissie geleverd.

Openhartig en oprecht van gemoed, werd onze bibliothecaris bemind en hooggeschat van alwie hem kende. Zijne ootmoedigheid evenaarde zijne kunde en de naam van *vader Mertens*, waaronder hij bij onze bevolking bekend stond, getuigt genoegzaam hoe gul eenieder door hem werd ontvangen.

Het vaderlijk hart van M. Mertens werd meermaals beproefd; in den godsdienst vond hij de laatste vertroosting der stervenden.

Hier, aan den boord van dit graf, in tegenwoordigheid der bloedverwanten die hij zoo vurig lief had, verklaren wij dat de heer Mertens, onder alle opzichten, der algemeene achting waardig was, en dat Antwerpen in hem, niet alleen eenen zijner bekwaamste ambtenaren, maar vooral eenen zijner waardigste burgers verliest.

Slaap zacht, achtbare man, in den vaderlandschen grond die u zoo duurbaar was, en geniet hierboven het loon uwer deugden.

Vaarwel...

Redevoering van den heer Génard, archivaris der stad Antwerpen.

Tijdelijk gelast met het ambt van den heer Mertens als stadsbibliothecaris, ben ik geroepen om, namens het personeel van het stadhuis, een laatste vaarwel te zeggen, aan den geleerden en ootmoedigen man, dien wij als ambtgenoot en opperhoofd, van ganscher harte hebben geacht en bemind. Deze taak is mij ook opgedragen van wege de provinciale Commissie van graf- en gedenkschriften en het bestuur der maatschappij *Artibus Patriae*, waarvan de overledene deelmaakte.

De heer Mertens was, als het ware, het toonbeeld van den openbaren ambtenaar. Vlijtig, bekwaam en gedienstig, heeft

hij, met onderscheiding, al de bedieningen waargenomen, waartoe hij door het vertrouwen der overheden werd geroepen. Gedurende veertien jaren dat ik hem als hulp-bibliothecaris ter zijde stond, waren zijne betrekkingen, zoo met meerderen als met minderen, immer zacht en aangenaam En zoo waren ze steeds vroeger geweest, en zoo zijn ze tot 's mans overlijden gebleven.

De heer Mertens had, door eene lange ondervinding, eene buitengewone menschenkennis bekomen en deze kennis wist hij, tot het welzijn zijner medeburgeren, ten nutte te maken. Zijne onderhoorigen weten hoezeer hij steeds hunne belangen ter harte nam.

De heer Mertens werd, op 6 Augustus 1796, te Antwerpen geboren, van ouders die tot den burgerstand behoorden. Daar hij van jongs af aan eene groote neiging tot de kunst gevoelde, werd het hem vergund de lessen der koninklijke academie van Antwerpen te volgen. Het werkhuis van den begaafden en vaak miskenden schilder Herreyns, was de plaats waar de jeugdige Frans-Hendrik de eerste lessen van vaderlandsliefde en zelfopoffering ontving. Herreyns, doordrongen van het gevoel der voortreffelijkheid onzer nationale school, wist zijne leerlingen dien eerbied voor het voorgeslacht in te prenten, waaraan wij een deel der eigenaardigheid onzer huidige meesters te danken hebben. De bestuurder onzer academie bracht den heer Mertens in betrekking met den diep betreurden vaderlandschen schrijver Jan-Frans Willems; de vriendschap die weldra tusschen beide uitgelezene mannen ontstond, zou eensdaags de schoonste vruchten voor de nationale letteren en wetenschappen dragen. Inderdaad, het was de heer Willems die, als het ware, voor den heer Mertens de vakken opende, waarin deze laatste zich op eene zoo voortreffelijke wijze onderscheidde. Dag en nacht arbeidde onze stadgenoot; niets scheen hem te zwaar om zich de kennis der letteren en wetenschappen eigen te maken. Terwijl hij zich toelegde op de studie van verscheidene oude en nieuwe talen, oefende hij zich in de wijsbegeerte, de geschiedenis en de rekenkunde; ten zelfden tijde waagde hij het eenige schriften uit te geven.

In 1834 werd de heer Mertens tot stadsbibliothecaris benoemd en, van dit tijdstip, dagteekent zijne groote bedrijvigheid, als letterkundige en openbare ambtenaar.

Zijne werkzaamheden op de stadsbibliotheek hadden het schoonste gevolg; de boeken werden op nieuw gerangschikt en een alom geprezen catologus in druk gegeven. Daarbij zond hij, met zijnen vriend Buschmann, de *Annales Antverpienses* van den geleerden Bollandist Papebrochius in het licht, en stelde hij met den bekwamen heer Torfs eene geschiedenis van Antwerpen op, die eenen schat van kostbare inlichtingen over het verleden onzer gemeente en van ons vaderland bevat. Vervolgens plaatste hij verscheidene artikels in tijdschriften en verzamelingen, en gaf hij, gezamentlijk met den heer Linnig, het *Historisch album der stad Antwerpen* uit.

De bibliotheek was en bleef het voorwerp der bijzondere zorgen des heeren Mertens. Aldaar richtte hij eene verzameling van penningen in en deed hij, uit erkentelijkheid, de borstbeelden van wijlen J.-F. Willems en baron Philips de Pret plaatsen.

Deze en andere werkzaamheden deden onzen stadgenoot talrijke onderscheidingen te beurt vallen; opvolgentlijk werd hij tot bestuurlid der koninklijke Maatschappij van schoone kunsten en tot voorzitter der rederrijkkamer *de Olijftak* gekozen. Als

lid der Koninklijke Maatschappij van wetenschappen en kunsten was hij een der inrichters der feesten van Rubens. Ook maakte hij deel der feest-commissie van 1861.

De heer Mertens, die, van hare opkomst af aan, een der warmste voorstanders der Vlaamsche letterkunde was, zag zijne vaderlandsliefde bekronen, wanneer hij door het Staatsbestuur werd geroepen om deel te maken der commissie gelast met het onderzoek der Vlaamsche belangen. Wij herinneren ons nog met welke wettige fierheid de overledene deel nam aan de beraadslagingen waarvan de uitslag zoo belangrijk was voor den Nederduitschen landaard. Omtrent dit tijdstip ook, werd hij tot ridder der Leopoldsorde en der orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd.

De heer Mertens werd dus, niet door opvijzeling nooh grootspraak, maar door eigene verdiensten, tot de hoogste ambten en bedieningen verheven. Op zijn leven kleeft niet de minste vlek. Zijne daden leveren ons het schoonste bewijs van wat kunde en wetenschap vermogen, wanneer zij met een onberispelijk gedrag gepaard gaan.

Ja, heer Mertens, diep betreurde man, wij, eens uwe medewerkeren, wij zullen pogen uwe stappen te volgen. Uw voorbeeld zij onze gids. De roem des vaderlands, het welzijn onzer landgenooten zij het doel van gansch ons streven.

Rust zacht, o waarde medeburger, in den ouden Dietschen grond; uw aandenken zij eeuwig, als de stad waarvan gij eens de geschiedenis hebt gemaakt!

Vaarwel, heer Mertens, achtbare overste, tot in het rijk des Heeren!

Redevoering van den heer J. de Geyter, voorzitter der Rederijkkamer *de Olijftak.*

Mijnheeren!

De rederijkkamer *de Olijftak* heeft meer dan iemand eene laatste hulde te brengen aan den man die in dat graf nederligt.

Anderen hebben u gezegd, nog anderen zullen u zeggen, wat de heer Mertens gedurende zoovele jaren gedaan heeft voor de kunst, het onderwijs en het miskende recht der Vlaamsche bevolking; met wat edel gemoed, met wat onuitputteijke goedaardigheid hij den schat zijner kennis ten nutte stelde van alle jonge talenten...

De rederijkamer *de Olijftak* komt de plicht der dankbaarheid vervullen jegens den man die voor haar den reuzenarbeid ondernam der *Geschiedenis van Antwerpen.*

Antwerpen, de stad der kunst en des handels, de roemrijkste en roemwaardigste stad der Nederlanden, bezat niet eens het verhaal van haar eigen verleden.

Dien reuzenarbeid ondernam hij die daar neêrligt, met eenen medewerker, met éénen helper, - een ongelukkigen doofstom-

me, - en hij volbracht op weinige jaren, wat vóór hem niemand had durven pogen, wat zonder hem nog niet zou bestaan.

En alles, alles stond hem te doen.

Als de bouwmeester die een paleis wil oprichten en zelf uit den schoot der aarde den marmersteen moet opdelven, - was voor hem die wij betreuren, nog al de stof te zoeken van een werk dat van de vroegste eeuwen tot op onze dagen alles moest omvatten, dat een gedenkteeken zijn moest van onzer vaderen lijden en strijden, vallen en zegepralen...

O! niet korten tijd voor de uitgave was zulk een werk begonnen in zijn hoofd en in zijn hart; het was de vrucht van gansch zijn leven, van jaren, jaren nadenken en nazoeken; het was de wensch, de verzuchting van gansch zijne ziel.

En van waar dat geduld, die volharding, de klaarzichtigheid in den chaos waarin zijne hand te grijpen had?

Waarom die onweêrstaanbare drang in zijn gemoed?

Vlamingen, Nederlanders, - Mertens had als jongeling de verdrukking des vaderlands beleefd; hij was bijna een volwassen man, toen, in 1814, de vreemde overweldiger van onzen bodem werd gedreven, waar onze stam vertrapt en uitgeput achterbleef; hij had het verval, het diepe verval gezien der welvaart, der kunst, der vrijheidsliefde, der nationale trotschheid en eigenwaarde...

Die drang in zijn gemoed was geboren uit eene heilige liefde tot de stad die hij zou verheerlijken, uit eene innige verkleefdheid aan onzen stam.

Gewis, zijn werk is niet volmaakt. Colombus, die Amerika zocht en vond, heeft het niet beschaafd; maar ziet - tot het einde der eeuwen, zelfs wanneer de Rubensstad van den aardbodem zal verdwenen zijn, zullen de geleerden in de *Geschiedenis van Antwerpen* stof zoeken tot het kennen, tot het bewonderen onzer vroegere grootheid.

De volkeren die hunne geschiedenis kennen en vereeren, worden nimmer overweldigd, nimmer onderjukt; gedurende de laatste drie eeuwen was België een wingewest voor vreemden; zijne zonen hadden de daden hunner voorvaderen vergeten en waren vassalen geworden. Holland streed en leed met het oog op zijn verleden gericht, met de namen zijner vaderen op de lippen, - en onze noorderbroederen behielden hunne vrijheid.

> In 't verleden
> Ligt het heden!

Dit hadt gij gevoeld en begrepen, vader Mertens, en daarom, dierbare doode, zij uwe nagedachtenis gezegend!

Redevoering van den heer Beausart, namens den *Nederduitschen Bond.*

Mijne Heeren,

Het is eene pijnlijke taak voor den jongeren Vlaming het laatste vaarwel aan den ouderen strijder, aan den gestorven broeder toe te sturen.

Die taak die ik reeds dikwijls, te dikwijls, helaas! vervulde, werd mij ditmaal nog door den *Nederduitschen Bond* opgedragen.

Welk een Vlaming de overledene was, hoef ik u niet te zeggen: men doorbladere de geschiedenis der Vlaamsche beweging onder de Belgische regeering, en men zal den naam van Mertens in gouden letteren op alle de blâren vinden.

Wanneer, na de omwenteling, de naam van Vlaming een spotnaam was geworden, eigende hij zich dien naam als een eeretitel toe.

Wanneer de verbastering zegepraalde en de Vlaamsche zaak overwonnen scheen, bleef hij die zaak getrouw.

Wanneer de verbastering een middel en het flamingantismus eene schande en oneer was, bleef hij Flamingant.

En ook wanneer het Vlaamsche volk, zijne vernedering moede, een krachtig protest tegen zijne vervolgers indiende, werd hij gelast, met de andere leden der Vlaamsche commissie, dat rekwisitorium op te stellen.

Hoef ik, na dat alles, Mijne Heeren, nog van 's mans letterkundige en andere verdiensten te gewagen?

Neen voorwaar!

Hij was een der inrichters van het Vlaamsch leger, hij bleef een zijner oversten. Wij ook, strijders van dat leger, wij, leden van den Bond, zijne wapenmakkers, wij zeggen het met overtuiging op dit graf: de strijd dien gij begont, dappere Vlaming, dien hebt ge moedig gestreden. De dood alleen kon u uwe wapenen ontnemen. Die wapenen nemen wij op; met die zullen wij den strijd voortzetten tot dat de Vlaamsche zaak den zege behale. Gij hebt reeds, broeder, den dageraad van Vlaanderens zegepraal gezien; wanneer de zon zal schitteren, vindt ge ons hier aan uw graf terug om er de lauwerkroon, de kroon der helden op neêr te leggen.

Broeder, rust zacht in den vaderlandschen grond!

Redevoering van den heer Coune, prefect aan het koninklijk athenaeum van Antwerpen.

A mon tour, Messieurs, permettez-moi quelques paroles de regrets et d'adieux, au nom de l'athénée, à la prospérité duquel Mertens consacra les plus vigoureuses années de sa vie.

Je ne vous redirai pas en français ce qui vient d'être si bien exposé dans une langue qui lui était plus chère. Je ne vous retracerai ni les luttes qu'il soutint pour la langue flamande, ni ses travaux bibliographiques, historiques et littéraires, ni son amour éclairé des beaux-arts, ni son dévouement inépuisable pour tout ce qui lui semblait intéresser la gloire de sa chère ville d'Anvers.

A chacun sa tâche, car ils sont nombreux ceux qui sont venus comme moi avec la mission de payer au défunt un juste et dernier tribut de reconnaissance.

Dans cette existence si laborieuse, si multiple et si variée, et toujours si utile, je ne prends qu'un chapitre, celui qui m'intéresse le plus directement, et encore suis-je loin de prétendre à l'épuiser.

Avant 1830, l'athénée d'Anvers, comme tous les autres établissements du même genre, n'avait que des classes d'humanités. Les communes émancipées ne tardèrent pas à comprendre,

qu'à côté de ces études classiques, préparation indispensable aux professions dites libérales, il y avait lieu de ménager une large place à un autre enseignement moyen, préparant aux carrières de l'industrie et du commerce. La ville d'Anvers fut une des premières à organiser eet enseignement, dit professionnel, elle fut la seule qui y fit entrer un cours complet et sérieux d'études commerciales.

Cette chaire nouvelle fut confiée au savant professeur que nous regrettons. Ce fut lui qui inaugura l'enseignement des sciences commerciales dans les athénées. Il avait tout à créer à organiser, et il y réussit parfaitement. C'est qu'il était doué au plus haut degré des qualités qui assurent le succès de ces sortes d'entreprises: une vive intelligence, un esprit juste, sagace et rigoureux, une grande persévérance dans le travail, un dévouement à toute épreuve, aux devoirs de sa position. Les cours nombreux et divers dont il était chargé, tenue de livres, correspondance, mathématiques commerciales, droit commercial, économie politique, histoire et géographie du commerce, diplomatique, furent tous donnés dès le principe avec une supériorité incontestable, et le furent de mieux en mieux chaque année.

Je n'insiste pas, Messieurs, car parmi vous se trouvent bon nombre de ses anciens élèves, plus aptes que moi à rendre justice à l'éminent professeur. Je me borne à un fait, mais il est éloquent. Lorsque le Gouvernement, sur le point de présenter aux Chambres un projet de loi sur l'enseignement moyen, voulut se rendre compte de l'état de nos colléges et athénées, les inspecteurs chargés spécialement de l'étude de la section professionnelle trouvèrent à Anvers, mais à Anvers seulement, un cours complet et rationnel de sciences commerciales (le rapport publié à cette époque par M. Trasenster en fait foi), et c'est sur notre programme que fut calqué le programme général des colléges et athénées, quand le moment fut venu de mettre à exécution la loi de 1850. Ce fait, je le répète, doit suffire comme preuve du savoir et de la capacité de Mertens. Quant à son caractère et son excellent coeur, quel éloge en ferais-je qui ne fût au-dessous de son mérite? Et que vous apprendrais-je, en disant qu'il fut constamment bon, doux, bienveillant pour ses élèves, de même que pour tous ceux qui l'approchaient?

Il était dévoué et constant dans ses amitiés. Depuis douze ans, de graves motifs de santé l'avaient forcé à s'éloigner de l'athénée; mais depuis douze ans aussi l'athénée n'a pas eu une seule réunion, de fête ou de deuil, à laquelle Mertens n'ait assisté, toujours heureux de venir reprendre sa place au milieu de ses anciens collègues et amis.

Les regrets que cause à l'athénée la mort de Mertens sont donc bien légitimes. Mais gardons-nous de tout murmure et de toute plainte contre le décret qui nous en sépare.

Modeste et sans ambition, Mertens a vécu en sage, cherchant et trouvant le bonheur au sein du travail et dans un cercle restreint de douces et tranquilles affections. La mort a donc été pour lui *la fin d'un beau jour*, et en même temps, comme celle du juste, l'aurore d'une vie nouvelle et supérieure.

Adieu, cher et excellent Mertens, au nom de tes anciens collègues de l'athénée, adieu!

Redevoering van den heer L. Jottrand, advocaat te Brussel.

Antwerpenaren!

Een redenaar, mijn *medewaal*, heeft juist het woord in 't Fransch voor Ul. gevoerd, en mij bewezen dat Gijl., de beide spraken van ons land gelukkiglijk machtig, uwen Waalschen landgenooten het gebruik hunnertaal, zelfs op uwen eigen bodem, vrij liet, als er van geene krenkingen uws eigen' recht wegens uwe eigene taal kwestie was. Zoo handelden uwe voorouders, en alle de Vlamingen altegader. Het spijt mij dat wij, in ons Waalsch kwartier, nooit in staat zijn geworden, u, Vlamingen, met dezelfde beleefdheid, dezelfde gemakkelijkheid in het gemeen verkeer, te vereeren en te begunstigen. Misschien zal het anders in de toekomst gaan; ik, voor mijn aandeeltje, heb daaraan tot nu toe, zooveel mogelijk gewerkt. Laat mij thans, voor mijn loon, de vrijheid nuttigen van, vóór Ul., mijne moedertaal te mogen bezigen, dewijl Gijl. dezelve toch algemeen verstaat, en dewijl zij mij de rede, die ik ter gedachtenis en eer van den daar liggenden afgestorvene uit mijn hart wil voeren, veel zal vergemakkelijken.

Anversois!

L'éloge du citoyen accompagnait l'éloge du lettré, du savant, dans tous les discours que vous venez d'entendre. Il n'en pouvait être autrement. Mertens a, pendant près de trois quarts de siècle, laissé couler devant vous sa vie studieuse de jeune homme, sa vie laborieuse d'homme fait; sa vie, éminemment utile et serviable à sa ville natale, d'abord, à toute la patrie ensuite, - d'homme mûr et de vieillard. De plus, vous l'avez connu successivement dans tant de précieuses qualités de compagnon, d'ami, de père de famille! Nous, plus au loin, nous n'avons connu Mertens que par l'éclat que les travaux et les services de son âge mûr ont eu dans toute la Belgique. C'est l'historien de la ville d'Anvers; c'est l'initiateur et le propagateur des bonnes méthodes d'enseignement public, surtout pour l'enseignement du peuple; c'est le membre actif et zelé de la commission officielle dite: ‘la Commission flamande de 1856,’ que nous avons connu; l'historien surtout qui, de moitié avec un autre Anversois C.-L. Torfs, a achevé un ouvrage gigantesque, ces huit volumes d'inappréciables recherches et de documents applicables, selon le titre de l'ouvrage, à l'histoire d'Anvers spécialement, mais, dans le fait, applicables à l'histoire de toute la Belgique. C'est dans cet ouvrage, aussi original dans sa conception que remarquable dans sa forme, que nous pouvons trouver sans peines et sans efforts les renseignements les plus détaillés sur notre histoire générale du 14^{e} au 16^{e} et à la fin du 18^{e} siècle; par exemple, les grandes époques de nos tribuns flamands, de nos troubles religieux, de notre résistance (trop peu étudiée ailleurs) à la domination française, la dernière sans doute que subira plus jamais notre Belgique. A une inépuisable abondance de faits et de documents irréfragables, les auteurs ont joint une peinture profondément étudiée des moeurs nationales, non dans quelques classes seulement, mais dans tout le peuple. La moitié du mérite d'un

pareil ouvrage revenant à Mertens suffit déjà pour le mettre au rang des hommes remarquables de tous les pays. Ajoutons-y le souvenir de la part si importante qu'il a prise aux travaux de la commission flamande de 1856. Je puis ici joindre mon témoignage personnel à ceux qu'ont apportés déjà les orateurs précédents. Non pour ce que je vaux dans les lettres flamandes, (je ne me donnerai jamais le ridicule de le dire et jamais je n'ai eu la vanité intime de le penser), mais pour les preuves de sympathie qu'en ma qualité de penseur plus que d'écrivain démocrate, j'avais données au ‘mouvement flamand’ dès son origine en 1840, j'eus l'honneur, inappréciable pour moi, d'être appelé à présider cette célèbre commission. Je puis attester ici que la partie si importante de ses travaux, qui se rapporte aux griefs des Flamands en matière d'enseignement public, est attribuable à Mertens principalement. Michel Van der Voort, un zélateur flamand que nous regrettons comme Mertens, quoiqu'à des titres plus modestes, a toutefois partagé jusqu'à un certain point, la tâche qu'avait assumée Mertens. C'étaient deux Anversois, et je vous en félicite hautement, devant la tombe encore ouverte du dernier mort d'entre eux d'eux.

Je n'ai pas besoin d'insister sur les autres services que Mertens avait rendus, avant, et rendit encore, après, à l'enseignement public. Ces services ont été énumérés tout à l'heure, et cette énumération accompagnée des témoignages de la reconnaissance que les Anversois doivent spécialement à celui qui a rendus ces services. Je passe à un autre éloge de l'homme et du citoyen que nous regrettons.

Vous avez décerné à Mertens le titre de ‘vader Mertens,’ le mettant ainsi le second, et le seul jusqu'ici, à côté de cet autre grand Flamand ‘vader Willems.’ Faites vous successivement, Messieurs les patriarches de cette valeur. Celui-ci aura d'ailleurs la gloire et vous donnera le profit d'avoir fondé parmi vous une souche qui comptera parmi vos illustrations municipales. Mertens laisse un gendre qui relève dignement le fief littéraire qu'il a fondé; et celui-ci comprendra certainement envers ses propres enfants la charge d'âmes qui lui a été léguée par leur aïeul maternel.

C'est ainsi, Anversois, que vous accumulerez chez vous les ressources littéraires, à joindre aux richesses artistiques et aux forces politiques qui doivent vous restaurer les premiers dans les vieilles grandeurs de la civilisation flamande. Ayez, nous en faisons le voeu sincère, des émules dans les autres grandes cités où votre langue énergique peut servir surtout à réveiller le souvenir de vos glorieuses annales. Nous n'avons guère, chez nous, Wallons, l'ensemble de valeurs que vous accumuliez autrefois dans le commerce et l'agriculture, ces sources de la richesse; dans les lettres et les arts, ces moyens d'élévation du coeur et d'agrandissement de l'esprit. Des circonstances heureuses pour nous, ont permis que, dans ces temps modernes, nous fissions beaucoup de pas pour vous rejoindre; et une de nos villes, grande comme les vôtres, aux souvenirs d'ailleurs éclatants comme les vôtres, dans le champ de la liberté politique, et en partie aussi dans le champ des lettres et des arts, a été acceptée, chez nous, comme le guide des autres Wallons dans les luttes de la rivalité pacifique où nous sommes entrés aujourd'hui. A ce dernier égard, nos voeux sont que de cette rivalité sorte un jour, par le jeu libre de nos institutions actuelles, une telle assimilation des valeurs nationales communes, qu'un citoyen de vos provinces puisse, aux mêmes conditions que vous m'avez admis à le faire, venir dans nos provinces louer, sur sa tombe, un patriote ayant bien mérité de toutes.

Redevoering van den heer C.-J. Hansen, adjunct-stadsbibliothecaris.

Wanneer het leven zwijgt, dan spreekt de dood.

Zij komt hier niet tot ons onder eene afzichtelijke gedaante, met den hollen blik waarin een vonnis te lezen staat, maar als een Godsbode, met den verheven ernst der zoet volbrachte taak, en zegt ons: HIER LIGT EEN MAN ZOO EERWAARDIG VAN HART ALS VAN GEEST!

Inderdaad! Het is niet alleen als vertegenwoordiger der beambten van die bibliotheek, waaraan hij zijne beste levenskrachten besteed heeft, niet alleen als zijn dankbare oudleerling aan het koninklijk athenaeum, niet alleen als Vlaming en letteroefenaar, doch vooral als vriend en als mensch, dat ik deze laatste hulde aan onzen betreurden ontslapene toebrengen kom.

Welke groote diensten hij bewezen heeft aan zijne vaderstad, aan de wetenschap, aan het onderwijs en den handelsstand, als bibliothecaris, als geleerde, als professor; hoe hij zich als Vlaming onderscheiden heeft op het gebied der taal, der letterkunde en der beweging - dit alles hebben meer bevoegde stemmen u doen uitschijnen. Ja, de vruchten alleen zijner veelzijdige werkzaamheid: de stadsboekerij en haar catalogus, de Geschiedenis van Antwerpen, de gewrochten onzer eerste letterkundigen, het Grievenverslag, allen welke hij met raad en daad gesticht of voortgeholpen heeft - die vruchten alleen - zeg ik, stellen in sprekende getallen de hooge som zijner verdiensten vast.

Doch werd hij geëerd om zijne uitgebreide kennissen en hoog geacht om zijn rechtschapen deugdzaam leven, Mertens werd buitendien bemind om zoovele gaven des harten: zijne gemoedelijkheid, verdraagzaamheid, gedienstigheid, zijne zedigheid tegenover minkundigen als tegenover geleerden, zijnen hartelijken eenvoud jegens minderen als meerderen.

Daarom vooral is het, dat ik niet nalaten mag, zijner nagedachtenis mijne hulde toe te brengen, daar ik hem tweemaal, in het leergesticht en op de studieboekerij, als mijnen waarden meester heb mogen kennen, en deze hulde volledig ik gaarne namens de overige beambten der stedelijke bibliotheken.

Och, droevig is het scheiden uit ons midden van wezens die ons duurbaar zijn; hetzij het kindje, reeds moede vóór den arbeid, het matte hoofdje op moeders borst voor immer te slapen legt; hetzij de jonge man te midden zijner droomen en werken, als een eik in 't woud, wordt neêrgeveld en al zijne hoop en toekomst hier beneden met hem verdwijnt; hetzij de grijsaard na wel volbrachte levenstaak, de zoete rust der eer in stille overpeinzing aan den liefelijken huishaard meent te mogen genieten, wanneer die rust hem plotseling voor eeuwig wordt ontzegd.

Hier buigen wij het hoofd voor de Alvoorzienige Oppermacht. Hier vernemen wij het woord des grijsaards zelven: ik mag sterven omdat ik niets meer te wenschen heb.

Want zóó sprak vader Mertens toen men hem bij zijne 70e verjaring een langer leven toewenschte. Hij had niets meer te wenschen, omdat het hem moeilijk ware bij zijne medeburgers en de geleerden hooger in achting en liefde te stijgen; hij wenschte niets meer, omdat hij wist dat hij in de laatste ure op vriendenhanden ten grave zou gedragen worden, omdat hij wist dat op zijn graf wel vele bloemen doch geen enkele steen kon geworpen worden, geen enkele, tenzij deze waarop geschreven staat: HIER LIGT EEN MAN ZOO EERWAARDIG VAN HART ALS VAN GEEST.

Ja, bij dit graf schijnt de dood zelve eene stem te bekomen om ons toe te roepen: wilt gij alom geëerd, geacht, bemind worden, wees als Mertens, vlijtig en kundig, rechtzinnig en deugdzaam, rechtvaardig, liefderijk en goed. Dit alles was hij!

Vaarwel, oude leidsman, trouwe Vlaming en vriend! Dat de aarde uw hart dat voor het edele klopte, zachtkens drukke; dat de milde dauw, als het zinnebeeld onzer tranen, de reinste bloemen doe ontluiken op uwe zode, en dat uwe ziel, zwevende als de pas verrezene vlinder boven de sterren, dat gebloemte van den hemel, ons van daar moge gadeslaan, staande tusschen uw graf en de eeuwigheid, uwen naam in zoet aandenken opnemende en de waarde bedenkende van uwe schoone levensspreuk: ZOO EDEL VAN HART ALS VAN GEEST. Mertens vaarwel!

Redevoering van den heer Ed. van Ryswyck.

Hoe klein Vlaanderen, zoo groot door zijn verleden, in het oog der volken zij; hoe vergeten het bij tusschenpoozen op den aardbodem gelegen heeft, toch blijft de moedergrond voor zijne zonen groot en heilig.

Bukten onze vaderen al eens het hoofd onder de vlagen van het noodlot, nimmer verzaakten zij den strijde.

Telkens de verbastering het poogde eenen wortel in onzen bodem te schieten, stonden er mannen recht om hunne broeders te waarschuwen en het gevaar af te keeren.

Want de liefde voor het vaderland is den Vlamingen ingeboren. En, hoe harder de beproevingen zijn die hen teisteren, hoe vuriger ontvlamt die heilige gloed. Dit kunnen wij vandaag nog eens bestatigen.

Pas is van der Voort's lijk in den vaderlandschen grond gedolven; nog heeft de natuur hare groene zode over zijn graf niet toegeweven, of de graver staat daar weêr met zijne spade in de hand om het duurbare overschot van een' anderen duurbaren doode met aarde te overdekken.

Na de sprekers welke in naam der staat- en letterkundige kringen de stem verheven hebben om het leven van *vader* Mertens (teedere naam die hem de Vlamingen uit kinderlijken eerbied gegeven hebben) en de diensten die hij aan de Vlaamsche beweging bewezen heeft, te herhalen, zal wellicht mijn woord u vermetel in de ooren klinken.

En toch, ik hield er aan, den man ook mijne hulde te brengen, Het jongere geslacht mag het oudere niet vergeten.

De strijdtochten onzer voorgangers hebben de baan opgeklaard die wij te volgen hebben. De moeielijkheden die bij de wedergeboorte der Vlaamsche beweging de zegepraal onzer zaak onmogelijk schenen te maken, zijn, dank aan hunne krachtige werking en de zelfopoffering eeniger uitstekende zielen, uit den weg geruimd.

Vader Mertens heeft zijnen tol aan het Vlaamsche vaderland betaald.

Wij hebben hem op het staatkundig terrein bij de vorming van den *Nederduitschen Bond* werkzaam gezien; op het letterkundig gebied heeft hij in onze moedertaal een gedenkstuk opgericht dat zijnen naam vereeuwigen en den nazaat tot baak dienen moet, om zijne opsporingen in den duisteren nacht van het verleden voor te lichten.

Ieder wist de oneindige wetenschap van den grooten man te waardereen. Ik bedrieg mij: één mensch dorst het betwijfelen: 't was vader Mertens zelf!

Bij kennis en talent voegde hij eene verregaande ingetogenheid. Misschien was hij daarom zoo algemeen geacht en kon de haat de inborst niet verdenken die haren toover uitvloeide op al wie hem nader kwam.

De vereeniging op deze plaats der Vlamingen van alle gezindheden, die tweespalt, helaas! nog eens verdeelt, is het bewijs van deze waarheid.

Hij ruste zacht in het bed der bestemming.

De Vlamingen zullen waken over zijn graf en de jongere zoon zal trachten zijnen steen bij te brengen tot voltooiing van het erf dat hij mede gesticht heeft.

Zij deze belofte voor ons eene hoop, voor hem een troost.

Redevoering van den heer Henry Lenaerts, namens den *Liberalen Vlaamschen Bond.*

Mijne Heeren,

Het bestuur van den *Liberalen Vlaamschen Bond* heeft mij de taak opgedragen, in zijnen naam eene laatste hulde te bewijzen aan den dierbaren doode, dien tot wij zijne laatste rustplaats hebben vergezeld.

Ik zal kort zijn, want na al 't schoone dat vóór mij over vader Mertens is gezegd geworden, zou ik vreezen uwe welwillendheid op de proef te stellen.

Anderen hebben zijnen iever geprezen in 't vervullen zijner ambtelijke plichten, zijnen minzamen omgang met eenieder, zijne diepe geleerdheid door eigene hulp en eigen arbeid bekomen, het taaie geduld dat hij aan den dag heeft gelegd in 't medeopstellen der *Geschiedenis van Antwerpen.* Ik wil hem prijzen als Vlaming.

Der Vlaamsche zaak heeft hij groote diensten bewezen, die door anderen beter dan door mij zouden knunen opgesomd worden. Zij spoorden het Staatsbestuur aan, Mertens tot lid der commissie te benoemen die gelast was de grieven der Vlamingen te onderzoeken. In die commissie legde men hem eene der gewichtigste taken op, de gewichtigste van allen misschien, namelijk: 't opstellen van 't verslag over 't onderwijs der moedertaal in onze openbare scholen.

Mertens had zijne taal lief, en de ongelijkheid tusschen 't onderwijs dier taal en dat der Fransche, griefde hem fel. Hij riep de aandacht van 't Staatsbestuur op die ongelijkheid, die onrechtvaardigheid in, en drukte eenige gegronde wenschen uit, welker verwezentlijking onze zaak voor de toekomst redden moest! Helaas! weinige dier wenschen, die nogtans zoo redelijk waren, zijn in daadzaken overgegaan!

Mertens was overtuigd, gelijk alle deskundigen, of liever gelijk allen die met gezond verstand zijn begaafd, dat een onderwijs, in eene vreemde taal gegeven, geene andere dan verkeerde vruchten kan opleveren, en in zijn verslag schreef hij nagenoeg deze regelen: ‘'t is eene dwaasheid, eene domheid, voor 't onderwijs der wetenschappelijke vakken eene andere taal dan de moedertaal te gebruiken.’

Groote en eenvoudige waarheid, nog zoo weinig gewaardeerd en aangenomen helaas! juist misschien omdat zij groot en eenvoudig is!

Mijne Heeren, men vereert eenen doode niet met al te lang op zijn graf te treuren, maar wel met zijn voorbeeld na te volgen, met het goede zaad te doen rijpen dat hij in den akker des levens heeft neêrgelegd. Hewel! trachten wij Mertens te evenaren in zijne bezorgheid voor 't onderwijs onzer taal, want daarin, en mijns dunkens daarin alléén, ligt de redding van onzen stam!

In bijna al onze scholen wordt alles den kinderen bij middel eener vreemde taal onderwezen, die wij zeker aanleeren moeten even als andere vreemde talen, maar welke men bij de jeugd, die ze maar half of in 't geheel niet verstaat, niet gebruiken mag als voertuig van gedachten. Spannen wij al onze krachten in, om den kanker der verbastering uit te roeien; gebruiken wij al onzen invloed, van welkdanigen aard hij ook zij, om onzen kinderen liefde voor onze prachtige taal en bewondering voor de grootheid onzer vaderen in te boezemen, want, ik herhaal het, daarin alleen ligt de ware redding van den Vlaamschen stam, zonder denwelke de Belgen geen eigen volk uitmaken!

Moed en volharding! Moed?... Ach! bij de verliezen die wij lijden zou 't wel eenigszins toegelaten zijn ons hoofd moedeloos te laten neêrzinken. Bij elke kleine zegepraal die de Vlaamsche beweging schijnt te behalen, komt de Dood en rukt eenen onzer beste strijders van onze zijde weg. Gisteren was 't Michiel, heden is 't Mertens.

Hewel neen! wij mogen 't hoofd *niet* moedeloos laten nederzinken; wij, jonge Vlamingen, moeten de wapenen der afgestorvenen oprapen en voortstrijden. Dat zal hunne nagedachtenis meer vereeren dan 't nutteloos zuchten op hun graf.

Nogmaals dus: moed en volharding - en vader Mertens nagevolgd in zijnen lust tot de studie, in zijn' onverpoosden arbeid!

Redevoering van den heer Jul. van Herendael, namens de maatschappij *de Veilkrans.*

Vlaamsche Broeders,

Nog bloedt de wond door den dood van Lodewijk Vleeschouwer in Vlaanderens harte geslagen, en op nieuw reeds wordt die wonde opengerukt door de dood van den Nestor der Vlaamsche beweging, Frans-Hendrik Mertens. Twee der moedigste kampioenen van het Vlaamsch leger zijn kortelings gevallen zonder de zegepraal te

mogen begroeten der zaak voor dewelke zij hun leven en hun al te pande stelden. Dit was niet genoeg voor het verdrukte Vlaamsche volk: in vader Mertens ook moest het getroffen worden.

Met de andere strijders komt de maatschappij *de Veilkrans* de nagedachtenis van den geleerden man, van den overtuigden Vlaming, van den wijzen geleider een welverdiend offer brengen, dat, hoe welgemeend ook, al te zwak is om de onschatbare verdiensten te gedenken van den voorbeeldeloozen man, die de lente en den winter, die iederen stond van zijn welvervuld bestaan, der Vlaamsche zaak heeft opgeofferd. IJdel pogen zou het zijn, indien onze zwakke hand den luister zou trachten te verhoogen der perel, die in vader Mertens aan Vlaanderens rijke kunstkroon glinstert. Meer bevoegden dan wij hebben u den man in zijn leven en streven doen kennen en zijne kunde in trouwe kleuren afgeschetst. Indien de Vlaamsche jongelingschap zich heden aan den gapenden muil van dit onverzadigbare graf bevindt, dan is het om te bezweren dat die machtvolle ziel, die vader Mertens in de Vlaamsche beweging blies, zal voortleven, en dat het heilige zaad, dat hij in den vaderlandschen bodem wierp, met rustelooze werking, tot Vlaanderens zegepraal zal ontkiemen.

Met gansch het Vlaamsche leger gedenken wij den gevallen strijder, zooals men na den nacht de heldere sterre gedenkt die ons op den hobbeligen weg voorlichtte. Onze zaak nadert de zegepraal, maar woedender en hardnekkiger strijden de vijanden van Vlaanderen, onze moeder, en dieper en dieper gevoelt men den afgrond dien een man als vader Mertens na zich laat. Doch hoe gevoelig die nieuwe slag ons ook treffe, ontmoedigen zal hij ons niet, want voor ons is de moedige Vlaming niet verloren. Neen, zijn geest en zijn voorbeeld zeggen ons ‘moed, jongelingen, moed.’ Onze zaak is rechtvaardig, als God zelf, en zal eens zegepralen.

Tot dan, dierbare doode, vaarwel. Den dag van zegepraal zullen wij bij de bloemen om uw graf gegroeid, de gewonnen lauweren en de wapenen van het recht nederleggen; dan, dan zal uwe heilige schimme met ons de verlossing van taal en geboortegrond toejuichen. Zacht zij u die grond, dien gij aan de duisternissen des tijds ontruktet en vereeuwigdet. Strijder van het recht, vader en geleider der jeugd, rust zacht, in der eeuwige eeuwigheid. Vaarwel.

Redevoering van den heer G. de Bres, namens de maatschappij *de Toekomst.*

Mijne Heeren,

Met aandoening nader ik tot bij dit graf, om, in naam van de maatschappij *de Toekomst*, een laatste vaarwel te brengen aan een harer waardigste leden.

Ik hoef niet meer u het leven voor oogen te brengen van hem dien wij zoo diep betreuren; noch hem u af te schetsen als

mensch, als letterkundige, als geleerde. Meer bevoegde en welsprekende redenaren zijn mij hierin voorgegaan.

Dat onder alle opzichten de heer Mertens, ieders genegenheid en hoogachting wist te winnen, daarvan getuigen de verslagenheid waarmede zijn afsterven werd vernomen, en de ongemeene toeloop van vrienden, die het zich tot eenen droevigen plicht hebben gerekend, hem tot bij zijne laatste rustplaats te vergezellen.

Zijn aandenken zal ons bijblijven.

De letterkunde zal met hoogmoed blijven wijzen op zijne zoo verdienstelijke, beroemde werken.

De letterkundigen zullen zich blijven herinneren hoe gewichtig hun de raadgevingen en de onpartijdige beoordeelingen van vader Mertens waren, en hoe zijn schrandere geest en zijne uitgebreide kennissen hun altoos bereidwillig ten dienste stonden.

Als Vlamingen zullen wij niet vergeten, hoe warm hij immer de moedertaal verdedigde, en hoe hij, als lid der Commissie in 1856 door het Staatsbestuur ingesteld, hare belangen behartigde.

Als Antwerpenaren, zullen wij in het geheugen houden welke diensten, hij, sedert 1834, als bibliothecaris, heeft bewezen, en met fierheid blijven wij den stadgenoot noemen, wiens zedigheid en zachtmoedigheid alleen, konden opwegen tegen zijne buitengewone geleerdheid.

Als volksvriend mochten wij den overledene van nader bij leeren kennen.

Toen de maatschappij *de Toekomst* tot de samenstelling overging van de commissie, die de werken, voor de volksbibliotheek bestemd, zou onderzoeken, vonden wij den heer Mertens met de meeste welwillendheid bereid om van dezelve deel te maken.

Wij herinneren ons nog, welke breede gedachten hij ons toenmaals mededeelde, nopens de volksbeschaving, en met welke innige overtuiging hij de heropbeuring der volksklassen te gemoet zag in de verspreiding van het onderwijs.

Sinds dan telden wij hem onder de ieverigste onzer medeleden; altoos bereid om van de werkzaamheden der commissie een ruim deel op zich te nemen, waren zijne veelvuldige en grondige kennissen van onschatbare waarde voor onze instelling. Alhoewel, in de laatste tijden, zijne krachten hem verrieden, wat hem het bijwonen der avondzittingen lastig maakte, wilde hij, desniettegenstaande, toch zijne hulp blijven verleenen. Zoo verzocht hij ons nog, pas weinige dagen geleden, hem de te onderzoeken boekwerken te huis te bezorgen, en beloofde hij het overzicht en de aanvulling van den catalogus onzer volksbibliotheek op zich te nemen.

Zoo bleef hij even moedig, tot in zijne jongste dagen, zijne veelvuldige bezigheden waarnemende; tot het laatste bleef hij zich zelve getrouw.

Onze achting en onze diepgevoelde smart volgen hem in het graf.

Hij was een diergenen, waarvan men met eerbied blijft zeggen: ‘Hij was een *mensch.*’

Grootmoeders liedje.

Een blide moet in tegenspoet
Doet alle liden wiken;
Want hy bekent die them toesent;
Hi sal hem niet beswiken;
Want God altoest dengenen troest,
Die syn bevaen mit liden.
Hierom hebt moet in tegenspoet;
Na druc so comt verbliden.

Een trostelic woort heb ic gehoort,
Dat doet mi vrolic liden,
Dat God hier loont ende namaels croont
Die vromeliken striden.
Hierom west vro, doet oec also,
En laet al overgangen.
Der vroechden croon int hemels troon
Salstu daervoer ontfangen.

O lydsamheit, daer is gheseit,
Dat ghi die croen sult dragen.
Die dan sijn scult quijt mit verdult,
En derf hem niet beclagen.
Hierom so lijd een corte tijd,
Ten sal niet ewich duren;
Want God verblijd, dien hij castijt,
Lijd vrolic, sonder truren.

XV^{e} EEUW.

De moed beschermt den onverschrokken mensch beter dan het schild of de beukelaar den lafaard dekt.

Natuurkunde.
Over het zweet.

Daar de oppervlakte des lichaams zoo groot is, dat men dezelve, bij een volwassen mensch, op 14 vierkante voeten kan berekenen, moet de hoeveelheid der uitwaseming, en wat ons lichaam daardoor dagelijks verliest, zeer aanzienlijk zijn. Sanctorius heeft eene menigte proeven desaangaande genomen, en plaatste zich, tot dat einde, in eene bijzonderlijk hiervoor ver-

vaardigde schaal; hij woog zoo wel de spijzen, die hij nuttigde, als datgene, wat hij, door de ontlastingswegen, in zwaarte verminderde, en bracht het eindelijk daarheen, dat hij het gewicht en de hoeveelheid der uitwaseming, benevens derzelver evenredigheid met de spijzen, die dezelve vermeerderde of verminderde, bepaalde. Hij vond, dat, indien iemand dagelijks acht pond spijs en drank nuttigde, er omtrent vijf pond, door de onopmerkelijke uitwaseming, verloren gingen. Nogtans kan men zulks niet op eene allerjuiste berekening brengen, en alle weegschalen, die men, na Sanctorius, uitgevonden heeft, om het gewicht der uitwaseming te bepalen, moeten het doel, wegens de bijvoeging van vreemdsoortige stoffen, noodzakelijk ten deele missen. Tot deze vreemdsoortige stoffen behoort ook het zweet, hetwelk van deze uitwaseming geheel onderscheiden is. Want het zweet is een waterachtig, eenigszins zoutachtig vocht, dat, bij een gezond en rustend lichaam, bijkans nooit van zelf uitbreekt. De uitwaseming, daarentegen, is eene luchtrijke, veêrkrachtige, en aan het waas, dat men uit de long ademt, zeer gelijkende vloeistof.

Indien de onopmerkbare uitwaseming, door de vermeerderde beweging van het bloed, en verslapping der huid, versneld en versterkt wordt, alsdan vertoonen zich overal op de opperhuid, in plaats van het dampvocht, fijne droppels van de even genoemde vloeistof, die men zweet noemt. Deze breekt voornamelijk op zoodanige plaatsen uit, die meer warmte plegen te hebben, b.v. aan het hoofd, onder de oksels, op de borst, enz. Met deze vloeistof vermengt zich de lijmachtige zelfstandigheid, die door de kleinere en grootere huidklieren afgescheiden wordt, en welke aan het zweet, op verscheidene plaatsen van het lichaam, eene zekere scherpte, en eenen sterken reuk, ook wel een bijzonder kleursel, verschaft. Dit zweet komt, gelijk reeds gezegd, nooit in eenen bedaarden toestand van het gezonde lichaam te voorschijn; maar, door middel van hetzelve, ontlast zich de natuur dikwijls van schadelijke stoffen, die in het bloed aanwezig zijn; ook heeft men zelfs wel gezien, dat er, bij groote oplossingen van het bloed en verslapping der huid, bloedroppels met het zweet te voorschijn kwamen. Dat wij, door het zweet, ook eene electrieke stof kwijt raken, bewijst het soms daarbij opgemerkte lichten.

In eenen gezonden toestand gaat de uitwaseming steeds onbelemmerd voort; dezelve wordt echter meer of min verminderd, als de huid krampachtig saamgetrokken is, of, indien de spijsvertering lijdt, ook indien de omloop niet vrij en onverhinderd genoeg voortgaat. De gemoedsaandoeningen hebben op dezelve eenen grooten invloed. Indien de uitwaseming belet, of aanmerkelijk verminderd wordt, moet het lichaam daardoor zeer lijden; nogtans blijkt de long alsdan des te meer uit te ademen, terwijl ook andere ontlastingen sterker worden. De gewoonte moet hierbij insgelijks worden overwogen; want hierdoor kan men het verklaren, hoe zoodanige volkeren toch gezond zijn kunnen, die hun geheele lichaam met olie insmeren, en dus de poriën der huid verstoppen. Dat de natuur ons echter tot eene zindelijke reinheid bestemd heeft, blijkt reeds uit de genoegelijke aandoening, die men hierbij ontwaart; ook schijnt het haar tot dat nut te dienen, dat, indien de huid met zweet of vuil bedekt is, zulks een jeuken veroorzaakt, waardoor wij, als het ware, eenen wenk van de natuur verkrijgen, om ons van deze vuile stoffen te ontdoen.

De oude cheik.

‘Zij hebben 't goed geplunderd mijner vadren,

Mijn vee verwurgd en al mijn graan verbrand;
Slechts de adelaar wist onze wijkplaats liggen;
Zij hebben daar hun standaards op geplant.
'k Vergeef hun graag 't verzengen mijner woning;
'k Gedoog hun vlag, die zegepralend gloort,
En hun serails, waar onze vrouwen zuchten,
Doch 't wuft gebroed heeft wreed mijn' zoon vermoord!
God van omhoog! zie mijne tranen stroomen;
Waak over ons, dan keert weldra ons lot;
O zegen 't zwaerd opdat wij mogen wreken
't Lijk, ons gemaakt door het vijandig rot!'

'Zij hebben laf het biduur waargenomen;
Het weerloos volk meêdoogeloos geveld;
Mijn dierbaar kind, dat streed voor zijnen vader,
Toen hij mij riep, bezweek voor hun geweld!'
Zoo sprak de Cheik, wiens bruin gebrande schedel
Met haren prijkte, in kamp en strijd verkleurd;
Zijn oog schoot vuur, en nooit had zich de bliksem,
Zijn blik gelijk, aan 't grauwe zwerk ontscheurd.
'God van omhoog! zie mijne tranen stroomen;
Waak over ons, dan keert weldra ons lot;
O zegen 't zwaard, opdat wij mogen wreken
't Lijk, ons gemaakt door het vijandig rot!'

Beschouw den gang, van dezen woesten ruiter,
Op 't edel ros, zoo vluchtig als de wind;
't Is de oude Cheik; wee! die hem durven naken!
Hij gaat den dood thans wreken van zijn kind!
Het is de Leeuw, de vorst der woestenijen,
't Is de Simoun, de wind, die 't al verbrandt;
Hij sneeft in 't end', de kampplaats drinkt zijn bloedstroom,
En toch hij juicht, wijl 't strijdperk is ontmand!
'o Groote God! zegt hij thans zonder weenen,
Uw machtge hulp verwierf mij de eerekroon;
In 't minaret dat men mijn wapens hange;
Ik sterf met vreugd, na 't wreken van mijn' zoon!'

Naar het Fransch door

B-.J.-E. SLACHTHALLE.

Gent.

Het is alweêr eene wijze beschikking, dat de boozen even goed en dikwijls beter slapen dan de goeden: zij kunnen gedurende dien tijd geen kwaad uitvoeren of bedenken.
J. VAN LENNEP.

Herinnering.
(Tweede vervolg en slot.)

V

Plechtig roerende stond!
J. VAN BEERS.

Maria! ‘Hendrik!’ Die twee namen ontvlogen beider monden, of liever beider harten. - Hendrik drukte Maria's handen in de zijne, en zegde, met hevige ontroering in de stem: ‘Ik dacht u niet meer te zullen zien dan in eene betere wereld. Ik wilde u niet bedroeven met u bij mijn sterfbed te roepen. En nogtans, Maria, ik ben zoo gelukkig! Ik weet u zoo innigen dank van gekomen te zijn!’

Tranen (de dauw des harten) glinsterden in Maria's oogen:

‘Zwijg, Hendrik, over zulke droeve dingen. - Dikwerf, nu ik hier terug ben, zal ik u komen bezoeken, en telkens, ik ben er van verzekerd, zal ik beternis kunnen naspeuren.’

- Neen, neen, voor de laatste maal zien wij elkander, Maria, voor de laatste maal, vriendin mijner jeugd, is het mij gegeven uwe handen in de mijne te drukken, het gevoel van medelijdende vriendschap in uwe oogen te lezen. - Maria! wist gij hoe het mij goed doet in dezen uitersten stond, wist gij hoe het mijne smarten lenigt, u nog eens, gelijk in de kinderjaren, als mijn beschermengel aan mijne zijde te zien staan! Nog eens uwe zoete, troostende stem te mogen hooren! Die stem, Maria, was mij lief bij mijne eerste stappen in het leven, zij is mij een troost in den angst der dood.

Hendriks taal, eerst moeilijk en door den hoest onderbroken, was nu vloeiend en klaar geworden. In zijne oogen vlamde het vuur der liefde; men zou gezegd hebben dat zijne wangen met den blos der gezondheid waren gekleurd. Niemand die, bij het intreden der kamer, den jongeling voor stervend had aanzien. Zijne warme taal deed Maria blozen, en de handen die ze tot dan in de zijne had gelaten onttrok ze hem zacht. Antwoorden kon ze echter niet in dien roerenden stond, dan alleen met hare tranen.

Hij vatte op nieuw hare bevende hand, en hernam na een oogenblik rust:

‘Maria, ontneem mij die laatste voldoening niet! want zie: uwe hand in de mijne rustend, mijne oogen in de uwe lezend, schijnt het mij dat de jaren, wanneer wij verre van elkander zijn gebleven, nooit bestaan hebben. Ik keer terug met den geest tot die kinderdagen toen we voor elkander broêr en zuster waren. Maria, hebben die dagen in uw hart zoo een diepen indruk gelaten als in het mijne? Zijn thans nog voor uwen geest tegenwoordig alle onze jeudige vermaken, alle de plaatsen die getuigen waren van onze vriendschap? O Maria, mijn hart is een spiegel die, wen ik er de oogen op sla, geheel dat kinderleven weêrkaatst. - Wat waart ge mij dan dierbaar! Hoe gelukkig waren we samen! - En wat al droomen van geluk voor de toekomst; droomen die hadden kunnen verwezentlijkt worden, was het Godes wil geweest... Want, ja, Maria, die vriendschap is in mij sterk ontwikkeld; - zij is liefde geworden.’

Die laatste woorden had hij nauw hoorbaar uitgesproken, nu hernam hij met vaster stem:

‘Ja, Maria, ik min u! Ik min u met al de krachten mijner ziel! Laat, o! laat het gelend blad dat de noorderwind haast wegrukt de lieve bloem beminnen, nog in vollen bloei op haren stengel lispelend; doch gij, Maria, ik smeek u, neen, o neen, bemin mij niet! - Laat slechts de tranen van mededoogen die ik thans over uwe wangen zie stroomen eens op mijne grafsteê nedervallen; en later, Maria, later, wanneer gij het maatschappelijke leven zult ingetreden zijn, wanneer, - en het was met moeite dat deze woorden zijne lippen ontvielen - wanneer een beminde echtgenoot u tot steun zal verstrekken, en gij hem tot heil des levens, gedenk dan soms nog, is het niet te veel vergen, gedenk in uwe gebeden den vriend der kindschheid die eens gedroomd had... dan ach! zijn droom...

De kracht ontbrak hem om zijne rede te eindigen, en ademloos, buiten kennis, lag hij op zijne sponde uitgestrekt.

Was Maria er tot dan toe in gelukt niet luide te snikken, en enkele tranen slechts te laten ontglippen, nu was het langer intoomen der droefheid haar onmogelijk geworden. De gevoelens, door Hendrik uitgedrukt, hadden weêrklank in haar hart gevonden; immers nooit was de gedachtenis van den kleinen, lieven speelgenoot uit dit hart gebannen geweest, en thans, wen zij hem na een lang afscheiden had wedergevonden, wen ze zijne indrukwekkende taal had gehoord, en die taal de herinneringen uit de eerste jeugd voor haren geest had herroepen; wanneer hij met wanhoop van zijne ongelukkige liefde had gesproken, dan ook had dit maagdelijk hart aan het zijne geantwoord, dan was hem Maria's liefde geschonken geweest.

Hij scheen, wel is waar, op het sterfbed uitgestrekt te zijn, doch de jonkheid hoopt tot in den dood toe; en dit deed Maria.

Doch wanneer hij van eenen echtgenoot had gesproken, wanneer hij hare gebeden had afgesmeekt, en eindelijk, schier levensloos op zijne sponde was nedergevallen, dan barstte een tranenvloed uit hare oogen, daar ze uitriep:

‘Neen, Hendrik, neen, dit niet! Neen, nooit schenk ik mijne hand eenen anderen dan u! Want ik ook ik min u, Hendrik! - Hendrik, o! gij zult niet sterven; voor mij zult gij leven! Zie, uwe zuster, uwe beminde knielt neder voor uw bed; zij stort bittere tranen over u. God! hij antwoordt niet! hij sterft!’

Zoo snikte en kermde die droeve, tot zij door de tusschenkomst van Hendriks moeder van de ziekekamer werd verwijderd, daar Hendrik welhaast door liefderijke zorg voor een weinig tijds tot het leven werd teruggeroepen.

VI

> Mais voici la gloire et la force non-pareille de la religion: c'est que... elle tient surtout et partout ‘la clef des coeurs.’ Elle a un baume pour toutes nos douleurs et un but pour toutes nos tendresses. Elle sait discipliner la passion sans l'amoindrir: elle fait mieux qu'essuyer nos larmes trop chères; elle les fait couler d'une source à jamais purifiée pour un objet éternel... Elle a inventé et consacré le triomphe suprême de l'amour. Elle surmonte les passions les plus tendres et les plus indomptables par quelque chose de plus fort et de plus doux encore: le bonheur et la gloire de les sacrifier à Dieu.
> MONTALEMBERT.
> De hâc luce migravit, ut credimus, ad Christum.
> *Formulier van St-Gall.*

Het laatst gebeurde had het luttel krachten dat Hendrik overbleef uitgeput en de geneesheer verzekerde dat hij slechts weinige uren te leven had.

Laten wij den lezer, - voor de laatste maal gewis, in zijne kamer treden.

O! heilige godsdienst mijner vaderen! Gij die ik met de melk mijner moeder heb gezogen, die vader mij van het kindsbeen af leerde beminnen, gij die ik thans verloochend zie en gehoond, wat zijt ge groot, wat zijt ge schoon! Balsem hebt gij voor alle wonden; genezing voor alle kwalen! Gij schept heil in het leven, heil in de dood! Gij schenkt den noodigen moed aan den mensch om de rampen des levens te onderstaan, en wanneer zijne wankelende stappen naar het graf spoeden, dan ook verlaat gij hem niet, dan zijt gij den steunstok die zijne laatste stappen zal richten. Gij zijt de ster die den matroos zijne streek aanwijst in 't woeden van 't bulderend orkaan; gij, de blanke wolk, onze gids in de woestenij der wereld. Heb dank, heb dank, mijn God! want, moesten wij der wanhoop overgeleverd blijven, in tastbare duisternissen ronddwalende, zonder de vuurbaak voor de oogen te hebben die ons het doel moet helpen bereiken, o! dan was de wereld tot eene hel herschapen.

Doch neen, alle wanhoop wijkt, ieder ongeluk wordt heil, de bitterste tranen worden zalig en zoet door uwe toovermacht, zoo men slechts zich onderwerpt en in heilige geestdrift uitroept: Mijn God, uw wil geschiede!

Hendrik kon hier tot bewijs van dienen. Hij was bitter beproefd geweest: alle hoop van geluk en liefde op deze aarde, was verdwenen. Doch hij hoopte thans in eene andere toekomst. Hij moest, ja, welhaast van Maria scheiden, doch de godsdienst leerde hem dat die scheiding niet lang zou duren. - Kruipende rupsen sterven niet; neen! zij worden herschapen tot schitterende vlinders die in den helderen zonneschijn op gouden vleugelen mogen zweven.

Maria, Hendriks moeder, de geneesheer (hij gewoon de menschelijke kwalen te beschouwen, was ontroerd), de dienstboden waren tegenwoordig. Op Hendriks bleek gelaat was hart- en zielerust te lezen. Zijne oogen waren ten hemel gericht; in zijne handen, over de borst gekruist, was de beeltenis van Hem die de droeven gelukzalig noemt. Vielen soms zijne blikken op de stilweenende vrouwen, zij rustten niet lang op hen, maar hij droeg ze weder op den gekruiste, als om te beduiden dat Deze hun tot troost en tot voorbeeld moest verstrekken.

Het schelle geluid eener bel kwam de diepe stilte onderbreken die tot dan in de kamer had geheerscht. De deur werd geopend en een grijze priester trad binnen, den Heer des heeren in zijne handen dragend.

Nadat Hendrik den priester Gods de belijdenis zijner zonden met ootmoed en berouw had gedaan, werd het hem gegund voor de laatste maal den Heelmeester aller wonden, den Vertrooster aller droefheid te ontvangen. Dan werd hij met de Heilige Olie gezalfd, en de christene ziel was tot de groote reis bereid die zij ging ondernemen.

Welhaast hoorde men fluisteren die wenschen en beden, laatste groet der levenden aan de stervenden. Wen ze geëindigd waren, vond Hendrik nog de noodige kracht om den zegen des priesters, den zegen zijner moeder te vragen. En de zegen die de priester sprak, en de zegen die de moeder snikte werd door onzichtbare geesten ontvangen, en voor den troon des Alhoogen gedragen; en weder liet Deze hem op Hendrik als verkwikkende dauw nedervallen. - Een woord nog ruischte door de kamer: ‘Vaart wel, moeder, Maria...’ - en 't geknakte bloempje was door den storm wind weggerukt.

Slot.

Jaren zijn er verloopen. Hendriks moeder is tot haren zoon gegaan. Maria 's moeder, de laatste harer magen, is hare oude vriendin gevolgd. Maria is alleen gebleven op aarde. Alleen!...

O! zou er voor dit hart geen troost, geen nieuw leven meer zijn? Zou het eeuwig voor alle vreugde, voor alle hoop, voor alle liefde gesloten blijven?... En nogtans, zij is zoo jong! slechts zou zij het zoete van het leven moeten gaan genieten, en de levenslust zou reeds in haar jeugdig hart uitgedoofd zijn? - Doch ziet: daar is zij zelf; wij zullen haar volgen, en misschien zullen wij iets dienaangaande vernemen.

Zij gaat het dorpken door waar de verhaalde gebeurtenissen zijn geschied. Zij nadert de kerk. - Daar is weêr het kerkhof waar ze met Hendrik in de kinderjaren kwam bidden. En weêr zijn er nieuwe graven gedolven, nieuwe namen in den arduin geëtst. Twee dier graven staan naast elkander, reeds moeten zij - men kan het bemerken - de onweêrsbuien van verscheidene winters hebben doorstaan; maar, zijn de namen van hen die daar rusten al min of meer moeielijk om lezen voor den onverschilligen wandelaar, voor Maria zijn zij steeds duidelijk gebleven. Ook is het immer lente op die twee graven. Eene liefderijke hand zaait er de liefste bloempjes, en in wintertijd ook hangen er bloeiende kransen, daar op het kille kerkhof, midden in den rouw der Natuur. - En thans weêr komt zij bloemen spreiden: bloemen der aarde; maar ook de geurige bloemen in het hart ontloken - de zuiverste en vurigste beden.

Wanneer deze plicht is volbracht, keert ze terug tot hare woning. Al waar ze komt wordt zij met waren eerbied gegroet, en de arme kinderen loopen tot hunne moeders en zeggen: ‘De goede juffrouw gaat voorbij.’

Haar lief huisje is omringd door eenen welbeplanten tuin,

en de bloemen geuren u tegen wen gij het nadert; en de vogelen in de struiken zingen het welkomlied. Alles ademt hier vrede en stil geluk; alles verraadt het bijzijn en de zorgen van

LAATSTE OOGENBLIKKEN VAN HENDRIK.
SAMENSTELLING EN TEEKENING VAN P. VAN DER OUDERAA, PLAATSNEÊ VAN JOS. HEMELEER.

krullebolleke in de armen; en zij, aan onmiskenbare liefdeteekens antwoordende, zoent teeder het vlugge ding.

Hoe kwam dit kind daar, en waarom hooren wij geen enkel een wezen dat in zijn hart liefde koestert voor al wat schoon is; dat eerbied voedt voor Godes heerlijke Natuur.

Nog voor dat Maria binnentreedt vliegt haar een aardig woord uit zijnen mond? - Roosje was het eenig kind van een werkmansgezin; zij was schooner en frisscher als de dageraad, aanminniger als het tortelduifje. Alle gaven des lichaams had

God haar medegedeeld; alleen de geest moest blijven sluimeren: zij was doofstom. De brave ouders hadden de noodige opvoeding niet kunnen bekostigen die haar de woorden die ze met den mond niet kon spreken, met de handen had leeren beduiden. Overigens, de liefde welke hare ouders haar toedroegen en die het kindje hun ruimschoots wederschonk, kwam hun wederzijds ter hulpe, en zonder taal of kunst te gebruiken verstonden zij elkander met het hart.

Ja; doch het arm wichtje moest bitter beproefd worden. Eens heerschte er eene besmettende ziekte in het dorp, en vader en moeder werden Roosje ontrukt. Haar oom kwam met zijne vrouw het huisje bewonen. In slechte tijden had hij zijnen broeder een weinig gelds geleend; het huisje diende tot onderpand. Roosje bezat dus niets meer; zij was ten last aan haren oom die ook kinderen had.

Acht jaren had zij slechts bereikt; - zij kon niet dienen gaan; in huis was zij van geen nut, want het weinig rede dat tot dan toe als een flikkerend lichtje daar binnen had gebrand, scheen gansch gedoofd sedert dat de liefde eener moeder Roosje niet meer koesterde.

En Roosje moest veel lijden! Zij verstond niets van wat men haar zegde; niets van hetgeen men met gebaren wilde beduiden; - en zij werd verstooten; eilaas, soms werd ze mishandeld; zij diende ten spot en ten speelbal aan kwaadaardige kinderen, en wanneer ze uren lang alles had moeten verdragen, werd zij, met slagen overladen, op eene bussel stroo, op het koude zoldertje, in den donkeren nacht alleen, verlaten.

Gelukkig waakte God over het arme schepsel. Hij zond een zijner Engelen tot haar, die haar uit die hel zou redden, en weder in den hemel der liefde zou voeren.

Maria was die Engel: zij had zich met Roosje gelast; later zou zij Roosje voor erfgename aannemen. - De liefderijke zorgen hadden het lichtje op nieuw doen flikkeren; ja, eindelijk klaarder dan ooit doen branden. Maria had Roosje een jaar in een doofstommengesticht geplaatst, en thans kon Roosje zich van hare weldoenster doen verstaan. - Zij was de zonnestraal van Maria's leven.

Men ziet het, Maria's hart was herboren; zij had vreugde, hoop en liefde wedergevonden.

Maria was moeder: moeder door de liefdadigheid.

D^{r} A. DE PRINS.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

HACKART (Karel). Deze kunstenaar, in België geboren, speelde uitmuntend den *basse de viole*, en was ook gunstig gekend als componist. Hij moet rond 1650 geboren zijn, en vestigde zich te 's-Gravenhage, waar hij als musicus van den Prins van Oranje fungeerde, en nog woonde in 1686. Denkelijk overleed hij op het einde der XVII^{e} eeuw. Van Hackart kent men: *Cantiones sacroe* 2, 3, 4, 5, 6 *et* 7 *tanvocum quam instrumentorum*, Opr. 1, Amsterdam, 1674. *Harmonica parnassia sonatorum, trium et quatuor instrumentorum*, Utrecht, 1686, infolio.

Het schijnt dat Hackart zich eerst in Amsterdam vestigde, en zijne verworvene faam hem deed besluiten naar den Haag te verhuizen.

HEIJNEN (Joannes), geboren te Maastricht, bekend als goed organist en bekwaam componist. Hij schreef verscheidene orgelstukken en stierf te Maastricht, den 15n Augustus 1588.

HESS (Joachim). Onze bibliotheek bevat ook thans het werkje van dezen schrijver: *Korte en eenvoudige handleiding tot het leeren van 't clavecimbel of orgelspel enz.* (vijfde druk). Dit werkje, groot 36 bladz. in klein quarto, kan wel geen degelijk theoretisch werk genoemd worden. Ten bewijze daarvan strekke, dat in de korte opgaaf der maten, niet gesproken wordt dan over de maat in vier tijden. Hess was in 1730 te Leeuwarden geboren; hij overleed te Zeist, tusschen 1810 en 1811.

EDW. GREGOIR.

Kronijk.

Antwerpen. - Wij vernemen dat het provinciaal bestuur van Antwerpen in onderhandeling is met de Onroerende Maatschappij, voor het aankoopen van eenen nabij de Begijnenpoort gelegen grond, tot het opbouwen van een nieuw paleis van justitie.

- De heer van Arendonck had op 23 Juni in de zaal der Venusstraat tentoongesteld een half verheven beeldwerk, waarvan het onderwerp was: ‘Gij zult niet dooden.’ Wij vernemen met genoegen dat de verdienstelijke beeldhouwer voornemens is dit fraaie kunststuk, afgegoten in plaaster, bij inschrijving verkrijgbaar te stellen. Wij twijfelen niet of alle kunstvrienden zullen er zich een exemplaar willen van verschaffen.

- De heer Godfried Guffens voltooide onlangs verschillende portretten van personen uit de hooge rangen der samenleving. Wij hebben het genoegen gehad er eenige van te zien, onder andere dit van Mevrouw de Baillet, welk in alle opzichten als een kunstjuweel verdient geroemd te worden. Het achterplan glanst van het licht eens zonnigen lentedags. De schoone Mev. d. B. zelve is in een licht gewaad, met eenen witten doorgewerkten shawl gekleed, voorgesteld. Teekening en schildering zijn beide uitstekend te noemen. Ook koesteren wij de hoop dat de heer Guffens dit welgeslaagd portret naar de aanstaande driejarige tentoonstelling zal zenden.

- Ter gelegenheid van de XXXVIe verjaring der inhuldiging van Z.M. Leopold I, heeft men in de hoofdkerk aldaar, onder het bestuur van den heer J. Bessems, het *Te Deum Laudamus* van den heer Edward Gregoir uitgevoerd. Een honderdtal muzikanten en zangers namen deel aan de uitvoering die zeer luisterlijk was.

- De heer David Col heeft eene schilderij voltooid, waarvan veel goeds gezegd wordt, en welke een gestoorden *Jagersmaaltijd* voorstelt.

- De koninklijke Maatschappij ter aanmoediging der schoone

kunsten heeft haren leden ieder een exemplaar gestuurd van de prachtige plaat op staal, gesneden voor rekening der maatschappij door den heer Jozef Bal, volgens het schilderstuk van den heer Jaroslav Cermak: de *Montenegrijnsche vrouw.*

- Naar aanleiding van zijn werk *Stijl en Letterkunde*, waarover wij breedvoerig hebben gesproken, heeft de heer Sleeckx een boekdeel van ruim 400 bladzijden uitgegeven, getiteld: *Voorbeelden van stijl en letterkunde*, *getrokken uit de Nederlandsche schrijvers.* Wij kunnen deze twee werken niet genoeg aanbevelen aan al degenen die zich met de studie en het beoefenen onzer schoone moedertaal bezig houden, zoowel als aan het lezend publiek in 't algemeen.

- De heer Max. Bausart hield op 25 Juni, met veel en welverdienden bijval, in den *Veilkrans*, eene voordracht over het verleden der Vlaamsche gemeenten.

- Er is van den heer Harry Peters een vlugschrift verschenen getiteld: *Vier bladzijden uit het rampenboek.*

- In de *Bibliotheek van oorspronkelijke tooneelstukken*, is verschenen, 4e aflevering: *Willem van Oranje*, *Antwerpen in* 1583, geschiedkundig drama in vijf bedrijven, door E. van Driessche.

- In de volksbibliotheek te Borgerhout, zijn als bestuurleden herkozen: de heeren F. Storms, 1e voorzitter; L. Bavo, 2e voorzitter; J. Verdonck, 1e secretaris; L. Daams, 2e secretaris; J. Zanders, 1e bibliothecaris; J. Hendrickx, 2e bibliothecaris en M. Bavo, schatbewaarder.

Mechelen. - Op 10 dezer werd alhier, in de benedenzaal van het stadhuis geopend de 27e kunsttentoonstelling, ingericht door de Maatschappij van schoone kunsten, onder bescherming van Z.M. den Koning.

Brussel. - De commissie, door den heer minister van justitie benoemd voor het nazicht der vertaling van het strafwetboek, bestaat uit de volgende leden: de heeren de Hondt, rechter van onderzoek te Dendermonde; de Maere, volksvertegenwoordiger; de Paepe, substituut van den procureur-generaal te Gent; Destanberg, dagbladschrijver; Dodd, letterkundige; Gilliodts, advocaat te Brugge; Grandjean, raadsheer bij het hof van beroep te Gent; Heremans, leeraar van Nederlandsche taal aan de hoogeschool van Gent; Serrure, advocaat te Gent; Thonissen, volksvertegenwoordiger en leeraar aan de hoogeschool van Leuven; van Assche, notaris te Asper; van Beers, leeraar te Antwerpen; van Camp, raadsheer bij het hof van verbreking; van Genechten, voorzitter van het gerechtshof van Turnhout; Vuylsteke, advocaat te Gent; Weber, advocaat te Brussel.

- Volgens wordt gemeld zal de Vlaamsche schouwburg dezen winter onder andere de volgende stukken opvoeren: *Frans Ackermans*, groot zangspel in 4 bedrijven, woorden van Nap. Destanberg, muziek van Karel Miry; *Breydel en de Coninck*, groot zangspel in 3 bedrijven, woorden van Dodd, muziek van van Zingel; *de Rat in de val*, zangspel van K. Versnaeyen; *Brutus en Cesar* en *de Occasie maakt den dief*, zangspelen van Nap. Destanberg en Miry; *Ondina*, zangspel van Lortzing; *de twee Bulten*, tooverzangspel door Hiel en Benoit; *Boerenvrijagie*, operet van Paul Thiry; *Brussel in* 1695, historisch drama door Felix van de Sande; *Oude en nieuwe adel*, tooneelspel door Sleeckx; *de Martelaar der kunst*, drama door Jan Bruylants; *de zenuwen van Madam*, tooneelspel door Dodd; *Help u zelven*, tooneelspel door Paul Billiet.

- Het *Journal de Bruxelles* geeft als mengelwerk de vertaling van eenen nieuwen roman van den heer August Snieders, getiteld *Bonheur caché.* De vertaling van dit boek werd bewerkt door mevrouw Louiza Lebrocquy, de voortreffelijke vertaalster van verschillige andere werken des Vlaamschen schrijvers en vooral der gravin von Hahn-Hahn. Het nieuwe werk van den heer Snieders is oorspronkelijk verschenen in de Bibliotheek van Nederlandsche novellen, onder den titel: *Verborgen geluk.* Prijs: 50 cents.

- De heer L. Jottrand heeft eene goed geschrevene studie van 19 bladzijden druks laten verschijnen, getiteld: *Jacob van Artevelde. Nieuwe bespiegeling aangaande 's mans lange misprijzing in de geschiedenissen*, *en de oorzaken der wederopbeuring van zijnen roem in onzen tijd. 's Mans waarachtig karakter.*

- De kampers naar den prijs van Rome (muziek) waren de heeren van den Eede, van Gheluwe en Walput, van Gent; de heeren Haes, van Brussel, en Rufer, van Luik. De drie eersten hebben het Vlaamsch gedicht *het Woud* gekozen. De twee anderen het Fransch gedicht *Jeanne d'Arc.* Het is de heer Versnaeyen, de verdienstelijke Vlaamsche schrijver, die den prijs van het gedicht voor den kampstrijd van Rome heeft bekomen.

Den 20^{en} Juli werden de prijsstukken in het lokaal der koninklijke academie uitgevoerd in de volgende orde: 1^{o} *Het Woud*, muziek van den heer Waelput, van Gent, orkestmeester bij den Vlaamschen Cirkschouwburg te Brussel; 2^{o} Dezelfde cantate, muziek van den heer van den Eede, insgelijks van Gent; 3^{o} *Jeanne d'Arc*, van den heer Rufer, van Luik; 4^{o} Dezelfde, van den heer Haas, van Brussel, en 5^{o} *Het Woud*, van den heer van Gheluwe, van Gent. Na de uitvoering werd het publiek verzocht de zaal te verlaten, opdat de jury, bestaande uit de heeren Fetis, Hanssens, Daussoigne-Mehul, Soubre, Samuel, de Burbure en Benoit zou kunnen beraadslagen. Een kwaart uurs later werd de heer Waelput geroepen en hem bekend gemaakt dat hij den eersten prijs bekomen had. De heeren van Gheluwe en Haas hebben in deeling den tweeden prijs behaald. Wij stippen met genoegen en fierheid dezen voor de Vlaamsche kunst zoo schoonen uitslag aan.

Men meldt dat de voorzitter der jury, de heer Fetis, aan eenen der mededingers, in wiens cantate vrouwenkoren voorkomen, met de meeste bereidwilligheid toegelaten heeft niet slechts de medewerking der jufvrouwen van het Brusselsch conservatorium te vragen, maar dat hij de professors der zangklassen heeft verzocht alles te doen wat in hunne macht was, om die Vlaamsche cantate behoorlijk te doen uitvoeren. Verders verzocht de heer Fetis aan 25 jonge Waalsche artisten den Vlaamschen tekst der cantate te leeren. Wij betuigen den heer Fetis voor deze hoffelijkheid onzen welgemeenden dank.

Leuven. - De Gemeenteraad dezer stad heeft aan den heer R. Servranckx, de toonzetting opgedragen van de cantate,

welke den dag van het bezoek der koninklijke familie zal worden uitgevoerd. De woorden der cantate zijn van Mev. Louiza Stappaarts-Ruelens en - bespottelijk genoeg - in het Fransch.

St-Nicolaas. - In de maand Juni hield de Oudheidkundige kring eene openbare zitting in de groote zaal van het stadhuis, waar bij deze gelegenheid was tentoongesteld het model van het standbeeld, welk deze kring gaat oprichten ter eere van den beroemden aardrijksbeschrijver, Geeraard Mercator, van Rupelmonde. Het model, vervaardigd door den beeldhouwer Frans van Havermaet, laat zeer veel verwachten voor het standbeeld, waarvan dezen verdienstelijken kunstenaar de uitvoering is opgedragen. De zaal was versierd met land- en zeekaarten van Mercator. Nadat de heer Siret het verslag der werkzaamheden gelezen en een zeer belangwekkend stuk uit zijne geschiedenis van St-Nicolaas had voorgedragen, hield de heer J. van Raemdonck eene lofrede op Mercator. Daarna werden de heeren H. Raepsaet, L. Verest en ridder de Schoutheete de Tervarent, als bestuurleden herkozen.

Dendermonde. - De Nederduitsche Bond van Dendermonde noodigt alle Nederlandsche letterkundigen uit, om deel te nemen aan den liederenprijskamp, welke, met de ondersteuning van staats- en stadsbestuur, door hem wordt uitgeschreven. De prijzen zullen toegekend worden voor het dichten van: 1^{o} een werkmanslied; 2^{o} een vredelied; 3^{o} een vaderlandsch lied (met refrein om in koor te zingen). De prijzen voor ieder vak bestaan in een zilveren eermetaal, groot model, en 40 franken. De stukken zullen voor 4 Augustus aan den voorzitter des Nederduitschen Bonds, vrachtvrij, moeten toegezonden worden.

Buitenland.

Amsterdam. - De groote prijs van 100,000 fr., door keizer Napoleon uitgeloofd voor de instelling die de grootste diensten aan het menschdom heeft bewezen, is verdeeld geworden in vijf prijzen, welke behaald zijn door de verdienstelijke maatschappij *Tot nut van 't algemeen*, te Amsterdam, en andere instellingen die in Rusland, Spanje, Portugal en Italië bestaan.

- De ijzeren lessenaar, afkomstig van czar Peter-den-Groote, die in publieke veiling te Zaandam voor 100 gl. verkocht werd, is later aangekocht door de heeren H. Koenen en Six van Hillegom, en door dezen geschonken aan het koninklijk Oudheidkundig genootschap te Amsterdam.

Nijmegen. - Dezer dagen is gemeld, dat de heer Roesgen von Floss heeft uitgevonden, photografische beelden in hunne natuurlijk kleuren te vervaardigen. De heer J. Schaarwächter, te Nijmegem, verklaart namens voorname buitenlandsche photografen-vereenigingen gemachtigd en in staat te zijn, dien heer eene som van fr. 100,000 aantebieden voor de mededeeling van eene zekere methode om lichtbeelden *(heliochromien)* te vervaardigen, die bestand zijn tegen de werking van het daglicht, 't geen tot dusver te vergeefs is beproefd door vele verdienstelijke mannen, die er slechts in zijn geslaagd, enkele kleuren te weêr te geven, welke alleen dan eenige bestendigheid toonden, wanneer het beeld, voor daglicht beschermd, werd bewaard.

Londen. - De vier uurwijzers van het gebouw, waar het Engelsche parlement vergadert, hebben elk 22 voet middellijn en zijn de grootste ter wereld. Elke minuut

beweegt zich de minuutwijzer ongeveer 14 Eng. duimen. Het uurwerk loopt 8 1/2 dag, maar slaat slechts 7 1/2 dag, om den tijd van opwinden aan te duiden. Alleen het opwinden van het klokkenwerk duurt 2 volle uren. De slinger is 15 voet lang: de raderen zijn van geutijzer. De klok voor het geheele uur is 8 voet hoog en 9 voet in doorsnede. Zij weegt 15,000 kilos. De klepel van die klok weegt alleen 200 kilos.

Nieuw-York. - Er wordt gemeld dat den Hollandschen zeeschilder de Haas, die zich thans in Amerika bevindt, de opdracht is gedaan, om de eerste historische schilderij op doek te brengen, welke een der roemrijkste feiten uit den jongsten Amerikaanschen oorlog zal vereeuwigen.

De schilder heeft het oogenblik gekozen, dat de vloot der Unie, onder bevel van den admiraal Faragut, de forten beneden Nieuw-Orleans voorbij stevende. Het schilderstuk is zoo veel mogelijk historisch getrouw. De stand der schepen is door den admiraal zelve aangegeven. Ter linker zijde ziet men het schip *Hartford*, dat door de kanonnen van het fort St-Philip in den grond is geboord, terwijl het gedeelte dat boven het water uitsteekt in brand staat, waardoor de *Richmond*, *Pensacola* en *Mississipi* worden verlicht. Ter rechter zijde ontdekt men het schip *Brooklyn*, in een hevig gevecht gewikkeld met de *Louisiana.* De gezwollen wateren der rivier zijn als met schuim overdekt door de menigte ballen, die er in nederploffen; de lucht, die met donkere wolken is bedekt, wordt door bommen en granaten doorkliefd, terwijl het geheel slechts wordt verlicht door de brandende *Hartford* en het geweldige kanonvuur.

Sterfgevallen.

De bekende geneesheer Guinard is overleden te St-Nicolaas, met achterlating van zijn gansche vermogen aan de stad Gent, die daaruit evenwel, om de 5 jaren, eenen prijs van 5000 fr. zal moeten toekennen aan den persoon die gedurende deze tijdruimte het nuttigste werk of de nuttigste uitvinding voor den arbeidenden stand zal voortgebracht hebben.

- De heer H. d'Huygelaere, notaris te Aalst, is aldaar in 62-jarigen ouderdom overleden. De aflijvige was een zoon van wijlen den Vlaamschen dichter Augustyn d'Huygelaere, van wien wij eenen bundel *Nationale poëzie* bezitten.

- De Fransche dichter Ponsard en de Fransche tooneelschrijver Lamb. Thiboust zijn overleden.

Varia.

Toen de hertog van Duras, Descartes eens aan eenen rijk voorzienen disch gezeten zag, riep hij uit: ‘Hoe! geven ook wijsgeeren toe aan zulke nietigheden!’ ‘Waarom niet? antwoordde Descartes, denkt gij dat de natuur al hare goede gaven voor de dwazen bestemde?’

Een teeken des tijds.

KLEEDIJ DER BELGISCHE JAGERS.

Er is eene oude spreuk die zegt dat om den vrede te bewaren de volken gewapend moeten zijn. De bewering klinkt zonderling en evenwel schijnt zij overal in Europa als een stelregel te gelden. Het feit strekt voorzeker onze verlichte (?) negentiende eeuw niet tot eer, en er zal een tijd komen (wij moeten het ten minste hopen) waarop men zich verwonderen zal dat natiën die het in de kunst, de wetenschap en de nijverheid zoo verre gebracht hadden als de hedendaagsche volkeren, de uitzinnigheid konden begaan een groot, zeer groot gedeelte hunner inkomsten te besteden aan het onderhouden van talrijke legers, het bouwen en bewapenen van versterkingen en het uitrusten van vloten, altemaal uit vrees dat anders hunne naburen hen mochten verrassen en overrompelen.

Tonnen schats, honderde millioenen zouden alle jaren kunnen gebruikt worden voor de verbetering van het lot der werkende standen, de ontwikkeling van den landbouw, de aanmoediging der kunst, de uitbreiding van het onderwijs en de nuttige kennissen in 't algemeen, de oprichting van menschlievende gestichten, indien Europa er toe besluiten kon het geweer neêr te leggen en een tijdperk van oprecht gemeenden vrede in te huldigen.

Voorloopig echter is aan den gezichteinder der toekomst nog geene schaduw van dergelijk eenen tijd waar te nemen, of men zou die moeten zien in het stichten van den dusgenaamden vredebond, eene burgermaatschappij welke aankondigt dat zij binnen kort een congres zal houden te Geneve en waarvan iedereen, mits eene bijdrage van 25 centiemen, lid worden kan.

Intusschen evenwel blijven de verschillende Europesche mogendheden van kop tot teen gewapend en is er niets waarvoor tegenwoordig meer ijzer en staal wordt gebruikt dan voor kanonnen, sabels en geweren. De groote landen geven het verderfelijk voorbeeld en de kleinere rijken volgen hen na,

onder voorwendsel dat aangezien al de mogendheden van eersten en tweeden rang zich wapenen en uitrusten, die van derden rang zeer onvoorzichtig zouden doen, alléén ongewapend te blijven.

't Is deze beroerde staat van zaken in Europa, die aanleiding heeft gegeven tot het stichten van een nieuw corps vrijwillige burgersoldaten te Brussel, de dusgenaamde Belgische jagers, over wier kleedij en uitrusting de hiervoren voorkomende afbeelding toelaat een juist en nauwkeurig gedacht te vormen.

Onze hoop en onze vurige wensch is: dat de Belgische jagers nooit in de droevige noodzakelijkheid mogen komen, zoomin als de andere burgerwachten en de soldaten van het leger, hun bloed of het bloed van anderen te moeten vergieten. Vrede zij met het vaderland, vrede zij op de aarde.

De Paters-Recollecten en de Martelaars van Gorcum.

Het artikel: *Vertakkingen der Seraphijnsche Orde enz.*, uit het Fransch vertaald door P.E. en in het tijdschrift *de Vlaamsche School*, bladz. 85, opgenomen, behelst eenige geschiedkundige onnauwkeurigheden, die ik oordeel te moeten wederleggen om tevens breedvoeriger de innige betrekking aan te duiden, die er bestaat tusschen de Minderbroeders-Recollecten van België en de elf Martelaars van Gorcum.

Vooreerst, ofschoon de Minderbroeders martelaars van Gorcum met den naam van Recollecten niet bestempeld werden, houden wij toch staan dat er geen wezenlijk verschil bestaat tusschen dezen. Beiden hadden dezelfde kleeding.[1] Beiden noemden zich enkel Minderbroeders, gelijk uit het hier bijgevoegd eigenhandig schrift van den H. Nicolaus Guardiaan blijkt:

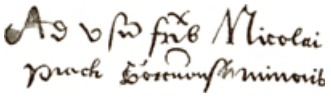

(Tot gebruik van Frater Nicolaus Piech van Gorcum Minderbroeder). Dit is ook overeenkomstig met de Bulle van Leo X, die uitdrukkelijk zegt, dat allen die onder den Generaal der Observanten stonden, zich enkel Minderbroeders konden noemen *met* of *zonder* bijwoord: *Simul vel disjunctive.* Dezelfde Paus zegt verder dat de Observanten of onderhouders des regels altijd van Franciscus' tijden af geweest zijn en blijven zullen met Gods gratie, dat zij bijgevolg den voorrang hebben boven de Conventualen.[2] Dus is het niet juist gezegd, dat de voorrang in oudheid aan de Conventualen behoort, daar zij integendeel van den ouden stam door Leo X werden afgescheiden. Wat de onderhouding des regels en de strengheid van leven betreft, hierin is moeielijk eene vergelijking te stellen. Bestatigen wij slechts dat de Minderbroeders den regel letterlijk onderhouden, nu zoowel als voorheen, tijdens de Martelaars van Gorcum, en namelijk het groot punt des regels dat zij zich het gebruik van geld ontzeggen.

Doch laat ons dit voorbijgaan en komen tot het bedoelde vraagstuk: 1° hoe is de Orde van Franciscus verdeeld en, 2° waarom tellen de Recollecten de Martelaars van Gorcum onder hunne medebroeders?

Dit dubbel vraagstuk vind ik beantwoord in een Fransch artikel, waarvan ik hier een uittreksel laat volgen:

1 Zie Leven der HH. Martelaars door P. Paulinus, bladz. 7.
2 Zie Bulle Leo X, *ite et vos etc.* en *Omnipotens Deus.*

I

Daar de Recollecten van België en Holland meer dan twee eeuwen aan de zaak van de zalig- en heiligverklaring der Martelaars van Gorcum gewerkt hebben, en dat zonder de tusschenkomst van de Conventualen en de Kapucijnen, achten wij het eenen plicht, aan te toonen in hoe nauwe verwantschap wij altoos met deze Heiligen geweest zijn, en gegronde stukken bij te brengen die stellig doen zien, dat wij Recollecten (zooals men ons nu in België en Frankrijk noemt) door andere en liefderijkere banden met de HH. Martelaars verbonden zijn, dan het ooit de Conventualen en Kapucijnen waren. Deze aanmerkingen zijn des te noodzakelijker, omdat, die HH. Martelaars den naam van *Minderbroeders der Reguliere onderhouding* dragende, men zou kunnen veronderstellen, dat zij aan de familie der Recollecten niet toebehooren. Verre zij van ons het minste hinderend woord tegen de Conventualen en de Kapucijnen te schrijven; zij ook hebben den grooten H. Franciscus voor vader; zij ook zijn in hunne levenswijze door de H. Kerk goedgekeurd en dienen dezelve door hunne goede werken en gebeden; zij ook tellen heiligen in den hemel.

Om tot ons oogwit te komen bemerken wij vooral, dat er drie voorname takken der groote Franciskaansche familie móeten aangestipt worden: 1° *Minderbroeders-Observanten* of der onderhouding, 2° *Minderbroeders-Conventualen* en 3° *Minderbroebroeders-Kapucijnen*, die elk eenen algemeenen overste hebben.

De tak, genoemd der observantie of onderhouding, besluit in zich de provinciën die den regel van Franciscus in zijne geheelheid en naar de letter onderhouden onder de gehoorzaamheid van den algemeenen overste der Observantie, wettigen opvolger van den H. Franciscus.[1] Dusdanig zijn de provinciën der Observanten, der Alcantarijnen, der Recollecten enz. Alle die kleine takken behooren toe aan ééne en dezelfde familie der Observantie. Bij hunnen bijzonderen naam voegen zij dien van Observanten (b.v. observantiae recollectorum) en maken maar ééne en dezelfde verbroedering uit, die met den naam van Reguliere Observantie bestempeld wordt en die bijgevolg van de Conventualen en de Kapucijnen verschillend is.

Zij, die tot de Orde van Franciscus niet behooren, vormen zich zelden een juist gedacht over de verschillende verbeteringen en hervormingen, die er gedurende zes eeuwen in ontstaan zijn. Om dit te begrijpen, bemerke men, dat de H. Franciscus vele zaken in zijnen regel voorschrijft, die op doodzonde verplichten, maar integendeel er raden bijvoegt, tot dewelke hij zijne kloosterlingen niet verplicht, doch die zij volgens

1 Zie Leo X Bulla: *Ite et vos, enz.* 1517.

beliefte kunnen onderhouden of achterlaten. Hieruit volgt, dat de eene meer of minder streng den regel kan onderhouden, zonder dat de andere voor overtreder mag aanzien worden. Dit is de oorzaak dat er een toevallig en klein verschil kan bestaan tusschen sommige kloosters dier groote Orde, die dus ook hieruit den naam van *onderhouders* des regels (Regularis observantiae) of van strengere onderhouders (strictioris observantiae) ontvangen.

Ten andere, dewijl men het wezenlijk des regels niet kan onderhouden en zelfs ware minderbroeder zijn zonder de 25 geboden des regels te beoefenen, zal men gemakkelijk aannemen, dat er in zoo eene strenge en groote Orde soms verslappingen strijdig aan den regel zijn ontstaan, vooral wegens het bezit van goederen en geld, dat Franciscus zoo streng verbood. Door Gods schikking hebben de algemeene Oversten van Franciscus' tijden af tot aan de scheiding der orde onder Leo X, alles aangewend om de onderhouding of observantie des regels te handhaven, behalve twee, die ook van hun ambt zijn afgesteld. Alle algemeene Oversten, sedert den H. Franciscus tot Leo X, hebben de observantie des regels ondersteund en geoefend.

Evenwel waren het de algemeene Oversten der Orde alleen niet, die de kloosterlijke regeltucht onderhielden en den regel nauwkeurig deden onderhouden.

Immers men ontmoette ten allen tijde provinciën en talrijke kloosters, waar de regel streng werd nagekomen; men ontmoette ten allen tijde in deze Orde ieverige mannen die de onderhouding of observantie des regels handhaafden. Onder dit getal waren de H. Antonius van Padua, Paulutius Trincius, de HH. Bernardinus van Senen, Jacobus a Marchia, Joannes Capistranus, enz., door wier vermaningen en goede voorbeelden de groote menigte der Minderbroeders de strenge onderhouding of observantie beoefenden. Zoo zien wij in 1506 meer dan 1260 kloosters waar de regel streng onderhouden werd en, onder deze, verschillige die den naam dragen van kloosters van de strenge observantie der Recollecten. Wat een groot geluk voor de kerk van J.-C. en voor de geschokte samenleving van dien ongelukkigen tijd!

De verwoestingen der scheurmakers uit het Westen waren nog zichtbaar en de kettersche leering van Luther en Calvien begon haar vergift in Europa te verspreiden. De kloeke kloosterlingen van de goede en strenge observantie waren tegen alles gewapend en voerden oorlog tegen de kettersche leerstellingen. Zij verdedigden het geloof zoo op den stoel der waarheid als door schriften.

Tot bevestiging van het geloof en den katholijken godsdienst heeft Frankrijk, Engeland, Duitschland, België het bloed van onze beminde en heilige medebroeders zien stroomen, waaronder de Martelaars van Gorcum waren.

De Orde van Franciscus hield dus van het begin af tot aan Leo X, in het algemeen aan de onderhouding of observantie des regels, gelijk dezelfde paus Leo X het uitdrukkelijk zegt:[1] 'Wij verklaren uit eigen beweging en in de volheid van onze apostelijke macht dat de Broeders der Observantie en der hervormden *altijd* de ware kinderen van den H. Franciscus en de onderhouders van zijnen regel geweest zijn..... *zonder eenige onderbreking of verdeeling van den tijd af dat Franciscus zijnen regel begon tot nu toe.*'

Dezelfde Paus, bemerkende dat eenige kloosters tijdelijke goederen en renten bezaten, en in deze zachtere levenswijze wilden voortgaan, heeft hen op verzoek der katholijke prinsen en koningen als eenen bijzonderen tak der orde in 't jaar 1517 afgescheiden onder den naam van *Conventualen* en eenen bijzonderen overste

1 Bull. *Licet alias* 1517.

gegeven, die den titel voert van Meester-Generaal (magister generalis); terwijl hij den overste gekozen uit de Observanten als den minister-generaal der gansche Orde van den H. Vader bevestigde en hem het oud zegel der orde ter hand stelde.

II

Na de scheiding der Conventualen was de orde Franciscus in twee verschillige familiën gesplitst, die der *Observanten* en die der *Conventualen.*[1]

De reguliere Observantie bevat in haren schoot alle de provinciën en kloosters, die onder de gehoorzaamheid van den Generaal-Minister den regel naar de letter onderhouden. Zij stond niet alleen toe dat eenige provinciën den regel nog strenger willen onderhouden dan juist noodig was, maar bevorderde dezelve om de nauwkeurige onderhouding des regels zooveel mogelijk te handhaven.

Dit is de reden dat de strenge observantie der Recollecten, die zich in oude tijden maar tot een of twee kloosters in elke provincie uitstrekte, door het gezag en de zorg der Generale Ministers, onder de Observanten zoo spoedig wortel schoot en zich weldra verspreidde in de provincie van Neder-Duitschland waartoe de Martelaars van Gorcum behoorden, dank aan den ijver waarmede de kloosterlingen dier provincie altoos bezield waren. Zij bepaalden zich niet met slechts eenige kloosters der strenge Observantie of Recollectie te hebben, maar vroegen te Rome oorlof om, behalve de algemeene voorschriften der Observanten, de bijzondere gebruiken der Recollectie te onderhouden en bij hunnen naam van Observanten ook dien van Recollecten te mogen voegen, hetgeen hun aanstonds werd toegestaan, omdat hunne vraag alleen strekte tot het nauwkeurig onderhouden van den regel naar den geest van den H. Franciscus. Ook heeft nooit iemand durven beweren of denken, dat deze provincie, eenige plaatselijke voorschriften aannemende met oorlof des Generalen-Ministers der Observanten, opgehouden heeft te zijn, wat zij te voren was. Het is dus dezelfde provincie, waaruit de Martelaars van Gorcum zijn gesproten, die nog heden bestaat en dewijl zij nu den naam van *Recollecten* mag

1 Eenige jaren later ontstond er eene nieuwe hervorming uit de Observantie, die door de Pauzen van de Observanten werd afgescheiden en onder het bestier van eenen bijzonderen Overste wettig werd daargesteld. Zij is alom bekend onder den naam van *Kapucijnen* en maakt den derden tak uit der groote Seraphijnsche familie.

dragen, zoo mogen wij ook zeggen: dat de elf martelaars van Gorcum behooren tot de Recollecten van België en Holland.

Wat er ook van zij, de Minderbroeders van België en Holland, welke naam zij ook voeren, behooren tot de familie der *reguliere Observanten* en in de officieele acten van den H. Stoel worden zij met den naam van *Observanten-Recollecten* bestempeld (Observantiae Recol.). Dus in plaats van te zeggen: de martelaars van Gorcum waren noch Conventualen, noch Kapucijnen, noch Recollecten, maar Observanten, zeggen wij: Die martelaars behooren even als de Recollecten van België tot de familie der Observanten, zijn hunne medebroeders uit dezelfde provincie en hebben bijgevolg met hen eene geheele andere betrekking als met de Conventualen en de Kapucijnen. De Recollecten van België en Holland hebben moeten bijdragen, gelijk alle de Observanten, tot de heiligverklaring dier Martelaars hunner Orde. Den Provinciaal der Recollecten van België, als vertegenwoordiger der provincie waaruit deze martelaars gesproten waren, werd te Rome op den dag der heiligverklaring de plaats van eer voor het afbeeldsel der Martelaars aangewezen; eindelijk de canonisatie van de martelaars van Gorcum, van Leonardus-à-portu-Mauritio, minderbroeder, van Maria Francisca, en de zaligverklaring van de 29 martelaars der Orde in Japan, onder welke was Richardus, Belg en Recollect van België, zal in alle kloosters van den Generaal der Observanten en vooral in de kloosters der Recollecten van België en Holland met den grootsten luister gevierd worden.

P.P., MINDERB. OBS. REC.

De vriendschap welke de nagel met den hamer aangaat, vertoont zich door slagen.

Mijn rozelaar.

Mijn rozelaar, uw geurge bloemen
Verrukken mij zoo menigmaal;
Gij zijt mij dierbaar om uw kleuren,
Zoo schittrend als der zonnestraal.

Den ganschen zomer prijkt uw stengel
Met honderd bloemen, even schoon;
Ja, boven al mijn andre planten
Spant gij, ô rozelaar, de kroon.

Gij zijt de beeltnis mijner Machteld,
Mij luttel tijds geleên ontrukt;
Zij was een engel op dees aarde,
Een roos in Godes tuin geplukt.

Uw aanblik doet mij haar gedenken:
Haar die helaas! mij wreed ontviel,
Zij was me een balsem in het lijden,
Een troost, de liefde mijner ziel.

Uw bloem is broos met al haar schoonheid,
Haar glans vervliegt als rook en wind;

Het is alsof de tijd bij voorkeur
De schoonste schepsels 't liefst verslindt.

En toch haar geur blijft 't hart verkwikken,
Gelijk de deugd die vruchten spreidt,
Door tijd noch noodlot ooit te rooven;
Zij schittren in der eeuwigheid.

L.-F. DAVID.

Aaltre, Juni 1866.

Mei.

Door eene der schilderachtigste streken van Lijfland slingert zich de Aa in ontelbare kronkelingen en bochten. De vruchtbare weiden en akkers zijn er door eene statige heuvelreeks begrensd, waarop 't geboomte zich niet door den somberen ernst der noordsche mastbosschen kenmerkt, maar hoofdzakelijk uit bladhout, waaronder vooral heerlijke eiken, bestaat. Zijn eigenaardig karakter heeft dit landschap nogtans bovenal aan de grootsche bouwvallen van sterke sloten en kasteelen te danken. Indien de steenen spreken konden, wat zouden deze puinen dan niet van de oorlogsgruwelen weten te verhalen, die het thans zoo vredige dal eeuwen lang hebben geteisterd en verwoest! De Letten, de oorspronkelijke bewoners, de Duitsche ordesridders en huurlingen, de Poolsche, Zweedsche en Russische krijgers hebben hier hun bloed vergoten, en op het lachend groen der weiden, waande ik eene roodachtige tint te bespeuren, als ik aan dien bloeddoop dacht.

In het begin der XVII^{e} eeuw streden hier Sigismund III en hertog Karel van Sundermannland, die, in 't jaar 1604, als Karel XI, koning van Zweden werd Hem volgde zijn zoon, Gustaaf Adolf, die in 't voeren der wapens gelukkiger was dan zijn vader.

In dezen oorlog veroverden de Zweden ook het slot Treiden, dat tegenwoordig aan de familie Campenhausen behoort. Van 't oude kasteel staat nog de halve ingestortte toren, dicht bij het tegenwoordige heerenhuis. De worsteling om dat gewichtig punt was bloedig geweest en had veel menschenlevens gekost. Toen de overwinnaars zich nu volgens krijgsmansgebruik in de ridderzaal en op het slotplein aan 't gastereren hadden gezet, ging de slotschrijver Greif naar de plaats, waar het gevecht het heetst geweest was, om te zien, of daar ook nog eenig mensch was te redden. Gesneuvelde krijgslieden, ook vrouwen die den legertrein gevolgd waren, lagen in 't rond, koud en stijf; slechts een klein menschenleven was overgebleven: niet ver van de lijken lag een kindje, eerst weinige maanden oud, pas nog in staat tot

schreien, zoo verkleumd en uitgehongerd was 't; maar de levensvonk was toch nog niet uitgedoofd. Greif nam

het wicht op zijne armen en snelde er meê naar zijne vrouw, die met den vondeling evenzeer was ingenomen, als hij zelf; want ze hadden al hunne eigene kinderen door den dood verloren. De zorg der goede vrouw wist de levenswarmte in de kleine wel weêr op te wekken, en spoedig staarde deze met hare blauwe oogjes vroolijk in 't nieuwe moederoog en de nieuwe wereld aan, die zich in Lijfland zoo vriendelijk voor haar opende. Greifs navraag naar de betrekkingen van het kind leidden tot geene uitkomst; misschien was 't hem daarmeê ook niet eens recht ernstig geweest. Daar hij dus niet te weten kwam, of en hoe de kleine gedoopt was, bracht hij haar bij den pastor te Arrasch, want de kerk, waaronder Treiden behoorde, was in den laatsten oorlogstijd afgebrand, en wijl 't juist in Bloeimaand was, bekwam de jonge wees den naam van *Mei*.

De blonde Mei groeide op tot blijdschap en verheuging van hare pleegouders, want ze was lief en bevallig. Zij had volstrekt niets plomps of boersch, maar integendeel iets edels in heel hare wijze van doen en zich bewegen. Vader Greif zorgde voor hare opleiding, voor zoo ver dat in die dagen, in zijn land en in zijne beperkte omstandigheden mogelijk was. De moeder, die van zoo iets licht wel eens in een of ander boek had gelezen, voedde in stilte de hoop, dat Mei nog eens door een voornaam Zweedsch ridder als dochter zou erkend worden, doch haar man durfde zij daar niets van zeggen uit vrees van hem boos te maken; want Greif had zijn voedsterkind reeds zoo lief, dat hij aan eene scheiding van haar heel niet denken mocht. Daarom werd zijne liefde tot Mei dan ook volstrekt niet minder, toen zijne lang kinderlooze vrouw hem eindelijk een dochtertje schonk. Beide dochters heeft mij de hemel gegeven, placht hij te zeggen.

Mei werd eene schoone rijzige jonkvrouw. De boerenzoons in den omtrek waagden niet tot haar op te zien, want ofschoon zij jegens iedereen minzaam en vriendelijk was, had zij toch iets voornaams in haar voorkomen, dat ontzag inboezemde. De soldaten, die nog altijd op de burg en in de omstreken toehielden, ofschoon het tijdelijk vrede was, waren wel niet zoo bescheiden, maar bij al hare eigene zachtmoedigheid, wist Mei toch ook deze verwilderde menschen op eenen behoorlijken afstand te houden. Slechts een onder hen, de lansruiter Adam Jakubowsky, die in dienst van den slotvoogd Schildhelm stond, dong stouter naar de gunst van het schoone meisje, doch zag zijne voorgewende liefde volstrekt niet beantwoord. Hij was vaandeldrager in een Poolsch regiment en had daar, door zijne lichaamssterkte, naam verworven. Met eenen zijner officieren twist krijgende, liet hij zich door zijnen drift vervoeren, dezen een oorveeg te geven, waarna hij 't raadzaam had geoordeeld, tot de Zweden over te loopen. Bij die gelegenheid had hij een soldaat, Pieter Skudritz, die evenals hij uit Litthauwen was, meêgenomen. Hij zocht Greif voor zich te winnen door hem van landgoederen voor te praten, die hij eerlang in Litthauwen erven moest, doch Greif liet zich geen zand in de oogen strooien en wilde niets van hem weten.

De eerste jonge man, die genade vond in Mei's oogen, was August Heil, tuinier op het naburig landgoed Segewold en van geboorte een Wurtemberger. De rijke bezitter van Segewold wilde om zijn slot een nieuwerwetsch park hebben en had daartoe bekwame hoveniers uit Duitschland ontboden. Daar hij geen geld behoefde te ontzien, was het Heil mogelijk geweest, binnen korten tijd een aanleg tot stand te brengen, waarvan men de weêrga zelfs nooit te voren in Lijfland had gezien, zoodat dan ook op zon- en feestdagen van alle kanten nieuwsgierigen toestroomden, om

park en tuinen van Segewold te bewonderen, waartoe de toegang voor ieder open stond. Ook de oude Greif wilde zijne kinderen eens zulk een zondagsvermaak gunnen, trok op eenen fraaien junidag zijn beste pak kleederen aan en wandelde met Mei en de kleine Lenta naar Segewold. De jonge tuinier was dadelijk zelf bereid, om den buurman overal rond te leiden, en heusch genoeg, om aan ieder der dochters een ruiker aan te bieden. Mei had wel nog nooit van de bloementaal hooren reppen, maar 't kwam haar toch voor, dat deze bloemen geene gewone bloemen konden zijn; ze waren liefelijker van geur, hadden fraaier kleuren, de lentekinderen schenen tot haar te spreken. De liefde is eene openbaring; al spoedig wisten de jonge lieden, dat ze elkaâr toebehoorden; vader Greif was den jongen tuinman genegen en had er vrede meê, dat de beiden een paar werden. Tegen 't najaar zou de bruiloft zijn.

Heil kon slechts zelden naar Treiden overkomen, niettegenstaande de afstand tuschen Segewold en Treiden zoo groot niet is; hij was zeer ijverig en nauwgezet in zijn werk en kon van den korten zomer in 't Noorden weinig tijd laten verloren gaan. Om elkander evenwel toch dagelijks, al was 't korte oogenblikken, te zien, sprak het paartje eene bijeenkomst tegen schemerdonker half weg Segewold en Treiden af.

Er zijn in dien omtrek vele zandsteengroeven. Het groote Gutmannshol, waar achterin eene heldere beek ontspringt en die in de vele ingegrifte namen de zucht der menschen naar onsterfelijkheid verraadt, is tegenwoordig de voornaamste. Met goede vrienden heb ik eens eenige heete middaguren in die koele grot droomend gesleten en er naar 't ruischen van de bron en 't vroolijk gezang der vogels geluisterd.

Eene zoodanige zandsteengrot onder Cremon kozen de minnenden voor hunne samenkomsten. Mei nam gewoonlijk de kleine Lenta tot gezelschap meê. Daar de zandsteen daar ter plaatse uiterst week is, had Heil met eene handbijl achter in de grot nog eene kleinere uitgehouwen, waartoe eenige trappen opleidden, en deze kleine grot versierde hij dagelijks met nieuwe bloemen. Zoo sleet het paartje eenige gelukkige weken.

Op een augustusmorgen ontving Mei de boodschap, dat haar bruidegom wegens drukte 's avonds thuis moest blijven, en haar daarom verzocht, terstond na den middag voor eenige oogenblikken naar de grot te komen. Met hare kleine zuster aan de hand ging zij daarheen. Toen de beide meisjes, na verloop van een uur of wat, nog niet terugkwamen, werd vader Greif ongerust, doch zijne vrouw meende, dat de twee zich zeker door 't fraaie weêr hadden laten verleiden, om bij de pachtersdochter te Cremon aan te gaan, naar wie zij al lang eens gewild hadden.

(Wordt voortgezet.)

Eene wandeling in de tweejaarlijksche tentoonstelling van St-Nicolaas.

Laat ons beginnen met te zeggen - want niet van alle tentoonstellingen kan dit gezegd worden - dat onze tentoonstelling, geopend in de luchtige, ruime zalen onzer academie, allerbest is ingericht, en daarop terstond, zonder verdere inleiding, ons overzicht aanvangen.

Beschouwen wij het eerst van al, de welgelijkende, karaktervolle beeltenis van den heer Ridder de Schoutheete de Tervarent, geschilderd door A. de Wilde, eersten leeraar aan onze academie. De persoon is goed weêrgegeven. Vergeleken aan wat de heer de Wilde in dat vak voortgebracht heeft, houden wij dit portret voor een der beste, welke wij van hem te zien kregen. De houding is goed begrepen, maar de gelaatstint beviel niet aan de personen die den Ridder de Schoutheete kennen. Verders merken wij op dat de ondervest wat min wit zou moeten zijn, en de streep der broek niet zooveel in den toon vallen van den grond, die warm en krachtig geschilderd is. Overigens is de beeltenis met de grootste zorg behandeld, zeer fijn afgewerkt tot in de minste deelen, in een woord het is een der schoonste, fijnste, zuiverste beeltenissen die tentoongesteld zijn. De eerste leeraar onzer academie heeft bewijzen geleverd, dat hij zijn penseel meester is, en dat de raadgevingen in het schildervak, die hij aan de oude leerlingen gegeven heeft, goede vruchten dragen, bewijst de beeltenis van onzen burgemeester, door P. van Havermaet.

Moeten wij ontleden wat er als meestertoets, als natuurweêrgeving, als uitdrukking, als modeleering, kracht en samenhang in hetzelve vervat is? Neen, iedereen erkent dat de heer burgemeester juist getroffen is. Wij hadden evenwel gewenscht, dat het op het doek voorkomende eiken kasje naar de natuur geschilderd ware. Dat is bijzaak, hoor ik al zeggen, maar bijzaken die waarheidvol teruggegeven zijn, zullen veel bijdragen om het geheel te verheffen. Van Havermaet, door uwe werkzaamheid en uwen ingeboren kunstsmaak, hebt gij eene beeltenis voortgebracht die in de eerstkomende Antwerpsche tentoonstelling, naast de gewrochten van oudere meesters met trotschheid zal mogen pronken. Gij zult uwe geboortestad, St-Nicolaas, met eere vertegenwoordigen.

De twee jonge kinderen, door denzelfde, schijnen ons niet levend genoeg. Zij schijnen ziekelijk, iets wat in de werkelijkheid wel niet het geval zal wezen. Zij zijn overigens met gemak geschilderd, en het zal, denken wij, den schilder niet moeielijk vallen, den gelaatstoon der kinderen eene gezonde kleur te geven.

Frans de Wilde, gewezen leerling aan onze academie, heeft vier schilderstukken tentoongesteld, die met zorg geschilderd en geteekend zijn, doch die voor een publiek zoo als het onze den indruk niet kunnen maken, dien zij zouden teweegbrengen op een volk dat meer in de kunstwereld zich beweegt, en eene kunstontwikkeling bekomen heeft.

De twee halflijvige mannenstudiën, naar de natuur, zijn goed van teekening; de ontleedkunde is goed begrepen, de houding en den algemeenen samenhang zijn goed in acht genomen.

De *Kinderliefde* is een tafereel dat niet van verdiensten ontbloot is; lief geteekend, bevallig vooral is het kindje; maar vruchteloos zoeken wij er een gedacht, eene eigenaardige opvatting in. Het schijnt ons eene navolging van den eenen of anderen

meester, eene gemaakte schildering te zijn. Eigenaardigheid in alles, ziedaar het ware kenmerk van eenen kunstbeoefenaar, onverschillig in welk vak. Ieder mensch, ieder volk, hebben zeden, andere gewoonten en gebruiken. Geene twee wezens, die, door een onuitlegbaar wonder der natuur, op den aardbodem zich bewegen, gelijken aan elkander, zoowel van de stoffelijke als ideale zijde beschouwd. Van daar, de verschillende schilderscholen. De navolging kan nooit geprezen worden (in kunstzaken wel te verstaan).

De kinder- en moederliefdes zijn zoo dikmalen geschilderd en geteekend in alle gekende schilderscholen, dat het ons bijna onmogelijk schijnt op dit stuk iets oorspronkelijks, iets wat nog niet gezien werd, voort te brengen.

Als men dan toch liefde wil schilderen en samenstellen, is de natuur er niet rijk genoeg aan? Voor iemand die het hart en den geest ontwikkeld heeft, voor iemand die denkt, en hij die niet denkt kan nooit meesterstukken voortbrengen, zijn er onderwerpen genoeg! Ja, meer dan men wel op een menschenleven zou kunnen schilderen of teekenen. De liefde tot den Schepper, voor den evenmensch, de vrijheid, de kunst, den roem, de wetenschap, de dichtkunst, de bouwkunde, de schilderkunst, enz., levert die geene schoone, verhevene onderwerpen genoeg, om het hart van hem, die met het heilig kunstvuur bezield is, te ontvlammen en hem werken te doen scheppen, die ieders bewondering opwekken?

Ons schijnt ook nog, dat de natuur te weinig door onzen jongen kunstschilder geraadpleegd is. Wat minder ruwe palettoonen, meer navolging van de natuur in het houtwerk, en het tafereel, met zijne overgoede hoedanigheden, zou oneindig winnen, en den kunstschilder plaats doen nemen bij de schilders die de Antwerpsche schilderschool vereerd hebben door hunne werken.

Hoe zullen wij zeggen, welken goeden indruk op ons werd teweeggebracht door Caps tafereeltje: *een Aprilvisch?* Allen die het zagen hebben het bewonderd, en te recht: onze jonge talentvolle kunstschilder is met vlugge stappen op de zoo moeielijke kunstbaan vooruitgegaan. Door aanhoudend te arbeiden en waar te nemen wat in de natuur voor een kunstschilder op te merken is, zal de jonge kunstenaar van dag tot dag vooruit streven, en eens meesterstukken voortbrengen die met eere naast de gewrochten onzer oude meesters zullen mogen prijken. Studeeren, de natuur waarnemen, om daarna, met palet en borstel gewapend, uit te drukken wat men alreeds in het hoofd heeft, en in het hart voelt. Dit zijn, zoo wij ons niet vergissen, de grondbeginsels volgens welke Cap arbeidt, en die grondbeginsels en manier van werken moeten wel goed zijn, te oordeelen naar zijn tafereeltje, dat, gemakkelijk geschilderd, lief getoetst, goed van kleur, en vooral met geest en opvatting is weêrgegeven. Er is zeer veel gedacht in: alles wat in dat kamerke staat, moet er zijn om het onderwerp uit te drukken;

er is niets te veel, ook niets te weinig. Ten bewijze dat het *waar* uitgedrukt is, strekke, dat als er een dozijn menschen in de zaal waren, er elf voor het schilderijtje stonden. Laat ons daarom niet zeggen, dat het geheel zonder feilen is. Er is eene dondervlaag uitgeborsten; het onweder vervult het luchtruim met donkere, zwarte wolken; het waait zoodanig, dat Jef zijnen regenscherm niet dan met moeite kan vasthouden; lange Jan teekent zich goed af; het is buiten zeer donker.

Hoe komt het, dat het in de kamer waar de twee juffertjes zich bevinden, zoo licht is? Er brandt noch gaz, noch petroleum, en het is er klaar genoeg om aan een fijn borduurwerk te werken, want de juffertjes zijn werkzaam met de naald.

De zwart gekleede is geheel aan haren arbeid, en ziet den jongeling niet die aan het raam staat te lonken, terwijl de andere juffer, waar wij enkel den rug van zien, haar lief gelaat in het spiegeltje, dat in het paneel van haar naaikusje geplaatst is, beschouwt, en tevens geenen blik naar het venster werpt. Het is een *verzendekensdag,* maar een aprilvisch is het niet.

De beeltenis van den heer Liebbrecht, door Cleijman, is zeer gelijkend; het karakter, de houding van den persoon is gelukkig weêrgegeven, maar de schildering laat iets te wenschen. Eene breedere schilderwijze, het vastzetten der toonen met den borstel, de lijnen der vormen goed in acht nemen, en den ernstig gewerkt en wij geven Cleijman de verzekering dat hij er komen zal. Dat hij de te harde vormen, met eene malsche verf oversappe en zijn werk zal goed mogen genoemd worden.

De bloemenstukjes van Jan Sijmoens zijn breed, malsch en goed geschilderd. Jan, gij hebt bewijzen gegeven dat gij de Vlaamsche kleur begrijpt, maar het karakter, de teekening is te veel verwaarloosd. Dit is de oorzaak waarom uwe portretten ook minder goed gelijken.

Wij komen nu aan de teekenkunst, en het verheugt ons te zien, dat dit vak goed vertegenwoordigd is op onze tentoonstelling. De deken der teekenmeesters, Jan Tahon, de man die sedert eene halve eeuw onderwijs in het teekenen geeft aan onze academie, in bijzondere gestichten en bij ingezetenen der stad, is op eene waardige wijze vertegenwoordigd, met eene halflijvige levensgroote teekening, *Napoleon den eerste* voorstellende. De uitdrukking van het gelaat, de vormen zijn juist begrepen en juist geteekend. Wij zeggen recht voor de vuist: dat die teekening naast de beste Fransche steendrukwerken van Jullien mag hangen, dat zij niet zal verliezen, maar winnen. Jullien, met zijne duizende fijne streepjes en kruislijnen, vermoeit het gezicht, de hand van den leerling, die, na eenen heelen zomer puntje voor puntje te hebben nagemaakt, nog niet weet wat vorm, samenhang of kleur is, en die men te vergeefs zou vragen waarom hij geteekend en al die puntjes en lijntjes nagemaakt heeft. Maar teekeningen in den aard van meester Tahon's, zouden de ontwikkeling der leerlingen bevorderen. De heer Tahon heeft in zijne klasse het stelsel van Josefien du Collet op proef gesteld, en de goede uitslag is eene bekrachtiging van ons gezegde. Het zeer kleine geteekend portretje van Rubens is fijn, doch breed en krachtig van teekening.

De met krijt geteekende beeltenissen van Hendrik van der Spurt, leeraar aan onze academie, zijn met de grootste zorg geteekend; alleenlijk vinden wij eenige gemaaktheid in de uitdrukking. Hier zij vermeld, dat de familie van der Spurt eene wezenlijke kunstenaarsfamilie is. Jan van der Spurt, die hier vergeten schijnt te zijn, - maar wiens nagedachtenis ons heilig is - was een uitmuntend en in Duitschland zeer geacht fluitspeler. Boëhm, de uitvinder van een nieuw stelsel van fluit, welke hij, zoomin als iemand die het beproefde, kon bespelen, riep de hulp van onzen

stadgenoot in, die, na verloop van acht dagen, te Keulen op een concert deze fluit bespeelde en dan ook eenen ontzaggelijken bijval verwierf.

A. van der Spurt stelt eene teekening in het krijt naar Reverdin ten toon, alsook vier teekeningen naar de antieken, die naast de beste teekeningen mogen hangen van de leerlingen der academiën van Antwerpen, Gent of Brussel. In het ouderlingshoofd zouden wij minder scherpte in de afteekening der gelaatsspieren willen zien; ook de vooruitstekende deelen wat min krachtig. Jammer dat St-Nicolaas zoo wijd van de Scheldestad ligt; ware het maar een uur gaans van daar, wij zouden den teekenaar raden, zich eens te gaan meten met de leerlingen die zich uitsluitend voor een kunstvak bestemmen.

St-Nicolaas, *Juli* 1867.

DESIDERIUS.

Kronijk.

Antwerpen. - Op 1 Augustus, ten 3 ure, heeft op het stadhuis de plechtige aanstelling plaats gehad van M.P. Benoit, in zitting van 3 Juni laatstleden door den gemeenteraad tot bestuurder der muziekschool dezer stad benoemd. De schepen M. d'Hane-Steenhuyse sprak namens de commissie de volgende Vlaamsche redevoering uit:

'Mijnheeren,

De plechtigheid die ons heden vereenigt, heeft voor doel den heer P. Benoit, genoemd door den gemeenteraad in zitting van 3 Juni als bestuurder der Antwerpsche muziekschool, in zijne bediening aan te stellen.

Met aan het hoofd van dit gesticht een der voornaamste toondichters des lands te plaatsen, geeft het stadsbestuur een nieuw bewijs van het belang dat het hecht aan den vooruitgang eener kunst, die sedert eeuwen op den Antwerpschen bodem met buitengewonen goeden uitslag is beoefend geweest.

Wij allen kennen de uitmuntende werken door de muziekschool van Antwerpen voortgebracht en wij herinneren ons de woorden door den geleerden heer Fetis uitgesproken dat het oude muziekchoor onzer stad mag aanzien worden als de bakermat niet alleen van de Nederlandsche muziekschool, maar ook van al de muziekscholen waarop het beschaafde Europa sedert de middeleeuwen boogt.

Wat onze muziekschool vroeger was, dit kan, dit zal zij nogmaals worden; de school die eens het talent van Ockeghem, Obrecht, Cockx, Turnhout, Ducis, Lupi, Waelrant, Verdonck, Canis, Clement, Berchem, Pevernagie, en, in de laatste tijden, van Gossec, Janssens en Simon, heeft opgewekt, is niet vernietigd; dit getuigen de talrijke gunstig gekende muziek-

beoefenaren die onze stad bewonen; dit getuigen de jeugdige componisten wier werken wij sedert eenige jaren hebben toegejuicht.

De tegenwoordigheid in ons midden van M. Benoit zal, wij hebben er de overtuiging van, bijdragen om eene nieuwe aanprikkeling te geven aan het kunstgevoel dat onze bevolking in zulke ruime maat bezit. De dichter der *quadrilogie*, van *Lucifer*, en van talrijke andere werken zal in onze stad de faam weten staande te houden, die hij door zijn ingeboren talent en zijne onvermoeide studiën heeft verworven. Aan hem hoort het thans toe eene gansche schaar van jonge componisten op te wekken, die te gelijker tijd aan 's meesters kunst en aan de voortreffelijkheid der Antwerpsche school, alom hulde zullen doen brengen.

Onze commissie van toezicht zal het zich steeds ten plichte rekenen de nuttige voorstellen des bestuurders te bevorderen.

De bekwame kunstenaren aan wier werkzaamheden men den huidigen staat onzer muziekschool is verschuldigd, zullen den heer Benoit in zijne vaderlandslievende taak ondersteunen; met hem als het ware in eenen onverbreekbaren band vereenigd, zullen zij onophoudelijk streven om de goede inzichten des bestuurders te verwezenlijken en het nieuwe conservatorium waardig te maken van de verwachting zoo van het publiek als der overheden.

En inderdaad, Mijnheeren, gij allen zijt geroepen om groote diensten aan de toonkunst in het algemeen te bewijzen; naast de gewijde muziek, bevindt zich de lyrische, en deze laatste breidt zich uit over een der voornaamste vakken in ons tijdstip beoefend: het ‘tooneel.’

Wij allen die met den staat van het theater bekend zijn, wij weten hoe vruchtbaar de heringerichte muziekschool voor den schouwburg, maar vooral voor den ‘Vlaamschen Schouwburg’ zal wezen.

Wie weet of door de maatregelen, thans door de overheden genomen, geen nieuw tijdvak voor het vaderlandsch theater zal worden geopend?

Wij herhalen het, Mijnheeren, groot is aller verwachting.

Doch aan deze verwachtig zult gij weten te beantwoorden.

Gij begrijpt het grootsche uwer taak, en alwie zijne taak grondig beseft, heeft de moeielijkheden die er aan zijn gehecht gedeeltelijk overwonnen.

Zet dus, Mijnheeren, uwe werkzaamheden voort, met al de vlijt waaraan gij ons sedert jaren hebt gewend gemaakt; wat den heer Benoit betreft, wij zijn overtuigd dat hij aan het Antwerpsche gesticht eene leiding zal geven, die onze school welhaast eene plaats zal inruimen tusschen de meest befaamde conservatoriums onzes vaderlands.

In naam der stad, Mijnheeren, verklaar ik den heer Benoit ingesteld in zijne functiën van bestuurder der ‘Antwerpsche muziekschool.’

In eenige diepgevoelde woorden heeft M. Benoit zijnen dank uitgedrukt, er bijvoegende dat men niet noodig heeft naar vreemde landen te gaan om zich in de muziek te bekwamen; dat men dezelve hier even goed leeren kan.

- Wij hebben onlangs (blz. 91) melding gemaakt van een standbeeld, *de Kanadische vrouw*, door den heer Leonard de Cuyper vervaardigd en tentoongesteld in de zaal der Venusstraat. Wij vernemen dat er plan bestaat dit standbeeld te verloten, ter bekostiging van een gedenkteeken, welk ter eere van Ortelius zou opgericht worden.

- Den heer Alph. Florkin, fluitist, heeft den eersten prijs behaald in den prijskamp bij het koninklijk conservatorium, te Brussel. Deze prijs werd den jongen kunstenaar

met algemeene stemmen toegekend. Er valt dus eene schoone eer te beurt aan zijnen leeraar, den heer Dumon. Zoohaast de buren der St-Jansbrug, waar de laureaat woonachtig is, den uitslag vernamen, hebben zij dadelijk hunne huizen sierlijk gevlagd en des avonds verlicht.

- De heer J. Kessels legt de laatste hand aan eene *Geschiedenis van Ierland.*

Sterfgevallen.

De heer Cornelius Josephus Bal, leeraar aan de koninklijke academie van schoone kunsten van Antwerpen, ridder der Leopolds-orde, is in deze stad overleden op 31 Juli 1867, ten 2 ure namiddag, in den ouderdom van 47 jaren, 3 maanden en 13 dagen. Op Zaterdag 3 Augustus 's morgens ten 11 ure, had in de parochiale kerk van den H. Joseph, in de Leopoldslei, de plechtige lijkdienst plaats. Behalve de familie, waren er verscheidene schilders, graveerders, beeldhouwers, de leden van het professoraal corps der academie, enz., enz., in de kerk aanwezig. De begrafenis had plaats te Berchem. Op het graf werden twee redevoeringen uitgesproken in de Fransche taal door de heeren N. De Keyser en Verhoeven-Ball.

De heer C.J. Bal was op 7 April 1820 te Antwerpen geboren. Na zijne studiën op de academie gedaan te hebben, zette hij, te Parijs, onder het bestuur van den heer A. Martinet, zijne studiën in de graveerkunst voort; in 1849 behaalde hij te Antwerpen den prijs van Rome. Na zijne studiën in den vreemde te hebben voltooid, vestigde hij zich te Parijs en na den dood van den heer E. Corr volgde hij dezen op als leeraar bij de koninklijke academie te Antwerpen.

Ziehier de opgave zijner voornaamste werken: *de bekoring van den H. Antonius*, naar eene schilderij van Gallait; *Johanna de krankzinnige*, naar denzelfden schilder; *de schoone hovenierster*, naar Raphaël; *de Montenegrijnsche vrouw met haar kind*, naar Cermak. Zijn laatste werk: *de afstand van keizer Karel*, naar Gallait, is onvoltooid gebleven en dit wordt door al de kunstliefhebbers diep betreurd.

Varia.

‘John! sprak een Engelsch heer tot zijnen bediende:’ wat is dat voor een leven op straat?’ - ‘O, het is niets, antwoordde de knecht: zij *dwingen* een man om *vrijwilliger* te worden.’

De processie der hoofdkerk op de Meir, 1864.

TEEKENING VAN F. GONS, NAAR EENE LICHTTEEKENING VAN K. OMMEGANCK, PLAATSNEÊ VAN E. VERMORCKEN.

Wij hebben reeds vroeger een artikel medegedeeld over de kermissen.[1] Het zal onzen lezeren, hopen wij, aangenaam zijn, iets te vernemen over den oorsprong en de wederwaardigheden der beroemde jaarlijks in luister en pracht toenemende[2] processie van O.-L.-Vrouw te Antwerpen. 'Volgens Diercxsens ons in zijn *Antverpia Christo nascens et crescens* verhaalt, zegt de schrijver der *Gilde van O.-L.-V.-Lof*, was het in 1398 dat de heeren van het kapittel, om aan de vurige wenschen van het volk te voldoen, besloten eenen jaarlijkschen plechtigen *Ommegang* of processie te houden, waarin het eerwaardig beeld der heilige Maagd Maria rond de straten van Antwerpen zou gedragen worden. De zondag na O.-L.-V.-Hemelvaart was de dag die bepaald werd tot het vieren van die plechtigheid. De kanunniken deden al wat mogelijk was om den ommegang luisterrijk te maken; te dien einde verzochten zij de religieuzen der kloosterorden van beide geslachten, die in de stad gevestigd waren, den ommegang bij te wonen; en men kan licht beseffen dat zulke lange reeks van geestelijken, welke elkander in verschillige kleeding en volgens orde opvolgden, niet weinig moest bijbrengen om deze plechtigheid nog meerder te verheffen en heerlijker te doen voorkomen.

Dat deze Lieve-Vrouwe-ommegang of processie de inwoners van alle standen ten uiterste verheugde en aangenaam was, blijkt hier uit dat in het jaar 1399 de edele heer Joris van Belle, markgraaf van Antwerpen, vanwege het magistraat een bevel liet uitgaan, waardoor in het vervolg al de leden van het magistraat, de gilden, ambachten en andere corporatiën te Antwerpen bestaande, verplicht waren dezen plechtigen ommegang *in corpore* bij te wonen, en beurtelings het eerwaardig beeld der H. Maagd te dragen langs den toer, die door het kapittel gezamenlijk met het magistraat was voorgeschreven, en heden in de groote processie nog gedeeltelijk gevolgd wordt. De burgers van Antwerpen betoonden ook den grootsten ijver voor alles wat den eeredienst hunner Patroones betrof; eene ontelbare menigte volgde met den diepsten eerbied den Lieve-Vrouwe-ommegang, en de inwoners der straten langs welke de processie trok, wedijverden met elkander om, op verzoek van het magistraat, jaarlijks de voorgevels hunner huizen met zijden, fluweelen of andere kostbare stoffen te versieren.

De bloedige staatsomwenteling der zestiende eeuw, met hare kerkplunderingen en beeldstormerijen, kwam den ommegang gedurende de jaren 1581 tot 1585 opschorsen; maar nauwelijks waren de onlusten verdwenen, en was alles op nieuw stil en rustig te Antwerpen geworden, of deze jaarlijksche processie werd wederom en met nog meerderen luister hernomen; en zoo is zij blijven gehouden worden tot in het jaar 1795, wanneer, door besluit van het Fransch bestuur, onder welks schrikbewind ons land toen gebukt lag, het verboden werd processiën, ommegangen of andere geestelijke diensten buiten de kerken te verrichten.

Antwerpen, op den 5^{den} Mei 1814, van de Fransche heerschappij verlost zijnde, zoo mocht, op Zondag 21 Augustus van hetzelfde jaar, de jaarlijksche processie met groote plechtigheid buiten de kerk langs den gewonen toer geschieden. Zulks is sedert dien regelmatig blijven plaats hebben.'

Al de pracht en het grootsch aanzien der processie beschrijven, is, zoo als wij elders zegden, den schrijver onmogelijk, even als het den kunstenaar onmogelijk is

1 Zie de *Vlaamsche School*, 9^{den} jaargang 1863, bladz. 115.

2 Zie de beschrijving der Kermis en Kunstfeesten van 1864.

dezelve in plaat weêr te geven; men mag naar Rome, Londen of Parijs gaan, om schoone dingen te zien: nergens treft men eene geestelijke processie aan, welke prachtiger is dan de Antwerpsche.

Het eekhorentje verdedigt zich door zijne snelheid; de beer door zijne macht.

Mei.
(Eerste vervolg en slot.)

't Liep reeds tegen den avond, toen Heil als een razend mensch bij Greif aan huis kwam binnenstormen, maar enkel de woorden uitstiet, dat Mei gruwelijk vermoord in de kleine grot lag, en toen weêr voortrende.

Greif met zijne vrouw en verscheidene buren begaven zich dadelijk naar het hol en vonden Mei daar dood op den grond liggen. Aan den hals had zij eene zware wonde, als met eene bijl toegebracht. De houw was door den rooden halsdoek gegaan, haar den zondag te voren door haren bruidegom geschonken. Van Lenta was niets te zien. Het lijk werd naar Treiden gedragen. Greif zocht den ganschen nacht naar zijne jongste dochter.

Hedwig, de vrouw van den slotvoogd Schildhelm, die zelf ziek te bed lag, zond ijlings eenen bode met een brief naar de landrechter, en deze begon den volgenden morgen zijne navorsching en onderzoek. Hij bevond, dat de houw naar de rechterzijde van den hals, met een zeer scherp werktuig, waarschijnlijk met eene bijl, toegebracht en door den rooden halsdoek diep ingedrongen was. De kleederen van Mei waren aan de borst gescheurd, maar beroofd was het lijk niet. In de groote grot was niets bijzonders te ontdekken; de grond van het kleiner hol was met bloed gedrenkt en men vond daar eene kleine handbijl in het zand vertrapt liggen. Er waren verscheidenen, die deze bijl dadelijk als het eigendom van den tuinman Heil herkenden, die haar doorgaans achter in zijn gordel placht te dragen.

De oude Greif trad nu als aanklager tegen Heil op en verklaarde, ‘dat het hem wel onbegrijpelijk was, hoe tuinman Heil vijandig genoeg tegen zijne beminde was gezind geworden, om haar op zoo gruwelijke wijze van 't leven te berooven; maar dat hij, daar Heil zelf haar op een ongewoon uur naar de grot had laten roepen, wijl zijne bijl in 't bloed gevonden en ook de wonde door zulk een werktuig toegebracht was, toch goeden grond meende te hebben, om hem (Heil) als den dader en moordenaar bij 't gerecht aan te geven.’

De landrechter liet zich twee bijzitters toevoegen wijl de zaak waarschijnlijker wijze op een doodvonnis uitloopen zou.

Heil werd voorgeroepen en verscheen, als een arme zondaar, geheel verslagen en verbrijzeld van gemoed. Toen men hem de bebloede bijl voorlegde nam hij die op, drukte ze aan zijne borst en riep jammerend: Ach, mijne liefste Mei haar bloed.

- Herkent gij die bijl als de uwe?
- Ja zeker.
- Hebt gij haar den 6^{n} van die maand bij u gehad?
- Ja, ik droeg haar altijd bij mij, en dus zeker dien dag ook.
- Hebt gij in den voormiddag van den 6^{n} Augustus aan uwe beminde tijding gezonden, of ze dien dag terstond na den eten in die grot woû komen, wijl ge 's avonds om drukte thuis blijven moest?
- Neen, dat heb ik niet gedaan, en ik ben ook eerst tegen schemerdonker naar de grot gegaan en heb daar mijne liefste in haar bloed dood gevonden.

Toen hem hierop de verschillende punten van beschuldiging werden voorgelezen, barstte hij in tranen uit en riep: ‘Ik wil gaarne sterven, want zonder mijne allerliefste heeft het leven voor mij toch geene waarde meer; maar dat men gelooft, dat ik haar zelf vermoord zou hebben, is 't hardste, dat mij ooit kon overkomen.’

Tusschen den beschuldiger en den beschuldigde volgde thans, gelijk 't in de acten heet, een uiterst klagelijk tooneel, waarbij beiden veel geweend moeten hebben en de handen gewrongen. De partijen moesten vervolgens aftreden, ten einde men zou kunnen beraadslagen, of de pijnbank ook op Heil diende te worden toegepast.

Terwijl men nog hiermede bezig was, verscheen echter de vrouw van den slotvoogd Schildhelm, die in naam van haar kranken echtgenoot het gerecht kwam verzoeken, zich bij hem te vervoegen, vermits hij getuigenis der waarheid voor de heeren af te leggen had. De verklaring van den slotvoogd nu luidde als volgt: Hij had nu ongeveer een jaar twee Poolsche deserteurs, geboren Litthauwers, in dienst, Adam Jakubowsky en Peter Skudritz met name; die hadden hem wel, wat hun eigenlijk dienstwerk betrof, geene reden tot klagen gegeven, maar waren voor 't overige een wild, liederlijk en bijgeloovig slach van volk, zoodat hij al meermalen op het punt had gestaan van hen weg te zenden. Nu was Skudritz voor een paar uren geheel verslagen bij hem gekomen en had hem gebeden, toch te verhinderen, dat Heil verder leed werd aangedaan, daar hij voor de heeren van 't gerecht eene bekentenis had af te leggen, die de bewuste zaak in 't volle licht zou stellen.

De soldaat werd in verhoor genomen. Te recht had de slotvoogd hem als geheel verslagen aangeduid; de ruwheid, die hem anders in alles kenmerkte, had voor volslagen verbrijzeling plaats gemaakt. Hij viel dadelijk op de knieën neder, riep uit dat eene bloedschuld hem rust noch duur meer liet, en legde de volgende bekentenis af:

- Adam Jakubowskij is van den eersten dag dat wij op het slot kwamen, op juffer Mei verliefd geweest, en daar hij een uiterst wild en woest mensch was, deed hij ook niets om zijne drift te bedwingen. Dat juffer Mei zijne aanzoeken afwees, bracht hem 't hoofd geheel op hol. Nu deed hij mij onlangs het voorstel, om de juffer in de bewuste grot te overvallen; hij zou wel zorg dragen, zoo zegde hij, dat haar bruidegom daar niets van te weten kwam. Ik vond dat goed en moest aan de juffer de boodschap brengen, of ze Vrijdag, terstond na den eten, in de nieuwe grot komen en daar haar beminde wachten woû. Wij slopen langs een omweg naar de grot en verborgen ons in een donkeren hoek. Toen nu de juffer in de grot was gekomen, heeft Adam haar

dadelijk den weg afgesneden en heeft haar aangepakt, waarbij hij haar halsdoek aan stukken scheurde. Wel stelde zij zich krachtig te weer, maar werd achterover op den grond geworpen, daar ik haar bij de schouders aangreep en vasthield. Onder 't vallen riep zij hardop des Heilands naam uit, richtte zich nog eens weêr overeind en zei tot Jakubowsky: Laat mij los, en 'k zal u een schat geven, zooals geen koning u geven kan. Jakubowskij liet haar voor een oogenblik los en vroeg haar, wat dat dan was. Toen rukte zij een rooden doek van haar hals en gaf dien hem over, zeggende, dat het een tooverende doek was, en dat die hem droeg onkwetsbaar was door lans of zwaard. Ik trad dadelijk achteruit, maar Adam geloofde haar niet recht en zei, dat, als zijn pantser hem daartegen niet beschutte, zoo'n onoozele doek dat zeker ook niet zou kunnen. Toen hij het meisje nu weêr op nieuw aangrijpen woû, riep zij hem toe: Halt, ge kunt er u dadelijk van overtuigen, dat mijn doek deze kracht heeft; ik zal hem omdoen, gij hebt uw sabel bij u, houw daarmeê op mij in, zoo forsch als gij kunt, en 't zal mij volstrekt niet deeren. Adam greep nu zijn op den grond liggenden sabel op, terwijl het meisje den halsdoek omdeed, de handen vouwde en eenige woorden mompelde, die ik voor eene tooverspreuk hield. Met de woorden: '- Daar wil ik nog eens de proef van nemen; - ontloopen kunt gij mij toch niet!' trok Adam zijn sabel, haalde uit en hieuw met alle kracht het meisje op den doek naar den hals. Terstond stroomde 't bloed uit de wonde, en zonder geluid te geven stortte de arme juffer neêr. Adam bleef als versteend staan, toen 't meisje nog maar eens even snikte en toen dood was. Daarop brulde hij 't uit en schreeuwde: - 'Dat had ik niet verwacht; ze heeft haren beminde trouw willen blijven, en ik was een beest, een razend dier.' Nu stoof hij naar de groote grot en slingerde zijn sabel in het water, dat daar uit den grond opkomt. Mij riep hij toe: 'Kom mij niet achterna of ik draai u den hals om.' Hij liep het bosch in; en ik heb hem dien dag niet meer weêr gezien; eerst dezen morgen vond ik hem in het bosch; hij had zich met zijn sabelbandelier aan een hoogen boom opgehangen.

In groote opgewondenheid gaf Skudritz stukswijze dit verhaal, en voortdurend op de knieën liggend, bad hij, dat men hem zijne straf opleggen zou.

Op de vraag van den rechter, waar dan de kleine Lenta gebleven was, wist Skudritz geen antwoord te geven. Hij had op 't oogenblik, dat Adam den houw toebracht, achter dezen een luiden schreeuw gehoord: verder had hij niets gezien of vernomen; van schrik verbijsterd en half zinneloos was hij voortgerend en eerst tegen den avond naar huis gekomen.

De rechter vroeg hem nog, waarom hij Adam niet verhinderd

had, den slag toe te brengen. Hierop antwoordde hij, wat naar zijn karakter ten volle geloofwaardig moest schijnen, dat hij werkelijk geloofd had, dat de doek de bewuste tooverkracht bezat en het meisje zich daardoor redden zou. Naderhand had hij eerst begrepen, dat Mei liever had willen sterven, dan zich onteeren laten.

Lenta kwam onderwijl terug. Haar verhaal van het bloedig tooneel kwam in de hoofdbijzonderheden met dat van Skudritz overeen. Toen de zuster was neêrgezegen, was zij half zinneloos het bosch ingeloopen, al recht uit, zonder te weten waarheen. Uit het bosch had men haar naar Gremon gebracht, maar aanvankelijk niet van haar te weten kunnen komen, waar zij t' huis behoorde; ze had zich als eene waanzinnige aangesteld.

Greif, zoowel als Heil, smeekte het gerecht, Skudritz van de doodstraf en, kon 't zijn, van alle straf vrij te spreken, daar hij niet de eigenlijke schuldige aan den moord van Mei was, maar als een onzettend dom mensch steeds onder de leiding van Jakubowsky had gestaan, en Heil voegde er bij, dat hij het reine bloed zijner verlorene hartsbeminde niet door dat van dien Skudritz wilde verontreinigd zien.

Eerst op den 15^{n} December 1620 verscheen het vonnis. Het luidde: Naardemaal de weggeloopen Poolsche lansknecht Peter Skudritz - volgens zijne opgaven dertig jaar oud en van de katholieke religie - zelf door eigen gewetensangst gedreven, den door wijlen Adam Jakubowsky aan de eerzame juffer Mei gepleegden moord bij den rechter heeft aangegeven en zijne verklaring en aanwijzing ook door anderen bewaarheid is; - naardemaal gezegde Skudritz hierdoor niet alleen zijn berouw aan den dag gelegd, maar ook den onschuldigen hovenier Heil, die reeds hartzeer had te lijden gehad, aan de pijnen van de folterbank onttrokken heeft; - vermits verder ook beide personen, die zijne terdoodbrenging eischen konden, 't gerecht gesmeekt hebben, Peter Skudritz van alle straf te verschoonen, dewijl hij altijd een dom beest is geweest en als zoodanig onder de wilsmacht van Adam Jakubowsky, die zelf reeds ter helle is gevaren, heeft gehandeld; - aangezien Peter Skudritz eindelijk volle vier maanden in harde gevangenis heeft gesmacht, wat hem reeds als kastijding is aan te rekenen, zoo zal hij met kwijtschelding van verdere straffen over de Litthauwsche grens in zijn vaderland teruggeleid en aldaar aan zijn lot overgelaten worden.

Het lijk van den moordenaar Jakubowsky had men in een diep moeras met al zijn goed, waaronder ook de moordsabel, begraven.

Het lijk der ongelukkige Mei werd met alle eere en de gebruikelijke christelijke plechtigheid ter aarde besteld. Haar treurende bruidegom plaatste zelf een kruis op haar graf, en na daar lang vurig gebeden te hebben, verliet hij Lijfland voor altoos en keerde naar zijn vaderland Wurtemberg terug.

Hieronymus Cardanus.

In de 16^{e} eeuw leefde in Italië een toenmaals zeer beroemd en, zooals men uit vele zijner nagelatene geschriften opmaken kan, in vele opzichten wezenlijk geleerd en bekwaam geneesheer, Hieronymus Cardanus. In zijnen lateren leeftijd leed hij, zoo als dit bij min of meer bejaarde lieden ook heden ten dage niet zeldzaam voorkomt, aan slapeloosheid. Hiertoe wendde hij nu en dan verschillende huismiddeltjes aan. Zijn meest geliefkoosd middel bestond in, zich op den rand van zijn bed gezeten naar vasten regel op zeventien verschillende plaatsen met berenvet in te wrijven en wel:

op de kruin van het hoofd, de ballen der voeten, de ellebogen, de dijen, de hielen, de slapen, de keel, de streken van het hart en van den lever en eindelijk de bovenlip, waarna hij zich weder te bed begaf om de werking van het middel af te wachten. Wij twijfelen niet aan de uitwerking van dit middel, vooral aan te wenden in eenen kouden winternacht.

Dat Hieronymus Cardanus inderdaad als geneesheer beroemd was kan daaruit blijken, dat hij geroepen werd om zijne hulp te wijden aan lord Hamilton, aartsbisschop van St-André, die aan tering en andere ongemakken leed. Hij begaf zich naar Engeland en raadde aan, den patient bij de voeten op te hangen, en met vleesch van jonge honden te voeden. Hoe zot ook dit voorschrift luidde, zoo is het toch niet zotter dan de beschouwingen omtrent de ziekte zelve. Zij luiden aldus:

'Ik geloof niet met Cassonatus, dat de stoffen, die de zieke het laatst uitgeworpen heeft, uit de hersenen van zijne genade afkomstig zijn, zoo als die welke in de tusschenpozingen der aanvallen verzameld zijn. Indien dit zoo ware geweest, geloof ik dat de werking der verstandelijke vermogens belemmerd zou geweest zijn, en dat de aartsbisschop niet de roode kleur van een gezond mensch zou gehad hebben, als werkelijk het geval is. Ik geloof bovendien, dat de stof, welke de zieke ontlast heeft, gedeeltelijk een weiachtig vocht, gedeeltelijk een verdichte damp is, die uit de hersenen in de longen gevallen is zonder door de luchtpijp gegaan te zijn, en hierdoor is die hevige hoest teweeggebracht. Ik geloof ten slotte, dat deze vloeistof in de hersenen ontstaan is door de vervluchtiging van de bestanddeelen van dit orgaan ten gevolge van eene tegennatuurlijke warmte. De warmte vervluchtigt alle stoffen, en de vervluchtiging van een gedeelte des lichaams stelt het bloot aan de opslorping van den kant van een ander.' Zoo zag het er met de geneeskunde in de 16^{e} eeuw uit. Jammer, dat Cardanus de les van een oud rechtsgeleerde aan een jong advocaat, die als rechter naar Indië gezonden werd, niet gekend heeft. 'Aarzel nooit om vlug een oordeel uit te spreken, hetwelk gij voor rechtvaardig houdt, maar wacht u van redenen voor uwe beslissing te geven, want gij loopt gevaar dat zij valsch zijn.'

> De dief steelt een nuttig goud; de kwaadspreker besteelt de rechtzinnige harten.

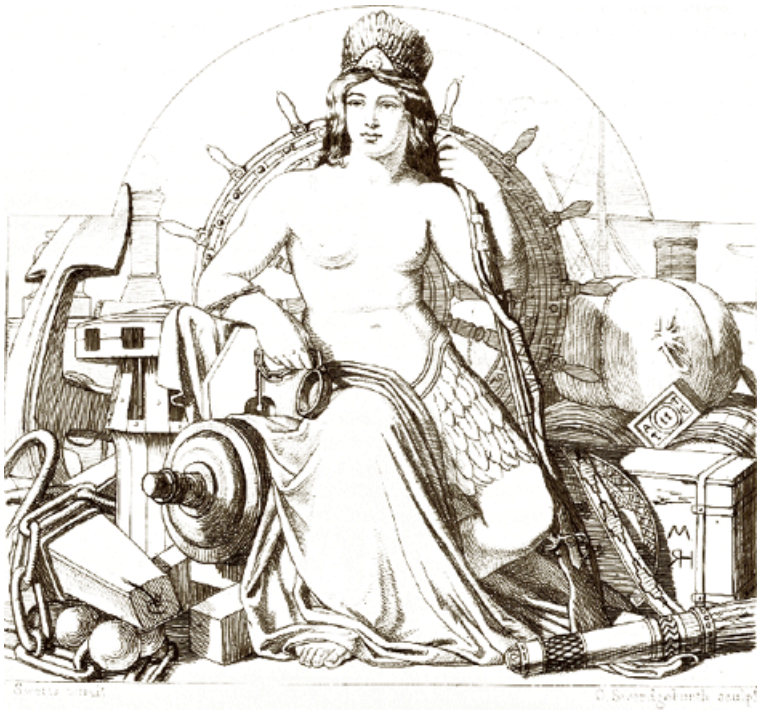

Amerika.

De prachtige sterk waterplaat die wij hierboven mededeelen stelt *Amerika* voor en vormde het middengedeelte van een der zijkanten der op de kamer van koophandel van Antwerpen uitgevoerde fries door den heer Jan Swerts, vernield door den brand in 1858. Op bladzijden 96 en 97 dezes jaargangs hebben wij het eerste gedeelte dezer schildering medegedeeld.

Amerika is, zooals men ziet, voorgesteld door eene jonge, sterke vrouw, in zittende doch bewegelijke houding, met al de kenteekens van stoffelijke welvaart nevens haar. Zij is gedeeltelijk gekleed met pluimen en stoffen en leunt op een boog en een geweer van eenen wilde. In de rechterhand houdt zij het waterpas, als zinnebeeld der gelijkheid, en den ijzeren halsband van het slavendom.

Op den achtergrond dienen eene stoomboot en een stoomwagen als tegenhangers der godsdienstige gebouwen die de andere werelddeelen versieren.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

HOOS (J.), beminnaar der toonkunst, te Rotterdam, dirigeerde in het begin dezer eeuw een zanggezelschap uit den burgerstand gesproten.

Onder zijne leiding werd, omtrent het jaar 1812, voor de eerste maal het oratorio *de Schepping* van Haijdn uitgevoerd.

JAN (Antonius-David), Nederlandsch toonkunstenaar, uit de XVI^{e} eeuw, heeft zeer weinig geschreven. Men heeft van hem: *Psalm Gezang*, *waerinn de CL Psalmen*

Davids mitsgaders verscheiden Lofzangen met IV, *V*, *VI*, *VII en VIII stemmen te hooren zijn. Amsterdam*, 1600, *in*-4°.

JUIST (F.), een jong Duitsch toonkunstenaar, die in 1772 te 's-Gravenhage werkzaam was. Hij was leerling van Schwindln, en heeft goede klavierstukken gezet.

Burney spreekt met lof over den hoornist Spandau, die dit jaar ook te 's-Hage verbleef. Buiten hem, waren in de koninklijke stad toen nog de volgende muzikanten, waarschijnlijk alle van Duitsche afkomst, gevestigd: Dambach, Gundlach, Halfsmidt, Keller (Sen en Jan), Müller, Röhling en Weis.

KINKER (Jos.), muziekminnaar te Amsterdam, in 1810, en een hoog vereerder der muziek van Haijdn. Hij heeft de woorden vervaardigd eener cantate, muziek van den orkestmeester Fodor, uitgevoerd op 25 Feb. 1810 in *Felix Meritis*, ter nagedachtenis van den beroemden Duitschen toondichter. Kinker sprak bij deze gelegenheid eene toepasselijke redevoering uit.

Zijn vijftigjarig bestaan werd ook in *Felix Meritis* gevierd, onder de directie van Fodor, op 6 en 9 Nov. 1827. 47 zangers,[1] met een goed bezet orkest, onder de leiding van Bertelman, namen deel aan dit plechtig feest.[2]

KNOCK (Arnoldi), een geboren Rotterdammer en dilettant uit de voorgaande eeuw, die een bijzonder talent moet gehad hebben op het clavecimbel en 't orgel, en die denkelijk rond 1772 in Rotterdam woonde. Lustig zegt over hem in zijne vertaling van Burneij's reizen: ‘Ja, hadde hij den Hoog Edelen Gestrengen Heer en Meester N. Arnoldi Knock, thans grietman van Corteraadeel, aldaar in deszelfs geboorteplaats, aangetroffen, en op 't clavier, of op 't orgel hooren fantaiseeren, dan ware hij, op het tipje van zijn vertrek, door eenen *dillettante* van de eerste klasse, tot de musiek als geboren, nog des te meer verheerlijkt geworden.’

KNOOP (Magdalena). De dichters van vroegere tijden bezongen in hunne werken de toonkunstenaars; zonder hen zouden velen ons misschien onbekend gebleven zijn. Tot hiertoe hebben wij geene zangeressen of liefhebsters die in de zangkunst uitmuntten, in de XVII^{e} eeuw aangetroffen. In A. Moonens' *Poëzij*, gedrukt te Amsterdam en Utrecht, bij F. Halma en W. van de Water (1700), treffen wij de namen van verscheidene toonkunstenaressen aan.

Wij laten hier eenige verzen volgen, geschreven op het talent van M. Knoop:

Op de zangkunst van Jongkvrouw Magdalena Knoop.

Wat is 't, o schoone Magdaleen,
Ai zegt mij, dat gij met uw gorgel,
Gelijk een vleiende sireen,
De cijter door zingt en het orgel,
Wanneer ge, op allen toon geleert
Uw fijn aen grof geluit schakeert?

Mij dunkt, ik hoore in uwe keel
Een Abstêbosch, vol nachtegaelen,
Die met haar stemmen, even eêl,
Gemengelt door elkandre dwaelen,
Terwijl uw broeders strijkstok springt,[3]
Op maet en noten die gij zingt.

't Gebergte luistert naer uw' zang
Met al wat huiden draegt en veêren;
De nachtegael in dat gedrang
Poogt al zijn wiltzang te verleeren,
Die telkens meer en meer verflaeut,
Wanneer hij u om strijt nabaeut.

Zoo zanglust ooit en goelijkheit,
Twee gaven, u zoo milt geschonken,
Barbaeren en hun onbescheit
Besnoeien konden en ontvonken;
Gij kunt, o braeve *Magdaleen*,

1 De beste zangers te Amsterdam waren: Jufv. P. Broeckhuyzen, G. Jansen en G-A. Wilms. De heeren E. Bohm, H Ludeker en A. Sundorff.
2 De stichter van *Felix Meritis* is Willem Writs; er waren in 1777, stichtjaar, 40 leden.
3 Deze zangster had dus ook eenen broeder die een strijkspeeltuig hanteerde.

Achillessen en Alexanders
En Herkulenen buigen, kneên
Zoo week als was, of niemant anders.
(1665).

In een tweede en lang gedicht op dezelfde Magdalena Knoop, besluit Moonens als volgt:

Mijn zwangre geest, belust op dichten,
Zal u met dichtkunst voor gaen lichten,
En, zoo ik 't waerdigh ben, dat gij
Mijn' heilgen ijver wilt vereeren,
Om uw muzijkkunst te schakeeren
Aen woorden mijner poëzij,
Met maegdepalmen en laurieren
Uw blonde maegdevlechten sieren.

KOEK (Maria), leefde te Amsterdam in de XVII^{e} eeuw. J. Vos schreef over haar zang:

Aan Juffrouw Maria Koek, huisvrouw van Joan van Papenbroek.

Uw keel, Maria! doet de nachtegaal verdoven,
Zijn zang is voor een poos:
Maar d'uwe voor altoos.
Al wat bestandigh blijft verdient een eenigh lover.
Gij kunt als Orfeus, door uw stem de dieren lokken.
Zoodaanig was 't geschal enz.

KRAP of CRABBE (Meester J.), was de eerste organist van het groot orgel te Arnhem, door Eeckmans in 1639 begonnen, en door G. van Hagebeer in 1645 voltrokken. (Het had 3 klavieren en 56 registers.)

Krap werd onder de beste organisten van zijnen tijd gerekend; in 1645 was hij organist te Alkmaar. Deze man was algemeen geacht om zijne rechtschapenheid en zijne bescheidenheid.

Koning, in het werk over het slot te Muide, spreekt ook van dezen musicus.

KUYPER (Jacobus), in 1761 te Amsterdam geboren, schilder en die ook aan de toonkunst veel dienst bewees. Hij overleed te Amsterdam den 1^{n} Juli 1808. Hij bezat vele kennissen in de geschied- en oudheidkunde, en was in 1808 lid en voorzitter der 4^{e} klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut.

C. Loots, uitmuntend dichter, heeft aan Kuyper een gedicht gewijd, uitgegeven in 1816, te Amsterdam, bij J. van der Hey. Het is getiteld:

Rouwzang ter gedachtenisviering van Jaques Kuyper. **(1808.)**

Hij zegt daarin:

Straks smolten voor den gloed, die vonkelde uit uw zangen,
Wannneer ge een' hemeltoon opvaren deedt uit niet,
En galmen, hoog en laag, zich menglen en vervangen,
En *Mozart* luistren naar de stemming van uw lied.
Ja, schrei, ô toonkunst! schrei! speel niets dan droeve zangen!
Herhaal steeds *Kuijpers* naam op diepgezonken toon!

Baron Collot-d'Escury zegt in *Holland's roem:*

‘Met hem (Bart. Rulofs) gedenkt men gaarne aan Schröder Steinmetz, die te Groeningen nog lang in welverdiend aandenken zal blijven, en altijd zal het door liefhebbers der kunst, naar het oordeel van deskundigen, met leed moeten vermeld worden, dat Jaques Kuyper, wiens nagedachtenis op eene plegtige wijze, ook door eene redevoering te zijner eere, gevierd werd, zijne talenten niet gestadiger aan de toonkunstige zamenstelling gewijd heeft, waarin hij bijzonder uitblonk, gelijk uit oorspronkelijke stukken, welke van hem voorhanden zijn, aanleiding genomen is op te merken.’

LENAERTS-VAN DER GOES (Pieter), toonkunstenaar in Nederland, in de XVI^{e} eeuw, heeft het werk geschreven: *Druiventros der Amoureusheijt*, *in hem begrijpende veelderhande amoureuse liedekens*, *met muziek*, *te voren in druk noijt uitgegaan*, *gecomponeert door enz. A*^{o} 1602, zonder platen of naam van drukker.

LIBERTI (Hendrik), meer bekend onder den naam van van Groningen, was organist der Antwerpsche kerk. Wij hebben over dezen bekwamen organist reeds in onze vroegere werken gehandeld.

Liberti werd in de tweede helft der XVI^{e} eeuw te Groningen geboren en maakte zich beroemd als componist en executant. De beroemde schilder van Dyck heeft hem zeer goed geschilderd en met eene dubbele eereketen over de schouders afgebeeld. Dit portret, denkelijk in Antwerpen geschilderd, bevindt zich in de koninklijke beeldengalerij te Potsdam. Liberti is naar dit portret meermalen in koper gegraveerd.

Men heeft van dezen bekwamen organist: *Paduanes et Galiardes*, gedrukt te Antwerpen, in 1632, onder den titel: *Liberti Groningani Cantiones Sacrae et Suavissimae cum vocibus quatuor et quinque compositae. Antverpiae*, *apud P. Phalesium* 1621. *In*-4^{o}.

LUSTIG (Jacobus). Deze bekwame kunstenaar werd geboren te Hamburg in 1705. Hij overleed te Groningen in 1796, en maakte zich onder ander zeer verdienstelijk door het werk: *Muzijkaale Spraakkonst* enz., gedrukt te Amsterdam, in 1754, bij A. Olofsen. Het bevat veel goeds in de volgende hoofdstukken: *Van 't hedendaags gebruijkelijk nooten-gestel. Van de muzijk-toonen in 't gemeen. Van de muzijk-sleutelen. Van de uitbeelding en benoeming der muzijkaale tweeklanken of intervallen. Van de klankgeslachten. Van de transpositie. Van de benoeming der enkele toonen*, *nooten en claviertoetsen. Van de grondtoonen. Van de scalen. Van de muzijkaale teekenkunde. Van eenige cieraaden*, *manieren of agrementen van de zangmaaten. Van den aard der gebruikelijke muzijkstukken, van de muzijkale zinscheidingen en perioden. Van de melodij in 't gemeen.*

Zijne *Inleiding tot de muziekkunde*, waarvan de tweede druk bij H. Vechnerus, boekdrukker, voor rekening van den schrijver is gedrukt, is alsmede een zeer nuttig werk.

Het is opgedragen aan de HH. burgemeester en den raad der stad Groningen. Wij geven hier de titels der hoofdstukken van dit uitmuntend werk: *Van de muziek in 't gemeen. Van de natuurlijke Muziek. Van zang- en speelmuzijk. Van de muziekaale instrumenten. Van stichtelijke tot de staatkunde betrekkelijke en vervrolijkende muziek. Van de muziekaale geschiedkunde. Van de toonkunde. Van de muziekale twee- en drieklanken. Van de nuttigheid der muziekkunde.* Het 4^{e} kapittel geeft eene zeer uitgebreide verhandeling over alle speeltuigen en de schets van muzikale geschiedkunde bevelen wij alle kunstminnende beoefenaars der muziek ten sterkste aan. Dit boekdeel in-8^{o} bestaat uit 301 bladzijden.

MES (Gherardus), discipel van Jacobus Clemens non Papa, Nederlandsch componist, heeft geschreven: *Sauter-Liedekens V-VIII. Zijnde* 4 *musiekboucken N*^{o} *VIII-XI met* 4 *partien*, *inhoudende:* 41, 43 *en* 28 *Psalmen Davids*, *gecomponeerd bij Gherardus Mes*, *discipel etc. Ghedruct te Antwerpen bij Tileman Susato*, 1561.

MOSTAERT (David), is bekend door zijn werk: *Korte onderwijsinge van de musijk konste en samenspreekinge over het misbruijck der wijsen en des singens.* In

rijm, opgedragen aan de Regeering van Amsterdam. Amsterdam, Cornelisz Claesz, 1598, in-12°.

EDW. GREGOIR.

Kronijk.

Antwerpen. - Van den heer Wittkamp waren op 28 Juli twee portretten tentoongesteld in het Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen.

- De heer Jacobs-Jacobs is benoemd tot bestuurlid der koninklijke academie, in vervanging van wijlen den heer F. Durlet.

- Te Londen is verschenen een prachtig gedrukt werkje getiteld: *The Belgian volunteers visit to England in* 1867, beschreven door Franck Forster en opgedragen aan den achtbaren kolonel der Antwerpsche burgerwacht, den heer Gregoir.

- Van Heremans' *Woordenboek*, welk bij de heeren van Dieren en C^e^ uitgegeven wordt, is het eerste deel (Fransch-Vlaamsch) volledig verschenen.

- Den 9^n^ Augustus had de feestelijke inhuldiging plaats eener uitgestrekte diamantslijperij, met stoomvermogen, opgericht door den heer Coetermans, in de Jordaenslei. De inrichting bevat een 100-tal werkplaatsen en men verwacht dat zij veel zal bijdragen om het diamantslijpen, weleer zoo bloeiend te Antwerpen, weder op te beuren.

- De Gymnastische maatschappij heeft uitgegeven een lied, woorden van den heer C. Willaert, muziek van den heer J. Biemans.

- De heer J. de Beucker is door de Nederlandsche maatschappij ter bevordering van nijverheid benoemd tot eerelid, uit erkentenis voor de diensten door hem met zijne voordrachten aan den Nederlandschen tuinbouw bewezen. Verscheidene andere Nederlandsche maatschappijen deden den verdienstelijken heer de Beucker, uit denzelfden hoofde, kostbare geschenken.

- Verschenen in de *Bibliotheek van oorspronkelijke tooneelstukken: De schat van den vrek*, tooneelspel in twee bedrijven, door Karel Ondereet.

- Op 25 Juli heeft de eerw. heer Beeckmans, deken en pastoor der hoofdkerk, een nieuw Ste-Annabeeld ingewijd, gebeeldhouwd door de heeren gebroeders Kockerols.

Brussel. - Wij hebben, in eene vorige aflevering, den uitslag doen kennen van den muzikalen dusgenaamden prijskamp van Rome. De bestuurder van het conservatorium, de heer Fetis, getuigt dat nooit, sinds het staatsbestuur den grooten prijskamp van toonzetting inrichtte, merkwaardiger stukken vervaardigd zijn geworden. Wij halen letterlijk aan wat de heer Fetis verders zegt: ‘Wetenschappelijk en onder het oogpunt van smaak en kunstuitdrukking, overtreft de cantate des heeren Waelput al wat men sedert de instelling dezes prijskamps leverde; het is een krachtig en prachtig

gewrocht. Doch, om diep gevoel en reine dichterlijkheid af te luisteren, om harmonij tusschen de toestanden, door den toondichter wedergegeven, te smaken, om Vlaamsche gemoedelijkheid, gepaard met aanminnigen ernst, te vinden, om tot in de ziele geroerd, om op eene edele wijze tot in het hart getroffen te worden, moet men van Gheluwe's cantate hooren, waarvan het slotkoor: “Het woud is het toonbeeld van 't menschelijk lot,” eene der schoonste hymnen is, in België geschreven. De heer Jan van den Eeden, die in 1855 prijs behaalde, was deze maal zoo gelukkig niet begeesterd; overmaat van werk was daar wellicht de oorzaak van. De jacht in het Woud, heeft hij het meesterlijkst behandeld; zijn werk, ofschoon het geene melding bekwam en geene kon bekomen, indien het den eersten prijs niet verwierf, verdient ten zeerste geprezen en uitgevoerd te worden.’

- De gemeenteraad heeft met 22 stemmen tegen 4 (de heeren Splingard, Lacroix, Capouillet en Cattoir) het voorstel verworpen om het hulpgeld ten behoeve van den Vlaamschen Schouwburg te brengen op 20,000 fr. Het voorstel van den heer Weber, om 6000 fr. toe te staan, is insgelijks van de hand gewezen. De voorstellen der commissie van schoone kunsten, een hulpgeld te verleenen van 4,500 fr., werden aangenomen met 19 tegen 7 stemmen en met 21 stemmen tegen 5 is beslist dat de tooneelmaatschappijen de *Morgenster* en de *Wijngaard* elk een hulpgeld van 500 fr. zullen genieten.

De gemeenteraad der hoofdstad heeft zich hiermede nogmaals hoogst onrechtvaardig getoond opzichtens de Vlamingen, zoo onrechtvaardig zelfs dat het dagblad *Écho du parlement* (welk anders volstrekt niet uitblinkt door zijne Vlaamschgezindheid) de drogredenen heeft bestreden, welke namelijk de schepen Funck heeft aangevoerd om het nationaal tooneel het hulpgeld van 20,000 fr. niet te doen bekomen. Wij bedanken den *Écho du parlement* voor de rechtzinnigheid welke hij bij deze gelegenheid heeft aan den dag gelegd. De vraag der Vlamingen is op de hardnekkigste en stelselmatigste wijze bestreden geworden door den schepen Funck, die eenmaal te meer heeft getoond dat hij België wenscht rijp te maken voor de inlijving bij Frankrijk.

- Gevaert heeft beloofd een Vlaamsch zangspel te schrijven voor het nationaal tooneel der hoofdstad.

- De heer Mulders, bestuurder van het nationaal tooneel, looft, volgens wordt gemeld, eenen prijs van 1000 fr. uit, voor de woorden van een groot Vlaamsch zangspel.

- Prijskampen voor 1869 van de klasse der letteren, zedelijke en staatkundige wetenschappen der koninklijke Academie van België:

1° Beoordeeling van de kunde van Chastelain, zijnen invloed, staatkundige denkbeelden en zijn letterkundig streven.

2° Geschiedenis van het strafrecht in het hertogdom Brabant, van aan de regeering van keizer Karel tot aan België's vereeniging met Frankrijk, op het einde der vorige eeuw.

3° Statistische beschrijving eener Vlaandersche gemeente, van ten minste 2000 inwoners, geschikt om de lichamelijke, zedelijke en verstandelijke omstandigheden der Vlaamsche landbouwers in de verledene eeuw en zelfs vroeger bij vergelijking te meten naar wat zij heden zijn.

4° Staatkundige geschiedenis van Vlaanderen sedert 1305 tot aan de regeering van het huis van Burgondië (1382), met bijzondere inachtneming van de wijzigingen, welke op dit tijdstip de algemeene instellingen van het graafschap en de bijzondere instellingen zijner groote gemeenten ondergaan hebben.

5° Welk is het staatkundig en maatschappelijk streven der ketterijen geweest, sedert den oorsprong van het christendom tot op het einde der XV^e^ eeuw?

Gent. - Het Willemsfonds heeft aan de Vlaamsche toondichters Waelput, van Gheluwe en van den Eeden rijke geschenken van muzikale werken gedaan.

- Van Julius Vuylsteke is aangekondigd een bundel *Gedichten.* Prijs 2 fr.; 200 blz.

- Te Heusden, nabij de Schelde, heeft vroeger een nonnenklooster gestaan, namelijk de abdij van Nieuwenbossche, die in de XVII^e^ eeuw naar Gent werd overgebracht. Er is daar op een pachthof den ouden kerkvloer ontgraven, met verscheidene oude grafzerken van groote familiën, abdissen en nonnen.

Sijnghem. - Het *Lyrisch Genootschap* heeft eenen prijskamp voor zang en uitgalming vastgesteld op 18 Augustus. De uitgeloofde prijzen bestaan uit: een zilververguld en een zilveren eermetaal voor de alleenspraken (deftig vak), zelfde eermetalen voor alleenspraken in het boertig vak, en een zilveren eermetaal voor de zangkunst. De mededingers zullen door het genootschap ten half drie ure aan den spoorweg afgehaald en van daar naar het lokaal (Casino) geleid worden. Wij zullen den uitslag der verschillende kampstrijden doen kennen en nemen deze gelegenheid waar, om met derzelver inrichting *het Lyrisch Genootschap* en vooral de taalminnende leden zijns bestuurraads, de heeren F-M. Amelot, J. de Borchgrave, Ch. Reybroeck, A.-J, van Lancker, L. Ceuterick en O. Amelot geluk te wenschen. Houdt aan, Mijnheeren en taalbroeders, de Vlaamsche lier in Vlaanderen te doen klinken, te zingen in der vaderen taal.

Sterfgevallen.

Jos. Mattau, de uitvinder van een naar hem genoemd speeltuig (mattauphone), is te Brussel overleden in 79-jarigen ouderdom.

- Ira Aldridge, de beroemde zwarte tooneelist, is, volgens bericht uit St-Petersburg, op zijne reis naar die hoofdstad overleden.

Varia.

‘Maar zeg mij toch eens, vroeg een schilder den ander, waarmede mengt gij toch uwe kleuren aan, dat die zoo fraai zijn?’

‘Met verstand,’ was het korte antwoord.

TEEKENING VAN HET DIPLOMA DER MAATSCHAPPIJ, DOOR F. DURLET.

Koninglyke maetschappy ter aenmoediging der schoone konsten Antwerpen.
Achttiende driejarige tentoonstelling
1867.

Op Zondag 11 Augustus had zonder plechtigheid de opening der tentoonstelling plaats. Zij bevat, volgens den katalogus, 1147 stukken. De tentoonstelling ziet er, op den eersten aanblik, vrij goed uit; maar bij nader onderzoek haalt zij het in kunstwaarde niet bij de vroegere, vooral die van 1864 en 1861.

De bijzonderste Belgische schilders hebben niets geleverd. Dyckmans, Gallait, Guffens, Leys, Pauwels, Slingeneyer, Swerts, Wappers, van Ysendyck enz. ontbreken.

Het geschiedkundig en godsdienstig vak is weinig of niet vertegenwoordigd, iets wat niet zeer verwonderlijk is; de geschiedkundige onderwerpen worden meest allen met de hulp van staats- of stadsbesturen in muurschilderingen uitgevoerd en de kerkbesturen komen meestal aan de markt (dit is het woord) bij schilderfabrikanten, in plaats van wezenlijke kunstwerken te bestellen of aan te koopen. Daarbij doet zich dan nog de omstandigheid voor, dat als er een verdienstelijk godsdienstig stuk te koop is, de schilder er geen liefhebber voor vindt. Als bewijs van ons gezegde, zullen wij hier slechts aanstippen, dat op de tentoonstelling van 1864, even als nu weêr, een godsdienstig meesterstuk prijkte van Ittenbach, welk in de bij uitstek katholieke stad Antwerpen, geen kooper heeft gevonden. Er is ons zelfs verzekerd dat het aangekocht werd door eene protestantsche juffer. Er bestaat dus voor het godsdienstige zoowel als het geschiedkundige vak van schilderen wezenlijk gebrek aan aanmoediging en dat is de groote reden, waarom de schilders er zich niet meer op toeleggen, godsdienstige of geschiedkundige tafereelen uit te voeren.

Verreweg de meeste tentoongestelde tafereelen zijn genreschilderijen van verschillende grootte en gedaante. Wij verhaasten ons evenwel er bij te voegen, dat, in het genrevak, waarlijk goede stukken voorkomen.

Zooals op den dag der opening gewoonlijk geschiedt, had de beoordeeling plaats en werd de uitslag bekend gemaakt van de door de Maatschappij ter aanmoediging van schoone kunsten uitgeschrevene prijskampen.

Voor de BEELDHOUWKUNDE had men de volgende prijsvraag uitgeschreven: *Ruth in het veld van Booz.*

Buiten een eermetaal was uitgeloofd een geldprijs van 600 fr. De maatschappij had daarbij doen kennen dat zij zich voorstelde het stuk in marmer te doen uitvoeren.

Vijf mededingers hebben werken ingezonden; rechters waren: de heeren B. Buckens, J. de Braekeleer, de Vigne-Quyo, J. Ducaju, J. Jeotte, Puyenbroeck, Tuerlinck en van Oemberg.

De prijs werd toegekend aan den heer Josephus Willems, van Antwerpen en een bij-prijs werd verleend aan het stuk n^{r} 3, vervaardigd door den heer J.-H. Cuypers, van Leuven, leerling van den heer van der Linden.

KLASSIEKE BOUWKUNDE. - De prijsvraag was: *eene openbare badinrichting voor eene stad van* 200,000 *zielen*, *langs heen een wassend en vallend water gelegen*, *met eene zwemschool, koffie- en kosthuis.*

Vijf mededingers. Rechters waren: de heeren Balat, de Curte, P. Dens, E. Gife, Poeli, Remont en Rudd. De prijs, een eermetaal en 600 fr., werd toegekend aan den heer Edm. Serrure, stadsbouwmeester te St-Nicolaas.

SPITSBOGIGE BOUWKUNDE. - De prijsvraag was: *een niet versterkt zomerverblijf voor eene prinselijke familie.*

Van de drie ingezondene stukken werd geen enkel beloonenswaardig gekeurd.

BOUWKUNDIGE VERSIERING. - De prijsvraag was: *een beluik voor eene renbaan met eene koninklijke zitplaats.*

Er waren vier mededingers; de prijs, een eermetaal en 500 fr., werd toegekend aan den heer Schoy, bouwmeester te Brussel.

Voor de BEELDHOUWKUNDIGE VERSIERING werd niets ingezonden.

Ten 5 ure werd, nogmaals volgens gewoonte, rechters en prijswinnaren een feestmaal aangeboden. Er waren een vijftigtal dischgenooten. De teekening der spijskaart was zeer eigenaardig; wij zullen dezelve in de volgende aflevering opnemen.

Er blijft ons nog de aandacht van het publiek in te roepen, op de voordeelen welke de Maatschappij van Schoone Kunsten haren nieuwen leden en de koopers van loten of aandeelen aanbiedt.

De Maatschappij geeft aandeelen uit aan drager, ten prijze van tien fr. Met elk aandeel heeft men ééne kans om bij de trekking een der aangekochte kunstwerken te winnen.

Al wie één aandeel neemt ontvangt (volgens keuze) eene der volgende koperplaten of steendrukken:

Het kindeken Jesus, kopersnede door L. Durand, naar G. Guffens; *De kleine Vruchtendief*, kopersnede door J. Nauwens, naar F. de Braekeleer; *De Margerietjes*, steendruk naar J. Swerts; *De hertog van Limburg*, steendruk naar G. Guffens; *De vrouw met den papegaai*, steendruk naar Ch. Verlat; *Genoveva van Braband*, steendruk naar J. van Eycken; *Twee Italiaansche vrouwen*, steendruk naar de Pignerolle; *Christophorus Colombus*, steendruk naar J. Lies.

Twee aandeelen gelijktijdig genomen geven recht op eenen afdruk van de koperplaat, voor de Maatschappij in 1867 vervaardigd door J. Bal, volgens Cermaks *Montenegrijnsche vrouw. Meer* dan twee aandeelen gelijktijdig genomen geven aanspraak op eenen afdruk vóór de letter.

Wij hopen dat vele nieuwe leden zich zullen doen inschrijven en een groot getal loten of aandeelen genomen worden en vooral dat de bestuurleden der maatschappij een goed voorbeeld zullen geven, door voor hunne rekening kunstwerken aan te koopen. Zulks is voor velen eenen plicht. Immers het is niet voldoende zich aan het hoofd te stellen eener maatschappij als die van schoone kunsten en hiermede eer, achting en invloed te winnen. Men dient ook uit zijne eigene middelen daadwerkelijk de kunst aan te moedigen.

Voor het overzien der tentoongestelde stukken zullen wij zooveel mogelijk de volgorde van den katalogus trachten getrouw te blijven. Wij behoeven natuurlijk niet te zeggen, dat het ons niet mogelijk zal wezen over alles wat er is tentoongesteld te spreken; doch wij zullen ons best doen om geene verdienstelijke stukken voorbij te zien. Dit gezegd beginnen wij ons overzicht met de letter A.

M.E. ACCARD van Parijs, heeft twee tafereelen ingezonden. Het eerste: *Het gescheurde lijf*, verbeeldt eene juffer die in het lijfje van haar blauw zijden kleed iets toenaait en zich daardoor vertoont in eene weinig zedige houding; het verraadt wel gebrek aan smaak, maar trekt de aandacht des publieks, vooral te Parijs, en dat was het wat waarschijnlijk beoogd werd. Met dit al, laat de uitvoering nog al te wenschen. Het tweede schilderijtje: *Het zieke kind*, schijnt ons maar een goed schetske; het kindje ligt in het bed en de moeder blaast in eenen lepel spijs welke zij het gaat toedienen; doch is beter dan het eerste.

Mej. AÏTA DE LA PENUELA van Parijs. Deze schilderes heeft een nog al frisch geschilderd tafereel, *het Geloof* voorstellende.

L. ALMA TADEMA, levert ditmaal slechts een kabinetstafereeltje, *een Romein* voorstellende. Het is schoon van kleur, misschien wel een weinig overdreven.

(Wordt voortgezet.)

Voordracht van het oratorio 'Lucifer.'

Op 19 Augustus had te Antwerpen op den koninklijken Schouwburg de uitvoering plaats van het Oratorio *Lucifer*, door P. Benoit, thans bestuurder der muziekschool dezer stad.

De uitvoering liet nog al te wenschen, in vergelijking met die welke te Brussel in het Hertogelijk paleis plaats had op 30 September 1866.

De Schouwburgzaal van Antwerpen was, onzes dunkens, voor die uitvoering slecht geschikt en er ontbrak een goed orgel.

De solisten mejuffers Ledelier en de Naeijer verdienen den meesten lof; Lucifers stem was niet doordringend genoeg om de gewenschte werking voort te brengen. De heer Cornelis zingt goed, doch onverstaanbaar; het tegendeel moeten wij zeggen van den heer Goosens. Wat de samenstelling betreft, zij is terecht een muzikaal meesterstuk genoemd geworden. Wij denken onzen lezers aangenaam te zijn, door het opnemen van het dichtstuk van Emanuel Hiel.

Lucifer.*

Choor van Nachtgeesten.
De zee is stil gelijk een graf,
geen windje wekt de zwakste baar,
en straalloos zwiert de maan den staf
door 't ruim, dat kleurloos, rein en klaar,
doch killig schijnt.
Die nacht is schoon, maar zonder leven;
niets lacht, niets juicht, niets zucht, niets kwijnt.
Niets!
Doch iets gevoelt men heimlik zweven,
iets!
van goed- en boosheid onbewust:
vergetelheid en rust.....

Eene stem.
Wee!
Hoort welk gezucht,
dringt door de lucht;
wee!
Hoort welk geschreeuw
stijgt uit de zee:
wee!

Eerste halfchoor van nachtgeesten.
De wateren grollen en huilen als wolven,
zich heuvelend rollen de zwalpende golven;
ze klotsen, ze botsen en rukken
de rotsen, de trotschen, aan stukken,
en schieten ze in 't ronde 'lijk schroot,
en slokken
de brokken
terug in de schuimenden schoot!

Tweede halfchoor van nachtgeesten.
Boven het water,
rijst, als een krater
schittrend rood,
wereldgroot,
met schreiend geschater
de afgrijslike dood.

Choor.
De dood!

Eerste halfchoor.
Wee, de watren kermen
angstig om erbarmen,
erbarmen! God!

Choor.

* *Lucifer* is het eerste deel eener Trilogie, de twee andere heeten: *God,* en *Mensch.* De muziek dezer Oratorios wordt vervaardigd door Pierre Benoit.

God!

Tweede halfchoor.

Wee! een helsch gespot
schalt
heinde en ver,
klimt en valt
van ster
tot ster:

Choor.

Lucifer! Lucifer!

Recitatief.

Daar prijkt hij op de dood geklommen,
met 't reuzig lijf, waarin de stormen grommen;
zijne oogen zijn als kuilen,
waar zich in schuilen
de aakligste smarten, de vinnigste haat;
zijn' wangen zijn als bergen,
die lachend tergen
en weenende tarten den bittersten smaad!
aan grimmende bliksems gelijken zijn' haren,
de rimpels van 't voorhoofd aan barnende baren.
Der wanhoop grondlooze slond
is zijn mond,
die duizende doemlingen zwelgt
te elken stond.
Het heelal rilt,
wanneer zijne stemme trilt, scharp en wild,
als 't orkaan, dat alles verdelgt.....

Eerste halfchoor.

Dreigend houdt hij 't duister oog omhoog gericht.

Tweede halfchoor.

Siddrend dekt de maan met nevels 't aangezicht.

Eerste halfchoor.

Dwalend zoekt de sterre naar de zusterster.

Tweede halfchoor.

Juichend gaapt de bajert in dit woest gewar.

Choor.

Lucifer! Lucifer! Lucifer!

Lucifer.

Verstoken van den lichtglans,
geploft in d'eeuwgen afgrond,
verknaagd door 't gif der wraakzucht,
verlang ik in mijn' vrijmacht
den strijd.

Choor.
Den strijd!

Lucifer.
Vergeefs heeft Godes almacht
geknakt mijn' eedlen hoogmoed,
geroofd mijn' rijke straalkroon,
want 'k heb in mijn bezit nog
de stof.

Choor.
De stof!

Lucifer.
Thans in den nacht der blindheid
gezocht den armen stofmensch,
met 't vuur dat in mijn hart gloeit
zal ik vervullen stormsnel
zijn hoofd!

Choor.
Zijn hoofd!

Lucifer.
Op, kracht der aarde!
op, kracht van 't water!
op, kracht van 't vuur!
Aarde, water, vuur!

De drie krachten.
We komen, we naken, uit poelen en kolken,
we rennen als draken op sissende wolken!

Lucifer.
Dringt in de menschen
weetlust en hebzucht,
onrust en afgunst,
hoogmoed en wil,
Aarde, water, vuur!

De drie krachten.
We dwalen verloren als doellooze schichten,
ontsteek nu 'nen vuurberg, om ons te verlichten.

Lucifer.
Dan zal bezwijken
voor 's menschen krachten,
voor 's menschen koenheid,
de almacht van God!
Aarde, water, vuur!

De drie krachten.
O meester, we zoeken de menschen en zullen
als slaven u volgen, uw' wenschen vervullen.

Geestenchoor.
Ginds waar in vale schemeringen
de passiebloem den levensboom begroet,
de nachtegalen teedre liekens zingen,
de beke klagend door de dalen spoedt;
daar zwoegt de mensch, hij draagt in 't wezen
de sprank van 't licht, dat hem in 't leven riep,
en toch blijft hij de vlamme vreezen
die minnend myriaden sterren schiep.
In 't donker moet zijn geest nog dwalen,
hij heft het hart niet boven 't logge stof;
hij vat ook niet de wondre toovertalen,
den jubelzang der liefde en haren lof.
Hij kampt verblind, met krank vermogen,
in eenzaamheid, door 's werelds weelde en pracht,
en kruipt als 't lompe dier gebogen
in armoê voort, niet kennend zijne kracht.

Lucifer.
Aarde, water, vuur!

De aarde.
Oopnend mijne diepste holen
zal ik hem de schatten tonen
liggend roerloos daar verscholen,
wachtend naar een vonkje gloed:
steenen om zijn hoofd te kronen,
schooner dan de zonnestralen,
zouten, ertsen en metalen,
die hij eenmaal hebben moet,
om door 't hemelruim te dwalen,
over mijne korst te vliegen,
op het water zich te wiegen,
sneller dan de wind in spoed;
om 't herscheppen 't nachtlik duister
in 'nen dag vol licht en luister,
en te breken klem en kluister
waarin God hem kwijnen doet!

Lucifer.
Water, vuur!

Het water.
'k Zoen als dauw het bloemken uit de plant,
als eene elfe sluipt uit mij de lucht;
'k stroome teelend door het dorre land,
dat ik 's winters nog als sneeuw bevrucht;
'k spring met gul geschal,
van den berg in 't dal,
en de kruiden geuren bij mijn zoet gezucht.

Met het zwaard des bliksems omgord,
storm ik dampend als 't woedend ros,
ruk ik waar ik briesschende stort
bosschen, bergen al buldrend los.

Vroolijk spoelen en spelen de baren,
't groene veld wordt Oceaan,
dien de mensch zal met zegen bevaren,
durft hij mijne krachten vergâren,
en naar Godes schepter staan.

Lucifer.

Vuur!

Het vuur.

'k Tril door den ether,
zone der hemelen,
en ik schep het warmende licht;
'k doe nog veel heeter
starrekens wemelen,
en ik toover de kleur voor 't gezicht.

'k Knars uit den kei in gevlerkte karbonkelen;
en ik glinster in de oogen des mans,
ziet hij de reien der lievekens kronkelen,
die ik lok in den luchtigen dans.

Uit de bergen wal ik
sulferdamp,
in de wouden val ik,
'k gloei en kamp.....

Knatterende stronken, met bang gekraak,
storten jamrend in mijnen helschen gloed;
dieren vluchten waar ik verterend blaak,
mijnen honger met lucht en leven voed.

In der zonne schoot bruischt mijne macht,
en ik stoof de vrucht gaâr voor den mensch;
'k heb in mijn bezit Gods scheppingskracht,
en mijn adem kent noch dwang noch grens!

Met mijne vlam zal ik het dier bezielen,
Als 't Godes almacht wil vernielen!

Lucifer.

Wil hij niet hooren naar mijne wetten,
wil hij zich tegen God niet verzetten,
wil hij niet erven,
verderven,
't geweld der natuur...
Verdelgt hem,
verzwelgt hem,
aarde, water, vuur!

De dood.

Ha, ha, ha!

De nachtgeesten.

De nevel in 't oosten ontgloeit,
het duister verkrimpt, we verdwijnen!

De dood.

Ha, ha, ha!

De daggeesten.

De starren verzwinden vermoeid,
het duister is heen, we verschijnen.

Lucifer.

Aarde braak bergen,
water spuw stormen,
vuur slinger d'afgrond,
naar Godes gezicht?

De daggeesten.

Licht verlaat den hemel,
golf met rein gewemel,
langs miljoenen spheren
gansch de schepping door.

Eene hemelstem.

Hosanah! God den Heer der Heeren!

De daggeesten.

De liefde volg' zijn glinstrend spoor!

De aarde.

Snelgevleugeld vliegt een geest rond mijne kringen.

Het water.

Over mijne golven galmt een godlik choor.

Het vuur.

'k Voel in mijne vlammen vrede en vreugde dringen.

Eene hemelstem.

Hosanah! God den Heer der Heeren!
zijn Wezen zweef' door alle spheren!

De daggeesten.

De liefde volg' zijn glinsterend spoor.

Lucifer.

O leed! o leed!
Angstgevoel verscheurt mijn ingewand;
diepe nacht vervult mijn stervend oog;
't duister heerscht dan overal?
O leed! o leed!

De daggeesten.

Al wat ademt
loof' den Heer!
Vuur en water
looft den Heer!
Aarde en hemel
looft den Heer?

Lucifer.

Hoort, hoort!
Wat schalt daar door 't oneindig ruim?
Sidder niet, aarde;
sluimer niet, water,
wijk niet vuur!
spring op in toorn,
dood! dood!

De dood.

Ha! ha! ha!

Eene hemelstem.

Licht!

De dood.

'k Zwicht!

Lucifer.

Ach!

Hemelsche stemmen.

De schaduw vrucht
van leven zwanger is de lucht.
Hallelujah!

De daggeesten.

De menschheid koomt
met Godes luister overstroomt.
Hallelujah!

De drie krachten.

Een' wondre kracht verwint den dood,
de liefde is groot! de geest is groot!
Hallelujah!

Te zamen.

Hallelujah! hallelujah! hallelujah!

Lucifer.

Wee!
Alles wijkt,
alles plooit,
mijne hope verdwijnt als de dood in den afgrond!
't zwak gedacht der menschheid,
't blind geslacht der droomen,
heerscht nu over mij,
wee!

De afgrond.

Wee! wee! wee!

Choor der Menschheid.

KINDEREN.

Bloemen bloeien, zalvend wrange smerten,
velden geuren, schaffend sappig ooft.

VROUWEN.

Zoete liefde tintelt in ons herte.

MANNEN.

Reine kennis vonkelt in ons hoofd.

KINDEREN.

Vogels vliegen, visschen zwemmen,
dieren dartlen in den gaard,
God, we dartlen, zwemmen, klimmen,
vliegen door het wolkgevaart.

VROUWEN.

't Water ziedt en vriendlik warmt de haard.

MANNEN.

Steenen stijgen,
't ijzer leeft,
bergen nijgen.
de aarde beeft,
vlammen rijzen
mild en zacht,
't water lacht:
allen prijzen
's menschen kracht.

Te zamen.

De kracht van geest en liefde?

Het Heelal.

Hoog in den eeuwigen stralengloed,
diep in de oneindige levenszee,
springen miljoenen planeten op
sedert oeonen in rondgedans,
ter eere van God!

De winden verkonden een eindloos lied,
een hemelsch en krachtig heilgezang,
de blakende bronne des ethers lacht,
de onnoembare schoonheid van liefde trilt,
en 't grondlooze ruim van weelde juicht,
ter eere van God!

En de zeeën bespoelen met frischheid het woud,
en de wouden doorgeuren met balsem het vuur,
en de vlammen doorblaakren den killigen berg,
en de bergen verhalen den dalen hun' min,
en de liefde bezaligt het nietigste dier,
en de dieren gebruiken hun' teelende kracht
ter eere van God!

Juicht, o menschheid, juicht en knielt,
gij, met Godes geest bezield,
gij, die in uw stout gedacht,
vatten kunt zijn' kracht en pracht!
Juicht en knielt!
Gij, die in uw warm gemoed
vatten kunt zijn' liefdegloed!
Juicht en knielt!
Hem ter eer de stof bezield,
overwonnen haat en dood!
Juicht en knielt!
De liefde is groot! de geest is groot!

EM. HIEL.

Groote prijskamp in de schilderkunde, gezegd van Rome.

Deze prijskamp (wij hebben de namen der mededingers op blz. 68 medegedeeld) is afgeloopen en op 18 Augustus beoordeeld; de heer minister van binnenlandsche zaken had met de beoordeeling gelast: de heeren de Keyser, Leys, Guffens, Stallaert, Robert, de Biefve, Portaels, Canneel, de Taeye, F. Pauwels en Le Brun, dd. bestuurder der afdeeling van schoone kunsten in het ministerie van binnenlandsche zaken.

Na eene langdurige bepleiting over de verdiensten der verschillende tafereelen werd de 1e prijs toegekend aan Karel Ernest van den Kerckhove, leerling van den heer Portaels; eervolle melding, Lod. Lebrun, leerling der academie van Gent en Xav. Mellery, leerling der academie van Brussel.

Bij ons geheugen heeft nooit zulke belangrijke kampstrijd plaats gehad.

Wij laten hier het ontwerp volgen dat men ter uitvoering ontvangen had op 2 Mei jl.

Socrates voor zijne reehters.

'De priesters van Athenen in Socrates den opvolger der vrijgeesten, die zoo menige slagen aan den godsdienst hadden toegebracht, erkennende, zwoeren hem eenen haat die niet dan door den dood kon worden voldaan.

Er werd besloten dat Melitus, dichter zonder bekwaamheden, hem zoude aanklagen dat hij nieuwe godheden wilde invoeren en de jonkheid van Athenen verderven, door leerreden die de grondwet moesten omstooten.

Socrates, de pleitreden welke Lysias, de grootste redenaar van dien tijd, had opgemaakt, om hem te verdedigen, geweigerd hebbende, verscheen zelf vóór de rechtbank der Eliasten, samengesteld uit omtrent vijf honderd rechters uit de laagste volksklassen gekozen. In plaats van hunne strengheid trachten te verbidden vestigde hij dezelve door de onbeschaamde fierheid zijner rede; hij werd plichtig verklaard, maar alleenlijk met eene meerderheid van drie stemmen.

De wet van Athenen liet hem toe zijn eigen vonnis uit te spreken, en de doodstraf, welke door Melitus gevraagd was, te veranderen in een ballingschap of in eene boete.

Zich niet plichtig willende erkennen, riep hij uit met eene grootsche scherts: ‘Atheners, om mij gansch opgeofferd te hebben aan den dienst mijns vaderlands, onophoudend werkende om mijne medeburgers gelukkig te maken, ten koste mijner huiselijke bezigheden, bedieningen en waardigheden, *veroordeel ik mij voor het overige mijner dagen*, *om ten koste van het gemeenebest in het Prytaneum (Paleis der stad) te worden gevoed.*’

Dit antwoord scheen de overmaat der stoutmoedigheid. Tachtig rechters, die hem gunstig waren geweest, verklaarden zich tegen hem, en hij werd tot den dood veroordeeld.’

De werken zijn voor het publiek tentoongesteld in de koninklijke academie van Antwerpen.

Kronijk.

Antwerpen. - De bestuurraad der koninklijke academie heeft besloten de deurschilderij van Q. Massys, *de graflegging Christi*, te doen herstellen en de paneelen ojivaal te maken. De raad vermeent dat de schilderij, toen zij, rond 1508 door Q. Massys werd vervaardigd, op last der schrijnwerkersgilde, eenen ojivalen vorm had en deze vorm kort na 1577 veranderd en rechthoekig gemaakt werd.

Averbode. - De eerw. heer van den Bogaert, priester en organist in de abdij alhier, heeft verschillige nieuwe samenstellingen voor het orgel laten uitgeven door Schott en Muraille. Deze stukken zijn in 't algemeen goed geschreven. De melodiën en de harmonische gedeelten zijn diep gevoeld en onderscheiden zich bijzonder in de samenstellingen getiteld: 2 *Chaeurs pour orgue:* 3 *Chaeurs reminiscences* en in de *Marche et cantable grazioso.* De *sonatine* is in minder ernstigen stijl, zooals zulke soort van muziek het wel toelaat. Deze verzameling mag als eene goede aanwinst voor de organisten beschouwd worden, en het doet ons genoegen den componist onze hulde te kunnen brengen, daar deze voortbrengselen alle organisten en muziekminnaars hoogst zijn aan te bevelen. De uitgaaf strekt den uitgevers tot eere.

Gent. - Wij hebben reeds melding gemaakt (zie onze vorige afleveringen) van den uitslag des muzikalen wedstrijds voor den prijs van Rome. Wij willen niet nalaten ook beknoptelijk gewag te maken van het feestelijk onthaal, dat de heer Waelput in zijne geboortestad Gent heeft genoten op 22 Juli. (De heer van Gheluwe had laten weten dat hij, door eene ongesteldheid te Brussel opgehouden, de betooging met welke de stad Gent hem wilde vereeren niet kon bijwonen.) Al de maatschappijen der stad en eene overgroote volksmenigte zijn den heer Waelput aan den ijzeren weg gaan afhalen. Toespraken werden gehouden door den heer van den Hecke, namens de muziekschool; den heer Delcroix, namens de koninklijke *Koormaatschappij;* de heeren Motte en Grandjean, namens de koinklijke maatschappij der *Melomanen*; den heer Verbessem, namens het *Nationaal Tooneel*; den heer Dierman-Seth, namens den kring *Zonder Naam.* Men heeft zich stoetsgewijze, langs

met vlaggen versierde straten, naar het stadhuis begeven, waar de heer burgemeester eene redevoering heeft uitgesproken die de geestdrift van al de aanhoorders heeft opgewekt. Hij zegde onder andere: 'Men mag het niet vergeten, de muziekkunst moet zich vrij kunnen ontwikkelen. Ik wil zeggen dat men den kunstbeoefenaar geene taal mag opdringen, die de zijne niet is. Aan de Vlaamsche toonkundigen moet men de Vlaamsche taal laten en de dag van heden bewijst ons eens te meer, dat onze moedertaal zich zoo wel plooit tot het uitdrukken der zoetste gevoelens als tot de meest manmoedige geluiden. Indien zij geschikt is om de teederheid uit te drukken, is zij ook geschikt om de vrijheid te bevestigen.' De redenaar besloot zijne toespraak met het betuigen van den wensch dat de heer Waelput de voetstappen mocht drukken van Gevaert, Benoit en Miry, en hij herinnerde dat de schrijver van de woorden der cantate, de heer Karel Versnaeyen, ook een Gentenaar is, zoodat de stad Gent, in dezen prijskamp, drie harer zonen had zien bekroonen, namelijk de heeren Waelput, van Gheluwe en Karel Versnaeyen.

In het lokaal der *Melomanen* heeeft een buitengewoon schitterend feest ter eere van den heer Waelput plaats gehad.

Ten slotte zij nog eene treffende bijzonderheid van deze feestviering aangehaald. De muzikanten der *Kulders*, die ook in den stoet waren geweest, hadden opgemerkt dat de heer Miry, de leeraar van den gevierde, geen bloemtuil had. Zij hebben zich er een bezorgd en hem aan den heer Miry doen aanbieden door een kind, welk hierbij de volgende woorden uitsprak: *Aan den meester van den meester.* De heer Miry heeft het kind omhelsd en de *Kulders* wegens hunne hoffelijkheid bedankt.

- Wedstrijden der koninklijke Maatschappij van schoone kunsten en letteren te Gent, 1867-1868.

1° De geschiedenis der Vlaamsche en Fransche letterkunde in het graafschap Vlaanderen, sedert het einde der XV^e^ eeuw (tijdstip waarop de verhandeling ophoudt die door de maatschappij in 1853 is bekroond) tot de XVII^e^.

De schrijver zal den volledigen gang dezer dubbele letterkunde naspeuren, en, des noodig, met bijvoeging zijner eigene waardeeringen, de gelijktijdige oordeelvellingen over de werken, in zijne verhandeling aangehaald, in overzicht nemen; hij zal levensbijzonderheden over de schrijvers mededeelen. Prijs: eene gouden eermetaal van 400 fr.

2° De geschiedenis en beschrijving der burgerfeesten in Vlaanderen, namelijk van diegene waarbij stoeten, kavalkaden, oefeningen en plechtige intreden van broederschappen, alsmede kampstrijden en vertooningen van maatschappijen van rhetorika, zich opdeden. Prijs: een gouden eermetaal van 200 fr.

3° De geschiedenis van de goudsmederij en drijfkunst in de voormalige Nederlanden (Hollandsche en Belgische provinciën) tot op het einde der XVIII^e^ eeuw. De verhandeling moet van ten minste tien teekeningen vergezeld zijn. Prijs: een gouden eermetaal van 400 fr.

4° Overzicht van den oorsprong en de ontwikkeling der houtgravuur in Nederland en België, tot op den huidigen tijd. Prijs: een gouden eermetaal van 200 fr.

De werken moeten in het Vlaamsch of Fransch opgesteld worden. De schrijvers zullen in notas de boeken en oorkonden vermelden die zij geraadpleegd of gevolgd hebben. Stipte aanhalingen. De bekroonde werken worden den eigendom der

maatschappij; wanneer zij in haar tijdschrift verschijnen, zullen de schrijvers er 50 overdrukken van kunnen ontvangen. Van de ingezondene handschriften kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschriften bekomen. De stukken moeten aan den heer Edm. de Busscher, secretaris der maatschappij, vrachtvrij, voor den 15^{n} Juli 1868 toegezonden worden.

Brugge. - Verschenen bij L. Beyaert-de Foort: *Une page d'histoire de l'ancien couvent des FF. Mineurs Capucins de Bruges*, *par le R.P. Célestin de Wervicq*, *provincial de l'ordre*, *etc.*

Namen. - De heer E. Dupont heeft eene beschrijving geleverd van wat er gevonden is in het dusgenaamde Magritahol, gelegen op 26 meters boven de Lesse. Buiten een aantal mammouthgebeenten, waarvan vele scherp toeloopende punten hebben, is het belangrijkst ontdekte stuk een rendierhoorn, waarop eene uitgeholde teekening staat. Al deze overblijfselen uit den voor geschiedkundigen tijd werden zorgvuldig verzameld.

Buitenland.

Amsterdam. - De belangrijke uitvinding, waarvan wij, in eene vorige aflevering, met een woord hebben gewaagd, zou hierin bestaan dat het den heer von Roesgen von Floss (tijdelijk ambtenaar bij den dienst der rijkstelegrafie) zou gelukt zijn, om door de vereenigde krachten der scheikunde en de electriciteit de chromo-photografie daar te stellen. Van elke photografische afbeelding, hetzij portret, landschap, kunstvoortbrengsel of wat ook, is hij in staat, zoo men verzekert, elk verlangd getal exemplaren in de natuurlijke kleuren te vervaardigen en dus met de getrouwheid en uitvoerigheid der lichtteekening de natuurlijkheid en levendigheid van het koloriet te vereenigen. Het geheim dezer uitvinding bestaat eensdeels in de toebereiding der platen, waarop de gekleurde afbeeldingen te voorschijn komen, en die zeer moeilijk en omslachtig wezen moet, en anderdeels in den toestel, waarin die platen aan de verlichting en verhitting, door middel van een zeer sterken electrieken stroom, worden blootgesteld. De uitvinder schijnt voornemens te zijn de wijze van behandeling voortdurend geheim te houden en voor eigene rekening het vervaardigen van gekleurde lichtteekeningen te ondernemen.

- De heer Hacke van Mijnden heeft eene nieuwe Nederlandsche vertaling van de *Hel* van Dante laten verschijnen, en er wordt gemeld dat dezelve zal opgevolgd worden door eene vertaling van het *Vagevuur* en het *Paradijs.* De vertaling der *Hel* is ongemeen prachtig gedrukt, versierd met houtsneden (van Doré) en een gelichtteekend portret van Dante. Het werk is niet in den handel.

- De plechtige inhuldiging van Vondels standbeeld zal plaats hebben op 4 October aanstaande. Te dezer gelegenheid zal onder andere uitrijden een boekdrukkerswagen, met in werking zijnde persen, waarop gaande wegs gelegenheidsliederen enz. zullen gedrukt worden.

Maatschappij ter aanmoediging van Schoone Kunsten, te Antwerpen.

DISCHKAART VAN HET FEESTMAAL VAN 11 AUGUSTUS 1867, ZIE BLZ. 131.

Vervolg zie bladz. 134.

A. ANASTASI, van Parijs, heeft drie tafereelen: een welgetroffen *avondgezicht te Amsterdam*, welk dan ook reeds is aangekocht door den heer d'Huyvetter, van Nieuw-York; *het Terras van het klooster der H. Bonaventura te Rome* is schoon van toon; de bloemhof is zeer zorgvuldig geschilderd; maar de uitvoering der voorgestelde paters laat te wenschen; het derde tafereel is eene *hut in Normandië*, en kenmerkt zich door vele goede hoedanigheden, doch de lucht is wat al te blauw.

F. ANDREA, van Munchen, heeft een *kasteel te Napels*, *bij maneschijn gezien*, dat nog al waar schijnt teruggegeven te zijn, maar te eentoonig van kleur is.

A. ARNZ, van Dusseldorf, heeft een fraai *avondgezicht uit de omstreken van Napels*, maar de boomen zijn te hard.

L.-A. AUGIN, van Parijs, heeft twee avondgezichten; dat onder de pijnboomen is breed geschilderd, doch slecht geplaatst om goed gezien te worden.

A. AZE, van Parijs, heeft een tafereel: *het doorwaden eener rivier*, in Algerië, geschilderd. De kleur valt in den toon eener waterverfschildering, is te hard en mist harmonie.

K. BAADE, van Munchen. *Een maneschijn op de kusten van Noorwegen.* De wolken zijn te droog van uitvoering en het geheel heeft te veel den toon eener decoratieve schildering.

E. BAAS, van Elsene, heeft twee tafereelen tentoongesteld: het eerste stelt voor een ridder (Halewijn) die zich begeeft naar een steekspel; het tweede is eene *Gedenkenis van Waterloo.* Beide stukken laten veel te wenschen.

A.-H. BAKKERKORFF, van Leyden, heeft vier tafereeltjes geleverd die als opvatting, geest en uitvoering allerliefst mogen genoemd worden; doch wat grijs en koud van toon zijn, zelfs in zooverre dat zij overhellen naar waterverfschilderingen. Als genre zijn zij evenwel de pareltjes der tentoonstelling te noemen. *De politiek bij het ontbijt* en *de rust* behooren aan den heer E. Previnaire, te Brussel; *het Snuifje* is den eigendom van den heer Sala, van Leyden, en *de Zieke* behoort aan den heer Bacofen, van Bazel. Deze vier stukken verdienen door alle kunstliefhebbers gezien te worden.

L. BARNABA, van Wetteren, heeft vijf tafereelen gezonden, waaronder twee fraaie gezichten op de kust van Bretagne. De schipbreuk te Scheveningen en het gezicht op Rotterdam schijnen getrouw genoeg weêrgegeven, doch zijn hard. Van de vijf stukken bevallen ons het meest *de dokken van Gent.* Dezelve zijn in een waarlijk schoon en aangenaam tafereel afgebeeld.

A. BAUDIT, van Parijs, heeft vier tafereelen, landschappen met water, die weinig of niet gestoffeerd zijn. De boomen zijn met talent geschilderd; de waters zijn wat eentooning op het voor-en achterplan. Het landschap getiteld *onder de wilgenboomen*, bevat eenige naakte vrouwtjes die als kleur veel te wenschen laten.

C. BAUGNIET, van Brussel, levert een zeer net kabinetstafereeltje, getiteld: *het Bruidsgebed.* In eene schoon versierde kamer waar een bed en een fraai met koper ingelegd kasje staat, zit eene in het wit gekleede jonge vrouw op eenen leunstoel te bidden, voor een boven het kasje hangend Christusbeeld. Oogenschijnlijk smeekt zij God haren echt te zegenen. De voorstelling maakt eenen zeer goeden indruk. De witte handschoenen der bruid liggen nog op het kasje, hetgeen ons doet veronderstellen dat de schilder het oogenblik gekozen heeft, waarop de jonge vrouw

voor het sluiten des huwelijks wordt gewacht. Jammer dat de schildering in sommige deelen wat schraal is.

J. BEAUME, van Parijs, heeft twee tafereelen gezonden, *de vereeniging voor de jacht* en *de terugkomst van de jacht.* De boomen en het winterachtige van het eerste stuk zijn met kunde behandeld, doch de vereenigde personen zijn zielloos afgebeeld. Het gebrek waaraan vele, zeer vele landschapschilders mank gaan, van de figuurtjes of stoffeering hunner schilderijen niet ernstig te behandelen, is ook hier duidelijk zichtbaar. Als kleur verliezen de beide tafereelen veel, wanneer men ze vergelijkt met de werken onzer Vlaamsche schilders.

L. BECKER, van Brussel, heeft drie realistische tafereelen, en als dusdanig van de slechtste soort tentoongesteld. *Een plein te Genck* is als samenstelling onbeduidend, doch minder vuil van toon dan *de Spinner*, waarvan daarentegen de opvatting beter is dan die der eerstgemelde schilderij. Het derde stuk stelt voor eenen *Bornput*, en behoort aan den heer Del Campo, van Brussel. Het is onze lezers genoeg bekend dat wij nooit te velde trekken voor deze of gene strekking in zake van kunst en vooral in de schilderkunst; evenwel raden wij den heer L. Becker aan, den door hem ingeslagen weg te verlaten. Wij kennen vele jonge schilders die door dergelijke morsige en slecht begrepene wijze van schilderen bedorven zijn geworden.

H. BECKER, van Dusseldorf, heeft twee tafereelen, waarvan *de schilders op reis* ons het meest bevalt. Een der reizenden schildert volgens de natuur; twee anderen liggen onder eenen half gekromden boom; de eene leest, de andere rookt. 't Is een zeer behagelijk groepje en welk men altoos met genoegen zal terugzien. Als opvatting en samenstelling is het eigenaardig; het geheel als kleur wat groen en de wezens der figuren dienden met wat meer zorg voltooid te zijn. Deze schilderij, welke in de 3^{e} zaal hangt, wint oneindig veel met op den middag, als er wat zon is, gezien te worden.

E. BEERNAERT (mejuffer), van Brussel. Drie tafereelen. Twee, *de duinen bij 's-Gravenhage* en de *Weg bij Villers-la-ville* zijn niet zonder verdiensten.

H. BELLANGÉ, van Parijs, waarvan wij in onze vroegere tentoonstellingen zoo menig kunstjuweel te zien kregen en die op 10 April 1866 overleed, is op de tentoonstelling vertegenwoordigd door twee tafereelen, die de beroemde meester onvoltooid achtergelaten had en welke voltooid werden door zijnen zoon Eugenius. De twee schilderijen zijn dusgenaamde krijgsstukken, namelijk: *Eene episode uit den slag van Wagram*, en de *Slag van Alma in de Krim.* Beide zijn prachtige samenstellingen, doch die keurige, uitgelezene bewerking der tafereelen door den meester in 1861 en 1864 geleverd, vinden wij er

niet in terug. Zulks belet niet dat het twee verdienstelijke schilderijen zijn, welke zeer treffend teruggeven wat de schilder heeft willen uitdrukken.

E. BELLANGÉ, nopens wien wij, drie jaren geleden, in ons overzicht den wensch uitdrukten dat hij de werken zijns vaders ernstig mocht bestudeeren, heeft groote vorderingen gemaakt. Als hij zoo volhardt, mogen wij eenigszins verwachten hem te eeniger tijd met eere de plaats te zien innemen welke zijn beroemde vader opengelaten heeft. *De wacht te Magenta* (uit den veldtocht van Italië) is eene verkleining van het tafereel dat reeds door het Fransche staatsbestuur is aangekocht. *De kaarters in de tapperij der kazerne* is eene groote schilderij, waarop men afgebeeld ziet kaartende, drinkende, rookende en slapende soldaten. Tegen eenen boom, met een duivenhok er op, bemerkt men eene ladder, beklommen door eenen werkman, die naar wegvliegende duiven grijpt. Er is zeer veel spel in deze schilderij van Eug. Bellangé; maar al die roode broeken maken ons dezelve niet zeer aangenaam, als kleur, hoezeer het stuk breed geschilderd is; ook hadden wij de figuren beter gekoppeld willen zien.

JOS. BELLEMANS, te Antwerpen, heeft een geschiedkundig tafereel: *Arias Montanus die de drukkerij van Plantijn bezoekt.* Dit stuk is breed geschilderd, de wezens der afgebeelde personen zijn vol uitdrukking. Het geheel is met veel eenvoud en waarheid opgevat en teruggegeven; wij hebben opgemerkt dat de schilderij het voorrecht geniet de aandacht der bezoekers van de tentoonstelling in ruime mate te boeien. Ons dunkens heeft de schilder de laatste hand nog niet gelegd aan dit werk; de handen vooral schijnen niet gansch voltooid, bijzonder die van den man welke met den rug naar de toeschouwers zit. Het tafereel herinnert ons met vele goede hoedanigheden aan de schoone schilderij welke de heer Bellemans voor eenige jaren tentoonstelde, den H. Remaclus voorstellende, en die toen door het staatsbestuur aangekocht werd. Het heeft ons waarlijk genoegen gedaan te zien dat de gemelde schilder de olieverfschildering niet gansch verlaten heeft voor de muurschildering.

L. BENTABOLE, van Parijs, heeft een *Gezicht op St-Malo* tentoongesteld. Het water is goed verstaan en wel uitgevoerd.

J. BERLIN, van St-Joost-ten-Noode, heeft een tafereeltje dat hij genoemd heeft: *Het zenden eener penseebloem* (alias een viooltje). Zooals men reeds zal opgemerkt hebben, een groot gedeelte der genre-tafereelen waarover wij reeds gesproken hebben, kenmerkt zich door armoede van gedachten, vinding en eigenaardigheid van opvatting. In al de stukken die wij zagen is er veel flauws, gezochts; veel waaruit niet de minste geest spreekt. Gemeld tafereel stelt dan wederom eene juffer voor; zij is op het punt een viooltje uit eenen ruiker te plukken; in de hand houdt zij een briefje. Als schildering en teekening laat het te wenschen; de bijhoorigheden zijn beter uitgevoerd.

E. BERTHELEMY, van Parijs, heeft een zeer schoon tafereel, *de monding van de Seine.*

(Wordt voortgezet.)

Vredelied
Bekroond in den liederenprijskamp van den Nederduitschen Bond, *te Dendermonde.*

Wijze: ***Een knaapjen zag een roosjen staan.***

Wie zingen wil een deugd'lijk lied,
Zing' 't liedjen van den vrede, -
Den vrede, dien in 't grauw verschiet
Het oog des denkers rijzen ziet
Als zegezon der Rede:
Licht van hope, minzaam licht.
Welkom, zaal'ge vrede!

Gij waart het, die naar Bethlëem.
O heil'ge star van vrede,
De herdren leiddet tot bij Hem,
Dien achttien eeuwen 's menschdoms stem
Zoû huld'gen in haar' bede.
Roem van Christus, reine roem,
Strijd voor recht en vrede!

Sinds scheent gij dóór de tijden heen,
O held're star van vrede,
Maar, telkens als uw licht verdween,
Werd door de volken zwaar geleên,
Was 't rouw in dorp en stede...
Klacht der moed'ren, vrijheidsklacht.
Wreed verstoorde vrede!

Nog duikt ons meen'ge wolk uw zicht,
Beminde star van vrede:
De gruw'len, gist'ren aangericht,
Zijn nog de laatste niet, wellicht,
Die 't woest geweld bracht mede...
Bloed en bloed en immer bloed,
Arme wereldvrede!

Uw' klaarte glimt zóó lieflijk zacht,
O milde star van vrede,
En de oogsten, die gij tegenlacht,
Die bieden zulke rijke dracht
Aan 't staal der maaierssnede:
Heil alom en duurzaam heil
Schenkt de zoete vrede.

O daag welhaast en voor altijd,
Gewenschte zon van vrede,
Verdrijf vooroordeel, haat en nijd,
Bescherrem wetenschap en vlijt,
Vooruitgangszin en zede:
Bron van wond'ren, tooverbron,
Daag, o zon van vrede!

E. MOYSON.

Augustus 1867.

Richting der zwaarte.

Om de richting der zwaarte of van den val der lichamen te bepalen, is er geen beter middel dan eenig zwaar voorwerp te hangen aan eenen vastgehechten draad, waarvan de richting, wanneer hij gespannen en in stilstand is, ook de richting der zwaartekracht is.

Men geeft aan dit tuig den naam van *schietlood*, en aan de richting des draads, in geval van stilstand, den naam van *rechtstaande* of rechtvallende lijn, omdat deze lijn met de vlakte der aarde en der wateren eenen rechten hoek uitmaakt. Indien men nu in aanmerking neemt dat de aarde eene sfeer is, zoo zal daaruit volgen dat de richtlijnen der zwaarte alle tot het middenpunt der aarde samenloopen, en dat dus deze richtlijnen met elkander eenen hoek uitmaken; nogtans, wanneer men daaromtrent proefnemingen doet in plaatsen, welker afstand zeer klein is in evenredigheid met den afstand van het middenpunt der aarde tot hare oppervlakte, dan is deze hoek zoo onzichtbaar, dat de richtlijnen der schietlooden evenwijdig schijnen.

Daar wij nu bewezen hebben dat, bij vernietiging van den wederstand der lucht, alle lichamen met gelijke snelheid zouden vallen, blijft er ons nog op te zoeken waarin de snelheid bestaat, of, met andere woorden, welke betrekking er bestaat tusschen den doorloopenen afstand en den tijd daartoe gebruikt. Wanneer men een lichaam van eene zekere hoogte laat vallen, dan is in het begin de snelheid van beweging klein; doch op zeer korte stonden verhaast deze snelheid zoodanig, dat het onmogelijk is, door onmiddellijke beschouwing, de wetten dezer snelheid te bepalen; ook behoeft men hier eenige kunstmatige tuigen te gebruiken, zooals de hellende vlakte van Galileüs, en het tuig van Atwood.

Hellende vlakte van Galileüs. - Het is klaarblijkend dat, wanneer een lichaam van eene hellende vlakte afrolt, de zwaartekracht gedeeltelijk vernietigd wordt door den wederstand der vlakte. In dit geval is de betrekking der verminderde zwaartekracht tot dezelfde kracht volgens de richtlijn van het schietlood werkzaam, gelijk aan die van de hoogte derhellende vlakte tot hare lengte; dus, hoe minder de helling hoog is, hoe meer ook de zwaartekracht en diensvolgens de snelheid van beweging verminderen; nogtans brengt deze vertraging aan de betrekking der afgeloopene afstanden tot den tijd daartoe gebruikt, geene verandering toe, zoodat de wetten van den val eens lichaams langs eene hellende vlakte, op de gansche zwaartekracht toepasselijk zijn.

Het is bij middel eener dergelijke proefneming, dat Galileüs bemerkt heeft hoe de zwaartekracht zich gedurig verhaastend beweegt, en dat de doorloopene afstanden in evenredigheid zijn met het vierkant der tijden. Bij voorbeeld, indien na de eerste seconde de doorloopene afstand gelijk is aan 1, is deze afstand na twee seconden gelijk aan 4, na drie seconden gelijk aan 9, na vier seconden gelijk aan 16, enz.

Werktuig van Atwood. - De grondstellige wetten van den val

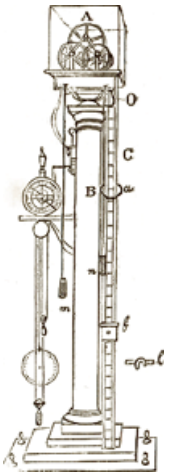

der lichamen worden duidelijker bewezen bij middel van het tuig van Atwood, aldus genoemd naar den naam des uitvinders. Dit tuig bestaat hoofdzakelijk uit een katrolwiel A, welks spil met het grootste gemak op vier andere wielen draait. In de groef dezer katrol rust een fijne zijden draad, aan wiens beide einden gelijke gewichten, *m* en *n* hangen, zoodat deze elkander evenvaren. Nevens de kolom B, is een rechtstaande maatstaf C, gelijke verdeelingen aanduidende, en op welks lengte twee *afstandswijzers a* en *b* schuiven; de bovenste dezer heeft den vorm van eenen ring om het gewicht *n* te laten doorgaan, en de andere is een plaatje om het gewicht *n* naar verkiezing tegen te houden. Bij dit tuig behoort nog een uurwerk dat de seconden aanduidt.

Tot proefneming met dit waarnemingstuig, handelt men op de volgende wijze. Men plaatst op het gewicht *n* een klein gewicht *l*; daardoor wordt het evenwicht verbroken, dus moeten de gewichten *n* en *l* dalen, terwijl het ander gewicht *m* klimt. Doch in dit geval is de snelheid van beweging zeer traag, vermits de gewichten *m* en *n* geene beweging verkregen hebben dan door het gewicht *l*, iets wat natuurlijk niet kan geschieden zonder dat dit gewicht van zijne snelheid verliest in evenredigheid der hoeveelheid stof der gewichten *m* en *n*.

Deze vertraging in het vallen is de proefneming hoogst voordeelig, aangezien alsdan de doorloopene ruimten met nauwkeurigheid kunnen afgemeten worden.

Wanneer men nu het gewicht *n* met het gewicht *l* beladen aan de verdeeling O van den maatstaf plaatst, en daarna loslaat, dan bemerkt men dat, tijdens de eerste seconde, het gewicht *n* tot de verdeeling 1 daalt, tijdens de tweede seconde, van de verdeeling 1 tot 4, en tijdens de derde seconde van 4 tot 9, enz. Dus zijn de afstanden doorloopen in elke der opvolgende seconden, tot elkander gelijk de cijfers 1, 3, 5, enz. Deze proefneming bewijst ook dat de gansche ruimte, door een vallend lichaam doorloopen, in evenredigheid is met het *vierkant* der tijden, dat is te zeggen met het getal, dat den valtijd uitdrukt, door zichzelven vermenigvuldigd. Inderdaad,

voor de eerste seconde is de doorloopene ruimte gelijk aan	1
voor de tweede seconde is die ruimte gelijk aan	3
Dus is de gansche ruimte voor de twee eerste seconden gelijk aan	4

De afgelegde ruimte in de derde seconde is gelijk aan 5

Dus is de gansche ruimte na 3 seconden gelijk aan 9

Indien het bijgevoegde gewicht *l* maar gedurende eenigen ijd werkzaam ware (eene beperking welke men kan te weeg

brengen met het gewicht *n* te doen dalen door den ring die het gewicht *l* op eene bepaalde hoogte tegenhoudt), dan is daarom alle beweging van het gewicht *n* niet opgeschorst; het behoudt de verkregene snelheid; alleenlijk is de zwaartekracht hier niet meer werkzaam om de beweging te verhaasten, en wordt deze eenvormig, zoodat derzelver snelheid juist de snelheid der verhaaste beweging is na de eerste seconde. Om nu die snelheid te bepalen, behoeft men den afstandswijzer *b* op zulke hoogte te plaatsen, dat het gewicht *n* met hem in aanraking kome juist ééne seconde na het oplichten van het gewicht *l*, dat is te zeggen twee seconden na het vertrek in O.

De afstand tusschen de twee wijzers zal dus, uit hoofde van de gelijkvormige beweging, de ruimte zijn, die het gewicht *n* in eene seconde gedaald is. Men doet eene tweede en derde proefneming waarbij het gewicht *l* na twee en drie seconden opgelicht wordt; aldus bekomt men de snelheid der verhaaste beweging na een, twee of drie seconden. Deze eenheden van snelheid zijn juist tot elkander als 1, 2, 3, enz., en vergrooten dus in evenredigheid met den valtijd, zoodat de beweging door de zwaartekracht veroorzaakt, eene gelijkvormig verhaastende beweging is.

Door proefnemingen heeft men vastgesteld dat de ruimte binnen de eerste seconde door een vallend lichaam doorloopen, gelijk is aan 4 meters 90 centimeters.

De kennis der wetten van den val der lichamen verschaft ons het middel om de hoogte van een gebouw of de diepte van eenen put zonder onmiddellijke afmeting te bepalen. Daartoe behoeft men slechts eenen steen van de af te metene hoogte te laten vallen, en nauwkeurig de seconden te tellen tijdens welke de val duurt. Veronderstellen wij dat het getal der seconden 3 zij, dan zal de hoogte of de diepte gelijk zijn aan 490 centimeters, vermenigvuldigd met het vierkant van 3 (dat is met het getal 9). De uitkomst dezer berekening is 44 meters 10 centimeters.

D^{r} F.-J. MATTHYSSENS.

Hij die zijn goed verspilt en doorbrengt, draagt het meel bij zijnen buurman.

Verbond voor kunsten, letteren en wetenschappen, te Antwerpen.

In deze maatschappij zijn eenige tafereelen tentoongesteld, die het ons waarlijk spijt niet op de driejarige tentoonstelling te zien prijken, ofschoon wij ons anderzijds verheugen dat de tentoonstelling dezer schilderijen afzonderlijk plaats heeft, vermits zulks aan ieder de gelegenheid verschaft eene kleine bijdrage te storten in de kas voor behoeftige Antwerpsche kunstbeoefenaars. Wij hopen dan ook dat het aan geene bezoekers ontbreken zal. Het tafereel van Ferdinand Pauwels alleen, zou voldoende zijn om iederen kunstvriend tot het bezoeken dezer kleine tentoonstelling aan te zetten. De jonge meester heeft in zijne *Afschaffing der slavernij in Amerika* al zijne uitstekende hoedanigheden doen verschijnen. Het geheel is grootsch van opvatting en samenstelling; het voorplan vooral is meesterlijk behandeld, goed geteekend en breed geschilderd; hij heeft de overleveringen der goede oude Vlaamsche school trouw gevolgd. De slaven en landverhuizers zijn vol waarheid en zeer treffend afgebeeld. Op het achterplan staat onder eenen troon een zinnebeeldig figuur, *Amerika* voorstellende en daarnevens eenerzijds Washington, anderzijds Lincoln die voor de afschaffing den marteldood onderging. Daar tegenover ziet men, aan den eenen kant, de slaven die hunne vrijheid bekomen hebben en thans al de voordeelen en rechten

eener beschaafde samenleving gaan deelen; aan den anderen kant ziet men landverhuizers, uit alle hemelstreken aangekomen, die Amerika een nieuw leven bijzetten en zijne onuitputtelijke bronnen van weelde en welvaart gaan benuttigen. Dit tafereel werd aan den heer Pauwels besteld door den heer d'Huyvetter en is bestemd voor Nieuw-York, waar het zeker eenen buitengewonen bijval gaat genieten.

De heer Robie heeft een tafereel geleverd, waarop bloemen en vruchten frisch en natuurlijk geschilderd zijn.

Van den heer L. van Kuyck is een meesterstuk van kleur tentoongesteld, namelijk een stal met paarden. Zooals men ziet blijft de heer van Kuyck het door hem verkozene vak getrouw, - een vak waarin hij dan ook wezenlijk uitblinkt. De paarden, figuren en tot de minste bijhoorigheden zijn zorgvuldig geteekend, keurig en krachtig, kortom echt Vlaamsch gekleurd.

Lucas Schaefels, die het sieraadschilderen vaarwel gezegd heeft, om tafereelen te vervaardigen, en daarin allerbest slaagt, heeft een vrucht- en dierenstuk, welk de liefhebbers van smakelijk ooft en vleesch letterlijk doet watertanden, zoo fiks, warm, en sappig zijn de vruchten en het wild geschilderd.

David Col, heeft *een gestoorden jagersmaaltijd* tentoongesteld; de jagers zijn zeer geestig behandeld, maar hier en daar wat overdreven; ook, wij zien liever de kleine tafereeltjes van David Col.

Hendrik Schaefels leverde *het vertrek van Philips II uit de Nederlanden.* Dit tafereel getuigt van al het gemak dat den schilder eigen is voor de uitvoering van dergelijke onderwerpen; hij heeft het oogenblik gekozen, dat de koning van Spanje, den prins van Oranje verwijt dat hij, hij alleen de ziel is van het misnoegen in de Nederlanden en niet de Staten. Het täfereel is prachtig van stoffeering en krachtig van kleur. Zulke werken zien wij altijd met een waar genoegen, omdat zij zoo waardig en talentvol de oprechte Vlaamsche school kenschetsen. Het ware goed, dat jongere schilders dergelijke werken wat meer onder het oog hadden.

De heer Alin Wust, heeft een *gezicht op de zuid-oostelijke kust van Noorwegen* uitgevoerd, welke met eere prijkt in deze verzameling, die, zijn wij goed ingelicht, geheel behoort aan den heer d'Huyvetter.

C. Webb heeft een genre-tafereel van grooten omvang, getiteld: *Het nieuws van den oorlog.* Een tiental mannen, eene vrouw en een kind luisteren allen, als het ware met ooren, mond en oogen naar het nieuws dat een der mannen luidop voorleest uit een dagblad. Het geheel is zeer natuurlijk teruggegeven en tamelijk krachtig van kleur; de trap en de achter-

kant van de woonst schijnen op het eerste gezicht wat donker van toon, doch winnen bij nadere beschouwing. De aandacht der hoorders en het gevoelen van nieuwsgierigheid welk al de personen bezielt, zijn zeer goed uitgedrukt. Wij hopen nog menigmaal het genoegen te zullen hebben dergelijke werken van den heer Webb te mogen zien.

C.-E. Broether heeft twee tafereelen die getuigen van gemak van penseeling, vooral datgene welk met recht *goede kameraadschap* genoemd is. Een kindje is namelijk bij een hondenhok aan 't spelen en de viervoetige hokbewoner kijkt als met menschenverstand het kinderspel aan. De tegenhanger van dit tafereeltje is geheeten: *Twee zielen*, *één gedacht.* Hier is het kindje bezig eenen boterham te eten, insgelijks met den hond als toeschouwer. Op het achterplan hangt boven het vuur een ketel. Denkt nu de hond soms aan de soep die in den ketel is, of aan den boterham van het kleine kindje? Wij weten de vraag niet op te lossen. Beide deze stukjes zijn net als kleur, doch het vuur dat onder gemelden ketel brandt is veel te rood.

D. de Noter zond een tafereel met vruchten en dieren, welke zeer zorgvuldig zijn afgewerkt. De handen van de meid en die van den kok, welke, om hare aandacht gaande te maken, op het glas tikt, zouden wij evenwel wat beter voltooid willen zien.

Herzog heeft twee kleine stukjes: *een landschap in Noorwegen* en *een Zeegezicht.* Beide zijn twee zeer aangename kabinetschilderijtjes.

E. Bosch heeft een *vernuftige hond* zeer aangenaam geschilderd. De knaap, die den hond kunstjes leert, is mede goed getroffen. Het geheel schijnt echter eenigszins slordig afgewerkt.

Portieltje, die sinds eenige jaren penseel en verf had vaarwel gezegd, heeft zich op nieuw aan het werk gezet en levert reeds een tafereeltje dat nog loffelijk getuigt van hetgeen hij vroeger vervaardigde. Het stelt eene kamer voor, waar een kind op eenen stoel gezeten is, te midden van zijn gedeeltelijk op den grond liggend schoolgerief. Vermoedelijk smeet de kat het van de tafel af, terwijl zij met den speelbal van het kind in de weer was. De aandacht van het kind en de kat zijn zeer goed weêrgegeven als opvatting en gedacht. Over 't geheel moeten wij echter herhalen wat wij zegden van de twee vorige schilderijen: het is niet genoegzaam afgewerkt.

Wij hopen, en velen gewis met ons, dat het ons zal gegeven zijn, meer dergelijke tentoonstellingen door de verdienstelijke Antwerpsche maatschappij te zien inrichten.

D.v.S.

Men leert veel beter het brood eten dan het te winnen.

Twee hectaren gronds.

Zeker rijke heer, goede bloed, en ruim zoo vernuft als de grijs- en bruingespikkelde paarden die hem in eene koets met vier raderen van de hoofdstad naar zijn buitengoed, en van zijn buitengoed naar de hoofdstad, met opgestokene ooren, vlug heen en weêr voerden, bekwam onverwachts, door het afsterven van eenen ouden oom, in den vreemde ontslapen, een erfdeel van bijna twee hectaren gronds, als eerste klasse op het kadaster aangegeven. Des middags, aan tafel onder het doorsnijden eener meloen, sprak hij tot zijne wederhelft: ik weet immers niet wat ik van deze twee hectaren maken moet! Wij hebben geene kinderen en zijn reeds te oud geworden om ons met

bouwen te kwellen. Toe! drink eens uit, klonk hij met mevrouw, en beide goten zij den champagneroomer door de slikpijpen den levenden kelder binnen. - Dat weet ik ook niet, zei mevrouw; dat wij er eens een pachthof op bouwden, en gaven het met nog andere landerijen aan een jong huwelijk ter beploeging over? Dat ware een schoon uitstapje voor ons beide! En welk genoegen daar kleine knaapjes te ontmoeten! Als wij aankomen, dan loopen zij al spoedig met bloote krolhoofdjes den huize in naar hunne ouders: moeder, mijnheer en mevrouw zijn daar! had ik lekkers in mijne tesch, dan kwamen de kinderen rond mij staan; en dan wezen zij verwonderd met hunne kleine roode vingertjes op de groote bloemen van mijn kleed; en dan speelden zij met de strikken van mijnen hoed, en haalden het kerkboek uit mijnen calabas en lachten zij op de beeldjes die er in staken, en riep de bedeesde moeder: stil, Charlotje, laat dat steken; Jefke, kom hier; vergeef het hun, mevrouw, gij weet wat kinderen zijn; en zij, zij loopen zich dan achter den voorschoot van moeder het gezicht verbergen; en dan drinken wij daar uit blauwe tasjes op een groen tafeltje een slokske thee of koffie, en rijden wij weêr in zoete hartvoldoening naar ons kasteel terug! Wat dunkt u er van? - *Dat ware juist zoo slecht niet; ik zal er mijnen rentmeester eens over spreken.*

Heer, sprak de rentmeester, dat zoude ik niet doen; ik verhuurde die twee hectaren gelijk ze daar liggen, en behield mij den houtkap; alle zes jaar kunt gij eene schoone som uit het kreupelhout maken van heggen en hagen die er op staan; en dan verhuurt gij nog het land, welks opbrengst u ook eenige honderden zal verschaffen; het bouwland is tegenwoordig duur en raar. - Dat ware juist zoo slecht niet, zeî de heer; maar ik zal er mijnen hovenier eens van spreken.

Dat land zoo laten gelijk het is, begon de hovenier, dat moogt gij, heer, volstrekt niet doen; gij hebt immers land genoeg, ja zelfs te veel, bij manier van spreken, onder de ploeg van uwe huurlieden; maak er eenen Engelschen hof van; op twee hectaren kan men nog al iets uitwerken; stond het mij te doen, dan leidde ik er eene kleine rivier kronkelend tusschen twee bebloemde zoomen kunstig door, en daar een schuitje op, waar gij en mevrouw samen in gezeten kondet weg en weêr varen. Wat is er toch schooner in de heete zomerdagen dan een schuitje op een koel beekje, waar breedgetakte linden of notenboomen over hangen, in wier gebladerte meer dan duizend piepende en fluitende vogelsnestjes getimmerd staan. Ik voerde er een heuveltje in, gansch rondommedom met Bengaalsche rozen bekranst, waar gij zoo aangenaam van uit de verte de kronkelende witte zandwegjes zoudt

tusschen uitzien, en op den top van dat heuveltje plaatste ik een schoon standbeeld; en dan met mevrouw daar arm aan arm tusschen magnolias en platanen den zoelen avond af aan 't mijmeren! - Dat ware juist zoo slecht niet, zeî de heer, ik zal er mijnen koetsier eens over spreken. - Neen, neen, hervatte deze, geen Engelschen hof, indien het mij te doen stond; maar eene schoone groote weide voor de paarden met eenen drinkpoel in. Wat is er prachtiger dan een paard, los en vrij over den malschen en grasrijken bodem eener weide te zien loopen, met hunne veuletjes aan hunne zijde, zonder haam of toom in ongevlochten staart en manen. En wilt gij er geene paarden in, zet er dan hoornbeesten op; kunt gij iets schooner zien dan een twaalftal wit- en roodgespikkelde melkkoeien, die, met het hoofd kijkend in de ronde, op het malsche gras zoo lang en zoo dik als zij zijn onbezorgd neêrliggen; en dan des avonds ziet gij eene jeugdige dienstmeid met hare blinkende koperen kruik heen en weêr gaan en hoort gij ze met blijden gorgel zoo lief zingen:

Kom, lieve nachtegaal,
Laat mij uw stemtje hooren:
Uw roerend zanggepraal
Kan zoo mijn hart bekoren!
Nog jong en nog alleen
Ben ik een weesje in 't leven;
En gij, gij zit getween
Uw zangjes op te geven.
Ei,
Hoe blij
Doorgalmt gij in de Mei
Dees groene wei!

Dat ware juist zoo slecht niet, was weêr het antwoord; maar ik zal er mijnen bouwmeester eens over spreken. En deze: het kasteel dat gij bewoont, is van den nieuwen stijl; ware het mij te doen, dan bouwde ik op deze twee hectaren eene woning, geheel en gansch in den gothischen stijl; gij moet het immers om het geld niet laten. Ik trok eene woning op, zoo prachtig dat men er wijd en zijd naar kijken kwam: ik maakte een vierkantig kasteel, met op elken hoek eenen hoogen en zwaren toren; op elken toren deed ik eenen beiaard zetten met vier gammen op, dat is met negen-en-veertig klokken en zoo woû ik dat elk spel, het eene na het andere, kon in beweging gebracht worden, en alle uren een deuntje gaf van zeven minuten. Vier optrekkende bruggen vielen over breede grachten neêr, en op elke brug deed ik eene dreef van lindeboomen uitkomen. Wildet gij dan in den afgang eens een jachtfeest houden, zoo kwamen nog de prinsen op uwe bezittingen jagen. - Dat ware juist zoo slecht niet, sprak hij nogmaals; maar ik zal er den burgemeester eens over spreken. Ach! heer, viel hem de burgemeester aan, dat ware juist nu eene schoone gelegenheid om eene school te bouwen; wij hebben er eene noodig; denk eens, heer, zes honderd kinderen, opgepropt in ons schoollokaal juist gelijk haringen in eene ton; ook zijn er dit jaar vele zieke kinderen geweest; zelfs heeft de meester aan eene slijmkoorts geleden; de lucht is er geheel bedorven; de hemel heeft u geene kinderen gegeven; zorg dan voor die uwer gemeente... Hoe zal uwe woning niet verlevend worden in de nabijheid der speelzieke jeugd? Boven de deur doen wij uwen naam in arduin uitkappen; de meester zal u alle jaar een gedicht vereeren, en wij, wij doen u op het gemeentehuis eene officieele dankzegging stemmen..... er steekt nog een kruis van

eer in... - Dat ware juist zoo slecht niet; maar ik zal den pastoor eens spreken, en deze: onze kerk is toch te klein; de helft der parochianen hoort Zondags geene mis omdat zij moeten buiten blijven; heer, die twee hectaren zijn juist geschikt voor eene prachtige kerk en een ruim kerkhof; wij bouwen er eene met drie beuken; uwe plaats wordt in de koor beschreven; en des Zondags zal ik zelve, of de kapellaan, u en mevrouw wijwater geven.....

De heer vroeg nogmaals Jan en alleman om raad en stierf met twee hectaren vogelsweide. Dat komt van raad vragen: veel sleutels verwarren het slot.

St-Truiden.

H. DE COCQ.

Men kan een varken zadelen, maar toch niet berijden.

Kronijk.

Antwerpen. - Door den heer Ch. Schnitzpahn, van Darmstadt, is voor de hoofdkerk een stalen stempel vervaardigd, naar een afdruksel van de helft des kerkstempels van de XIII^{e} eeuw. Er staat op afgebeeld Maria met het kind Jesus op den schoot en in de rechterhand eene ontlokene tulp.

- In de bibliotheek van oorspronkelijke tooneelstukken is verschenen: *Een nieuwbakken rijke*, comedie in 3 bedr., door F.-Jos. van den Branden. Prijs: 1 fr. Dit stuk werd gedurende de Antwerpsche kermis met grooten en welverdienden bijval op den koninklijke schouwburg vertoond.

- Van Karel Bogaerd is aangekondigd een bundel gedichten (150 bladz.), getiteld *Verstrooide bladeren.* Prijs: 2 fr. (buiten inteekening: fr. 2.50.) Inschrijvers voor 5 exempl., ontvangen een geschenk-exemplaar.

- Op 12 Augustus werd in de O.-L.-V.-kerk een fraai beeld van den H. Berchmans ingewijd.

- De heer F. van Helsen hield op 13 Augustus eene voordracht in den *Nederduitschen Bond* over het pauperismus.

- De heer J. van Herendael hield op 11 Augustus eene rede over Tanchelmus en zijn streven, in den *Veilkrans.*

- In de St-Joriskerk zal binnen kort eenen nieuwen preekstoel van L. Durlet en een St-Jorisbeeld van Jos. Ducaju ingehuldigd worden. Door den heer van Moock wordt voor dezelfde kerk een troon en een Mariamantel vervaardigd.

- Van G. Ryssens is verschenen eene romance *Dauwdropjes en tranen*, woorden van Paul Billiet.

- Van P. Paulinus, guardiaan der Minderbroeders, is, bij van Aarsen, verschenen eene zeer volledige geschiedenis der martelaren van Gorcum, versierd met platen.

- Op 18 Augustus had de plechtige inhuldiging plaats van Ducaju's bronzen standbeeld van *David Teniers.* De heer sche-

pen d'Hane-Steenhuyse sprak te dezer gelegenheid eene schoone redevoering uit namens de stedelijke overheid. De heer Beaufaux, bij afwezigheid van den heer de Keyser, sprak namens de academie, de heer Verhoeven-Ball namens het *Verbond voor kunsten*, *letteren en wetenschappen.* De twee laatste redevoeringen waren..... Fransch.

- Van J. Blockhuys zijn verschenen: 25 *Liederen*, een keurig gedrukt boekdeeltje, van de pers gekomen bij Ducaju, te Dendermonde.

- De heeren gebroeders Kockerols hebben eenen nieuwen predikstoel, voor de kerk van Vremde, in ojivalen stijl, volgens de teekeningen van den heer E. Gife, provincialen bouwmeester, vervaardigd.

- Er gaat een wedstrijd geopend worden door de provincie Antwerpen, voor het bouwen van een nieuw paleis van justitie.

- In de maand Augustus hebben te Rijssel groote feesten plaats gehad, ter gelegenheid van de verjaring der inlijving van Fransch-Vlaanderen bij Frankrijk. Onder andere was te dezer gelegenheid door de stad Rijssel eenen grooten internationalen zangprijskamp uitgeschreven, waarop ook de Belgische zangmaatschappijen waren uitgenoodigd. Ééne maatschappij (de *Union*, van Meenen) uitgezonderd, hebben al onze zangkringen zich wijselijk onthouden deze uitnoodiging te beantwoorden. Er was gemeld (en het had eene pijnlijke verbazing in den lande verwekt) dat koning Leopold den keizer der Franschen, tijdens dezes verblijf, te Rijssel, was gaan begroeten; maar het bericht is later gebleken volkomen uit de lucht gegrepen te zijn.

Brussel. - De stad heeft voor 30,000 fr. de electrische straatuurwerken aangekocht.

- De muziekuitgever Schott opent eenen grooten muzikalen wedstrijd, onder bescherming van de hooge regeering en met behulp van den kanunnik Devroye en den heer van Elewyck. Programmas bij hem te bekomen.

- De heer Fierlandt vervaardigt lichtteekeningen naar al de schilderijen van Wiertz, en zal die uitgeven in een album welk 1,200 fr. zal kosten. De Staat heeft voor 25 exemplaren, aan 1000 fr. elk, ingeschreven. Volgens wordt gemeld, zou de heer minister van binnenlandsche zaken het verlangen hebben betuigd, dat in het album niet zouden voorkomen lichtteekeningen naar de schiderijen: *de Leeuw van Waterloo* (welke een keizerlijken arend ontpluimt), *Napoleon in de hel* (omringd van wrekende furiën, welke hem bloedende misvormde lidmaten voor oogen brengen), *de Belgische vrouw* (die eenen Franschman, welke haar geweld wil aandoen, door het hoofd brandt). Ook de beruchte *Romanlezeres* zou door den heer minister ter zijde geschoven zijn. Zoo ten minste wordt er gemeld.

Sijnghem. - De wedstrijd voor uiterlijke welsprekendheid van het Lyrisch genootschap, is belangrijker geweest dan men het had verwacht. Er zijn niet minder dan 34 kampers, uit verschillende steden en gemeenten, opgetreden, waaronder vele zeer verdienstelijk waren. De wedstrijd gaf den volgenden uitslag:

UITGALMING. - *Deftig vak.* 1e prijs, Merckaert, van Geeraardsbergen; 2e prijs, de Lava, van Deinze. Eervolle meldingen: de la Fontaine, van Gent en Callens, van Worteghem.

Boertig vak. 1e prijs, van de Wiele, van Audenaarde; 2e prijs, Wante, van Kerckhove.

ZANG. - 1e prijs, Yde; 2e prijs, Goeminne, beide van Deinze.

Wij twijfelen niet of de verkregene schoone uitkomsten zullen het Lyrisch genootschap aanwakkeren, om meer dergelijke prijskampen uit te schrijven.

Dendermonde. - Op 26 Augustus had in eene plechtige openbare vergadering van den *Nederduitschen Bond* de uitreiking plaats der eermetalen van den door dat genootschap uitgeschreven liederen-prijskamp, aan de heeren van Hal, van Utrecht, Dr. Wap, van 's-Hage en O. Perier, aldaar. De eerstgenoemde had zich wegens het niet bijwonen der bijeenkomst verontschuldigd. De heer Wap ontving het eermetaal uit handen van den burgemeester der stad, en beantwoordde diens toespraak met eene uitmuntende rede. Een talrijk publiek woonde deze plechtigheid bij.

Kortrijk. - De tooneelmaatschappij de *Kruisbroeders* heeft van het rijk een hulpgeld van 250 fr. ontvangen.

Buitenland.

Parijs. - Er wordt gemeld dat de weduwe des markgraafs van Boissy, eene freule van Gamba en welke, tijdens haar eerste huwelijk met graaf Guiccioli, de vriendin was van lord Byron, twee boekdeelen *Gedenkschriften* betreffende den beroemden Engelschen dichter gaat doen verschijnen. Er wordt ook gezegd dat deze vrouw in bezit is van twee nog onuitgegevene zangen van den onvoltooiden epos *Don Juan*, waarvan, zooals men weet, 16 zangen uitgegeven zijn.

Berlijn. - De vroeger beroemde bibliotheek van den Keulschen Dom, die op het einde der vorige eeuw in 11 kisten van daar verwijderd en zoo men meende naar Darmstadt verzonden was, is werkelijk in laatstgenoemde stad door den Pruisischen commissaris Frenken teruggevonden en voorloopig naar Berlijn gezonden. Die aloude en hoogst merkwaardige boekenverzameling is nog in haren eersten volledigen staat en zal in een daarvoor in te richten lokaal in Keulen worden bewaard.

Leipzig. - Van den, op 19 Juni 1867 te Queratero ter dood gebrachten keizer Maximiliaan van Oostenrijk, bestaat eene letterkundige nalatenschap, welke in 7 boekdeelen staat uitgegeven te worden. Van de 4 eerste worden de titels reeds genoemd, namelijk: 1^{o} *Aus meinem leben;* 2^{o} *Reiseskissen;* 3^{o} *Aphorismen;* 4^{o} *Gedichte.*

Varia.

Een galant heer zocht op de Leipziger mis of jaarmarkt, voor eene jonge dame, aan een galanteriekraam, verscheidene kostbaarheden uit. De koopman wees hem onder andere een schoon diamanten kruis aan, hetwelk de galante heer zijne dame met deze woorden aan den hals bond: ‘O, zoo zijt gij uitnemend innemend, mijn engel!’ - ‘Zoo als gij innemend uitnemend,’ antwoordde de begiftigde dame, op eenen bij uitnemendheid innemenden toon.

Museum van Oudheden te Antwerpen.

Bovenstaande plaat is gesneden naar eenen in lak bestaanden afdruk, welke de verzameling van stempels en zegels van gemeld museum bevat; het is degene van het vroeger zoo rijke Vleeschverkoopers-ambacht te Antwerpen, voorstellende de oude Burcht, waaruit een os en een schaap treden. De stempel hiervan was in zilver, zooals blijkt uit de inventarissen waarin wij denzelve sedert 1735 aangeteekend vinden.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen, 1867.
Vervolg, zie bladzijden* 131, 142 *enz.

A. BIESTER, van Kleef, heeft *een rotsachtig bosch* waarvan de boomen op het voorplan zeer zorgvuldig zijn uitgevoerd; de dieren zijn wat blikachtig, doch het geheel vormt een zeer aangenaam tafereeltje dat veel winnen zal in eene zaal of in eene kunstverzameling.

J.-W. BILDERS, van Amsterdam, heeft drie schilderijen waarvan *het Moeras* de beste is; het *gezicht van het klooster Ste-Clara omstreeks Wiesbaden* bevat ook goede hoedanigheden; maar is te raadselachtig, niet klaar, niet duidelijk genoeg van uitvoering; het derde stelt *een landschap in Gelderland* voor.

T. BLÄTTERBAUER, van Liegnitz, heeft *een gezicht uit Beieren na het onweder.* Het achterplan is zeer schoon; het voorplan laat integendeel veel te wenschen, vooral als kleur.

J. BLES, van 's-Hage, is op de tentoonstelling met twee kleine tafereeltjes die zeer zorgvuldig zijn bewerkt. Zij zijn getiteld: *Armoede* en *Rijkdom;* beide stellen eene straat voor met arme en rijke lieden. Het eerste is het schoonste; het tweede is te hard van kleur; alles is er te scherp afgeteekend. Met een weinig meer ineensmelting der kleuren zou de schilder meer eenheid verkrijgen, eene hoedanigheid die vooral zichtbaar is in de tafereelen van den heer C. Springer, van Amsterdam. Wij hopen dat de heer Bles onze bemerking zal gelieven in overweging te nemen.

B.-J. BLOMMERS, van 's-Hage. *Vaderlijke bezorgdheid.* Eene moeder geeft een kindje, dat zij op den schoot houdt, eenen lepel medicijn in. De vader ziet deze verrichting zeer bezorgd aan. Als opvatting en samenstelling is deze schilderij niet zonder verdienste; de uitvoering laat te wenschen: de schildering is wat vuil van toon.

L. BODE, van Francfort a/M., heeft tentoongesteld *een kluizenaar* van het Alpisch gebergte, de klok luidende om de veehoeders tot het gebed te roepen. Dit stuk is als samenstelling gebrekkig, doch als schildering niet onbeduidend.

A. BÖHM, van IJperen. Twee schoone landschappen waarvan er een is aangekocht voor de trekking der maatschappij.

E. BOSCH, van Dusseldorf. Een *kersmisochtend.* Dit stuk behelst zeer goede en schoone hoedanigheden, doch is wat grijs en eentoonig van kleur. Ofschoon het winter is, wenscht men toch in de natuur wat meer verscheidenheid van toon en tint te vinden.

F. BOSER, van Dusseldorf, heeft twee tafereeltjes: Het eene getiteld: de *zondagsche opschik.* Men ziet een meisje bezig zich het haar te ontwarren en op te doen; het andere is getiteld: *voor de armbus.* Beide zijn nog al schoon van kleur, doch wij verkiezen het tweede boven het eerste. Het tweede is dan ook aangekocht voor de trekking der maatschappij. Het stelt een meisje voor, welk bezig is een geldstuk uit den zak te halen om in de nevens haar staande geldbus te steken. De uitvoering is zeer zwierig, de houding van het meisje veel vrijer van gemaaktheid dan die van het meisje die zich het haar opvlecht.

F.-J. BOULANGER, van Gent, heeft drie tafereelen: het eerste is een *gezicht op het stadhuis te Gent.* Het achterplan is goed, doch wij zouden het stadhuis meer afgewerkt willen zien; het hangt als schildering niet genoeg samen; de lijnen en de versieringen van dien ojivalen bouw dienden scherper afgeteekend te zijn. Ook de figuurtjes zouden wij meer willen verzorgd zien, vooral die op het eerste en tweede plan.

De Gentsche vischmarkt, van denzelfde, schijnt zeer goed teruggegeven, doch is wat grijs van toon; over het geheel evenwel mag die schildering een gewetensvol werk worden genoemd. Boulanger's derde schilderij bevalt ons het meest. Zij verbeeldt de inhuldiging van Jacob van Artevelde's standbeeld op de Vrijdagmarkt, te Gent. Dit werk is met een bewonderenswaardig geduld uitgevoerd en vormt een allerliefste tafereeltje dat deze plechtigheid in een kleinen omtrek zeer goed, klaar en duidelijk teruggeeft. Het ware te wenschen dat het gemeentebestuur der stad Gent op den goeden inval kwam deze schilderij aan te koopen, om haar als herinnering te bewaren en het nageslacht in staat te stellen zich een trouw denkbeeld te geven van de wijze waarop de plechtigheid der inhuldiging van het standbeeld des grooten volksvriends heeft plaats gehad. Men zal ons wellicht aanmerken dat de lichtteekening daarin ruimschoots voorziet; maar wij moeten hier dan herhalen wat wij elders naar aanleiding van dezelfde zaak schreven, te weten dat het alles behalve bewezen is dat lichtteekeningen stand houden. Daarbij bezitten schilderijen eene kunstwaarde die lichtteekeningen nooit tot denzelfden graad kunnen bezitten. Wij hopen dus dat het gemeentebestuur van Gent deze gelegenheid niet zal laten voorbij gaan om een tafereel aan te koopen welk zich zoo zeer aanbeveelt onder het

geschiedkundig oogpunt, als onder het oogpunt der kunst.

E. BOULENGER, van Tervueren, heeft vier landschappen tentoongesteld waar tusschen men er met zeer schoone hoedanigheden aantreft; ook zijn er reeds twee den eigendom van de heeren Olin en Tilliere, te Brussel.

H. BOURCE, de sinds jaren gunstig gekende schilder, heeft drie tafereelen geleverd die, onzes dunkens, bij de schoonste der tentoonstelling verdienen geteld te worden. Deze drie genre-tafereelen munten uit door rijkdom van gedacht, geest en gevoel. Hoe treffend en waar is de *droevige terugkomst* niet afgebeeld, - de terugkomst van den armen zeeman, die, na maanden omzwervens, huiswaarts gekeerd, zijne vrouw begroet met de vraag naar den welstand van hun eerstgeboren kind en die, door zijne bedroefde gade, sprakeloos, met stomme welsprekendheid naar de ledige, koude wieg van het overleden kind gebracht wordt. Deze schilderij van den heer Bource heeft onder de toeschouwers menige vrouw en ook menigen man doen wateroogen.

De afvaart des visschers is ook een waar en schoon tafereel, eene prachtige samenstelling, goed en met zwierige vastheid geschilderd en nauwkeurig geteekend; de moeder en de twee dochters gaan met vader en den oudsten zoon naar de schuit, met de benoodigdheden voor de reis. Hoe eenvoudig ook voorgesteld, heeft deze afvaart iets aandoenlijks, welk den toeschouwer treft, van zoo haast hij zich voor de schilderij plaatst. De gelukkige bezitter van dit kunstjuweeltje is de heer J. Smit, van Kinderdijk.

Het derde tafereel van den heer Bource is eene reisherinnering uit Lapland en stelt den *gedooden vijand* voor. Als toon en kleur verkiezen wij dit tafereel nog boven de twee voormelde. De landstreek en de bewoners schijnen ons zeer waar teruggegeven te zijn. De gedoode vijand is een wolf die de buurt reeds lang met schrik beving en door eenen moedigen inwoner gedood is geworden. De andere inwoners komen vol blijdschap, sommigen nog half bevangen door schrik, het omgebrachte ondier beschouwen. De dappere jager schijnt met wettige fierheid de hem verschuldigde blijdschap waarin zijne buren verkeeren gade te slaan.

De heer Bource is een oud leerling der academie van Antwerpen. Wij hebben hem van zijne studiejaren af in zijne kunstloopbaan nagegaan en kunnen waarnemen hoe hij allengs en gestadig zich meer en meer bekwaamde. Hij is, even als F. Pauwels, een der beste leerlingen van de school van G. Wappers. De heeren Bource en Pauwels trachten beide de overleveringen der aloude Vlaamsche school, ook en vooral wat de kleur betreft, getrouw te blijven. Zij doen wel en mogen, zoo voortgaande, verzekerd zijn dat zij zich in de rei onzer uitstekende meesters eene schoone plaats zullen verwerven.

(Wordt voortgezet.)

De olie is zoo noodig aan de lamp als derzelver wiek.

Over het zwaartemiddenpunt.

Reeds hebben wij gezegd dat een lichaam uit menigvuldige deeltjes is samengesteld, en elkeen dezer aan de zwaartekracht onderworpen is; verders hebben wij aangeduid dat de richtlijnen der zwaarte, op elk gedeelte der lichamen werkzaam, evenwijdig zijn met elkander, en dus kunnen beschouwd worden als zijnde zooveel evenwijdige

krachten, waarvan de *uitkomst* gehecht is aan een punt dat altoos hetzelfde blijft en onder den naam van *zwaartemiddenpunt* bekend staat. Het is rond dit punt dat al de gedeelten van een lichaam in evenwicht zijn, wanneer het punt ondersteund is of zich op de rechtvallende richtlijn der ondersteuning bevindt. Indien de

lichamen alle eenen regelmatigen vorm en eene gelijkaardige zelfstandigheid hadden, zou voorzeker het zwaartemiddenpunt zich vermengen met het midden van het figuur der lichamen; bij voorbeeld het zwaartemiddenpunt van eene rechte lijn is blijkbaar het middenpunt der lengte. Bij eenen cijlinder met evenwijdige steunen, is het zwaartemiddenpunt in de richtlijn van deszelfs as, vermits rondom deze lijn alles gelijkvormig is; dit punt bevindt zich ook op de rechtstaande doorsnede die den cijlinder in twee gelijke rollen verdeelt, dus bevindt het zich in het midden der as, in M.

Het is zelden dat een lichaam gelijkvormig zij, en in al zijne deelen eene gelijkaardige zelfstandigheid bezitte; ook kan het zwaartemiddenpunt doorgaans niet gevonden worden dan door proefnemingen op de volgende wijze ingericht. Men hangt het lichaam, bij voorbeeld eene halve ronde schijf, aan eenen draad in het punt P, en wanneer het lichaam in stilstand

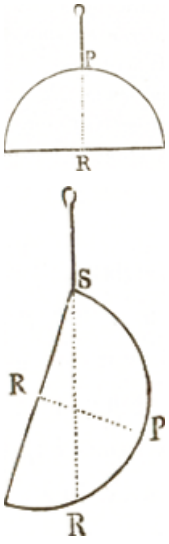

is, teekent men er, zoo nauwkeurig als mogelijk, bij middel van een schietlood, de richtlijn op der zwaarte P R, waarop het zwaartemiddenpunt z i c h noodzakelijk moet bevinden; daarna hangt men het lichaam in het punt S en men teekent de lijn S R, waarop het zwaartemiddenpunt zich ook bevindt; dus zal dit punt op de doorsnijding der richtlijn P R en S R zijn. Dit punt is echter het zwaartemiddenpunt nog niet, vermits de halve ronde schijf niet alleenlijk vlakte, maar ook dikte heeft; men is dus genoodzaakt dezelfde werking voor de andere vlakte der schijf te doen,

en het doorsnijdingspunt der twee nieuwe richtlijnen, door het schietlood aangeduid, te bepalen; alsdan is de lijn die de dikte der schijf en de twee doorsnijdingspunten der richtlijnen doorgaat, het as der zwaarte op welker midden het zwaartemiddenpunt is.

Dat, ten opzichte der zwaartekracht, een lichaam niet in evenwicht is, tenzij deszelfs zwaartemiddenpunt ondersteund wordt, is zeer gemakkelijk om bevroeden, en wordt dagelijks door menigvuldige natuurverschijnsels bewezen. Doch daar de

gemelde voorwaarde van evenwicht op verschillige wijzen vervuld wordt, gelooven wij nog eenige verdere aanmerkingen te moeten doen.

a b is een uurwijzer, vrijelijk beweegbaar rond zijne spil *a*. Hier kan het evenwicht niet bestaan, tenzij het zwaartemiddenpunt M zich op de richtlijn *b c* bevinde; diensvolgens kan de wijzer maar twee standplaatsen hebben, de eene volgens de

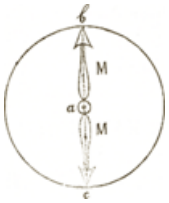

rechtstaande lijn *a b* boven het spilpunt *a*, de andere volgens de lijn *a c*. In het eerste geval zegt men dat het evenwicht *onstandvastig* is, daar de wijzer, van de richtlijn *a b* verwijderd, cirkellijnig nederdaalt tot dat hij in de richting *a c* gekomen zij, en nooit uit eigene kracht tot zijne vorige plaats kan terugkomen; in het tweede geval is het evenwicht *standvastig*, vermits de wijzer, van zijne standplaats links of rechts verwijderd, gedurig geneigd is om op dezelve terug te komen en eindigt met ze weêr te bekleeden; daaruit volgt dat het zwaartemiddenpunt gedurig zoekt in standvastig evenwicht te zijn. Als ander voorbeeld van deze gedurige neiging, zullen wij nog het volgende aanhalen.

A B is eene hellende vlakte, R eene

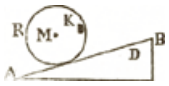

ronde houten schijf, op welker kant K een stuk uitgehakt is, waarvan de opening vol lood gegoten wordt; het zwaartemiddenpunt zal dus in M niet zijn, maar wel in de nabijheid van K; de schijf R moet derhalve naar de hoogte der helling rollen tot dat het punt K zoo laag gedaald zij als mogelijk, dat is tot dat de schijf in D gekomen is.

Voor lichamen die met twee of meer punten op eene vlakte rusten, kan het evenwicht niet blijven bestaan, dan voor zooveel de richtlijn van het zwaartemiddenpunt tusschen den omtrek der steuning besloten zij; dus hoe grooter deze omtrek is, hoe meer het zwaartemiddenpunt van plaats kan veranderen, zonder dat het lichaam valle; dagelijksche verschijnsels komen dit grondstelsel bevestigen; doch om hier geene duisternis in den geest des lezers te laten, zullen wij een bijzonder voorbeeld aanhalen. Als een vrachtwagen op eenen zijdelings hellenden weg rijdt, is het zwaartemiddenpunt der vracht tusschen den omtrek der steunpunten of wielen besloten. Ook kan de wagen dan niet omvallen; doch zulks zoude gebeuren indien de wagen te hoog beladen was, en wel bijzonder met zware goederen: want alsdan zou de richting van het zwaartemiddenpunt zich buiten den omtrek der steunpunten bevinden.

Men begrijpt licht dat het zwaartemiddenpunt van een geheel stelsel, zooals dit van het menschenlichaam, menigmaal van plaats verandert door vrijwillige bewegingen, waarbij deszelfs gedeelten verplaatst worden. Ook zou de mensch het even wicht niet blijven behouden, indien hij, uit natuurlijke neiging, den omtrek der steuning volgens noodzakelijkheid niet vergrootte, met zijne voeten zijdelings of rechtwaarts van elkander te verwijderen. Dit dient bijzonder in aanmerking genomen te worden door beeldende kunstenaren, indien zij niet gevaar willen loopen beelden

te maken, welke, om niet te vallen, zouden moeten onderschraagd worden. De hier onderstaande

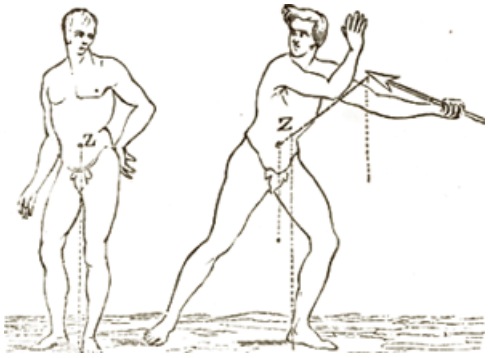

afbeeldingen, aan den *Cours de Statique* van onzen landgenoot den heer kolonel Dandelin, ontleend, schijnen ons daarop een voldoende voorbeeld te geven.

D^{r} F.-J. MATTHYSSENS.

Vrede!
Refrein.

Buiten heerscht de God van vrede,
zweeft een droom van liefde en lust
en die sleept de zielen mede
op het bed der zoete rust,
waar ze 't beeld der kalme rede
uit den toover wakker kust:
o, ik min dien God van vrede
en dien droom van liefde en lust.

's Morgens, wen de bloemen pralen,
lacht de zon in 't hemelsch blauw,
baden heure gouden stralen
in de perels ochtenddauw;
en de zangen in de boomen
en de zuchten van den wind
ruischen als de liefdestroomen:
in de velden alles mint.

Zie, dezwoeger, met de spade
en het hakmes in de hand,
stapt, verzeld van zijne gade
en de kinders, naar het land
om den arbeid aan te grijpen
op de plek waarin zijn zweet
zaad tot vruchten zal doen rijpen
en vergeet er lief en leed.

Binnen in de huisgezinnen,
's middags, 's avonds, wen de liên
zich vereenen, is beminnen
't eenig schouwspel dat zij biên.
Jokkend zit de grijze vader
met het kindje op zijnen schoot,
lachend treedt de moeder nader,
en omhelst haar echtgenoot.

Dààr berusten nog de zeden
van 't voorvaderlijk geslacht,
wordt nog het gevoel beleden
dat de mode in ons versmacht;
dààr wordt door den vrede omvademd
heel de schepping: heil en wee;
alles wat er leeft en ademt
voelt den zegen van den vree.

FRANS CARIS.

Gedeelte der fries, uitgevoerd op de Kamer van Koophandel der beophandel der Beurs van Antwerpen, en vernield door den brand in 1858.

DE BUFFELJACHT, DOOR DEN HEERLJACHT, DOOR DEN HEER JAN SWERTS.

Deze plaat, de buffeljacht voorstellende, is het laatste gedeelte van de fries der Kamer van Koophandel van Antwerpen, uitgevoerd door de heeren Guffens en Swerts. Dit gedeelte is de volledigiing van het deel dat Amerika voorstelt en waarvan wij op bladz. 96-97 het eerste en op 129 het middenstuk hebben gegeven.

De samenstelling en uitvoering van dit gedeelte is van den heer Jan Swerts; met deze plaat is de fries volledig in de *Vlaamsche School* verschenen, en vormt eene schoone herinnering van het kunstwerk welk zoo ongelukkig vernield werd door den brand van 1858. Mogen de heeren Guffens en Swerts den moed en de gelegenheid hebben dit werk eene tweede maal uit te voeren. Dit is onze vurige wensch, en wij zijn verzekerd dat hij door alle kunstvrienden zal gedeeld worden.

Ira Aldridge, de zwarte tooneelist.

In de 16e aflevering (bladz. 132) dezes jaargangs, hebben wij het overlijden doen kennen van den beroemden zwarten tooneelist Ira Aldridge, die, voor omtrent 15 jaren, België en Holland bezocht en daar met overgrooten bijval optrad. Te Brussel, op den schouwburg der St-Huibrechtsgalerijen, vervulde hij onder andere de rol van *Othello*, in het stuk van Shakespeare. Te Amsterdam speelde hij in het Hoogduitsch en te Rotterdam werd hij door zijne begeesterde bewonderaars met eene allerluisterrijkste serenade bij fakkellicht vereerd, welke bijna de halve stad bijwoonde. Ira Aldridge hield daarbij eene bedankingsrede in het Engelsch en in het Hoogduitsch.

Het zal onzen lezers waarschijnlijk aangenaam zijn, nopens dezen buitengewonen tooneelist eenige bijzonderheden te vernemen, welke wij ontleenen aan eene levensschets welke destijds nopens hem in 't licht gegeven werd.

Ira Aldridge was een nakomeling van de hoofden van den stam der Fulahs, die den oever van den Senegal op Afrika's westkust bewonen. Zijn grootvader, insgelijks opperhoofd van dien stam, door een zendeling bekeerd, trachtte het licht der beschaving onder de Fulahs te verspreiden, doch opstand en burgerkrijg waren het gevolg zijner edele pogingen, en hij zelf viel met al zijne aanhangers als het offer van den strijd. Zijn eenige zoon, Daniël Aldridge, de vader van Ira, was drie dagen voor deze verschrikkelijke gebeurtenis met den zendeling naar Amerika vertrokken. Daniël ontving zijne opleiding in Shenectady-collegie, nabij Nieuw-York, werd christen en sedert zelf bedienaar des goddelijken woords; hij bleef in Amerika zoolang zijns vaders moordenaar regeerde. Nauw was hem het overlijden des overweldigers bekend, of hij verlangde naar zijnen

geboortegrond terug te keeren, om zich aan het hoofd van zijnen stam te stellen en christendom en beschaving onder de Fullahs ingang te doen vinden. Zijn besluit was genomen en werd volvoerd. Met zijne jeugdige vrouw, ook eene zwarte, scheepte hij zich in naar Afrika. Helaas! hem trof insgelijks ongeluk en ellende. Zijne pogingen leden schipbreuk, een nieuwe oorlog barstte uit en Daniël werd geslagen. Man en vrouw en hun zoon Ira, die eene maand na de terugkomst op Afrikaanschen bodem het levenslicht had aanschouwd, brachten negen jaren van smartelijke beproeving door, ten doel aan den haat en de vervolgingen hunner vijanden, en verscholen bij trouwe aanhangers, die daardoor niet zelden zich zelven in het grootste gevaar brachten.

Na verloop van die negen jaren gelukte het den vluchtelingen Afrika weder te verlaten. Kort voor hun vertrek was de jeugdige Ira bijna herkend geworden. Hij speelde namelijk voor de hut, waarin zij verborgen waren, toen eenige oorlogsmannen voorbij kwamen, die, opmerkzaam geworden door zijne gelijkenis op zijnen vader, hem van nabij beschouwden, en vroegen wie hij was. Plotseling verscheen de bewoonster der hut en zeide dat hij haar kleinzoon was; - Ira was gered.

In Amerika teruggekeerd, wijdde Daniël Aldridge zich als vroeger aan zijne roeping van arts des gemoeds, en den 26^{en} September 1840 overleed hij te Nieuw-York, den eernaam van een *braaf geestelijke* nalatende. De moeder van Ira was reeds in 1818 gestorven; zijn broeder, de eenige van een aantal kinderen, die met hem haar overleefde, werd te Nieuw-Orleans vermoord. Ira Aldridge was door zijnen vader insgelijks voor de kerk bestemd; doch reeds als jongeling verried zich in hem de onbedwingbare zucht voor het beroep dat hem sedert eene schitterende loopbaan verschafte. In de school overtrof hij al zijne medeleerlingen in de uiterlijke welsprekendheid, en vertelde men hem van tooneelvoorstellingen, dan werd zijne verbeeldingskracht daardoor zoo opgewekt, dat zijne vurigste begeerte was eens zulk eene voorstelling bij te wonen, en toen eindelijk die wensch bevredigd werd, besliste ook Ira's eerste bezoek in den schouwburg het toekomstig lot van onzen held. Hij zelf verklaarde: ‘dat hij toen verrukt, verbaasd, betooverd, aan den grond genageld was door hetgeen hij had gezien en gehoord, en dat in heerlijkheid al zijne verwachtingen had overtroffen.’ Het was onherroepelijk besloten: hij moest tooneelspeler worden.

Hoe echter daartoe te geraken? Was niet de zwarte uitgesloten van elke plaats, waar de blanke uitspanning genoot?... Maar in een enkelen schouwburg, in het Park, te Nieuw-York, was op de hoogste gaanderij een donker hoekje, alwaar het de negers, die sedert dien bevrijde parias van het menschelijk geslacht, vergund was, op elkander gepakt de voorstellingen bij te wonen. Hoezeer onophoudelijk daar verschijnende, was Ira echter niet in de gelegenheid het beste te zien; doch wat hij zag maakte hij zich ten nutte, en weldra trad hij in eenen bijzonderen schouwburg op als *Rola*, in Sheridans *Pizarro*. Alle vertoners behoorden tot het negerras, en de eerste proef viel zoo goed uit, dat het zwarte gezelschap, waarvan Ira Aldridge de ziel was, *Romeo en Julia* studeerde en de algemeene aandacht tot zich trok.

Het duurde niet lang of het zwarte tooneelgezelschap moest zijne voorstellingen staken, die de afgunst hadden gewekt van Stephan Price, een schouwburgbestuurder, wiens pogingen om Ira en zijnen troep te onderdrukken, natuurlijk in de bestaande omstandigheden, - het betrof *negers* - het door hem gewenschte gevolg hadden. Den jeugdigen Aldridge was nu alle zelfstandigheid op het schouwtooneel ontnomen, doch de zucht om vreemde kunstenaars te zien, bleef hem bij. Het toeval ondersteunde hem in de bevrediging van dien wensch. Een zijner makkers bracht alle dagen voor den tooneelist Wallack diens kleeding naar den Chatham-schouwburg. Ira Aldridge wist de vriendschap van dien boodschapper te winnen, en werd door zijne tusschenkomst in de gelegenheid gesteld nu en dan achter de schermen, elk woord, elk gebaar van den kunstenaar op te vangen. Hij was op het punt van alle dagen toegang te verkrijgen, toen plotseling zijn vriend aan de gele koorts stierf. Ira werd in de plaats van den overledene Wallacks loopjongen.

Daniël Aldrige vond echter geen behagen in die betrekking voor zijnen zoon, en plaatste hem op dezelfde school waar hij, Daniël, zijne opleiding tot den geestelijken stand had genoten. De zwarte huidskleur van den student in de godsgeleerdheid was ook op die school een beletsel, en men was genoodzaakt hem elders te zenden. De hoogeschool te Glasgow, in Schotland, ontving onzen Ira. Daar maakte hij door ijver en vlijt, geholpen door een vlug bevattingsvermogen, de bewonderenswaardigste vorderingen, en werd hij, onder professor Sandfort, voor Latijnsche opstellen met het eermetaal geloond. Met dat alles bleef het kunstenaarsvuur dat in hem gloeide hevig branden, en niets was in staat het te blusschen, weshalve de studiën moesten worden gestaakt. Vast besloten zijn geluk op de planken te beproeven, in weêrwil zijner zwarte kleur, begaf hij zich, anderhalf jaar na zijne komst in Schotland, naar Engeland. Zijne vooruitzichten waren, wel is waar, luttel, hij bezat slechts een brief van aanbeveling van Wallack, - doch hij had moed en was vastbraden.

Voor de eerste maal trad hij op in het *Royalty-Theatre*, te Londen, toenmaals onder de leiding van Dunn. De Brit stoorde zich niet aan de kleur des Ethiopiërs, en zijne proefvertooning in *Othello* verwierf hem zooveel bijval, dat Leclerc hem bij het *Coburg-Theatre* aannam. Ook daar oogstte hij lauweren, in verscheidene rollen, o.a. als *Oronoko*, *Gambia*, *Zarambo*, enz.

Op zekeren avond, in *de Slaven* den *Gambia* gespeeld hebbende, werd hij door een zijner vrienden uitgenodigd, in eene loge te komen, om te worden voorgesteld aan eene familie die van de levendigste belangstelling in zijn spel blijk gaf. In die loge bevond zich ook eene dame, op wier geest het spel van den Moor zulk eene tooverwerking had uitgeoefend, dat Ira Aldridge deze dame, de dochter van eenen volksvertegenwoordiger, zes weken daarna als bruid naar het echtaltaar voerde. Sedert dien tijd heeft de dochter van Albion, als eene trouwe en teederminnende gade, den zoon van Etiophië vergezeld, en den roem en ook de onaangenaamheden der kunstenaarsloopbaan met hem gedeeld.

Ofschoon nu tot eene zekere hoogte gekomen, waagde hij het nog niet om in het hart van Londen zelf met de helden der tooneelspeelkunst naar den palm te dingen. Hij vergenoegde zich met het spelen op schouwburgen van den tweeden rang en in de provinciën. Zijn talent was reeds overal bekend, hij werd reeds de Afrikaansche Kean genoemd, en toch was en bleef zijne zwarte huid zijne grootste vijandin, die alleen oorzaak was dat hij te Dublijn geene betrekking kon krijgen. Calcraft, de bestuurder, vond het te smakeloos, eenen zwarten tooneelist op het tooneel te brengen.

Toen Ira echter zelf te Dublijn kwam en met Calcraft sprak, werden hem zeer veel gastrollen toegezegd. Maar op hetzelfde tijdstip werd Edward Kean daar verwacht, en wilde men Aldridge die van *Iago* in plaats van *Othello* geven. De Moor echter bleef bij zijnen eisch.

In December 1851 trad hij dan voor het eerst in eenen schouwburg van eersten rang op. De schitterendste uitslag was het welverdiende loon zijner volharding. De zaal dreunde onder de toejuichingen; de drukpers bazuinde zijnen lof uit. Kean zelf zag Aldridges spel, bewonderde het en gaf zijnen zwarten kunstgenoot eenen aanbevelingsbrief voor Bellamy, den bestuurder van den schouwburg te Bath. In dezen brief, gedagteekend 3 Januari 1832, noemt Kean onzen held 'den Afrikaanschen Roscius.' Aldaar behaalde Ira niet minder roem, waarna hij in den zomer van 1833 te Dublijn terugkwam. Hij speelde er in Schillers *Fiesko* en later te Edimburg den *Shylok.*

Met een zoo gevestigden roem kon Ira Aldridge te Londen optreden. Zeven jaren nadat hij de hoofdstad van zijn tweede vaderland verlaten had, keerde hij er terug, en verscheen in *Covent-Garden*, alwaar hij twee avonden achtereen het publiek tot de hoogste geestdrift bracht, door zijn voortreffelijk spel als *Othello.* Doch daarbij bleef het. Hetzij afgunst van de tooneelisten van den bestuurder Laporte, hetzij diens meening dat het toch mis was eenen zwarte te doen spelen, - genoeg, Iras naam verscheen niet weder op de plakkaat van *Covent-Garden.* Slechts in het *Surrey-Theatre* trad hij nog tweemaal op en daarna verliet hij Londen. Een verdichtsel bracht hem uit de provincie in de hoofdstad terug. Een dagblad meldde namelijk de dood van den Afrikaanschen Roscius: een wagen, waarin hij zat, op eene reis van de eene plaats naar de andere, zou omgevallen, en Ira van eenen 120 voet hoogen rotsmuur in de diepte gestort en jammerlijk omgekomen zijn. Deze logen bracht zijnen naam weder op ieders lippen, en toen het bekend was dat Aldridge nog leefde, eischte de *Era*, een Londensch tooneelblad, den koning van het tooneel op, zich naar Londen te begeven. Deze openbare uitnoodiging werd door verscheidene andere gevolgd en op nieuw sloot Ira eene verbintenis bij het *Surrey-Theatre.* Deze schouwburg behoort nu wel is waar, niet tot de voornaamste van Londen, en weinig werd gedaan om de verdere loopbaan van den Moor schitterend te bestendigen, doch hij bleef altijd de groote man, en Ira Aldridge, van wien de geestige *Punch* zegde: *Ira est furor brevis*, werd, niettegenstaande zijne tegenstanders, niettegenstaande het schandelijke vooroordeel tegen zijne afkomst en kleur, door bevoegde beoordeelaren gewaardeerd, en de grootste Londensche bladen,

zooals de *Morning-Herald*, *Morning-Advertiser*, *Morning-Post*, *Observer*, enz., waren onuitputtelijk in zijnen lof.

Dat zulk een kunstenaar, met een tooneelgezelschap, waarvan hij de beste was, op eene reis door Duitschland niet alleen het voorwerp van nieuwsgierigheid was, maar zelfs zich vereerd mocht vinden met de achting van zoovele hooggeplaatste personen, die zijn talent wisten te waardeeren, is licht te beseffen. Berlijn, Weenen, Frankfort, Leipsig, enz. kunnen getuigen van den indruk dien Aldridges spel, als *Othello*, *Macbeth*, enz. te weeg bracht. In eerstgenoemde stad, alwaar hij op 3 Januari 1853 het eerst speelde, viel hem de eer ten deel aan den koning voorgesteld te worden, die hem het gouden eermetaal van kunst en wetenschap verleende. Wij willen alleen hier nog bijvoegen dat een Duitsch schrijver het volgende van hem zegt: 'In het blijspel is Aldridge komiek, in het treurspel hoog ernstig. Het ebbenhout wordt glinsterend, de gloeiende kool werpt vonken af. Zijn gelaat is steeds de trouwe spiegel zijner ziel. Scherp weet hij de grenzen tusschen het kluchtige en het verhevene te trekken...., hij is een *kunstenaar!*'

Wij eindigen dit opstel, doch kunnen de pen niet nederleggen, zonder onze lezers nog eene hoogst merkwaardige bijzonderheid uit des overledenen kunstenaars leven te hebben opgeteekend. Zij is deze. In 1838 werd in het Huis der Gemeenten te St-Domingo een adres aangenomen, waarbij Ira Aldridge de gelukwenschingen van het Huis werden aangeboden, omdat hij de heerschende meening, *de neger is voor alle beschaving onvatbaar*, zoo krachtig logenstraft. Dezelfde vergadering benoemde hem tevens tot buitengewoon adjudant van den toenmaligen president der republiek, en de acte van aanstelling werd den tooneelheld, destijds te Londen, door den consul van St-Domingo overhandigd.

> Eene moeder moet reiner zijn dan eenig schepsel op aarde; zij moet zich heiligen om den wil van hen, die zij tot voorgangster verstrekt.
> HENRIETTE MARIA L***.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

NICASIUS (M.). In vroegere tijden had men speeltuigen die nu gansch verdwenen zijn, en waarop sommigen veel behendigheid verkregen hadden. Onder de toonkunstenaars, bedreven in het vak, mogen wij Nicasius niet voorbij gaan, des te min, dat er tot hiertoe weinige van zijn slach in Nederland bekend zijn. Nicasius leefde te Utrecht, het jaar 1561, hetgeen blijkt uit het plechtboek van dit jaar.

Ghijsbert Aertsz vader, was in 't jaar 1551 stadstromper en tamburijn te Utrecht. Na het overlijden van dezen stadsmuzikant werd er gezorgd voor de toekomst van zijnen zoon Jan Ghijsbertsz, en er werd een contract gesloten tusschen de weduwe van Ghijsbert, Margareta Henriecxz en den muzikant Nicasius, om den zoon Jan verschillige speeltuigen aan te leeren, want in oude tijden leerden de jonge lieden gelijktijdig vele instrumenten van verscheiden aard bespelen.

Het laat zich denken dat Nicasius zeer ervaren was zoowel in 't spelen als in het geven van onderricht op verschillende speeltuigen.[1]

Ziehier een uittreksel uit de voormelde overeenkomst, medegedeeld door wijlen F. Kist:

'Margaretha Henriexz. dochter, nagelaten weduwe van saleger Ghysbert Aartsz., tambourijn, met handen horen gecoren voocht in deser zake, ende bekende voor haer ende haeren erven, hoe dat zij horen onmundigen zoon, genaemt Jan Gijsbertsz., aenbestaeyt heeft meester Nicasius, herpsleger wonende alhier te Utrecht, den tijt van tien jaren lang gedurende, omme bij hem te leeren spelen op *violen*, *herpen*, *handtpipen*, *deutsche pipen*, *cromhoornen*, *schalmeynen* ende *syncken*, ende voorts op alle instrumenten, daer hy, meester Nicasius op spelen can, mitsgaders om te leeren lese ende scriven, onder conditien dat Meester Nicasius, hem, Jan, oock onderhouden sall, die voorsz. thien jaeren gedurende, in eten, drinken, cleden, ende hem geven vuer ende licht, onder ende over, van als, nyet wtgesondert, van welcke thien jaeren, 't eerste jaer innegegaan is jaersdach lestleden anno LXI, geduerende voorts thien jaeren bynnen welcken thien jaeren sy, Margaretha stelde haar zoon onder protectie ende gebot van meester Nicasius, omme hem te regeren, ende instruëren als zyn zelfs zoen, willende, dat alle profyten, die haer comparanten zoen, bynnen die thien jaren verdienen zoude moegen, tware doer syn conste, arbeyt ofte schenckagie, ofte andere gyften, comen ende wezen sellen tot Mr. Nicasius profyt, zonder daer yet van te moegen genyeten dan 'tgene hem Mr. Nicasius zelven geeft: belovende mede sy comparante dat zy Jan, horen zoen, den voern. Mr. Nicasius nyet onttrecken en zal, maer hem die thien jaer ten vollen by hem laten blyven. Ende waer 't sake, dat Margaretha, haren zoen voorz. bynnen de thien jaer voorsz. aen hem ontrocke, ofte dat Jan zynen meester ontliepe, ofte zynen tyt nyet wt en diende, beloefde zy, comparanten, voergen. Nicasius te betaelen van elken jaar, dat Jan hem nyet voldaen en hadde, sjaars thien gulden twyntich stuvers voor den gulden. Oock mede bekende die comparante bevoorwaart te zyn, dat Jan haren zoon gehouden wezen sall, Nicasio te dienen, ende te reyzen spelen op alle bruyloften, yerste missen, kermissen, ommegangen, ende voorts overal daer Mr. Nicasius versocht wordt, ende hy, meester Nicasius denselven Jan syenden zal. Ende waer 't zake, dat Jan geleerd zynde, Mr. Nicasius bynnen dese thien jaren oflivich wordt sal alsdan Jan gehouden wesen, die thien jaren voert vuyt te dienen zyn nagelaten weduwe, in alle manieren als hy syn meester gedaen soude hebben, soe verder syns meesters weduwe dat begeert.'

Men ziet uit al de bewijsstukken dat Nederland in de XVI^{e} eeuw voorname toonkunstenaars had.[2]

1 Deze speeltuigen waren; *Violen*, *harpen*, *basseten*, *handtpipen*, *duijtsche dipen*, *cromhoornen*, *schalmeijen ende sijncken.*

2 L. Guicciardini zegt over de Nederlandsche meesters:
'Hier sijn ooc d'oprechte meesters der Musijcken die deselve vermaeckt ende volmaeckt hebben: want dese konst is hen also aengeboren dat mannen ende vrouwen natuerlijc op mate singen met seer goede gratie ende melodije ende hebben de daer na de konste bij de natuere gevoeght maken met stemmen ende allerleij instrumenten sulcke proeve ende 't samen-geluijt als ele wel siet ende hoore: ende worden altijt ghenoegh gevonden in alle Hoven der Christelijcke Vorsten. Ende dan deser natien sijn geweest ontrent desen tijde Jan Tainturien van Nivelle, Josken de Prez, Obrecht, Okegem, Rochefort, Adrien Willaert, Jan Mouton, Verdelot, Gombert, Lupus Lupi, Courtois, Crequillon, Clemens non papa, en Cornelis Canus: welcke al overleden sijn; maer de navolghende leven nu noch: Cypriaen de Rore, Jean de Coic, Philipus de Monte, Orland de Lassus, Mancicourt, Josken Boston, Christiaen de Hollander, Jacob de Waet, Bonmarché, Severein Cornet, Pieter du Hot, Geeraerdt van

NOZERMANN (Jacobus), organist-violist, geboren te Hamburg in 1697; hij was reeds rond 1725 als violist aldaar werkzaam. Later vestigde hij zich te Amsterdam, was daar organist aan de Remonstrantenkerk, en waagde zich ook aan de compositie. Hij overleed te Amsterdam, op 10 October 1745, oud 48 jaar. Men heeft te Amsterdam van hem uitgegeven: Zes sonaten voor viool alleen: *La Bella Tedesca*, *over* 24 *Pastorellen*, *Muzetten und Paysanen für klawier.* Denkelijk voor clavecimbel. Nozermann schijnt in zijne kunst niet uitgemunt te hebben.

OBRECHT (Jacobus), befaamd Nederlandsch toonkunstenaar, moet rond 1440 te Utrecht geboren zijn, waar hij, in 1465, zangmeester aan de Dom was. Na de dood van J. Barbireau, kapelmeester der hoofdkerk te Antwerpen, besloten de dienende meesters voor deze plaats eenen wedstrijd uit te schrijven, en J. Obrecht behaalde den palm op 12 mededingers. Dit was in 1492. Obrecht was te gelijken tijde kapelmeester van de O.-L.-V.-broederschap.

Wij hebben vruchtelooze opzoekingen in de kerkarchieven te Antwerpen gedaan, om het jaar van 's mans overlijden te kunnen bestatigen. Het verwondert ons dat geen grafschrift het aandenken van den hooggeprezen contrapuntist vereeuwigt. De heer Leo de Burbure die, even als wij, ook de archieven der hoofdkerk heeft doorzocht, schreef ons dat Obrecht te Antwerpen overleed tusschen 1505 en 1507.

Uit latere berichten is gebleken dat die opgaaf onjuist is, daar het bewezen is dat Obrecht rond 1504 zich naar Italië begaf en te Ferrare woonde. In 1864 werd te Ferrare het volgende werk uitgegeven: *Notizie relative a Ferrare per la maggior parte inedite*, *ricavate da documenti ed illustrate da Luigi Napoleone Citadella*, *Bibliotecario*, enz. Citadella heeft in de gemeentearchieven van Ferrare gevonden dat Obrecht in 1505 aan de pest overleed. Gaspard Sardi, dichter en geschiedschrijver te Ferrare, schreef de volgende grafschriften op den vermaarden meester:

Epijt Hobrecht musici.
Musicus hoc Hobrecht doctus nullique secundus.
Arte vel ingenio sarchophago tegitur.
De eodem.
Musicus hic Hobrecht doctissimus, *arte secundus*
Nulli alio, *legitur*, *voce vel ingenio.*

OUDAAN (J.), een Keulenaar, bekend door zijne vertaling van het werk van Agrippa van Nettenheijm, gedrukt te Rotterdam bij Joannes Naranus, 1661, kl. 8°, XX, 653 bladz. Het zeventiende hoofstuk handelt over de muziek. De titel is: *Van de onzekerheid en ijdelheid in de wetenschappen. Uit het Latijn in Hollandsch overgezet*, *van nieuws overzien*, *ende vermeerdert met het leven van Agrippa enz.*

EDW. GREGOIR.

Hoe hooger gij stijgt, hoe uitgebreider uw gezichteinder; even zoo: hoe meer gij weet, hoe meer gij zien zult dat er nog veel te leeren is.

Kronijk.

Turnhout, Hubrecht Waelrant, Jacques van Berchem (bij Antwerpen), ende veel andere konstige meesters der Musijcken de gantsche wereldt door hooghelijk vermaert ende verbreijndt met groote eere ende treffelijcken staet.'

Antwerpen. - Eene groote partij muziekstukken, voortkomstig van den alouden Franschen schouwburg van Antwerpen, zijn aan de stadsarchieven afgestaan door de bestiering der godshuizen, in wier bezit deze stukken waren gekomen na de slooping van het *Tapissierspand*, - zooals men weet het oude schouwburg-lokaal.

- De heer L. van Ryswyck heeft eene verguld-zilveren remonstrantie voor de St-Pieterskerk van Mechelen tentoongesteld. Het geheel is in den stijl der kunstherbloeiing bewerkt. Rond de hostie-kas zijn zilveren tarwe-aren, met briljanten aangebracht, daaronder druiventrossen, en verders prijken op de remonstrantie de kenteekens der vier evangelisten.

- Verschenen bij Marchand en C^{ie}: *De droom eener wereldtaal*, door Michiel van der Voort.

Sterfgevallen.

Romanus-Eugenius van Maldeghem, kunstschilder, die in 1848 den dusgenaamden prijs van Rome behaalde, oud bestierder van Brugge's academie van schoone kunsten, ridder der orden van Gregorius-den-Groote, van het H. Graf en der orde van Nichan Ift har, is te Elsene, bij Brussel, overleden op 26 Augustus.

In de driejarige tentoonstelling van Antwerpen prijkt een tafereel van van Maldeghem, voorstellende de H. Maagd en het kind die, vergezeld van Engelen, aan Simon Stock verschijnen. Dit stuk, voor rekening van het staatsbestuur uitgevoerd, is bestemd voor de kerk van Denterghem.

Varia.

Men vroeg eenen student in de rechten bij zijn examen, waarmede hij zoude beginnen wanneer hij een proces op touw moest zetten. - Ik zou beginnen, was het antwoord, met geld in voorschot te vragen.

Spaansche schilderschool. - Murillo.

Dit achttienjarig kind,

TEEKENING EN HOUTSNEDE DOOR VEREST.

met zijnen korf in de eene hand, terwijl het met de andere eene beweging maakt, als vroeg het eene bete broods, heeft op het eerste zicht geen enkele trek die armoede verraadt. En toch is 't een arm, verlaten weesje, dat in de gebergten en dalen van het schoone Italië rondzwerft en zijn dagelijksch brood moet bedelen, wil het niet van honger bezwijken.

Het kind keert huiswaarts, maar rust een oogenblik uit van de vermoeienissen des ochtends. Dit stuk verbrokkelde muur, door ouderdom vergrijsd, die wilde natuurplanten, welke er aan vastgegroeid zijn, zullen al dikwijls dit kind tot steun gediend hebben.

Hoe menigmalen zal het aan den voet van dien muur niet uitgerust hebben, als het, van als de zon hare gloeiende stralen over de natuur uitschoot, reeds op weg was met zijnen bedelkorf, het zinnebeeld zijns levens. Die trouwe hond is 's meisjes eenige geleider. Zooals wij haar nu beschouwen, schijnt zij tevreden te zijn, over de aalmoezen in den morgen ontvangen; haar op den hond gevestigde blik getuigt het. Het dier schijnt haar te begrijpen. Hoe aandachtig ziet het niet op tot het meisje! Misschien denkt de viervoeter wel: 't Zal heden voor mij kermis zijn.

Want als de bedelares haar biezen korf doorzijgt, is het voor beide, gebiedster en hond, groote tafel. De bergen, welke daar in de verte oprijzen, dragen vele sporen van de voetstappen van het arme kind. Dààr, als het guur en nat weder was, wen al wat ademt, tot het kleinste diertje toe, naar eene schuilplaats zocht, zat het kind op

de puntige rotssteenen, met zijne naakte ledertaai gewordene voeten, terwijl het de handen samenvouwde en bad: *Geef ons heden ons dagelijksch brood.*

Dit tafereeltje van den stichter en eenen der beste meesters der Spaansche school, Murillo, is warm van toon, meesterlijk getoetst, vol uitdrukking en waarheid en krachtig van kleur.

Murillo, een der eigenaardigste schilders der Spaansche school, een der oorspronkelijkste kunstenaren die ooit bestonden, heeft zoowel in de onstoffelijke als in de stoffelijke richting op het gebied der kunst uitgemunt. Zijne Maria- en Jezusbeelden b l a k e r e n van een goddelijk vuur en wekken bij den toeschouwer, zelfs bij den weinig godsdienstigen, eene soort van heiligen aandrift op.

Ruw en stoffelijk, maar op edele wijze, doet Murillo zich voor, als hij bedelaars, arme zwervers, landloopers maalt. Zijne helden van dit slach doen zich juist niet opmerken door aan flarden gescheurde plunjes of terugstootende gelaatstrekken. Hij geeft de natuur terug, zooals zij is, maar hij weet eene keus te doen, hij heeft smaak. Deze hoedanigheden, gevoegd bij eene zwierige teekening, eene voortreffelijke indeeling zijner stukken en 's meesters warme, zonnige kleur, maken Murillo eenen kunstenaar, waardig zijnen stempel te drukken op gansch eene school.

DESIDERIUS.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen, 1867.
Vervolg, zie bladzijden 149 *en* 150.

P.-E. BOURGES (mejuffer), van Parijs. Twee tafereelen. Het eene, getiteld *de doode vogel*, verbeeldt een jong meisje, met eenen vogel in de hand. Over het geheel is dit stukje breed geschilderd, doch de grond is wat vuil van toon. Het andere tafereel, van kleineren omvang dan het vorige, stelt eene *Jonge moeder* voor, en heeft, als kleur, goede hoedanigheden, maar is slordig afgewerkt.

A.-F.-J. BOZIÈRE, van Doornik, geeft een *Wintergezicht op de Schelde*, dat wat grijs en eentoonig van kleur is.

H. BRANDES, van Brunswijk. Een landschap *Na het onweder.* Het geheel mist samenhang als kleur, doch bevat schoone deelen, vooral de door den storm geknakte en neêrgevelde boomen.

L. BRILLOUIN, van Parijs, heeft verschillende waterverfschil-

deringen, waar tusschen zeer schoone, en drie olieverfschilderijtjes, waarvan *de verkooper van oudheden*, toebehoorende aan den heer Wiesemaeker, van Brussel, ons het meest bevalt; het stuk, getiteld *de wijn van den hospes*, is mede niet zonder verdiensten. De beide schilderijen missen evenwel harmonij van kleur. De laatstgenoemde behoort den heere Cardon, van Brussel.

H. BRUNNER-LACOSTE, van Parijs. Een bloemen- en een fruitstuk. De vruchten bevallen ons meer dan de bloemen; de meloen en de peeren zijn vast en goed van schildering; de druiven wat schraal.

J. BRYNER, van Lausanne, levert eenen *avond op het meer der Vier-Woudsteden* (te Brunnen), die door vele goede hoedanigheden het oog der bezoekers trekt en eene betere plaats verdiende dan hem te beurt gevallen is.

E. BUERMANS, van Antwerpen, heeft een jager geschilderd die - na den maaltijd - een uiltje tracht te vangen. Het tafereeltje is schoon van kleur, en de samenstelling, ofschoon eenvoudig, zeer aangenaam bijeengebracht.

H. BURGERS, van Amsterdam, is met drie stukken in de pronkzaal. 1° *De getergde kat.* Een meisje heeft op den arm eene kat, die door eenen ondeugenden bengel met eenen stroopijl wordt geplaagd. Van de drie stukken is deze schilderij het krachtigst van kleur. 2° *Een gezicht op Zandvoort* (aangekocht door den heer Wallis, van Londen). 3° *De weezen op de kermis.* Dit laatste is een stuk van grooten omvang, dat zeer waar teruggegeven, doch wat mager van kleur is. De stoet van weeskinderen is goed, doch wij zouden wat meer spel in de kramen en het speelgoed willen zien. Het achterplan is te droog, te schraal van kleur. Als de schilder - en wij raden er hem bescheiden toe aan - zijn groot tafereel nog eens wilde overzien en, hier en daar, wat meer kracht van toon en kleur bijzetten, zou het oneindig veel winnen.

R. BURNIER, van 's-Hage, maalt in eene breede schildering, het gebied van eenen *Stal*, met veel leven en natuur. Alleen de aanwezige meid laat te wenschen. *De stier bij een onweder*, van denzelfden kunstenaar, is flink geschilderd en frisch van toon. Wat ernstigere onderwerpen, en de schilder zal eenen grooten stap gedaan hebben.

J. BÜTTLER, van Dusseldorf, heeft eene zeer schoone schilderij: *Een veerhoofd op het meer der Vier-Woudsteden.* Aangekocht voor de trekking. Wij wenschen den gelukkigen winner bij voorbaat proficiat.

J.-A. CANTA, van Rotterdam. Drie tafereelen. *De processie* is daarvan het merkwaardigste, als samenstelling. Men ziet er evenwel niet genoeg door, de figuren zijn al te veel opeen gepakt. *Droevig nadenken na het feest*, is warm van kleur doch het wezen en de armen van het meisje zijn niet genoeg gemodeleerd, de lucht te rood; *Op zoek naar zomerkevers* is een lief klein tafereeltje, schoon van kleur en uitvoering. Is voor de trekking aangekocht.

C. CAP, heeft een portret en een tafereeltje, dat, van bij de opening der tentoonstelling, veel bijval genoot en spoedig aangekocht werd. Het is getiteld: *ondanks den regen.* Een onzer medewerkers, van St-Nicolaas, die het gezien had op de Waassche tentoonstelling, heeft het in ons tijdschrift (1867, bladz. 122) reeds breedvoerig beschreven, onder de banaming *een Aprilvisch.* De schrijver maakte de volgende bemerking: ‘Laat ons niet zeggen, dat het geheel zonder feilen is. Er is eene dondervlaag uitgeborsten; het onweder vervult het luchtruim met donkere, zwarte wolken; het waait zoodanig, dat Jef zijnen regenscherm niet dan met moeite kan vasthouden; lange Jan (hiermede bedoelt onze medewerker de Antwerpsche

Lieve-Vrouwetoren - wij hadden het niet vermoed) teekent zich goed af; het is buiten zeer donker. - Hoe komt het, dat het in de kamer waar de twee juffertjes zich bevinden, zoo licht is? Er brandt noch gas, noch petroleum, en het is er klaar genoeg, om aan een fijn borduurwerk te werken, want de juffertjes zijn werkzaam met de naald en zien den jongeling niet die aan het raam staat te lonken.'

Wij kunnen niet geheel instemmen met deze bemerkingen. De schrijver heeft waarschijnlijk niet gedacht aan de straalbreking, veroorzaakt door den regen die valt terwijl de wolken de zon niet geheel verduisteren en waaraan men te Antwerpen, onder het volk, den naam van *duiveltjeskermis* geeft. Volgens ons kan er licht genoeg zijn, om het meisje hare bezigheden te laten voortzetten, *ondanks den regen*, en den jongeling toe te laten, haar, nogmaals ondanks den regen, af te spieden. De heer Cap verdient met zijn tafereeltje geluk te worden gewenscht. Hij werke moedig voort en blijve ongekunsteld geestig en eigenaardig, bij zorgvuldige behandeling van teekening en kleur. Hem is, mitsdien, eene zeer schoone plaats in de rei onzer schilders bewaard.

J. CAROLUS, schilderde (doch niet gelukkig, volgens ons) een *bezoek in eene werkplaats.*

E. CARPENTIER, koos een godsdienstig onderwerp: *de twee Maria's aan het graf van Christus.* Als opvatting en samenstelling bevat het veel godsdienstig gevoel, doch als kleur laat het te wenschen: de achtergrond, rechts van den toeschouwer, valt te veel in den toon der figuren, waarvan de kleuren ook niet gelukkig geschikt zijn.

J. CASTIGLIONE, van Parijs, legde veel kleur en uitdrukking in zijne *eerste samenkomst* en *het droevig nieuws*; maar in dit laatste stuk is de figuur wat stijf.

T. CERIEZ, van IJperen, heeft drie schoone tafereeltjes. *De terugkomst van de jacht*, verbeeldt eene prachtig gestoffeerde kamer, waar twee jagers hunnen buit vertoonen aan eenen man van gevorderden leeftijd, die, met een boek in de hand, bij de tafel zit. Aan den zijkant is gezeten eene juffer, waarschijnlijk zijne dochter. Op den achtergrond komt eene meid aangetreden met een blad, waarop twee roomers en eene flesch staan. De figuren doen zich uitmuntend voor en de stoffeering en bijhoorigheden zijn zorgvuldig uitgevoerd. Hij, die op de trekking (waarvoor zij is aangekocht) met deze schilderij doorgaat, mag zich vleien onder een gelukkig gesternte geboren te zijn. *De rooker* (van denzelfden schilder) is mede zeer lief te noemen. Het tafereeltje *na het verkleed bal*, is een kunstpereltje, doch ofschoon het frisch genoeg van kleur zij, toch wat porseleinachtig. Is verkocht.

(Wordt voortgezet).

Heên en weêr.

Wanneer ik afscheid nam,
Dan zwoer ze mij haar liefde teêr
En voor altijd;
En als ik wederkwam
Dan vond ik haar op 't dorp niet meer:
'k Was Liza kwijt.

Wanneer ik afscheid nam,
Wat min ik in hare oogen las,
Hoop en geluk;
En als ik wederkwam
Dan lag zij onder 't kerkhofgras.
O wee, o druk!

Wanneer ik afscheid nam,
Dan trok ik tot den krijgersstaf,
Ik moest wel heên....
Maar als ik wederkwam,
Dan lag ze reeds al lang in 't graf.
Ik bleef alleen!

Wanneer ik afscheid nam,
Dan weende zij hare oogen rood,
Mijn engelin;
En als ik wederkwam
Vernam ik was zij maanden dood,
Den Hemel in!

En als ik afscheid nam,
Hoe prangend ons het harte sloeg
Voor 't angstig lot;
En als ik wederkwam
En ieder naar mijn Liza vroeg,
Men zeî: ‘bij God.’

Ja, als ik afscheid nam,
Hoe blonk mij toch de toekomst schoon;
Maar 't was een spook,
Want als ik wederkwam
Was toekomst, liefde en Lies een droom,
Verdwenen rook!.....

VICTOR VAN DE WEGHE.

IJperen, 1866.

Over de weegschaal.

Dit werktuig, bestemd om het gewicht van een lichaam te bepalen, bestaat hoofdzakelijk uit eene *balansstaaf* (of balk) L R M, - waarvan de twee gedeelten R L en R M, den naam van *balansarmen* dragen, - en uit twee schalen die aan het einde dezer armen hangen. De balansstaaf rust in haar middenpunt R, bij middel van een

scherp gedeelte, *mes* genaamd, op eenen zuil of in twee openingen van eene gaffel *(balansscheer)* die men met eenen haak aan een vastpunt hecht. Buiten het middenpunt, is er nog aan elk einde der balansstaaf een

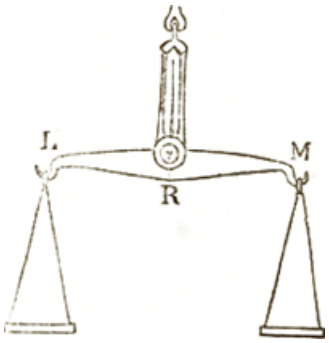

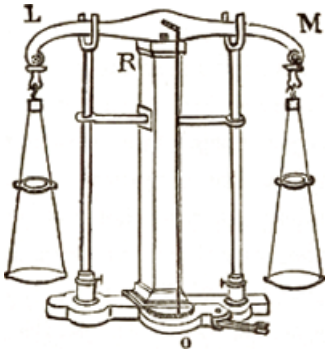

ander mes, op welks scherp de schaal vrijelijk hangt. Aan het bovenste en middenste gedeelte der balansstaaf, is eene rechtstaande of rechtdalende naald, die juist in het midden der gaffel, of op de verdeeling *o* van eene cirkelbogige maat, geplaatst is, wanneer de balans eene horizontale richting heeft.

Om het gewicht van een lichaam te bepalen, legt men het in eene der schalen, en in de andere schaal eene genoegzame hoeveelheid bekende gewichten, tot dat de balansstaaf eene horizontale richting wederkrijge, of ten minste tot dat de naald gelijk slingere langs beide kanten van *o*; alsdan is het beloop der gewichten de juiste uitdrukking van de zwaarte des te wegen lichaams. Men ziet gemakkelijk dat de weegschaal niets anders is dan een hefboom der eerste soort, en daarom ook zijn deszelfs wetten haar gansch toepasselijk.

Verscheidene voorwaarden worden vereischt tot de juistheid eener weegschaal en tot derzelver geschiktheid om het kleinste verschil in het gewicht aan te duiden. Vooreerst moet de balans op haar rustpunt zeer weinig wrijving ondergaan, iets dat men bekomt door het scherp van het stalen middenmes op eene stalen plaat te laten rusten; ten tweede moet de afstand van de hechtingspunten der schalen tot het middenpunt der balansstaaf onveranderlijk blijven, niettegenstaande de beweging van het werktuig; want indien deze afstand kon veranderen, dan zou er dit gevolg uit voortspruiten dat de gewichten op hefboomarmen die van lengte veranderen, zouden werken, en derhalve verschillige uitkomsten te weeg brengen. Men voldoet aan de vereischte voorwaarde met ook de schalen op het scherp van een stalen mes te laten rusten. Eene derde voorwaarde niet min noodzakelijk, is dat het zwaartemiddenpunt der weegschaal een weinig lager geplaatst zij dan het rustpunt

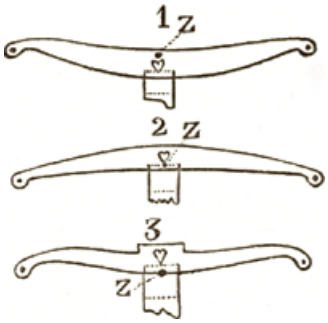

der balansstaaf. Indien het zwaartepunt boven het rustpunt was 1, dan zou het geval voorkomen, van hetgeen wij genoemd hebben *onstandvastig evenwicht*, vermits door de kleinste sligerbeweging dit zwaartepunt moet dalen: zulke balans is dus niet geschikt om in evenwicht te blijven. In het geval dat het zwaartemiddenpunt zich met het rustpunt vermengde 2, dan zou het evenwicht *onverschillig* zijn, dat is te zeggen dat de balansstaaf in evenwicht zou blijven in verschil-

lige wendingen, en dus geene neiging zou hebben om eene horizontale richting te bekomen, wat hoogst noodzakelijk is om een klein verschil in het wegen te waardeeren. Eindelijk, wanneer het zwaartemiddenpunt onder het rustpunt geplaatst is 3, dan is het evenwicht standvastig en de ballansstaaf blijft in eene horizontale wending, tenzij men haar door eenig gewicht doe slingeren; alsdan verheft zich het zwaartemiddenpunt rond het rustpunt en neigt tot daling, wat slingerbewegingen veroorzaakt tot dat de wending der balans horizontaal zij. Eene vierde voorwaarde tot de juistheid eener weegschaal is die der *gelijke lengte* van de balansarmen. De noodzakelijkheid dezer gelijke lengte is gemakkelijk om begrijpen; want bestond ze niet, dan zou een klein gewicht een grooter kunnen evenaren. Aan deze voorwaarde is het zeer moeielijk te voldoen; doch daarin kan men voorzien door de dubbele wegingswijze welke Borda het eerst heeft aangeduid. Ziehier waarin deze bestaat: men legt in de eene schaal het lichaam dat men wil wegen, en in de andere een onbepaald gewicht, zooals zand, tot dat men het evenwicht bekomen heeft, daarna neemt men het lichaam uit de schaal en men vervangt het door bepaalde gewichten tot dat het evenwicht bestaat; het beloop dezer gewichten is juist het gewicht van het lichaam, vermits zij hetzelfde uitwerksel te weeg brengen.

Met de *Romeinsche weegschaal* kan men het evenwicht bekomen tusschen twee ongelijke gewichten bij middel van 't verschil in de lengte der balansarmen, waarop deze gewichten werkzaam zijn. Zij is op de volgende wijze samengesteld. A B is eene balansstaaf welker rustpunt R is; indien men het voorwerp

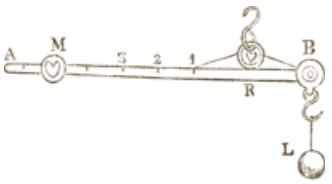

dat men wil wegen, in B hangt, dicht bij het punt R, en dat men langs den anderen kant een gewicht M stelt, zoodat men het vrijelijk op de lengte van den balansarm R A kan doen schuiven, het is klaarblijkend dat dit klein gewicht M het grootere gewicht L zal evenaren, wanneer men het in dier voege plaatst, dat de lengte der hefboomsarmen in omgkeerde reden is met de hoeveelheid stof van beide gewichten. Dit zeggende, veronderstellen wij dat het gewicht der balans niet in aanmerking genomen wordt; doch aangezien dit gewicht bestaat, behoeft men door proefneming de plaatspunten te bepalen waarop men het gewicht M moet plaatsen om 1, 2, 3 of meer kilogrammen te evenaren. Eene andere soort van Romeinsche weegschaal is die, waarvan de hefboomsarmen, alhoewel van verschillige doch bepaalde lengte, nogtans onveranderlijk blijven; zoodat men het gewicht M moet vergrooten, naarmate het lichaam dat men wege, zwaarder is; dusdanig is de samengestelde weegschaal die bekend staat onder den naam van *wipschaal* of *bascule.*

D[r] F.-J. MATTHYSSENS.

De noordelijke doortocht.

Het mag gezegd worden dat onder de merkwaardige verschijnselen dezer eeuw, niet één kan vergeleken worden met die groote en algemeene beweging, welk ten doel heeft de verspreide fragmenten van het menschelijk geslacht bij elkander te brengen. Voortaan zijn geene rijken, geene zeeën meer gesloten, en dagelijks worden die slagboomen van den ouden tijd omvergeworpen en weggerukt door den alles overweldigenden stroom der beschaving. Wij zagen hoe de twee laatste bolwerken der oude wereld, China en Japan, van twee kanten te gelijk, door Europa en Amerika aangevallen, eindelijk hunne havens voor de volkeren van die twee werelddeelen toegankelijk hebben gesteld. Maar, wanneer wij eenen blik werpen op den aardbol, dan zien wij welk eene uitgestrekte reis de zeelieden moeten maken, om dien weg afteleggen, hetzij ze, uit Europa vertrekkende, verplicht zijn de Kaap de Goede Hoop en geheel Afrika om te zeilen, om Indië te bereiken; hetzij ze, uit Noord-Amerika vertrekkende, Kaap-Hoorn en het heele vasteland van Amerika moeten rondvaren, om in Azië te landen. Zij hebben dan ook, sinds eeuwen, getracht eenen naderen weg te vinden, die moest bestaan boven het noordelijk gedeelte van Amerika, te midden van het eeuwigdurende ijs en iets lager dan de Noordpool. Dat noemt men de noordelijke doortocht, namelijk de doortocht, die de straat-Davis en den Atlantischen-Oceaan met de Behringstraat en den Grooten Oceaan moet verbinden. Werd die doortocht gevonden, en vooral werd hij bevaarbaar dan zou Engeland bijna in eene rechte lijn Japan kunnen bereiken. Het is die weg, welken de Engelsche zeevarenden sinds drie eeuwen zoeken, en welken men, naar luid der kronijken, reeds in de achtste eeuw trachtte te vinden. Sedert den tijd van Hendrik VIII hebben de Engelschen onophoudelijk expeditiën afgezonden ter ontdekking van dien nieuwen weg naar Indië: de namen der beroemdste reizigers, zooals Humphrey, Gilbert, Ross, Parry, Franklin, staan in nauw verband met die wel glorierijke, maar gevaarlijke nasporingen. Die lijst is met nieuwe namen vermeerderd, en eerst voor weinige jaren is de tijding in Engeland aangekomen, dat de noordelijke doortocht ontdekt was. De tijding werd aangebracht door eenen luitenant der koninklijke marine, die zelf uit den eenen Oceaan, door de IJszee, den anderen Oceaan had bereikt. Hij is de eerste die haar aen den eenen kant is ingetrokken en aan den anderen verlaten heeft; en hij is gelukkig genoeg geweest, om door de straat-Davis, de boodschap van zijnen bevelhebber over te brengen met wien hij door de Behringstraat de IJszee was binnen gevaren.

Tot nu toe had admiraal Parry de grootste ontdekkingen in die streken gedaan. Als men de kaart voor zich heeft, de straat-Davis en de Baffinsbaai volgt, dan vindt men eene opening

welke thans de zeeëngte-van-Lancastre genoemd wordt. Kapitein Ross had zich daar opgehouden, in de veronderstelling dat het eene golf en geen kanaal was. Admiraal, toen kapitein Parry, was de eerste die door deze nieuwe opening doordrong; in 1819 passeerde hij de zeeëngte Lancaster, ontdekte eene andere, thans Barrowstraat geheeten en zette hij eindelijk op Melvillesland voet op vasten grond. Dit was de voortreffelijkste reis welke tot nu toe gedaan werd; kapitein Parry was 900 mijlen verder tusschen de ijsbergen doorgedrongen dan eenig reiziger vóór hem; men kan dan ook zien dat Melvillesland het laatste punt der bekende wereld is, dat op de kaarten staat aangeteekend, en hetwelk het dichtst bij de Noordpool ligt. Aan kapitein Parry komt de eer toe, dat hij de helft van den weg in de westelijke richting heeft afgelegd, zooals aan kapitein Mac'-Clure, dat hij de andere helft in oostelijke richting heeft ten einde gebracht; want men zal zien, dat het laatste punt, door de expeditie van 1819 bereikt, slechts ongeveer 60 mijlen verwijderd is van het punt, door de expeditie van 1850 van den anderen kant bezocht.

Gedurende dat tijdverloop kwam er nog eene zaak van aanbelang bij het gewichtig vraagstuk der opsporing van eenen doortocht. John Franklin, die in 1845 uit Engeland vertrokken was, kwam niet terug; het zijn thans een-en-twintig jaren dat men niets van hem gehoord heeft. Van toen af is men niet alleen den doortocht, maar ook Franklin en zijne tochtgenooten gaan opzoeken. De laatste groote expeditie met dat dubbel doel afgezonden, vertrok in Januari 1850; na Kaap-Hoorn te zijn omgevaren en de Sandwich-eilanden te hebben bezocht, is zij in de Behringstraat aangekomen. Zij bestond uit twee schepen, de *Entreprise* en de *Investigator.* Alleen het laatstgenoemde schip is door de Behringstraat heen gevaren en het is dat vaartuig, hetwelk wij op zijnen gevaarvollen tocht zullen vergezellen. Het stond onder bevel van kapitein Mac'Clure, een man van grooten moed, zooals wij zien zullen.

Tot recht verstand van hetgeen zal volgen, zullen wij al aanstonds zeggen dat de noordelijke doortocht niet geheel gelukt is, omdat de schepen de reis niet hebben volbracht. Tusschen het uiterste punt dat de schepen in de westelijke, en dat hetwelk zij in de oostelijke richting hebben bereikt, is altijd nog eene zekere uitgestrektheid overgebleven, die bestendig door ijsbergen verstopt was en welke men te voet heeft moeten afleggen. Ook daar bestaat eene soort van landengte van Panama, gevormd van ijsvelden en ijsbergen, die nog niet is doorgegraven. De kommandant Mac'Clure had zijne reis met bewonderenswaardige stoutheid berekend. Hij had verklaard, dat hij zoover, als het hem mogelijk was, door het ijs zou heen dringen, en zoo hij stuiten mocht, hij Melvillesland te voet zou trachten te bereiken. In het vooruitzicht dat die stoutmoedige poging zou gelukken, was een ander vaartuig, de *Herald*, van den anderen kant aan het vasteland van Amerika, door de Baffinsbaai en de straat-van-Lancastre, insgelijks naar Melvillesland vertrokken. De voorspelling van kapitein Mac'Clure werd vervuld, en na eene bijna fabelachtige vaart van drie jaren, ontmoette de onverschrokken zeeman op de ijsvelden en op een punt van den aardbol, dat nooit door eenen menschelijken voet was betreden, een aantal zijner landgenooten die hem te gemoet kwamen. Hij zond een zijner officieren, den luitenant Creswell, met zijne manschappen naar het vaartuig dat hem te gemoet was gekomen; hij zelf keerde naar zijn schip terug; hij begaf zich weder naar den *Investigator*, die sinds twee jaren tusschen het ijs zat vastgeklemd. Uit zijne geschriften zullen wij een verslag van zijne reis mededeelen.

De reis leverde tot den 8n Augustus niets bijzonders op; toen zond de bevelhebber verscheidene manschappen naar land, om aldaar een bericht neder te leggen dat zij er gepasseerd waren. Zij troffen aldaar drie inboorlingen aan, welke zich aanvankelijk zeer vreesachtig toonden; men deed hen echter teekenen van vriendschap, bestaande in het driemaal opheffen van de armen boven het hoofd en toen naderden zij de sloep. Ook de wilden hebben hunne manier om teekenen van vriendschap te geven; zij doen dit door hunnen neus te wrijven tegen dien der personen met wien zij willen verbroederen. Daar het toilet dier natuurmenschen niet bijzonder aanlokkig is, is die soort van vriendschapsbetuiging niet altijd zeer aangenaam; maar, niettegenstaande dit alles, hoe vertroostend moet het zijn, te midden der woestijn, een menschelijk gelaat te ontmoeten, geschapen naar het beeld van hem, die de God is van allen! Hier komt een man op het tooneel, die gedurende de reis eene belangrijke rol vervult: het is de tolk, de heer Miertsching. Wij zullen zien, dat hij aan de expeditie onschatbare diensten bewijst; het is de Moravische broeder van de missie van Labrador, een dier mannen die den Bijbel overbrengen naar de uiterste einden der wereld. Hij begint met de inlanders te spreken en verneemt van hen dat zij tot eenen zwervenden stam, uit tien hutten bestaande, behooren. Zij hadden het vaartuig den vorigen dag ontdekt, maar daar zij niet konden begrijpen hoe de groote boomen, dat zijn de masten, konden loopen, hadden zij zich verwijderd en drie hunner op de wacht gelaten. Zij noemden het schip 'het drijvende eiland.' Verscheidene van hen begaven zich op hetzelve; maar zij hebben weinige artikelen om te ruilen, daar hunne jagers aan hun bedrijf en dus afwezig zijn; als de Engelschen willen wachten, dan kunnen zij eenen voorraad huiden en hout bekomen. Maar de wind is goed, de zee vrij van ijs; de bevelhebber neemt afscheid van hen en geeft hun eenige kleinigheden ten geschenke. De tolk geeft hun te verstaan dat de blanke menschen op weg zijn om verlorene broeders op te zoeken en dat zij, mochten zij hen ontmoeten, hen met menschlievendheid moesten behandelen. De Eskimos beloven dat zij hun rendierenvleesch in overvloed zullen geven.

De *Investigator* zette zijne reis voort en kwam den 31n aan het Jones-eiland, waar zij weder een bezoek kregen van een dertigtal inlanders. Deze brengen hun visschen en eenden, welke zij verruilen tegen een weinig tabak. Hunne verbazing is groot op het gezicht der zeilen, die zij 'groote doeken' noemen; een hunner heeft een geweer, waarop het Engelsche merk *Barnett* 1840, stond, dat hem door de Russen gegeven

was, met wie zijn stam handel drijft in pelterijen. Op denzelfden dag gaan de Engelschen op een ander eiland aan wal, waar zij eenen anderen stam aantroffen. Door de telegrafische seinen met de armen worden de wilden gerust gesteld, en om hunne goede gezindheid te toonen, beginnen zij de plechtigheid van het wrijven met den neus, met de grootste hartelijkheid. 'Zij waren, zegt de bevelhebber, zeer zindelijk, zoodat de bewerking niet zoo onaangenaam was als zij had kunnen zijn.' De tolk verneemt dat het de eerste maal is dat zij blanken zien; de kapitein doet hen beloven, dat zij degenen die soms bij hen mochten aanlanden, goed zullen behandelen en op die voorwaarde schenkt hij hun eene vlag. De pracht van dat geschenk schijnt hen te verbazen; zij durven het niet aanraken; doch, aangemoedigd door den tolk, neemt hun opperhoofd de vlag in zijne handen, en draagt haar weg onder het gejuich van den geheelen stam.

(Wordt voortgezet.)

Verdienstelijke onderwijzers.

Onlangs werd in de dagbladen gemeld, dat een opzichter van het lager onderwijs in Frankrijk, op zijne ambtelijke omreis, in een Neder-Alpisch dorpken eenen nederigen dorpsschoolmeester leerde kennen, niet slechts als een alleszins berekend onderwijzer, maar tevens en vooral als een uitstekend wiskundige. In een gesprek, tusschen den opzichter en den onderwijzer gevoerd, verhaalde deze laatste namelijk aan den eerste, in zijne ledige uren al de berekeningen, voorkomende in het groote werk van den beroemden wiskundige, J.-L. Lagrange, die, in 1736 te Turijn geboren, in 1766 hoogleeraar was te Berlijn en in 1800 te Parijs, nagecijferd en daarin verscheidene door hem verbeterde misstellingen aangetroffen te hebben.

Men kan wel denken, dat de opzichter vroeg om het werk des onderwijzers te zien. Na inzage vroeg en bekwam hij zonder moeite de toelating om het met zich naar Parijs te nemen. Daar gekomen, legde hij het voor aan de geleerden der academie van wetenschappen, wien de groote wiskundige kennissen van den nederigen dorpsschoolmeester der Alpen verbaasd en getroffen deden opzien.

Het bestuur der academie ontbood den man in zijn midden, en deze aanvaardde den verren tocht naar Parijs, niet minder verwonderd over het ongewone dezer uitnoodiging, dan de academiekers geweest waren over den schat van wetenschap, door hunnen collega, den opzichter, aan den voet der hooge grensgebergten opgegraven.

De schoolmeester, zoo luidt verder de mededeeling, verscheen voor de academie der wetenschappen, en, met eene bewonderenswaardige zedigheid, gaf hij den verbaasden geleerden uitleg over de wiskundige stellingen welke hij had opgelost, en bewees onwedersprekelijk de dwalingen, door Lagrange begaan in zijn werk *Mécanique analytique.*

De uitslag van dit alles is geweest, dat, in afwachting men den Alpischen dorpsschoolmeester eene plaats hebbe gevonden, meer in overeenstemming met zijne verdiensten, zijne jaarwedde, die slechts 500 fr. bedroeg, op 1600 fr. gebracht is.

Het boven aangehaalde, heeft ons herinnerd aan eenen Vlaamschen onderwijzer, wiens verdiensten ons niet persoonlijk bekend zijn, maar waarvan een op dat stuk bevoegd rechter, namelijk de heer J. Blockhuys, de vleiendste getuigenis heeft afgelegd. Wij bedoelen den op 1 Februari 1866, in den ouderdom van nauwelijks 31

jaren overleden hoofdonderwijzer van Eppeghem (Vilvoorde), J.-H. Rits. Kort na 's mans overlijden, verscheen een bericht, waarin gezegd werd dat, om de nagedachtenis van J.-H. Rits naar waarde te huldigen, er besloten was zijne voornaamste geschriften over opvoeding en onderwijskunde in het licht te geven. De heer Blockhuys had zich welwillend gelast met de verzorging van het werk, dat met het afbeeldsel des schrijvers zou versierd worden.

Mits de heer J.-H. Rits een wezenlijk verdienstelijk onderwijzer was, zagen wij de voorgenomene uitgaaf niet gaarne onderblijven en 't is uit dien hoofde dat wij deze herinnering daaraan in ons tijdschrift opnemen.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

OUTREIN (Jan d'), geboren te Middelburg in 1663, was prediker aan de gereformeerde kerk te Amsterdam, en stierf aldaar in 1722. Men heeft van hem gedrukt: *Disputationes XV de clangore evangelii de clangoribus sacris.* In dit boekdeel handelt hij over de muziek der Hebreeuwen, en wel bijzonder over het onderwijs genoemd *Magrepha.*

In Blaise Ugolini's *Thesaurus antiq. sacr.*, vindt men daarover meer. Dit werk is te Venetië in 1744 gedrukt.

A. De Kramer, in zijne gedichten, gedrukt te Amsterdam (1736), bij Sligtenhorst, schrijft een groot gedicht ter eere van dezen geleerde. Het is getiteld als volgt: *Joannes d'Outrein*, *in zijn E. leven bedienaar des H. Evangelius binnen Amsterdam*, *overleden den* 24 *sprokkelmaand des jaars* 1722.

In het bovengenoemd werk staat het volgende grafschrift:

‘Hier onder rust het koud gebeente
Van Heer d'*Outrein*, die Gods gemeente
In Leere, in Lezen, en Gebed
Zielroerend trachtte omhoog te voeren;
Daar zal dit Rif de starren vloeren
Bewand'len, als de Troontrompet
Van Gods Aartsengel door de wolken
Zal staan, ten oordeel aller volken.

PETERSEN of PEETERSEN (David), een zeer begaafd Nederlandsch violist, die zich waarschijnlijk te Amsterdam ophield, en rond 1650 werd geboren. Men heeft van dezen meester: *speel stukken van de Viola en Basse*, *Amsterdam*, 1683, *in*-4^{o}.

Deze stukken zijn niet onverdienstelijk.

PIETERSZ (Jan), toonkunstenaar te Amsterdam, heeft in 1656 uitgegeven: *De CL Psalmen des Propheten Davids*, *en andere Lofzangen: Uit den Françoijschen in Nederlandschen Dichte overgezet door P. Datheum. En tot gemack der Sangers de Musijkk*

Noten op eenen sleutel gestelt door Jan Pietersz, *Musicijn. Mitsgaders den Christelijcken Catechismus*, *Ceremonien ende Gebeten. 't Amsterdam*, *gedruckt bij die Wed. van Sal Paulus van Ravensteijn.* 1656. *In Duodez.* In 1658 heeft dezelfde weduwe van Ravensteijn de CL Psalmen met eenige andere Lofzangen van P. Pietersz uitgegeven, in octavo.

POTEIJ (Maria), leefde in de XVII^{e} eeuw, te Amsterdam. Vos heeft op haar zingen de volgende verzen geschreven:

Zingen van Juffrouw Maria Poteij.

Men reis geen meer naar vreemde paalen,
Om overliefelijke zank:
Poteij verdooft de nachtegaalen,
En weet haar woorden, schel van klank,
Deur d'ooren in de ziel te dringen.
Een schel geluid heeft groote kracht,
De maatzang is vol tooveringen.
.....
Geen grooter kracht dan schelle tongen,
Zoo weet zij 't koudste hart te braân.
De zee moet voor de snaaren zwichten:
Maar 't snaarspel voor haar eedle stem.
Een heldre stem kan elk verplichten,
Zij krijgt de minnaars in de klem,
Zoo zij hen naa haar zangen schikken,
De zangkunst is vol minnestrikken.

POTHOF (J.), blind organist, te Amsterdam. Ziehier wat Burneij verhaalt over dezen uitstekenden toonkunstenaar:

'Maar die organist had zulk eene kracht in de vingers, dat hij even los, als op een gewoon staartstuk, hier te werk ging: zijne vaardige hand en vooral zijn smaak quamen mij bewonderlijk voor: onder anderen speelde hij twee fugen, meesterlijk, keerde de thema's om, en pluisde dezelve uit op allerhande zinrijke manier.....

Vervolgens ging met Heere Pothof, enz.'

RAAVE (Juffrouw A.), zangeres, leefde in de XVII^{e} eeuw. Jan Vos schrijft over haar in zijne gedichten, gedrukt te Amsterdam, bij H. Bosch (1726):

Hier zingt een Raaf zoo schoon als iemandt kan gelooven,
Kanary, staak uw zang; staak Leeuwrik uw gequeel:
Want deze Raave kan u door haar zang verdooven:
Niets bint' er dan een overschelle keel.
Laat zich een ander 't oor door nachtegaalen laave?
Ik wraak de nachtegaal, om 't zingen van een Raave.

RICHMAN (Jacob), hof-musicus, te 's-Gravenhage, in dienst van den Prins van Oranje. In 1718 schreef hij voor de berijming der Psalmen van Frans Halma, de melodiën met generaalbas.

SCHENCK (Joannes), uitmuntend violist, geboren in Duitschland, omtrent de helft der XVII^{e} eeuw; hij heeft zich een bijzonderen naam verworven als virtuos op de *viola digamba*, en als componist. Hij had den titel van *kammerkommissarius und kämmerer des Choorfürsten von der Pfalz.*

Schenck was reeds in 1688 te Amsterdam gevestigd, waar hij nog leefde in 1694. Het is ons onbekend wanneer hij overleed, maar het is zeker dat hij te Amsterdam ontsliep. Men heeft van hem vele compositiën.

EDW. GREGOIR.

Kronijk.

Antwerpen. - Den heere L. Baeckelmans - wij vermelden het met genoegen, - is eene nieuwe en vleiende onderscheiding te beurt gevallen. De koninklijke commissie van monumenten heeft namelijk niet slechts hare goedkeuring verleend aan de door hem vervaardigde plans der St-Amanduskerk; maar zij heeft beslist dat dezelve zullen worden opgenomen in hare annalen.

- Verschenen: de *Vlaamsche Lier*, 1e aflevering: *Madeliefken*, woorden van H. van Offel, muziek van J. van den Acker.

- Van den heer Frans M. Caris is verschenen eene eigenaardige schets van burgerlijke zeden, getiteld *Het groot lot*, eene ware geschiedenis, kleurig en zwierig verteld in een net boekdeeltje van 68 bladzijden, dat zich onder vele oogpunten bij het lezend publiek aanbeveelt en waarover wij binnen kort eenigszins breedvoeriger hopen te spreken. Het is verkrijgbaar bij de uitgevers J.-W. Marchand en Ce, te Antwerpen en W. Rogghé, te Gent.

- Den 8n September werden twee openbare voordrachten gehouden in het *Kruidkundig Genootschap*: de heer de Beucker handelde over de inwendige samenstelling der planten, de heer van Montfort over het landmeten.

Mechelen. - Van professor Roucourt is verschenen, bij Rijckmans-van Deuren, een werk getiteld *Guide du jeune poète*, waarin de regels en voorschriften ter behandeling van de Fransche en Vlaamsche letterkunde voorgedragen en toegelicht worden.

- Uitslag van den prijskamp, geopend namens de algemeene vergadering van katholieken: 1o voor het plan eens hoogaltaars (gothieken stijl van de XIIIe tot de XVe eeuw). Er waren 4 kampers. De prijs (1000 fr.) werd toegewezen aan Hugo Schneider, bouwkundige te Aken. - 2o voor eene zilveren of verguld-zilveren gothieke remonstrantie, van niet meer dan 4000 fr. Er waren 2 remonstranties ingezonden. De prijs (700 fr.) werd toegewezen aan Bourdon-de Bruyne, goudsmid te Gent. Rechters waren: de heeren Voisin, vicaris-generaal, te Doornik; Bock, kanunnik, te Aken; kanunnik Bethune, van Brugge; J. Bethune, kunstenaar, te Gent; Delvigne, leeraar, te Mechelen; Kuyl, onderpastoor, te Antwerpen; J. Helbig, schilder, te Luik; Reussens, leeraar, te Leuven; Raimond-Bordeaux, oudheidkundige, te Evreux en van Drival, kanunnik te Atrecht.

Brussel. - Den 23n September werd in den Augustijnen-tempel met overgrooten bijval uitgevoerd de cantate *het Woud*, muziek van den heer Waelput, woorden van den heer K. Versnaeyen.

- Van de vier stukken, ingezonden voor den letterkundigen wedstrijd des *Wijngaards* is geen enkel bekroonenswaardig geoordeeld door de jury, samengesteld uit de heeren E. Stroobant, S.-C-.A. Willems, D. Delcroix, A. Camauer en J. Roeland. De prijskamp zal op nieuw open gesteld worden.

- 's Lands algemeene archivarius, de heer Gachard, is op last der hooge regeering naar Italië gereisd, om er in de archieven en de bibliotheken van dit land oorkonden te verzamelen, die belang hebben voor de geschiedenis van ons land.

Buitenland.

Amsterdam. - De Vondelsfeesten beloven luisterrijk te zullen wezen. Zij zullen den 17^{en} October beginnen en onder andere bestaan uit: een groot muziekfeest; eenen optocht van maatschappijen, aanvangende bij Vondels' grafstede, in de nieuwe kerk, op den Dam; de ontvangst der genoodigden en inteekenaren; de onthulling van het beeld en overdracht aan de stad Amsterdam; de uitvoering van eenen feestzang; de voordracht in den schouwburg van 2 bedrijven uit Vondels' *Lucifer*; een bezoek van het Muider-slot (met stoombooten over het IJ, versierd en gemeubeld in den stijl van Vondels' tijd); een feestmaaltijd en een groot muzikaal feest in het Paleis voor Volksvlijt; een prachtig vuurwerk op den Amstel. De inteekening tot deelneming aan al de feesten, met inbegrip van den feestmaaltijd, is voor eenen heer 25 gulden; voor eenen heer en eene dame 30 gl.; voor iedere dame meer 10 gl. - En met uitzondering van den maaltijd, voor eenen heer 15 gl.; voor eenen heer en eene dame 20 gl.; voor iedere dame meer 5 gl. Het getal der inteekenaren (waaronder vele dames) is reeds zeer groot.

Sterfgevallen.

De Vlaamsche zaak en letterkunde ontviel op Dinsdag, 10 September 1867, een rechtzinnig vriend en uitstekend beoefenaar, in den persoon van den heer baron Julius de Saint-Genois, leeraar-boekbewaarder der Gentsche hoogeschool, overleden op zijn landgoed te Royghem, nabij Gent. Geboren te St-Quintens-Lennick, in Brabant, op 22 Maart 1813, was hij dus nauwelijks 55 jaren oud. Hij is aan de gevolgen eener plotselinge beroerte bezweken, na reeds eenigen tijd met zijne gezondheid te hebben gekwijnd. Indien ooit van iemand mocht gezegd worden dat zijn leven welvervuld was, dan is het wel degelijk van den heer baron de Saint-Genois, die zoo wel bezigheid als uitspanning in het beoefenen van letterkunde en wetenschap zocht. Zijne schriften (Fransche en Vlaamsche) zijn zoo menigvuldig in getal, als verdienstelijk naar den inhoud; de hoeveelheid benaadeelt hier de hoedanigheid niet. Het lezend publiek is zulks overigens zeer goed bekend, want de geschiedkundige romans van den heer J. de Saint-Genois genieten sedert lang eenen gevestigden roem. Wie herinnert zich niet met genoegen en wie herleest niet steeds met graagte en vernieuwden smaak *Bertrand van Rains*, *Anna*, de *Historische verhalen*, de *Tafereelen uit de vaderlandsche geschiedenis*, enz. enz.? Tot de beste Fransche werken des overledenen behooren, buiten den oorspronkelijk in die taal geschreven *Bertrand van Rains* (le faux Bouin), waarvan de vertaling werd bezorgd door den heer C.H. Van Boekel: *la cour du duc Jean IV*, *Hembyse*, *le château de Wildenbourg* (overgezet in Nederland), *Feuillets détachés*, *les Flamands d'autrefois*, enz. enz. In het geschiedkundige en wetenschappelijke vak leverde hij onder andere eene *Histoire des avoueries en*

Belgique, *Antoine Sanderus et ses écrits*, *les Voyageurs belges du* 13^{e} *au* 19^{e} *siècle*, eene *verdediging van Jacob van Artevelde tegen den baron de Gerlache*, enz.

De *Maatschappij der Vlaamsche bibliophilen* verliest in den heer de Saint-Genois eenen harer ieverigste en bekwaamste medewerkers. Hetzelfde mag gezegd worden opzichtens de Commissie voor het uitgeven der graf- en gedenkschriften van Oost-Vlaanderen, de koninklijke commissie van monumenten, en de commissie, waarvan hij voorzitter was, voor het uitgeven der *Biographie nationale.*

Voor de Gentsche hoogeschool mag het afsterven van den heer de Saint-Genois een onherstelbaar verlies worden genoemd.

In zijne hoedanigheid als archivarius van Oost-Vlaanderen en boekbewaarder der hoogeschool, bezorgde de heer de Saint-Genois de uitgaaf van den inventaris en catalogus der aan zijne verlichte hoede toevertrouwde verzamelingen.

Als lid van den gemeenteraad en schepen der stad Gent, welke betrekkingen hij van in 1848 tot in 1857 waarnam, heeft de heer de Saint-Genois in velerlei opzicht zeer veel goeds gesticht en zich daardoor eenen titel te meer op de hoogachting zijner medeburgers verworven, een gevoel welk hij, als mensch en burger, al degenen die omgang met hem hebben gehouden, heeft ingeboezemd.

De nagedachtenis van den diepbetreurden overledene zal dan ook geëerd en gevierd tot het nageslacht overgaan.

De plechtige lijkdienst heeft, onder eenen grooten toeloop, op 13 September, ten 3 ure namiddag, plaats gehad, in de St-Janskerk, te Royghem. De hoeken van het baarkleed werden gehouden door de heeren Haus, rector der Gentsche hoogeschool; P. de Decker, oud-minister van binnenlandsche zaken; Aug. van Lokeren, eere-archivarius van Oost-Vlaanderen, en professor Snellaert. Aan het graf werden redevoeringen uitgesproken door de heeren: Haus, rector der hoogeschool van Gent, namens dit gesticht; P. de Decker, oud-minister, namens de koninklijke academie van letteren en wetenschappen; Snellaert, namens de Vlaamsche beweging; E. de Busscher, namens de Gentsche maatschappij van schoone kunsten; Fr. Rens, namens de maatschappij *De taal is gansch het volk;* ridder de Schoutheete van Tervarent, namens de Academie van oudheidkunde; J. Bernard, namens het personeel der bibliotheek der hoogeschool. De heer J.-A. de Laet, volksvertegenwoordiger, sprak als vriend van den overledene en in eigen naam, eene treffende redevoering uit.

Wij herinneren er aan, dat de *Vlaamsche School*, in 1862 (bladz. 193), een welgetroffen portret van den heer de Saint-Genois, geëtst door den heer Jos. Nauwens, opgenomen heeft, ter gelegenheid zijner benoeming als voorzitter van het in dat jaar te Brugge gehouden Nederlandsch taalcongres.

Toen wij, onder het schrijven dezer regels, de edele, rechtzinnigheid en welwillendheid ademende trekken des overledenen beschouwden, dachten wij: van den heer de Saint-Genois mag in der waarheid gezegd worden, dat *zijn gelaat was de spiegel zijner ziel.*

Over de houtsnede.

De belangrijkheid

AFBEELDING VAN CHRISTUS. - TEEKENING EN HOUTSNEÊ VAN VEREST.

van dit kunstvak noopt ons tot eenen korten terugblik op de tentoonstelling van St.-Nicolaas, waarover wij eene bijdrage opnamen in eene onzer vorige afleveringen, blz. 122.

De houtsnede, zooals men weet, een vak dat hier te lande, voor eenige jaren, op eene zekere hoogte gebracht werd door de heeren Hendrik en William Brown, en dat, jammerlijk genoeg, niet aangemoedigd wordt, was op de Waassche tentoonstelling vertegenwoordigd door een aantal platen van Verest. Telkens wij afdrukken van welgelukte houtsneden zien, bewonderen wij deze schoone kunst, die, bij middel van wit en zwart, ons min of meer trouwe voorstellingen geeft, van de werken der kunstschilders, die ter hunner beschikking op het palet al de kleuren en tonen kunnen zoeken, die zij van noode achten om koloriet, poëzij en kracht te scheppen.

Wij zullende door Verest tent o o n g e s t e l d e houtsneden beknoptelijk in overzicht nemen, en daar wij er drie hebben van aangekocht, waarvan bereids eene in de vorige en thans eene in deze aflevering wordt opgenomen, terwijl de derde, *de Opvoeding van Achilles*, in eene volgende z a l v e r s c h i j n e n, zullen onze lezers die de tent o o n s t e l l i n g van St-Nicolaas niet bezochten, zich in de gelegenheid gesteld zien, door hen zelven over het werk des jong e n k u n s t e naars te oordeelen.

De nevensstaande plaat, d e afbeelding van Christus, is eene herinnering aan het tijdvak dat de jonge plaatsnijd e r s v a n d e w e r k p l a atsen

plaatsen der Antwerpsche koninklijke academie, voor de eerste maal sedert het bestaan dier kunstinrichting, in hun vak om den prijs kampten. Verest behaalde den palm met deze afbeelding van Christus.

Men zal al dadelijk opmerken, dat deze houtsnede eenigszins te zwart en fijn van lijnen is. Door den grijzen toon krachtig te willen maken, is de plaatsnijder in zijn werk te zwart geworden.

Dezelfde aanmerking kan gemaakt worden, voor eene andere, van Verest op de tentoonstelling voorkomende plaat, getiteld: *de Spaansche page.*[1] Hierin heeft de kunstenaar de fijne, regelmatige, soms drooge lijnen van de kopersnede willen navolgen en hij is te hard geworden. Het plaatje naar Murillo, door den heer Verest geteekend en gesneden, heeft meer losheid en zwier aan zich. Beseffende, dat eene der hoofdkenmerken van de Vlaamsche kunstenaren kleur is, heeft hij getracht, is zijn pogen dan slechts onvolmaakt geslaagd, kleur aan te brengen. Het hoofd des kinds is wat hard, maar de handen en de overige deelen der houtsnede zijn los en met gemak gesneden.

De Opvoeding van Achilles is vrijer behandeld. De teekening en de kleur zijn beide op zeer voldoende wijze door den plaatsnijder in acht genomen.

De plaat, geteekend door den kunstschilder B. Wittkamp, voor den geschiedkundigen roman *de Wolfjager*, van Aug. Snieders, is breed en vloeiend gesneden, het bovenlijf der figuur is vol kleur en krachtig. Het onderlijf en de wolf zijn te hard en mager van lijnen, en wij hadden wel gewild dat de kunstenaar die deelen had bewerkt zooals het overige der plaat.

De omtrekfiguur van een *Romeinsch soldaat* (eigene teekening van den houtsnijder) is zeer goed meêgevallen.

De overige zijner kleine houtsneden zullen wij niet afzonderlijk vermelden.

Ten besluite zullen wij den wensch uitdrukken, het vak der houtsnede in ons vaderland al spoedig te zien heropbeuren, door de aanmoediging van kunstenaren, schrijvers en uitgevers, in het bijzonder, en de gunst van het publiek in 't algemeen.

T.

Jaar- en levensgetijden.

De lente, met haar lief en zoet,
Is als de frissche kinderjaren;
Zij print in 't hart en hoop en moed,
Dat, onbewust van rampgevaren,
Zich reeds met hersenschimmen voedt.

De zomer, hel van vreugde en glans,
Is als de jeugd vol gloed en leven;
De zonne schittert aan den trans;
Men ziet alom de blijdschap zweven
En 't jonge hart droomt feest en dans.

De herfst is als de middentijd
Van 's levens reistocht hier op aarde:
Hij is aan zachte rust gewijd;
De mensch beseft zijn nietge waarde,
En ziet de vlucht des tijds met spijt.

1 Zie de *Vlaamsche School* 1858, bladz. 41.

De winter, met zijn naakte veld,
En sneeuw en vorst en koude dagen,
Gelijkt den grijsaard, steeds ontsteld,
Die wenscht: weldra worde ik ontslagen
Van 't leven dat voortaan mij kwelt;
Ik zie met innig welbehagen,
't Uur, op 't welk mijn ziel ten Hemel snelt!....

L.-F. DAVID.

Aaltre, 1867.

Het is beter het gevaar te gemoet te gaan, dan het af te wachten. Een schip op de kust kiest bij storm de open zee, om eene schipbreuk te voorkomen.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen, 1867.
Vervolg, zie bladzijden 157 *en* 158.

J. CHAMERLAT, van Parijs, heeft een *zeebad* tentoongesteld; het er in voorkomende kind is goed geschilderd, doch het water der zee te paarlemoerachtig.

C. CLAES, van Tongeren, heeft ditmaal meer vastheid in zijne tafereelen, doch is soms wat droog. Wij herinneren ons, stukken van hem gezien te hebben, die aangenamer van kleur waren. *De terugkomst der oudste zuster*, verkiezen wij boven de twee andere van hem tentoongestelde schilderijen. De schilder moet de natuur wat meer te raden gaan, vooral wat betreft de wezens, lidmaten, enz.

J.-M. CLAUDE, van Parijs. Zijn tafereeltje: *vóór het ontbijt*, is nog al zorgvuldig bewerkt, maar het vervalt te veel in eenen en denzelfden bruinen toon. Men zou zeggen dat het eene oude schilderij is.

P.-J. CLAYS, van Brussel. De door dezen kunstenaar tentoongestelde schilderij is de beste die wij nog van hem te zien kregen; de schepen zijn goed geteekend, goed gepenseeld en vooral de lucht is met veel talent uitgevoerd. Het voorplan diende wel eens te worden overzien.

B. CLOET, van Brugge, heeft twee geschiedkundige tafereelen: *daags vóór den moord van Jacob van Artevelde* (17 Juli 1345) en de *aankomst van het Vlaamsche leger op het plein van Groeningen*, *voor den slag van Kortrijk* (1302). Zeggen wij al spoedig, dat er veel vooruitgang is in de werken van den heer Cloet, doch dergelijke onderwerpen dienden op eene grootere schaal uitgevoerd te worden. Er is veel beweging in de beide tafereelen; zij zijn evenwel, op het eerste gezicht, wat raadselachtig. De lucht is wat geel en smelt te zeer samen met den toon van het geheel. Dit zij vooral gezegd voor het tweede tafereel. In beide stukken, zouden de luchten veel winnen, waren zij eenigszins kouder van toon.

A. CLUYSENAER, van Brussel, is een veelbelovend jong schilder. Zijn groot tafereel: *de ruiters van den Apocalypsus*, is eene grootsch opgevatte samenstelling, doch die wij slechts als eene goede groote schets beschouwen, waarvan het moeilijke nog meestal te doen blijft. Zulk werk opvatten en samenstellen, is zeker niet gemakkelijk; maar het zwaarste van de taak ligt ongetwijfeld in de doelmatige voltooiing. Wij hopen dat de heer Cluysenaar zijn werk nogmaals in al zijne deelen zal bestudeeren. Als hij vermag het naar behooren te voltooien, zal hij eene zeer verdienstelijke schilderij geleverd hebben, die niet weinig zal bijdragen tot het vestigen zijner faam. Het door hem tentoongestelde portret bevat goede hoedanigheden; maar de grond is te vuil van toon.

F. COHEN, van Gent. Een niet onverdienstelijk *gezicht op de polders.*

DAVID COL, sinds lang van onze lezers gunstig gekend om zijne eigenaardige tafereeltjes, heeft er een tentoongesteld, toebehoorende aan den heer Muscar. Het is niet nieuw, wij hadden het reeds vroeger gezien; het werd in 1863 vervaardigd en stelt *liefhebbers van kanarievogels* voor. Als kleur is het schoon, doch de uitdrukking van den schoenmaker, die het zaadbaksken van het vogelhuisje zuivert, is wat overdreven; de kat, die intusschen hare liefhebberij betoont door den vogel weg te knappen, drukt den stempel van geestigheid op dit tafereeltje. *De wijnproevers*, eene schilderij van grooteren omvang, is eveneens met zorg uitgevoerd en aangenaam van kleur; doch de wijnproevers schijnen ons, voor eenen kelder, in een te helder licht te staan. Zulks belet niet, dat het eene zeer aangename schilderij is. Dezelve is sinds eenigen tijd den eigendom van den heer Downing, van Nieuw-York.

P. COLIN, van Parijs, heeft drie schilderijen, waarvan de *twee duiven*, ontleend aan Lafontaine's fabel, de beste is. Zijn *roofvogel die een eendvogel verslindt*, is droog als kleur en samenstelling.

M. COLLART (mejuffer), van Brussel, stelt twee landschapjes ten toon: *Februari* en *Mei.* Het eerste, ofschoon het beste van de twee, mist doorzicht. Het behoort aan den heer Crabbe, van Brussel. *Mei* is ook een goed tafereeltje, doch de al te fleurige boomen maken de samenstelling te schreeuwend van kleur. Er ontbreekt rust in het landschap; het oog des toeschouwers weet niet waar zich te vermeiden. Er is ook gemis aan samenhang van kleur.

P.-C. COMTE, van Parijs, heeft eene *wachtkamer der* 17^{e} *eeuw* geschilderd, met soldaten die op bank en tafel ingeslapen zijn, terwijl een (de hoofdpersoon van het stuk), recht op staande, zich uitrekt en geeuwt. Wij betreuren dat een schilder zoo verdienstelijk als Comte, zich met zulke beuzelachtige onderwerpen bezig houdt. Wat *de wachtkamer* betreft, wij hadden die wat dieper gewild; er is te weinig plaats, om al die mannen zich te laten bewegen.

W. CONSTANT, van Mechelen, heeft drie tafereelen, waarvan *het Maanlicht*, het beste is; *de Oogst* is nog al breed gepenseeld en goed van werking, doch het geheel, en vooral het achterplan, is niet genoeg afgewerkt voor zulk klein tafereeltje, welk dan ook meestal van nabij zal moeten gezien worden.

A. CONSTANTIN, van Parijs, maalde, in twee tafereelen, *doode natuur.* Zij zijn te hard van kleur, niet natuurlijk genoeg, de halve en heele toonen te scherp.

J. COOSEMANS, van Tervueren. Zijne vier tentoongestelde tafereelen laten nog al te wenschen als schildering, doch bezitten als kleur goede hoedanigheden. Wij hopen

dezen schilder, bij eene volgende gelegenheid, met volmaaktere stukken terug te zien.

A. CORKOLE, van Gent, schilderde eene voorstelling van het gekende spel: *Blinde-moeike.* Als gedacht is het niet nieuw en als teekening laat het te wenschen. Wanneer de heer Corkole zich echter ernstig op de teekenkunst toelegt en vooral op het teekenen naar 't gekleed model, zien wij in hem een goed genre-schilder te gemoet.

J. CORNILLIET, van Parijs, hadde met zijne kluchtspelers wel mogen te Parijs blijven.

C. CORPET, insgelijks uit de Fransche hoofdstad, zendt ons *druiven en bloemen.* De slagschaduwen der druivenbladeren zijn te zwaar en de druiven vallen te veel in den toon des muurs.

J. CORRENS heeft vorderingen gemaakt, vooral zichtbaar in zijn levensgroot portret. *Na het bad* is voor de toeschouwers niet klaar genoeg uitgedrukt. Het zou niet moeilijk zijn op de liggende houding van dit meisje menigvuldige andere benamingen toe te passen. *Het wachten* is slecht van teekening en samenstelling. *De muziekpartij*, het beste als opvatting, doch laat te wenschen als koppeling en teekening, maar gaat als kleur met den palm strijken. Vooral de achtergrond is schoon en aangenaam van toon.

A. COUDER, van Parijs. Zijne *bloemen en vruchten* zijn netjes uitgevoerd; zijne met bloemen omkransde *Madona* bevat ook goede deelen, doch wij zouden meer diepte tusschen de bloemen willen zien; zij zijn te wit en benadeelen de uitwerking van het O.-L.-Vrouwebeeldje, dat ons het hoofdonderwerp schijnt.

F. CRABEELS heeft twee zeer kleine en wel uitgevoerde tafereeltjes: den *Zomer* en den *Herfst* voorstellende, en die men wel eens had mogen aankoopen voor de trekking.

R. CRAEYVANGER, van Amsterdam, leverde drie tafereelen: *het werkhuis van Artus Quellijn* en *Michel Angelo en del Piombo*, zijn beide zeer aangenaam van samenstelling en goed van kleur. Wij stellen de opgenoemde schilderijen boven de *tent der renbaan.*

C. CRETIUS, van Berlijn, heeft in zijn *O.-L.-Vrouwefeest in de Romeinsche gebergten* schoone deelen, doch mist samenhang van kleuren.

G. GROEGAERT, van Antwerpen. Mag, volgens ons, hetzelfde gezegd worden, voor zijn tafereel *doode natuur*, waarop de haas het best uitgevoerd is.

C. CUNOEUS. Boven zijne *sneppenjacht* verkiezen wij zijn tafereel met honden, waarvan er een een vogel in den muil heeft. Het is getiteld *afgunst.*

R. DAHLEN, van Dusseldorf. *Een wagen vóór eene herberg, bij*

onweder, is goed geteekend, maar mist doorzicht en is te zwart en te droog geschilderd.

J.-J.-M. DAMSCHROEDER, van Amsterdam, heeft twee tafereeltjes, waarvan de *Allerzielendagen* het schoonste is; de herinnering aan de dooden is voorgesteld door een binnenvertrek, waar eene moeder, hare wellicht vaderlooze dochter, die nevens haar geknield zit, in een groot boek (waarschijnlijk een bijbel) laat bidden. De benaming der schilderij is, onzes dunkens, niet al te best gekozen; maar het stuk is goed van toon en kleur.

A. DANDOY, van Namen, geeft twee buitengezichten uit den omtrek van de stad zijner inwoning. De werking is goed; maar niet zóó goed, dat de stukken verdienen op den 1sten rang geplaatst te worden, zooals n^{r} 215.

L. DANSAERT, van Ecouan, heeft vier schoone schilderijen, waarin veel gedacht en geest doorstralen, te weten: *de wachtkamer*; *Gretry's eerste jeugd*; *eene veiling op het einde der* 18^{e} *eeuw* en *de terugkomst*, welk laatste is aangekoeht voor de trekking. Alle zijn eigenaardig en schoon van samenstelling en geestig van opvatting. De verschillende karakters zijn goed weêrgegeven, doch in de genoemde schilderijen ontbreekt ruimte, vooral in *de veiling*, waar de liefhebbers om zoo te zeggen aaneengeplakt zijn. Wat betreft de kleur, wij zijn geene liefhebbers van die gepoederde schildering. Ons is dat alles te smodderig, te veel geklikt. Indien deze samenstellingen met de kleuren der Vlaamsche schilderschool uitgevoerd waren, zouden het meesterstukken zijn. *Gretry's jeugd* is ons het rijkst aan goede hoedanigheden, en dat, welk door de maatschappij voor de trekking is aangekocht, het armst.

F. DAUGE, van Brussel, heeft in zijnen *Christus aan het kruis* oude en hedendaagsche kunst willen vereenigen, hetgeen ons, en velen met ons, niet bevalt. Zijn Christusbeeld is goed geschilderd, doch mist dat echt godsdienstig karakter, welk men bij de oude schilders aantreft. Indien de heer Dauge op den door hem betreden weg wil voortgaan, moet hij de juweelen, ons in dat vak door Quinten Massijs en anderen nagelaten, meer doorgronden; maar zijne twee andere tafereelen, ofschoon zij goede hoedanigheden van teekening en kleur bezitten, doen ons in hem geen kunstenaar ontwaren, geroepen om het godsdienstige vak te behandelen.

H. DAURIAC, van Antwerpen. De vier tafereelen dezes kunstenaars, strekken hem en zijnen vroegeren meester, den heer de Bruycker, tot eer. De *twee vriendinnetjes* bevallen ons het meest. Het vriendschappelijk gevoel is bij de twee jonge jufvrouwen zeer goed uitgedrukt en het zorgvuldig bewerkte stuk is aangenaam van kleur, al zouden wij den achtergrond dan ook wat zachter van toon hebben willen zien. Het eentoonige steenroodachtig papier, waarmede de kamerwanden behangen zijn, doet nadeel aan het geheel. *Het spinnewiel*, is mede zeer zorgvuldig, ofschoon eenigszins droog behandeld, en *de Grootmoeder* wat al te gemaakt van kleur. Overigens is dit stuk eene schoone en aangename schilderij. De vierde schilderij van den heer Dauriac, is de afbeelding van een glas *grog*, waarnevens de helft eener overgroote citroen en stukjes gezaagde suiker (volgens de hedendaagsche mode). Het glas en de suiker zijn geplaatst op een porseleinen schoteltje, het alles zeer fijn en zorgvuldig uitgevoerd. Ons leek het onderwerp evenwel te onbeduidend, om te verdienen dat een schilder, wiens kunde verder reikt, daaraan tijd en talent ten beste zou geven. Maar - 't is waar ook - de heer Dauriac is een zoo werkzaam kunstenaar, dat hij zich

wel eens een dergelijk buitenwerkje mag gunnen. Het stuk, welk een werk van geduld mag worden geheeten, is aangekocht door den heer d'Huyvetter, van Nieuw-York.

A. DAUZATS, van Parijs, heeft tentoongesteld een *Muzelman*, die voor de moskee zijn gebed verricht. Is goed van toon, als samenstelling onbeduidend en het gebouw te rot geschilderd.

F.-J.-T. DE BACKER, van Antwerpen, heeft mangel aan de schoonste hoedanigheid onzer school, namelijk de kleur, in zijn tafereel getiteld: *loffelijk tijdverdrijf in de familie eens schilders.*

DE BAERDEMAECKER en A. DE BISEAU, van Brussel, hebben ieder twee landschappen. Die van den eerste zijn wat geel, en die van den tweede wat droog en eentoonig, vooral *de rotsen aan de boorden van de Maas*, welk stuk is aangekocht voor de trekking.

V. VAN BEUGHEM, van Antwerpen. Twee landschappen; *de Waterval* is wat mager als schildering.

FERDINAND DE BRAEKELEER, heeft vier tafereelen, waartusschen zijn geschiedkundig tafereel: *de dood van Felix de Merode.*[1] De *lezing en verveling* is een tafereel, welk al de hoedanigheden bevat die den ouden meester sinds jaren kenmerken. In een binnenvertrek, na het noenmaal, leest de vader het dagblad luid op, terwijl de zoon en de dochter zachtjes ingesluimerd zijn; slechts de hond schijnt een belangstellend oor aan de lezing zijns meesters te leenen. De kat schijnt minder politieken zin te hebben dan haar viervoetige kameraad, want zij likt dood op haar gemak de rijstpapschotels uit. *De wildstrooper*, schijnt ons niet nieuw; wij meenen dat nog gezien te hebben; *de vlieg*, is eigenaardiger, doch de vogelnest der kinderen is te fijn; daarin heeft de schilder de natuur niet geraadpleegd. Het geheel vormt een zeer aangenaam kamerschilderijtje, dat wij hadden willen aangekocht zien.

H. DE BRAEKELEER, heeft in zijn *verlaten der kerk na den doop*, wezenlijk schoone hoedanigheden als kleur aan den dag gelegd; wij zouden echter de kerkmeubelen enz. met meer zorg afgewerkt willen zien en de figuren meer naar de natuur geschilderd.

ED. DE BRUXELLES, oudleerling der Antwerpsche academie, heeft een tafereel van grooten omvang, besteld voor het gemeentehuis zijner geboortestad, Ath. Het verbeeldt *Karel-den-groote als hersteller der studiën.* Dit tafereel behelst ontegenzeggelijk goede hoedanigheden als samenstelling en schildering. Wij zouden op het achterplan wat meer rust hebben willen zien houden; er is verwarring. Op het eerste gezicht vat men het onderwerp niet, iets wat toch noodzakelijk is, vooral voor eene schilderij die een openbaar gebouw versieren moet. Intusschen mag gezegd worden, dat de heer de Bruxelles op de

1 Zie de *Vlaamsche School* 1865, bladz. 84.

goede baan is. Wij hebben den jongen kunstenaar sinds jaren gevolgd en verheugen ons over zijne vorderingen. Moge hij volharden!

F. DE BRUYCKER, van wien onze lezers in 't bijzonder een gunstig geheugen moeten bewaard hebben, door de schoone plaat die wij in ons verslag der tentoonstelling van 1864 naar eene zijner schilderijen opnamen,[1] leverde thans vier tafeerelen, die allen getuigen van het ernstige talent des gewetensvollen schilders. Al wat hij uitvoert, is met de meeste zorg behandeld; ook zijn zijne stukken niet ziel- en gedachteloos, zooals de meeste genre-tafereelen, maar stralen zij van dichterlijkheid of geest van waarneming. De Bruycker's tafereel, welk op deze tentoonstelling het meest de aandacht boeide, is datgene welk hij te recht *de witte slaaf* genoemd heeft. De arme boerenjongen, wien bij de militieloting een ongelukkig nummer ten deele viel, neemt afscheid van zijne vereenigde huisgenooten, in het nederige woonvertrek. Hoe waar is die huiskamer niet voorgesteld! Alles staat er op zijne plaats, er is niets te veel, niets te weinig in. Al wat er is, behoort er wel degelijk te zijn. Door het raam, op de gewoonlijk zoo vreedzame dorpsstraat, bespeurt men den veldwachter, met een aantal witte slaven, alias ingelootte lotelingen. Er ligt over dit afscheidstooneel, welk de heer de Bruycker ons heeft gemaald, een waas van meer dan gewone droefheid. Men gevoelt, wanneer men die schilderij beschouwt, dat ook het gewicht der stoffelijke bekommeringen die smartvolle menschen drukt. En zwaar is dit gewicht, want de jongeling die men meêdogeloos komt weghalen, is een krachtige steunstok voor zijn gezin. Men dwingt hem, het ouderlijk huis te verlaten, juist wanneer hij vader en moeder hulp kan gaan bieden voor hun talrijk kroost. De vader en moeder kunnen zich als het ware niet losmaken van den duurbaren zoon, wien het soldatenleven aan zoovele gevaren gaat blootstellen; de zuster weent, de jongere kinderen zien half krijschend, half nieuwsgierig dit treurig afscheidsnemen aan, terwijl de twee jongste kinderen, op eenen stoel, voor het vensterraam, de bewegingen der andere marschvaardige lotelingen gadeslaan. Heel dit moeilijk tooneel is voortreffelijk teruggegeven, schoon van kleur en goed geteekend. Slechts scheen ons het gezicht van den toekomenden soldaat wat plat. Ook is dat gedeelte ons overigens voorgekomen als niet geheel afgewerkt. *De vrije uitwisseling*, is zeer lief en eigenaardig. Twee kinderen zijn in het bezit van eenen met platte kaas bestreken boterham, waarmede een derde kind voorstelt zijnen drijftol te verruilen. Is zoo keurig geteekend als geschilderd. *Het droevig ontwaken*, is eene episode uit een treurig drama. Te midden des winters, terwijl de sneeuw het aardrijk bedekt, ontstaat er bij nacht brand op eene afgelegene hoef. De moeder van het door de vlammen verjaagde gezin, zit met hare drie half naakte kinderen, die zij zooveel mogelijk tegen de vinnige koude tracht te beschutten, de verdelging van have en goed radeloos aan te staren. Dit vormt het voorplan der schilderij. Op het achterplan staat de brandende hoeve. De akelige vuurgloed verlicht de angstvolle vrouw. Al dit, vormt een verschrikkelijk schoon geheel. Twee opmerkingen. 1° Wij hadden liever het hoofd der moeder wat minder van op de zijde gezien. 2° Het onderwerp (rechtuit gezegd) bevalt ons niet geheel in zijnen aard. Wij zagen den heer de Bruycker zich liefst wijden aan de voorstelling van minder sombere tooneelen. De dagbladen disschen hunne lezers alle dag reeds zoovele verhalen van rampen en ongelukken op! Is gemeld tafereel treurig, des te gemoedelijker en aangenamer is de *Zoete liefkozing*, de gelukkige

1 Zie de *Vlaamsche School*, 1864, bladz 97.

jonge moeder gestreeld en gekoosd door haar kind. Bij het beschouwen dezer puike, zacht aandoenlijke Vlaamsche schilderij, denkt men als onwillens en vermilderd aan de schoone verzen van Nicolaas Beets:

> Wat zijt ge met uw zuigling aan de borst
> Gelukkig; gij gezegende der vrouwen!
> Gij kunt dien blik van teerheid niet weêrhouen
> Van wat gij op uw moederknieën torscht.
> Niet waar, het is uw eerstling? 't mollig wichtjen!
> 't Is de eenigste, de schoone! vrucht uws schoots,
> En draagt het merk uws lieven echtgenoots,
> In 't vriendelijk oog, op 't englenaangezichtjen!

D.-J. DE BRUYN, van Antwerpen, heeft een binnenvertrek dat zeer zorgvuldig is afgemaald; maar de schildering van het wezen der juffer is te veel gelikt en het geheel gedachteloos.

C. DE COCK, van Parijs, leverde twee landschappen, die schoone deelen bevatten. Een is er van aangekocht voor de trekking.

H. DE COCK, van Antwerpen, stelde een paar landschappen ten toon die, voor een liefhebber-schilder als hij, niet onverdienstelijk te noemen zijn.

B. DE COCQ, van 's-Gravenhage, stelde *dood wild* ten toon, dat in te harden toon is geschilderd. Zijn *opgeschrikte haas* is daarentegen goed en waarheidsvol teruggegeven.

J. DE COSTER, van St-Joost-ten-Noode. Drie tafereelen: doode natuur, wild, vruchten en andere bijhoorigheden. Het alles wijkt te veel van de natuur af.

P. DE CURZON, van Parijs. *Een gezicht op Ostia*, *in de Romeinsche-Staten*, *bij het wassen van den Tiber.* Het voorplan is te vuil en het water en de lucht te eentoonig. Deze laatste bemerking moeten wij ook maken voor de vleezen, het wezen en de handen van *het meisje van Galinaro.*

P. DEDREUX-DORCY, van Parijs. *Twee hoofdjes van jonge vrouwen*, waarvan de eene blijde en de andere droevig gestemd is. Dragen den stempel van sieraadschilderingen met krijt geteekend.

A. DE FONTENAY, van Parijs, is te porseleinachtig in zijn water en zijne lucht der *monding van de Senne.* Het water is niet doorschijnend genoeg. Overigens eene vrij goede schilderij.

E. DE FRANCHIMONT (mevrouw), van Brussel, heeft twee tafereelen met vruchten, die zeer keurig en natuurlijk uitgevoerd zijn, vooral het mandje met pruimen, ananassen enz.

DE GRAEVE (mejuffer), van Brugge, was volstrekt niet gelukkig, in hare voorstelling eener *Antwerpsche boerin.*

J. DE GROOT, van Amsterdam. In dezen schilder treffen wij weêr eenen kunstenaar aan, die ten minste niet gedachteloos is in zijne werken. Zijn *binnenvertrek* is lief en aardig te noemen. Eene gezellige Nederlandsche keuken. De moeder spint, de dochter schilt aardappelen en de zoon rookt een pijpje achter moeders rug - de knaap is nog jong en moeder zou hem misschien, als zij het zag, het rooken verbieden. De *heilzame portie* is ook niet zonder hoedanigheden als opvatting. De beide stukken zijn goed van kleur; doch er ontbreekt ruimte in de vertrekken. Wat meer diepte, zou deze schilderijen veel doen winnen.

TH. DE HEUVEL, van Brussel, schilderde eene school, die aangekocht is, en deze gunst ruimschoots verdiende. Er is in deze school, ook voor schilders, veel te leeren. Ofschoon niet nieuw, als hoofdonderwerp, is het geheel zeer eigenaardig uitgewerkt. De meester is vol karakter en de jongens zijn zeer geestig teruggegeven, vooral degene die zijne les moet opzeggen en de overvlieger, die den ondervraagde zijne antwoorden influistert. Mag genoemd worden: eene *goede* schilderij.

C.-F. DEIKER, van Dusseldorf. *De hertenjacht.* Een wel aangelegd, goed begrepen en verdienstelijk bewerkt stuk. Breed gepenseeld. Enkel zouden wij wat meer spel in de lucht willen gezien hebben.

A. DE KEYSER, van Antwerpen, toont veel aanleg in zijne landschappen. Met studie en voortdurenden arbeid zal hij er komen.

H. DEITERS, van Dusseldorf. Van hem kan hetzelfde gezegd worden, alhoewel hij minder toon heeft dan de voornoemde jonge schilder, en er iets raadselachtigs in zijne uitwerking ligt.

A. DE KEYSER, van Brussel. Het *patroonfeest van den smid*, is het beste van de drie door dezen schilder tentoongestelde stukken. De twee andere zijn *de schrijfles* en een *binnengezicht.* Het eerstgenoemde tafereeltje is echter niet vrij te pleiten van gemaaktheid en daarbij te donker en dof.

DE KLERK, van Dordrecht, heeft een zeer schoon landschap, waarvan de boomen, op het voorplan, bijzonder zorgvuldig geteekend en geschilderd zijn. Wij hadden echter, over 't geheel, wat meer kracht in de uitvoering verlangd.

L. DE KONINGH, uit dezelfde stad, leverde een *slapend kind*, in een vrij zorgvuldig behandeld tafereeltje. Is evenwel te hard en niet natuurlijk genoeg.

J. DE LA HOESE, van St-Jans-Molenbeek. Van de twee stukken dezes schilders, zullen wij slechts dat vermelden, waarop is voorgesteld een oudgediende van Napoleon. Delahoese heeft aanleg om een goed genre-schilder te worden; maar hij dient de natuur meer tot leiddraad en richtsnoer bij zijnen arbeid te nemen. Het gelaat van zijnen oudgediende heeft volstrekt geene vleeschkleur.

A. DE LATHOUWER, heeft voortgang gemaakt. Zijne *hoeve uit de omstreken van Antwerpen* is beter dan wij gewoon zijn van dezen jongen en belovenden kunstenaar te zien. Wij stippen dit feit met genoegen aan. Elke stap voorwaarts, brengt het doel nader.

A. DE LEEUW, van Brussel. *De terugkeer naar de hoeve.* Een wezenlijk prachtig wintergezicht.

A. DELFOSSE, van Antwerpen, verdient geluk gewenscht te worden én met zijn portret, én met zijne schilderij. 't Is ons een waar genoegen, dezen schilder eindelijk op eene goede baan te zien. Wij hopen dat hij zal volharden. Zijne *herstellende zieke* is zeer goed van uitdrukking en de gezelschapsjuffer is, even als al de bijhoorigheden, zorgvuldig geteekend en zeer aangenaam van kleur.

J. DELIN, heeft een welgelijkend en breed geschilderd mansportret tentoongesteld, dat te recht veel bijval geniet.

B. DE LOOSE, van Brussel. Dezes schilders twee tafereelen mogen bij de goede werken der tentoonstelling gerekend worden, vooral zijne *school tijdens de afwezigheid des meesters. De aalmoes* is een stuk waaruit veel gevoel spreekt.

F. DE MARNEFFE, van nabij Brussel, geeft een groot, krachtig en breed gepenseeld gezicht op eenen boschkant (het Zwartewoud), met opgaande eiken- en beukenboomen.

R. DE MEESTER, van bij Mechelen, heeft geene vlucht genoeg in het achterplan zijner *omstreken van Bouffarick*, bij Algiers. De lucht is te hard.

A. DE MEERSSEMAN, van Antwerpen, heeft twee zeer zorgvuldig bewerkte fruitstukken; hunne al te fijne uitvoering maakt hen evenwel eenigszins marmerachtig.

L. DE PITTEURS-HIEGAERTS, van Limburg. Is het stuk, getiteld: *de tooverheksplas* (uit het bosch van Fontainebleau), als keus, teekening en samenstelling goed te noemen, van de kleur mag men zeggen dat zij niet genoeg afgewisseld in de toonen is.

B. DE POOTER, van 's-Gravenhage, verdient geluk gewenscht te worden, met zijn waarlijk schoon portret van A. Schelfhout, den befaamden Nederlandschen landschapschilder. Zóó mogen wij het zien.

E. DE PRATERE, van Kortrijk. Twee tafereelen. Het grootste, eene boerenkar met paarden bespannen, is fiksch, breed en waar gepenseeld. De kar mag inderdaad gezegd worden te *rijden.* De maatschappij had dit tafereel aangekocht voor de trekking; maar het werd herverkocht aan den heer Muscar. Het *neêrhof eener hoeve*, van denzelfden schilder, is insgelijks een zeer aangenaam tafereel.

H. DE PRATERE, van Kortrijk. Hadden wij te kiezen tusschen des schilders *herberg* en zijne *slachterij* (in ouderwetschen trant), wij gaven de voorkeur aan de eerste, die zich bijzonder aanbeveelt door de kleur. (Aangekocht voor de trekking.) De slachterij loopt te veel uiteen, en mist harmonie in werking en kleur. De vleezen zijn geweldig dor en verwaarloosd.

A. DE PRET, van Ghislenghien, schilderde *eene hen met hare jongen*, die de natuur zeer nabij komen.

S. DE RIBBING (mejuffer), van Brussel, leverde twee niet onverdienstelijke schilderijen: de afbeelding eener *Zweedsche jonge juffer*, en een kindje, gezeten voor eene tafel, waarop een kop thee of melk staat, met eenige klontjes suiker en lekkernij er nevens. Het kind schijnt in beraad over eene voor hem zeer gewichtige vraag. Deze vraag is deze: zal ik de suiker in de

thee doen, om haar te zoeten, of wel de klonten in den mond steken? Dit tafereeltje is zeer bevallig, doch wat vlokkig geschilderd.

E. DE ROYER (baron) en T. DE SCHIETERE, alsmede mejuffer V. DE SARTORIUS, van Luik, toonen veel aanleg te hebben.

E. DE SCHAMPHELEER, van Brussel, stelt vier waarlijk schoone tafereelen ten toon. *De boorden van den Rijn bij Arnhem*, is een der aangenaamste stukken van het viertal. De genoemde schilderij is aangekocht voor de trekking en mag eene goede aanwinst voor de tombola worden genoemd.

J.-J. DESTRÉE, van 's-Gravenhage. Zijne drie landschappen, ofschoon wat eentoonig, zijn schoon van kleur. De *Hollandsche watermolen* bevalt ons het meest.

L. DE STUERS, van 's-Gravenhage en C.-H. DE SWART, van Mariaburg, bij Arnhem, hebben ieder twee tafereelen, die goede hoedanigheden bezitten, doch als kleur te wenschen laten.

C. DE VEYLDER, van Antwerpen, zond een schilderijtje, getiteld *de Samenspraak*, welk, vooral in de bijhoorigheden, zorgvuldig is bewerkt. Het wezen des meisjes is evenwel ongelukkig getroffen.

C.-J. VOGEL, van Dordrecht. Twee veel opgemerkte en inderdaad zeer schoone stukken. Zijn *bosch* is aangekocht voor de trekking. Wat meer diepte in het achterplan, zou zeker dit werk nog verbeteren.

V. DE VOS, van Kortrijk. *Reizende kunstenmakers in ruste*, is de titel eener flink gepenseelde en goed geteekende schilderij, waarop zijn afgebeeld arme afgerichte honden en apen, die, rond eene trommel en toebehooren geschaard, een uurtje doorbrengen zonder kunstjes te maken en dus ook zonder van hunnen meester geranseld of van ondeugende straatbengels geplaagd te worden. Van de daarzijnde geleerde viervoeters vestigt vooral de witte hond, waarschijnlijk met het waarnemen van hoofdrollen gelast, de aandacht der toeschouwers.

J. DE VRIENDT, van Gent, schilderde eenen hof, die veel te wenschen laat.

JULIAAN DE VRIENDT, van Gent, kan gemis van eigenaardigheid worden toegeweten; hij volgt de school van onzen beroemden Leys, en wij zeggen niet dat hij ongelijk heeft. Als men geneigdheid gevoelt voor deze of gene strekking in de kunst, doet men veel beter de richting waarheen uwe voorkeur u leidt te volgen en zich daar ernstig op toe te leggen, dan misschien jaren een vak te zoeken, welk dan nog kan blijken onvindbaar voor u te zijn. Er zijn ongelukkiglijk in de rei onzer kunstenaren genoeg van die verlorene schapen. Wij zien ook liever eigenaardige talenten ontstaan; maar wanneer men nu in dezen of genen meester datgene ziet, welk men ook in zichzelve gevoelt, waartoe dan naar iets anders zoeken? Neen, de inspraak van het hart en den geest te volgen, is het eenige middel om iets schoons voort te brengen. Was van Dyck minder groot en schoon in zijne werken, omdat hij Rubens volgde? Wij willen hier natuurlijk geene vergelijking maken tusschen de heeren de Vriendt en baron Leys en van Dyck en Rubens. Wij halen slechts een voorbeeld aan, op het punt van beginsel. De Vriendt's *Heilige Familie te Nazareth* is voor ons geen meesterstuk; verre van daar. Maar deze schilderij bevat toch schoone hoedanigheden, als godsdienstige schildering. Het goddelijk wicht, omringd van de neêrgeknielde engelen, is zeer schoon van gevoel; daarentegen zijn de HH. Joseph en Maria ongelukkige en slecht geteekende middeleeuwsche figuren, die, van wat zij moeten voorstellen, niets hebben dan den schijn. Het geheel en de bijhoorigheden zijn zorgvuldig genoeg bewerkt; doch van de geschiedkundige zijde beschouwd, is

het geheel der samenstelling eene verkettering der historie, even als de kruisweg in O.-L.-Vrouwekerk, (school Leys).

(Wordt voortgezet.)

> Niets is zoeter bij het terugzien op het verledene, dan de herinnering eener verzoening, of de bewustheid van zichzelve overwonnen te hebben.
> HENRIETTE MARIA L***.

Schetsen van Nederlandsche Toonkunstenaars, meest allen tot hiertoe weinig of niet gekend.

SCHENDEL (Jacobus) goed organist, te Utrecht, der St-Nicolaas- en Buurkerken, verving rond 1578, den organist Peter Augustijnsz. Schendel heeft ook aan verschillige opnemingen van orgels deel genomen. In 1579 waren de inkomsten van den organist merkelijk verhoogd, daar Schendel per kwartaal 15 gl. genoot, en andere organisten vroeger maar 12 gl. 's jaars betaald werden. In 1578 had hij maar 36 gl. Ziehier een uittreksel uit de rek. der Buurkerk (Kist Caecilia): ‘Item door ordonantie van Mijnheer Schout ende burgemeester betaalt Ja. Schendel, organist voor een jaar gagie etc. 36 gl.’ 1579. It. Jac. Schendel voor een vierendeel jaar etc. 15 gl. ‘1581. Rek. Buurkerk.’ Item. Jac. Schendel, van verteerde kosten in 't beschrijven van het orgel van boven, 2 gl. 4 st. (De orgelmaker Pieter Jansz deed eene reparatie aan 't orgel van 250 gl.) 1583. ‘It. Jac Schendel org. 60 gl.’ Schendel moet rond 1586 overleden zijn.

SCHOL (Hubert), organist der Fransche kerk te Delft. Poot heeft deze regelen op den kunstenaar geschreven:

> Wij zien 't penseel der nooten kroonen
> In *Schol*, die dus herboren is.

Zie ons werk: *Les artistes musiciens Néerlandais.* Wij hadden deze verzen aan Cornelius Schol toegewijd.

SCHRIVANEK (Jan vader), werd rond 1770 geboren, en overleed te Parijs in 't jaar 1830. Hij was een uitstekend kunstenaar op de hobo, bekleedde verschillige belangrijke posten te Antwerpen, Amsterdam (1799-1810), Stockholm, Nantes, enz. In den Haag was hij met Plancque aan 't hoofd der concerten der harmonie, en was eerste hobo aan den Franschen schouwburg, en in de maatschappij *Harmonica.* Hij verliet deze stad in 1822 en reisde met zijnen zoon Karel naar Parijs. Zijn spel kenmerkte zich door schoonen helderen toon, gepaard met eene wonderbare

behendigheid. Op zijne oude dagen had de talentvolle man vele onheilen, en het einde zijner loopbaan was niet heel gelukkig.

EDW. GREGOIR.

> Hij, die de wereld kent, zal niet te kruipend zijn. Hij, die zich zelven kent, zal niet onbeschaamd wezen.

Kronijk.

Antwerpen. - Door den minister van oorlog is beslist, dat al de ongeleerde soldaten in de regimentsscholen zullen *moeten* leeren lezen, schrijven, enz. Naar aanleiding daarvan heeft de *Liberale Vlaamsche Bond* zich tot den minister gewend met het zeer billijk verzoek, om de Vlaamsche militianen in hunne moedertaal te onderwijzen.

- Wij hebben gemeld dat Leonard de Cuyper's standbeeld, de *Kanadische vrouw*, ging verloot worden, ten behoeve van een gedenkteeken, Abraham Ortelius, den beroemden aardrijkskundige, ter eer, in Antwerpen op te richten. De prijs van het lot is slechts 1 fr. Er zullen 10,000 loten uitgegeven worden. Wij doen eenen warmen oproep aan onze lezers in 't bijzonder, en aan de vrienden der kunst in 't algemeen, opdat zij, door het nemen van een aantal loten, deze echt aanmoedigenswaardige onderneming zouden helpen tot stand brengen, met wier leiding zich heeft gelast eene commissie, bestaande uit de heeren Cogels-Osij, P.-C. de Bie, H. d'Ooge, F. Grisar, P. Kremer, J. Dyckmans, V. Lijnen, prof. Rigelé, M. Suremont en D.-E. van Rompaey.

Mechelen. - Prijskamp, uitgeschreven door het Congres, voor een werk betreffende de opvoeding der meisjes. De prijs is verdeeld tusschen den eerw. heer Nouwen, onderpastoor te Loon, en den eerw. heer Clèves, pastoor te Binche.

Brussel. - Prijsvraag betreffende Quinten Massijs. De klasse der schoone kunsten van de koninklijke academie heeft een zilveren eermetaal toegekend aan het stuk, voor opschrift dragende: *Quintine... veteris novator artis*.

Gent. - Voor den wedstrijd van volksliedjes, uitgeschreven door het *Vlaamsch verbond*, zijn niet minder dan 34 stukken ingezonden. In het ernstig vak, werd de prijs bij verdeeling toegewezen aan de heeren Em. Moyson, van Brussel *(Werkmanslied)* en H. de Graaff, van Antwerpen (*de Circus*); voor het minnelied werd bekroond de heer A. Bultynck, van Knesselare. Voor de boertige stukken werd de prijs niet toegewezen; maar aan de stukken *Jan's terugkomst* en het *Kwakkelnest* werden eervolle meldingen toegestaan. Nog werden eervol vermeld: de *Nacht*, het *Meilied*, *Herinnering aan haar* en *het Minnelied.*

Wetteren. - De heer Ternest, schrijver der uitmuntende *Duitsche Spraakleer*, waarmede Vlamingen, op weinige weken, Duitsch kunnen leeren, heeft van den koning van Pruissen, wien hij een exemplaar van dit werk had opgedragen, een prachtig gouden eermetaal ontvangen.

Buitenland.

Parijs. - De beroemde Alexander Dumas wenschte bij de bewerking van zijnen roman *Les Blancs et les Bleus*, inzage te krijgen van de vlugschriften, welke destijds geschreven zijn naar aanleiding van het gebeurde op den 13^{n} Vendémiaire. Hij vroeg die werken in eene der publieke bibliotheken, doch zij werden geweigerd. 's Anderendaags schreef Dumas aan den keizer:

'Doorluchtige confrater!

Toen gij ondernaamt het leven te schrijven van den veroveraar van Gallië, beijverden alle bibliotheken zich om ter uwer beschikking te stellen wat zij aan oorkonden bezaten.

De uitslag is geweest een werk van bijzondere voortreffelijkheid en bijzondere volledigheid, in het bijeenbrengen van geschiedkundige stukken.

Ik ben op het oogenblik ook bezig, het leven te beschrijven van eenen Caesar, genaamd Napoleon Bonaparte, en nu heb ik ook stukken gevraagd betreffende zijne verschijning op het wereld-tooneel.

Kortom, ik zou zeer gaarne eens alles bijeen hebben, wat betreffende den 13^{n} Vendémiaire geschreven is.

Ik heb daarnaar gevraagd aan de bibliotheek, maar men heeft geweigerd.

Nu blijft mij niets over dan bij u te komen, doorluchtige confrater, wien niets geweigerd wordt, met het verzoek, of gij de vriendelijkheid wilt hebben, om op uwen naam die boeken te vragen en ze mij over te zenden, als gij ze gekregen hebt.

Zoo gij zoo goed wilt zijn mij dit verzoek in te willigen, zult gij mij eenen dienst bewijzen, dien ik, als letterkundige gesproken, nooit vergeten zal.

Ik heb de eer te zijn, met allen eerbied, doorluchtige schrijver van *het leven van Caesar*, uw zeer onderdanige en allerdankbaarste confrater.

ALEXANDER DUMAS.'

Den volgenden dag had de schrijver de gevraagde vlugschriften, die hem door den heer Duruy, minister van openbaar onderwijs, werden toegezonden.

Hull. - Bij eenige onlangs plaats gehad hebbende opgravingen aan de westelijke dokken, stieten de werklieden op eene donker gekleurde laag grond, waarin een groot aantal boomen in horizontale richting lagen. Bij onderzoek bevond men, dat dit eikenboomen waren van uitmuntende hoedanigheid en wel bewaard. Behalve deze belangwekkende overblijfselen van lang vervlogene eeuwen, vond men nog ahorn- of esdoornboomen, hazelnootstruiken en duizende oester- en mosselschelpen. De ontdekking is daarom voor oudheidkundigen van belang, dat er boomen van thans nog bestaande soorten op eene diepte van 19 voet onder de bedding der rivier gevonden zijn. Boomen, op dezelfde diepte in de Victoria-dokken gevonden, bewijzen dat de geheele landstreek eenmaal door zware bosschen bezet was en door eene of andere ontzettende gebeurtenis in de natuur diep onder den thans beganen grond is gedolven. De kracht, die deze boomen ontwortelde en ze te gelijker tijd zoo diep begroef, kwam blijkbaar uit het Zuidoosten, want de boomen liggen onveranderlijk in Noordwestelijke richting. De oester- en andere schelpen schijnen van uitgestorvene soorten te zijn, want ze zijn veel grooter en van eenigszins anderen vorm dan de tegenwoordige.

Een storm in de woestijn.

TEEKENING EN HOUTSNEÊ VAN JOS. HEMELEER.

De woestijn is eene uitgestrekte zee van zand, waar men alleen hier en daar eenige kleine, groene eilanden, oasen genaamd, aantreft, welke tot schuilplaatsen dienen voor de wilde dieren, en menschen niet minder woest, wier beroep het is, de karavanen, die de woestijn met hunne talrijke, rijk beladene kameelen doortrekken, te plunderen of op rantsoen te stellen.

De woestijn toont veelvuldig aan den mensch zijne sterfelijkheid, en de wegen welke de karavanen gewoonlijk volgen, zijn dikwijls slechts te onderkennen door witgebleekte beenderen van menschen en dieren; een treurige aanblik levert dit op voor den reiziger, die dikwijls op het punt van neder te zijgen, elk oogenblik er het aantal kan van vermeerderen.

De karavanen hebben vele vijanden, waaronder de plunderzieke horden, welke zich bij de drinkputten en fonteinen nestelen, om den dorst der reizigers met eene schatting te bezwaren, nog het minst te vreezen zijn. De zon, welke hare stralen met verzengende hitte op dezen oceaan van zand nederschiet, veroorzaakt voortdurend ziekte en ongesteldheid. Niets is echter ontzettender dan de samum, een hevige verzengende stormwind, van het zuiden naar het noorden, die reeds in de tijden der oudheid zijn ontzettend geweld deed kennen, daar hij in de woestijn van Lijbië een leger van Cambijsen van 50,000 man onder het zand begroef. Bij gebrek van legers vergenoegt hij zich thans met karavanen. Een oude schrijver, van dezen wind sprekende, zegt: een verzengende wind, als het ware uit eenen brandenden oven voortkomende, blaast met onuitstaanbare hitte langs het gloeiende zand.

De reiziger wordt er doodelijk door aangetast, en de kameel, de zoon van de woestijn, gewend aan dorst en honger, gevoelt dat het hart door dien vurigen wind verdroogt. Eensklaps komt het zand door eenen dwarlwind in beweging, hoopt

steeds op en verduistert de lucht; het schijnt dat de woestijn opgeheven wordt, tot eindelijk de storm alles medesleept. Indien de wind de karavanen des nachts overvalt, wanneer zij, beschermd door eenen heuvel, in rust verzonken zijn, blijven zij er onder begraven. De koopman wacht te vergeefs hare aankomst in de straten van Caïro; Mekka bejammert deze vertraging en Tambucto is in rouw.

Dit zijn geene ijdele woorden, door eene Oostersche verbeeldingskracht ter neder geschreven, om de aandacht der lezers te boeien: het is de nauwkeurige teekening van eene maar al te dikwerf plaats hebbende gebeurtenis, die men te recht eene schipbreuk in de woestijn kan noemen. De nieuwspapieren van Bombay brachten in December van het jaar 1855 het bericht eener ontzettende ramp, die in de maand September van hetzelfde jaar, in de woestijn van Perzië, in de omstreken van IJzed, halverwege tusschen Herat en Ispahan, had plaats gegrepen. Een der reizigers, aan de ramp ontkomen, verhaalt ons de volgende bijzonderheden: Hij was van Cashemir vertrokken, om zich, door Perzië, naar Europa te begeven, en bevond zich den 29^{n} Augustus te Herat, waar hij vertrok met de karavaan, aangevoerd door den scheik Hadji, bestemd naar Ispahan; zij bestond uit 174 kameelen, 110 paarden, 102 mannen, 11 vrouwen en 2 kinderen; gedurende de eerste dagen, zegt hij, ging onze weg langs eenige lage, steenachtige heuvelen, onbebouwbaar gemaakt door het aangewaaide zand der woestijn. Niets doet het oog droeviger aan, dan deze nog onlangs vruchtbare plaatsen, thans door het zand geheel bedekt, terwijl de blik slechts hier en daar eenige voor altijd verzengde grasstruiken bemerkt; den negenden dag betraden wij de woestijn, alhoewel de hemel door eenige nevelachtige wolken bezet werd.

De beide volgende dagen verliepen zonder iets merkwaardigs, en wij kwamen geregeld na zes of acht uren gaans aan eene kleine oase, waar zich goede waterputten bevonden, door een groot aantal palmboomen overschaduwd, en eenige doornachtige boomen van het geslacht der minosas en nog eene menigte palmen. Den derden dag begaf men zich als naar gewoonte op weg. Men bemerkte niets dat aanleiding gaf om zich ernstig te verontrusten, zoo het niet was eenen nevelachtigen sluier, door de geweldige hitte veroorzaakt. De dieren waren onrustig; de kameelen schreeuwden van tijd tot tijd en wendden onrustig de koppen rechts en links, terwijl zij zwaar adem haalden. De aderen aan den nek der paarden waren zeer gezwollen; de meeste dezer dieren openden dezelve met hunne tanden; dit was voor het eerst dat ik het zonderlinge schouwspel zag van dieren, die zichzelven tot verlichting de aderen openden.

De scheik Hadji deed den tocht versnellen; om den tred der dieren te verhaasten, hieven de kameeldrijvers in koor een landslied aan. Eensklaps vernam men van het zuidoosten naar het zuidwesten een scherp, doordringend geluid, even als werd dit veroorzaakt door eene kar, beladen met ijzeren platen, rijdende over eenen gekasseiden weg. Dit gedruisch duurde eenige seconden en werd onmiddellijk gevolgd door eenen zwakken wind, tot eenen storm aangewakkerd, den voorlooper van den samum. De zon werd eensklaps door roode dampen beneveld, en wij konden haar, zonder eenigen hinder, aanschouwen. Eerst verhieven zich wolken van fijn en daarna van grof zand, spiraalsgewijze, naar den hemel, alles in hunnen weg medesleepende; verscheidene kameelen werden van hunne vracht beroofd; doch het zonderlingste schouwspel volgde: gazellen, struisvogels, antilopen, hijenas, zelfs tigers ontvluchtten, door angst gedreven, den naderenden storm. Een struisvogel met eenige jongen vluchtte bij onze

karavaan, onze beesten liepen in verwarring uit elkander en het scheen als of geen last hunnen rug meer drukte.

Ik kon slechts zeer bezwaarlijk ademhalen; wij bevonden ons te midden van dwarrelend zand en steentjes, die ons gezicht openreten en onze leden kwetsten. Men kon geene tien schreden om zich zien. Ik liet mijn kameel naar willekeur handelen; liever nog had ik tien stormen in volle zee doorgestaan. Te midden dier rampen deed zich het gedruisch andermaal hooren; de dieren, buiten staat langer weêrstand te bieden, bleven eensklaps staan, gingen ter aarde liggen, met den kop onder den wind, en schenen een toevluchtsoord onder den grond te willen graven. Het was een indrukwekkend oogenblik, waarin allen slechts aan eigene redding dachten. Men vernam geen kreet, geene klacht. Mijn kameel had zijn neus in het zand gesteken, en ik zelf was onder het zeil van mijn reisgoed gekropen, zoodat ik nog, hoewel zeer moeilijk, eene keel en ingewanden verzengende lucht kon inademen. Tot mijn geluk vond ik onder hetzelve vijf of zes grenaatappelen en citroenen, die ik gretig uitzoog. Na een uur van onbeschrijfelijken angst, hield de storm op, verhelderde de lucht en verkoelde de nacht.

Allah Kerim! Allah Kerim! was de roepstem van eenen ouden Arabier, die mij deed opstaan. Maar hoe groot was mijn schrik, toen ik van onder mijn zeil te voorschijn kwam! Van de 174 kameelen waren er slechts 28 behouden gebleven. De paarden waren allen gestikt, en van de 102 personen waren er slechts 19 in leven gebleven. De anderen waren, in den vollen zin van het woord, begraven. De aanvoerder Hadji was verdwenen. De meeste der nog levende lastdieren lagen ter aarde, aan beide zijden door hoopen zand ingesloten. De andere waren geheel bedolven. De karavaan die, twee uren vroeger, nog eene uitgestrektheid had van drie mijlen, was geheel verstrooid, en men kon de ligplaats der dieren alleen gissen door de hoopen zand, die hen bedekten. Het was een ontzettende, hartbrekende aanblik.

Er was geen denken aan het opgraven der dooden en het redden van het reisgoed; daarenboven moest men zich haasten ten spoedigste IJzed te bereiken, wilde men aan de plunderende horden ontsnappen.

> Met iemand van een laag karakter, kan men geen uur in een gezelschap zijn zonder beleedigd te worden. De dampkring rondom hem is onzuiver en buitengewoon gevaarlijk.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen, 1867.
Vervolg, zie bladzijde 166 *enz.*

A. DE VRIENDT, van Gent. De opmerkingen, gemaakt over den heer Juliaan de Vriendt, kunnen ook op den arbeid dezes schilders worden toegepast. Zijne *Maria Stuart* behoort insgelijks tot de school van Leys. Wij zeggen: *tot de school van Leys*, men merke dit wel op; want wij gelooven dat de heeren de Vriendt nog vele jaren zullen moeten arbeiden en ernstig studeeren, eer hunne voortbrengsels die van onzen te recht beroemden meester nabij zullen komen. Doch laat ons tot het tafereel van den heer A. de Vriendt terug komen. Eene vrouw *(Maria Stuart)*, wier gelaat slechts van eene zijde gezien wordt, zit biddend op eene knielbank, rechts van den toeschouwer. Links bevinden zich twee vrouwen en twee knechten. Een geheimzinnig licht straalt door het raam, verlicht het vertrek en weêrkaatst op het wezen van het koninklijk slachtoffer. Er zijn daar een overvloed van kleinigheden die, wel is waar, met veel geduld zijn uitgevoerd, maar te veeltallig zijn. Dat gedeelte van het tafereel is te veel uitgewerkt, en het wezen der hoofdfiguur niet genoeg. Eene levendigere, van dieper gevoel getuigende Maria Stuart zou dit gedeelte der schilderij tot een puik stukje hebben gemaakt. De overvloed van bijhoorigheden bederft thans het geheel. Ofschoon niet eigenaardig in hunne richting, laten A. en J. de Vriendt veel van zich verwachten. Wij gelooven dat aanhoudende studie en arbeidzaamheid hun eene schoone toekomst zal bereiden, zij het dan ook maar als volgelingen der school Leys, die door velen afgekeurd, maar door weinigen begrepen wordt.

A. DE WILDE, van St-Nicolaas, heeft twee tafereelen, waarin te veel gemaaktheid als kleur is. *De liefhebber van wafelen* is overdreven als uitdrukking; de vooruitstekende lippen van dien liefhebber zijn onnatuurlijk.

F. DE WILDE, insgelijks van St-Nicolaas, heeft twee wel geschilderde portretten en een tafereel *Moederliefde*, welk zeer schoone hoedanigheden bezit, doch eigenaardigheid van toon en kleur mist. Het herinnert nog wat veel de academische lessen en vooral het onderwijs van den hedendaagschen bestuurder. Is overigens eene schoone schilderij. Aangekocht voor de trekking.

J.-C. DIERCKX, van Antwerpen, heeft *een maanlicht*, en mejuffer A. DIETRICH, van Ehrfurt, twee bloemtuilen, die den schijn hebben van liefhebberijschilderingen.

S. DIEZ, van Brussel, is in zijn *berggezicht* al te kleurig; de bergen zijn te krachtig en komen te veel naar voren; zijn *waterval* mist waarheid; wat hij heeft geschilderd is geen water en de lucht is te hard en te donker.

H. DILLENS, van Brussel, stelt, in een zeer aangenaam tafereeltje, eenen jager voor, die bezig is eenen haas uit zijne weitesch te halen. Is verkocht.

H. D'OOGE, van Antwerpen, heeft twee tafereelen, die wij meer als liefhebberij-, dan als wezenlijke kunstwerken beschouwen. Zijne dieren zijn echter niet zonder verdiensten.

L. DOUZETTE, van Berlijn. Een zeer schoon *maanlicht.* Aangekocht door den heer F. Servais.

DU BOIS D'AISCHE (graaf), van Edeghem. Heeft vorderingen gemaakt sedert de laatste tentoonstelling.

E. DUJARDIN, sinds jaren door onze lezeren gekend, heeft vier tafereelen, wier beste hoedanigheid de teekening is; zijn *Verlosser der wereld* heeft ons als kleur nog

al bevallen; anderzijds staat zijne *H. Familie*, bestemd voor de kerk van Korvel, te Tilburg, ons geweldig tegen en doet betreuren dat de heer Dujardin niet meer de natuur raadpleegt. Zulke schildering, als die zijner H. Familie, is geene schildering voor eenen leeraar der academie van Antwerpen. Men moet zich, in den vreemde, een slecht gedacht vormen over onze school, als men zoo iets in eene kerk ziet prijken. Dujardin's *H. Theresia*, *den regel van het klooster leerende*, is beter, doch ook te droog en te schraal als kleur.

P. DUMORTIER, van Elsene. Een *kalvarieberg* en eene studie, Maria voorstellende; met goede hoedanigheden.

V. DUPRÉ, van Parijs. Landschap met dieren. Bevat, als kleur, hoedanigheden, doch is niet duidelijk genoeg van uitvoering.

V. EECKHOUT, van Parijs. Is aangenaam van toon en kleur, in zijn *Napolitaansch boerinnetje*, maar dat kunnen wij van zijne *Jodin*, enz. niet zeggen.

L. ESCOSURA, van Parijs. Drie zeer aangename tafereeltjes, vol karakter. Zijne *herberg uit den tijd van Lodewijk XIII* en *liefhebbers van platen*, missen eenheid en samenhang van kleur; zijn *fluitspeler* is integendeel zeer aangenaam en beter van kleur.

L. FISSETTE, van Luik. *Moederlijke moed*, is het onderwerp, door dezen schilder behandeld. Het is nacht, ten minste alles is donker (en voor ons is alles veel te zwart); er is een wolf geslopen in het vertrek, waar een kind in de wieg ligt. De moeder, het gevaar willende afweren dat haar kind bedreigt, snelt vooruit met een brandend stuk hout. Noch als gedacht, noch als uitvoering, zijn wij liefhebbers van dergelijke stukken.

F. FOURMOIS, van Elsene, heeft wederom, dit is zoo zijne gewoonte, drie schoone tafereelen geleverd, waarvan er dan ook twee verkocht zijn.

A. FRANCIA, van Brussel, heeft drie tafereelen: *Blankenberghe*, een *gezicht uit Schotland* en een *morgen aan de boorden van de zee.* Wij verkiezen het laatste boven de twee andere.

P. FRAUSTADT, van Antwerpen, heeft een geschiedkundig onderwerp uitgevoerd: *Johannes Tetzel*, *de aflaten predikende.* Als kleur, is dit werk niet zonder verdienste, maar de samenstelling is wat verward. Alles is te veel op een gedrongen; bij het eerste gezicht vat men het ontwerp niet, iets wat nogtans noodzakelijk is. *De eerste stappen* zijn beter als kleur, doch de armen der personen enz. laten te wenschen. Het eerste tafereel is aangekocht door den heer Goldenberg, van Hamburg, en het tweede door Ed. Marnitz, van Havana.

F. FRIEDLäNDER, van Weenen. *De terugkomst in het vaderlijk huis*, is eene prachtige, fiksch geteekende samenstelling; de vader is een werkzame en brave smid, de dochter was waarschijnlijk het vaderlijk huis ontloopen. Berouwig keert zij

thans terug met twee kleine wichtjes; de moeder spreekt voor hare dochter. 's Vaders hart is schijnbaar geraakt. De verleider van het meisje zit nevens de dochter op eene bank; hij ziet er tamelijk onverschillig uit. Het laf karakter van den jongeling, de ongelukkige dochter, even als de bedroefde ouders, zijn vol waarheid voorgesteld. Als gedacht en zedeles is het een der goede werken der tentoonstelling. De heer Stein, consul van Saksen-Weimar, heeft het aangekocht. *Na de trekking van de loterij* is ook eene samenstelling van verdienste; zij diende evenwel wat meer naar de natuur bewerkt te zijn. Beide tafereelen zijn wat vuil van kleur; het laatstgemelde is aangekocht voor de trekking.

H. FRISCHE, van Dusseldorf, heeft een landschap uit den Harz en L. FUCHS, van Antwerpen, een gezicht op den boord der Schelde tentoongesteld. Beide stukken zijn niet onverdienstelijk.

F. GEEFS (mevrouw), van Brussel, heeft twee al te gekleurde tafereelen, die overigens met kunde zijn uitgevoerd. Zij stellen voor *de Moederlessen* en de *Hoop.*

F. GEERTS, van Antwerpen. Drie stukjes met fruit en groenten, alle drie werken van geduld. Zij schijnen overigens wat hard van uitvoering, iets wat eenigszins gerechtvaardigd wordt, door de kleine schaal waarop zij uitgevoerd zijn.

W. GEETS, van Mechelen, heeft een tafereel, *de gelijkenis* genaamd, welk vrij aardig is als opvatting. In een binnenvertrek ziet men eene huisvrouw, rechtop in haar bed gezeten. De dienstmeid of baker vertoont een jonggeboren kind, om te laten oordeelen over zijne gelijkenis met den vader, die zich in het vertrek bevindt, waar men nog opmerkt eene grootmoeder, een knaapje, rechts van den toeschouwer aan het bed gezeten, een dokter en een pachter. De twee laatste personen missen natuurlijkheid in uitdrukking en houding. Het middengedeelte van het tafereel, met de moeder in het bed, de grootmoeder en de zoon, is het beste, doch het overige is te veel gelikt, alles te netjes gemaakt, en daarbij ook nog veel te sterk gekleurd. Er ontbreekt waarheid van uitdrukking en waarheid van kleur, en het geheel zou meer in rust moeten wezen. De heer Geets moet meer studiën naar de natuur schilderen en die tot gids nemen. Legt hij, na dit gedaan te hebben, wat meer eenvoud en bedaardheid in zijne samenstellingen, zoo kan uit hem een goed genre-schilder worden. Het ontbreekt hem niet aan talent; maar hij dient ernstig te werken.

G. GENSCHOUW, van Dusseldorf, heeft eene prachtige schilderij gezonden, welke voor de trekking is aangekocht; zij stelt voor den *bergval van Kohlbach* (Tatra).

T. GERARD, van Brussel, toonde zich zeer lief in zijn tafereeltje *Twee goede geburen.* Is echter niet waar genoeg, als kleur; het geheel is al te netjes uitgevoerd.

C. GESSLER, van Antwerpen, een veelbelovend leerling van D. Col. Zijn tafereel *de twee vrienden* verkiezen wij boven de twee andere. Het stelt voor een meisje, welk eenen boterham gaat snijden voor den hond. Als opvatting zijn alle drie zijne tafereelen vrij eigenaardig, maar zij zijn valsch van kleur.

G. GILBERT, van Antwerpen, verraadt aanleg met zijn neêrhof eener hoeve. Het stuk diende nogtans wat meer gestoffeerd te zijn.

A. GLAIZE. van Parijs. Zijne *Lentebloemen* zijn minder goed getroffen, dan hetgeen wij vroeger van hem te zien kregen.

E. GOBBAERTS, van Antwerpen. Twee tafereelen, die tamelijk vuil van kleur zijn.

F. GONS, van Antwerpen, heeft een tafereeltje dat aangenaam is als kleur, doch onbeduidend als onderwerp. Een man, met de armen op eenen vensterreigel gesteund, praat met een meisje, die in een binnenvertrek is gezeten. De heer Gons heeft

onbetwistbaar talent, doch hij heeft het gebrek zich niet aan één vak van werken te houden. Nu eens schildert hij genre, en soms zeer gemoedelijke en dichterlijke tooneeltjes uit het huiselijk leven; dan weder groote godsdienstige tafereelen. In al zijne gewrochten bespeurt men een wezenlijk talent; maar, wij herhalen het, volgens ons zou hij zich moeten vestigen op één vak. Zoodoende, wij zijn er van overtuigd, zou hij, op korten tijd, echte kunstwerken van waarde voortbrengen. Wij hopen hem deze onze wenken in aanmerking te zien nemen.

J. GOUPIL, van Parijs. Zijn tafereeltje: *voor den arme!* is als opvatting en gevoel schoon te noemen. Het wezen der aan de kerkdeur zittende vrouw is goed getroffen; maar het gelaat dergene die de aalmoes geeft, is te plat en de bijhoorigheden zijn allen te hard.

J. GRUND, van Baden-Baden, zond eene niet onverdienstelijke schilderij: *Margareta in de gevangenis*, uit Goëthe's *Faust.*

TH. GUDIN, van Parijs, heeft twee prachtige zeestukken. *Een verlaten schip* en *de geholpene schipbreukelingen* zijn beide werken, de welverdiende faam dezes meesters waardig; zijne *Gedenkenis van Oostende*, 11 *October* 1850, bevalt ons weinig. Het is een zinnebeeldig tafereel, herinnerende aan den dood van wijlen onze koningin Louiza van Orleans; als gedacht is dit tafereel zeker niet zonder waarde, maar er diende eene beschrijving bij te wezen om de dichterlijke opvatting van den meester uit te leggen. De engel, die de opvaart der ziel van de overledene koningin schijnt voor te stellen, laat te wenschen als teekening en uitvoering. Men ziet duidelijk dat Gudin buiten zijn vak is gegaan. Gemelde drie tafereelen, zijn het eigendom van den heer Durand-Ruel, van Parijs.

P. HAESAERT, te Leuven woonachtig, is beter dan naar gewoonte, vooral in het tafereel *de galante schoenmaker.*

P. HAGELSTEIN, van Brussel, heeft, volgens opgaaf van den catalogus, een *opkomend onweêr* willen voorstellen; uit de schilderij is deze bedoeling niet te bemerken. De figuren en schapen zijn te hard.

W. HAHN, van Dusseldorf; L. HANEDOES, van 's-Gravenhage; A. HANSCH, van Weenen, hebben wij niet aangetroffen; wij hebben er ten minste geene aanteekeningen van; men zal begrijpen dat door het groot getal werken er ons enkele ontsnapt zijn. Op eene volgende tentoonstelling zullen wij ons deze leemten indachtig maken.

E. HEDOUIN, van Parijs, schilderde eene laan uit den hof der

Tuileriën, te Parijs. Zeer waar voorgesteld en breed geschilderd.

J.-C. HEERDT, van Bockenheim, heeft twee landschappen die niet zonder verdiensten zijn; maar de schildering helt te veel naar sieraadwerk over.

H. HERMAN, van Berlijn. *Rood kapje in het bosch.* Alles komt wat veel op een en hetzelfde plan. In des schilders tweede tafereel is meer diepte.

(Wordt voortgezet.)

Wat is deugd?

Met lang gezicht, benepen mond,
Ter kerke heên te spoeden,
Terwijl wij in des harten grond
Én haat én laster voeden;
Dat is geen deugd:
Maar vroolijk, hartig, rond en blij
En God en menschen eeren,
Vergeten 't onrecht, en daarbij
Den haat uit 't harte weeren;
Is ware deugd.

Eens anders feilen overal
Aan allen rond te dragen,
En van zijn eigen deugdental
Aan ieder te gewagen;
Dat is geen deugd:
Maar op zijn eigen deugd, gedrag
Zich nimmer te beroemen,
En 's anders fouten, waar men mag,
Met liefde te verbloemen;
Is ware deugd.

Te spreken met gevoel van 't lot
Der min bedeelde menschen,
Terwijl men met zijn mindren spot
En hun durft kwaad te wenschen;
Dat is geen deugd:
Maar tegenspoed, en ramp, en druk
Van andren af te wenden;
Verheugd te zijn om hun geluk,
Hen bijstaan in ellenden;
Is ware deugd.

Het is voorzeker edel, braaf,
Een' vriend goedgunstig wezen;
Doch maakt men hem daarom tot slaaf,
Moet hij ons daarom vreezen;
Dan is 't geen deugd:
Maar weldoen, wijl het God gebiedt;
Geen dank, noch loon verwachten;
En dankt ons deze vriend soms niet,
Hem toch niet minder achten;
Is ware deugd.

P. VIERHOUT.

Antwerpen.

De noordelijke doortocht.
(Eerste vervolg, zie blz. 162).

Den volgenden dag kwamen de wilden terug en brachten nu hunne vrouwen mede, welke zij den eersten dag hadden verborgen. Zij brachten voorraad van visch en wild mede; maar alles was zoo bedorven, dat het onmogelijk was het aan te roeren. Zij kwamen aan boord, en niettegenstaande zij zeer in het oog gehouden worden, weten zij met de handigheid, de wilden eigen, verschillende voorwerpen weg te nemen. Zij die op heeter daad betrapt worden, worden daarmede gestraft dat zij geene geschenken ontvangen.

Eenige dagen later zette de kommandant zijnen tocht voort en trof hij eenen anderen stam aan; maar deze ontving hem geenszins met vredelievende gezindheid. De wilden hebben bogen en messen en stooten een akelig geluid uit; het in de hoogte steken der armen bracht hen niet tot bedaren. De tolk, die eene volledige kleeding van eenen Eskimo had medegebracht, kleedde zich toen als opperhoofd en ging met de wilden onderhandelen. De vrede wordt gesloten en men neemt elkander van weêrszijden in oogenschouw. Een der Eskimo's had aan zijnen hals een ouden koperen knop hangen: het opperhoofd zegde aan den tolk dat de stam den handel met de blanken had afgebroken, omdat deze aan de Indianen vuurwater[1] hadden gegeven, dat hen krankzinnig maakte. Maar het was onmogelijk van hen iets te weten te komen nopens het lot van Franklin: zij hebben geen denkbeeld van eenige tijdsbepaling, en zij verwarren zoo zeer hunne overleveringen met hunne eigene geschiedenis, dat men nooit weet of zij van zich zelven of van hunne voorouders spreken.

De kommandant Mac' Clure had hier zijn bericht op 30 Augustus 1850 gesloten, omdat hij hoopte het door de Indianen aan de Hudsonsbaai-compagnie te doen bezorgen, van waar het naar Engeland verzonden zou worden. Tot nu toe had hij eene vrij zachte luchtgesteltenis gehad, daar de thermometer zelden lager dan 32 graden Fahrenheit gestaan had. Tot nu toe bevond hij zich ook altijd in streken, die vóór hem bezocht waren en ook reeds op de kaarten aangewezen. Hij vertrok vervolgens van Behringstraat langs Kaap-Lisbarne, Barrowspunt of de Noordkaap, het Jones-eiland en de baai van Liverpool, dat zijn de kanten van Russisch-Amerika; de landstreken waar hij aan wal is geweest zijn op de kaarten aangewezen onder den naam van ‘landen der groote Eskimo's.’ Zoo aanstonds laat de bekende aardrijkskunde ons in de steek en zullen wij met die kloekmoedige zeelieden ons in de streken der ontdekkingen in het onbekende land begeven.

De volgenden dag komen de Indianen aan boord terug; zij zeggen aan den tolk dat zij den nacht hebben doorgebracht met het gereedmaken van een feest voor hunne gasten; walvischgebraad, wild en zalm; zij noodigden de blanken uit hen in hun kamp te komen bezoeken. Maar het ongunstig weder verhinderde het bezoek, en toen kwam de geheele stam, in

1 Brandewijn of jenever.

zijne kano's, welke men met mannen en vrouwen aan boord hijscht. Toen de wilden zagen dat hunne kanos in veiligheid waren, verspreidden zij zich met de grootste nieuwsgierigheid door het geheele schip; vooral bewonderden zij de spiegels en schilderijen in de officieren-kajuiten. De vrouwen dansen met de matroozen, en met moeite worden zij tegen den avond aan land gezonden. De stam leeft altijd op deze eenzame kust; des winters gaat hij, op sleden, zijne huiden naar eenen naburigen stam brengen, die ze weder aan eenen anderen brengt; daarna keert hij in zijn kamp terug.

De *Investigator* nam nu bepaald afscheid van de Eskimo's en begint eenen hoogst moeilijken tocht door het ijs. Van Kaap-Parrij, die wij nog op de kaarten vinden, begeven wij ons in geheel onbekende streken. Daar het ijs aan de noordzijde minder zwaar scheen te zijn, nam de kommandant die richting, hopende Banks-land te bereiken, dat in 1810 door sir Eduard Parry ontdekt was. Tot zijne groote verwondering ontdekt hij vast land; hij ging aldaar aan wal en nam er bezit van in naam der koningin van Engeland; hij noemde het Barings-land, ter eere van den eersten lord der admiraliteit. Die nieuwe landstreek is niets anders dan de zuidelijke kust van datzelfde Banks-land, waarvan het noordelijk gedeelte op de kaarten staat aangeteekend. Men vindt daar mos en wilde planten, rendieren, hazen en wilde eenden. Die ontdekking werd den 6^{n} September 1850 gedaan. Na Barings-land te hebben aangedaan, zette de kommandant Mac-Clure zijnen tocht oostwaarts voort, en weldra ontdekt hij ook aan dien kant, een nieuw land, dat hij den naam van Prins-Alberts-land geeft. Dit is de voortzetting in de noordelijke kust van het land reeds bekend onder den naam van Victoria en Wollaston.

De *Investigator* vaart verder, maar voortaan bevindt hij zich, zooals men ziet, in een kanaal, daar hij zoowel ter rechter- als ter linkerzijde land heeft. Dit kanaal wordt door den kommandant Zeeëngte-van-den-prins-van-Wallis genoemd en de ontdekking daarvan is eene dergenen waardoor deze expeditie steeds beroemd zal blijven, want het kanaal is een der wegen voor den noordelijken doortocht. Uit de nasporingen, op het vaste ijs in het werk gesteld, is gebleken, dat dit kanaal in verbinding staat met de Barrowstraat, die, zoo als men op de kaarten zien kan, zelve in verband staat met het Kanaal-van-Lancaster, vervolgens met de Raffinsbaai, daarna met de Straat-Davids en eindelijk met onzen Oceaan.

Maar tot nu toe verspert het onbewegelijk en ondoordringbaar ijs dien nauwen doortocht, en het ongelukkig schip worstelt te vergeefs tegen die overmacht. Het jaargetijde is daarenboven reeds ver gevorderd; men is in de maand October. Het ijs, dat zich van de groote massa losmaakt, door tegenwinden voortgestuwd, drijft tegen het schip aan en doet het met geweldige schokken terugdeinzen. Na te vergeefs op velerlei wijzen beproefd te hebben zich eenen doortocht te banen, en ziende dat hij steeds grond verliest, maakte de kommandant toebereidselen om de winterkwartieren te betrekken. Het verstandigste zou zijn het kanaal weder zuidwaarts af te varen, waar de vaart vrij is, maar hoe is het mogelijk er toe over te gaan, om, na zooveel inspanning en doorgestaan gevaar, weder zoo ver terug te keeren, als men wellicht het doel der reis nabij is. Hij besluit dus te midden van het door hem, als het ware veroverde land, te overwinteren. Hij sluit zijn schip in eene ontzaggelijke ijsschots die van dat oogenblik zijn dok wordt en welke het den geheelen winter niet zal verlaten. Hij bevestigt het vaartuig met kabels en trossen aan het ijs en laat zich

daarmede voortdrijven zoolang het in beweging is. Gedurende dien gevaarlijken tocht krijgt het vaartuig meer dan eenen geweldigen schok en wordt het menigmaal tegen de kust gevoerd; maar, daar het zoo dik met ijs omkorst is, lijdt het geene schade. Als maatregel van voorzorg en voor het geval dat men genoodzaakt zou wezen het vaartuig te verlaten, laat de kommandant voor een jaar levensmiddelen op het dek brengen en aan de manschappen deksel en laarzen uitdeelen. Voor het geval dat het schip mocht omslaan op het ijs, wordt voor hetzelve een bed bereid waarop het zich kan laten vallen, zonder zich te bezeeren. Daartoe worden alle hangmatten opgeblazen en daarvan wordt eene soort van matras voor het schip gemaakt. 'Toen dit geschied was, zegt de kommandant, en daar ons ijs zeer vast aan het schip gehecht scheen te zijn, door eene koude van 7 graden onder 0, zetteden wij onze toebereidselen voor onze huishouding voort en maakten wij onze winterkwartieren verder in orde.'

Het vaartuig blijft aldaar negen maanden! negen maanden onbewegelijk, als vastgeklonken in dien kerker van ijs! In de maand October 1850 treedt het dien binnen en niet voor de maand Juli 1851 zal het hem verlaten. Wat bij die stoutmoedige zeelieden het meest onze bewondering wekt, is niet de moed waarmede zij gevaren trotseeren, maar waartegen zij kunnen strijden. De strijd, zoolang hij mogelijk is, ontwikkelt bij den mensch een gevoel van trots, van waardigheid en onafhankelijkheid, die hem aansporen en staande houden. Maar waarlijk grooter en schooner is die kalme vastberadenheid en onverschrokkenheid, waarmede zij zich levend als begraven en den steen der grafspelonk voor één, voor twee jaren achter zich sluiten; want na dezen eersten winter zullen wij hen in andere streken terugvinden, tusschen ijsbergen als rotsen, voor twee jaren, wellicht voor eeuwig opgesloten.

Nadat zij zich behoorlijk ingericht, de hutten in orde gebracht en in hunne kwartieren zoo goed mogelijk tegen de koude beschut hadden; nadat zij eenmaal zeker waren, dat zij hun huis op de eigen plaats terug zouden vinden, deden onze reizigers tochten over het ijs. De kapitein, de luitenant Cresswell, docter Arenstrong; de scheepsheelmeester en de tolk de heer Miertsching, gaan met eenige mannen te voet naar Prins-Alberts-land; zij planten er eenen mast met eene vlag en nemen er bezit van in naam der koningin. Zij begeven zich naar het binnenland, waar zij vele groote, door het water gevormde groeven, als holle wegen en groote meeren aantreffen, doch, toen zij aan het strand terug kwamen, zagen zij het ijs losgemaakt en meer dan 100 meters van het land verwijderd. Zij leggen onderscheidene mijlen langs de kust af, in de hoop zich op eene ijsschots te kunnen laten voortdrijven;

maar de nacht overvalt hen en noodzaakt hen die pogingen op te geven. Zij schieten hunne geweren af om de aandacht te trekken van degenen die op het schip waren; maar zij waren te ver om gehoord te worden. Eindelijk ziet men de vlam van hunne geweren en men komt hen in kano's van caoutchouc afhalen. ‘Die bewonderenswaardige kano's, zegt de kapitein, waren eerst aan boord opgeblazen, daarna op den rug van één man met het grootste gemak door het ijs heen gedragen, waar alle andere vaartuigen verbrijzeld zouden zijn geworden. Ze hebben gediend om een troep menschen over te brengen, die noch tenten, noch deksel, nog proviand, noch vuur hadden, en blootgesteld waren om den nacht door te brengen bij eene temperatuur van 8 graden beneden 0.’

(Wordt voortgezet).

Sterrenregen.
Verwacht tusschen 12-14 November 1867.

Op bladz. 183, jaargang 1866, heeft de *Vlaamsche School* een tamelijk breedvoerig opstel gegeven, over de vallende sterren in 't algemeen en, in 't bijzonder, over den sterrenregen die in den nacht van 13 November 1866 in Europa zichtbaar is geweest.

De ooggetuigen van dit natuurwonder zullen zeker, al werden zij ook honderd jaar oud, de pracht van dat heerlijk schouwspel nimmer vergeten.

Welnu, het schijnt dat de sterrenregen van 13 November 1866 maar de voorbode is geweest van eenen *veel prachtigeren* dergelijken regen, die tusschen 12 en 14 November aanstaande door de sterrekundigen te gemoet gezien wordt. Wij verhaasten ons, de aandacht van het publiek daarop te vestigen. De kans, van zulk natuurtooneel bij te wonen, is wel een paar slapelooze nachten waard. Wij behoeven dit gewis niet te zeggen voor degenen die den sterrenregen van 1866 zagen; wij behoeven dat evenmin voor degenen die dezen onvergelijkelijken regen *niet* zagen, maar die van ooggetuigen hebben gehoord *hoe* onbeschrijfelijk schoon hij was. Hoevelen, die den 13^{n} November 1866 rustig slapende hebben doorgebracht, zouden 's anderendaags, toen zij hoorden *wat* er te zien was geweest terwijl *zij* sliepen, niet tegen grof geld dien nacht hebben willen terugkoopen, om hem ditmaal beter waar te nemen! En hoevelen hebben niet den 14^{n} en 15^{n} November daaraan volgende gewaakt, in de hoop dat er nog wat *gouden regen* zou gekomen zijn, maar - voor ditmaal was de kans verkeken.

Wij hebben gemeld, dat de sterrenregens tamelijk regelmatig om de 33 jaren terugkomen. De slapers van 13 November 1866 schijnen zich echter niet wanhopig te moeten maken, want (zooals wij zegden) de sterrekundigen kondigen eenen nieuwen sterrenregen aan, die zou plaats hebben tusschen 12 en 14 November toekomende. Oppassen is dus de boodschap.

Wij zullen ons bepalen bij deze berichtgeving en vooralsnu niet verder over de vallende sterren uitweiden. Uitweidingen dààrover, zullen beter te pas komen, wanneer de uitkomst de voorspellingen der sterrekundigen zal hebben bewezen. Onze lezers kunnen overigens ons voormeld opstel (blz. 183 en volg., 1866) terugzien. Het behelst zeer wetenswaardige bijzonderheden. Onder andere is er in aangestipt, dat de lichtende lichamen *van buiten* uit de wereldruimte in onzen dampkring schijnen te komen. In den nacht van 12-13 November 1833 vielen, in Noord-Amerika, op eene plaats,

gedurende den tijd van negen uren, op zijn minst 240,000 sterren, als sneeuwvlokken te zamengedrongen.

Betrekkelijk den nu verwachten sterrenzwerm, schreef de onsterfelijke A. von Humboldt rond 1850:

'De scherpzinnige Olbers was geneigd de terugkeering der groote verschijning, waarbij de vallende sterren met vuurbollen gemengd, als sneeuwvlokken vielen, eerst tegen den 12-14 November 1867 aan te kondigen.'

> Kennis kan niet zonder moeite en ijver worden verkregen. Om zuiver water te bekomen, moet men diep graven; doch komt gij eenmaal aan de bron, zoo verheft zij zich en komt u te gemoet.

Over het bepaalde gewicht.

De eenheid van gewicht, die hier te lande krachtens de wet voor het gebruik verplichtend is, heeft den naam van *gram*, en is het gewicht van een kubieken centimeter gedistilleerd water (aan 4 graden warmte boven 0). Deze benaming wordt samengesteld voor kleinere en groote gewichten dan de gram, gelijk het in de volgende lijst is aangeduid:

NAMEN.	**WAARDE.**	
Kilogram	1000	grammen, gewicht van een kubieken decimeter gedistilleerd water.
Hectogram	10^{de}	van eenen kilogram.
Decagram	100^{ste}	van eenen kilogram.
Gram	1000^{ste}	van eenen kilogram.
Decigram	10000^{ste}	van eenen kilogram.
Kwintaal	100	kilogrammen.
Zeeton	1000	kilogrammen.

Aangaande het gewicht der lichamen blijven er ons de volgende aanmerkingen te doen. Men verstaat door *gewicht* het beloop der zwaartekrachten die op elk gedeelte van een lichaam afzonderlijk werkzaam zijn, en het wordt dus bepaald door de kracht die er noodig is om het lichaam te ondersteunen; ook is het gewicht van een lichaam de uitdrukking van deszelfs hoeveelheid stof (of *massa*).

Het gewicht der lichamen is tweederlei, te weten: *onafhankelijk* en *betrekkelijk.*

Door onafhankelijk gewicht verstaat men datgene hetwelk in geene betrekkelijke vergelijking gebracht wordt met den bepaalden omvang van het lichaam. Onder dit opzicht is het gewicht van eenen kilogram lood gelijk aan dat van eenen kilogram hout.

Het *betrekkelijk* of *soortelijk* gewicht is datgene hetwelk in betrekking staat met den omvang van het lichaam. Om deze betrekking te bepalen, behoeft men dezelve in vergelijking te brengen met eene bepaalde eenheid, en tot deze bepaalde eenheid is door de natuurkundigen het betrekkelijk gewicht van het water verkozen. Dus, indien een kubieke centimeter gedistilleerd water 1 gram weegt, dan weegt een kubieke centimeter goud 19 gram 258, en derhalve is er in eenen kubieken centimeter goud 19 maal meer stof dan in denzelfden omvang water. Later zullen wij ons bezig houden met de werkingen, bij middel van welke het betrekkelijk of soortelijk gewicht der lichamen bepaald wordt.

D^{r} F.-J. MATTHYSSENS.

Kronijk.

Antwerpen. - De heer Hacke van Mijnden, van Amsterdam, heeft een exemplaar zijner Nederlandsche vertaling van Dante's *Inferno* (groot in-folio) aan de stadsbibliotheek geschonken. Wij meenen te weten dat er van dit werk tot hiertoe nog maar twee exemplaren in België zijn (een te Brussel bij den heer M. van Lee). Zooals wij reeds gemeld hebben (blz. 140) is het niet in den handel.

- De heer H. Hertoghe is benoemd tot leeraar van landmeetkunde aan de koninklijke academie, in vervanging van wijlen den heer Gras.

Brussel. - Prijsvragen van de klasse der schoone kunsten van de koninklijke academie van België: 1^{o} Den oorsprong en de inrichting der kapelmeesterschappen in de Nederlanden en het land van Luik blootleggen; zeggen, welk deel deze meesterschappen in den voortgang der muziekkunst hebben genomen: de oorzaken van hunnen bloei en van hun verval aanduiden. - 2^{o} Quinten Massys als schilder waardeeren en den invloed vaststellen, dien hij heeft uitgeoefend. - 3^{o} De geschiedenis schrijven van de medaillongraveerkunst in België, sedert de XVI^{e} eeuw tot in 1794. Deze geschiedenis moet het grondgebied omvatten van het tegenwoordige België, en tevens eene levensbeschrijving der kunstenaars en eene beoordeeling hunner werken inhouden. - 4^{o} Op welk tijdstip de bouwkunst in de Nederlanden den Italiaanschen invloed heeft ondergaan? de personen aanduiden, wien dien invloed moet toegeschreven worden en de werken dezer kunstenaars aanhalen. - Voor beide eerste vragen is de prijs 800 fr.; voor de twee laatste 1000 fr. - De prijsstukken vrachtvrij vóór 1 Juni 1868 aan den bestendigen secretaris toezenden.

Gent. - De maatschappij *het Vlaamsch Volk* heeft haar nieuw bestuur als volgt samengesteld: voorzitter, M. Rooses; ondervoorzitter, J.-O. de Vigne; secretaris, J. Sabbe, ondersecretaris, Th. Vermaere; bestuurleden, L. Tydgadt, K. Ledeganck, van Oye en Cnudde.

- Aangekondigd om binnen kort te verschijnen: *Wildzangen*, gedichten door H Ledeganck. Een boekdeel van ongeveer 120 bladz. Prijs: bij inteekening: fr. 1.50.

Brugge. - Door den heer J. Brandel, klokgieter, zijn dezer dagen twee schoone klokken gegoten en geleverd, te weten: eene van 180 kilos zwaarte, voor Vijve-Capelle en eene van 4000 kil., voor Kiedrich, in Duitschland.

Buitenland.

's-Gravenhage. - Het gieten in brons, van het onlangs ingehuldigde Vondel's standbeeld, vervaardigd door den heer L. Royer, heeft in de fabriek der heeren van Enthoven plaats gehad. Dit is het eerste beeld van zulke grootte welk in Nederland gegoten wordt.

Amsterdam. - In Duitschland is onder den titel *Hänschen Siebenstern*, eene door Adolf Glaser bewerkte vertaling van van Lennep's beroemden roman, *Klaasje Zevenster*, verschenen.

- De heer J. de Vos Jz. heeft eene galerij aangelegd, welke uitsluitend is samengesteld uit geschilderde schetsen van Nederlandsche meesters, wier onderwerpen de geheele Nederlandsche geschiedenis omvatten, 253 in getal zijn, en door de 29 volgende schilders werden vervaardigd: Zürcher, Wijnveld, van Dijck, Egenberger, van Koningsveld, Israëls, Scholten, Rochussen, P.-T. van Elven, Lingeman, Taurel, Bombled, van der Kellen, Ebersbach, Cornet, Gerstenauer, Zimmerman, Kannemans, Peduzzi, Koster, Leon, Allebé, Taanman, Brouwer, N. Pieneman, Janin, Neuhuys, H. ten Kate, Alma Tadema, van Trigt.

Arnhem. - Onder toezicht van Nicolaas Beets, gaat bij D.-A. Thieme in het licht verschijnen eene nieuwe uitgaaf van den Bijbel, bevattende de kanonieke boeken van het Oude en Nieuwe Testament, met twee honderd platen van Gust. Doré. Het geheel zal volledig zijn in 100 afleveringen, waarvan er maandelijks twee zullen verschijnen. De prijs per aflevering is 90 cents.

Londen. - Charles Edmunds, van de firma Wellis en Sotheran, heeft in de bibliotheek van sir Charles Islam te Laneport (Northamptonshire) eenen merkwaardigen vond gedaan, namelijk eenen afdruk van Shakespeare's *Passionate Pelgrim.* Het boekje was samengebonden met eene uitgaaf van de *Venus en Adonis.* In dezelfden band bevinden zich nog twee zeldzame boekjes, namelijk de *Epigrammes and Elegies* van J.D. en C.M. (sir Jonh Davies en Christoupher Marlow) en *Certaine of Ovids Elegies*, door C. Marlow. De *Venus en Adonis* is in 1599 gedrukt door Wm. Leake. Het is het eenig bekende exemplaar van deze uitgaaf.

Varia.

Vast is in geen tijd meer dan in den onzen geschreven en gewreven geworden. Te Birmingham alleen worden wekelijks niet minder dan 100,000 gros stalen pennen vervaardigd. De hiervoor benoodigde hoeveelheid ijzer of staal bedraagt met den afval 10,000 kilos. Het getal arbeiders is 300 mannen en 2000 vrouwen en meisjes. Men weet dat elk gros twaalf dozijn houdt.

Tafereel van Jan van Eyck.

TEEKENING VAN H. HENDRICKX, PLAATSNÊE VAN E. VERMORCKEN.

De *Vlaemsche School* heeft reeds, in den 4^{den} jaargang, 1858, blz. 171, eene breedvoerige verhandeling over de gebroeders Jan en Huibrecht van Eyck medegedeeld en in den volgenden jaargang een prachtig tafereel uit de verzameling van Ertborn, in het Antwerpsch museum.[1] Thans geven wij weder eene plaat naar eene schilderij van van Eyck, behoorende aan de academie van Brugge en waarvan men ongeveer de weêrga kan zien in het Antwerpsch museum (verzameling van Ertborn n^{r} 11). De beide stukken versierden vroeger de kerk van den H. Donatus, te Brugge. De hierboven afgebeelde schilderij werd in 1436 geschilderd. Zij is een der grootste stukken van den meester en wellicht het volledigste om een juist gedacht te geven van zijne richting en zijn talent. Het onderwerp is de aanbidding der H. Maagd. De beelden zijn op twee derden van levensgrootte voorgesteld, de H. Moeder Gods, Christus op den schoot houdende en nevens haar St-Joris en de H. Donatus, waarbij, volgens de gewoonte van den tijd, het afbeeldsel van den begiftiger, de kannunik van der Paelen. De H. Maagd is met vasten toets, in den krachtigen stijl van Huibrecht behandeld. Ofschoon eenigszins droog, herinnert de schildering, als kleur, aan Titiaen en Correga; maar de kracht van kleur is niet zonder moeite verkregen en soms hindert de hardheid van het penseel aan de volmaaktheid der beeltenis. Hetzelfde gebrek misvormt het wezen van het kindje Jesus, welk eenigszins gemeen van opvatting en zonder verhevenheid geteekend is; maar het schijnt ook eene herstelling te hebben ondergaan. Het portret van den ouden kannunik is integendeel bewonderenswaardig van gemak, fijnheid en waarheid. Daarin schijnt van Eyck zich slechts toegelegd te hebben op het weêrgeven der natuur, zonder meer. De ouderling is neêrgeknield en houdt in de eene hand zijn brevier, in de andere zijnen bril; over den linker arm heeft hij eenen pels (Almutium) hangen; aan zijn wezen is het te bespeuren dat hij een krachtig en nog vollijvig man is. Het overige zijns lichaams verdwijnt onder het ruime koorhemd dat hem omvat. Maar het hoofd is zoo levendig, zoo zorgvuldig, zoo volledig, dat de kunst van den portretschilder nooit verder is gedreven. Men ziet

1 Zie 5^{n} jaargang, 1859, bladz. 5.

dat de kunstenaar zelfs den stempel van edelaardigheid, welke zijn model mist, niet betreurt. Hij geeft den man, volmaakt zooals hij was, terug.

Het verschil is niet minder wonderlijk tusschen de twee heiligen, aan de twee uiteinden van het tafereel geplaatst. De H. Donatus, in bisschoppelijke kleeding, met den mijter op het hoofd, heeft die bedaarde uitdrukking, welke de christelijke kunst aan hare geheiligde personen gaf: statig, streng, verslonden in godvruchtige bespiegelingen. Men zou hem nemen voor een dier apostelen, welke de twee gebroeders te zamen schilderden, voor het afsterven van den oudste. Maar de van het hoofd tot de voeten gewapende St-Joris, die blijmoedig Christus groet, heeft zelfs niet het mannelijk uitzicht van eenen soldaat: men gelooft in hem eenen van des schilders leerlingen te erkennen, die heel verwonderd schijnt te moeten dienen als toonbeeld voor eene zoo glansrijke beeltenis en die zich niet kan weêrhouden te glimlachen van voldoening. Hier is de meester niet meer ondersteund door de overleveringen, noch door het model; hij verlaat het dichterlijke, voor de bijna gemeene waarheid. De besluitelooze blik van den valschen heilige, zijn linksche groet en de beweging van den voet, zouden niet misplaatst zijn in een genre-tafereel. Zoo oordeelt de heer H.-C. Moke er over, wien wij deze bemerkingen ontleenen.

De natuurlijkheid van Jan van Eyck, spruit voort uit zijn streven om ongemaakt en waar te zijn. Hij zoekt zich niet te verheffen boven het aardsche; maar integendeel blinkt hij uit, door zijnen toeleg om aan gewoone voorwerpen verhevenheid en glans bij te zetten. De wapenrok van St-Joris zou de afgunst van eenen hertog van Burgondië opgewekt hebben. De troon der heilige maagd en de mantel van den heiligen Donatus zijn meesterstukken van borduurwerk. De kruisvormige staf kan tot model verstrekken aan eenen zilversmid. Met dezelfde pracht maalt de schilder ons de minste bijhoorigheden van zijn tafereel: stoffen, tapijten, bouwkundige kleinigheden. De doorzichtkunde, wier geheimen hij, een der eersten, schijnt begrepen te hebben, leent soms aan zijne tafereelen eene tot dan toe onbekende diepte. Zijne lijnen vluchten, zijne plannen verwijderen zich, zijne beelden lossen uit. Wanneer hij tooneelen uit de natuur schildert, kan men aan iederen boom de bladeren, aan elke plant de bloemen tellen. Eene beuzelachtige zorg verleent de getrouwheid aan iederen trek en bevalligheid aan het geheel, en door de waarheid voor doelwit te nemen, omgeeft van Eyck zijne voorstellingen met eene tooverachtige bekoorlijkheid.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen, 1867.
Vervolg, zie bladzijde 175 *enz.*

F. HEILBUTH, van Parijs, heeft een goed tafereel, waarvan de achtergrond en de bouwkundige deelen met kunde zijn uitgevoerd; doch de schilderij is van te grooten omvang voor de schaal waarop het onderwerp: *de kwijtschelding der dagelijksche zonden te Rome*, is uitgevoerd.

G. HENRARD, van Spa. Drie landschappen, waarvan *de inkoom van het bosch te Geronster,* bij Spa, ons het meest bevalt.

J. HEPPENER, van 's-Gravenhage. Twee tafereelen, die niet zonder verdiensten zijn; zij stellen voor: *Een landschap in de omstreken van Scheveningen* en een *gezicht van de stad Delft.*

C. HERMANS, van Brussel, heeft zich overtroffen als kolorist; zijne *op de bolbaan spelende paters kapucijnen* zijn prachtig van kleur en beweging, doch niet genoeg afgewerkt. *Eene begrafenis te Rome*, is ook een zeer verdienstelijk werk.

L. HERRMANN, van Parijs, heeft eenen zilveren *koffiepot* willen schilderen, maar is er niet wel in gelukt.

M. HEYL, van Amsterdam. Een *bosch in Westphalen.* De figuurtjes zijn goed getoetst en het voorplan mag schoon genoemd worden; maar er diende wat meer diepte in deze schilderij te wezen. Des schilders tweede stuk is vuil van toon.

JOS. HEYMANS, van Antwerpen, toont veel aanleg om een goed landschapschilder te worden; maar het plaatsen is hem niet zeer meêgevallen; zijn *Schemerlicht* hangt zoo hoog, dat men er niet goed kan over oordeelen; zijne *Sluis aan de boorden van het kasteel van Grobbendonck* is vol waarheid, maar wat vuil van kleur en heeft te veel den toon eener sieraadschildering.

E. HILVERDINK, van Amsterdam. *Een gezicht op de stad Zwolle* en een landschap (winter). De lucht van dit laatste is te geel en mist vlucht. Des schilders broeder (J.-J.-A.), heeft *een gezicht op de rivier de Amstel*, genomen van de hooge steenen brug zijner woonstad; de lucht en het water zijn bijzonder goed uitgevoerd, even als die van het schoone tafereel van den heer JOH. HILVERDINK, welk aangekocht is voor de trekking.

C. HOFFMANN, van Rome. Het wel uitgevoerde portret van F. Overbeck, sinds lang gekend door het museum der academiekers.

G.-J. HOFFMANN, van 's-Gravenhage, heeft drie schoone watergezichten, het eerste op het IJ, te Amsterdam, het tweede op de Maas, te Rotterdam; het derde, dat de twee eersten overtreft, is *een tempeest te Scheveningen.*

H. HOLLANDER, van Amsterdam, leverde *een binnengezicht (XVII*e *eeuw)* dat goede hoedanigheden bevat als kleur, doch als onderwerp gedachteloos is; eene moeder schilt eene appelcien voor haar kind.

A.-J. HORGNIES, van Elsene, is goed van kleur, in zijne twee schilderijen: *de huisbewaker* en *de oude Melomaan.* De achtergrond evenwel te eentoonig.

G. HOUSEZ, leeraar aan de academie van Valencijn, geeft ons een droevig gedacht van de academie waaraan hij toebehoort. Als men dergelijke smakelooze en slechte schildering van eenen leeraar ziet, kan men ook van het onderwijs niet veel verwachten.

F. HOUZÉ, van Schaarbeek. Ziedaar weêr een tafereeltje dat waarlijk genoegen doet en waarin denkkracht doorstraalt. Het is getiteld: *de verleiding*, en het stelt een meisje voor, aan wie men eenen schoonen shawl, hoed en fraaie kleederen komt aan bieden, - al dingen welke vele meisjes ten verderve leiden. Dit is de les, welke in dit tafereeltje opgesloten ligt. Het is goed van kleur, doch het wezen van het meisje is was plat.

E. HUBERTI, van Schaarbeeck. Zijne beide landschappen zijn al te groen.

C. HUBNER, van Dusseldorf, sinds jaren ten onzent als een der uitstekendste genre-schilders der Duitsche school gekend, heeft ons een *bezoek op het Kerkhof* gezonden, vol gevoel, schoon geteekend en fiksch geschilderd; een oude man, met zijne dochter, bevinden zich op de begraafplaats, aan het graf van vrouw en moeder. Men kan duidelijk opmerken, dat de doodenakker nog niet lang het laatste overschot van de geliefde ega en de te vroeg gestorvene moeder opnam. De dochter heeft eene kroon van stroobloemen in de hand, bestemd om op moeders graf neêrgelegd te worden. Terwijl vader en dochter daar, gebukt onder de smart, verpozen, ziet men op den achtergrond, buiten het kerkhof, een aantal lichtzinnige jongelingen dansen en springen. Het contrast is zeer treffend. Ook ware het te wenschen, dat onze schilders wat gedacht en opvatting aan de Duitsche school ontleenden. Mits zij daarbij hunne eigenaardige kleur behouden, zouden hunne voortbrengsels hiermede veel winnen.

JULIUS HUBNER, leverde insgelijks een gedachtvol tafereel: *voor het weezenhuis*. De trappen van het huis zijn echter te rot als schildering.

C. HUE, van Parijs, behandelde een geschiedkundig onderwerp, *de laatste oogenblikken van Manon Lescaut.* Het geheel is schoon, als gevoel, maar de voor- en achtergronden werken te veel ineen, als kleur.

V. HUGUET, van Parijs. Drie tafereelen, allen aan Arabië ontleend. Zij schijnen ons te weinig afgewerkt en niet vast en duidelijk genoeg geteekend.

F. HUYGENS, van Etterbeek. Ook drie tafereelen, bloemen en vruchten. Zijn *Wijngaardrank* is het beste van uitvoering en warm en schoon van kleur, misschien wat overdreven. Aangekocht voor de trekking.

J. HUYGENS, van Doesborgh, in Gelderland, schilderde het oogenblik waarop de Hollandsche pink *het jonge Trijntje* uitloopt, om de redding te beproeven van de bemanning der Oostenrijksche bark *Yarma*, die op het punt is te zinken (1862). Bezit zeer schoone deelen, maar het water is wat sneeuwachtig.

J.-B. HUYSMANS, van Antwerpen. Vijf tafereelen: 1° Bonaparte, de eerste consul, die de plans der eerste Antwerpsche dokken vaststelt. De achtergrond van dit tafereel is schoon en het geheel als groepeering en samenstelling verdienstelijk; doch het herinnert ons te veel het *legio* van samenstellingen in dien aard, welke men in het museum van Versailles aantreft. 2° Het leggen van den eersten steen der dokken van den Kattendijk, te Antwerpen, is ongelukkig als onderwerp en niet aangenaam als samenstelling. Er komen enkele welgelijkende portretten in voor. Wij bekennen, dat wij liever des schilders kleinere aan het Oosten ontleende tafereelen zien, een vak waarin hij ons reeds ettelijke zeer aangename en tevens eigenaardige tafereelen leverde. Zijn *Moorsch koffiehuis* te Oran, is daarvan een nieuw bewijs. Ook is het te betreuren, zulks zij in het algemeen gezegd, dat als men met groote geschiedkundige tafereelen op de tentoonstelling komt, die zelden of nooit aangekocht worden, daar de hooge regeering, wat haar betreft, de gewoonte heeft bestellingen te doen, in plaats van goede werken aan te koopen op de tentoonstellingen. Dit laatste stelsel werd gevolgd onder de regeering van koning Willem I, en wij vinden dit stelsel het beste, in vele opzichten.

Van wijlen den wereldberoemden Franschen meester INGRES, overleden in 1866, heeft men het portret tentoongesteld, toebehoorende aan het museum der academiekers.

L. ISAAC (mej.), van Charleroi. Twee wel uitgevoerde portretten.

F. JACOBS, van Schaarbeeck. Zijn tafereeltje, *Het nadenken*, is, als opvatting en uitdrukking, onbeduidend; het gevogelte, het glas met goudvischjes, het fruit en de vruchten zijn niet zonder verdiensten; maar lossen niet genoeg uit. Alles kleeft te veel in den achtergrond.

JACOB JACOBS, van Antwerpen, heeft twee schoone schilderijen, doch voor een meester als hij, zijn het geene uitstekende werken. *Zijne uitrusting voor de zalmvangst*, is aangekocht door den heer F. Grisar.

C. JACQUAND, van Parijs, heeft een groot geschiedkundig onderwerp met welgelukken behandeld, vooral wat de samenstelling betreft; als kleur is het niet zeer aangenaam, wat zwart van toon; wellicht heeft de schilder gedacht, daardoor de voorstelling der afgemaalde episode uit het treurige drama *(Galileus voor zijne veroordeeling)*, nog somberder te maken. - *Onze-Lieve-Vrouw der zeven weeën* is een godsdienstig tafereel van denzelfden schilder, dat gevoelvol opgevat en uitgevoerd is. De vrouw op den achtergrond omgeeft echter te veel duisternis.

A. JANET LANGE, van Parijs, leverde in zijne *Militaire spijsbezorgers in Algerië* een prachtig tafereel, dat met veel talent geschilderd en eigenaardig als samenstelling is. Op het voorplan, op een gedeelte van eenen vooruitstekenden berg, ligt een Fransch soldaat, achter wien men een aantal zijner hulpvaardige makkers bespeurt, de met hunne kudden voorbijtrekkende Algerische veehoeders af te wachten, om die arme lieden te berooven. Deze schilderij, die op ieder beschaafd en met rechtszin bedeeld mensch, eenen pijnlijken indruk maakt door wat zij voorstelt, geeft een treurig gedacht van de Fransche heerschappij in Algerië. De Fransche soldaten, die de heer Janet Lange ons heeft geschilderd, heeten wel zouaven, doch met der daad zijn het baanstroopers. Wij weten er geenen anderen naam voor.

J. JANSSENS, van Antwerpen. Drie landschappen. Met zijne *herten*, *aan den ingang van het bosch*, toont hij aanleg te hebben' om een goed schilder te worden; maar hij moet ernstig studeeren. Hij bezit reeds gemak van behandeling. Met volharding en moed kan hij er komen.

V. JANSSENS, van Brussel. *De Spijsverkoopster.* Eene niet onverdienstelijke schilderij.

D.-J.-H. JOOSTEN, van Haarlem. *Vruchten en wild.* Veel te hard en geen samenhang van kleur.

C. JUNGHEIM, van Dusseldorf. *De kapel van Willem Tell*, *op*

het meer der Vier-Woudsteden. Is een schoon tafereel. Aangekocht voor de trekking.

E. KATHELIN, van Brussel. Een in vele deelen zeer aangenaam en schoon geschilderd tafereel, *de morgenstond*, doch het mist doorzicht en ruimte. In eene prachtige, met gebloemde gordijnen behangen alkoof, rusten twee kinderen. De moeder staat aan de bedstede. Op een met koper ingelegd kastje, prijkt een kruisbeeld en op eenen zetel liggen een gekleurde houten hansworst en op den grond drie kinderlaarsjes. Het gemis van het vierde laarsje is eene fout; want het is niet waarschijnlijk dat in een huis waar het slaapvertrek zoo keurig en sierlijk is, als het voorgestelde, een der kinderen met slechts één laarsje de slaapkamer bereikt. Wij zegden dat er geene ruimte genoeg in het tafereel is en het ook geen doorzicht genoeg oplevert. De moeder kan zich op de plaats, waar zij zich bevindt, niet bewegen, zij kan er zelfs bijna niet staan. Zulks belet niet dat het stuk, als toon en kleur, een prachtig werk mag genoemd worden. Het is aangekocht door den heer van der Donck, van Brussel.

F. KEELHOFF, van Elsene. Zijn *gezicht uit de omstreken van Ruckelingen*, is te groen en te vuil van toon.

J. KINDERMANS, van Brussel, heeft een fraai gezicht op de Ardennen geschilderd.

W. KLEIN, van Dusseldorf. *Eene rivier*, *gezien bij het ondergaan der zon.* Als opvatting en uitvoering, een schoon tafereel. De lucht hadden wij een weinig minder geel willen zien.

L.-J. KLEYN, van 's-Gravenhage. *Een winternamiddag.* Schoon tafereel. In het landschap, bij onweder gezien, mist het water doorschijnendheid. Het landschap van H. KNIP, van Brussel, is ook niet zonder verdiensten.

E. KNUDDEN, van Antwerpen. Zijn schilderijtje, *een kuiper* voorstellende, mag genoemd worden goed als kleur.

G. KOLLER, van Schaarbeek. Twee zeer lieve tafereelen. Wij zagen evenwel beter van hem. In de tentoongestelde stukken vinden wij zijne schildering hier en daar wat hard en de achtergronden wat grijs; zij stellen voor: *Margaretha voor den spiegel staande bij Martha* en *Faust en Margaretha in den hof van Martha.*

P. KREMER, van Antwerpen, handhaaft steeds zijne sinds jaren verkregene befaamdheid. Zijne tafereelen zijn met des schilders gewone zorg uitgevoerd en de bijhoorigheden goed verzorgd. Zijn *Jan van Huysum* is, even als zijn vroeger tentoongestelde *Pater Segers*, met het geduld van eenen onvermoeibaren geest uitgevoerd, vooral wat bloemen en bijhoorigheden betreft. In *de moeilijke keus*, heeft de schilder voorgesteld een ridder, waarschijnlijk zonder vermogen, welke gezeten is tusschen eene oude rijke vrouw en eene jonge vrouw zonder geld. De hond en bijhoorigheden zijn meesterlijk geschilderd.

C. KUWASSEG, van Brussel. Vier tafereelen, waarvan drie havengezichten zich kenmerken door zorgvuldige uitwerking, doch over het algemeen vallen de waters van het achterplan der *haven van het oude Pornic* wat groen; is voorts buitengewoon schoon.

F. LAFON, van Parijs, vestigde te recht de algemeene aandacht door zijn goed geschilderd en kleurrijk *drinkbaar goud.* Een zeer eigenaardig stukje.

V. LAGYE, van Antwerpen, heeft zich zelve overtroffen. *Zijne bruid der XVI*e *eeuw* is een prachtig tafereel, dat ook van den eersten dag af welverdiend de aandacht boeide van al de bezoekers der tentoonstelling en wel voornamelijk van de kenners.

Het werk is dan ook aangekocht voor de trekking. Dit tafereel behoort bij degene die men mag rangschikken onder de tafereelen der dusgenaamde school van Leys. Het achterplan is vooral schoon, maar komt wat veel vooruit. Er ontbreekt doorzicht en diepte in het geheel Het water schijnt ons ook al te donker, iets wat nog meer zal toonen in eene kleine zaal. Waarschijnlijk zal de hoek links van den toeschouwer, daar moeilijk of niet uitlossen. Het geheel stelt een gezicht voor op eene Vlaamsche stad in de XVI^{e} eeuw. De stad is doorsneden van vlieten. In eene van dezelve ziet men eene boot; aan den voorsteven staat een man met eene groote rozenkroon aan eenen stok bevestigd. In het midden der boot is de verloofde met hare moeder gezeten. Achter hen verscheidene muzikanten. Het schuchtere bruidje en de moeder die hare dochter schijnt gerust te stellen, zijn uitmuntend afgemaald. De gelaatsuitdrukking is allerbest getroffen. Wat betreft de gelaatskleur, gelooven wij dat de schilder de natuur nog meer nabij had kunnen komen. De muzikanten zijn in hun vak goede toonbeelden.

(Wordt voortgezet.)

Beschik nooit over geld voor gij het in uwe hand hebt, en wees dan nog voorzichtig bij hetgeen gij belooft.

De noordelijke doortocht.
(Tweede vervolg, zie blz. 179.*)*

Door deze eerste expeditie werd kapitein Mac'Clure niet ontmoedigd. Kost wat kost, hij moest den uitgang van het kanaal ontdekken, die hem in de Barrowstraat zou brengen. Den 21^{n} October nam hij zeven mannen met zich mede en begaf hij zich op weg met eene slede. De slede wordt vernield door het ijs; twee manschappen keeren terug om eene andere te halen op het schip. Gedurende dien tijd slaan de kapitein en zijne tochtgenooten hunne tenten op he tijs op en blijven daar tot den volgenden dag, toen hun eene nieuwe slede gebracht werd. Toen hervatten zij de reis en zetten die gedurende vier dagen zonder eenige bijzondere ontmoeting voort. Eindelijk, den 26^{n} October, slaan zij eene tent op den oever der Barrowstraat op. Zij hebben dus den doortocht gevonden.

Den volgenden dag beklom de kapitein en een zijner manschappen eene verhevenheid van 600 voeten hoog; zij bevonden zich aan het uiterste punt van het zoogenaamde Prins-Alberts-land. Van daar overzien zij eene uitgestrektheid van 40 a 50 mijlen; maar zij ontdekken niets anders dan eene uitgestrekte ijsvlakte. De manschappen die beneden gebleven waren, richten eenen mast op, bij het begin van het kanaal,

en sluiten in eene koperen bus een bericht van hunne ontdekking en hun verblijf, die zij daar ook nederleggen.

Men moest naar het schip terugkeeren. Zij vertrekken in den nacht van den 27^{n} en komen eerst den 31^{n} aan, na duizend gevaren gelukkig te boven gekomen te zijn. Door de mist, raken zij van den weg, bij eene koude van 10 tot 15 graden beneden 0. Maar men moet kapitein Mac'Clure zelf, met eene bewonderenswaardige en innemende eenvoudigheid, de romantische lotgevallen op dien tocht hooren beschrijven. Dit verhaal wordt niet in zijn dagregister gevonden: het is getrokken uit eenen brief door hem aan zijne zuster geschreven.

'Ik zal u mijne geheele reis niet verhalen, zegt hij; ik zal u alleen mededeelen dat wij er in geslaagd zijn dien zoo lang gezochten noordwestelijken doortocht te ontdekken, waarop sinds vier eeuwen de pogingen van het zeevarend Europa schipbreuk geleden hebben; wij hebben alzoo eenen nieuwen lauwer gehecht aan de kroon van Oud-Engeland en eene gedenkwaardige gebeurtenis toegevoegd aan de regeering van onze koningin. Eerst zijn wij de kust langs gevaren van een groot eiland, waarvan het noordelijk gedeelte Banksland is, hetwelk door een kanaal van het vasteland van Amerika is afgescheiden (want ik geloof niet dat het een eiland is). Ik heb aan dat land den naam van prins Albert gegeven: en het is door dat kanaal, dat wij, den 26^{n} October, de belangrijke ontdekking van den doortocht deden, daar het in verband staat met de Barrowstraat. Die ontdekking werd gedaan door eene expeditie van zes manschappen, een officier en mij, met eene slede. Het was eene snerpende koude in dat reeds ver gevorderde jaargetijde, vooral daar het ijs, waarop wij genoodzaakt waren te slapen niet genoeg met sneeuw bedekt was om ons droog te houden, dat gewoonlijk wel in het voorjaar plaats heeft; alsdan heeft men het warm en gemakkelijk in de tenten.

Onze tocht is gelukkig van korten duur geweest; wij hebben niet meer dan tien dagen noodig gehad om tien mijlen op het ijs af te leggen. Het einde was voor mij bijna noodlottig geweest. Op den laatsten dag verliet ik de slede, om iets eerder dan de overigen op het schip te zijn en eenige ververschingen voor hen te doen gereed maken. Ik had nog 15 mijlen af te leggen. Korten tijd nadat ik mijne tochtgenooten verlaten had, overviel mij eene dikke mist; zoolang het dag was en ik op mijn kompas kon zien, wist ik mij te redden; maar ten 5 ure viel de nacht in, en geraakte ik van den weg. Ik bevond mij weldra tusschen ijsbrokken die zoo groot en zoo hard waren als straatsteenen, en waarover ik telkens struikelde met gevaar van armen of beenen te breken. Ik moest stilhouden, daar ik zeer vermoeid en uitgeput was, omdat ik niets gebruikt had dan een schraal ontbijt, ten 7 ure 's morgens. Ik maakte mij een gemakkelijk bed in de sneeuw, beschut door eene breede overhellende ijsschots; ik stak mijne beenen tot aan de knieën in de sneeuw, uit vrees voor het bevriezen mijner teenen. Weldra geraakte ik in eenen lichten slaap en tegen middernacht werd ik opgewekt door eenen schitterenden meteoor, met een prachtig noorderlicht. Ik begaf mij toen naar den kant van het schip. Ik had echter al mijnen kruitvoorraad verschoten, en men bemerkte mij aan boord niet; toen dwaalde ik rond tot dat het dag was en ontwaarde dat ik het schip reeds vier mijlen voorbij was. Op mijnen terugweg vond ik vele sporen van beeren, maar ten acht ure kwam ik gezond en wel aan, hoewel het eene koude was van 16 graden onder 0 en ik in 25 uren niets gegeten had.'

Zoo heeft Mac'Clure, even als Parry, wellicht ook als Franklin, van verre het beloofde land, of liever de beloofde zee gezien. Van den top des bergs heeft hij den weg aanschouwd die in verbinding stond met den anderen Oceaan, en de droomen der zeevarenden zoo van vele eeuwen verwezentlijk. - Maar het ijs heeft hem onoverwinnelijke hinderpalen in den weg gelegd; en wij zullen hem, na een geheel jaar te hebben gewacht, genoodzaakt zien terug te keeren en eenen anderen weg op te sporen.

Aan Kaap-Bothurst, waar zij thans zijn, hebben zij het groote land der Eskimo's nog niet verlaten. De kommandant ging met den geneesheer en den tolk aan land, en werd aldaar zeer goed ontvangen door twee vrouwen; de overige leden van den stam waren op de walvischvangst. De Engelschen vonden een dorp van ongeveer 30 tenten en eene bevolking van 300 Indianen, die hen, met bogen en messen gewapend, en voornemens zich te verdedigen, ontvingen. Nu meenen wij een tooneel uit de romans van Cooper te lezen. De blanken heffen hunne armen boven hunne hoofden ten teeken van vriendschap, en de Indianen steken hunne pijlen in de van huiden vervaardigde pijlkokers, maar houden hunne messen in de hand, en zeggen aan den tolk: ‘Legt gij uwe geweren neder, dan zullen wij onze messen wegwerpen.’ Als bewijs van vredelievende gezindheid, verwisselden zij toen de wapenen met elkander. De tolk geraakt in een zeer levendig gesprek met het opperhoofd: hij stelt hem voor, de brieven der expeditie naar de Groote-rivier (de Mackenzie) te brengen en belooft hem ter belooning een geweer met kruit en lood. Het opperhoofd gaf te kennen dat hij niet in rechtstreeksche betrekking stond met de Hudsons-baai-Compagnie, maar met tusschengelegene stammen, zoodat, zegt de kommandant Mac'Clure, onze brieven door de handen van drie heidensche stammen moeten gaan, voor zij bij beschaafde menschen aankomen; echter gelooft de tolk, naar de kennis te oordeelen, welke hij van die volksstammen bezit, dat het opperhoofd zelf haar naar hare bestemming zal brengen. De Indianen zijn verbaasd over de gemakkelijkheid waarmede de tolk zich in hunne taal weet uit te drukken: zij wilden hem gaarne bij zich houden. Het opperhoofd vertoont hem zijne dochter, een meisje van vijftien jaren, die hij hem tot vrouw aanbiedt, met tenten en allerlei voorraad. Gedurende die wederzijdsche beleefdheidsbetuigingen, worden de Europeanen door een honderdtal Indiaansche mannen en vrouwen omringd, aangelokt door het gezicht der geschenken, welke de tolk begint te verdeelen. Men trekt eene afscheidingslijn, die echter weldra door de nieuwsgierige en begeerige vrouwen wordt overschreden, zoodat de blanken genoodzaakt

zijn naar hunne sloep terug te keeren. Maar vele wilden hebben waterdichte laarzen aan, en het is de Engelschen onmogelijk eenen inval te voorkomen. Vooral de vrouwen, die men niet ruw wil behandelen, beklimmen het vaartuig en nemen alles weg wat zij vinden. Eene van haar grijpt het kompas, dat men alle moeite heeft haar weder te ontnemen. Eindelijk, nadat die geheele troep voorzien en tevreden was, keeren de blanken naar hun schip terug, gevolgd door de kleine kano's der wilden. Een hunner, die op het punt was te verdrinken, wordt door de Engelschen opgehaald, die, om hem te verwarmen, hem brandewijn geven. Hij drinkt er van, hij drinkt zooveel tot dat de tranen hem over de wangen loopen, en toen verzocht hij om water. In het kort, men scheidt als goede vrienden. ‘Die stam, zegt de kommandant Mac'Clure, is een verstandig, sterk, goed gebouwd en zijndelijk ras. Het is jammer dat men niet meer pogingen in het werk gesteld heeft om die menschen te beschaven en het is te hopen, dat de tijd niet meer ver af is, waarop die belangwekkende volksstammen, aan de heidensche duisternis, waarin zij verkeeren, ontrukt zullen worden.’

Als mede in verband staande tot de ontdekkingen aan de Noordpool, gelooven wij hier melding te mogen maken van het onlangs uitgegevene bericht, volgens welk bij de academie van Stockholm eene kaart van den Spitsberg ingediend is. Die kaart werd op de plaatsen zelve vervaardigd, ondanks de groote moeilijkheden, die onvermijdelijk verbonden zijn aan zulke onderneming. Er zijn twee opvolgende reizen naar de Noordpool noodig geweest om daarin te gelukken.

Aldus heeft men kunnen schatten dat de *Lindstrom*, hoogste kegel der bergketen, 1000 meters hoog was, en vaststellen dat de minste laag van de sneeuw die eeuwigdurig op den Spitsberg ligt, ongeveer 457 meters dikte heeft.

De Spitsberg is gelegen tusschen de 76 en 80 graden noorderlengte (150 mijlen hooger dan Lapland) en vormt een kussen met Groendal en de kusten van Siberië rond de zee, welke men denkt de Noorderpool te omringen. De bergen, steeds bekroond met sneeuw en ijsvelden of *gletschers* werpen van verre eenen glans van zich af, gelijkende aan dien der volle maan. Op dien mantel van eenvormige witheid dringt hier en daar de roode kleur door van onmetelijk groote klompen graniet, die schitteren als eene vuurmassa. Van af het dek eens vaartuigs is het gezicht buitengewoon indrukwekkend.

In die streken duurt de nacht zes maanden, wel is waar herhaaldelijk verlicht door een bleeken glans der noorderlichten. Omstreeks het einde der maand Maart, bij de nachtevening der lente, komt de zon terug; hare schijf verschijnt eerst aan den gezichteinder; zij verheft zich vervolgens, maar met eene majestatische langzaamheid, steeds in het gezicht blijvende.

Na drie maanden tijds dringt de warmte eindelijk een weinig in het bevrozen land. De teer der schepen smelt af in de zonnestralen en nogtans ziet men slechts een klein getal planten opschieten, onder andere de renonkels en koornbloemen. De waters krielen van reusachtige zeegrassen en gewassen; zekere soort heeft tot 200 voet lengte. De mos vormt weiden van het schoonste aanzien.

De zeehonden jagen de schelpdieren en andere kleine visschen in die waterbosschen. De vereenigde walrussen verwarmen zich gezamenlijk met hunne zeer groote tanden in het ijs geklemd. De walvisch blaast het water zeer hoog door zijne windgaten. De wraakzuchtige witte beer achtervolgt al wat leeft.

Zoodra de noorderdag eindigt, vertrekken deze dieren, langs ongekende streken, naar Amerika of Azië.

Merkwaardig is het, aldaar aanzienlijke hoeveelheden vlottende bosschen te zien, die zich in de baaien van Spitsberg verzamelen en er de gansche uitgestrektheid van vullen.

De zeelieden ontschepen onder den 80^{n} graad. De pool is 250 graden verder.

De heeren Duner en Nerdenskiold denken dat men, met een verbeterd stelsel van sneeuwsleden, tot aan die ongenaakbare streken zou geraken.

Ten slotte zij hier nog aangestipt dat, volgens wordt gemeld, een vijftigtal voorname Franschen, geenszins afgeschrikt door het vreeselijk lot der Franklin-expeditie of door dat van zoo menigeen zijner voorgangers, eene onderneming hebben op touw gezet ter ontdekking van de Noordpool.

De heer Gustaaf Lambert, vroeger leerling aan de polytechnische school te Parijs, thans verbonden aan den Franschen waterstaat, stelt zich namelijk voor, de Noordpool te bereiken langs een nimmer beproefden weg. Zijn ontwerp is in Frankrijk gunstig opgenomen, en eene inschrijving is geopend.

Zoodra er voor eene som van 600,000 franken zal zijn ingeschreven, zal de onderneming voortgang hebben.

De markies de Chasseloup Laubat, voorzitter van het Fransche aardrijkskundig genootschap en voorstander van de bedoelde expeditie, heeft eenen brief ontvangen van den secretaris van het kabinet des keizers, waaruit blijkt, dat keizer Napoleon eene som van 50,000 franken ter beschikking gesteld heeft, om de kosten van dezen tocht te helpen bestrijden.

Er wordt ook nog gemeld dat door Engeland, Pruisen en Frankrijk eene gezamenlijke poging tot ontdekking van de Noordpool gaat gedaan worden.

> Volhardende middelmatigheid is hooger te achten en ontegensprekelijk veel nuttiger dan talentvolle onstandvastigheid.

Joost van den Vondel.

Met passenden grooten luister, had op 18 October ll. de onthulling plaats van het standbeeld van Neêrlands grootsten dichter, Joost van den Vondel. De bevolking van het ‘rijk en machtig’ Amsterdam, zooals het rijmpje zegt, scheen als verdubbeld te wezen. Ontzaggelijk en ontelbaar was de menigte die zich verdrong, eerst om den feestelijken optocht, waarin vooral werd opgemerkt de keurige boekdrukkerswagen, van waar men dichtstukjes over Vondel, geschreven door den heer Alberdingk Thym, uitdeelde, daarna om de inhuldiging des

beelds te aanschouwen. Daarbij was 't een echt koningsweêr, een weêr den prins der Nederlandsche dichters waardig. De bijeenkomst der letterkundige en toonkundige maatschappijen greep plaats in de kerk, waar Vondels asch berust. Bij die genootschappen voegden zich de weeskinderen en de ouderlingen uit de godshuizen. Dit werd door de overlevering vereischt, want de liefdadige gestichten hebben veel aan den dichter te danken. Aan den voet van het standbeeld nam de heer J. van Lennep, voorzitter der hoofdcommissie, het woord. In eene krachtige, beelderige en ingrijpende taal somde hij al de uitstekende hoedanigheden op, die Vondel als dichter en als mensch zoo waardig kenmerkten. Het zij gemeld, dat de heer van Lennep in zijne redevoering de opmerking maakte, dat de stad Keulen, waar, zooals men weet, Vondel geboren werd, zich niet had doen vertegenwoordigen bij deze plechtigheid. Na de redevoering, werd eene cantate aangeheven getoonzet door den heer Heinze, op woorden van den heer H. Binger, en weldra viel het doek van voor het standbeeld. De onsterfelijke schrijver van *Lucifer* is voorgesteld in zittende houding, den schedel met een lauwerkroon omkranst, de pen in de hand en de blikken vol bezieling. Het standbeeld is voortreffelijk van opvatting en uitvoering, en wordt volledigd door de hoekbeelden van het voetstuk, verbeeldende het treurspel, het hekeldicht, het lierdicht en het leerdicht. Deze vier beelden, in Tunischen steen, zijn gemaakt door den heer P.J. Cuypers; het standbeeld is in brons. Op het voetstuk leest men de volgende opschriften:

VOORZIJDE:
Joost van den Vondel;
te Keulen uit Amsterdamsche ouders
geboren den XVII Nov. MDLXXXVII
van zijne kindsheid af
gevestigd te Amsterdam:
waar hij Mayke De Wolff
tot huisvrouw gehad
heeft: overleden is den
V Febr. MDCLXXIX: en begr.
in de nieuwe kerk.
LINKERZIJDE.
Om den adel van zijn karakter:
om den rijkdom van zijn
genie:
om den gloed en de lieflijkheid
zijner dichtgave:
bij scherp vernuft
en degelijke wetenschap:
om zijn tooveren
met de Nederlandsche taal
dienstbaar gemaakt aan zijne
liefde voor land en stad:
wordt hier aan
Joost van den Vondel,
tot kwijting

eener diepgevoelde schuld,
dit gedenkteeken
gewijd.
MDCCCLXVII.
ACHTERZIJDE.
Scripsit aeternitati.
RECHTERZIJDE.
Lucifer;
Gijsbrecht van Aamstel;
Adam in ballingschap,
Joseph in Dothan;
Palamedes;
De leeuwendalers;
Joannes de boetgezant;
Altaargeheimnissen;
Verovering van Grol;
Geboorteklok van Willem van Nassau;
Inwijdinghe van 't Stadthuis;
David: Virgilius;
Beemster en Haarlemmermeer;
Dionijs Vos;
Roskam en rommelpot.
De Rijnstroom.

Een lid van het Belgisch gezantschap in den Haag, de zaakgelastigde Jooris, die koning Leopold bij de plechtigheid vertegenwoordigde, heeft goed en passend gevonden eene korte toespraak *in het Fransch* te houden, om den heer van Lennep te bedanken, voor de vleiende bewoordingen, waarin deze zich opzichtens België en zijnen vorst had uitgelaten. Was het gebruik der Fransche taal bij dergelijke gelegenheid en door iemand die optrad namens een land waar de Nederlandsche taal door de meerderheid der bevolking wordt gesproken, wanklankig voor al de aanwezigen; de Vlamingen in 't bijzonder zijn daardoor pijnlijk getroffen, vernederd en verontwaardigd geworden. Doch laten wij het kort verhaal van de plechtigheid voortzetten. Des avonds werden in den stadsschouwburg door eenige liefhebbers het eerste en vierde bedrijf van Vondel's *Lucifer* met veel kunde voorgedragen. Tevens vertoonde men een nieuw tooneelspel van den heer van Lennep, getiteld: *Een dichter aan de bank van leening*, - zooals men ziet een gelegenheidsstuk, daar Vondel, gelijk bekend is, op zijne oude dagen klerk was op den Amsterdamschen berg van barmhartigheid, met eene jaarwedde van... 650 gulden.

's Anderendaags, den 19^{n}, had de aangekondigde stoomtocht naar het Muiderslot, waar Vondel zijne gelukkigste dagen sleet, plaats. Er namen ongeveer 400 personen, waaronder vele dames, deel aan. Op het oude slot was den bezoekers eene schoone verrassing bereid. In de zaal, waar alles gelijk ten tijde van den drossaart gemeubeld was, zaten drie heeren en twee dames, in de kleeding van den drossaart Hooft, Berlaeus, Huigens, Tesschelschade (mev. Schaick-Froschart) en Anna Visscher (mev. Cuijpers). Zij ontvingen de aangekomenen met eenen heerlijken vijfstemmigen lofzang (geschreven door den heer Alberdingk-Thym) ter eere van Vondel.

De feesten werden gesloten met eenen prachtigen feestmaaltijd van 250 gasten, waaronder ruim 90 dames, in de schilderijenzaal van het Paleis voor Volksvlijt. De

eerste dronk werd uitgebracht op koning Willem III, door den eerevoorzitter, oudburgemeester Messchert van Vollenhoven. De heer van Lennep bracht vervolgens een dronk uit op keizer Napoleon, die eene ruime gift voor het standbeeld bijdroeg; daarop dronk de vertegenwoordiger van Frankrijk, de heer L. de Baecker, in het *Vlaamsch*, op de glorie van den Neder-

landschen naam. Dezelfde afgevaardigde bracht eenen dronk op uit Nederlands gevierde koningin. De heer van Lennep heeft daarna op den Belgischen koning eenen toast ingesteld, welke door den Belgischen referendaris D. Delcroix met eenen dronk aan Nederland beantwoord is. Burgemeester Funck dronk op de hoofdcommissie. De staatsraad Boot heeft verder een vers voorgedragen op van Lennep, waarin diens voornaamste romans geestig herinnerd, en zijne andere werken, de Vondels-uitgave, benevens zijne grappige geschriften, zooals de *Vermakelijke spraakkunst*, bezongen werden. Daarop heeft de heer Hofdijk een gloeiend vers uitgesproken op de taalverwantschap en geestgemeenschap tusschen Vlamingen en Hollanders. De heer Beeloo bracht een toast uit op allen, die aan de oprichting van het Vondelsstandbeeld hebben medegewerkt; professor Heremans, uit Gent, op de Nederlandsche dames, in verband met hare Vlaamsche zusteren, die dezelfde taal spreken; van Lennep op den beeldhouwer Roijer, welke den vorigen spreker bedankte; en de heer Mohr op de verwantschap der Duitschers en Nederlanders. Het feest is besloten met eene muziekuitvoering, welke door een talrijk publiek bezocht werd.

De Vondelsfeesten zijn bijzonder goed meêgevallen en opgegaan. Allen, die ze bijwoonden, zullen er lang het geheugen van bewaren.

Dat de vertegenwoordiger van Frankrijk in het Nederlandsch heeft gesproken, heeft zulken goeden en aangenamen indruk teweeggebracht, als de Fransche woordvoering van den Belgischen zaakgelastigde den aanhoorders onaangenaam is geweest.

Ter gelegenheid der Vondelsfeesten is de heer J. van Lennep benoemd tot kommandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw. De heer J. Nolet de Brouwere van Steeland werd benoemd tot kommandeur der orde van de Eikenkroon en de heeren de Quack en Maurits van Lee, secretarissen der regelingscommissie, tot ridders van de laatstgenoemde orde.

Wij brengen in herinnering dat de *Vlaemsche School*, in 1861, op blz. 187, een fraai portret van Vondel, geteekend door den heer J.-J.-H. Cuypers, mededeelde.

Wij herinneren tevens dat wij, in 1858 (blz. 60), een aantal zeer wetenswaardige bijzonderheden over de familie van den beroemden dichter in ons tijdschrift hebben opgenomen.

De heer Scheltema heeft eenige nieuwe berichten nopens Vondel gegeven, waarin hij namelijk aantoont dat de dichter, niet zooals Jacobus Kok meldt, op 17 November 1588, maar op 17 November 1587 te Keulen geboren werd. De vader van onzen dichter verliet, bij de invoering der kerkhervorming in de Nederlanden, zijne geboorteplaats Antwerpen en vestigde zich alstoen te Keulen, waar hij in den echt trad met Sara Kranen, eene dochter van zijnen vroegeren stadgenoot Pieter Kranen. Uit dit huwelijk zijn eerst te Keulen geboren drie kinderen, als Clemensken in 1580, Joost (de dichter) in 1587 en Sara in 1594, en daarna te Amsterdam, nadat het echtpaar (in 1595 of 1596) zich derwaarts verplaatst had, nog twee kinderen, namelijk Willem in 1599 en Catharina in 1602. De heer Scheltema veronderstelt dat de oude Vondel, even als later zijn zoon, handel dreef in kousen. Volgens onze berichten (zie de *Vlaemsche School*, 1858, blz. 60), oefende de oude Vondel te Antwerpen het hoedenstoffeerdersambacht uit. Volgens gissing van den heer Scheltema, was Vondel, de later zoo beroemde dichter, 8 of 9 jaren oud, toen hij zich met zijnen vader (die op 12 Februari 1608 overleed) te Amsterdam kwam vestigen, in het huis *de Trouw*, oude-Zijdskerkstraat (thans Warmoesstraat). Vondels moeder verhuisde, na den dood

van haren echtgenoot, naar de Heerengracht, van waar zij, den 9n April, even als haar man, in de Oude-kerk begraven werd. Na het overlijden van zijnen vader bleef de jonge Vondel in hetzelfde huis in de Kerk- of Warmoesstraat wonen, waar hij eenen kousenwinkel had, die, zoo men wil, voornamelijk door zijne vrouw werd waargenomen, terwijl hij zelf meer met de beoefening der dichtkunst zich bezig hield. Hij was gehuwd met Maria of Marijken de Wolff, eene zuster van Hans de Wolff, even als hij van Keulen geboortig, die, na het verlies van zijne eerste vrouw, hertrouwde met Vondels oudste zuster Clemensken. Uit archieven is den heer Scheltema gebleken, dat onze dichter voortdurend op dezelfde plaats te Amsterdam zijn verblijf heeft gehouden, in 1610 bij de voltrekking van zijn huwelijk (welk plaats had op 23 November, hij was dus 23 jaren oud), in 1618 en 1633, bij de begrafenis van twee zijner kinderen, en in 1635 bij het overlijden van zijne vrouw. Vondel is te Amsterdam overleden den 5n Februari 1679 en drie dagen daarna begraven in de Nieuwe Kerk, in 't familiegraf van zijnen vriend Pieter Blesen. Dit graf ligt ten westen van den kerkpilaar, waaraan, in 1772, het gedenkteeken van den dichter werd vastgehecht, en is geteekend lett. C. n. 231. Zijn stoffelijk overschot rust daar tusschen dat van zijne dochter Anna en dat van zijnen kleinzoon Willem, wiens vader, ook Joost van den Vondel geheeten, op reeds gevorderden leeftijd naar Oost-Indië vertrok, om daar zijn geluk te beproeven.

Sterfgevallen.

Den 3n November overleed in een stadje van Massachusetts de uitvinder der naaimachienen, Elias Howe, die 't aan zijne vindingrijkheid te danken had dat hij, van eenvoudig werkman, aartsmillionnair werd. Zijn uitvindings-brevet bracht hem twee millioen dollars op en hij ontving vijf dollars voor elke machien die in de Vereenigde-Staten werd verkocht en één dollar voor elke die werd uitgevoerd. Men schat dat er een duizendtal naaimachienen daags in de Vereenigde-Staten vervaardigd worden. Een Amerikaan heeft berekend dat Howe's uitvinding jaarlijks 19 millioen dollars aan arbeidsloon bespaart. Terwijl eene vlugge naaister met de hand 35 steken per minuut doet, kan eene goede machien er 3000 in de minuut maken.

Varia.

‘Leef, en laat leven!’ sprak de misdadiger tot den beul.

Een gezicht op de Schelde.

SCHETS VAN L.-A. NEETESONE, HOUTSNEÊ VAN VEREST.

Tentoonstelling van Schoone Kunsten te Antwerpen, 1867.
Vervolg, zie bladzijde 182 *enz.*

F. LAMORINIÈRE, van Antwerpen. Vier tafereelen, voorstellende: *een gezicht op het bosch van Burnham*, in Engeland, *bij zonsondergang* (einde October); *een herfstavondgezicht op de wandeling Orleans*, *te Spa*, en een *winter* en een *schemerlicht*, beide genomen in de Ardennen. Het laatste stukje hadden wij wel iets of wat gestoffeerd willen zien. Wat er ook van zij, de hier opgenoemde stukken zijn den gunstig gekenden schilder waardig, ja, overtreffen zijne vroegere werken, vooral in toon; hij heeft dien schijn van naar lichtteekeningen te werken, geheel achtergelaten. Het eerste hierboven aangeteekende tafereel is een prachtig werk, wellicht het fraaiste dat de tentoonstelling in dat vak oplevert; het tweede is den eigendom van d^{r} de Forchaux.

H. LANG, van Parijs. Eene *paardenjacht.* De ruiter diende duidelijker afgeteekend te zijn.

J. LANGE, van Luik. Drie tafereelen: *Coblenz en zijne omstreken; de kasteelen van Rheinstein en Borresheim;* het eerste is vooral schoon; de twee andere zijn ook zeer zorgvuldig bewerkt; maar de toon heeft iets meubelpapierachtigs.

LAPITO, van Parijs. Het *meer van Annecy.* Het voorplan is zeer schoon, misschien wel wat al te zorgvuldig bewerkt.

F. LAUTENBERGER, van Antwerpen. Het *neêrhof eener boerderij* en *een stal.* Zijn niet zonder verdienste als schildering; maar onbeduidend als opvatting.

J.P. LAIJS, van Lyons. Eene *vaas met verschillende bloemen.* Is als schildering breed van uitvoering; de natuur is in al hare schoonheden weêrgegeven; maar de grijze vuile grond van het tafereel is niet voordeelig aan het geheel.

LECHIEN, van St-Joost-ten-Noode. Een *vijver*, zijnde een groote waterplas, waarbij geen levend wezen te zien is. Ook is alles te groen. Dit laatste mag insgelijks gezegd worden van de tafereelen van E. LECLERCQ, van Spa.

M. LECLERCQ, van Brugge. Portret van luitenant P.D.S. De handen laten te wenschen; het wezen is te hard en alles te netjes; geene natuur.

E.F. LEEMANS, van Antwerpen, heeft een al te droog uitgevoerd *gezicht uit de omstreken van Dinant.*

L. LE GENDRE, van Doornik. Eene *waternimf*, in de gedaante van een prachtig geschilderd meisje; ofschoon naakt is het niet onzedig, goed geteekend en onder alle betrekkingen schoon van uitvoering. Alleenlijk moeten wij zeggen, dat het ons waarlijk leed doet, zooveel talent aan zulke doellooze onderwerpen te zien verspillen.

A. LEGRAS, van Parijs. Eene *Mater dolorosa*, die goed is van opvatting en gevoel, doch onbeduidend als kleur.

C. LEICKERT, van Amsterdam. Een zeer schoon *wintergezicht.*

E. LEIFFERS, van Antwerpen, schilderde in een klein kabinettafereeltje *eenen knaap*, *gereed om naar de school te gaan.* Bezit goede hoedanigheden als kleur en werd reeds kort na de opening der tentoonstelling aangekocht.

JOS. LIES, overleden op 3 Januari 1865.[1] *De rampen des oorlogs*, is een tafereel, aan het museum der oude meesters toebehoorende; het mag prachtig als kleur genoemd worden. Onzes dunkens hadde men voor 't museum wel een tafereel van meer belang en grooteren omvang kunnen aankoopen.

1 Zie de *Vlaamsche School*, jaarg. 1865, blz. 12 en 1867, blz. 11.

J.-W. LINDLAR, van Dusseldorf. Gezicht op de kusten der Middellandschezee, bij Monaco. De natuur schijnt ons op het voorplan wat overdreven; water en lucht zijn zeer waar weêrgegeven.

L. LINGEMAN, van Amsterdam. De *gewapende vrede.* Het aandachtig luisterende meisje is goed weêrgegeven, doch het geheel diende meer afgewerkt te zijn, vooral de handen en de wezens. Is schoon van kleur, doch als schildering wat gesmeerd.

W. LINNIG, van Antwerpen. Zijn *Watertochtje* bevat schoone hoedanigheden als kleur; maar de achtergrond is verwaarloosd, alles wat rottig gedaan en te veel in eenen zelfden groenen toon behandeld. Ook ontbreekt er diepte in de schilderij. De zoon van W. Linnig heeft twee tafereelen, het eerste, van tamelijk grooten omvang, verbeeldt eenen feestelijken huwelijksstoet: het bruidspaar, de huwelijksgetuigen, ouders, bloedverwanten, vrienden, enz. trekken eene der oude poorten van de stad Antwerpen uit, met den speelman aan het hoofd. Het stuk bevat ontegenzeggelijk goede deelen als opvatting en samenstelling; maar het geheel is te zwart van toon. *Op het kerkhof*, is zeer schoon van opvatting en gevoel; de treurende moeder en haar zoontje zijn goed behandeld. Wanneer de heeren Willem Linnig, vader en zoon, zekere vuile zwarte toonen zullen weglaten en de natuur met wat meer verhevenheid beschouwen en zich trouwer toeleggen op het uitdrukken der toon- en kleurschakeering, zullen hunne werken veel, zeer veel winnen.

C. LINTELO, van Parijs, en FERD. LINTZ, van 's-Gravenhage. De gewrochten dezer schilders zijn onzer aandacht ontsnapt; dus voor eene volgende gelegenheid.

FREDERIK LINTZ, van 's-Gravenhage, is wat overdreven met zijn *laatste glas.*

C. LUCY, van Londen. Zijne soldaatspelende kinderen vormen een tafereel welk, voor kleur en bewerking, schoon mag genoemd worden. De groote trom en al de bijhoorigheden zijn zeer zorgvuldig uitgevoerd.

E. LUMINAIS, van Parijs, heeft een goed tafereel, *Zeeroovers op de kusten van Bretagne* voorstellende; maar wij geven echter, zoowel wat betreft de uitvoering als de diepheid van gevoel, de voorkeur aan zijnen *Koorknaap*, aangekocht door den heer Cornelis-Leysen.

H. LUYCKX, van Brussel, en A.-J. MADIOL, van Antwerpen, zouden beter doen, hunne portretten niet naar eene tentoonstelling te zenden.

J.-B. MADOU'S drie tafereelen getuigen van den echt geestigen en opmerkzamen geest des meesters. *De gebrokene kruik* is een stukje welk ieders lachspieren in beweging brengt: de kruik ligt aan stukken, het wijf is kwaad, maar de vent die lacht er wat meê! De uitdrukkingen zijn zoo juist en geestig weêrgegeven, als dit bij mogelijkheid maar zijn kan. *De snuivers* is een van de parels der huidige tentoonstelling en de voor de trekking aangekochte *Dambordspelers* zijn niet minder schoon.

J.-B. MAILLY, van Doornik, en H. MARCETTE, van Spa, moeten nog veel en ernstig de natuur studeeren, willen zij goede landschapschilders worden.

F. MARINUS, bestuurder der academie van Namen, heeft een prachtig tafereel, vol schoone hoedanigheden; wat meer rust in het geheel, zou het in waarde nog doen stijgen. Het is een molen in eene kreek der Maas.

M. MARIS, van 's-Gravenhage. Zijne schilderij, getiteld: *koude waarheid*, heeft ons geenszins bevallen. De *rustende ezels op de kust van Scheveningen*, van WILLEM MARIS, zijn beter.

A. MARKELBACH, van Antwerpen, thans te Brussel woonachtig, stelde vier tafereelen ten toon, waar tusschen een geschiedkundig stuk: *Cromwell aan het sterfbed zijner dochter.* De werken van dezen verdienstelijken schilder dragen nog al te veel den stempel der romantieke school van voor vijf-en-twintig jaren; alles is te vlok geschilderd. Wat meer vastheid in teekening en kleur en wat meer natuurlijkheid, zou des schilders werken oneindig doen winnen.

W.J. MARTENS, van Amsterdam. Drie tafereelen. De schilderij getiteld: *Het dagelijksch brood*, stelt een meisje voor, welke met eene koord om het lijf eene boot voorttrekt. Is goed geteekend en schoon van kleur. *Il Canto d'Amore* verdiende eene betere plaats, en *op den buiten* mag ook een zeer verdienstelijk werk genoemd worden.

J.E. MASUREL, van Amsterdam. Een *binnengezicht* en een *provisie-kelder*, die met wat al te veel zorg zijn uitgevoerd.

J. MASWIENS, van Leuven, heeft de *koor der kerk van Dixmude* zeer getrouw voorgesteld; de achtergrond schijnt ons echter wat al te warm als kleur.

L. MECKLENBURG, van Munchen, leverde een uitstekend prachtig stadsgezicht, *de marktplaats van Verona* voorstellende. De gebouwen zijn met de meeste zorg geteekend, keurig geschilderd en tot in de minste bijhoorigheden zorgvuldig uitgevoerd. Het is, in zijnen aard, het schoonste werk der tentoonstelling. Men kan duidelijk opmerken, dat de schilder de bouwkunst ernstig bestudeerde; zijn werk kan tot les dienen aan menigen bouwmeester.

C.-U. MEINERS, van Oosterbeek. Twee zorgvuldig behandelde en netjes uitgevoerde landschappen. Het bosch van Wolfheze is aangekocht door den weledelen heer baron Julius de Hauff.

F.W. MEYER, van Londen. Twee gezichten uit de Ardennen. Eenigszins eentoonig; de dieren missen natuurlijkheid.

M. MINNE (mej.), van Gent. Een niet onverdienstelijk binnengezicht.

E.P. MIRANI, van Amsterdam. Drie tafereelen. Al te zorgvuldig uitgevoerd; alles te porseleinachtig.

E. MOERENHOUT, van Antwerpen. *Honden en roofvogels die elkander een geveld hert betwisten*, is een tafereel dat veel, zeer veel doet verhopen voor den nog jongen kunstbeoefenaar. De heer E. Moerenhout volharde op den ingeslagen weg. De natuur tot gids nemende en de werken van Sneyders en andere meesters raadplegende, kan hij in zijn vak eens eenen schitterenden naam verwerven.

JOS. MOERENHOUT'S tafereel, getiteld: *Philip Wouwermans*

in zijne uren van verpozing, mist eenheid van kleur over het geheel en de gebouwen op het achterplan laten te wenschen. Wij verkiezen als uitvoering zijn *paardenstal.*

R. MOLS, van Antwerpen, is een jong schilder die wezenlijk aanleg heeft; maar die nog ernstig moet leeren teekenen en schilderen. Zijne drie tentoongestelde tafereelen zijn slecht; wij veroorloven ons, het hier onbewimpeld te zeggen, opdat de jeugdige kunstenaar zich niet late misleiden door onverdiende loftuitingen en opvijzelarijen, welke zoo menig aankomend talent van de echte baan helpen, door de jonge kunstenaars de grondstudiën van hun vak te doen verwaarloozen.

MONFALLET, van Parijs. Drie tafereelen. *Aan het hoekje van den haard* bevalt ons het meest, ofschoon het zoo min als de twee andere gewrochten des schilders van gemaaktheid vrij te pleiten is.

R. MONLEON, van Brussel. Een schoon gezicht uit Holland (zeestuk).

R. MONTGOMERY, van Antwerpen. 1° *De avond in de heide*, is schoon van toon, maar wat al te warm van kleur; 2° *Omstreken van Schilde*, ook goed, maar het water is te donker en niet doorschijnend genoeg. N^r^ 2 is aangekocht voor de trekking.

J. MONTIGNY, van Elsene. Drie tafereelen; *de paarden in het bosch* missen duidelijkheid; *eene regenvlaag* is zeer waar weêrgegeven; zoo ook *de ploegpaarden*, die meesterlijk geteekend zijn; wat meer vastheid in de penseeling zou de werken dezes schilders veel doen winnen.

A. MOUILLARD, van Parijs. Een geschiedkundig tafereel: *de Paus Alexander Borgia sterft vergiftigd.* Het onderwerp is te theatraal behandeld als samenstelling en mist ook eenheid en samenhang van kleur; dat rood en grijs is te arm; er was, met weinig moeite, als kleur, een veel aangenamer werk te maken; de lucht is te hard. Evenwel bevat het tafereel goede hoedanigheden.

E. MOULINET, van Parijs, heeft twee tafereelen, die, als kleur, vuil te noemen zijn.

C. MULLER, van Parijs. Een zeer prachtig geteekend en allerbest geschilderd tafereel: *de oudheidskundige.* Deze schilderij is tot in de minste bijhoorigheden gewetensvol en met veel kunde behandeld.

F. MUSIN, van Brussel. Een voor de trekking aangekocht *Zeegezicht.* De schepen op het achterplan gelden te veel in de werking der schilderij. Kwamen zij wat minder in aanmerking, zou het stuk veel winnen.

W.-C. NAKKEN, van 's-Gravenhage. *De reddingsboot*, is goed van gedacht en opvatting, doch overdreven als kleur. Des schilders *paardenstal* is insgelijks wat overdreven, doch wijzer behandeld.

G. NAVIER, van Parijs. *Mevrouw de Sauves*, *voorgesteld aan Hendrik van Navarra*, *door Katarina van Medicis.* Onzes dunkens, moesten de twee ramen veel meer licht op den achtergrond geven; de wezens der personen zijn te plat en de houdingen gekunsteld. *De verjaardag*, van denzelfden schilder, is, ofschoon de voorstelling treurige aandoeningen opwekt, een boeiend tafereel. In een vertrek zijn eene moeder en eene dochter bij eene tafel gezeten; aan den wand hangt het geschilderd portret van den overleden echtgenoot en vader, en op de lijst is eene kroon geplaatst, welke de op eenen stoel staande zoon, door eene andere gaat vervangen, daar het heden de verjaardag - waarschijnlijk de eerste - van het droevig overlijden is. Dit tafereel, alhoewel veel eenvoudiger dan het eerste, verdient daar ver boven gesteld te worden. Het is aangekocht voor de trekking.

L.-A. NEETESONE, van Antwerpen, een veelbelovend jong schilder, van wien wij op blz. 189 eene schets mededeelen, stelde een gezicht op de Schelde (bij mistig weder) ten toon, welk goede verdiensten bezit. De weêrga van dit stuk (de toebereidselen tot het vertrek), scheen ons eenigszins hard, maar draagt even als het vorige den stempel van het talent. Wij hopen later gelegenheid te zullen hebben, om breedvoeriger op de werken des heeren Neetesone te kunnen neêrkomen.

J.-A. NEUHUYS, van Antwerpen. Geschiedkundig tafereel. *Preek van Calvinisten op het Laer*, *bij Antwerpen* (1566). Het geheel schijnt, bij het eerste gezicht, wat verward; de edellieden, welke geschaard zijn aan het kraam waar bijbels verkocht worden, vormen het schoonste deel der schilderij; het volk op den achtergrond schijnt ons wat te veel opeengepakt. Overigens is het een zeer ernstig en gewetensvol behandeld stuk.

P.-E. NICOLIÉ, van Antwerpen. *Wild en vruchten.* Als kleur, goed, doch diende wat meer naar de natuur uitgevoerd te zijn.

J.-M. NISEN, van Luik, heeft twee prachtige ten voeten uit geschilderde portretten van den heer en mevrouw R.L. De stand van den man is vooral goed; de hand laat te wenschen als uitvoering; het wezen, de kleeding, kanten enz. van mev. R.L. zijn uitstekend verzorgd.

J.-H.-J. NOOTEBOOM, van Amsterdam. Twee niet onverdienstelijke, in denzelfden toon geschilderde kleine gezichten uit Zwitserland.

C. OESTERLEY, van Hannover. Twee godsdienstige tafereelen die op het eerste gezicht schijnen in kleur gedrukte printen te zijn. Zij stellen voor: *Christus de Vertrooster* en *de Verrijzenis van Christus.*

A.-J. OFFERMANS, van 's-Gravenhage. Vier tafereelen, waarvan *de waterval* het schoonste is. Alleenlijk heeft het wat veel den schijn eene oude schilderij te wezen. Het *wintergezicht met molens* is ook niet onverdienstelijk, doch mist doorzicht. Zonder dit gebrek, ware het *zeer* schoon te noemen.

A. ORTMANS, van Fontainebleau, heeft een prachtig landschap met dieren, getiteld: *de morgenstond.*

J. OUVRIÉ, van Parijs. Drie tafereelen: *het kasteel van Mont-Orgueil*, *te Jersey*, een zeer schoon stuk; *St-Goar aan den Rhijn*, het water niet doorschijnend genoeg; *Etretat*, is een allerliefste stukje; de lucht is slechts wat eentoonig blauw.

F. OVERBECK, van Rome, de sinds lang gekende schilderij uit het museum der academiekers: *Jezus*, *door de Joden verraderlijk op eenen berg geleid.*

V. PAPELEU, van Parijs. Twee landschappen; onbeduidend als samenstelling; de *hoeve* is schoon van toon en kleur,

en, onder dat oogpunt beschouwd, meesterlijk behandeld.

E. PAREZ, van Bergen. Een tamelijk goed portret.

E. PASCAL, van Antwerpen. Vrij goed *wintergezicht* uit de omstreken van Neufchateau, in de Ardennen.

I. PATROIS, van Parijs. *De gouden leeftijd* en de *soldaat uit het tijdvak van Lodewijk XIII.* Beide zijn zoo goed van teekening als schoon van kleur.

J. PECHER, van Antwerpen, meer gekend door tafereelen van grooten omvang, heeft twee allerliefste genre-stukjes: de *jonge naaister* en een *kindje dat zeepblaasjes maakt.* Het tweede stuk is wat hard, doch beide zijn zeer aangenaam als opvatting en goed van kleur. Aangekocht door den heer Sils-Duez.

C.-F. PHLIPPEAU, van Amsterdam. Een Italiaansch landschap met figuren. Het blauwachtig kleed van het meisje plekt te veel in de lucht en het water; te weinig afwisseling van toon en kleur.

C. PIQUÉ, van Brussel. *Een visioen der H. Cecilia.* Is schoon van kleur.

A. PIOT, van Parijs. Een *jong meisje in het bad.* Zeer schoon, zoo van teekening als kleur. Is aangekocht door den heer Muscar.

A. PIRON, van Antwerpen. Eene *schilderswerkplaats.* Goed, als kleur; maar wat veel gerammel.

J. PLATTEEL, van Brussel. *Een koopman in wild.* Zeer schoon. Is met de meeste zorg behandeld en in den echten trant der Vlaamsche school geschilderd. Wij hadden gehoopt een tweede tafereel dezes verdienstelijken schilders in de tentoonstelling te zullen aantreffen, namelijk de schilderij hem door den heer Beaumont van Nieuw-York besteld. In dit vooruitzicht, hadden wij naar dit stuk eene plaat doen snijden. Onvoorziene omstandigheden hebben den schilder belet, deze schilderij naar de Antwerpsche pronkzaal te sturen. Het zal onze lezers desniettemin aangenaam zijn, denken wij, deze plaat in ons tijdschrift aan te treffen bladz. 193. Zij zal hun een gedacht en wel een gunstig, volgens wij gissen, van Platteels teruggebleven stuk geven. Het is getiteld: de *marktdag*, - een tooneeltje uit het leven op het eiland Walcheren. De heer J. Platteel is een oud-leerling van den heer P. Kremer; hij heeft zich in de laatste jaren eene welverdiende faam verworven.

A. PLUMOT, van Antwerpen. Twee zeer lieve tafereelen. *Naar de wieg* is vooral schoon en met veel zorg uitgevoerd; het stelt eene moeder voor, die haar kind naar de wieg brengt. Dit stuk is voor de trekking en het gezicht op de heide, van denzelfden schilder, door den heer Wilson, consul der Vereenigde-Staten, aangekocht.

C. POCKELS (mej.), van Parijs, schilderde een katje en een duifje, beide te veel in den toon van sieraadwerk uitgevoerd.

E. POST, van Dusseldorf, verdiende eene betere plaats.

J. QUESTIAUX, van Antwerpen. Drie tafereelen, die bij dezen liefhebber-schilder van veel vooruitgang getuigen. Vooral zijne *hoeve* verdient eene eervolle melding.

J. QUINAUX, van Brussel. Een zeer schoon rivierstuk. Is aangekocht voor de trekking.

C. RAFFEL, van Antwerpen. *Het keizerlijke jachtwoud nabij Weenen.* Een stuk vol karakter. Slechts zijn de boomen wat zwart en te hoog geplaatst.

J. RAVEL, van Parijs. Het *slecht nieuws.* Een zeer gevoelvol stuk. Een edelman, zijne gade en twee dochters zijn in een keurig gestoffeerd vertrek gezeten. Een wapenknecht brengt eenen degen terug, waarschijnlijk de degen zijns gesneuvelden meesters, de zoon des huizes; de moeder valt in onmacht, terwijl de oudste dochter

haar om den hals prangt en het kleine dochtertje haar angstig en met verwondering aanblikt.

A. RIANCHO, van Antwerpen. Het gezicht op de Ardennen is veel beter dan de *vijver*, inzonderheid wat het water betreft. Eerstgenoemd stuk is aangekocht voor de trekking.

R. RISSE, van Dusseldorf. Twee godsdienstige schilderijen, welke veel te schreeuwend van kleur zijn.

H. ROBBE, van Brussel. Drie tafereelen: *vruchten*, *rozen*, *bloemen en vruchten*, zorgvuldig en met kunde geschilderd. De rozen zijn aangekocht voor de trekking en zij verdienden deze eer.

A. ROBERT, van Brussel. Eene *Italiaansche vrouw met haar kind*; de vrouw heeft eene appelcien in de hand, waar het kind naar grijpt. Als kleur, eene prachtige schilderij. Verkocht.

F. ROBINEAU, van Parijs. Een jongen en drie meisjes die met een hondje spelen. Over het geheel te grijs van toon.

N. ROELOFS, van Brussel. Een zeer schoon Hollandsch landschap. Het water diende wat meer geglansd te zijn; het is te veel in den toon der lucht geschilderd. Niet minder schoon is des schilders kleiner tafereel: de *boorden eener rivier in Holland.*

H. RONNER (mev.), van Brussel. *Na den maaltijd*, is een eigenaardig en goed weêrgegeven tafereeltje: eene kattenfamilie, vermeidende bij eene ledig gesmulde schotel.

ROUGET, van Parijs. Twee niet onverdienstelijke tafereelen, maar die ons toeschijnen voor het minst 40 jaren geschilderd te zijn. Zij stellen Napoleon I, en Hendrik IV en zijne kinderen voor.

J. ROYBET, van Parijs. *Venetiaansche muzikanten.* Machtig van kleur, doch de figuren lossen niet genoeg uit.

RUMFELS, van Antwerpen. Twee tafereelen met goede hoedanigheden, maar die eigenaardigheid missen, zoo in opvatting als kleur. Daarentegen is de schilderij, getiteld: *de zwakken*, *door het christendom tegen de machtigen beschermd*, een zeer verdienstelijk werk. Aangekocht voor de trekking.

J. RUYTEN, van Antwerpen. Twee stadsgezichten. *De uitgang der school* is zeer schoon; vooral de jongens, die eenen dronkaard met sneeuwballen werpen, zijn verdienstelijk behandeld. Wij zouden het schoolgebouw wat minder roodgekleurd hebben verlangd. Aangekocht voor de trekking.

G. SAAL, van Parijs. *De ontmoeting*, een landschap uit het Zwartewoud, bij maneschijn gezien. Goed weêrgegeven, doch niet aangenaam als kleur.

A. SCHELFHOUT, van 's-Gravenhage. Landschap uit de omstreken van Haarlem, bij zonsondergang gezien. Een hoogst verdienstelijk werk.

J.-J. SCHENKEL, van Amsterdam. Vier tafereelen, allen

zorgvuldig uitgevoerd en schoon van kleur. Het graf van graaf Engelbertus II van Nassau te Breda is vooral schoon.

F. SCHERMERS, van Antwerpen. Eene hoeve, van buiten af gezien. Goed als kleur, maar de meid die de kiekens te eten geeft, laat te wenschen als teekening en uitvoering.

J.-M. SCHMIDT-CRANS, van 's-Gravenhage. *De visschersvrouw.* Het wezen en

DE MARKTDAG. - TAFEREEL VAN J. PLATTEEL.

de armen der vrouw dienden meer gemodeleerd te zijn. Is overigens schoon als kleur. De steenenwatte rood.

J. SCHOPPE, van Berlijn. *De vriend der jeugd:* een jong meisje met een' hond, die goed geschilderd is; het overige laat te wenschen, evenals *de baadsters.*

A. SCHREYER, van Parijs. *Arabisch jager.* Paard en jager vallen te veel in den toon der bergen; ook twijfelen wij, of de weg wel breed genoeg is, om den ruiter doorgang te verschaffen.

R. SCHULTZE, van Dusseldorf. *Gezicht op het meer van Sarnen en op dat der Vier-Woudsteden*, is niet zeer gelukkig als opvatting en samenstelling. Men zou het onderwerp, zooals het behandeld is, zeer wel in twee tafereelen kunnen verdeelen. Wat betreft de kleur, is het zeer verdienstelijk.

P.-W. SEBES. Een lichtstuk, getiteld: *Och*, *moeder*, *hoe schoon!* Het licht en de schijn zijn te geel. Overigens een zeer aangenaam tafereeltje. Aangekocht door den heer baron Julius de Hauft.

H. SEBRON, van Parijs. Twee zeer schoone tafereelen, gezichten uit Opper-Egijpte, en twee fraaie waterverfschilderingen.

A. SEEL, van Dusseldorf: *Binnenplaats te Venetië.* Mist eenheid en samenhang van kleur; alles schijnt wat hard als uitvoering.

A. SERRES, van Parijs. Twee prachtige tafereelen. De *veroordeeling van Jeanne d'Arc* is eene wel opgevatte en zeer schoone samenstelling; de kerk vooral is aangenaam en verheven van toon; de wezens der talrijke aanwezige personen zijn evenwel wat te eenvormig; ook wat te grijs. Het geheel hadde wel eene eenigszins merkelijkere diepte mogen hebben. Deze schilderij mag echter genoemd worden een der beste werken in het g e s c h i e dkundige vak welke deze tentoonstelling heeft o p g e l e v e r d . *Van Dyck en Isabella Brandt* is insgelijks eene prachtige schilderij, vooral als kleur.

A. SERRURE, v a n S c h a a r beeck, heeft vele vorderingen gemaakt; jammer dat hij steeds met zulke onbeduidendeonderwerpen komt.

ED. SEYDEL, van Dresden. W i j k u n n e n niet wel wijs worden uit den titel dezer schilderij: *Na den goddelijken dienst.* Er is afgebeeld een man, die een glas vol schenkt, terwijl een klein meisje, die nevens zich een kerkboek en een paternoster heeft liggen, er zit op te zien. Op den achtergrond, eene meid met een glas en eene flesch. Onbeduidend als opvatting, maar goed als kleur. *Moeder en kind* is insgelijks goed geschilderd.

SMETS, van Antwerpen. Een *wintergezicht.* De kleur en tinten van lucht en ijs zijn te eentoonig. Het huisje is integendeel zeer verdienstelijk.

L. SOMERS, van Antwerpen. De Engelsche koning Karel I en zijne gemalin Augusta verrassen hunne kinderen onder de studie: een geestelijke geeft de vorstentelgen eene zangles. Is, als samenstelling, teekening en schildering, een zeer schoon tafereel. Slechts diende de achtergrond wat donkerder of vaster van toon te zijn. Men ziet er, om zoo te zeggen, door. De *leer-*

meester, van denzelfden schilder, is een priester met twee kinderen. Ook dit tafereel mag als samenstelling en uitvoering schoon genoemd worden. De houding der personen is allerbest getroffen. Aangekocht voor de trekking. Een *monik in bespiegeling*, als uitdrukking vol waarheid; maar de in al de werken van den heer Somers overheerschende grijsheid van kleur, is hier vooral zichtbaar.

H. SONDERMAN, van Dusseldorf. *Stil*, *zusterken slaapt!* is eene zeer lieve en aangename samenstelling, op de volgende wijze uitgedrukt: De moeder is bezig met spinnen, terwijl een kindje in de wieg ligt te slapen; een jongen en een meisje treden binnen met trom en fluit en moeder doet hun teeken geen gerucht te maken. De uitdrukking der moeder, de houding der kinderen is met kunde weêrgegeven en ook is alles puik geteekend en fiksch geschilderd.

C. SOUBRE, van Luik. Een geschiedkundig tafereel: *Terechtstelling van den oud-burgemeester* (van Luik) *Pieter de Bex.* Deze schilderij doet ons door samenstelling, teekening en kleur herinneren aan de romantieke school van voor 25 jaar, iets wat niet belet dat het werk van den heer Soubre dezen schilder wezenlijk tot eer verstrekt. Behoort aan den baron R. de Lambertz. Des schilders *Herder der Ardennen* bevalt ons minder, ofschoon de schapen vooral goed geschilderd zijn.

C. SPRINGER, van Amsterdam. De *Altstadtmarkt te Brunswijk* en het *gezicht in de Tabaksstraat te Enkhuizen* zijn twee zeer zorgvuldig uitgevoerde stadsgezichten. Het tweede tafereel is aangekocht door baron Julius de Hauff.

J. STARCK, van Brussel. De *gevangenen der inkwisitie door het volk van Sevilla verlost.* Te dramatisch voorgesteld; er is te veel spel in; wat meer rust in het geheel der samenstelling aangebracht, zou deze schilderij veel doen winnen. Is goed geschilderd, evenals Starck's tweede tafereel, dat onbeduidend is als gedacht.

J. STOBBAERTS, van Antwerpen, heeft een *hond* die wezenlijk goed geschilderd is; de achtergrond der schilderij is wat eentoonig. Het stuk heeft overigens eene slechte plaats bekomen. De heer Stobbaerts heeft ongelijk soms in andere vakken te willen schilderen; hij moest zich aan de dierenschildering houden; hij kan zich in dat vak eenen wezenlijk schoonen rang verwerven. Zijne roeping, wij zijn er van overtuigd, is dierenschilder te zijn.

B. STORTENBEKER, van 's-Gravenhage. Een zeer fraaie *zonsopgang*, *in eene weide gezien.*

G. STRYBOS, van Antwerpen. Zijne *door eenen wolf vervolgde schapen* zijn veel te hard geschilderd en het tafereel mist harmonie van kleur. *De (bij onstuimig weêr) van de kudde afgedwaalde schapen* zijn veel beter. Eigendom van den heer H. van Heurck.

J. TAVENRAAT, van Rotterdam, heeft een zestal werken tentoongesteld; wij wijzen den palm toe aan zijne *ondergaande zon.*

HERMAN TEN KATE, van Haarlem. Het *teekenen der voorloopige vredesvoorwaarden* is eene zeer aangename en gelukkige samenstelling; als gewoonlijk bij dezen meester, is het stuk zeer rijk van kleur. De werking is evenwel wat te veel verdeeld; dat geel, achter op den muur en boven tusschen den trap, is al te warm van toon. Ware dit wat zachter, zou er meer samenhang van kleur zijn en daardoor ook, zou het tafereel nog veel winnen.

M. TEN KATE, van Amsterdam. De *liefderijke buurvrouw* is eene zeer gemoedelijke schilderij. Het wintert; als een lijkkleed bedekt de sneeuw de aarde; in het op de schilderij zoo behagelijk afgebeeld alleenstaande huisje, schijnt geneeskundige hulp

en nog al meer te worden vereischt; want men ziet de goedige vrouw uit de buurt op het woningsken afkomen, met eenen korf waarin een apothekersfleschje staat, terwijl zij tevens eenen ezel voortstuwt die met eene wieg beladen is. De op het voorplan afgebeelde kinderen zijn goed teruggegeven, vooral het jongetje dat met den hond speelt. Het achterplan wijkt niet genoeg; maar over het geheel mag deze schilderij een puik gewrocht worden genoemd.

F. THESSEL, van Dresden. Twee zeer schoone landschappen. Één verkocht.

P. THEYS, van Seneffe. Over *den moeielijken weg*, waarop twee paarden eenen wagen, met eenen zwaren boom beladen, voorttrekken, diende wat meer licht en lucht te stroomen. Is over het geheel wat zwart. Hangt zeer slecht.

L. TYDTGAT, van Gent. *Laatste hoop der moeder van Mozes.* Een schoon tafereel als kleur, vooral voor een jong schilder. Deze schilderij laat ons voor den heer Tydtgat zeer veel verhopen. Aangekocht voor de trekking.

L. VAN DEN BERGHE, van Antwerpen. *Gezicht op de boorden van den Rhijn.* Zeer zorgvuldig gedaan. De voorstelling behoorde echter iets of wat gestoffeerd te zijn. Er is op heel de schilderij geen levend wezen te ontwaren. Hier, zou goed van pas kunnen aangewend worden een spreekwoord dat voor eenige jaren bij de schilders in zwang was: 'De pest heeft daar geheerscht.'

E. VAN DEN BOSCH, van Brussel. *Bloemen en vruchten.* Schoone samenstelling. De rozen vooral zijn prachtig uitgevoerd.

E. VAN DEN BUSSCHE, van Antwerpen. De werken van dezen voor eenige jaren zoo veelbelovenden jongeling, hebben ons diep bedroefd. Als zulke werken de vruchten zijn die men uit den grooten prijskamp van Rome trekt, dan zouden wij er maar spoedig de afschaffing van vragen. Gelukkiglijk zijn al de uitkomsten niet zoo ongelukkig. De wezenlijk geniale aanleg van den heer van den Bussche hadde ons nogtans zooveel voor hem doen verhopen, doch ongelukkiglijk is de inderdaad talentvolle jongeling verder met zijnen geest dan met zijne handen. Hem ontbreekt practijk van teekenen en schilderen, grondige kennis der beginselen van het eigenlijk ambacht der kunst. Als hij den moed heeft, zich, van de meet af aan, weêr op het aanleeren daarvan toe te leggen, dan is zijn talent misschien nog te redden. Wat met van den Bussche geschiedt, is voor academiebestuurders eene groote les. Dat zijn de gevolgen der lessen van zekere leeraars, wier onderwijskunst hoofdzakelijk bestaat in grootspraak te voeren en hunne leerlingen holle woorden en onhoudbare stelsels voor te redeneeren, terwijl zij de practische zijde, dit ambacht der kunst, waarvan wij zoo even spraken, verwaarloozen. Het spijt ons

het te moeten zeggen, maar het door van den Bussche tentoongestelde portret is vuil van schildering en verders slecht onder alle betrekkingen. De *laatste kus* is, als kleur, iets beter, maar van de schilderij, als schilderij beschouwd, dat is genomen over haar geheel, moet gezegd worden dat zij is een betreurenswaardig gewrocht. Moge van den Bussche, die toch nog jong is, den moed hebben zich gewetensvol toe te leggen op ernstige studiën, meer te teekenen en te schilderen naar de natuur of goede models, zijn talent minder aan schrijvelarijen en afgetrokkene tijdvermoordende bespiegelingen verspillen, dan is er voor hem misschien nog eene toekomst als schilder te verwachten. Wij hopen, dat hij het zal doen en het zal ons een waar genoegen, eene oprechte blijdschap zijn, - zoo voor den jongen schilder als voor de kunst, - zijnen terugkeer van het verkeerde door hem ingeslagene pad, te mogen waarnemen en aanstippen.

C. VAN DEN DAELE, van Antwerpen, is al te steenachtig rood van kleur, maar toch iets beter dan naar gewoonte.

C. VAN DER EYCKEN, van Leuven. *Gezicht op Triberg.* De waterval is wat te pluimachtig en het geheel te veel met eene porseleintint overtogen. Overigens vrij netjes.

P. VAN DER VELDEN, van Rotterdam. *Gezicht op de Leuvehaven.* Eene prachtige samenstelling. De schepen en huizen zijn goed geteekend; maar alles wat hard.

J.-F. VAN DE VENTER, van 's-Gravenhage. *Boschachtig landschap met watermolen.* Het voorplan is zeer schoon; maar de uitvoering der koe en rustende jongen laat te wenschen. De boomen op het tweede plan zijn te hard tegen de lucht, waarin niet genoeg vlucht is.

P.-T. VAN ELVEN, van Parijs. *Gezicht op eene kerk te Augsburg.* Is goed van kleur, maar wat al te veel wit; ook is het geheel niet genoeg afgewerkt. Het *gezicht op de Arno te Florencië* is te grijs.

A. VAN EVERDINGEN, van Utrecht. Een zeer fraai landschap uit de omstreken van de stad zijner inwoning. In zijn Geldersch landschap, bij oogsttijd, is de lucht te hard en smelt niet genoeg samen. Ook diende het stuk wat meer gestoffeerd te zijn.

R. VAN HAANEN, van Weenen. Een schoon landschap bij zomeravond. Eene *Hollandsche vliet en landschap*, bij maanlicht gezien, is eene zeer fraaie schilderij, welke aangekocht werd door den heer Cruysmans.

EM. VAN HEEMSKERCK VAN BEEST, van 's-Gravenhage. Eene zeer treffend en hoogst waarheidsvol teruggegevene redding van schipbreukelingen.

JOS. VAN HOEY, van Mechelen. Gezicht op de Graanmarkt, te Mechelen, in de XVIII^{e} eeuw. Is een der goede stadsgezichten der tentoonstelling.

B.-J. VAN HOVE, van 's-Gravenhage. De St-Baafskerk, te Haarlem, bij winterdag, van buiten gezien. Wat eentoonig en te wolachtig van kleur.

J. VAN IMSCHOOT, van Brussel. Een tafereel uit den *Boerenkrijg* (1798), volgens het werk van Hendrik Conscience. Er is veel beweging in de samenstelling, doch de werking schijnt ons te zeer verdeeld. Wij zien met genoegen dat schilders hunne onderwerpen in de vaderlandsche geschiedenis zoeken.

J. VAN KEIRSBILCK, van Brussel. *De eerstgeborene* is een zeer zorgvuldig behandeld tafereel, welk ook als kleur de beste verdiensten heeft. De moeder is vooral gevoelvol uitgedrukt; maar de trapzaal en de uitvoering der bouwkundige gedeelten zijn niet verstaan. De schilder zou wel doen, in dergelijke voorkomende gevallen, bouwwerken te raadplegen of tot gids te nemen.

L. VAN KUYCK, van Antwerpen. *De stal eener afspanning*, in de omstreken van Lier. Een waarlijk prachtig gewrocht, zooals deze uitstekende meester het overigens gewoon is. Het tafereel behoort den heere C.-A. Downing, van Parijs.

E. VAN LEEUW (mej.), van Evere, bij Brussel, heeft een bosch geschilderd dat eene betere plaats verdiende dan het in de pronkzaal bekwam.

J. VAN LUPPEN, van Antwerpen. *Gezicht op Moyland*, *bij Kleef*, is een zeer schoon landschap, met oneindig veel zorg en kunde geschilderd; misschien is het wel wat al te frisch van kleur; boomen en bladeren schijnen om zoo te zeggen ieder afzonderlijk te zijn afgewasschen, vooraleer den schilder ten voorbeelde te hebben gediend. Desniettegenstaande mag met volle recht gezegd worden, dat van Luppen's schilderij een der schoonste landschappen der huidige tentoonstelling is. Eigendom van den heer J. Bennert, van Antwerpen.

EUG. VAN MALDEGHEM, van Brussel, is op de tentoonstelling vertegenwoordigd met het godsdienstig tafereel waarvan wij hebben melding gemaakt, toen wij, dezes schilders overlijden deden kennen: de *H. Maagd en het kind die*, *van engelen omringd*, *aan Simon Stock verschijnen.* Is eene zeer verdienstelijke schilderij die met eere zal pronken in de kerk van Denterghem, voor dewelke zij door het Staatsbestuur besteld werd.

EM. VAN MARCKE, van Sevres. Zijne huis- of stalwaarts keerende kudde, vormt eene verdienstelijke schilderij als kleur; het water en de dieren zijn goed behandeld, doch het tafereel bezit niet genoeg doorzicht. De veehoeder diende ook beter geteekend te zijn.

A. VAN MUYDEN, van Brussel. *De gelukkige moeder* is zeer gevoelvol afgebeeld; maar de schildering te veel gelikt.

J. VAN REGEMORTER, van Antwerpen. Drie jaren geleden hebben wij, na gemeld te hebben dat hij sinds meer dan eene halve eeuw aan de tentoonstellingen deel nam, opzichtens dezen schilder de volgende bemerking gemaakt: ‘Het verwondert ons dat men nog nooit iets van dezen meester aangekocht heeft, daar er nogtans leden van het bestuur zijn die bijna bij iedere gelegenheid een hunner tafereelen voor de loting weten te plaatsen.’

Wij hebben met genoegen gezien, dat het bestuur der maatschappij er rekening heeft van gehouden, door reeds van kort na de opening der tentoonstelling des schilders *schoenmaker* aan te koopen. Deze schilderij kwam dan ook ruimschoots dit voorrecht toe. Zij mag, even als de *twee geburen*, een zeer verdienstelijk tafereel heeten. Het portret, door van Regemorter tentoongesteld, is mede zorgvuldig uitgevoerd.

H. VAN SEBEN, van Brussel. Twee tafereelen. De *Huwelijks-toebereidselen*, voorgesteld door twee kinderen, die eene bruids-

kroon vlechten, is van de beide stukken het schoonste als opvatting, samenstelling en kleur.

H.A. VAN TRIGT, van Dordrecht. Het *bedorven kind*, zoo schoon en waar uitgedrukt als geschilderd.

L. VAN YSENDYCK, van Brussel (een zoon van den zoo gunstig gekenden meester Antoon van Ysendijck). Zijn tafereel, *Ismaël en Isaac* voorstellende, is schoon van kleur; de teekening laat hier en daar te wenschen. Overigens is de kunstenaar op de goede baan. Zoo voortgaande, zal hij eenmaal mogen optreden als de waardige opvolger zijns vaders.

CAM. VENNEMAN, van Brussel. De *rarekijkkas* is een eigenaardig en zorgvuldig geschilderd tafereel, dat schoon is als kleur, maar waaraan evenwel eenige porseleinachtigheid mag worden verweten. De twee vrouwtjes, de goochelaar en zijn jongen, zijn goede toonbeelden in het vak. Behoort aan den heer L. van Loy, van Schaarbeek. *Reinaart de Vos*, is insgelijks schoon van kleur, doch de wezens van den man en de vrouw zijn te veel in denzelfden toon geschilderd. Eigendom van den heer P. de Beys, van Antwerpen.

CH. VENNEMAN, vader, van Antwerpen, handhaaft, met zijnen *bespieder*, zijne lang gevestigde faam.

R. VENNEMAN (mej.). *Gezicht op den omtrek van St-Denys*, bij Gent. Verdienstelijk als kleur, maar de koppen der dieren laten te wenschen als teekening. Het *wachten* is beter, zijnde dit stuk daarbij aangekocht voor de trekking.

L. VERANNEMAN, van Poperinghe, leverde een eigenaardig opgevat, maar niet zorgvuldig genoeg bewerkt tafereel in zijne schilderij getiteld: het *repetitie-horloge.*

L. VERBOECKHOVEN, zoon, van Gent. Een *Vlaandersch landschap*, dat te veel in den grijzen toon vervalt en welks lucht al te arm van tint is.

F. VERHEYDEN, van Brussel. Drie prachtig geschilderde en welgelijkende portretten.

VERHOEVEN-BALL, van Antwerpen, diende de natuur meer te raadplegen bij zijne werken. Dit mag vooral gezegd worden opzichtens zijne *wildverkoopster.*

C. VERLAT, van Antwerpen. Vijf tafereelen, die allen met talent zijn uitgevoerd en een gemak van penseeling aanduiden zooals men er maar weinig aantreft. *De sterkste boven* is vooral geestig behandeld, goed geteekend en fiksch geschilderd. De gelukkige bezitter dezer schilderij is de heer van der Donck, van Brussel, welke heer ook eigenaar is van de schilderij getiteld: *de zieke man* (waarin men algemeen den Grooten Turk en de Westersche mogendheden - *zijne geneesheeren*) heeft willen ontdekken. *De H. Maagd*, *het kind Jesus en de H. Joannes* is een goed geschilderd tafereel, doch waarin niet genoeg godsdienstig gevoel ligt besloten. Daarbij schijnt de H. Joannes niet in de samenstelling te huis te behooren. De *algemeene vlucht*, eene herinnering aan Fontainebleau, achten wij 's meesters roem onwaardig.

L. VERMOTE, van Kortrijk. Een godsdienstig tafereel: *Maria en de welbeminde discipel aan den voet des kruises.* Mist uitdrukking. De O.-L.-Vrouw is niet zonder verdienste; maar het geheel is niet aangenaam als kleur.

W. VERSCHUUR, van Haarlem. De *paardenmarkt* en *paarden bij winterdag* zijn beide zeer schoon en met veel zorg uitgevoerd.

P.G. VERTIN, van 's-Gravenhage. Eene *straat in het Jodenkwartier te Amsterdam* en de *vischmarkt te Utrecht.* Er ontbreekt in beide tafereelen vastheid van teekening en schildering; in beide stukken heerscht te veel gerammel en gekletter van kleur. Tusschen de verschillende tinten en toonen bestaat niet genoeg verband.

E. VERVEER, van 's-Gravenhage. Zijn tafereel, getiteld: *zeemansweezen*, is niet zonder verdiensten, wat betreft de opvatting. De jongen die op de zee staart is keurig geteekend en geschilderd; maar de vrouw en de overige kinderen zijn wat smodderig van kleur.

VERVLOET (mej.), van Mechelen. *Doode natuur*, wat al te zorgvuldig van uitvoering; de *hangende lijster* is zeer waar teruggegeven.

V. VERVLOET, leeraar aan de academie van Mechelen. Drie tafereelen: *de Jezuïetenkerk*, oude verblijfplaats van Margaretha van Oostenrijk te Mechelen, de *Fonteinengang*, insgelijks te Mechelen, zijn zeer schoon en warm van kleur. Niet minder verdienstelijk is het gezicht op het inwendige *der kerk van Layo van Albano*, in de Romeinsche-Staten, dat ook zeer zorgvuldig geteekend is.

F. VINCK, van Antwerpen. Zijn gezicht *op de Meir* te Antwerpen, in de XVIII^{e} eeuw, is nog al eigenaardig; er is verwarring in de grondplannen maar niet zeer aangenaam als onderwerp en samenstelling. Het bevat echter schoone deelen. Ook de *ontrouwe schildwacht* is geen onverdienstelijk stuk; maar het achterplan is veel te hard, de lucht valsch van kleuren de natuur niet genoeg geraadpleegd, vooral bij de armen van het meisje.

J.-G. VOGEL, van 's-Gravenhage. Twee zeer schoone gezichten op de heide in de omstreken van Arnhem. Een dezer schilderijen is aangekocht voor de trekking.

A. VON WERNER, van Parijs. Het *dertigste verjaarfeest*, gevierd in het werkhuis eens schilders, is, als geest en opvatting, een der boeiendste stukken der tentoonstelling. Een tuil van distels en doornen, een pak sigaren op een teekenbord, een tabakszak, een prachtig uitgevoerd diploma, waaraan, bij wijze van zegel, een apothekersdoosje hangt, maken de geschenken uit, den kunstenaar bij zijn verjaren, aangeboden. Hij zelf rookt heel wijsgeerig eene sigaar. De fluitspeler is zeer geestig opgevat; maar de vroolijke makker, die zich in een hansworstenpak heeft gestoken, is overdreven, vooral als kleur. Zijn rood kleed doet zeer veel kwaad, aan geheel het tafereel; wij hopen, voor den persoon wien de schilderij zal ten deel vallen bij de trekking, voor welke zij is aangekocht, dat de heer von Werner, met eenige penseelstreken, den hansworst eene pij moge verschaffen, wier kleur wat minder schreeuwend zij dan rood. *Luther*, *voor den kardinaal Cajetan*, is ook een zeer verdienstelijk werk, doch Luther heeft eene te opgeblazene houding. Geheel de voorstelling heeft iets gemaakts en van de scharlaken kardinaalskleeding kan, voor deze schilderij, gezegd worden, wat wij schreven opzichtens den roodrok van het vorige tafereel.

M. VOS (mej.), van Arnhem. De korenaren, veldbloemen enz. smelten te veel samen met het zinnebeeld. Het tweede stuk dezer schilderes, *doode natuur*, is beter, hoewel het wild eenigszins meer verzorgd hadde kunnen wezen en de bierkan en roomer wat minder naar voren hadden moeten komen.

J. WAGNER, van Antwerpen. *In hunnen hof*, is een goed tafereel, getuigende van de groote vorderingen die deze schilder gemaakt heeft. Vader rookt zijne pijp en de meid gaat de koffie zetten; het oudste dochtertje heeft brood gehaald; aan het jongste zoontje, dat op vaders knie zit, reikt moeder eenige bloemen. Het alles is zeer lief en zorgvuldig bewerkt. Aangekocht door den heer Ch. de Smet, van Gent. De *goede overeenkomst*, van denzelfden schilder, is aangekocht voor de trekking. Op dit schilderstuk is afgebeeld een jeugdig paar onder het drinken van een glaasje Rhijnschen wijn. Het hoofd van het meisje plekt te veel in den te groenen achtergrond.

E. WALLAYS, van Brugge. Binnengezicht van de St-Jacobskerk aldaar. Te koud, te hard en te eentoonig van kleur. Het tweede kerkgezicht van dezen schilder is beter. In *de groote zaal van het gerechtshof* te Brugge is het tafelkleed te vinnig rood, zoo rood, dat de figuren er door benadeeld worden.

C. WAUTERS, van Brussel. *De boetende Magdalena.* Er ontbreekt ruimte in deze schilderij.

C. WEBBS, van Dusseldorf. *De herbergpolitiekers.* Een zeer schoon tafereel, waarvan de bijhoorigheden vooral goed bewerkt zijn.

TH. WEBER, van Parijs. *Het onweder*, een gezicht op de kusten van Bretagne is een schoon tafereel, maar het water en vooral de lucht zijn te groenkleurig. Het gezicht op de baai van Douarnenez is wat droog van kleur.

B. WEISER, van Antwerpen. Dezes meesters beide tafereelen zijn al te kleurig; alles is te schoon en te fijn voor landelijke voorstellingen, waarin alleen boeren en boerinnen optreden.

J. WEISSENBRUCH, van 's-Gravenhage. Zijn *dorp in de duinen* is zeer waar teruggegeven; men ziet duidelijk dat hier de natuur op den voet gevolgd is, ofschoon dit in ieder geval niet voldoende is voor eenen kunstbeoefenaar; de kunst moet de zaken die zij voorstelt veredelen, anders mist zij ten deele het verhevene doel harer strekking. De heer Weissenbruch zou dezen stelregel wel eens mogen overwegen.

F. WILLEMS, van Brussel. Zijne *waarzegster* is zeer netjes geschilderd, maar de vrouw die de kol komt raadplegen en bij haar is neêrgezeten, laat te wenschen.

J.-B. WITTKAMP, van Antwerpen. De *terugkeer van den kruisvaarder* is wezenlijk schoon en machtig van kleur. De kruisvaarder stort een dankgebed ten hemel, voor zijne behoudene terugkomst. - Het door den heer Wittkamp tentoongestelde portret is te groot voor het doek.

J. WORMS, van Parijs. Zijne Aragonsche *herbergmeid* is te smodderig geschilderd.

ED. WOUTERS, van Brussel. *De kerkgang* is eene zeer aangename en wel opgevatte samenstelling; maar zij mist waarheid als kleur. Aangekocht voor de trekking.

A. WÜST, van Antwerpen. *Gezicht op de vallei van Fromsoë*, in Finmarken. Het voorplan maakt eene grootsche samenstelling uit, doch vervalt te zeer in den zwarten toon, zooals het achterplan te hard mag genoemd worden.

R. WUYTS, van Mechelen. *Tegen den avond in de Ardennen.* De boomen zijn zeer zorgvuldig geschilderd, maar het water mist natuur; het is te wit.

F. ZIEM, van Parijs. *Stamboul's oude wallen*, gezien van de zijde der Marmarschezee. Is te veel gedopt; maar overigens schoon van toon en kleur, evenals des schilders landschap uit Camargua, op de boorden der Rhone.

L. ZUCCOLI, van Rome. *Kaarters in de afspanning.* Te veel wit en grijs; maar de uitdrukkingen zijn verdienstelijk. De *verlatene vrouw* is al te overdreven voorgesteld, als onderwerp te onbepaald.

Tusschen het tachtigtal tentoongestelde beeldhouwwerken, stippen wij de volgende zeer verdienstelijke aan:

E. AERTSENS, van Schaarbeek. Eene plaasteren groep: *Onvoorzichtigheid.*

F. BERGER, van Parijs. Een plaasteren standbeeldje: *gedenkenis van het weesmeisje.* Deze kunstenaar verdient des te meer lof wegens zijnen verdienstelijken arbeid, dat hij de kunst slechts kan beoefenen in de uren van rust, na het afdoen van dagelijksche, niet uitsluitend tot de kunst behoorende beroepsbezigheden.

J. DE BRAEKELEER, van Antwerpen. Een welgelijkend marmeren portret van wijlen den heer Kets, oud-bestuurder der Antwerpsche dierengaarde; model van het grafteeken van Jos. Lies; de *jonge visscher* en een borstbeeldje van de *H. Julia.* (De beide laatste in plaaster.)

P.-JOS. DE CUYPER, van Antwerpen. Een marmeren Mariabeeldje. Het beeld der vrouw is wat zwaar; maar het kind is zeer lief behandeld.

LEONARD DE CUYPER, van Antwerpen. Een zeer keurig bewerkt marmeren beeld: de *Kanadische vrouw* (waarvan reeds vroeger door ons werd melding gemaakt).

G. DE GROOT, van Brussel. Drie plaasteren portretten van groote verdiensten.

P. DE VIGNE, van Leuven. Zeer schoone portretten in half verheven beeldwerk. Het marmeren standbeeldje: *Ira Angelico*, is zeer lief.

JOS. DUCAJU, van Antwerpen. Het marmeren borstbeeld van Z.M. den koning en een insgelijks marmeren standbeeldje, voorstellende een jong meisje die uit het bad getreden is. De catalogus vermeldt onder den naam van Ducaju het door dezen meester vervaardigde standbeeld van Teniers, waarnaar wij eene plaat zullen doen etsen, zoodra het voetstuk zal voltrokken zijn.

L. DUPUIS, van Antwerpen. Twee welgelijkende plaasteren borstbeelden; vooral dat van den heer J. Thielens, verdient eene vereerende melding.

G. GEEFS, van Brussel. Des meesters welgelijkend marmeren borstbeeld en *Genoveva van Braband*, eene prachtige wit marmeren groep, beide toebehoorende aan het museum der academiekers, welke daaraan twee goede aanwinsten gedaan heeft.

A.-C. KISS (overleden in 1865). De schoone groep: eene amazone die zich verdedigt tegen eenen tiger, die haar paard aan de borst heeft geklampt, ook behoorende aan het museum der academiekers.

G. LEURS, van Antwerpen. *Een wolf, door eenen jongen herder geveld* en de *op zijn nest gevangen vogel* (beide plaaster). Zeer te roemen.

P. T' SYEN, van Doornik; standbeeldjes: de *jonge beeldhouwer* en de *jonge schilder.* Het borstbeeld van Samson is niet breed genoeg behandeld.

J. VAN ARENDONCK, van Antwerpen. *Gij zult niet doodslaan.* Dit half verheven beeldwerk, dat nevens het borstbeeld van den koning van Pruisen hangt, is een der geniaalste beeldhouwwerken der tentoonstelling. Wij hopen dat de verdienstelijke beeldhouwer, over wien wij reeds dikwijls gelegenheid hadden in verschuldigden lof uit te weiden, gevolg zal geven aan zijn voornemen, om afgietsels van zijn meesterlijk gewrocht op ruime schaal verkrijgbaar te stellen. Dezelve verdienen eene eereplaats in alle huizen.

VAN DEN KERCKHOVE. De drie beeldhouwers van dezen naam, allen te Brussel gevestigd, Godfried, Jozef en Lodewijk, leverden stukken die met recht onder de verdienstelijke mogen gerekend worden. Zoo ook de heeren VAN DER LINDEN, van Leuven, AUG. VAN ENGELEN, van Lier en F. VINCK, van Antwerpen.

Wij betreuren dat onze ruimte ons niet veroorlooft uitvoerig te gewagen over de plaatsneê, de kunstteekening en de waterverfschildering, in zooverre zij op de tentoonstelling vertegenwoordigd waren. Verscheidene voortbrengselen in deze vakken mochten wezenlijke sieraden van de pronkzaal worden genoemd. Tusschen de geteekende portretten moeten wij nogtans melding maken van die van R.-E.-J. Roeterinck van Harlingen en Hudert Meyer van Antwerpen.

Op 5 October, daags vóór de sluiting, legden HH. MM. de koning en de koningin, vergezeld door den heer gouverneur der provincie en den heer burgemeester der stad Antwerpen, een bezoek in de tentoonstelling af, alwaar een aantal personen vereenigd waren. De heer J. Cuylits heeft de eer gehad de doorluchtige bezoekers te verwelkomen. De koning droeg het uniform van generaal; de koningin een prachtig toilet; haar shawl was groen met gouden bloemen doorweven. Men merkte op, dat H.M., als oorringen en als broche, droeg een fijn gewerkt schilderspalet, waarop de kleuren door edelgesteenten waren vervangen. Bij de omwandeling in de tentoonstelling werden, voor zooveel noodig, door de heeren Cuylits, voorzitter der maatschappij en N. de Keyser, bestuurder der academie van schoone kunsten aan HH. MM. uitleggingen en inlichtingen gegeven, betreffende de kunststukken die het voorrecht genoten de aandacht der vorstelijke personen meer bijzonder te boeien. De volgende kunstbeoefenaren werden aan Z.M. voorgesteld: Jacob-Jacobs, J. Bellemans, J. Ruyten, J. van Regemortel, P. Kremer, J. de Braekeleer, L. Somers, A. Böhm, J. Geefs, Ch. Venneman, vader, H. Dauriac, F. Vinck, Ed. Serrure, laureaat in den wedstrijd van klassieke bouwkunde, E. Dujardin, J.-B. Huysmans, J. Ducaju, L. van Kuyk, de Bruycker en Godebski-Servais. De koning heeft den wensch uitgedrukt dat de heeren Nicolié, Lagye en Lamorinière, hem zouden voorgesteld worden; maar deze heeren waren toevallig niet aanwezig.

Op 11 November had de trekking der tombola plaats. De heer Ed. Rigelé, de volieverige secretaris der maatschappij, bracht bij deze gelegenheid verslag uit over

de werkzaamheden van het afgeloopene jaar. Het spijt ons, door plaatsgebrek buiten staat te zijn, het belangwekkend verslag van den heer Rigelé in zijn geheel te kunnen mededeelen.

Na de oorzaken te hebben opgesomd welke deze tentoonstelling, onder meer dan een oogpunt, in ongunstigere omstandigheden deden plaats hebben dan vroeger gehoudene, - de wankelbare staatkundige toestand in Europa, de Parijzer wereldtentoonstelling, de groote hofrouw, enz., - zegde de heer Rigelé hoofdzakelijk het volgende:

'Z.M. de koning heeft voor onze tombola zooveel loten genomen als voor de tombola der laatste tentoonstelling van Brussel. Het rijk heeft zijne tusschenkomst bepaald bij het gewone hulpgeld voor de gravuur en het nemen van 400 loten. Verders heeft het niets aangekocht of geene enkele eervolle onderscheiding toegekend aan de tentoonstellers. Echter is zulks, volgens men uit eene goede bron verzekert, slechts eene kwestie van tijd, en weldra zal het Staatsbestuur den kunstenaars de belooningen toestaan, welke verscheidene hunner zonder twijfel hebben verdiend. De provincie en de stad hebben der tentoonstelling hunne getrouwe en edelmoedige medewerking verleend. Alles bijeengerekend, had de maatschappij rechtstreeks ten behoeve der kunstenaars omtrent twaalf duizend franken minder uit te geven dan in 1864.

Aan het koopen van stukken, bestemd om verloot te worden, hebben wij slechts 48,000 fr. kunnen besteden. Dank aan de vermindering op de prijzen, toegestaan door de kunstenaars, zijn wij er in gelukt, 49 schilderstukken, twee marmeren beeldhouwstukken, een houten beeldhouwwerk, eene waterverfschildering en een veertigtal proeven van gravuren te vereenigen.

Behalve de aankoopen voor de tombola, werden, door de tusschenkomst der commissie, 83 kunstwerken verkocht. Tot hiertoe was dit cijfer nog niet bereikt geworden.'

Hiermede besluiten wij ons tamelijk breedvoerig, hoe zeer nog onvolledig overzicht der tentoonstelling. Toen wij de moeilijke taak, die wij thans voleinden, op ons namen, stelden wij het ons tot eenen stalen regel, bij onze bescheidene oordeelvellingen nooit uit het oog te verliezen de rechtvaardige welwillendheid, waarop ieder gewetensvol werker aanspraak maken mag. Wij gelooven, dat wij van dien regel niet afgeweken zijn. Wij hebben woorden van lof, - ook woorden van afkeuring geschreven; wij hebben gezegd wat wij schoons, wat wij goeds vonden aan de kunststukken waarover wij hebben

gehandeld; doch wij hebben ons tevens zeer dikwijls, en dikwijlder dan wij het wel zouden gewenscht hebben, in de gelegenheid gezien, afwijzingen te moeten maken. Bij dit alles - en wij hopen dat geen der belanghebbenden daaraan een oogenblik zal hebben getwijfeld - zijn wij oprecht te goeder trouw geweest.

X.Y.Z.

Wenceslaus Coeberger.

De heer P. Bortier, van Ghistel, heeft bij brieve van 30 September aan de stad Antwerpen geschonken eene door hem opgestelde levensschets van bovengemelden Antwerpschen kunstschilder, alsook een in pleister vervaardigd borstbeeld dezes vermaarden schilders, bestemd om in het museum der stad geplaatst te worden. De heer Bortier heeft tevens den wensch uitgedrukt dat de naam van Coeberger aan eene der nieuwe straten zou gegeven worden.

De Antwerpsche gemeenteraad heeft, in zitting van 14 October, deze giften aanvaard, dankbetuigingen aan den gever gestemd en besloten het boekdeeltje op de stadsbibliotheek en het borstbeeld in het museum te plaatsen. Later zal eene nieuwe straat naar Coeberger genoemd worden. In afwachting wij het werk des heeren P. Bortier in zijn geheel mededeelen, zullen wij hier ons spijt uitdrukken dat het Antwerpsch museum niet één stuk bezit van den man die tevens kunstschilder, bouwmeester, ingenieur en plaatsnijder was.

De hoofdkerk van Antwerpen bezat in vroeger tijden een der bijzonderste tafereelen van Wenceslaus Coeberger. In den nacht van 3 Januari 1602, werden uit deze schilderij, die het altaar van den jongen-Handboog versierde, twee vrouwenhoofden gesneden en gestolen, welk feit aanleiding gaf tot een gebod dat wij hier laten volgen:

Geboden ende wtgheroepen bij Mijne heeren Schouteth Borgemeesteren Schepenen ende Raedt der Stadt van Antwerpen op den III Januarij 1601. *(Vol. E, bl.* 142.*)*

Tafereel van St. Sebastiaen gescent.

‘Alsoo sekere quaedwillige desen voorleden nacht oft morgenstont in onser lieve Vrouwen kercke wt het tafereel van St. Sebastiaen staende op den outaer van den jongen handboge, hebben een groot stuck wt gesneden, waer inne waeren geschildert twee vrouwen personagien ende noch een groot stuck van een roode taffegardijne afgesneden hangende beneffens het voorschreven tafereel wesende een seer enorm feyt, ende kerckrooverye dwelck ongestraft nyet en behoort te blyven soo eest dat men van s heeren ende stadtswegen condight ende laet weten, soo wie van het voorschreve leelyck feyt weet te spreken, hij 't selve

terstonts te kennen geve aan Mynheer den Schouteth deser stadt sulcx dat de voorschreve persoonen oft persoon die sulcx gedaan heeft in handen mach comen ende sal den selven vander stadts wegen gegeven worden de somme van hondert guldens eens ende soo verre datter iemand af weet te spreken ende t selve verswyght ende nyet te kennen gheeft sal gestraft worden als dieghene die 't voorschreven feyt gedaan heeft.'

Deze schilderij, welke bijzonder voor de stad Antwerpen belangrijk is, bevindt zich thans in het bezit van den te recht befaamden schilderijhersteller en kunstschilder, den heer P.-A. Verlinde, te Antwerpen.

Wij verwijzen onze lezers naar de berichten die wij over Coeberger hebben medegedeeld in den 4^{n} jaargang, 1858, bladz. 187 en volgende.

Hij is de beste rekenmeester, die zijne eigene fouten, zonder zich te vergissen, kan optellen.

Boekaanbeveling.

De Wonderen der wetenschap of de *geschiedenis der nieuwste uitvindingen*, *aan het volk verhaald*, door Louis Figuier.

Dit zoo belangrijk werk is in het Nederduitsch vertaald en bewerkt onder toezicht van d^{r} A. van Oven, leeraar aan de Hoogere-Burgerschool te Dordrecht

De invloed der wetenschap openbaart zich allerwege in het dagelijksch leven, in de nijverheid, in de kunst. Ieder beschaafd mensch heeft er belang bij, zich juiste begrippen te verschaffen omtrent de werkingen der natuurkrachten en de verschijnselen welke daarvan het gevolg zijn. Geen afgetrokken, theorische bespiegelingen treft men in dit werk aan. Het is eenvoudig een met prachtige platen voorziene geschiedkundige schets van het voornaamste, wat in de jongste eeuwen op wetenschappelijk gebied is tot stand gebracht.

Wij ontleenen het volgende aan de voorrede van den schrijver, om al het nut van zijn werk te doen uitschijnen:

'Eene halve eeuw geleden was de kennis der natuur, om zoo te zeggen, een artikel van weelde; men moest haar alleen zoeken bij geleerden of bij eenige weinigen die zich onweêrstaanbaar door haar voelden aangetrokken. - Buitendien waren de toepassingen der natuurwetenschappen in vergelijking althans met die van onzen tijd nog zeer schaarsch; in die vijftig jaar heeft het aanzien der maatschappij een geheele wijziging ondergaan. In het dagelijksch leven, in de nijverheid, in de kunst, overal ontmoeten wij den invloed der wetenschap en overal waar zij dien heeft doen gevoelen is zij het menschdom ten zegen geweest. Wij reizen met behulp van den stoom en dezelfde stoom drijft onze fabrieken; de galvanische stroom heeft de brievenpost voor een deel vervangen en wij corresponderen door de electriciteit, terwijl de scheikunde ons geleerd heeft hoe wij de zon tot onzen dienst kunnen dwingen in het maken van afbeeldingen. Diezelfde scheikunde verlicht ons door haar lichtgas; leert

ons de groenten versch bewaren tegen den winter, en uit denzelfden steenkool, die ons verwarmt, bereiden wij de schoonste kleuren ter versiering en behoud onzer kleederen. Zelfs in ons kinderspeelgoed heeft de

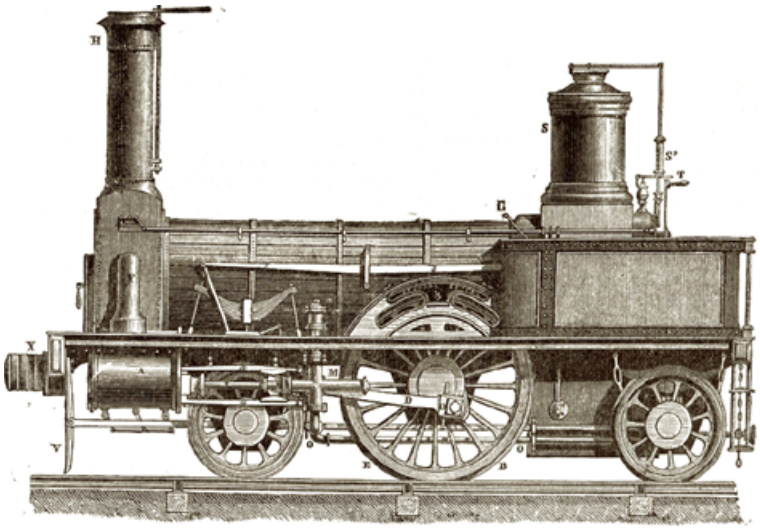

DE WONDEREN DER WETENSCHAP.

wetenschap verandering gebracht, en onze kinderen zien met genoegen hun waterstof-ballon opstijgen, terwijl de vader zich vermaakt met de vreemde bewegingen en wendingen van de slangen van Pharao.

Daar nu de wetenschap een zoo grooten invloed heeft op alles wat ons in het dagelijksch leven voorkomt, is het de plicht van ieder beschaafd mensch om te trachten zich juiste begrippen te verschaffen omtrent de werkingen der natuurkrachten. Groot en klein, rijk en arm, iedereen heeft belang bij die kennis; de natuurwetenschap is een zon die aan iedereen, die het verlangt, licht en warmte geeft.

Met het doel om aan die behoeften van het groote publiek te voldoen, schrijven wij het navolgende werk, waarin wij den oorsprong der voornaamste uitvindingen en ontdekkingen willen nagaan, en den vooruitgang schetsen van de wetenschap en hare toepassing.

De *Wonderen der wetenschap* zijn voornamelijk geschreven met het oog op die groote klasse van menschen, die, zonder diep in de natuurwetenschap te kunnen doordringen, toch gaarne een juist begrip hebben van de voornaamste werktuigen en verschijnselen die zij om zich heen zien. - Van daar dat ik zooveel mogelijk getracht heb, helder en duidelijk te zijn, - en van alle wetenschappelijke vraagpunten die zijde op te zoeken, welke begrijpelijk en daarom aangenaam is voor ieder mensch met gezond verstand.

De geschiedenis van den vooruitgang van den menschelijken geest op het gebied der wetenschap is even belangrijk en leerrijk, als zij dit op elk ander gebied is. - Het genot een groote uitvinding langzamerhand te zien ontstaan loont ruimschoots de moeite die ik heb moeten aanwenden om uit verspreide en vergeten stukken de bouwstoffen te verzamelen voor deze geschiedenis van een deel der wetenschap. - Mochten anderen, daardoor aangemoedigd, voor andere deelen, voor den geheelen omvang der wetenschap hetzelfde doen, en dus de schoonste adelbrieven van den menschelijken geest aan de vergetelheid ontrukken.'

Het werk verschijnt te 's-Gravenhage, bij de Gebroeders Belinfante, op de wijze van de hedendaagsche met platen versierde volksuitgaven, en druk en uitvoering, vooral wat de platen betreft, zijn zeer schoon. Wij deelen hier een afbeeldsel mede van een stoomtuig, om een gedacht te geven van de platen die in het werk voorkomen.

Afleveringen zijn verkrijgbaar bij de voornaamste boekhandelaren van Holland en België. Naar verkiezing kan men inteekenen op vellen, afleveringen, stukken of deelen. Iedere aflevering bevat 6 vel in-4^{o}. Vier afleveringen vormen een stuk. Twee stukken maken een deel uit. Jaarlijks verschijnen 48 vel of wat hetzelfde is: 8 afleveringen, 2 stukken, een deel. Prijs per vel druks, in 4^{o} gl. 0.10 of gl. 4.80 per jaar; per aflevering van 6 vel druks met geïll. omslag gl. 0.65; per stuk van 4 afleveringen gl. 2.60; per deel van 2 stukken gl. 5.20 of gl. 5.20 per jaar.

Het werk is in 34 afleveringen of 200 vel hoogstens compleet, zoodat het binnen 4 jaren is voltooid.

Wij bevelen de Nederduitsche vertaling van Figuier's belangrijk werk ten sterkste bij onze lezers aan. Zij verdient eene plaats in elke boekerij, in elk huisgezin uit den beschaafden stand. De inteekenprijs is gering te noemen, wanneer men let op de uitgebreidheid van het werk, de menigte fraaie platen en den keurigen druk.

De inschrijving op de *Wonderen der wetenschap* is onder andere opengesteld: te Antwerpen, bij Scheefhals, Koepoortstraat; van der Wielen, Melkmarkt; Marchand en comp., Oude-Beurs; Sermon, Groenplaats; - te Gent: bij Willem Rogghé, Kalanderberg; Vijt, Nederscheldestraat enz,

De tweeling.

FRAGMENT UIT EENE DORPSVERTELLING.

Eens kende ik ze beiden - als jongling, als meisje -
Weleer in een dorpken van Vlaanderens streek,
Ik wist van de min, die ze elkanderen droegen:
Van Pieter, van Mietje, van wie ik thans spreek.

Een jaar zijn ze thans door den echtband vereenigd
En slijten hun dagen in 't volste genot;
Onwrikbare trouwe, vernoeging en vreugde,
Dat is er bij 't paartje - en lief is hun lot.

Maar 't is nu drie weken geleden - een avond,
Daar buiten was 't storme en in 't huisje van Piet
Ontschoot ook een wolk aan den echtlijken hemel:
Een keuvelend twistje - voor oorzaak? - een niet!

Zij zaten aan 't kouten van velden en vruchten,
Van toekomst, wat weet ik - kasteelen in lucht...
En verder van 't wicht dat hen haast werd geboren,
Want God had gezegend hun minnenden zucht.

De kindskorf dien Mietje daar blozend vervaardigt,
Wat voorsmaak van heil is dat werkje haar niet!
Wen mijmrend zij saâmvoegt die lapjes bij 't wiegje,
Reeds 't spruitjen bestemd in het lokkend verschiet.

Ik woû wel eens weten wat God zal verleenen

(Hoe heimlijk die wensch of het raadsel toch was);
‘Een knechtje - sprak Piet - zou ons 't voordeeligst wezen,
Een meisje - zei Mie - kwam ons beter van pas.

- O! waar het een jongen, wat werd ik gelukkig;
‘Want jongens alléén brengen welvaart en macht,
Wie zaait er, wie maait er, wie ploegt er de velden?
De jongens! maar nimmer het vrouwengeslacht.’

- O! waar het een meisje - hervatte weêr Mietje -
‘Een meisje, dat maakte mij 't leven meer zoet,
Aanvallig en teeder, wat zou ik het minnen,
Mijn hoop is een meisje dat lief is en goed.’
***
De dag ging voorbij en nog menige volgden,
En dagelijks was het daar 't zelfde gezang
Van meisjes, van jongens, van beter, van slechter,
Toen eensklaps - het uur sloeg voor Mietje zoo bang.

Waar rijdt dokter Vroed op zijn bruintje gezeten,
Waar heên toch zoo spoedig? - Naar 't hoefken van Peer;
- Is 't ziekte? - Wel neen, want nog heden koopt Mietje
Een klein. - En daarom rijdt de dokter zoo zeer.

De dokter kwam weder. - Wat gunde de Hemel?
- Een tweeling - was 't woord. Als de blibsem zoo snel
Verspreidt zich de mare dier dubble geboorte:
'Dat moeder en kleinen zich stellen zeer wel!'

Want God in zijn milde en vertroostende goedheid,
Schonk moeder en vader, naar wensch, elk een spruit,
Twee sprekende beelden van beide getrouwden,
Daarmeê was het strijden en wrokken nu uit!

Hoe juichend hergallemt door gansch de gemeente,
Het nieuws van den tweeling, geboren bij Piet;
Men dronk er, men zong er op Miekens verlossing:
'o Welkom den tweeling' zoo klonk er het lied.

Thans vloeit daar weêr 't leven in huwelijkszoetheid,
Als 't beekje dat heênsuist ginds achter hun woon;
Men dankt er den Heer voor dien zegen, en 't paartje
Verruilde zijn schat niet voor schepter noch kroon.

En hoe het den kleinen eens later zal varen?...
Alleenlijk bekend is het zeker aan God;
Doch 'k hoop dat de deugd en de wijsheid der ouders,
Hun strekke ten voorbeeld voor 't heilzaamste lot.

VICTOR VANDE WEGHE.

Haaltert, *April* 1866.

St-Jacobskerk te Antwerpen.

Dank vooral aan den iever en de vlijt van den geleerden heer Th. van Lerius, is de kapel van O.-L.-V.-Presentatie, in St-Jacobskerk te Antwerpen, in den loop van dit jaar verrijkt geworden met het marmeren altaar der gilde van den jongen voetboog,

dat eertijds in de hoofdkerk werd opgericht en nog onder de kroonlijst bovenstaande blazoen dier gilde bevat. Dit altaar prijkt met twee kunstige steenen *engelenbeelden*, vervaardigd door Robrecht Colyns de Nole, en twee in albast vervaardigde half verhevene beeldwerken, de wapentuigen van gemelde gilde

voorstellende en gesneden door gemelden meester. Bezijden de kolommen bevinden zich *twee krijgslieden*, schoon in steen gebeiteld door Andries Colyns de Nole, neef van den eerstgenoemden kunstenaar. Het beeld van *St-Joris*, dat het altaar kroont, is vrijelijk naar Andries Colyns de Nole gevolgd en in steen gehouwen door J.-B. de Vos. Gezegd altaar was eertijds in het kruis van O.-L.-Vrouwekerk, omtrent den ingang der Besnijdenis, thans St-Antoniuskapel, geplaatst. Het was versierd met de wonderschoone schilderij van Cornelius Schut, verbeeldende *de Marteldood van den H. Georgius*, patroon der gilde, die zich thans in het museum bevindt. De plaats, eertijds bekleed door dit tafereel, is heden ingenomen door eene schoone schilderij van Antoon van Dyck, die *St-Joris*, *den draak bevechtende*, voorstelt. Dit kunstjuweel, voortkomende uit eene Brusselsche verzameling, die, eenige jaren na de omwenteling van 1830, werd te koop geveild, was zeer vervuild en slecht behandeld geweest. Het is met de grootste zorg en met den besten uitslag hersteld geworden door den gunstig gekenden schilder P.-A. Verlinde. St-Jacobskerk is dit tafereel verschuldigd aan de milddadigheid van Mev. P.-J.-A. Le Grelle van Ramey, welke insgelijks het vervaardigen van het nieuwe St-Jorisbeeld en de herstellingswerken van het altaar heeft bekostigd. Andere parochianen hebben het hunne bijgedragen voor andere werken en om het altaar te voorzien van koperen kruis, kandelaren enz.

Andere belangrijke aanwinsten van kunstvoorwerpen, zijn dezen tempel in de laatste tijden komen verrijken, vooral prachtige tafereelen, onder andere die hersteld zijn door den heer P.-A. Verlinde.

Een voorzichtige vijand is minder gevaarlijk dan een onbescheiden vriend.

Kronijk.

Antwerpen. - De verdienstelijke teekenaar, de heer J. Linnig, heeft de 11^{e} aflevering van zijn zoo merkwaardig *Historisch album der stad Antwerpen* laten verschijnen. Er komen prachtige platen in voor, te weten: het binnenplein van het huis van Rubens, de oude-Beurs, de engte-van-Gribraltar, eene huispoort uit de Keizerstraat en den in 1855 afgebroken houten gevel uit de Kammenstraat. Nog ééne aflevering is het werk volledig. Wij nemen deze gelegenheid waar, om andermaal de aandacht in te roepen op deze schoone uitgaaf, die een wezenlijk gedenkteeken van het oude Antwerpen mag genoemd worden en als dusdanig, zoowel als om de keurige en getrouwe uitvoering der platen, eene plaats verdient in elk huisgezin uit den beschaafden stand.

- In de hoofdkerk dezer stad, heeft men onlangs een geschilderd venster geplaatst, welk, door mev. Ullens-Ullens geschonken, en uitgevoerd is door den heer Capronnier, van Brussel. Dit glasraam vertoont de HH. Apostelen Petrus en Paulus, den H. Henricus, keizer, en de H. Elisabeth, koningin. Ook is de heer Capronnier de herstelling begonnen van het geschilderd venster der Venerabelkapel, *het laatste Avond-*

maal voorstellende, eene gift, in 1503, door graaf Engelbrecht II, van Nassau, burggraaf van Antwerpen aan de O.-L.-V.-kerk gedaan.

Zie daarover bladz. 129, 130 enz. van den eersten jaargang der *Vlaemsche School*, 1855, waar men eene prachtige plaat en eene breedvoerige beschrijving zal aantreffen.

- Men leest in het *Handelsblad*: ‘'t Is nog niet lang geleden dat het Staatsbestuur in onze stad een meesterstuk van den jongen David Teniers kwam aankoopen, om er het museum van Brussel mede te verrijken. De ontevredenheid nopens de bestuurleden, die den kunstroem van Antwerpen zouden moeten staande houden, anders dan door holklinkende grootspraken, was nog niet gestild, of een tweede misslag volgt den eersten van nabij. Het onsterfelijk gewrocht van Wiertz, *de strijd der Grieken en der Troijanen voor het bezit van het lichaam van Patrocles*, komt hier ter stede, voor rekening van het Staatsbestuur te worden aangekocht, en zal, zoo het schijnt, aan de stad Luik worden geschonken, in verruiling van Wiertz' *Engelenval.*’

Het is inderdaad te betreuren zoo opvolgenlijk werken te zien uit de stad verdwijnen die er onder zoovele oogpunten dienden bewaard te blijven. Wiertz' tafereel, was het eerste stuk welk hij uit Rome naar Antwerpen zond, als primus in den grooten kampstrijd van 1832.

- In 1868 zal in de koninklijke academie den grooten prijskamp der graveerkunst, gezegd prijs van Rome, plaats hebben. Ieder Belg, nog geene 30 jaren oud, mag mededingen; de primus zal gedurende vier jaren 3500 fr. ontvangen, om zijne studiën in den vreemde voort te zetten. Er zal een tweede prijs, bestaande in een gouden eermetaal van 300 fr., kunnen toegestaan worden, alsmede eene eervolle melding.

- Men bericht ons, zegt het *Handelsblad*, dat men in O.-L.-Vrouwekerk het verdwijnen zou beramen van het schoon Mariabeeld, dat zich aldaar boven den ingang der groote sacristij verheft. Dit kunststuk zou plaats moeten maken voor een geschilderd glasraam, dat achter de thans bestaande nis zou worden gesteld. Wij vermelden dit nieuws zooals het ons thans wordt medegedeeld. Wij hopen overigens dat men dergelijk ontwerp, indien het waarlijk bestaat, niet ten uitvoer zal brengen; doch wij zijn desaangaande niet zonder achterdenken. Het is inderdaad nog zoo lang niet geleden, dat men achter de hooge koor een schoon en rijk versierd altaar heeft afgebroken, om meer licht te geven aan geschilderde glasramen van eene onbeduidende kunstwaarde. Eene meesterlijke groep van den *Nood Gods*, die zich aldaar bevond, is behouden gebleven; doch men heeft dezelve plat op den vloer geplaatst, terwijl dit beeldhouwwerk gebeiteld is, om van eene zekere hoogte te worden beschouwd. En wat nog erger is, men heeft er het grootste deel van verborgen achter een ijzeren toegevlochten traliewerk. En nogtans is deze *Nood Gods* en een schoon kruisbeeld der XVII^{e} eeuw, het eenige kunstwerk dat zich in dat gedeelte der kerk bevindt.

- De kunstwerken, ten titel van eerste verordende zending, uitgevoerd door den heer Frans Deckers, bekroonde van den grooten prijskamp in beeldhouwkunde van 1864, zijn voor het publiek tentoongesteld geweest, in de zaal van het museum der academiekers, Venusstraat, van 15 tot Zondag 22 December. Gemelde werken zijn twee pleisteren groepen, voorstellende: *De zegepraal van Achilles over Hector* en *De liefde op jacht.* Beide zijn zeer verdienstelijke proeven van den talentvollen en veelbelovenden jongen beeldhouwer welke zich ernstig en met welgelukken in de

studie der beeldhouwkunde oefent; de liefde op jacht mag een wezenlijk schoon werk genoemd worden.

- De heer J. Pauwels, beambte bij het Antwerpsch stedelijk archief, arbeidt aan de geschiedenis der gemeente Wilrijck. Dit schrift zal niet alleen belangrijk zijn voor dit dorp, maar ook voor de stad Antwerpen. Inderdaad, men weet dat Antwerpen, in vroegere tijden de heerlijkheid Wilrijck bezat, en dat men door de studie van het verleden dezer gemeente kennis maakt met de geschiedenis van het eertijds zoo merkwaardige kwartier van Antwerpen.

Mechelen. - In de drukkerij van E.-F. van Velsen, is verschenen: *Leven en marteldood van den gelukzaligen Flores*, *van Antwerpen*, *dominikaan en een der* 205 *martelaars van Japan.* Dit werk is overgezet uit het Italiaansch van den eerw. pater Massetti. Het vormt een boekdeeltje van 78 bladzijden, versierd met een portret en kost 70 centiemen. Er is ook eene Fransche vertaling van dit werk bij dezelfde drukkers verschenen.

Brussel. - De eerste opvoering van het zangspel *Frans Ackermans*, der heeren K. Miry en Napoleon Destanberg heeft onder eenen overgrooten volkstoeloop plaats gehad. Er werden kaarten bij honderden geweigerd. Het publiek heeft den schrijver en den toonzetter, bij het einde der voorstelling, geestdriftig teruggeroepen, en de zanger Warnots heeft in zijne kunstloopbaan nooit eenen avond gehad, waarop hem zooveel bravos zijn ten deel gevallen, als hij in de rol van Ackermans heeft mogen oogsten.

Latere opvoeringen van *Frans Ackermans*, zijn door HH. MM. den koning en de koningin, HH. KK. HH. den graaf en de gravin van Vlaanderen, den prins de Ligne en zijne gemalin en andere hooggeplaatste personen bijgewoond geworden.

Den 19^{n} December werd voor eene volle zaal en met den meesten bijval het zangtooverspel *Ondina*, van Lorzig, opgevoerd.

- In eene onlangs gehoudene zitting der commissie van het gedenkteeken van van der Voort, belegd om kennis te nemen van den voortgang der werken en om te beraadslagen over het opschrift dat het monument dragen zal, werd bekend gemaakt dat men reeds ver met de fondatie-werken op 't graf gevorderd was, en dat de beeldhouwer Fiers het model van het borstbeeld in potaarde had voltooid en thans met het beitelen des marmeren beelds was begonnen. Het schijnt dat dit beeld van eene treffende gelijkenis zal zijn en den kunstenaar ter eere zal strekken. De commissie heeft met eenparige stemmen het volgende opschrift aangenomen:

‘Michiel vander voort, *geboren te Antwerpen*, *den* 18^n^ *Juni* 1812, *overleden te St-Joostten-Noode*, *den* 10^n^ *Februari* 1867.

Hij is niet meer, de vrome Vaderlander
Die dertig jaar voor Vlaand'rens rechten streed;
Hij is niet meer die wakk're tegenstander
Van al wat 't volk verdrukte en lijden deed!
Wie zal, na hem, nog zulk een voorbeeld geven?
Wie was, als hij, belangloos, trouw en koen?
Waarom, Michiel, zijt ge ons niet bijgebleven?
De Vlaamsche zaak had nog uw hulp van doen!

Ten aandenken des duurbaren dooden, door de erkentelijkheid der Vlamingen opgericht.’

Dit opschrift is men aan de pen van den heer Emil Moyson verschuldigd.

- De heer Gachard, algemeen bestuurder der archieven van België, die door het Staatsbestuur, zooals wij gemeld hebben, gelast is geweest met eene wetenschappelijke zending in Italië, heeft in de archieven van Turijn belangrijke bescheiden aangetroffen voor de Nederlandsche geschiedenis, namelijk eene eigenhandige briefwisseling van Philip II met Emmanuël-Philibert, hertog van Savoije; een dagboek, door laatstgenoemde geschreven, over de staatkundige en krijgsgebeurtenissen, die den vrede van Chateau-Cambresis voorafgingen; eene verzameling brieven aan denzelfden prins, door den kardinaal Granvelle, en eigenhandige brieven van Philip II aan de infanten Isabella en Catharina, op zijne omreis in Portugal (1581-1583). In de bijzondere bibliotheek des konings heeft de archivaris eene kostbare verzameling van politieke schriften en memoriën gevonden van Mercurino di Gattinara, groot-kanselier van Karel V, waarvan er verscheidene betrek hebben met de gevangenschap van Frans I, in Spanje.

- De beroemde romanschrijver H. Conscience heeft een opera geschreven (in rijm en onrijm), getiteld: *de Dichter en zijn droombeeld*, waarop Karel Miry muziek zal zetten en waarvan de Nationale Schouwburg de eerste eer hebben zal.

- Wijlen de heer baron Julius de Saint-Genois, heeft der Academie van België een bezet gedaan van 1000 fr., bestemd voor eenen letterkundigen prijskamp, die door de klasse der letteren zal aangeduid worden.

Men meldt ook, dat de overledene eene som van 500 fr. heeft bestemd voor eenen prijskamp, uit te schrijven door de maatschappij *de Taal is gansch het Volk*, te Gent.

Leuven. - De rederijkkamer *het Kerssouwken* kondigt de gewone uitgaaf van haar *Jaarboekje* aan, waarin enkel bijdragen worden opgenomen van de meest verdienstelijke werkende en eereleden. Het *Jaarboekje* wordt bij de gebroeders van Linthout gedrukt en zal tegen nieuwjaar het licht zien. Wij bevelen het onzen lezeren aan.

Sterfgevallen.

De stad Antwerpen heeft zich eenen harer verdienstelijkste ambtenaren zien ontvallen in den persoon van den heer Joannes-Theodoor Grein, opzichter der gemeentescholen en ridder d Leopoldsorde, op 10 November 1867 overleden, in den ouderdom van

slechts 66 jaren. De heer Grein, die veel bijgedragen heeft tot de goede inrichting van het lager onderwijs te Antwerpen, schreef verscheidene schoolboekjes en leverde ook der Vlaamsche letterkunde een aantal bijdragen in vertalingen uit het Duitsch. Hij was destijds secretaris en vervolgens ondervoorzitter der Antwerpsche rederijkkamer *de Olijftak.* De overledene was een hoogst bekwaam en ervaren onderwijzer, een verdienstelijk taalkenner, een degelijk en ernstig man. Hij genoot de achting en genegenheid van allen die hem kenden en werd door zijne hoogst talrijke leerlingen zoo zeer geëerd als oprecht bemind. De begrafenis van den heer Grein had plaats op 13 November, onder eenen zeer grooten toeloop van volk. De hoeken van het baarkleed werden gehouden door de heeren van Put, burgemeester, M. Nelis, provinciaal opziener van het lager onderwijs, Oosterbaan, oudste hoofdonderwijzer der stad, en Holthousen, privaatonderwijzer. De dienst had plaats in de St-Jozefskerk. Aan het graf spraken onder andere de heer J.-C. van Put, burgemeester, Mulders, hoofdonderwijzer, Schoiers, namens de oudleerlingen enz.

- Op 1 December 1867 overleed te Antwerpen de heer Felix van Spilbeeck, advocaat en lid van den gemeenteraad aldaar, in den ouderdom van 37 jaren, 9 maanden en 12 dagen. Hij was oud werkend lid van het genootschap *Met tijden vlijt*, van de rederijkkamer *het Kerssouwken* en de maatschappij *de Roos*, te Leuven; bestuurlid van den *Nederduitschen bond* te Antwerpen enz. De overledene heeft eenige in Nederlandsche taal geschrevene gedichten nagelaten, die wij later zullen mededeelen. Op Woensdag 4 December had de plechtige lijkdienst plaats in de St-Pauluskerk. De hoeken van het baar werden gehouden door den heer d'Hane-Steenhuyse, schepen en door de raadsheeren van Hissenhoven, L. Mathot en Cruysmans, gevolgd door den burgemeester en drie schepenen, den gemeentesecretaris, de gemeenteraadsleden, leden van den provincialen raad, de senatoren en leden der kamer van volksvertegenwoordigers voor Antwerpen, de leden der balie, de bureeloversten van het gemeentebestuur, geestelijken, notarissen, kooplieden, makelaren, kunstbeoefenaren, letterkundigen enz. De begrafenis had plaats op het kerkhof van Stuivenberg. Na de gewone geestelijke gebeden sprak de heer J.-C. van Put, burgemeester, eene redevoering uit in naam der gemeente en herinnerde de diensten door den overledene aan de stad bewezen; de heer d'Hane-Steenhuyse sprak namens de commissie van krijgsdienstbaarheden en de bouwmeester M. Looymans in den naam van de vrienden des overledenen. Ondanks het gure weder, woonde eene ontelbare volksmenigte den lijkdienst en de begrafenis bij.

Varia.

Men vroeg iemand die van eene reis in Italië terugkwam, hoe hem de bouwvallen van Pompeji bevallen waren. ‘Goed, was het antwoord, maar zij hebben noodzakelijk reparatie noodig.’